

פרשת משפטים

אמרו המגיהים מתחלת הפרשה עד ומעשה ידי להתפאר בדרך קיד ע"א (ואנשי קדש תהיון ל') הוא מן הסבא ויגענו ומצאנו הנוסחא מדויקת תודה לאל חי:

¹ פתח רבי שמעון ואמר (שמות כא א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם תרגום ואלין דיניא דתסדר קדמיהון² אלין אינון (הדרורין³ דגלגלתא דינין) [הידודין ודינין] דנשמתין⁴ דאתדנו כל חד וחד⁵ לקבל [עונשיה] (עונשהא):

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם (שמות כא ב) חברייא עדן⁶ הכא לגלאה כמה רוזין טמירין דגלגלתא⁷ כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד כד נשמתא אתחייבת בגלגולא⁸ אם היא מסטרא דההוא עבד מטטרוון דאיהו⁹ כליל שית סטרין כתיב ביה שש שנים יעבד

פתח רבי שמעון ואמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם תרגום ואלין דיניא די תסדר קדמיהון [ואלו ההלכות שתסדר לפניהם] אלה אותם סדורים של הגלגול דיני הנשמות שנדונו כל אחד ואחד לקבל ענשו.

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם חברים הזמן כעת לגלות כמה סודות נסתרים של הגלגול כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד כשהנשמה התחייבה בגלגול אם היא מצד אותו העבד מטטרוון שהוא כולל ששה צדדים כתוב בו שש שנים יעבד גלגולים שלה לא מתחייבת אלא שש שנים עד שמשלימה שש דרגות מאותו המקום שנלקחה.

¹ קודם שנכנס בבאור שמועה זו, ראוי שנפרש מה ענין זה הנקרא גלגול, ולזה נאמר כי הנפש הנטועה בגוף, אם לא הצליחה, והרשיעה בגוף הראשון, לא מפני זה תאבד הנפש, אלא תתגלגל אחרי מותה בגוף שני, וכן בגוף שלישי עדי תטהר, ויבא בגוף א' ותזכה בו, שאין הגוף אל הנפש אלא ממש כקרקע אל האילן שהוא נטוע בארץ. ואם לא הצליח בנטיעה זו תעקר משם וישתל בארץ אחרת אולי יצליח וכו'. הגלגול הזה על ב' פנים: הא', כשהוא צדיק ונתחייבה הנפש לגלגול לחסרון איזה ענין משלמות הנפשות, שאז לא תחסר כל בה, אלא יחד ג' חלקי הנשמה יתגלגלו, והם הנקראים נפש רוח ונשמה כדפי' בספר הפרדס בשער הנשמה, וכאשר הרשיע אינו כדרך זה, שאז הנפש נתחייבה כרת, ותמה נכרתה מהיותה שוב נקשרת ברוח ונשמה, ואז אותו הרוח ואותה הנשמה הם ערומים מבגדי הנפש, ואז צריכים שיעשו לו נפש חדש, ואין ענין זה נעשה לו מלמעלה, שאין הויה עליונה אלא שלימה, ואין מלמעלה נפש בלי רוח ולא רוח בלא נשמה, לכך יהיו בני אדם למטה עושים נפ"ש, והיינו שמצד קבוץ האב והאם בסוד רוחם יתהוה שם נפ"ש בזווגם, והקב"ה נוטע הרוח והנשמה באותו נפש, והנפש אשר לרוח הזה והנשמה הזאת נכרתת עד אשר אין לה שוב תקנה והוא מזיק בעולם נדונת, זולתי אם הרהר תשובה ולא הספיק לעשותה, אז בזכות הנשמה והרוח יעברו דרך גהנם, ויצילו הנפש מדינה של גיהנם, ויתלבשו בה נוסף על נפש הבנוי מעולם התחתון אשר להם, והיינו רשעים שנצולים מגיהנם ע"י הצדיקים וכו' (אור יקר).

² המתרגם שינה לשון משפטים ואמר "דינייא" אם כן יצדק על הגלגולים, שהם דיני ה' על הנשמה לזכותה (אור יקר). הכוונה כי נודע כי משפט הוא בת"ת וצדקה ביעקב, לזה אמר כי הנה גם שכן הוא, עכ"ז אונקלוס תרגום ופירשו כי הוא דין, ובסוד על הדינין שדינין להעניש הנשמות בסוד הגלגול. והיינו יכולין לפרש בסוד ב' מקרא וא' תרגום, שבו גם המשפט המתהפך לדין, וזהו מלת ואלה מורה סט"א כנז' בפרשת ויחי, ולזה אמר כי המשפטים הם עונשים ודינים, הנשמות הבאים בסוד סט"א, ע"כ ואלה דברי הברית (זהר הרקיע).

³ הם דקדוקי הגלגול (מ"מ).

⁴ שאין עניינם שוה לכל נפש (אור יקר).

⁵ לפי מעשיו (אור יקר).

⁶ עידן (דפ"ו).

⁷ דגלגולא (דפ"ו), ור"ל סודות הגלגול שהם טמירין (מ"מ).

⁸ או שהרשיע ובה לנקות עצמה ולטהרה, או שלא הטיבה כל הצורך, ובה להטיב ולהשלים (אור יקר).

⁹ קה ע"ב טו ע"א צו ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

גלגולין דילה לא מתחייבא! אלא שית שנין עד דאשלימת שש דרגין מההוא אתר דאתנמילת:

אבל אם נשמתא היא מסמרא דשכינתא² דאיהי שביעית ודאי מה כתיב ובשביעית יצא לחפשי חנם דצדיק ודאי (ד)לית ביה מלאכה כיון דלית ביה מלאכה לית ביה שעבוד ונשמתא דאיהי מתמן אתמר בה ובשביעית יצא לחפשי חנם לית בה שעבודא

צד/ב

אדהכי הא סבא³ נחת לגביה⁴ אמר ליה אי הכי רבי מה תוספת לנשמתא דאיהי מינה⁵ דאתמר בה (שמות כ י) לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך וגו':

אמר ליה סבא סבא ואת שאל דא⁶ דודאי האי על נשמתא דצדיק אתמר דאף על גב דאתחייב לאחתא בגלגולא בכל אלין אפילו בעבד ואמה ובעירין דאינון אופנים⁷ או בכל היוון⁸ דמנהון נשמתין דבני נשא כתיב בה לא תעשה כל מלאכה והאי איהו (ויקרא כה לט) לא תעבד בו עבודת עבד⁹ בצדיק דאיהו יום השבת לא תעבד בו עבודת עבד דאיהו יום דחול:

אבל סבא סבא ושבתא [נשמתא] דאיהי בת יחידה ואיהי בת זוגיה דצדיק דאיהו שבת מאי (שמות כא

אבל אם הנשמה היא מצד השכינה שהיא שביעית ודאי מה כתוב ובשביעית יצא לחפשי חנם שצדיק ודאי אין בו מלאכה וכיון שאין בו מלאכה אין בו שעבוד והנשמה שהיא משם נאמר בה ובשביעית יצא לחפשי חנם אין בה שעבוד.

בין כך הרי ירד הזקן אליו אמר לו אם כך רבי מה תוספת לנשמה שהיא ממנה שנאמר בה לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך וגו'.

אמר לו זקן זקן ואתה שואל את זה שודאי זה נאמר על נשמת הצדיק שאף על גב שהתחייב לרדת בגלגול בכל אלה אפילו בעבד ואמה ובהמות שהם אופנים או בכל החיות שמהם נשמות בני אדם כתוב בה לא תעשה כל מלאכה וזהו לא תעבד בו עבודת עבד בצדיק שהוא יום השבת לא תעבד בו עבודת עבד שהוא יום של חול.

אבל זקן זקן שבת (הנשמה) שהיא בת יחידה והיא בת זוגו של צדיק שהוא שבת

¹ פ' אם הנשמה שרשה ממט"ט שביצירה, ששם מקנן הז"א שהוא בחינת ו"ק לכך אינה מתגלגלה להיותה תחת יד סט"א היונק ממנה אלא ו' שנים, לתקן ו"ק, ויותר מזה אינה משתעבדת לסט"א (מ"מ).

² פ' אם הנשמה הבאה לעולם הזה היא מהמלכות, אין יניקה לסט"א ממנה ואינה נפגמת, וכו' אזי יצא לחפשי מן הסט"א (מ"מ).

³ עי' לקמן קיד ע"א שזה רב ייבא.

⁴ דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה, זוכה להשיג שיתגלה אליו איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו, ויבא ויתלבש דוגמת מלאכי אברהם אבינו ומגלה לו רזי תורה בהיותו מתלבש בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע, וזהו סוד אותו הסבא דפ' משפטים והמקומות אחרים הרבה בכל ס' התקונין שהיה יורד ומדבר עם רשב"י והיה מגלה לו רזי תורה (שער מאמרי רשב"י בראשית ו ע"א). פ' כי ר"ש אמר כי בנפש הבאה מצד העבד הוא מטטרון¹ כאשר נתגלגלה, צריכה להשתעבד שש שנים כנגד ו' דרגין דיליה, אבל אם הנשמה שנתחייבה בגלגול הוא מצד השכינה, אין לה שיעבוד מלאכה אע"פ שנתגלגלה. והקשה לו הסבא, אי הכי כמה דאמרת, שיש תוספות לנשמה הנאצלת משכינה שאין בה מלאכה, וכן עבדך וכו' וכולם שוות בהעדר עשיית מלאכה יום הז', ומה תוספות יש לה. ותירץ רשב"י, כי אמרו עבדך ואמתך וכו', כי עבד ואמה מטטרון וסנדלפון², כי מאחר שבאת נשמתו מהשכינה הם הם עבדים ואמהן לך, עכ"ז גם שם לא תעשה מלאכה, כי מן הדין שבן ישראל הנמכר אסור להשתעבד בו עבודת עבד וכו' (זהר הרקיע).

⁵ מה תוספת לנשמה שהיא מהמלכות יותר משל מט"ט, הרי הכתוב השווה אותם דכתיב אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך (מ"מ). מנה (דפ"ו).

⁶ פ' הכתוב לא תעשה כל מלאכה דהיינו שאין יניקה לסט"א מנשמה שהיא מהמלכות, לא מבעיא אם יש לה לבוש מבן ובת שהם זו"ן ומעבד שהוא יצירה, ואמה שהיא בריאה, אלא אפילו אין לה אלא לבוש מעבד ואמה שהם יצירה ובריאה, אפילו הכי אין יניקה לסט"א ממנה (מ"מ)

⁷ פ' עשייה, ששם האופנים (מ"מ).

⁸ פ' שחיות ביצירה, כמו עבד, שהוא ביצירה (מ"מ).

⁹ פ' אינו נפגם כמו נשמה שהיא מהמלכות, והאי דקאמר קרא אם אחרת וכו', קאי על לבוש דילה שהוא ממט"ט (מ"מ).

ספר שמות

י) אם אחרת יקח לו אמר ליה הא ודאי הבדלה חולו של שבת [דאית אחרא] (דאתאחדא) דלא אתקריאת חולו של שבת אלא חולו של טמאה שפחה אמר ליה והא חולו של שבת מאי היא אמר ליה דא אמתא! דאיהי גופא דבת יחידה דעלה אתמר אם אחרת יקח לו:

תא חזי [נשמתא] (שכינתא) אית דאתקריאת אמה ואית ושכינתא דאתקריאת שפחה ושכינתא אית דאתקריאת ברתא דמלכא הכא אית איש דאתמר ביה ויהו"ה איש מלחמה (שמות טו ג) ואית איש דאתמר ביה (דניאל ט כא) והאיש גבריאל (והאיש גבריאל ואית איש דאתמר ביה ה' איש מלחמה):

ובגין דא נשמתא דאיהי מחייבא בגלגול אם היא ברתא דקודשא בריך הוא אי תימא ודאודבן (דמזדמן) בגופא נוכראה ודתמן (דאיהי) שולטנותא דיצר הרע דאיהו מסטרא [דשמאלא] ודסמאל"ל חיו (דהא כתיב) (ישעיה מב ח) אני יהו"ה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן דאיהו יצר הרע:

וההוא גופא [דשריא] (דשריא) ברתא דמלכא אי תימא [דאודמן בכתיב] ודאודבן בכתיב [דאודמן מכתיב] בכתיב תתאין דמסאבו חלילה וחם עלה אתמר (ויקרא כה כג) והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ מאן גופא דברתא דמלכא דא מטטרון והאי גופא איהו [אמה] (אתרא) דשכינתא אף על גב דאיהי נשמתא ודאיהו ברתא דמלכא שבויה תמן בגלגולא אתיא [נ"א בגלגולא דאתיין בגלגולין בגין דאתית תמן] ודאתיין גלגולין בגין דאתית תמן:

(ו)מה כתיב (שמות כא ז) בה וכי ימכור איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים ועוד וכי ימכור איש דא קודשא בריך הוא את בתו אלו ישראל [דאינון] (אלין) מסטרא דבת יחידה [אתקריאו] (נקראת) בתו ואי תימא [דיפקון] כגוונא דאלין מסטרא דעבד דאיהו מטטרון [דנפקין] ודנפקון במנוסה ממצרים² לא תצא כצאת העבדים הדא הוא דכתיב (ישעיה נב יב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו:

תא חזי בר נש כד אתיליד³ יהבין ליה רוחא [נ"א נפש] מסטרא דבעירא⁴ מסטרא דדכיו מסטרא

מה זה אם אחרת יקח לו אמר לו הרי ודאי הבדלה חולו של שבת שיש אחר שלא נקרא חולו של שבת אלא חולו של טמאה שפחה אמר לו והרי חולו של שבת מה זה אמר לו זו אמה שהיא גוף של בת יחידה שעליה נאמר אם אחרת יקח לו.

בא וראה יש נשמה שנקראת אמה ויש נשמה שנקראת שפחה ויש נשמה שנקראת בת המלך כאן יש איש שנאמר בו ה' איש מלחמה ויש איש שנאמר בו והאיש גבריאל.

ולכן נשמה שהיא מחויבת בגלגול אם היא בתו של הקדוש ברוך הוא אם תאמר שתמכר לגוף נכרי ששם שלטון יצר הרע שהוא מצד סמאל"ל חס ושלוש שהרי כתוב אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן שהוא יצר הרע.

ואותו הגוף [שם] שורה בת המלך אם תאמר שנמכר בכתרים תחתונים שנשמו חלילה וחם עליו נאמר והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ מי גוף של בת המלך זה מטטרון וגוף זה הוא אמה של השכינה אף על גב שהיא נשמה שהיא בת המלך שבויה שם בגלגול באה שבאים גלגולים משום שבאה שם

מה כתוב בה וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים. ועוד וכי ימכר איש זה הקדוש ברוך הוא את בתו אלו ישראל שהם מצד של בת יחידה נקראו בתו ואם תאמר שיצאו כדוגמת שאלה מצד של העבד שהוא מטטרון שיצאו במנוסה ממצרים לא תצא כצאת העבדים זהו שכתוב כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו.

בא וראה כשנולד איש נותנים לו נפש מצד הבהמה מצד של טהור מצד אלה

¹ פי' הוא מט"ט וקראו אמה בהשאלה, שעיקר אמה הוא בבריא (מ"מ).
² כמ"ש הרב בליקוטים, שני אלפים תורה הוא ביצירה, ששם מט"ט, ומשם היו דור המדבר (מ"מ).
³ ויקרא רכד ע"ב (הערת הזהר).
⁴ דבעיראן (שער מאמרי רשב"י). נעשה תחילת יצירתו ג"כ בבחי' הנה"י שהוא סוד בהמה (כללים ח"א לא ע"א).

ספר שמות

שנקראים אופני הקודש זכה יותר נותנים לו רוח מצד של חיות הקודש זכה יותר נותנים לו נשמה מצד של הכסא ושלת אלו הם אמה עבד ושפחה של בת המלך.

דאלין דאתקרון [אופנים] ואופני הקודש זכה יתיר¹ יהבין ליה [רוחא מסטרא דחיוון דאינון חיות הקודש זכה]² ורוחא מסטרא דחיות זכה יתיר יהבין ליהו נשמתא מסטרא דכרסייא ותלת אלין³ אינון אמה עבד ושפחה⁴ דברתא דמלכא:

[אם] זכה יותר נותנים לו נפש בדרך אצילות מצד של בת יחידה ונקראת בת מלך זכה יותר נותנים לו רוח של אצילות מצד העמוד האמצעי ונקרא בן לקדוש ברוך הוא זהו שכתוב בנים אתם לה' אלהיכם זכה יותר נותנים לו נשמה מצד של אבא ואמא זהו שכתוב ויפח באפיו נשמת חיים מהו חיים אלא אותם י"ה שעליהם נאמר כל הנשמה תהלל יה ונשלמה בה יהו"ה.

זכה יתיר יהבין ליה [נפשא] [נשמתא] בארחה אצילות(א) מסטרא (דארחה אצילות) דבת יחידה⁵ ואתקריאת איהי בת מלך זכה יתיר יהבין ליה ורוחא דאצילות (אצילות) מסטרא דעמודא דאמצעיתא ואקרי בן לקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דאבא ואמא הדא הוא דכתיב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים מאי חיים אלא אינון י"ה דעליהו אתמר (תהלים קנו ו) כל הנשמה תהלל יה ואשתלים [ביה] [יהו"ה]:

זכה יותר נותנים לו יהו"ה בשלמות האותיות יו"ד ה"א וא"ו ה"א שהוא אדם בדרך אצילות למעלה ונקרא בדמות רבונו ועליו נאמר ורדו בדגת הים וגו' וזהו שלטונו בכל הרקיעים ובכל האופנים והשרפים והחיות ובכל החיילות והכחות שלמעלה ולמטה ולכן כשאדם זוכה בנפש מצד של בת יחידה נאמר בו לא תצא כצאת העבדים.

זכה יתיר יהבין ליה יהו"ה בשלימו דאתוון⁶ יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהי אדם בארחה אצילות דעילא ואתקרי בדיוקנא דמאריה ועליה אתמר (בראשית א כח) ורדו בדגת הים וגו' והאי איהו ושולטנותיהו (שולטנו) בכל רקיעין ובכל אופנים ושרפים וחיוון ובכל חיילין ותוקפין [דלעילא] (דעילא) ותתא ובגין דא כד בר נש זכי בנפש מסטרא דבת יחידה אתמר ביה לא תצא כצאת העבדים (שמות כא ז):

¹ צריך שתדע כי אין זה אלא בנשמה חדשה שעדין לא נתגלגלה כלל, ולכן היא הולכת ונוספת בסדר המדרגות, נפש ואח"כ רוח ואח"כ נשמה. ואינו תלוי בענין השנים רק בזכות בלבד. אמנם מי שהוא מגולגל מבחינת נפש, אינו יכול ליקח עוד כל ימיו חלק הרוח, וכשימות אחר שישלים הנפש יחזור ויתגלגל לתקן הרוח. וכן הענין בנשמה ובדרוש הגלגולים הארכנו בזה וע"ש (שער מאמרי רשב"י ועי' זהר הרקיע). עי' ח"ג רכד סע"ב. אפשר לזכות עד יחידה דאצילות, והוא ע"י זכות ומעשים טובים, וכמ"ש בספר הגלגולים (פרק ח) (דע"ה ח"ב קמה ע"א).

² נראה שיש להוסיף לגרסת הד"א "יתיר יהבין ליה".
³ פ"י בריאה יצירה עשיה, כי אמה היינו אמא דמקננא בכורסייא, והיינו בינה דמלכות, שנטרדה. ועבד היינו ו"ק דמטטרין ביצירה, שנטרד. ושפחה היינו סנדלפון דעשיה שנטרדה מלכות דמלכות בעשיה (זהר הרקיע).

⁴ ע"י שכל העולמות בי"ע נמשך מציאותם רק דרך מחיצות ומסכים מהאור שלמעלה הנה הם במדרגה אחרת לגמרי ואינם נקראים מעתה בשם בנים אלא רק בשם עבדים (כללים ח"ב צד ע"ד).

⁵ עי' בהגר"א בתיקו"ז מז ע"א: ואמר דבת יחידה כמ"ש (שיה"ש ו ח) ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי אחת היא לאמה כו', ומסטרה נק' הנשמה יחידה, והוא דרגא דמשה, שלא זכה שום אדם אליה. והענין שאף שנר"ן היא דרגא דבי"ע כידוע, וכמ"ש בפ' משפטים שם, כ"ז הוא לפי סדר הבריאה. אבל אחר החטא, ירדו ממדרגתם.

⁶ המילוי הוא יותר בשלימות (דע"ה ח"ב ד ע"ב), ע' מבו"ש (שע"ב ח"ב פ"ט דף י רע"ד מדפוה"ח ובהגות מהר"צ שם) כי הגם שהאמת הוא שהו"ה פשוט הוא העיקר, וכמ"ש ג"כ בשער לאה ורחל (ריש פרק ב) וכן הוא באו"א (פרק ה ופרק ז) כי הו"ה פשוט הוא בכתר והמילואים הם בחו"ב, והרי הוה הפשוט יותר גבוה, אך היא הנותנת כי הרי נודע הוא שכל מה שהוא יותר גבוה הוא יותר בהעלם ואינו מתגלה למטה. והרי נמצא שעיקר התועלת להתחוננים הוא מהמילוי דוקא, כי משום שהוא יותר תחתון הוא מתגלה ומאיר למטה (ביאורים ח"ב ע"ג) בהיות שניהם יחד השם והמילוי (והוא הבחי' ג'), אז השם בעצמו בפשוטו הוא יותר חשוב ומעולה מן מלוי שבו, כי הרי הוא לעולם עיקרו ושורשו, ומאחר שהם מאירים יחד, ר"ל שהוא עצמו מאיר במילואו, הרי הוה המילוי טפל אליו שהוא רק תולדתו (ביאורים ח"ב ע"ד).

ספר שמות

רבי חייא ורבי יוסי נפגשו לילה אחד
במגדל צור התארחו שם ושמתו זה בזה
אמר רבי יוסי כמה שמחתי שראיתי פני
השכינה שעכשיו בכל הדרך הזאת
הצטערתי בזקן אחד סוחר שהיה שואל
אותי
לי:

רבי חייא ורבי יוסי נפגשו לילה אחד
במגדל צור התארחו שם ושמתו זה בזה
אמר רבי יוסי כמה שמחתי שראיתי פני
השכינה שעכשיו בכל הדרך הזאת
הצטערתי בזקן אחד סוחר שהיה שואל
אותי

צה/א

כל ארחא:

מאן הוא נחשא דפרח באוירא ואזיל בפרודא¹
ובין כך ובין כך אית נייחא לחד נמלה דשכיב בין
שנוי שרי בחבורא וסיים בפרודא² ומאי איהו נשרא
דקא מקננא באילן דלא הוה בנוי ודאתגולו
(דאתגורו) ולא מן בריין דאתבריאו באתר דלא
אתבריאו כד סלקין נחתין כד נחתין סלקין³ תריין

כל הדרך.

מי הוא נחש הפורח באויר והולך
בפירוד ובין כך ובין כך יש מנוחה לנמלה
אחת ששוכבת בין שניו התחיל בחבור
וסיים בפירוד ומה הוא נשר שמקנן באילן
שלא היה בנוי שנגזלו ולא מהבריות
שנבראו במקום שלא נבראו כשעולים
יורדים כשיורדים עולים שנים שהם אחד

¹ זה יובן במ"ש בפ' בלק בדף קצ"ו אשר הלך חשכים אשר הלכו מבעי ליה. אמר ר' אלעזר בגין דאינון שריין בחיבורא ומיד אתפרשאן, הלך חיבורא, חשכים אתפרשאן כו'. ושני מאמרים האלו יובנו בסוד העגלים שעשו בני ישראל בצאתם ממצרים ושעשה ירבעם. ולכן נבאר תחילה עניינם: כבר ידעת כי הקליפה אצל הקדושה כקוף בפני אדם. והנה בקדושה היא ז"א ונוקביה מחוברים אחר באחור, ואח"כ ננסרו, ואח"כ הוחזרו פנים בפנים. ונודע מה שביארנו בפ' תצוה על אותן תריין נקודין שיש באדם, האחת היא אות יסוד ברית קדש, ולמעלה ממנה יש נקודה אחרת והיא נקודת הטיבור. ושתי נקודות אלו, התחתונה היא ביסוד, והעליונה היא בבינה כנז' אצלנו שם. ולכן הטיבור סתום בסוד בינה, עלמא סתימא, ואינו נפתח אלא בהיות התינוק בסוד עיבור, בעלמא דאתי במעוי דאימא, ואז התינוק יונק משם. ושתי נקודות אלו הם מצד הפנים, אבל בצד האחורים של האדם אין נקודה באחור מכנגד נקודת הטיבור, לפי שאין אחיזה אל החצונים במקום הבינה. אמנם יש נקודה אחת כנגד נקודת היסוד, והיא הנקראת נקודת האחורים, כי שם יש מקום אחיזה אל החצונים. ולהיות כי אותו הדור שיצאו ממצרים היו מבחינת הבינה עלמא דאתי, כי הנה לסיבה זו לא נכנסו לארץ, אבל מתו במדבר כמבואר במקומו, ולכן רצו הערב רב אשר ביניהם לתת אחיזה אל הקליפות אף גם בנקודת הטיבור מכנגדה בצד האחורים, ולהתאחז אף בבינה. ונודע כי מן הטיבור היא התחלת בנין המלכות מצד האחור כנז' באדרא, בטיבורא שארי ובטיבורא שלים. ולכן עשו העגל כלול מזכר ונקבה מחוברים אחר באחור. וזמ"ש קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו בלשון רבים. והענין הוא כי בהיותם אחר באחור, נמצא שיש אל העגל הזה פנים נראים משני צדדיו, ואחורים מכוסים ומחוברים, וזמ"ש אשר ילכו לפנינו, כלומר שבהיותם נעשים בסוד חיבור אחר באחור, הנה ילכו לפנינו בבחינת פנים, כי פנים שלהם ניכרין, ואחוריהם נכסין. ומילת "לפנינו" הוא מלשון פנים. וכבר ידעת מ"ש בזהר שיר השירים, כי לא חזרו ז"א ונוקביה דקדושה אפין באפין עד שלמה המלך ע"ה כשבנה בית המקדש, אבל בימי משה בדור המדבר, עדין היו אחר באחור לעולם. ולכן גם הערב רב עשו העגלים בסוד אחר באחור, דוגמת הקדושה. ומ"ש עשה לנו אלהים, הוא כי משם אלהים הוא אחיזת כל הקליפות, כמבואר אצלנו בסוד תיקון הגאון והליצנות וע"ש. גם צריך שתדע כי סוד שם אלהים הוא ה' אותיות מנצפ"ך, שהם בחינת ה' הגבורות הנודעות. ושתי אותיות מ"י הם בחינת הבל, בן אדם הראשון, והוא סוד מי אסף רוח בחפניו, כי הוא סוד החוטם האוסף ומקבץ כל החמש גבורות למקומם, ושם מתבסמין ונמתקים, לפי שכולם חוזרים ועולים בחוטם, בסוד גבורה אחת בלבד בבינה. וזהו סוד פסוק, וכבס האוסף את אפר הפרה, כי היא הבינה האוספת, אשר היא בסוד החוטם האוספת את הרוח לתוכה. ומה שהיו בתחילה ה' גבורות, שהם סוד פרה, שרוצה לומר פ"ר ה', שהם ה' אותיות מנצפ"ך העולים פ"ר, חזרו עתה להתאחד ונעשו אחד, וזהו לשון אפ"ר, רוצה לומר פ"ר א'. לפי שכולן נכללו עתה כאחד בסוד החוטם ושם נתבסמו. וג' אותיות אל"ה הם בחינת קין בן אדם הראשון, וסודם א' הוא הזרוע אשר משם בחינת קי"ן כנודע אצלנו. ול' היא היד. וה' הם חמש אצבעות היד. ולפי שהערב רב מבחי' קין, לכך אמרו אלה אלהיך ישראל לרמוז אל אותיות אל"ה של שם אלהים, ועכ"ז היו רוצים להמשיך אליו גם בחינת הבל, עי' המשך לשונו בהערה בסוף הספר (שער מאמרי רשב"י). עי' אריכות בזהר הרקיע.

² הרע נברא ונעשה מהגבורות דעולם הנקודות, וכן כל קיומם הוא ע"י שהם מושרשים בהגבורות דעולם האצילות. וכל זמן שהם קרובים להקדושה ויונקים מן הקדושה, אז הם מתחברים, ויש להם קיום והעמדה, וכמו שהיה בעת שנבראו בראשונה, אבל כשנברר הקדושה מהם ונפסק יניקתם, אז הם מתפרדים ומתבטלים. וכן יהיה לעתיד (הקדו"ש סה ע"א).

³ עי' אריכות בזהר הרקיע.

ספר שמות

דאינון חד וחד דאינון תלתא מהו עולימתא שפירתא¹ ולית לה עיינין² וגופא טמירתא ואתגליא איהי נפקת בצפרא ואתכסיאת ביממא אתקשטת בקשוטין דלא הוו:

כל דא שאיל בארחא ואצטערנא והשתא אית לי נייחא דאילו הוינא כחדא אתעסקנא במלי דאורייתא מה דהוינן במלין אחרנין דתהו אמר רבי חייא וההוא סבא טייעא ידעת ביה כלום אמר ליה ידענא דלית ממשו במלוי דאילו הוה ידע יפתח באורייתא ולא הוה ארחא בריקנייא אמר רבי חייא וההוא טייעא אית הכא דהא לזמנין באינון ריקנין ישכח גבר וגין דדהבא אמר ליה הא הכא איהו ואתקין חמריה במיכלא:

קרו ליה ואתא לקמייהו אמר לון השתא תרין אינון תלת ותלת אינון כחד אמר רבי יוסי לא אמינא לך דכל מלוי ריקנין ואינון בריקנייא יתיב קמייהו:

אמר לון רבנן אנא טייעא אתעבידנא ומיומין זעירין דהא בקדמיתא לא הוינא טייעא אבל ברא חד זעירא אית לי ויהבית ליה בבי ספרא ובעינא דישתדל באורייתא וכד אנא אשכחנא חד מרבנן דאזיל בארחא אנא טעין אבתריה והאי יומא השיבנא דאשמע מלין חדתין באורייתא ולא שמענא מדי:

אמר רבי יוסי בכל מלין דשמענא דקאמרת לא תוהנא אלא מחד או אנת בשטותא אמרת או מלין ריקנין אינון אמר ההוא סבא ומאן איהי אמר עולימתא שפירתא וכו':

פתח ההוא סבא ואמר (תהלים קיח ו-ח) יהו"ה לי לא אירא מה יעשה לי אדם יהו"ה לי בעזרי וגו' טוב לחסות ביהו"ה וגו' כמה טובין ונעימין ויקירין ועלאין מלין דאורייתא ואנא [היכי] (רבי) אימא קמי (רבנן) דלא שמענא מפומייהו עד השתא אפילו מלה חדא אבל אית לי למימר דהא לית כסופא כלל למימר מלי דאורייתא קמי כלא:

אתעטף ההוא סבא פתח ואמר (ויקרא כב יב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל האי קרא [אקרא] (אחר קרא) אחרא סמיך (שם יג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין

ואחד שהם שלש מה זה נערה יפה ואין לה עיניים והגוף נסתר ומתגלה היא יוצאת בבוקר ונתכסית ביום ומתקשטת בקשוטים שלא היו.

כל זה שאל בדרך והצטערתי ועכשיו יש לי מנוחה שאלו היינו כאחד התעסקנו בדברי תורה מה שהיינו בדברים אחרים של תהו אמר רבי חייא ואותו זקן סוחר ידעת בו משהו אמר לו ידעתי שאין ממש בדבריו שאלו היה יודע יפתח בתורה ולא היתה הדרך בריקנות אמר רבי חייא ואותו הסוחר ישנו כאן שהרי לפעמים באותם הריקנים ימצא איש פעמוני זהב אמר לו הרי הוא כאן והתקין חמורו למאכל.

קראו לו ובא לפניו אמר להם כעת שנים הם שלשה ושלשה הם כאחד אמר רבי יוסי ולא אמרתי לך שכל דבריו ריקנים והם בריקנות ישב לפניו.

אמר להם רבנים אני נעשיתי סוחר ורק מלפני מעט ימים שהרי בהתחלה לא הייתי סוחר אבל בן אחד קטן יש לי ונתתי אותו לבית הספר ואני רוצה שיעסוק בתורה וכשאני מוצא אחד מהרבנים שהולך בדרך אני טוען³ אחריו והיום הזה חשבתי שאשמע דברים חדשים בתורה ולא שמעתי דבר.

אמר רבי יוסי בכל הדברים ששמעתי שאמרת לא תמהתי אלא רק מאחד או שאתה אמרת בשטות או שהם דברים ריקים אמר אותו זקן ומה היא אמר נערה יפה וכו'.

פתח אותו זקן ואמר ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם ה' לי בעזרי וגו' טוב לחסות בה' וגו' כמה טובים ונעימים ונכבדים ועליונים דברי התורה ואני איך אמר לפני הרבנים שלא שמעתי מפייהם עד עכשיו אפילו דבר אחד אבל יש לי לומר שהרי אין בושה כלל לומר דברי תורה לפני הכל.

התעטף אותו הזקן פתח ואמר ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל פסוק זה סומך על פסוק אחר ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה

¹ רחל, שנקראת יפת תואר ויפת מראה (שעה"כ נט ע"ג). ע"י אריכות בזהר הרקיע. צריכים אנחנו עבדיה לעשות לה עינים בכוונותינו (עמק המלך שט"ז פמ"ה).

² שקומתה מתחילה מהחזה (שעה"כ נט ע"ג).

ספר שמות

לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל
וכל זר לא יאכל בו הני קראי כמשמען אבל מלין
דאורייתא מלין סתימין אינון:

וכמה אינון מלין דחכמתא דסתימין בכל מלה
ומלה דאורייתא ואשתמודען ואינון לגבי חכימין
דידעין ארחין דאורייתא (ארחין) דהא אורייתא לאו
מלין דחלמא אינון דקא אתמסרן למאן דפשר לון
ואתמשכן בתר פומא ועם כל דא אצטריכו למפשר
לון לפום ארחוי ומה אי מלין דחלמא אצטריכו
למפשר לון לפום ארחוי מלין דאורייתא דאינון
שעשועין דמלכא קדישא על אחת כמה וכמה
דאצטריכו למתק בארח קשוט בהו דכתיב (הושע יד
י) כי ישרים דרכי יהוה וגו':

השתא אית למימרו ובת כהן דא נשמתא¹ עלאה
ברתיה דאברהם אבינו קדמאה לגיורין ואיהו משיך
ללהאין (לה ל) נשמתא מאתר עלאה (השתא אית
למימר) מה בין קרא דאמר (ויקרא כא ט) ובת איש
כהן ובין קרא דאמר ובת כהן ולא כתיב איש אלא
אית כהן² דאקרי איש כהן ולא כהן ממש ועל ארחא
דא הוה [איש] כהן והוה³ סגן והוה כהן גדול⁴ והוה
כהן דלאו איהו גדול כהן סתם רב ועלאה יתיר
מאיש כהן ועל דא אית נשמתא⁵:

צה/ב

ואית רוחא ואית נפש:

ובת כהן כי תהיה לאיש זר (ויקרא כב יב) דא
נשמתא קדישא דאתמשכת מאתר עלאה⁶ ועאלת
לגו סתימו דאילנא דחיי⁷ וכד רוחא דכהנא עלאה
נשבא ויהיב נשמתין באילנא דא פרחין מתמן אינון
נשמתין ועאלין באוצר הד⁸:

ווי לעלמא דלא ידעין בני נשא לאסתמרא דקא
משכין משיכו בהדי יצר הרע⁹ דאיהו איש זר והאי
בת כהן פרחת לתתא ואשכחת בנינא ובאישו

כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא
יאכל בו פסוקים הללו כמשמעם אבל
דברי התורה הם דברים נסתרים.

וכמה הם דברי חכמה שנסתרים בכל
דבר ודבר שבתורה ונודעים לאותם
החכמים שיוודעים דרכי התורה שהרי
התורה אינם דברי חלום הם שנמסרו למי
שפותר אותם ונמשכים אחר הפה ועם כל
זה צריך לפתר אותם לפי דרכם ומה אם
דברי חלום צריך לפתר אותם לפי דרכם
דברי התורה שהם שעשועי המלך הקדוש
על אחת כמה וכמה שצריכים ללכת בהם
בדרך אמת שכתוב כי ישרים דרכי ה' וגו'.

עכשיו יש לומר ובת כהן זו הנשמה
העליונה בתו של אברהם אבינו ראשון
לגרים והוא מושך את אותה נשמה
ממקום עליון מה בין פסוק שאמר ובת
איש כהן ובין פסוק שאמר ובת כהן ולא
כתוב איש אלא יש כהן שנקרא איש כהן
ולא כהן ממש ועל הדרך הזה היה (איש)
כהן והיה סגן והיה כהן גדול והיה כהן
שאינו גדול כהן סתם גדול ועליון מאיש
כהן ועל זה יש נשמה

ויש רוח ויש נפש.

ובת כהן כי תהיה לאיש זר זו הנשמה
הקדושה שנמשכה ממקום עליון ונכנסה
לתוך סתר עץ החיים וכשרוח הכהן
העליון נושבת ונותנת נשמות באילן הזה
פורחת משם אותם נשמות ונכנסות
באוצר אחד.

אוי לעולם שלא יודעים בני אדם
להשמר שמושכים משיכה עם יצר הרע
שהוא איש זר ובת הכהן הזאת פורחת
למטה ומוצאת בנין באיש זר ומשום

1

² והן כולם בקו ימין, חח"נ, כהן גדל, סגן, כהן הדיוט (יהל אור).

³ ("איש) כהן והוה" נמחק ביהל אור.

⁴ ר"ל דסגן נקרא כהן סתם, ואיש נקרא כהן הדיוט, אבל במקומות אחרים משמע דאיש עדיף יותר
הוא לשון שררה וכמ"ש אישי כה"ג הלא איש אתה גדעון איש ישראל, וכ"כ המפרשים וע' פנים לתורה
לפי זה איש הוא סגן (יהל אור).

⁵ דבת כה"ג הוא נשמתא כי הן ג' דרגין דאצילות שכוללן הכל (יהל אור).

⁶ בינה (מ"מ).

⁷ פ' ז"א, ומפרש ואזיל ע"י מי באים הנשמות, מהבינה לז"א. ואמר "וכד רוחא דכהנא נשבא ויהיב
באלנא דא", דהיינו שעל ידו באים הנשמות מן הבינה לז"א, כמש"ל ואיהו משיך להאי נשמתא מאתר
עילאה (מ"מ).

⁸ מלכות (מ"מ).

⁹ פ' שמחשב בשעת תשמיש שום מחשבה זרה, ובזה גורם שיהיה הגוף של בנו בנינא דאיש זר (מ"מ).

ספר שמות

(דאיִש) זר¹ ובגין דאיהו רעותא אדמרהו (דמריה) עאלת תמן ואתכפיאת ולא יכילת לשלטאה ולא אשתלימת בהאי עלמא כד נפקת מניה היא בתרומת הקדשים לא תאכל כשאר כל נשמתין דאשתלימו בהאי עלמא:

תו אית בהאי קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר עלובתא איהי נשמתא קדישא כי תהיה לאיש זר דקא אתמשכת על גיורא דאתגייר ופרחת עליה מגן עדן בארץ סתים על בניינא דאתבני מערלה² מסאבא דא הות לאיש זר:

תו⁴ ודאי (י) הוא רזא עלאה יתירא מכלא בעמודא דקיימא לטקלין גו אוירא דנשבא⁵ אית טיקלא חדא בהאי סטרא⁶ ואית טיקלא אחרא בהאי סטרא בהאי סטרא מאזני צדק⁷ ובהאי סטרא מאזני מרמה⁸ והאי טיקלא לא שכיך לעלמין ונשמתין סלקין ונחתין עאלין ותבין וואיתו (אית) נשמתין עשיקין כד שלטא אדם באדם דכתיב (קהלת ח ט) אעתו (עד) אשר שלט האדם באדם לרע לו לרע לו ודאי⁹:

שהוא רצון של אדונה נכנסת לשם ונכפית ולא יכולה לשלוט ולא נשלמה בעולם הזה וכשיוצאת ממנו היא בתרומת הקדשים לא תאכל כשאר כל הנשמות שנשלמו בעולם הזה.

עוד יש בפסוק הזה ובת כהן כי תהיה לאיש זר עלובה היא הנשמה הקדושה כי תהיה לאיש זר שנמשכה על הגר שהתגייר ופרחה עליו מגן עדן בדרך נסתר על בנין שנבנה מערלה טמאה זו היתה לאיש זר.

(עוד) וזהו סוד עליון יותר מהכל בעמוד שעומד למאזניים בתוך אויר שנושב יש משקל אחד בצד זה ויש משקל אחר בצד זה בצד זה מאזני צדק ובצד זה מאזני מרמה והמשקל הזה לא נוגע לעולמים ונשמות עולות ויורדות נכנסות ויוצאות ושבובות³ ויש נשמות עשוקות כששולט אדם באדם שכתוב עת אשר שלט האדם באדם לרע לו לרע לו ודאי.

¹ כתב הרמ"ק כדכתיב ביה הן בעון חוללתי אמר יצחק פ' זה אין לו שחר, חדא דלא שייך לומר דלא ידעין בני נשא לאסתמרא ומה בידם לעשות. ועוד מה דקאמר דקא משכין משיכו וכו', משמע שמשעת המשכה קפיד. ועוד היכא פסיק ותני קרא, היא בתרומת הקדשים לא תאכל, משום דהוית לאיש זר, לגוף, והלא כמה וכמה הוי לאיש זר, וכפו יצרם לעבודת ה' ית', יאכלו בתרומה. ועוד, מאי "כי תהיה", והלא כל הנשמות הכי הוי, ואי אפשר בלאו הכי. ואפשר לתרץ, דלישנא ד"תהיה" משמע שהיא כפופה לאיש זר, מדלא קאמר כי תבא, ואכתי לא נהירא. ועוד, דאי בנשמה שנכפפה ליצר הרע מיירי, פשיטא דבתרומת הקדשים לא תאכל, ומאי קמ"ל. לכן נראה לי דהכי פירושו, ווי לעלמא דלא ידעין בני נשא לאסתמרא מלהרהר ברע בשעת תשמיש, ואינם מקדשים עצמם ומושכין נשמה קדושה בהדי יצר הרע, כי און יחשבו על משכבותם בשעת הזווג, ונמצא הטפה יוצאה בטומאה ובהרהור עבירה בנינא דיצר הרע. והנשמה הקדושה באה ומצאה בנין זה ונכנסת בה בע"כ לעתות רצון קונה, ומצד שהגוף נבנה בלא צדק, בא ברשע ועולה, והנשמה כפופה לו, ואינו יכולה לשלוט ולהשתלם בעולם הזה, אחר שזה במחשבתו הרעה, הגבירה היצר הרע בשעת ביאת הנשמה לטיפה, ונבנית הטיפה ההיא ביסוד חזק ורע, לומר כמעט שהנשמה מוכרחת להיות כפופה. ואף אם לא תעשה עבירה, לא תוכל לעשות מצות השתלם, וזהו "לא יכילת לשלטאה ולא אישתלמית בהאי עלמא". ומכל מקום, שאע"פ שהיא אנוסה בכך, מ"מ הואיל ולא אשתלמית, לא תאכל בתרומת הקדשים, והשתא אתי שפיר דהוי רבותא ודייק לישנא שפיר ואפשר דלא אישתלמית, היינו שלא זכתה לרוח ונשמה שהם שלימות הנפש, ולפיכך היא לבדה בתרומת הקדשים לא תאכל והיינו דווקא היא (זהר הרקיע).

² פי' ואחר מיתה אינו זוכה למעלת צדיקים שבישראל (מ"מ).

³

⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁵ דנשבת (דפ"ק).

⁶ המוציא שז"ל פוגם במחשבה כי אינו משתמש בשום כלי ובשום ערוה ועונשו גדול שפוגם בדעת עליון דא"א וכמו שמעשיו הם זכר בלי נקבה כן כביכול גורם למעלה שממשיך אותה הטפה של אותה נשמה מן הזכר העליון ואינה נשפע' במלכו' אבל יוצא לחוץ אל הקל' הנק' קליפ' נוגה הנז' בזוהר פ' ויקהל והיא ג"כ סוד אותה טיקלא דאזדמנת בההוא סטרא דעשיקת נשמתין כנז' בתחלת הסבא דפ' משפטים דצ"ה וצ"ו (שעה"כ נו ע"ב).

⁷ פי' הוא הטוב דנוגה (מ"מ).

⁸ הוא הרע דנוגה (מ"מ).

⁹ עי' ספר גלגולים פרק א': הנה בתחלה כשנברא אדה"ר היו כל הנשמות שהם מצד הטוב כלולות בו ותלויות בו, ואחר שחטא וערב טוב ברע, אז נתערבו הטוב והרע, ומחלק הרע ההוא יצאו אח"כ אומתו העולם, באופן שעיקר אדה"ר הוא הטוב שהם נשמות ישראל, ולכן אדם אתם, ר"ל כל כללות נשמותיכם אינם זולת אדם שהוא אדה"ר. ואתם ניצוצות ואיברים שלו, ולכן נקרא ישראל גוי אחד, כמ"ש ומי כעמך ישראל גוי א' בארץ וגו'. אמנם אר"ה אין קרוין אדם, פי' שלא יצאו אלא מחלק הרע

ספר שמות

אבל האי נשמתא דהות לסטרא אחרא איש זר ואתעשקת מניה! דא איהי לרע לו לו ולהואו (להאי) איש זר ואיהי בתרומת הקדשים לא תאכל עד דעביד בה קודשא בריך הוא מה דעביד אתא קרא ואמר ובת כהן כי תהיה לאיש זר הכי הוא:

הכא אית רזא היך מתעשקן נשמתין אלא האי עלמא אתנהג כלא באילנא דדעת טוב ורע² וכד אתנהגן בני עלמא בסטרא דטוב טיקלא קיימא ואכרע לסטרא דטוב וכד אתנהגן בסטרא דרע אכרע לההוא סטרא וכל נשמתין דהוו בההיא שעתא בטיקלא הוה עשיק לון ונטיל לון:

אבל לרע לו דאינון נשמתין כפיין³ לכל מה דאשכחן מסטרא בישא ושיצאן ליה וסימנא לדא ארונא קדישא דאתעשק גו פלשתים ושליטו ביה לרע לון אוף הכי הני נשמתין אתעשקין מסטרא אחרא לרע לון⁴:

מה אתעבידו מאינון נשמתין חמינן בספרי קדמאי דמנייהו הוו אינון חסידי אומות העולם ואינון ומזרין תלמידי חכמים [ממזרים] דקדמן לכהנא רבא עמא דארעא וחשוק⁵ בעלמא אף על גב דעאל לפני לפנים⁶ בכה האי סבא⁷ רגעא חדא תוהו חברייא ולא אמרו מיד:

פתח ההוא סבא ואמר (שמות כא ח) אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי וגו' האי פרשתא על רזא דא אתמר (שם ז) וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה וגו' מאריה דעלמא מאן לא ידחל מינך דאנת שליט על כל מלכין דעלמא כמה דאת אמר (ירמיה י ז) מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו':

אבל נשמה זו שהיתה לצד האחר איש זר ונעשקה ממנו זוהי לרע לו לו לאותו איש זר והיא בתרומת הקדשים לא תאכל עד שעושה בה הקדוש ברוך הוא מה שעושה בא הפסוק ואמר ובת כהן כי תהיה לאיש זר כך זה.

כאן יש סוד איך נעשקות הנשמות אלא העולם הזה מתנהג הכל בעץ הדעת טוב ורע וכשמתנהגים בני העולם בצד הטוב המשקולת עומדת ומכריעה לצד הטוב וכשמתנהגים בצד הרע מכריעה לאותו הצד וכל הנשמות שהיו באותה שעה במשקולת היה עושק אותן ולוקח אותן.

אבל לרע לו שאותן נשמות מכניעות (מכסות) את כל מה שמוצאות מצד הרע ומשמידות אותו וסימן לזה ארון הקדש שנעשק לתוך פלשתים ושלטו בו להרע להם אף כאן אלו הנשמות נעשקות מהצד האחר להרע להן.

מה נעשה מאותן נשמות ראינו בספרי הקדמונים שמהם היו אותם חסידי אומות העולם ואותם הממזרים שהם תלמידי חכמים שקודמים לכהן גדול עם הארץ וחשוב בעולם אף על גב שהוא נכנס לפני ולפנים בכה הזקן הזה רגע אחד תמהו החברים ולא אמרו דבר.

פתח אותו זקן ואמר אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי וגו' פרשה זו נאמרה על הסוד הזה וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה וגו' רבון העולם מי לא יפחד ממך שאתה שולט על כל מלכי

שנתערב באדה"ר. והנה כשאכל מעץ הדעת טו"ר, עירב הטוב ברע, ונתערב הטוב של אדה"ר עם הרע של הקלי' הזכר מסמאל, אדם בליעל. וכן הטוב של חוה נתערבה ברע של לילית שהיא זוהמת הנחש שבא על חוה. והנה כמו שכל נשמות ישראל היו כלולים באדה"ר, כן נשמת או"ה כלולים בס"ם. והנה כמו שהיה באדה"ר רמ"ח איברים, שבהם היו תלויים כל הנשמות הטוב, כן כל רמ"ח איברים כלולים בס"ם, שבהם תלויים כל הנשמות הרע. וכשחטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת טו"ר, נתערבו יחד ונתלבשו אותם הנשמות הטובים הנאחזים באיברי אדם, עם אותם של אדם בליעל, כל אבר בתוך אבר כמוהו. הא כיצד, ראש תוך ראש וכו', עד רגלין ברגלין. והנה כמו שבחי' הנפש הם רמ"ח איברים של אדה"ר, ונתלבשו בו רמ"ח איברים של אדם בליעל וכו' (זהר הרקיע).

¹ פי' שנעשקה מסביתו, ור"ל שהוא עשק אותה מהקדושה (מ"מ).

² פי' היא קלי' נוגה בכללה (מ"מ).

³ (ס"א חפיין) נוסף בדפ"ו.

⁴ פי' מסיבת ס"א שהוא עשקם מהקדושה (מ"מ).

⁵ וחשוב (דפ"ו).

⁶ ולפנים (דפ"ו).

⁷ לפי שהזכיר שליטת אדם באדם, והוא פגם ששולט אדם בליעל על אדם דקדושה, לכך בכה (רח"ו במ"מ).

ספר שמות

העולם כמו שנאמר מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'.

כמה הם בני האדם בעולם שמשתבשים בפסוק הזה וכולם אומרים אבל הפסוק הזה לא מתיישר בפיהם וכי הקדוש ברוך הוא הוא מלך הגוים והלא הוא מלך ישראל וכך נקרא שהרי כתוב בהנחל עליון גוים וגו' ונאמר כי חלק ה' עמו ועל זה הוא נקרא מלך ישראל ואם תאמר שהוא נקרא מלך הגוים הרי שבח שלהם שהקדוש ברוך הוא מלך עליהם ולא כמו שאומרים שהם נמסרו לשמשים ולממונים שלו.

ועוד סוף הפסוק שכתוב כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך כל זה הוא שבח לשאר העמים ותמיהה היא איך לא מתעלים בפסוק הזה לרום

כמה איננו [בני נשא] בעלמא דקא משתבשן בהאי קרא וכלהו אמרין אבל קרא דא לא אתיישר [בפומייהו] (על חילוי) וכי קודשא בריך הוא מלך הגוים איהו והלא מלך ישראל איהו והכי אקרי דהא כתיב (דברים לב ח) בהנחל עליון גוים וגו' וכתוב (שם ט) כי חלק יהוה עמו ועל דא אקרי מלך ישראל ואי תימא דאיהו מלך הגוים אקרי הא שבחא דלהון דקודשא בריך הוא מלך עליהו ולא כמה דאמרין דאתמסרו לשמשיין ולממנן דיליה:

ותו סיפא דקרא דכתיב (ירמיה יז) כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך כל האי שבחא איהו לשאר עמין ותוהא איהו היך לא מסתלקי בהאי קרא לרום:

צ/א

רקיעא אלא דקודשא בריך הוא סמא עינייהו ולא ידעי ביה כלל דהא מה דאנן אמרי דכלהו אין ואפס ותהו דכתיב (ישעיה מ יז) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו הא עקרא עלאה רבא ויקרא שוי לון קרא דא:

אמר אליהו רבי חייא והא כתיב (תהלים מז ט) מלך אלהים על גוים וגו' אמר ליה אנא חמינא דבתר כתלייהו הוית ונפקת בהאי קרא לסייעא לון הוה לי לאתבא בקדמיתא על מה דאמינא! אבל כיון דאשכחנא לך בארחא אעבר לך מתמן ומתמן איהך לאעברא (לך) כלא:

תא חזי כל שמהן וכל כנויין דשמהן דאית ליה לקודשא בריך הוא כלהו מתפשטין לארחייהו³ וכלהו מתלבשין אלין באלין וכלהו מתפלגין לארחין (ידיען) ושבילין ודיען⁴ בר שמא יחידאה ובריר דכל (מכל) שאר שמהן דאחסין לעמא יחידאה בריר מכל שאר עמין ואיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו וכתוב (שם ד ד) ואתם

הרקיע אלא שהקדוש ברוך הוא סמא את עיניהם ולא יודעים בו כלל שהרי מה שאנו אומרים שכלם אין ואפס ותהו שכתוב כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו הרי העיקר העליון הגדול והנכבד שם אותם הכתוב הזה.

אמר לו רבי חייא והרי כתוב מלך אלהים על גוים וגו' אמר לו אני ראיתי שאחר הכתל שלהם היית ויצאת בפסוק הזה לעזור להם היה לי להשיב בתחילה על מה שאמרתי אבל כיון שמצאתי אותך בדרך אעביר אותך משם ומשם אלך להעביר את הכל.

בא וראה כל השמות וכל כנוי השמות שיש לקדוש ברוך הוא כולם מתפשטים לדרכיהם וכולם מתלבשים אלה באלה וכולם נחלקים לדרכים ושבילים ידועים פרט לשם היחידי הנבחר של כל שאר השמות שהוריש לעם היחיד הנכבד מכל שאר העמים והוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א שכתוב כי חלק ה' עמו ונאמר ואתם הדבקים בה' בשם זה ממש יותר מכל שאר השמות ושם אחד מכל שאר

¹ כתב מהרמ"ק זלה"ה מאותן דס"ד דהקב"ה איקרי מלך הגוים. אמר יצחק גם זה אינו, אלא בתר כותלייהו דגוים הוית להעמיד כותלם, שלא יפלון ולומר שגם הם נחשבים שהקב"ה נקרא מלך עליהם, אבל כתיב דהוית סמיך אבתריה אתנטח קרא קאים על קיומיה באסתכלותא זעיר (זהר הרקיע).

³ שיש לכל שם ושם פעולות מיוחדים, וכמ"ש (שמות רבה פ"ג ס' ה) לפי מעשי אני נקרא וכנודע בספר שערי צדק ושערי אורה (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

⁴ כי הם מתלבשין במלאכים ואופנים אשר הם רבוא רבואות, וכל א' ממונה על דבר מיוחד ועל כח מיוחד, וכל כחם הוא ע"י שמותיו וכנוייו ית"ש המתלבש בהם, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יט ע"א) ובהון אתקריאו מלאכיא (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

ספר שמות

הדבקים ביהוה⁴ בשמא דא ממש יתיר מכל שאר שמהן ושמא חד מכל שאר שמהן דיליה וההוא (איהו) דאתפשט ואתפלג לכמה ארחין ושבילין ואקרי אלהים⁵ ואחסין שמא דא ואתפלג לתתאי דהאי עלמא⁶ ואתפלג שמא דא לשמשיין ולממנן דמנהגי לשאר עמין כמה דאת אמר (במדבר כב ט) ויבא אלהים אל בלעם לילה (בראשית כ ג) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה וכן כל ממנא [וממנא] (ושמא) דאחסין ולון קודשא בריך הוא לשאר עמין בשמא דא כלילין ואפילו ע"ז בשמא דא אקרי ושמא דא מלך על גוים ולא וההוא שמא דא איהו [ההוא] דמלך על ישראל דאיהו יחידאה לעמא יחידאה (לעמא דישראל) עמא קדישא:

ואי תימא על ארהא דא נוקים קרא דכתיב (ירמיה י ז) מי לא יראך מלך הגוים דדא איהו שמא דקא מלך על גוים אלהים ודהא דחילו ביה שריא ודינא ביה שריא לאו הכי ולא על דא אתמר דאי הכי אפילו ע"ז בכללא דא איהו:

אבל כיון דכתלא דהוית סמיך אבתריה אתנסח קרא קאים על אקיומא (קיומיה) באסתכלותא זעיר מי לא יראך מלך הגוים ואי תימא דמלך הגוים על קודשא בריך הוא אתמר לאו הכי אלא מאן הוא מלך הגוים דלא ויראך דלא דחיל מינך ולא יודעזע מינך מי מלך הגוים דלא יראך כגוונא דא (תהלים קיג א) הללויה הללו עבדי יהוה הללו את שם יהוה

שמותיו אותו שהתפשט ונחלק לכמה דרכים ושבילים ונקרא אלהים והוריש את השם הזה ונחלק לתחתונים של העולם הזה ונחלק השם הזה לשמשים ולממונים שמנהיגים את שאר העמים כמו שנאמר ויבא אלהים אל בלעם לילה ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה וכן כל ממונה וממונה שהוריש הקדוש ברוך הוא אותם לשאר העמים נכללים בשם הזה ואפילו עבודה זרה נקראת בשם הזה ושם זה מלך על גוים והוא אינו שם זה¹ שהוא מלך על ישראל שהוא יחידי לעם היחידי לעם ישראל העם הקדוש.

ואם תאמר על דרך זו נעמיד את הפסוק שכתוב מי לא יראך מלך הגוים שהרי הוא שם שמולך על גוים אלהים שהרי היראה שרויה בו והדין שרוי בו לא כך ולא על זה נאמר שאם כך אפילו עבודה זרה בכלל זה היא.

אבל כיון שהכותל שהיית סמוך אחריו נעקר הפסוק עומד על קיומו בהתבוננות קטנה מי לא יראך מלך הגוים ואם תאמר שמלך הגוים נאמר על הקדוש ברוך הוא לא כך אלא מי הוא מלך הגוים שלא יראך שלא פוחד ממך ולא ידעזע ממך מי מלך הגוים שלא יראך כדוגמא זה הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה' מי

⁴ נאמר (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו, משום כי רק השם הויה ב"ה הוא לא ניתן לשום בריה, אלא רק עליו עצמו ית'ש, ובו דבוקים ישראל, והוא אלהינו, משא"כ שאר כל השמות, כלהו מתפשטין לארחייהו כו' וכלהו מתפלגין לארחין ושבילין ידיען (דע"ה ח"א עה ע"ג).

⁵ הקל' הנקרא אלהים אחרים. וטעם קריאתם לשון אחרים הוא לפי שהם מחוץ אל ה"ס בסוד אחרים כנז' והבן זה גם בזה תבין טעם למה שאר השמות של הבורא יתברך הם בלשון יחיד ושם אלהים הוא בלשון רבים ואינו נקרא אל בלבד אלא אלהים בלשון רבים וסיבת זה הוא מה שביארנו כי שם אלהים כולל בחינת קדושה ובחינה קליפה כנז' כי גם הוא נקרא אלהים אחרים ולכן נקרא שם זה אלהים בלשון ריבוי (שער מאמרי רשב"י מ ע"ב). דע כי בכל ספירה וספירה מתחלת עולם האצילות מא"א ולמטה יש בין כל ספירה וספירה צירוף א' מק"כ צירופי אלהים, והוא כדי להכניע הדין, כמ"ש באד"ר יתיב על כורסייא דשביבין לאכפייא לון. ושם בארנו, כי בשם אלהים יש ק"ך צרופים, והם מתפשטים בבחי' מקיפים מחכמה ולמטה מתחת הכתר ולמטה, והם הולכים ומתפשטים עד סוף המלכות, כי ז"ס אלהים קדושים. והנה שם זה מתפשט עד שמגיע לחיצונים ונעשה שם בסוד אלהים אחרים ושמא חד מכל שמהן דיליה איהו וכו' (זהר הרקיע). הגילוי דשם אלהים, שהוא שם המשותף כמ"ש בפ' משפטים (צו ע"א), אבל באצילות הוא הכל קודש, ושם (תהלים ה ה) לא יגורך רע. אך בירידתה למטה מתפשטין למ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, ובסוד עץ הדעת, ונעשה שם הטמא והאסור מצד הזוהמא והרע הנעשה בב"ע, והוה הטמא והאסור שבהתורה כדי להתרחק ממנו, אבל באצילות שם הוא הכל בסוד עץ החיים והכל קודש, כי שם הוא הגילוי אור דהשם הויה ב"ה (הקדו"ש יז ע"א), אחר שנפרדו העולמות ב"ע מאצילות ע"י החטא ונתעלם היחוד דהויה אלהים, הנה אתפשט השם אלהים ואתפלג לכמה ארחין ושבילין (דע"ה ח"ב מט ע"ג), אחר שמתפשט עד ק"כ צרופי אלהים דקדושה שבסוף העשיה, הנה מתחיל שם אלהים אחרים שהם אלילים גימט' קכ"א, אשר ע"ז אנו מתפללים (תפילת עלינו לשבח) והאלילים כרות יכרתון (דע"ה ח"ב קכד ע"ב).

⁶ שהרי הדיינים נקראו אלהים כנודע (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

ספר שמות

מאן דשמע ליה לא ידע מאי קאמר כיון דאמר הללויה און הכי הללו עבדי יהוה דהוה ליה למכתב עבדי יהוה הללו את שם יהוה און הכא הוה ליה למכתב מי וממלךו (מלך) הגוים דלא יראך אלא כלא על תקוניה אתמר:

כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך (ירמיה י ז) מהו מלה דאתפשט בינייהו בחכמתא דלהון מאין כמוך וכלהו אודאן על דא כד חמאן בחכמתא דלהון עובדך וגבורתך אתפשט מלה דא בינייהו ואמרי [בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם אמרי ואתפשט בינייהו מאין כמוך] ומאין כמוך בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך אמרי ואתפשט בינייהו (מאין כמוך) חדו חברייא ובכו¹ ולא אמרו מדי און הכי בכה איהו כמלקדמין:

פתח ואמר (בראשית כא י) ותאמר (שרה) לאברהם גרש (את) האמה הזאת ואת בנה וגו' חברייא אתערו דבעאת שרה לפנאה ע"ז מביתא ועל דא כתיב (שם יב) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה הכא כתיב (שמות כא ז) וכי ימכר איש את בתו דא נשמתא בגלגול² על עובדין בישין דעלמא לאמה ההוא סטרא אחרא בגלגולא בישא דטיקלא דאהדר והא אתעשקת לאפקא לה מתמן ודאי לא תצא כצאת העבדים³ (שם) כל אינון נשמתין דמתעשקן:

מאן אינון הכא איהו רזא אלין אינון נשמתין דינוקין זעירין כד אינון ינקי מגו תוקפא דאמהון וקודשא בריך הוא המי דאי יתקיימון בעלמא יבאשון ריחיהון ויחמצון כחומץ דא⁴ לקיט לון⁵ זעירין בעוד דיהבי ריחא:

מה עביד שביק לון לאתעשקא בידא [דהאי אמה] ודהאיא אמא [דהאי אמא] ודא איהי לילית דכיון:

צ/ב

שמע אותו לא יודע מה אמר כיון שאמר הללויה כמו כן הללו עבדי ה' שהיה לו לכתוב עבדי ה' הללו את שם ה' אף כאן היה לו לכתוב מי ממלך הגוים שלא יראך אלא הכל על תקונו נתבאר.

כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך מה הדבר שהתפשט ביניהם בחכמה שלהם מאין כמוך וכולם מודים על זה כשוראים בחכמתם מעשיך וגבורותיך התפשט דבר זה ביניהם ואומרים מאין כמוך בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך אומרים והתפשט ביניהם שמחו החברים ובכו ולא אמרו דבר אף כך הוא בכה כמקדם.

פתח ואמר ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה וגו' החברים התעוררו שרצתה שרה לפנות מביתה עבודה זרה ועל זה כתוב כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כאן כתוב וכי ימכר איש את בתו זו הנשמה בגלגולים על מעשים רעים שבעולם לאמה [ל]אותו הצד האחר בגלגול רע של המשקל שחוזר והרי נעשקה להוציא אותה משם ודאי לא תצא כצאת העבדים כל אותן נשמות שנעשקות.

מי הן כאן הוא סוד אלה אותן נשמות התינוקות הקטנים כשהם יונקים מתוך כח של אמם והקדוש ברוך הוא רואה שאם יתקיימו בעולם יבאש ריחם ויחמצו כמו החומץ הזה לוקח אותם קטנים בעודם נותנים ריח.

מה עושה משאיר אותם להעשק ביד אותה האמה וזוהי לילית שכיין

¹ על תגבורת אלהים על הו"ה בגלות (רח"ו). ובאלו הב' בכיות מצא הרב טעם מספיק, אבל כל הבכיות שבכה הסבא מכאן ואילך לא נתן טעם להם, והדבר ידוע שמרוב יראת שמים שבו היה בוכה, כמ"ש בדף קב ע"א כל הני בכיין דבכינא לאו בגיניכו הוא אלא דדחילנא ממארי עלמא וכו' (מ"מ).

² פי' שנעשקה הנשמה ביד האמה בשביל עובדין בישין דעלמא, כמ"ש הזהר לעיל, וכד אתנהגן בסטרא דרע וכו' וכל נשמתין הוא עשיק לון ונטיל לון (מ"מ).

³ פי' כמ"ש לקמן בפסוק, לעם נכרי לא ימשול למכרה, שלא יקחו אותה חסידי או"ה או ממזר ת"ח, אלא לישראל בלחודייהו, שפסוק לא תצא, פי' לעם נכרי שניהם כוונה א' (מ"מ).

⁴ פי' שהנשמה זו נעשקה פעם א' ע"י הטיקלא באותו עולם ואח"כ פרכת מן ידה ובאה לתינוק הזה ומשום חבור הטיקלא, שהיתה נשמה זו שם מחמצת מה עושה הקב"ה מסלק התינוק הזה קודם זמנו (מ"מ).

⁵ רמח ע"ב רמט ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

דאתייהבו ברשותה חרדת ונ"א אחרא בההוא ינוקא ועשיקת ליה ואפיקת ליה מעלמא כד איהו יניק בתוקפא דאמיה:

ואי תימא (ד)אינון נשמתין דיעברון טב לעלמא לאו הכי דכתיב (שמות כא ח) אם רעה בעיני אדניה דיהמיין ההוא גברא בה לבתר יומין אי אתקיים בה! דא אתעשקת ואחרא לא אתעשקת ועל אלין כתיב (קהלת ד א) ואראהו (ראיתי) את כל העשוקים וגו' והיינו אם רעה בעיני אדניה:

אשר לא יעדה לא באלף כתיב אי תימא דהא בההוא סטרא אחרא אומין לה קודשא בריך הוא מיומא דהות לא² והשתא בגלגולי טיקלא³ לו יעדה בוא"ו מה דלא הות מקדמת דנא:

והפדה (שמות כא ח) מאי והפדה פריק לה קודשא בריך הוא השתא דסלקא ריחא עד לא תחמיין וסליקן (וסלקא) לה לרומי מרומים⁴ במתיבתא דיליה ואי תימא כיון דאתעשקת מההוא סטרא אחרא יהיב לה כמה דאמרו לחסידי⁵ שאר עמיין⁶ ולאנון וממזרין תלמידי חכמים [ממזרין] אתא קרא ואוכח (שם) לעם נכרי לא ימשול למכרה ודאי בבגדו בה דעשיק לה בעשיקו דגלגולא דטיקלא אלא לישראל ודאי ולא לאחרא וכד נפקת מן טיקלא⁷ לא תצא כצאת העבדים (שם ז) אלא מתעטרת בעטרהא בארמא על רישה⁸:

שנתנו ברשותה שמחה (אוחזת) באותו תינוק ועושקת אותו ומוציאה אותו מן העולם כשהוא יונק מכח אמו.

ואם תאמר [ש]אותן נשמות יעשו טוב לעולם לא כך שכתוב אם רעה בעיני אדוניה שיחמיין אותו האיש בה לאחר ימים אם יתקיים בה זו נעשקת ואחרת לא נעשקת ועל אלה כתוב ואראה את כל העשוקים וגו' והיינו אם רעה בעיני אדוניה.

אשר לא יעדה לא כתוב באל"ף אם תאמר שהרי באותו הצד האחר הזמין לה הקדוש ברוך הוא מיום שהיתה לא ועכשיו בגלגולי המאזנים לו יעדה בוא"ו מה שלא היה מקודם לכן.

והפדה מה זה והפדה הקדוש ברוך הוא גאל אותה עכשיו שמעלה ריח טרם שתחמיין ומעלה אותה לרומי מרומים בישיבה שלו ואם תאמר כיון שנעשקה מאותו הצד הרע נותן אותה כמו שאמרו לחסידי אומות העולם ולאותם ממזרים תלמידי חכמים בא הכתוב ומוכיח "לעם נכרי לא ימשל למכרה" ודאי "בבגדו בה" שעושק אותה בעשק של גלגול המאזנים אלא לישראל ודאי ולא לאחר וכשיוצאת מן המאזנים לא תצא כצאת העבדים אלא מתעטרת בעטרה בהרמה על ראשה.

¹ פי' אם יתקיים האיש הזה בעולם הזה יחמיין, לכך מסלקו קודם זמנו (מ"מ).
² פי' שלא תאמר מיום שבראה הקב"ה לנשמה זו, גזר עליה שתהיה נעשקת ביד סט"א, לכך אמר לא באל"ף (מ"מ).
³ פי' בעון הדור נעשקה בידה, והיינו לו בוא"ו (מ"מ).
⁴ קיג ע"ב (הערת הזהר).
⁵ רה ע"ב (הערת הזהר).
⁶ פי' הסבא פליג אספרי קדמאי דלעיל, וס"ל שלא יקחו אותה אלא ישראל לבד (מ"מ).
⁷ וכאשר הגיע זמנה לצאת מכף חובה וכשיזדככה (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).
⁸ על רישיה, וסליק לה לרומי מרומים במתיבתיה דיליה, כצ"ל. כי זה הסוד מפני עוללים ויונקים יסדת ע"ז (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

ספר שמות

ואי תימא דהאי סטרא אעילת לה בההוא ינוקא¹ לאו הכי אלא נטלת לה² וחודאת בהדה³ ופרחת מן ידהא ועאלת בההוא אתר ואיהי פקידת לההוא ינוקא וחודאת ביה והייכת ביה ותאיבת⁴ לההוא בשר עד דלבתר נטיל קודשא בריך הוא נשמתיה⁵ והיא לגופא ולבתר ולאוו (ובתר⁶ כלא) איהו ברשותא דקודשא בריך הוא:

תא חזי (שמות כא ז) לא תצא כצאת העבדים מאי הוא אלא בשעתא דנפקת מן טיקלא וההוא סטרא בחדו רשים לה קודשא בריך הוא וחתים לה בחד גושפנקא ופריש עלהו (ד) לבוש יקר דיליה ומאן איהו שמא קדישא דאקרי [אלוה]⁷ (אלה) ודא והוא בבגדו בה⁸ (איהו) לבושה יקירא דמלכא פריש עלה וכדין איהו נטירא דלא אתמסרת אלעם נכריו אלא לישראל לחוד:

ודא איהו דכתיב (איוב כט זב) כימי ואלוהו (אלה) ישמרני ועל רזא דא כתיב הכא לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה בעוד דלבוש יקר דמלכא בה [בגין⁹ דבגדו בה כתיב] (כיון דבגדו בה) (שמות כא ח) לעם נכרי לא ימשל למכרה:

ואם תאמר שהצד הזה הכניס אותו לאותו תינוק לא כך אלא נוטלת אותה ושמחה עמה ופורחת מידה ונכנסת לאותו מקום והיא פוקדת את אותו תינוק ושמחה בו וצוחקת בו ותאבה את אותו הבשר עד שאחר כך נוטל הקדוש ברוך הוא את נשמתו והיא לגוף ואחר כך הכל ברשותו של הקדוש ברוך הוא.

בא וראה לא תצא כצאת העבדים מה זה אלא בשעה שיוצאת מן המאזנים ואותו הצד בשמחה רושם הקדוש ברוך הוא אותה וחותם אותה בחותמת אחת ופורס עליה לבוש כבוד שלו ומיהו השם הקדוש שנקרא אלוה וזהו בבגדו בה הלבוש הנכבד של המלך פורש עליה ואז היא שמורה שלא נמסרה לעם נכרי אלא לישראל לחוד.

וזהו שכתוב כימי אלוה ישמרני ועל סוד זה כתוב כאן לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה בעוד שלבוש כבוד המלך בה כיון שבגדו בה כתוב לעם נכרי לא ימשל למכרה.

¹ כלומר שהיא הכניסה זו הנשמה לזו הילד, כמו הדרך של חסידי א"ה או גירי צדק או ממזר ת"ח שבא הנשמה על ידה, והיא נותנת מרצונה מחמת שביאות אסורת הן, ומקום טמא היא נותנת מרצונה, אבל בזה הילד אינו כן, אלא נטלת לה הנשמה מסוד הצדיק סוד הקמת הברית, שהיה בהתעוררות הצדיק התחתון, בסוד ואת ברית"י אקים את יצחק, ומחמת איזה עבירה הוכרע הטיקלא לכף חוב, ונכנסת זו השפחה ולוקחת ע"י הערל הנ"ל לר"ע, ואח"כ כאשר הגיע זמן של זו הנשמה לצאת מידהא פרכת מידהא, כי זה הסוד של שפחה חרופה, כי היא נחרפת לאיש, כי זהו חרפת איש ששפחה תירש גברתה, אך שם היא סוד מרחפ"ת, כי ע"ז קרוב לטהר כי נקראת על שמה, והוא עבד, וכאשר משחרר אותו הוא ישראל גמור ומותר בקהל יהו"ה, ויש לו עוד מעלה שהוא ראוי ג"כ למלכות, שהוא מקרב אחיק, כמו כן הנשמה הבאה מסוד זה היא בידהא לפי שעה, בסוד מרחפ"ת, מ"ת רפ"ח (ע"י ע"ח שער רפ"ח פ"א) סוד עיבור, דרך מעבר לבד, ואח"כ פרכת מידהא (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

² פ' אחר שנעשקה בטיקלא פרכת מן ידה ועאלת בההוא אתר שהוא ינוקא (מ"מ).
³ ע"י לעיל צג ע"ב שמשמע שהוא לשון זיווג.
⁴ נח סה ע"א (הערת הזהר).

⁵ פ' כיון שרואה הקב"ה בסופו יחמיץ, נותן לה הקב"ה רשות להורגו ונטול הקב"ה הנשמה ומניח לה הגוף. וע"י בדף קיג ע"א שאמר כן הסבא בפ"י, שאחר שנעשקה הנשמה בטיקלא פעם א', עוד אחר שבא לעולם הזה מת התינוק קודם זמנו, כן פ' מורינו, וכן כתב הרמ"ק, שהסבא פליג עם ספרי קדמאי, ושיעור הכתוב וכי ימכור וכו' דהיינו שנעשקה ביד סט"א, שהיא אמה. "לא תצא" וכו', פ' שלא יקח חסידי אומות העולם, או ממזר ת"ח אלא פרכת מן ידה ובאה לתינוק ישראל גמור. ואזי "אם רעה", דהיינו, אם תחמיץ והפדה ע"י המיתה קודם שתחמיץ. "אשר לא יעדה" ר"ל לא תעלה על דעתך דגזר עליה שתעשק ביד סט"א מיומא דהות אלא השתא בעון הדור לו יעדה בו' לעם נכרי הוא רמז לא תצא וכו' שאין לחסידי או"ה חלק בה (מ"מ).

⁶ ולבתר (דפ"ו).

⁷ לקמן צז ע"ב בע"ח מ"ד ומ"ן דרוש ח ויב (לש"ו). האמצעי והפנימי דחסד הוא שם אל"ה, כמ"ש ב[ע"ח שער] שמות (פרק ג) כי הוא עיקר סוד הנשמה, כמ"ש בדרוש מ"ן (דרוש י"ב) (כללים ח"א סז ע"ד), החלק אשר להא"ו א גופה אלא שהוא מתלבש בתוך האצילות בבחי' לבוש על אור התיקון והוא בסוד אלוה שהוא לבוש אל הנשמה והוא גדול מהנשמה כי הוא בסוד כנשר יעיר קינו (כללים ח"ב קכא ע"ג, ועיי"ש קכה ע"ג), וע"י ח"א צד סע"א.

⁸ זה פ' ב' במלת בבגדו בה דלעיל בדף זה פירש בבגדו בה דעשיק לה בעשיקו דגלגולא דטיקלא שמפרש בבגדו לשון בגידה אבל כאן מפרש בבגדו לשון בגד (מ"מ)
⁹ בראשית צד ע"א שמות קעב ע"ב ויקרא עב ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

מה רשו אית לההוא סטרא בה² תא חזי כל בני עלמא כלהו ברשותיה דמלכא קדישא וכלהו אית לון זמנא בהאי עלמא עדו (לזמנא) דאיהו בעי לסלקא לון מן עלמא ודא לית ליה זמנא ועל דא איהו חייבת בהו וחדאת בהו:

אתו אזהרותא לבר נש בהאי עלמא³ אית בהני קראי וכמה ועיטין טבין עלאין אינון בכל מלי דאורייתא וכלהו וקשוטו בארר קשוט ואשתמודעון (ואשתמודעאן) לגבי חכימין דידעי ואזלי בארחו קשוט בזמנא דבעא קודשא בריך הוא למברי עלמא סליק ברעותא קמיה⁴ וצייר כל נשמתין דאינון זמינין למיהב בבני נשא לבתר⁵ וכלהו אתציירו קמיה בההוא ציורא ממש דזמינין למהוי בבני נשא לבתר וחמא כל חד וחד:

ואית מנהון דזמינין לאבאשא ארחהו בעלמא ובשעתא דמטא זמניהו קרי קודשא בריך הוא לההיא נשמתא אמר לה זילי עולי ברוך פלן בגוף פלן אתיבת קמיה מאריה דעלמא די לי אבעלמא דא (לעלמא) דאנא יתבא ביה ולא איהך לעלמא אחרא דישתעבדון בי ואהא מלוכלכא בינייהו אמר לה קודשא בריך הוא מן יומא דאתבריאת על דא אתבריאת למהוי בההוא עלמא כיון דחמאת נשמתא כך בעל כרחה נחתת ועאלת תמן:

אורייתא דיהבת עיטא לכל עלמא חמאת הכי אזהירת לבני עלמא ואמרת חמו כמה חס קודשא

איזה רשות יש לאותו צד בה בא וראה כל בני העולם כולם ברשות המלך הקדוש ולכולם יש זמן בעולם הזה עד שהוא רוצה צריך¹ לסלקם מן העולם וזה אין לו זמן ועל כך היא צוחקת בהם ושמתה בהם.

עוד אזהרה לאדם (בעולם הזה) יש בפסוקים הללו וכמה עצות טובות עליונות הן בכל דברי התורה וכולן אמת בדרך אמת ונודעות לחכמים שיודעים והולכים בדרך אמת בזמן שרצה הקדוש ברוך הוא לברא את העולם עלה ברצון לפניו וצייר את כל הנשמות שהן עתידות להנתן בבני אדם אחר כך וכולן הצטיירו לפניו באותו ציור ממש שעתידים להיות בבני אדם לאחר מכן וראה כל אחד ואחד.

ויש מהן שעתידות להרע את דרכיהן בעולם ובשעה שמגיע זמנן קורא הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה ואומר לה לכי והכנסי במקום פלוני בגוף פלוני [והיא] משיבה לפניו רבון העולם די לי בעולם הזה שאני יושבת בו ולא אלך לעולם אחר שישתעבדו בי ואהיה מלוכלכת ביניהם אומר לה הקדוש ברוך הוא מיום שנבראת על זה נבראת להיות באותו עולם כיון שרואה הנשמה כך בעל כרחה יורדת ונכנסת לשם.

התורה נותנת עצה לכל העולם רואה כך ומזהירה את בני העולם ואומרת ראו כמה חס הקדוש ברוך הוא עליכם מרגלית

1

² לצדיק זה שנסתלק קודם זמנו (רח"ו במ"מ).

³ "בהאי עלמא" מוסגר בדפ"ק.

⁴ הזווג הא' טרם שנברא אדה"ר עליו נאמר בזוהר פעמים רבות (ח"א כט ע"א, עד ע"א, פו סע"ב, קעב ע"א, רנא ע"א, ובח"ג סא רע"ב) וז"ל כד סליק ברעותא למברי עלמא, פי' כי אז לא היה עדיין התעוררות התחתונים אלא מאליו סליק הכי ברעותא. וזה היה להכרח כי אדם אין (בראשית ב ה), לכן היו האורות התחתונים עולין למעלה בסוד מ"ג תמורת מה שעושיין נשמות הצדיקים עכשיו, שהם עולין בסוד מ"ג. וז"ש כד סליק ברעותא שהוא העלאת מ"ג, כי אז היו עולין שלא ע"י מעשה התחתונים (ע"ח נקודות ו). מ"ש בזהר כד סליק ברעותא, שמחשבה והרהור באו"א ומחשבה עילאה שהוא רצון בא"א (בהגר"א בספד"צ ד ע"ד).

⁵ יש כאן מקום דקדוק גדול, כי לפי מ"ש שיחוד זר"ן עושה נשמה להשתא אמרינן דכולהו נשמתין דזמינין למיקם בההוא עלמא אצטיירו קמיה כמ"ש כאן בסבא, א"כ מה ענין הנשמה הנמשכת מיחוד קב"ה ושכינתיה. ותירץ הוא באורך ע"ש, וכתב על זה בגליון אמר יצחק, יש לי לתרץ שכל הנשמות כולם, כיון שיצאו על ידי זווגם אב"א, צריכין עוד לזווג פב"פ. והזוכה לבנו בנשמה כזו, אין ספק שיצא צדיק וחסיד וכמ"ש בזהר בכמה מקומות, והם הם הצדיקים שבכל דור ודור. ועם זה יצאנו ידי קושיא ושאלה גדולה מה שהרויחו הת"ח להיות להם עונה שלהם בליל שבת, שאז זווג קב"ה ושכינתיה. וכפי מה שאמרנו, אין כאן מקום שאלה. עוד יש לי לתרץ בכל זה, כי לא נבראו אלא הנפשות הבאות לכל בעת יצירתן, והם נפשות מעשיה, דהיינו מסנדלפון, אבל רוח דיצירה ונשמה דבריאה, וכו"ש נר"נ דאצילות הבאים לפי מעשה בני אדם, נעשה מזיווג קב"ה ושכינתיה, וכל מה שכתבו כאן הוא שלא כהוגן (זהר הרקיע).

ספר שמות

ברוך הוא עלייכו מרגליתא טבא דהות ליה זבין לכו
למגנא דתשתעבדון בה בהאי עלמא:

וכי ימכר איש (שמות כא ז) דא קודשא בריך הוא
את בתו דא נשמתא קדישא לאמה למיהוי אמה
משעתעבדא בנייכו:

צ/א

בהאי עלמא במטו מנייכו בשעתא דמטי זמנא
לנפקא מהאי עלמא לא תצא כצאת העבדים (שמות
כא ז) לא תפוק מתטנפא בחובין תפוק בת חורין
ברירה נקיה בגין דיחדי בה מארה וישתבח בה
ויהיב לה אגר טב בצחצוחי דגנתא דעדן כמה דאת
אמר (ישעיה נח יא) והשביע בצחצחות נפשך¹ ודאי
כד תפוק ברירה נקיה כדקא יאות:

אבל אם רעה בעיני אדניה [כד נפקא] וכד נפקתו
מלובלכא בטנופי חובין ולא אתחזיאת קמיה כדקא
יאות ווי לההוא גופא דאתאביד מההיא נשמתא
לעלמין בגין דכד נשמתין סלקין ברירן ונפקין נקיין
מהאי עלמא כל נשמתא ונשמתא עאלת בספרא³
דאחמתא דמלכא וכלהו בשמהן ואמר דא היא
נשמתא דפלניא זמינת תהא לההוא גופא דשבת
וכדין כתיב (שמות כא ח) לו יעדה בו:

וכד נפקת רעה בעיני אדניה דקא אסתאבא
בחובין ובטנופא דחטאין כדין לא יעדה בא'
ואתאביד ההוא גופא מינה ואיהי לא אזדמנת לגביה
בר ההיא⁴ דמארה אתרעי וותב בתיובתא דגופא בהו
(בתיאובתא דגופא) כדין כתיב (שמות כא ח)
והפדה כמה דאת אמר (איוב לג כד) פדה נפשו
מעבור בשחת⁵ והפדה האי איהו כבר נש דעיטא
דיליה דיפרוק לה ויתוב בתיובתא ולתרין סטרין
קאמר קודשא בריך הוא והפדה בתיובתא לבתר
דתב בתיובתא פדה לה מארהא דגיהנם:

לעם נכרי לא ימשל למכרה (שמות כא ח) מאן
עם נכרי עלובתא איהי נשמתא דכד נפקת מעלמא

טובה שהיתה לו מכר לכם בחנם כדי
שתשתעבדו בה בעולם הזה.

וכי ימכר איש זה הקדוש ברוך הוא את
בתו זו הנשמה הקדושה לאמה להיות
אמה משועבדת בנייכם

בעולם הזה בבקשה מכם בשעה
שמגיע זמנה לצאת מן העולם הזה לא
תצא כצאת העבדים לא תצא מטונפת
בחטאים תצא בת חורין ברורה נקיה כדי
שישמח בה אדונה וישתבח בה ויתן לה
שכר טוב בצחצוחי גן עדן כמו שנאמר
והשביע בצחצחות נפשך ודאי כאשר
תצא ברורה נקיה כראוי.

אבל אם רעה בעיני אדניה כשיוצאת
מלובלכת בטנופי החטאים ולא נראית
לפניו כראוי אוי לאותו הגוף שאבד
מאותה נשמה לעולמים משום שכאשר
הנשמות עולות ברורות ויוצאות נקיות מן
העולם הזה כל נשמה ונשמה נכנסת בספר
אוצר² המלך וכולן בשמות ואומר זו היא
נשמת פלוני עתידה תהיה לאותו הגוף
שעזבה ואז כתוב לו יעדה בו.

וכשיוצאת "רעה בעיני אדניה"
שנטמאה בחטאים ובטנוף של החטאים
אז לא יעדה בא' ונאבד אותו הגוף ממנה
והיא לא מזדמנת אליו פרט לאותה
שבעלה התרצה ושב בתשובה של הגוף
בה אז כתוב והפדה כמו שנאמר פדה
נפשו מעבור בשחת והפדה זהו באדם
שהעצה שלו שיפדה אותה וישוב
בתשובה והקדוש ברוך הוא אמר את זה
לשני צדדים והפדה בתשובה אחר ששב
בתשובה פדה אותה מדרך הגיהנם.

לעם נכרי לא ימשל למכרה מי זה עם
נכרי עלובה היא הנשמה שכאשר יוצאת
מן העולם ואדם מסטה דרכו עמה היא

¹ עי' לעיל ח"א קמא ע"א. להנות או להיות ניזון מזיו שכינה, כפי אשר זוכה האיש הישראלי, שנאמר,
"והשביע בצחצחות נפשך" (עמק המלך ש"א פ"ה).

²

³ שלח קנו ע"ב (הערת הזהר).

⁴ ירצה כי הנשמה בעת התחיה, לא אזדמנת לגבי ההוא גופא, אלא כד איהו טב, דביה אתערו קב"ה.
אבל יש גוף כאינון דלא כרעי במודים כדלקמן, שישארו לדראון עולם. וביאר מלת "והפדה", דקאי
אתרווייהו, לקב"ה אשר היא המייעדה לו. וגם לההוא גברא, בעל הנשמה, שיחזור בתשובה, ונפדה
מיד ס"ט"א ששליט בה ע"י עוונותיו. ואז גם הקב"ה יפדה אותה מני שחת, שלא תכנס לגיהנם. וז"ש
"והפדה האי הוא ב"נ וגו' ולתרין סטרין קאמר קב"ה וגו'", פי' כי ה' ית' דיבר מלה זו בב' פנים וגו'
בבגדו בה. גם פה ביאר מלה זו מלשון בגד ומלבוש, והענין כי הקב"ה נטר יתיה ממלאכי חבלה (זהר
הרקיע).

⁵ ס"ת תורה (רח"ו), פי' ע"י התורה יהיה הפדיון (מ"מ).

ספר שמות

ובר נש אסמי ארחיה בהדה היא בעאת לסלקא לעילא נו משריין קדישין בנין דמשריין קדישין קיימין ובההוא (בהאי) ארחא דגן עדן ומשריין נוכראין קיימין בההוא ארחא דגיהנם:

זכתה נשמתא ווההוא נטירו ופרישו דלבושא יקירא עלהו כמה משריין קדישין קא מתעתדן לה לאתחברא בהדה ולמיעאל לה לגן עדן לא זכתה כמה משריין¹ נוכראין מתעתדן [למיעל לה] בארחא דגיהנם ואינן משריין דמלאכי חבלה זמינין למעבד בה נוקמין אתא קרא ואוכח (שמות כא ח) לעם נכרי לא ימשל למכרה אלין מלאכי חבלה בבגדו בה איהו נטירא דקודשא בריך הוא עביד לה נטירא דלא ישלוט בה עם נכרי בההוא פריסו דנטירו עלה:

ואם לבנו ייעדנה² (שמות כא ט) תא חזי כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא דלא יסמי ארחוי בהאי עלמא דאי זכה בר נש בהאי עלמא ונטיר לה לנשמתא כדקא יאות האי איהו בר נש דקודשא בריך הוא אתרעי ביה ואשתבח ביה בכל יומיא בפמלייא

רוצה לעלות למעלה לתוך המחנות הקדושים משום שהמחנות הקדושים עומדים בדרך של גן עדן ומחנות נכריים עומדים באותה דרך של הגיהנם.

זכתה הנשמה ואתה שמירה ופרישת לבוש הנכבד עליה כמה מחנות קדושים מעתדים לה להתחבר עמה ולהכניס אותה לגן עדן לא זכתה כמה מחנות נכריים מזומנים להכניס אותה בדרך הגיהנם ואותם מחנות של מלאכי חבלה מזומנים לעשות בה נקמות בא הכתוב ומוכיח לעם נכרי לא ימשל למכרה אלו מלאכי חבלה בבגדו בה אותה שמירה שהקדוש ברוך הוא עושה לה שמירה שלא ישלוט בה עם נכרי באותה הפריסה ששומרת עליה.

ואם לבנו ייעדנה בא וראה כמה יש לאדם להזהר שלא יסטו דרכיו בעולם הזה שאם זכה אדם בעולם הזה ושומר את הנשמה כראוי זהו אדם שהקדוש ברוך הוא רוצה בו ומשתבח בו בכל הימים בפמליה שלו ואומר ראו בן קדוש שיש לי

¹ משריין (דפ"ו).

² אחרי שדבר באותו הנשמה אשר חטאה בעולם הזה, ונותן לה עצה טובה שתשוב בתשובה, עתה דיבר באיך נשמתין, שהם צדיקים וחסידיים. ואמרו "אם לבנו ייעדנה וגו", פי', כי האיש הזה אשר נתנה בו הנשמה, היה צריך עד שיעלה לקרא בן לה' ית'. הנה שכרו גדול, כי כמשפט הבנות יעשה לה, כי היא בת מלך ואינה שפחה. האר"י – דע כי כמה מיני גלגולים יש בעולם, וביארנו בדרוש הגלגולים, כי עדיין נשארו קצת מהנשמות שלא היו באדה"ר, ואלו הנקרא נשמות חדשות לגמרי. אך כל הנשמות שבאו כולם באדה"ר, כולם הם ישנות בבחי' א' ואינן שוים. והענין, כי כשחטא אדה"ר, נשרו איבריו. וביאור הדבר הוא, שנפלו הנצוצות לעמקי הקלי', וכל אלו הם ישינות לגמרי, אך הם מגילגול ראשון. וכאשר איזה נשמה מהם חוזר בעולם ותחזור למות, נקרא מגולגלת פעם ב', וכן כיוצא בזה. אמנם אותם שנשארו באדה"ר בעצמו, שהוא סוד שנתמעט עד שעמד על ק' אמה, הנה מהם יצא קין והבל, כי לא נשרו רק נשארו בו באדם, ולכן גדלה מעלתם אחר שיתקנו יותר משאר השורש, ובפרט לענין זה, כי לא יחשבו הם גלגול אחר, רק זה בכלל אדה"ר. וכל הנצוצות שהיו כלולים בקין והבל, הוי כאלו כלולים באדה"ר, וכאלו לא נשרו ממנו. וכאשר יבא איזה ניצוץ מהם לעולם, זה יקרא נשמה חדשה בבחי' א', כי עדיין לא נחלקה לניצוצות בפני עצמם. אך אחר שבאו פעם א' ומתו, וכשיחזרו לבוא נקראת מגולגלת מפעם א'. ולכן החילוק שביניהם הוא זה, כי מי שהוא נשמה חדשה אמיתית, יכול לבא בעולם פעם א' ולהשיג נשמה לנשמה דאצילות כפי מעשיו. ואם חטא בפעם ההוא, יקרא משם ולהלאה מגולגל, אך אינו יכול להשיג הרוח רק מ"ג שנה ואילך, והנשמה מבן כ' שנה. וכן הולך עד שקונה נר"נ דאצילות כפי שניו. אמנם הבחי' הג', והיא בחי' קין והבל, והיא האמצעי, נקרא חדשה כנ"ל. והטעם, לפי שבאו בכללות באדם, עדיין לא נקראו באה לעולם לצורך עצמם. אך אותם שנשרו, מורה שכבר נפרדו ונעשו חלוקים ע"י העוון, ולכן יקראו ישנות. והנה זו של קין והבל, כשיבא ניצוץ ממנו לעולם הזה, גם היא תוכל להשיג בפ"א נר"ן ונפש דאצילות ולא יותר. והטעם, לפי שביארנו לעיל כשחטא אדם, נסתלקו ממנו זיהרא עילאה, ולא נשאר בו מחלק הזיהרא ההיא שהיו סוד נר"ן, רק נפש אצילות, ולכן גם עתה יכולים הניצוצים דקין והבל בפעם א' לזכך עצמם, עד שיקבלו נפש דאצילות בחלק מה שהיה להם תחלה, ולא יותר. אך בזה יש לו יתרון על הנשמה חדשה, כי זו יש לה יכולת להשיג כל זה קודם תשלום ה"ג שנה הראשונים, כי מאחר שהיו כולם שם בקין והבל, ולכן זה עתה יכול לקבל הכל ברגע א'. וזמ"ש הרשב"י "זכה יתיר יהבין ליה נשמתא וכו'" אך מה שכתוב בסבא, שתלוי כפי השנים, זו בנשמה חדשה גמורה, אך יש להם חסרון א' על הנשמה חדשה גמורה, וזהו שמי שיש לו נשמה חדשה, יכולים לבא לו כל החלוקים נר"ן כו' זה אחר זה כפי השנים, וכולם ביחד בגוף א', ויעשה הנפש משכן לרוח, ורוח משכן לנשמה, אך מי שבא מקין והבל, א"א לו לקבל הרוח אחר שנתקן הנפש אפילו בלילה ע"י עיבור, כמ"ש נפשי אויתך כו' כי יציאת הנפש אחר תיקונה בעת השינה וכו' (זהר הרקיע).

ספר שמות

דיליה ואמר חמו ברא קדישא דאית לי בההוא
עלמא כך וכך עביד כך וכך עובדוי מתתקנן:

וכד האי נשמתא נפקת מהאי עלמא זכייא נקייא
ברירה קודשא בריך הוא אנהיר לה בכמה נהורין
בכל יומא קארי עלה דא היא נשמתא דפלניא ברי
ונטירא ליהוי ליה לההוא גופא דשבק:

ודא הוא דכתיב ואם לבנו ייעדנה כמשפט
הבנות יעשה לה מאי כמשפט הבנות הכא אית רזא
לחכימין בגו טנרא תקיפא¹ רקיעא טמירא אית
היכלא חדא דאקרי היכל אהבה² ותמן אינון גנוזין
טמירין וכל נשיקין דרחימו דמלכא אינון תמן ואינון
נשמתין רחימאן דמלכא עאלין תמן:

כיון [דמלכא עאל] דמלכא עאלו [דעאלו] בההוא
היכלא [דמלכא] תמן כתיב [בראשית כט יא] וישק
יעקב לרחל וקודשא בריך הוא אשכח תמן לההיא
נשמתא קדישא קדים מיד ונשיק לה וגפיף לה וסליק
לה בהדיה ואשתעשע בה:

ודא הוא כמשפט הבנות יעשה לה כדינא דאבא
עביד לברתיה דאיהי חביבא לגביה דנשיק לה
וגפיף לה ויהיב לה מתנן כך קודשא בריך הוא עביד
לנשמתא זכאה בכל יומא כמה דכתיב כמשפט
הבנות יעשה לה:

היינו דכתיב [ישעיה סד ג] יעשה למחכה לו [כד]
וכמה דהאי [כד האי] ברתא אשלימת עשייה בהאי
עלמא אוף הכי קודשא בריך הוא אשלים [לה]
עשייה אחרא³ בעלמא דאתי דכתיב [שם] עין לא
ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו והכא כתיב:

צ/ב

יעשה לה עד כאן ההוא סבא אשתמח וצלי
צלותא:

בכה כמלקדמין ואמר [שמות כא י] אם אחרת
יקח לו וגו' מאי אם אחרת וכי נשמתא אחרא זמין
קודשא בריך הוא לאתבא לצדיקייא בהאי עלמא
ולאו האי נשמתא דאשלימת בהאי עלמא רעותא
דמארה אי הכי לית אבטחותא לצדיקייא כלל מאי
אם אחרת יקח לו:

באותו העולם כך וכך עשה כך וכך מעשיו
מתוקנים.

וכשנשמה זו יוצאת מהעולם הזה זכה
נקיה וברורה הקדוש ברוך הוא מאיר לה
בכמה אורות בכל יום קורא עליה זוהי
נשמת פלוני בני שמירה תהיה לאותו
הגוף שעזבה.

וזהו שכתוב ואם לבנו ייעדנה
כמשפט הבנות יעשה לה מהו כמשפט
הבנות כאן יש סוד לחכמים בתוך הסלע
החזק הרקיע הטמון יש היכל אחד שנקרא
היכל האהבה ושם הם הגגזים טמונים וכל
נשיקות האהבה של מלך הן שם ואותן
נשמות אהבות המלך נכנסות לשם.

כיון שהמלך נכנס לאותו היכל המלך
שם כתוב וישק יעקב לרחל והקדוש ברוך
הוא מוצא שם את אותה נשמה קדושה
מקדים מיד ונושק לה³ ומגפף אותה
ומעלה אותה אליו ומשתעשע בה.

וזהו כמשפט הבנות יעשה לה כדין
שאב עושה לבתו שהיא חביבה עליו
שנושק לה ומגפף⁴ אותה ונותן לה מתנות
כך הקדוש ברוך הוא עושה לנשמה
צדיקה בכל יום כמו שכתוב כמשפט
הבנות יעשה לה.

היינו שכתוב יעשה למחכה לו כמו
שהבת הזאת משלימה עשיה בעולם הזה
אף כך הקדוש ברוך הוא משלים לה
עשיה אחרת בעולם הבא שכתוב עין לא
ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו
וכאן כתוב

יעשה לה עד כאן אותו הזקן השתטח
והתפלל תפלה.

⁶ ובכה כמקדם ואמר אם אחרת יקח לו
וגו' מהו אם אחרת וכי נשמה אחרת עתיד
הקדוש ברוך הוא להשיב לצדיקים
בעולם הזה ולא נשמה זו שהשלימה
בעולם הזה את רצון רבוהה אם כך [אז]
אין הבטחה לצדיקים כלל מהו אם אחרת
יקח לו.

¹ סטרא אחרא (רח"ו במ"מ לקמן קל ע"א).

² קמו ע"א (הערת הזהר). בבריא והיינו תחת כסא הכבוד שהוא ק"ק והיכל אהבה תחתיו (רח"ו),
לפי זה מה"ש בגו טנרא תקיפא רקיעא טמירא היא בריאה (מ"מ).

³

⁴

⁵ כי העשיה בבינה והשמיעה במלכות (רח"ו).

⁶ לשאול על הקטעים

ספר שמות

פתח אותו זקן ואמר וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה פסוק זה פרשוהו החברים בחרבן בית המקדש (ושם שנינו) וישוב העפר על הארץ כשהיה כאן הוא מה שכתוב והכנעני אז בארץ כשהיה ודאי והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה מהו והרוח תשוב זו שכינה שהיא רוח הקודש כשראתה שכינה באותם עשרה מסעות שנסעה ולא רצו בני ישראל לשוב בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא ושלט הסטרא אחרא על הארץ הקדושה ופרשוהו החברים.

בא וראה רוח של איש צדיק מתעטרת בדמות בגן עדן שלמטה ובכל השבתות והמועדים וראשי חדשים מתעטרות רוחות ומתפשטות ועולות למעלה וכמו שעשה הקדוש ברוך הוא באותה נשמה עליונה קדושה למעלה כך גם עושה ברוח הזאת למטה בגן עדן התחתון שעולה לפניו ואומר זוהי רוח פלוני הגוף מיד מעטר אותה הקדוש ברוך הוא לאותה רוח בכמה עטרות ומשתעשע בה.

ואם תאמר שהרי משום רוח זו השאיר הקדוש ברוך הוא מה שעשה לנשמה לא כך אלא שארה כסותה ועונתה לא יגרע אלה אותם שלשת השמות העליונים שעין לא ראתה אלהים זולתך.

וכלם בעולם הבא ונמשכו משם אחד מהם שארה משיכה של התנוצצות ואור

תא חזי רוחא דבר נש זכאה אתעטר בדיוקנא בגן עדן דלתתא ובכל שבתי ומועדי וריש⁵ ירחי מתעטרן רוחי ומתפשטן וסלקין לעילא⁶ וכמה⁷ דעביד קודשא בריך הוא בההיא נשמתא [עלאה] קדישא (לעילא) הכי נמי עביד בהאי רוחא [לתתא בגן עדן ולתתא] דקא סלקת קמיה ואמר דא איהי רוחא דפלניא גופא מיד מעטר (א) לה קודשא בריך הוא להאי רוחא בכמה עטרין ואשתעשע בה:

ואי תימא (דהא) בנין רוחא דא שביק קודשא בריך הוא מה דעביד לנשמתא לאו הכי אלא שארה כסותה וענתה לא יגרע (שמות כא י) אלין אנון תלת שמיה עלאיין⁸ דעין לא ראתה אלהים זולתך:

וכלהו בעלמא דאתי ואתמשכין⁹ מתמן¹⁰ חד מנייהו שארה משיכו דנציצו ונהירו דנהיר בארה

¹ על (דפ"ו).

² עפר נק' נחש, והארץ היתה משועבדת לו, ובחרבן חזר לשלוט עליה (רח"ו).

³ "ותמן תנינן" מוסגר בדפ"ק.

⁴ על (דפ"ו).

⁵ ורישי (דפ"ו).

⁶ פי' בג"ע של מטה הם מתלבשים בנשמות הגרים. וכשעולים לג"ע של מעלה, נפשטים מאותו הלבוש, וסלקי לג"ע של מעלה, וכמ"ש בזהר צח ע"ב וכד סלקין לעילא מתפשטן מניה וטעם שהוא הסבא פי' וישוב העפר וכו' לפי שרצה לפרש הכתוב אחר שישוב העפר על הארץ כשהיה, דהיינו אחר המיתה, אזי בשבתות וימים טובים והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, דהיינו שעולה הרוח למקום הנשמה, שהנשמה היא צרורה בצרור החיים, שהיא המלכות שנק' אלהים. ודרש בו דרשה אחרת תחלה, ואח"כ חזר לעניינו כדרך המדרש (מ"מ).

⁷ כמה (דפ"ו).

⁸ הנה נתבאר אצלנו בדרוש שמות הספירות כי שם זה של אלוה הוא בחסד של ז"א וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁹ ואתמשכו (דפ"ו).

¹⁰ נתבאר אצלנו בפ' תרומה בדף קמ"ו ע"ב בסוד שם אכתריאל יה' ה' צבאות כו' וע"ש (שער מאמרי רשב"י), יובן בהקדים מ"ש האריז"ל בסה"כ וז"ל דע כי ב' אכילות הם באו"א שנ' אכלו רעים אכילה א' עתיק המתלבש בגולגולתא דא"א נמשך ממנו שפע עד פה דא"א ומשם יוצא לחוץ לפי שאינו יכול לסובלו בתוכו ומשם לדיקנא דא"א ומשם לפה דאו"א ומקיף עליהם ומשם שואבים ג"ר דאו"א. אכילה שנית נמשך השפע ממוחא סתימאה דא"א לפה דא"א לגרון דא"א שהוא כתר דאו"א, ונמשך עד פה

ספר שמות

סתים מזונא (לן) דין כלא ואקרי יהו"ה בנקודת אלהים שארה בהפוך אתוון אשר ה' ודא (בראשית מט ב) מאשר שמנה לחמו ודא הוא שארה:

כסותה פרישו דמלכא דא משיכו אחרא דנהיר ונטיר לה תדיר פרישו דלבושא דמלכא דפרש עלה ואלהו! (אלה) דא בבגדו בה תדיר דלא אתעדי מינה והאי איהו כסותה:

וענתה מאן איהו דא משיכו דעלמא דאתי דביה כלא יהו"ה צבאות? איהו ודא איהו דנהיר בכל נהורין סתימין עלאין דאילנא דחיי דביה עונה טמירא דמתמן נפקת וכל דא בעדונא וכסופא דעלמא דאתי:

תלתא הני לא יגרע לה כד איהי זכאת כדקא יאות ואי לאו איהי כדקא יאות הני תלתא גרעאן מנה דלא יתעביד לה עטרה אפילו מחד מנייהו תא חזי מה כתיב (שמות כא יא) ואם שלש אלה לא יעשה לה דלא זכאת בהו ויצאה חנם אין כסף תפוק מקמיה ודחיין לה לבר אין כסף לית לה כסופא ולית לה עדונא כלל:

עד כאן אוכיחת אורייתא דכל עימין בה תליין ויהיבת עימא טבא לבני נשא מכאן ולהלאה נהדר למלין קדמאין בההוא נטירו עלאה דקא פריש עלה קודשא בריך הוא בגין דלא תהא לעם נכרי דהא בגדו בה ונטירו איהו לה תדיר:

ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה (שמות כא ט) אמר ההוא סבא חברייא כד תהכון לגבי ההוא טינרא דעלמא סמיך עליה אמרו ליה

שמאיר בדרך נסתר מזון (לנו) שזן את הכל ונקרא יהו"ה בניקוד אלהים שארה בהפוך אותיות אשר ה' וזה מאשר שמנה לחמו וזה הוא שארה.

כסותה פרישה של המלך זו משיכה אחרת שמאירה ושומרת אותה תמיד פרישה של לבוש המלך שפורש עליה אלוה זה בבגדו בה תמיד שלא זו ממנה וזהו כסותה.

וענתה מיהו זו משיכה של העולם הבא שבו הכל ה' צבאות הוא וזהו שמאיר בכל האורות הנסתרים העליונים של עץ החיים שבו עונה טמונה שמשם היא יוצאת וכל זה בעדון ותשוקה של העולם הבא.

שלש אלה לא יגרע לה כשהיא צדיקה כראוי ואם אינה כראוי שלש אלה נגרעות ממנה שלא יעשה לה עטרה אפילו מאחד מהם בא וראה מה כתוב ואם שלש אלה לא יעשה לה שלא זכתה בהם ויצאה חנם אין כסף תצא מלפניו ודוחה אותה החוצה אין כסף אין לה כסוף ולא עדון כלל.

עד כאן מוכיחה התורה שכל העצות תלויות בה ונותנת עצה טובה לבני אדם מכאן והלאה נחזר לדברים הראשונים באותה שמירה עליונה שפורש עליה הקדוש ברוך הוא כדי שלא תהיה לעם נכרי שהרי בגדו בה ושמירה היא לה תמיד.

ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה אמר אותו זקן חברים כשתלכו לאותו הסלע שהעולם סמוך עליו אמרו לו שיזכר את יום השלג שנזרעו פולים לחמשים ושנים צבעים ואחר כך קראו את הפסוק הזה והוא יאמר לכם.

דא"א ונכנס בגרונם, עד ו"ק דפנימיות או"א ומזה ניזונים ו"ק דפנימיות או"א, וז"ס ה' קולות דפנימיות שהמלכות ניזנית מהם ביוה"כ, וב' שתיות בזו"ן וכו' (מ"מ).

¹ האמצעי והפנימי דחסד הוא שם אלו"ה, כמ"ש ב[ע"ח שער] שמות (פרק ג) כי הוא עיקר סוד הנשמה, כמ"ש בדרוש מ"ן (דרוש י"ב) (כללים ח"א סז ע"ד), החלק אשר להאור"א גופה אלא שהוא מתלבש בתוך האצילות בבחי' לבוש על אור התיקון והוא בסוד אלוה שהוא לבוש אל הנשמה והוא גדול מהנשמה כי הוא בסוד כנשר יעיר קינו (כללים ח"ב קכא ע"ג, ועיי"ש קכה ע"ג), ועיי' ח"א צד סע"א.

² הנה"י של הבינה נקראים ה' צבאות. והם מתפשטין ונמשכין בתוך ז"א. ולכן נקראים עונה טמירא כי אותו היסוד דבינה טמיר תמן וגם כל הג' הנז' שהם שארה כסותה ועונתה ביארתי בענין דרושי יום הכפורים שנאסרו בו בה' עינוים אכיל' ושתיה ורחיצה כו' ושם ביארנו שארה שהיא האכילה ועונתה שהיא תשיש המטה. אבל כסותה לא ביארתי שם והנה ענינה הוא שם ס"ג שבבינה שבו ג' יודין ואלף שהיא שם יא"י שהוא בגמטריא אל מן אלוה אשר באל זה מתכסין ז"א ונוקביה הנקראי' ו"ה מן שם אהוה וזהו אלוה אל זה כנדרש בפ' לך וע"ש (מאמרי רשב"י).

ספר שמות

דידכר יומא [נ"א ימא] דתלנא¹ דאזדרעו פולין²
לחמשיין ותרין גוונין והדר אקרין האי קרא והוא
יימא לבון:

אמרו במטו מינך מאן דשארי מלה הוא יימא
אמר לון ודאי ידענא³ דזכאין אתון ואית לרמוא לבון
רמוא דחכימין ועל מה דאנא אימא כד תדכרון ליה
סימנא דא הוא ישלים על דא השתא אית לומר מאן
הוא דאקרי בן לקודשא בריך הוא:

אמרו בבקשה ממך מי שהתחיל את
הדבר הוא שיאמר אמר להם ודאי שידעתי
שאתם צדיקים ויש לרמז לכם רמז של
חכמים ועל מה שאני אומר כשתזכירו לו
סימן זה הוא ישלים את זה עכשיו יש
לומר מי הוא שנקרא בן לקדוש ברוך
הוא.

תא חזי כל:

צח/א

ההוא דזכי⁴ לתליסר שניין ולהלאה אקרי בן
לכנסת ישראל וכל מאן דאיהו מבן עשרין שניין
ולעילא וזכי בהו אקרי בן לקודשא בריך הוא⁵ ודאי
(דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם:

בא וראה כל

מי שהוא זוכה לשלש עשרה שנים
ומעלה נקרא בן לכנסת ישראל וכל מי
שהוא מבן עשרים שנה ומעלה וזוכה

¹ הוא סוד נעלם בסוד שלג שגל ושלג [י"ג - ושלג] נגד ב"ן כידוע (עי' ליקוטי תורה להאריז"ל בשמואל שם - רד"ל), והוא סוד שהכה את הארי ביום השלג שכ' בהקדמת הזהר (ו ע"א) דנחית דיוקנא דבלאדן, וז"ש בתוך הבור נוק' בישא והוא דרגא אחרונה וע"ז תמה תלמידו של ר' חנינו בן דוסא [מפני מה זכו - י"ג] כו' (יהל אור). כי השלג בסוד בינה יומא דתלגא ג' אל"ן דאה"ה (רח"ו לקמן רסח ע"א).

² כבר הודעתך ענין ג' המוחין של ז"א בזמן קטנותו אשר הם שמות של אלהים במילויים ויש בכל אחד מהם ב"ן אותיות בסוד פשוטו ומילוי ומילוי וכאשר בא זמן הגדלות יורדין אותן המוחין דקטנות למטה בגרון ושם הם נעשים בחינת אותם הפולין שיש בראש שני הסימנים אשר עליהם אמרו בגמרא שאם שחט במקום הפולין טרפה ולמטה מהם כשירה, וכונתו לומר שאז ביום ההוא נתעסקו [רשב"י ור' ייבא סבא - זהר הרקיע] בדרוש ההוא ושם ביארנו פירוש הפסוק הזה (שער מאמרי רשב"י). ר"ל שז"ש בני אתה בסוד ב"ן וענינו הוא כי יש ל"ב נתיבות ומהם כ"ב ויש מ"ב ויש נ"ב ול"ב הוא אלקים דבראשית, ומ"ב הוא עם י' אמירן דשם וכ"ב הוא אם תסיר י' אלקים דעשר אמירן שהן בסוד י' נקודין שהן המהווה והמחיה הכל, ונ"ב הוא עם עשרה יומין וי' יומין, ו' לילות הן כללן אח"ד, והיא השביעית שכוללת כל ה"ק שבה יואחדו הכל כאן [י"ג - כמו] בתפילין של יד שבה בית א' לבד וג' ימים דיום השביעי שהן ג' דשבת ג"ר והן כולן בשמות במילואם אדנ"י ואה"ה הוא כ"ב דאתון ושמה מפרש הוא עשר דנקודין ושם ס"ג הוא למעלה מהם והוא עשר דנשמתא ובהו נשתכלל מ"ב דמעשה בראשית בסוד נר"נ כ"ב וי' וי' וכ"ה בסוד מ"ה זיני נהורא כו', כי הנשמה הוא ג"כ בסוד י"ג ועוד עשר דע"ב ואלו הג' מלואים הן כלל הכל ובהן הוא נ"ב, וז"ס שם ב"ן שלא נזכר מילואה כלל (יהל אור).

³ דידענא (דפ"ו).

⁴ קא ע"א קיג ע"א (הערת הזהר).

⁵ כתב החכם מהרמ"ק וז"ל כשהגיע לכלל ה"ג ויום א' שכבר הגיע להיות מצוה ועושה, והכניע הקלי' שהיא מגעת עד המלאכים שהם ההיכלות הנז', וינצל ממנה ולא נתפתה אחר יצרו הרע, מי דזוכה לנשמה שהיא נשמה מצד השרפים, שהיא מדרגות הבריאה, והיינו בסוד כסא הכבוד, ואז נקרא בן, לא להקב"ה שהוא הת"ת, אלא למלכות. והיינו דקאמר, אני, שהוא המלכות, היום ילדתיך וגו'. ועוד האריך שם, ע"ש. וכתב ע"ז בגליון, אמר יצחק, גם זה אינו, הלא עד י"ג זוכה לרוח ונשמה דבריאה, ומי"ג ואילך זוכה לנשמה דאצילות מסטרא דעד"א, ואז נקרא בן להקב"ה. ועליו כאמר "בנים אתם לה' אלהיכם". וכן אמרו בתיקו"ז, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא דאצילות מסטרא דעמוודא דאמצעיתא ואיקרי בן להקב"ה, הה"ד בנים אתם לה' אלהיכם, היינו נשמה דאצילות, וכן לקמן "דאסתלק דרגא דיוסף בעלמא עלאה". מהרח"ו - הענין כי הנה האדם העתיד להיות צדיק זוכה תחלה בג' חלקי הנשמה מבי"ע, והם נפש תחלה ואח"כ רוח ואח"כ נשמה, וסודם הם נפש משעה שנזרע, וכמעשה דרבינו הקדוש עם אנטונינוס, שהביא ראייה מבשר, שאם תשאיר ג' ימים בלא מלח הוא מסרית, וכאמרו זרע יעבדוני וגו'. והרות, בעת שנימול, כי אז נגלה סוד היסוד, אות ברית קודש. ונשמה משמתחיל לקרוא בתורה, והנה אז יזכה בכל אלו י"ג שנה ועסק בתורה, והוא מכניע היצר הרע שבו כנז', הנה אז בהשלימו י"ג שנה ויום א' של שנת י"ד, אז זוכה לנפש דאצילות, ולכן אקרי בן לכ"י וז"א בההוא יומא דעאיל י"ד, שכבר השלים ה"ג, שאז נתחייב במצות דאורייתא, כי אז נכון הוא ומזומן לנפש העליונה והאמיתית, ולכן אז נמנה בכלל ישראל לכל דבר שבקדושה. ואמר כי ע"ז אמר דוד המלך ע"ה פסוק

ספר שמות

בהם נקרא בן לקדוש ברוך הוא ודאי בנים אתם לה' אלהיכם.

כשהגיע דוד לשלש עשרה שנה וזכה באותו יום שנכנס לארבע עשרה אז כתוב (תהלים ב) ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך למה שהרי מקדם לזה לא היה לו בן ולא שרתה עליו נשמה עליונה שהרי בשנות ערלה הוא היה ולכן אני היום ילדתיך היום ודאי ילדתיך אני ולא הצד האחר כמו שהיה עד עכשיו אני לבדי בן עשרים שנים מה כתוב בשלמה כי בן הייתי לאבי לאבי ממש ודאי.

ואם לבנו ייעדנה בן שלש עשרה שנים ומעלה שהרי יצא מרשות הצד האחר שהזדמן לו מה כתוב כמשפט הבנות יעשה לה מה זה כמשפט הבנות שנינו בכל יום ויום רואה הקדוש ברוך הוא את אותו תינוק שעומד ברשות הערלה והוא יוצא ממנה ונמשך לבית הספר ושובר אותה מה עשה הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה מכניס אותה לגורן (חדר למוד) שלו ונותן לה מתנות ואוצרות רבים ומקשט אותה בקשויים עלאיים עד הזמן שמכניסה לחפה עם אותו (תוך אותו) בן משלש עשרה שנים ומעלה.

אם אחרת יקח לו כאן יש סוד הסודות שלחכמים נמסרו ויש להודיע בראשונה דבר אחד בא וראה ביום השבת בשעה שמתקדש היום יוצאות נשמות מתוך עץ

כד מטא דוד לתליסר שנין וזכה בהוא יומא דעאל לארביסר כדין כתיב (תהלים ב ז) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך מאי טעמא דהא מקדמת דנא לא הוה ליה ברא ולא שראת עליה נשמתא עלאה דהא בשני ערלה הוה ובגין כך¹ אני היום ילדתיך היום ודאי ילדתיך אני ולא סטרא אחרא כמה דהוה עד השתא אני בלחודאי בר עשרין שנין מה כתיב בשלמה (משלי ד ג) כי בן הייתי לאבי לאבי וממשו ודאי:

ואם לבנו ייעדנה (שמות כא ט) בר תליסר שנין ולהלאה דהא נפקת² מרשו דסטרא אחרא³ דאזדמנת ליה⁴ מה כתיב (שם) כמשפט הבנות יעשה לה מהו כמשפט הבנות תנינן בכל יומא ויומא⁵ חמי קודשא בריך הוא לההוא ינוקא דקאי ברשו דערלה ואיהו נפיק מינה ואתמשך לבי ספרא ותבר לה ואזיל לבי כנישתא ותבר לה מה עביד קודשא בריך הוא לההיא נשמתא אעיל לה לאדרא דיליה ויהיב לה מתנן ונבזבזן סניאין וקשיט לה בקשוטין עלאין עד זמנא דאעיל⁶ לה לחופה (בההוא) [גו ההוא] בר מתליסר שנין ולעילא:

אם אחרת יקח לו (שמות כא י) הכא אית רוא דרזין לחכימין אתמסרו⁷ ואית לאודעא בקדמיתא מלה חדא תא חזי ביומא דשבתא בשעתא

זה, אמר אלי בני אתה, ונותן טעם לפי שבשנת ה"ג עדיין ברשו דערלה כנודע, כי י"ג שנה היא משלמת ממשלת מלך זקן וכסיל בגופא של אדם. וסוד הענין אין פה מקומה, וז"א היום ילדתיך, ר"ל אני שהוא כ"י השפיע בו הנשמה ההיא, ופי' כי בן הייתי לאבי איירי מבן כ' שנה, כי אז הוא זוכה לנשמה מצד הת"ת שהוא אבינו, והוא שורש הנשמות ומשפיעים בו וכו' (זהה הרקיע).

¹ קכח ע"ב (הערת הזהר).

² נפקא (דפ"ו).

³ פי' שיצר הרע היה שולט באדם בהיותו פחות מבן י"ג, ומי"ג והלאה יצא מרשות הסט"א, ולכן אחר י"ג שבאה הנשמה לאדם נפקת מרשו דסט"א, שעתה אינו שולט באדם כמקודם (מ"מ).

⁴ קאי על הסט"א, וכן מ"ש ינוקא דקאי ברשו דערלה. א"נ יובן במ"ש האריז"ל בליקוטים וז"ל, מט' שנים ויום א' אזי הז"א עולה בסוד מ"ן אל הבינה כמו התינוק התחתון, שעולה נשמת הצדיק בסוד מ"ן אל המלכות מ"ג שנים ויום א'. וטעם הפרש שביניהם, כי זה עולה מט' שנים ויום א', וזה עולה מ"ג שנים ויום א', הוא כי הלא ז"א אחר שנשלמו לו ט' שנים ויום א', שראוי לביאה, כבר הוא ראוי לעלות, ואז פוגע תכף במקום המילה העליונה, שהם נה"י דאור"א, ונעשים לו מוחין. אך תינוק התחתון, כשמתחיל לעלות מט' שנים ויום א', פוגע בערלה, שהם הקל"י, ולכן ג' שנים עומד כנגד שני ערלה, ונשלמו לו י"ב שנים ויום א', ושנת י"ג פריו קדם הלולים, ומי"ג שנה ויום א', אז עולה בסוד מ"ן למלכות עכ"ל (מ"מ).

⁵ ושיעור הכתוב כך הוא, ואם לבנו ידענה, שהיא הנשמה הבאה לצדיק זה הנק' בנו מ"ג והלאה, מהו עושה לו, כמשפט הבנות, דהיינו כמו שהיה עושה לו בהיות הצדיק הזה פחות מבן י"ג, דהוה מתבר לסט"א, ולכן הקב"ה היה מקשט נשמתו בגן עדן, כך עתה מבן י"ג ואילך, אע"פ שנשבר כח היצר הרע, אפ"ה מקשט לה כמו שהיה עושה לה בתחלה (מ"מ).

⁶ בראשית קמז ע"ב (הערת הזהר).

⁷ אתמסרי (דפ"ו).

ספר שמות

ודאתקדש יומא¹ (דמתקדשי ישראל יומא בבי כנישתא) נפקי נשמתין מגו אילנא דחיי² ומנשבן אינון נשמתין וקדישין לתתאי ונייחין בהו (לתתאי קדישין ונייחין ביה) כל יומא דשבתא ולבתר דנפיק שבתא סלקין כלהו נשמתין ומתעטרן בעטרין קדישין לעילא וכד מתעטרן בההוא טבא אלין אינון בעליו דההוא טיבו ודאי³ אופ הכי קודשא בריך הוא אזמין לההוא בר נש ודא הוא נשמתא אחרת ואף על גב דדא זמינא ליה אנשמתא דהות ליה בקדמיתא שארה דקדמיתא כסותה וענתה לא יגרע (שמות כא י) כמה דאתמר:

בכה ההוא סבא כמלקדמין ואמר איהו לנפשיה סבא סבא כמה יגעת לאדבקא מלין קדישין אלין והשתא תימא לון ברנעא חדא ואי תימא דתיחם עלייהו על אינון מלין ולא תימא לון הא כתיב (משלי ג כז) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות:

מאי אל תמנע טוב מבעליו אלא קודשא בריך הוא וכנסת ישראל אינון הכא דהא בכל אתר דמלין דאורייתא אמרין קודשא בריך הוא וכנסת ישראל אינון תמן וציית⁴ לון וכדין ההוא אילנא דטוב ורע בשעתא דאזלין מתמן⁵ וצייתו⁶ אינון מלין ההוא סטרא דטוב אתגבר ואסתלק לעילא⁷ וקודשא בריך הוא וכנסת ישראל מתעטרן בההוא טוב ואלין אינון בעליו דההוא טוב:

סבא סבא את אמרת מלין אלין ולא ידעת אי קודשא בריך הוא הכא ואי אלין דקיימי הכא זכאין למלין אלין לא תדחל סבא דהא הוית בכמה קרבין דגברין תקיפין ולא דחילת והשתא אנת דחיל אימא מילך דהא ודאי הכא איהו קודשא בריך הוא וכנסת ישראל זכאין ואינון אלין דהכא ואי לאו [הכי] לא אערענא בהו ולא שרינא באלין מלין אימא מילך⁸ סבא אימא בלא דחילו:

החיים ומנשבות אותן הנשמות הקדושות לתחתונים ונחים בהם כל יום השבת ואחר שיוצאת השבת עולות כל הנשמות ומתעטרות בעטרות קדושות למעלה (וכשמתעטרות באותו טוב אלו הם בעליו של אותו טוב ודאי) אף כאן מזמין הקדוש ברוך הוא את אותו האיש וזוהי נשמה אחרת ואף על גב שזו מזמנת לו הנשמה שהיתה לו בראשונה שארה הראשונה כסותה וענתה לא יגרע כמו שנתבאר.

בכה אותו זקן כמקדם והוא אמר לנפשו זקן זקן כמה יגעת להשיג דברים קדושים אלו ועכשיו תאמר אותם ברגע אחד אם תאמר שתחוס על אותם הדברים ולא תאמר אותם הרי כתוב אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות.

מה זה אל תמנע טוב מבעליו אלא הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל הם כאן שהרי בכל מקום שנאמרים דברי תורה הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שם ומקשיבים להם ואז אותו עץ של טוב ורע בשעה שהולכים משם ומקשיבים לאותם דברים אותו צד הטוב מתגבר ומתעלה למעלה והקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל מתעטרים באותו טוב ואלה הם בעליו של אותו טוב.

זקן זקן אתה אמרת דברים אלו ולא ידעת אם הקדוש ברוך הוא כאן ואם אלה שעומדים כאן זכאים לדברים האלה אל תפחד זקן שהרי היית בכמה קרבות של גברים חזקים ולא פחדת ועכשיו אתה פוחד אמר דברין שהרי ודאי כאן הקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל ואשרי הם אלה שכאן ואם לא כך לא היינו פוגשים אותם ולא התחלנו בדברים הללו אמר דבורך זקן אמר ללא פחד.

¹ יומי (דפ"ו).

² יסוד דז"א (רח"ו).

³ "וכד מתעטרן בההוא טבא אלין אינון בעליו דההוא טיבו ודאי" מוסגר בדפ"ק.

⁴ וצייתו (דפ"ו).

⁵ פי' ז"ן, והם קב"ה וכנסת ישראל הנז' (מ"מ).

⁶ וצייתי (דפ"ו).

⁷ פי' הניצוצות שבקלי' נוגה מתבררים בכח תורת הצדיק, ועולים בסוד מ"ן למלכות, ובאים להם

מוחין מאו"א, וז"ש וקב"ה וכנסת ישראל מתעטרן בה הוא טוב (מ"מ).

⁸ מלולך (דפ"ו).

ספר שמות

פתח ואמר (תהלים קד א) יהוה אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת יהוה אלהי¹ דא שירותא דמהימנותא² סליקו דמחשבה³ ועלמא (דעלמא) דאתי⁴ רוא הדא בלא פרודא גדלת⁵ דא שירותא יומא קדמאה ואינון (מאינון) יומין עתיקין סטרא דימינא מאד [דא] (מה) הוא⁶ סטרא דשמאלא :

הוד והדר לבשת אלן תרין בדי ערבות⁷ עד הכא כיון דמטא לנו אילנא דחיי [אטמר]⁸ ואתמרו (אתמרו) ולא אסתלקו) וס"א ולא בעא למהוי במניינא בגין ההוא מאד מאי מאד שמאלא דכל ענפין דלתתא ובכללא ענפא מריא חדא⁹ ועל דא אתמרו ההוא אילנא דחיי ולא בעא למהוי במניינא דא עד דאהדר כמלקדמין ושבת בנונא אחרא: ואמר עטה אור כשלמה (תהלים קד ב) דא שירותא דאור¹⁰:

צח/ב

דיומא קדמאה נוטה שמים (תהלים קד ב) הכא אתכליל שמאלא¹¹ ולא אמר מאד אתכליל שמאלא בימינא למהוי נהיר בכללא דשמים המקרה במים עליותו הכא נפיק בחדוה ההוא אילנא דחיי נהר דנפיק מעדן¹² ואשתרשו ביה במימוי אינון תרי בדי ערבות דאינון גדלין במימוי הדא הוא דכתיב ו"א ההוא אילנא דחיי ואשתרשו ביה אינון תרי בדי ערבות דאינון גדלין במימוי דההוא נהר דנפיק מעדן ודא הוא המקרה במים עליותו מאן עליותו אלן בדי ערבות:

ודא הוא דכתיב (ירמיה יז ח) ועל יובל ישלח שרשיו ודא הוא רוא דכתיב (תהלים מז ח) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים מאן פלגיו אלן אינון שרשיו והכי אקרון עליותו (כלומר) שרשיו פלגיו בלהו אשתרשו באינון מיין דההוא נהר:

פתח ואמר ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת ה' אלהי זו ראשית האמונה עלית המחשבה והעולם הבא סוד אחד בלא פירוד גדלת זו הראשית היום הראשון ואותם ימים עתיקים צד הימין מאד זהו צד השמאל.

הוד והדר לבשת אלו שני בדי ערבות עד כאן כיון שהגיע לתוך עץ החיים נטמן ולא התעלה להיות במנין משום אותו מאד מה זה מאד השמאל שכל הענפים שלמטה ובכלל ענף מר אחד ולכן נטמן אותו עץ החיים ולא רצה להיות במנין הזה עד שחזר כמו מקדם ושבת בגון אחר. ואמר עטה אור כשלמה זו ראשיתו (של האור)

של היום הראשון נוטה שמים כאן נכלל השמאל ולא אמר מאד נכלל השמאל בימין להיות מאיר בכלל של שמים המקרה במים עליותו כאן יוצא בשמחה אותו עץ החיים הנהר שיוצא מעדן ונשרשו בו במימוי אותם שני בדי ערבות שהם גדלים במימוי זהו שכתוב (אותו אילן החיים ונשרשו בו אותם שני בדי ערבות שהם גדלים במימוי ואותו נהר יוצא מעדן וזהו) המקרה במים עליותו מי הם עליותו אלו בדי ערבות.

וזהו שכתוב (ירמיה יז) ועל יובל ישלח שרשיו וזהו סוד הכתוב נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים מי הם פלגיו אלו הם שרשיו וכך נקראים עליותו שרשיו פלגיו כולם נשרשו באותם המים של אותו נהר.

¹ או"א (רח"ו, מ"מ). ט ע"א ריו ע"ב (הערת הזהר).

² פי' או"א נקראים שניהם ראשית (מ"מ).

³ פי' אבא (מ"מ).

⁴ פי' בינה (מ"מ).

⁵ חסד (רח"ו).

⁶ סח ע"ב (הערת הזהר).

⁷ נו"ה (רח"ו). ויחי רכב (הערת הזהר).

⁸ ת"ת (רח"ו).

⁹ ס"מ (רח"ו).

¹⁰ מוסגר בדפ"ק.

¹¹ שמים, אש ומים, כלולים בת"ת (רח"ו במ"מ).

¹² פי' יסוד דאימא וכתב הרב שמחסדים וגבורות שביסוד אימא נתקנו נה"י דז"א, בסוד ומבינה נביאים, וז"ש הזהר ואשתרשו ביה במימוי אינון תרי בדי ערבות, שהם נו"ה, ולכך הביא ראייה מפ', ועל יובל ישלח שרשיו. ונודע כי יובל הוא יסוד אימא, ושיעור הכתוב, ועל יובל, שהוא יסוד דאימא, ישלח ז"א שרשיו, שהם נה"י שלו (מ"מ).

ספר שמות

השם עבים רכובו זה מיכאל וגבריאל (האל) והם עבים¹ המהלך על כנפי רוח למיהב אסוותא לעלמא ודא איהו רפאל מכאן ולהלאה עושה מלאכיו רוחות וגו' סבא סבא אי כל הני ידעת אימא ולא תדחל אימא מילך וינהרון מלין דפימך² חדו חברייא והוון צייתין בחדוה למלוי קדישין אמר אי סבא אי סבא במה עיילת גרמך עאלת בימא רבא אית לך לשטמא ולנפקא מתמן:

אם אחרת יקח לו (שמות כא י) כמה גלגולים עתיקים יש כאן שלא התגלו עד עכשיו וכולם אמת כראוי שאין לסטות מדרך אמת אפילו כמלא נימה בתחלה (עתה) יש להתעורר נשמות הגרים כולן פורחות מתוך גן עדן בדרך נסתר כשמסתלקות מן העולם הזה נשמותם שהרויחו מתוך גן העדן לאיזה מקום חוזרות.

אלא שנינו מי שנוטל ואוחז בנכסי הגר בתחלה זוכה בהם אף כך כל אותן הנשמות הקדושות העליונות שמזמין אותן הקדוש ברוך הוא למטה כפי שאמרנו כולן יוצאות לזמנים ידועים (ועולות) כדי להשתעשע בגן עדן (העליון) ופוגעות באותן נשמות הגרים

אם אחרת יקח לו כמה גלגולים עתיקים יש כאן שלא התגלו עד עכשיו וכולם אמת כראוי שאין לסטות מדרך אמת אפילו כמלא נימה בתחלה (עתה) יש להתעורר נשמות הגרים כולן פורחות מתוך גן עדן בדרך נסתר כשמסתלקות מן העולם הזה נשמותם שהרויחו מתוך גן העדן לאיזה מקום חוזרות.

אלא שנינו מי שנוטל ואוחז בנכסי הגר בתחלה זוכה בהם אף כך כל אותן הנשמות הקדושות העליונות שמזמין אותן הקדוש ברוך הוא למטה כפי שאמרנו כולן יוצאות לזמנים ידועים (ועולות) כדי להשתעשע בגן עדן (העליון) ופוגעות באותן נשמות הגרים

אלא שנינו מי שנוטל ואוחז בנכסי הגר בתחלה זוכה בהם אף כך כל אותן הנשמות הקדושות העליונות שמזמין אותן הקדוש ברוך הוא למטה כפי שאמרנו כולן יוצאות לזמנים ידועים (ועולות) כדי להשתעשע בגן עדן (העליון) ופוגעות באותן נשמות הגרים

¹ פי' כי זה ע"ב דחסד, וזה ע"ב דגבורה, דהיינו האחוריים ונקראים שניהם עבים (רח"ו במ"מ).

² דפומך (דפ"ו).

³ צה ע"ב (הערת הזהר).

⁴ פי' ג"ע דלתתא, וכן מוכח לקמן בדף צט ע"ב, שנשמות הגרים הם יוצאים מג"ע שלמטה (מ"מ).

⁵ רווחא (דפ"ו).

⁶ פי' בא הסבא לשלול, שלא נאמר שחוזרים למקום שמשם יצאו, דהיינו ג"ע שלמטה (מ"מ).

⁷ ועל זה הקשה החכם מהרמ"ק, יש להפליא בשמועה זאת הפלא ופלא: א', אומרו נשמתין דקא מגו גנתא דעדן, ולאן אתר, תבין מאי קמבעי ליה. הנה הדין בנשמה זו, כדרך שנאמר בשאר הנשמות, נראה איזה מקום חציבתן, ונראה שיעור עלייתן שם במעלה גדולה, ואם במותה. ועד"ז נאמר גם בנשמת אחרים. ב', אומרו, ומאן דאחיד בהו מאלין נשמתין דסלקין אחדי בהו הורני ואני אחריש. אם נאמר שיהיו לבושים אלו בחטיפה, מאן דאלים גבר, וכי לפני מלך מ"ה הקב"ה היאומן שיהיה כדבר הזה, שיהיה הנשמות חיות חוטפים ומתקוטטים לחטוף נשמות של גרים. ועוד במה יגבור הא' על חבירו. עוד הקשה כמה קושיות, ועשה ו' מערכות לתרצן, וכתב ואחר שערכנו ו' מערכות אלה, יקל עלינו שכלת המאמר בע"ה. וע"ז כתב בגליון, אמר יצחק, באמת אחר כל המערכות האלה, עדין כל הקושיותינו במקומם עומדת, ויותר מהמה, כי אין שייך לומר מאן דאחיד, שנראה כל מי שרוצה, ואינו כן, רק למי שנשמתו מיוחסת אל הנפש ההיא, ואין זה דומה לנכסי הגר כלל ועיקר עכ"ל. עוד על מ"ש החכם הנזכר, וז"ל, אמנם ראיתי לבאר עתה ענין ג"ע הארץ, והקשה וז"ל, באומר שג"ע ארציי בצד המזרח, למה לא נבראו בא", שהיא ארץ הקדושה, וראוי שיהיה קדושה אצל קדושה. וכתב בגליון, אמר יצחק, לא מחכמה שאל זה, כי ג"ע היא אמצעות כל העולם בכללות, וארץ ישראל אמצעית כל הישוב, וב' נקודות אלו הם כנגד בינה ומלכות. וכ"ז מבואר בזהר, ואין שאלה כלל. ודע כי אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. ונודע כי אין בדורו אלו מי שיזכה אל רוח ונשמה, והנה הם צריכים על כל פנים לתקן אף הענין הזה, שהוא מאמר הסבא, כי הנה הנשמות לוקחים נפש הגר להתלבש בה, כדי שתהא יכולה להשלים על ידו, ואז זוכה ולוקח ומשתתפת לעתיד עם נפשו ממש, כמו שכתבנו למעלה בדף שלפני זה. הנה דע אחר שקנה וכו' (זהר הרקיע).

⁸ אית דלא גרסי (דרך אמת), בראשית לח ע"ב (הערת הזהר).

⁹ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

נשמתין דגיורין! מאן דאחיד בהו מאלין נשמתין דסלקין? אחיד בהו וזכי בהו ומתלבשין בהו וסלקין³ וכלהו קיימי בהאי לבושא ונחתין⁴ גו גנתא בלבושא דא⁵ בגין דבגנתא דעדן לא קיימאן תמן אלא בלבושא כל אינון דקיימי תמן:

אי תימא דבגין האי לבושא גרעאן אינון נשמתין מכל ענוגא דהוה לון בקדמיתא הא כתיב (שמות כא י) אם אחרת יקה לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע בגנתא קיימי בלבושי דא דקדמן לאחדא בהו וזכי⁶ בהו וכד סלקין לעילא מתפשטן מניה דהא תמן לא קיימין⁷ בלבושא⁸:

בכה ההוא סבא כמלקדמין ואמר לנפשיה סבא סבא בודאי אית לך למבכי בודאי אית לך לאושדא דמעין על כל מלה ומלה ואבלו (דהא) גלי קמי קודשא בריך הוא ושכינתיה קדישא דאנא ברעו דלבא ובפולחנא דלהון קאמינא בגין דאינון בעליו דכל מלה ומתעטרין בהו:

(ד) כל אינון נשמתין קדישין כד נחתי להאי עלמא בגין למשרי [כל חד] על דוכתייהו דאתחזון בהו לבני נשא כלהו נחתי (ו) מתלבשין באינון נשמתין דקא אמרין והכי עאלין בורעא קדישא ובמלבושא דא קיימי [לאשתעבדא] [לאשתאבא] מנייהו בהאי עלמא וכד אשתאבן אינון מלבושין ממלין דהאי עלמא אינון נשמתין קדישין [אתזנו] [אתזנו] (אתהגן) מריחא דקא אריחו⁹ מגו לבושיהון אלין¹⁰:

קודשא בריך הוא כל מלין סתימין דאיהו עביד אעיל¹¹ לון באורייתא קדישא וכלא אשתכח [תמן]

מי שאוחז בהן מאותן הנשמות (שעולות) אוחז בהם וזוכה בהם ומתלבשים בהם ועולים וכולן עומדות בלבוש זה וירדו לתוך הגן בלבוש הזה משום שבגן עדן לא עומדות שם אלא בלבוש כל אלו שעומדות שם.

אם תאמר שבשביל הלבוש הזה גורעים אותן נשמות מכל הענג שהיה להן בתחלה הרי כתוב אם אחרת יקה לו שארה כסותה וענתה לא יגרע בגן עומדות בלבוש זה שקדמו לאחז בהם וזכות בהם וכשעולות למעלה מתפשטות ממנו שהרי שם לא עומדות בלבוש.

בכה אותו זקן כמקדם ואמר לנפשו זקן זקן בודאי יש לך לבכות בודאי יש לך לשפך דמעות על כל דבר ודבר אבל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא ושכינתו הקדושה שאני ברצון הלב ובעבודתם אמרתי משום שהם בעליו של כל דבר ומתעטרים בהם.

כל אותן נשמות קדושות כשירודות לעולם הזה כדי לשרות כל אחת על מקומן שראויים להם לבני אדם כולן יורדות מלבשות באותן הנשמות שאמרנו וכך נכנסות לזרע הקדש ובמלבוש זה עומדות להשתעבד מהם בעולם הזה וכשנשאבים אותם לבושים מדברי העולם הזה אותן נשמות קדושות נזונות (נהנות) מהריח שמריח מתוך הלבושים הללו.

כל הדברים הנסתרים שהקדוש ברוך הוא עשה הכניס אותם לתורה הקדושה

¹ זה תבין במה שאמרנו בדרוש הגלגול וגם לעיל במאמר ס' הזוהר בדף צד ע"ב, וז"ל ת"ח בר נש כד אתייליד כו' וביארנו זה כי מי שהוא מגולגל מפעם אחרת, פירוש שכאשר בא פעם ראשונה בעוה"ז, והיו בו נפש ורוח ונשמה, ופגם וחטא בשלשתם, והוצרך לבא בגלגול לתקן פגם הנז'. ואף אם יתקן תכלית התיקונים, אי אפשר שיזכה אלא על הנפש לבדה. כי כיון שהרוח לא נתקן אי אפשר לו לבא להתחבר בנפשו הנתקנת וכן הענין בנשמה. אמנם אותו הרוח מתגלגל בגוף אחר. וכיון שאי אפשר אל הרוח בלתי נפש כסא אליו, לכן לוקח הרוח הזה נפש אחד של גר תמורת נפשו ורוכב עליה ומתלבשת בתוכה, ומתקן מעשיו עד שיתוקן. ואח"כ אותה הנפש שלו הנתקנת יכולה לבא ולהתחבר עם הרוח הנז' אשר גם הוא נתקן (שער מאמרי רשב"י).

² מוסגר בדפ"ק.

³ פי' ביני ביני דהיינו באויר שביני ג"ע של מטה ולג"ע של מעלה, אבל בג"ע שלמעלה מפשיטין אותם כמ"ש הזהר בסמוך (מ"מ).

⁴ ונחתו (דפ"ו).

⁵ פי' בג"ע של מטה (מ"מ).

⁶ וזכו (דפ"ו).

⁷ קיימן (דפ"ו).

⁸ קפו ע"ב רי ע"ב רכט נ נח סז (הערת הזהר).

⁹ אריחא (דפ"ו).

¹⁰ פי' שנשמות הגרים כבר באו בעולם הזה, ונשמות אלו של ישראל שעדיין לא באו לעולם הזה, יש להם הנאה מנשמות הגרים שכבר עשו מצוות ומעשים טובים, והכירו וידעו ענייני העולם הזה (מ"מ).

¹¹ עאל (דפ"ו).

ספר שמות

באורייתא] ובאורייתא (תמן) וההיא מלה סתימא גלי לה אורייתא ומיד אתלבשא בלבושא אחרא ואתטמר תמן ולא אתגלי וחכימין דאינון מליין עיינין אף על גב דההיא מלה אסתים בלבושה תמן! חמאן לה מגו לבושה ובשעתא דאתגלי ההיא מלה עד לא תיעול בלבושה ורמאן (חמאן) בה פקיהו דעינא ואף על גב דמיד אסתים לא אתאביד מעיניהו ונ"א מינייהו:

(ו) בכמה דוכתיין אזהר קודשא בריך הוא על גיורא בנין² דורעא קדישא יודהרון ביה ולבתר נפיק מלה סתימא מנרתקה:

צ/מ/א

וכיון דאתגלי אהדר לנרתקה מיד ואתלבש תמן:

כיון דאזהר על גיורא בכל אינון דוכתיין נפק מלה מנרתקה ואתגלי ואמר (שמות כג ט) ואתם ידעתם את נפש הגר⁴ מיד עאלת לנרתקה ואהדרת בלבושה ואתטמרת דכתיב (שמות כב כ) כי גרים הייתם בארץ מצרים דחשיב קרא דבנין דאתלבש מיד [בנין דלא הות] (לא הוה) מאן דאשגח בה בהאי נפש הגר⁵ ידעת נשמתא קדישא במלין דהאי עלמא ואתהניאת ונ"א ואשתאבתו מנייהו:

פתח ההוא סבא⁶ ואמר (שם כד יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר וגו' ענן דא מאי היא אלא

והכל נמצא בתורה ואותו דבר נסתר גלתה אותו התורה ומיד התלבש בלבוש אחר ונטמן שם ולא התגלה והחכמים שהם מלאים עיניים אף על גב שאותו הדבר נסתר בלבושו רואים אותו מתוך לבושו ובשעה שהתגלה אותו דבר טרם יכנס ללבוש זורקים בו פקחת עין ואף על גב שמיד נסתר לא נאבד מעיניהם (נ"א מהם).

בכמה מקומות הזהיר הקדוש ברוך הוא על הגר (כדי) שיזהירו בו זרע הקודש ואחר הוציא דבר נסתר מנרתיקו

וכיון שהתגלה חוזר מיד לנרתיקו והתלבש שם.

כיון שהזהיר על הגר בכל אותם מקומות יצא הדבר מנרתיקו והתגלה ואמר ואתם ידעתם את נפש הגר מיד נכנסה לנרתיקה וחזרה בלבוש ונטמנה שכתוב כי גרים הייתם בארץ מצרים שחשב³ הכתוב שבגלל שמיד התלבש לא היה מי שישגיח בו בנפש הגר הזו יודעת הנשמה הקדושה בדברי העולם הזה ונהנית (ושואבת) מהם.

פתח אותו זקן ואמר ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר וגו' ענן זה מהו אלא

¹ מוסגר בדפ"ק.

² מוסגר בדפ"ק.

³

⁴ נפשות הגרים וכו' עיקר מציאותם והוייתם היא מן אותה הקליפה הנקראת קליפת נוגה, שפעמים היא מסאבא, ופעמים חוזרת אל הקדושה, כנזכר בפרשת ויקהל בספר הזוהר, וז"ס מ"ש רז"ל קשים גרים לישראל כספחת וכו'. והענין הוא, כי האיש ההוא שהיה בתחלתו גוי, כאשר בא להתגייר, נכנס בו נפש אחת, מתולדות הנפשות של הצדיקים בהיותם בג"ע הארץ, כנזכר בפרשת שלח לך. ואחר אשר נתגייר, זוכה ונכנסה בו נפש אחרת קדושה ממש, כשאר נפשות בני ישראל. ואז נקרא גר צדק, כי יש לו ממש נפש קדושה מן המלכות, הנקראת צדק כנודע. והנה אותה הנפש הנשארת עתה בו, והיא אותה שהיתה בו בהיותו גוי, הנקראת נפש הגר, והיא אשר החזירנו למוטב בהכרח הוא שתהיה לה איזו אחיזה אל הקליפה, ולכן בהיותה עתה בגוף הגר הזה אחר שנתגייר, בהכרח היא מחטיאה קצת אל הנפש הקדושה האחרת אשר בגר הזה. וז"ס קשים גרים לישראל כספחת כי נפש הגר הראשונה, מחטיאה את נפש השניה הנקראת ישראל. ובזה תבין סוד ר' עקיבא ע"ה, שהיה בתחלתו עם הארץ, שונא ת"ח מ' שנה, באמרו מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. ונמשך לו זה מצד אותה נפש הגר הראשונה. אבל נפשו האמיתית היתה קדושה לגמרי בתכלית, ודי בזה (שעה"ג הק' לד). אברהם אע"ה היה מזאת הבחינה מצד החסדים, נפש קדמאה לגיורין, ויצחק מצד הגבורה, ויעקב מהתוכיות, ונולד יוסף ותיקן הכל. וחזרו ונפלו במצרים, ונתלבשו בנפשות הגרים, בסוד (שמות כ"ג ט) ואתם ידעתם את נפש הגר (ספר הליקוטין בראישת א).

⁵ ישראל היו גרים בארץ מצרים, ומזוהמת ארץ מצרים יצאו, ולקחו טוב ארץ מצרים בסוד עשר אתונות ועשר חמורים נושאות לח"ם וב"ר ומזון וצד"ה (עי' בראשית מה), סוד נשמה, וכולם כלולים נשמה"ה ט"ב בסוד שמ"ן הט"ב של אור קדמון בחמ"ר אתון, ר"ת וס"ת של ז' כוכבי לכת, ומשם זכו לסוד אל"ף ה"ה ב"ת ה"ה, סוד אה"ה אש"ר אה"ה (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

⁶ הביא ראיה ממש כי לא היה לו יכולת למעלה אם לא בהתלבשות הענן, והוצרך לומר זה, לפי מה שמחייב השכל הוא היפך מזה, כי כשהנשמה עולה למעלה, אז אדרבה נפשטת ממלבושה, ומה גם לומר שהיא מתלבשת מחדש, ואדרבא יותר תוכל להשיג בהיותה מופשטת מכל המלבושים, ולכן הביא

ספר שמות

דא הוא דכתיב (בראשית ט יג) את קשתי נתתי בענן תנינן דההוא קשת אשלחת לבושו ויהיב(א) לון למשה! ובההוא לבושא² סליק משה למורא ומניה חמא מה דחמא ואתהני מכלא עד [ההוא אתר] (הכא) אתו אינון חברייא ואשתתחו קמיה דההוא סבא ובכו ואמרו אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע מלין אלין מפומך די לן:

אמר ההוא סבא אם אחרת יקח לו⁴ (שמות כא י) חברייא לאו בגין דא בלחודוי שרינא מלה דהא סבא כגיני לאו ובמלהו (במלא) חדא עביד קיש קיש ולא קרי כמה בני עלמא בערבוביא בסכלתנו דלהון ולא חמאן בארע קשוט באורייתא ואורייתא קרי בכל יומא בנהימו ונ"א ברחימו לנבייהו דבני נשא⁵ ולא בעאן לאתבא רישא:

ואף על גב דאמינא דהא אורייתא מלה נפקא מנרתקה ואתחזיאת זעיר ומיד אתטמרת הכי הוא ודאי ובזמנא דאתגליאת מגו נרתקה ואתטמרת מיד לא עבדת דא אלא לאינון דידעין בה ואשתמודעאן בה⁶:

ומשל למה הדבר דומהו לרחימתא דאיהי⁷ שפירתא בחיזו ושפירתא בריוא ואיהי טמירתא בטמירו גו היכלא דילה ואית לה רחימא יחידאה דלא ידעין ביה בני נשא אלא איהו בטמירו ההוא

זהו שכתוב את קשתי נתתי בענן שנינו שאותה קשת הפשיטה את לכושיה ונתנה אותם למשה ובאותו לבוש עלה משה להר וממנו ראה מה שראה ונהנה מהכל עד אותו מקום באו אותם החברים והשתטחו לפני אותו זקן ובכו ואמרו אלמלא לא באנו לעולם אלא כדי לשמוע דברים אלו מפיוך די לנו.

אמר אותו זקן (אם אחרת יקח לו) חברים לא בשביל זה בלבד התחלתי את הדבר שהרי זקן כמוני לא בדבר אחד עושה קיש קיש ולא קורא כמה בני העולם בערבוביה בתבונה שלהם ולא רואים בדרך אמת בתורה ותורה קוראת בכל יום בנהימה³ (באהבה) אליהם (של אנשים) ולא רוצים להשיב ראשם.

ואף על גב שאמרנו שהרי התורה הוציאה דבר מנרתיקה ונראה קטן ומיד נטמן כך הוא ודאי ובזמן שנתגלה מתוך נרתיקה ונטמן מיד לא עושה את זה אלא לאותם שיודעים בה ונודעים בה.

משל למה הדבר דומה לאהובה שהיא יפה במראה ויפה בתאר והיא טמונה בהסתר בתוך ההיכל שלה ויש לה אוהב יחיד שאל יודעים עליו בני אדם אלא שהוא בנסתר אותו אוהב מתוך האהבה

ראיה כי הלא משה היה יכול לכניס [נדצ"ל להיכנס] שלא ע"י התלבשות הענן ההוא, ועכ"ז מצינו שהוצרך להתלבש באותו ענן כדי להנאות מזיו השכינה. וסוד הענן הזה הוא סוד ענן הכבוד אשר השכינה הנק' קשת היא מתלבש בו, וכן משה זכה להתלבש בענן ההוא, ואז היה עומד במחיצת השכינה עצמה ומתלבשת במלבוש א'. וכן ענין זה מבאר עניינו מהרח"ו ואורייתא קרי בכל יומא וכו' עתה בא לפרש עולימתא שפירתא (זהר הרקיע). טעם פתיחה זו, לומר כשם שמרע"ה בההוא לבושא אתהני מכולא, כך הנשמות של ישראל ע"י נשמות הגרים הם נהנים (מ"מ).

¹ רכט ע"א (הערת הזהר).

² חשמ"ל (מ"מ).

³

⁴ "אם אחרת יקח לו" מסוגר בדפ"ק.

⁵ "דבני נשא" מוסגר בדפ"ק.

⁶ עי' ספר יצירה (פ"א מ"ו) עשר ספירות בלי מה, צפייתן כמראה הבזק, ותכליתן אין להם קץ, ודברו בהן ברצוא ושוב. וז"ל הגר"א: צפייתן וכו' - הוא פירוש על מה שקראן עומקין, פירוש צפייתן שאדם צופה להשיגו כמו הבזק שאין יכולת לראותו רק ברגע אחד וחוזר לאחור כמ"ש במשנה ח' בלום פיך כו', ואמר צפייתן שצופה הוא דבר שרואה מרחוק, ולכן הנביאים נקראו צופים (שמואל א' א א), שרואין את ה' מרחוק, כמ"ש (ירמיה לא ב) מרחוק ה' נראה לי, וכן דרשו בגמרא (סוטה יא ע"א) ותתצב אחותו מרחוק ע"ש החכמה, והספירות הן כולם בחכמה כמש"ל (ו ע"א) וכו' ודברו בהם ברצוא ושוב, פי' אע"פ שאמר לעיל כי א"ס מצד המלכות דא"ק מתייחד בהם, אמר 'ודברו' הוא מלכות דא"ק, 'בהם' בספירות, 'ברצוא ושוב' שאין יכולת להשיגו, וע"ז אמרו בזהר (זהר בראשית סה ע"א ועוד) מטי ולא מטי. ועי' בהגר"א בסד"צ כב ע"ד ד"ה ואמר, שזה ברית העיניים, דהיינו שלא להסתכל במה שלמעלה מהניתן לך, ועי' בהגר"א בתז"ח נ ע"ג, שהן רצין להשיג את האדם שעל הכסא שהוא כבוד ה' כמ"ש ביחזקאל שהוא חכמה כידוע שהכסא הוא בינה והחיות הן ג' חיון חג"ת וחיה הרביעי מלכות כוללת נה"י, ועי' בהגר"א בסד"צ כב ע"ג וז"ל אע"ג שבתז"ח אמר על החכמה, ובס"י אמר על כל הע"ס, הכל כפי הבחינה של המשכיל, כאן על ז"א אמר ברדל"א והחיות כו'.
⁷ צה ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

רחימא מגו רחימו דרחים לה עבר לתרע ביתה תדיר זקיף עינוי לכל סמר אייה ידעת דהא רחימא אסחר תרע ביתה תדיר מה עבדת פתחת פתחא זעירא בההוא היכלא וטמירא (טמירתא) דאיה תמן וגליאת אנפהא לגבי רחימאה (רחימא) ומיד אתהדרת ואתכסית כל אינון דהו לגבי רחימא לא חמו ולא אסתכלו בר רחימא בלחודוי ומעוי ולביה ונפשיה אולו אבתרה וידע דמגו רחימו דרחימת ליה אתגליאת לגביה רגעה דהא לאתערא (לגביה רחימו) וליה הכי הוא מלה דאורייתא לא¹ אתגליאת אלא לגבי רחימאה ידעת אורייתא דההוא חכימא דלבא אסחר לתרע ביתה כל יומא מה עבדת גליאת אנפהא לגביה (רחימאה ידעת אורייתא דהוא חכימא דלבא אסחר לתרע ביתה כל יומא מה עבדת גליאת אנפהא לגביה) דהוא חכימא דלבא אסחר לתרע ביתה כל יומא מה עבדת גליאת אנפהא לגביה (רחימאה ידעת אורייתא דהוא חכימא דלבא אסחר לתרע ביתה כל יומא מה עבדת גליאת אנפהא לגביה) ומיד אהדרת לאתרה ואתשמרת כל אינון דתמן לא ידעי ולא מסתכלי אלא איהו בלחודוי ומעוי ולביה ונפשיה אויל אבתרה ועל דא אורייתא אתגליאת ואתכסית ואזלת ברחימו לגבי רחימאה לאתערא בהדיה רחימו:

תא חזי ארחה דאורייתא כך הוא בקדמיתא כד שריא לאתגלאה לגבי בר נש ברנעא² ארמיות ליה ברמיזא אי ידע טב ואי לא ידע שדרת לגביה וקראת וליה (לית) פתי אמרת³ אורייתא לההוא דשדרת לגביה אמרו לההוא פתי דיקרב הכא ואשתעי בהדיה דהא הוא דכתיב (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב⁴ וקריב לגבהו (קריבת לגביה) שריאת למללא עמיה מבתר פרוכתא [דפרסא] (ופרסא) ליה מלין לפום ארחוי עד דיסתכל זעיר זעיר ודא הוא דרשא:

לבתר תשתעי בהדיה מבתר שושיפא דקיץ מלין דחירה ודא איהו הגדה⁵ לבתר דאיהו רגיל לגבה אתגליאת לגביה אנפין באנפין ומלילת בהדיה כל רזין סתימין דילה וכל ארחין סתימין דהו ובלבחה (בלבחה) טמירין מיומין קדמאין כדין:

צטב

שאובה אותה עובר על שער ביתה תמיד מרים עינוי לכל צד היא יודעת שהרי האוהב סובב שער ביתה תמיד מה עושה פותחת פתח קטן באותו היכל נסתר שהיא שם ומגלה את פניה לאוהבה ומיד חוזרת ונתכסית כל אותם שהיו אצל האוהב לא ראו ולא הסתכלו פרט לאוהב לבדו ומעיו ולבו ונפשו הלכו אחריה ויודע שמתוך האהבה שהיא אוהבת אותו נגלית אליו רגע אחד לעורר (אליו אהבה) אותו כך הוא דבר התורה לא נגלה אלא לאוהבו יודעת התורה שאותו חכם לב סובב שער ביתה כל יום מה היא עושה מגלה פניה אליו מתוך ההיכל ורומזת לו רמז ומיד חוזרת למקומה ונסתרת כל אלו ששם לא יודעים ולא מסתכלים אלא רק הוא בלבדו ומעיו ולבו ונפשו הולכים אחריה ועל זה התורה נגלית ונכסית והולכת באהבה לאהובה לעורר עמו אהבה.

בא וראה כך היא דרכה של תורה בראשונה כשמתחילה להתגלות אל האדם (ברגע) רומזת לו ברמז אם יודע טוב ואם לא יודע שולחת אליו וקוראת לו פתי והתורה אומרת לאותו ששלחה אליו אמרו לאותו הפתי שיקרב לכאן ואדבר עמו וזהו שכתוב מי פתי יסור הנה חסר לב וגו' קרב אליה ומתחילה לדבר עמו מאחר פרוכת שפורשת לו דברים לפי דרכו עד שיתבונן לאט לאט וזהו הדרש.

אחר כך תדבר עמו מאחר⁵ פשפש קטן דברי חידה וזוהי הגדה אחר שהתרגל אליה נגלית אליו פנים בפנים ומדברת עמו כל הסודות הנסתרים שלה וכל הדרכים הנסתרות שהיו שמורים בלבה מימים ראשונים ואז

¹ רל ע"ב (הערת הזהר).

² מוסגר בדפ"ק.

³ ואמרת (דפ"ו).

⁴ וגו' (נוסף בדפ"ו).

⁵

⁶ טוב ללמוד אגדה בכל לילה, שרוב רזי תורה רמוזים באגדה, והיסוד המתקשר במלכות נקרא אגדה וכו', בשביל כך שבח הזהר אגדה יותר מהדרשה (מ"מ).

ספר שמות

איהו בר נש שלים¹ בעל תורה ודאי מארי דביתא דהא כל רוזין דילה גליאת ליה ולא רחיקת ולא כסיאת מניה כלום:

אמרה ליה חמית מלה דרמוזא דקא רמיונא לך בקדמיתא כך וכך רוזין הוו כך וכך והואו (הוו) כדין חמי [דעלאין] דעל אינון מלין לאו לאוספא ולא(ו) למגרע מנייהו וכדין פשטיה דקרא כמה דאיהו דלאו לאוספא ולא למגרע אפילו את חד ועל דא בני נשא אצטריכו לאזדהרא ולמרדף אבתרא דאורייתא למהוי רחימין ודילהו (לה) כמה דאתמר:

תא חזי אם אחרת יקח לו (שמות כא י) גלגולין דמתגלגלן בהאי קרא כמה רברבין ועלאין אינון דהא כל נשמתין עאלין בגלגולא ולא ידעין בני נשא ארחוי דקודשא בריך הוא והיך² קיימא טיקלא והיך אתדנו בני נשא בכל יומא ובכל עידן והיך נשמתין עאלין בדינא עד לא ייתון להאי עלמא והיך עאלין בדינא לבתר דנפקי מהאי עלמא:

כמה גלגולין וכמה עובדין סתימין עביד קודשא בריך הוא בהדי [כמה] נשמתין ערטילאין וכמה רוחין ערטילאין (ערטיראין) אזלין בההוא עלמא דלא עאלין לפרגודא דמלכא וכמה עלמין אתהפך בהו ועלמא דאתהפך בכמה פליאן סתימין ובני נשא לא ידעין ולא משגיחין והיך מתגלגלן נשמתין כאבנא בקוספתא⁴ כמה דאת אמר (ש"א כה כט) ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע:

והואיל ושרינן לגלאה⁵ השתא אית לגלאה דהא כל⁶ נשמתין מאילנא רברבא⁷ ותקיפא ודהואו

אותו אדם הוא שלם בעל תורה ודאי בעל הבית שהרי כל סודותיה גלתה לו ולא רחוקה ולא כסתה ממנו כלום.

אומרת לו ראית דבר הרמוז שרמזתי לך בתחלה כך וכך היו הסודות כך וכך הוא ואז רואה (שהעליונים) שעל הדברים הללו אין להוסיף ואין לגרוע מהם ואז פשט הכתוב כמו שהוא שלא להוסיף ולא לגרוע אפילו אות אחת ועל כך אנשים צריכים להזהר ולרדוף אחרי התורה להיות אוהבים שלה כמו שנתבאר.

בא וראה אם אחרת יקח לו הגלגולים שמתגלגלים בפסוק הזה כמה גדולים ועליונים הם שהרי כל הנשמות נכנסות בגלגול ולא יודעים בני אדם דרכי הקדוש ברוך הוא ואיך עומדים המאזנים ואיך נדונים בני אדם בכל יום ובכל זמן ואיך נשמות נכנסות לדין טרם שבאות לעולם הזה ואיך נכנסות לדין אחר שיוצאות מן העולם הזה.

כמה גלגולים וכמה מעשים נסתרים עושה הקדוש ברוך הוא עם כמה נשמות ערומות וכמה רוחות ערומות הולכות באותו העולם שלא נכנסות לפרגוד של המלך וכמה עולמות מתהפך בהם והעולם שמתהפך בכמה פלאים נסתרים ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים ואיך מתגלגלות הנשמות כאבן בכף הקלע³ כמו שנאמר ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע.

(והואיל והתחלנו לגלות) עכשיו יש לגלות שהרי כל הנשמות מהאילן הגדול

¹ הא למדת שכל מי שאינו לומד קבלה אינו בעל תורה שלם (רח"ו במ"מ).

² והאיך (דפ"ו).

³ וכן עוד

⁴ בקוספיתא (דפ"ו).

⁵ "והואיל ושרינן לגלאה" (מוסגר בדפ"ק).

⁶ ויקרא קט ע"א (הערת הזהר).

⁷ אילנא רברבא הוא חכמה, ות"ת נקרא אילנא זעירא. והנה הנשמה יוצאת מזיווג חו"ב, כנ"ל זכה היבין ליה נשמתא מסטרא דא"א וז"א, דהאי כל נשמתין מאילנא רברבא וגו', ואינם יוצאים משם מעצמו, רק ע"י נהר דנפיק, והוא סוד הבינה דנפק מעדן חכמה, פי' נפיק מתולדות הבינה ומזיווג תרוויהו נפיק. ואמנם הרוחין נפקין מאילנא אחרא, ז"א לגבי אילנא רברבי הנזכר, והוא סוד הת"ת. גם אפשר לפרש בדרך אחרת, כי הני תרי אילנא הם בינה ומלכות, והנה מלכות היא עלמא דנוק', ולכן הרוחין דנפקין מינה, אע"פ שהם מזווגי הת"ת, עכ"ז מכונים אליה, ונקרא נקבה על שמה. אמנם הבינה היא עלמא דכורא, עם היותה נקבה כנזכר בפ"י ויחי. וב' פי' אלו עולים בסגנון א', והנה אלו השנים נעשים מרכבה זה לזה, והנשמה מתלבש ברוח כחדא, וז"א נר ה' נשמת אדם, פי' כי נשמת אדם היא סוד חיבור א', כשמתחברים נשמה ורוח, שהם נ"ר, ושניהם הם נ"ר, כי מהשם ית' נפקי, ושניהם בחבורא חדא הם נשמת אדם, ונעשים נשמה א'. וז"א כי רוח מלפני יעטוף וגו', פי' הבינה אומרת דבר זה כי הרוח מלפני יעטוף, כי הרוח הוא ת"ת כנ"ל, והנה ת"ת הוא לפני הבינה, וקודם הוא בערכינו ממטה למעלה, והוא מאותה מדרגה אשר לפני, ולכן הוא יעטוף לאחרים, ואין הוא מתעטף אלא נעשה

ספר שמות

(מההוא) נהר דנפיק מעדן נפקי וכל רוחין מאילנא אחרא זעירא נפקין נשמה מלעילא רוח ומלתתא (מתתא) ומתחברין כחדא כנוונא דדכר ונוקבא וכד מתחברין כחדא כדין נהרין נהירו עלאה ובחבורא (חדא) דתרווייהו אקרי נר (משלי כ כז) נר יהו"ה נשמת אדם מהו נ"ר נשמה רוח ועל חבורא דתרווייהו כחדא אקרי נר דכתיב נר יהו"ה נשמת אדם:

נשמה ורוח דכר ונוקבא¹ לאנהרא כחדא² ודא בלא דא לא נהרין ולא אקרי נר וכד מתחברין כחדא אקרי כלא נר וכדין אתעטף נשמה ברוח לקיימא תמן [בגנתא ד]לעילא ובהיכלא טמירא דכתיב (ישעיה נז יז) כי רוח מלפני יעטוף יתעטף לא כתיב אלא יעטוף מאי טעמא בגין דנשמות אני עשיתי תמן לעילא בגנתא בהיכלא טמירא אתעטף ואתלבש נשמה ברוח כמה דאתחזי:

וכיון (דכיון) דבההוא היכלא לא הוי ולא אשתמש אלא ברוח ונשמה אנפשו לא אתי לתמן [נ"א מתמן] אלא מתלבש בההוא רוח [תמן] וכד נחתא לגו גן עדן דלתתא בהאי עלמא³ אתלבש בההוא רוחא אחרא דאמינא ההוא דנפיק מתמן⁴ והוה מתמן ובכלהו שריא בהאי עלמא⁵ ואתלבש [בהו]:

והתקיף שהוא הנהר שיוצא מעדן יוצאות וכל הרוחות מעץ אחר קטן יוצאות הנשמה מלמעלה והרוח מלמטה ומתחברות כאחת כדוגמת זכר ונקבה וכאשר מתחברות כאחת אז מאירות אור עליון ובחיבור של שניהם נקרא נר "נר ה' נשמת אדם" מהו נ"ר נשמה רוח ועל החבור של שניהם כאחד נקרא נר שכתוב נר ה' נשמת אדם.

נשמה ורוח זכר ונקבה להאיר כאחד וזה בלי זה לא מאירים ולא נקרא נר וכשמתחברים כאחד הכל נקרא נר ואז מתעטפת הנשמה ברוח לעמוד שם למעלה בהיכל הגנוז שכתוב כי רוח מלפני יעטוף לא כתוב יתעטף אלא יעטוף למה משום שנשמות אני עשיתי שם בגן שלמעלה בהיכל הגנוז מתעטפת ומתלבשת הנשמה ברוח כמו שראוי.

וכיון שבאותו היכל לא היה ולא השתמש אלא ברוח ונשמה הנפש לא באה לשם (משם) אלא מתלבשת באותה רוח שם וכשירדת לתוך גן עדן התחתון (בעולם הזה) מתלבשת באותה רוח אחרת שאמרנו אותה שיצאה משם והיתה משם ובכולן שורה בעולם הזה ומתלבשת בהם.

מלבוש לאחרים. והוא סוד הנשמה אשר אני עשיתי, ממש אני, הבינה. והם יותר עליונים. ולכן הרוח הוא מעטף ומכסת הנשמה אשר אני עשיתי, והם מעולות מהרוח. והנה אלו השנים כשהם כחדא, אז מאירים ונקרא נ"ר, ר"ת נשמה רוח, כמו שהנר הוא חיבור הפתילה והשמן בכלי ההוא, ואז דולק, ואם לאו אינו דולק. כן הנשמה לא תוכל להאיר כ"א ע"י הרוח, כי הוא נעלמה. וז"א ודא בלא דא לא נהירא ולא איקרי וכו'. ואמנם כאשר חטא אדה"ר גרם שלא יתבררו חלק מ"ן דמלכות ולכן גם שע"י הזווג יהיה חוזר ז"ן פב"פ למקומה למטה הנה לא היה דבר של קיום כי אז לא הספיק החזרה זו רק בשעת הזיווג לבד ואח"כ חוזרות תיכף בסוד אב"א ולכן צריך לעשות תיקון בכל זיווג וזיווג כדי להחזיר המלכות פב"פ (זהר הרקיע).

¹ ח"ג קע ע"א (לש"ו).

² מאמר הזה קשה מאד להולמו כי הוא הפך מכל מה שנמצא בכל ספרי הזוהר, כי הרוח זכר, והנשמה נקבה, שהם ז"א ואימא עלאה. אבל יתבאר במאמר ס' הזוהר בפ' קדושים בדף פג ע"ב בסתרי תורה וז"ל, אדם קדמאה לא הוה ליה מהאי עלמא כלום כו', ע"ש. והענין בקיצור, כי שם נתבאר, שאז היה מצב ומעמד העולמות באופן אחר ממה שהם עכשיו, אחר שחטא אדם הראשון. כי בראשונה, קודם שחטא, היה הזווג דז"א ונוקביה למעלה בחיק או"א ובהיכל שלהם, כי היה העולם בסוד קדושת שבת. ולכן אז נשמת אדם הראשון היתה לו מן הז"א, אשר היה אז בבחינת בינה, ומשם הנשמה. והמלכות היתה בסוד ז"א, ומשם היתה רוחו של אדם, ואז היתה הנשמה דכר מז"א, ורוח נקבה ממלכות. אבל אחר שחטא, ירדו העולמות ממעלתן, והיו בבחינת ימי החול, והמלכות ירדה למטה במקום הבריאה, אשר משם היה אז נפשו של אדם. ועתה נפשו היא מן המלכות, אשר ירדה עתה אל המקום שהיתה שם הבריאה אז. ורוח היה לו מן הז"א שירד למטה במקום המלכות שהיתה שם אז, ונשמתו היתה לו מן הבינה שירדה במקום שהיה אז הז"א שם. ועתה נמצא כי נשמה מבינה, ורוח מז"א, ונפש ממלכות. וכפי המצב הזה הוא מה שבכל העולמות הזכר כי רוח מז"א ונשמה מבינה אבל קודם שחטא שהיו העולמות מעולים יותר היתה לו נשמתו מז"א שהיה אז במקום הבינה ורוחו מנוקביה שהיתה אז במקום ז"א ובזה לא יחלקו המאמרים יחד (שער מאמרי רשב"י).

³ "בהאי עלמא" מוסגר בדפ"ק.

⁴ פי' שנשמות הגרים הם מגן עדן של מטה (מ"מ).

⁵ פי' כשבאה הנשמה לעולם הזה, מתלבשת בכלום ברוח ובנשמות הגרים (מ"מ).

ספר שמות

ההוא רוח דנפיק מהאי עלמא דלא אתרבי³ (ס"א) דלא אתדכוי ולא אתפשט בהאי עלמא אזלא בגלגולא ולא אישכח נייח(א) אתי בגלגולא בעלמא⁴ כאבנא ובקוספיתא (בקוספתא) עד דישכח ההוא פרוקא דיפרוק ליה ואייתי ליהו בההוא מאנא ממש ודההו איהו (דאייה) אשתמש ביה ודביק ביה תדיר רוחיה ונפשיה והות בת זוגיה רוחא ברוחא וההוא פרוקא בני ליה כמלקדמין:

וההוא רוחא דשבק ואתדבק בההוא מאנא לא אתאביד דהא לית מלה אפילו זעירא בעלמא דלא הוי ליה אתר ודוכתא לאתטמרא ולא תכנשא תמן ולא אתאביד לעלמין ובגין כך ההוא רוחא דשבק בההוא מאנא תמן הוא⁶ ודאי רדיף בתר עקרא (דיליה) ויסודא דיליה דקא נפיק מניה⁷ ואייתי ליה ובני ליה בדוכתיה באתר דההוא רוח בת זוגיה⁸ דנפקת בהדיה ואתבני תמן כמלקדמין ודא איהו בריה חדתא השתא בעלמא רוחא חדתא וגופא חדתא:

ואי תימא רוח דא הוא מה דהוה הכי הוא אבל לא אתבני אלא בגין (ד)ההוא רוחא אחרא דקא שבק בההוא מאנא:

ק/א

הכא ואיתו רוא דרוין (ס"א) רוא דרוין בההוא מאנא):

בספרא דחנוך⁹ בניינא דא דאתבני לא אתבני אלא בההוא רוחא אחרא דשביק תמן בההוא מאנא וכד שארי לאתבנאה דא משיך אבתריה¹⁰ דההוא

אותה רוח שיוצאת מן העולם הזה שלא התרכתה (שלא נטהרה) ולא התפשטה בעולם הזה הולכת בגלגול ולא מוצאת מנוחה באה בגלגול בעולם כאבן בכף הקלע¹ עד שימצא אותו גואל שיגאלנה ומביא אותו באותו כלי ממש שהוא היה משתמש בו ומתדבק² בו תמיד רוחו ונפשו והיתה בת זוגו רוח ברוח ואותו הגואל בונה אותו כמקדם.

ואותה רוח שהשאיר ונדבקה באותו הכלי לא נאבדה שהרי אין אפילו דבר קטן בעולם שאין לו אתר⁵ ומקום להטמן ולהתכנס לשם ולא נאבד לעולמים ולכן אותה הרוח שהשאיר באותו כלי שם הוא ודאי רודף אחר העיקר והיסוד (שלו) שיצא ממנו ומביא אותו ובונה אותו במקומו במקום של אותה רוח בת זוגו שיצאה עמו ונבנה שם כמקדם וזוהי בריה חדשה עכשיו בעולם רוח חדשה וגוף חדש.

ואם תאמר רוח זו, זוהי מה שהיה כך זה אבל לא נבנית אלא בשביל אותה רוח אחרת שהשאיר באותו כלי

כאן יש סוד הסודות (סוד הסודות באותו כלי)

בספרו של חנוך בנין זה שנבנה לא נבנה אלא באותה רוח אחרת שהשאיר שם באותו הכלי וכשהתחיל להבנות זה

1

2

3 שלא הניח בנים (רח"ו במ"מ).

4 פי' מתגלגל ומטלטל ממקום למקום עד שיבוא היבם ליבם אשתו (מ"מ).

5

6 ענין זה ביארתי בדרוש אחד שביארתי בסוד אדם הראשון וחוה, איך נוצרו על ידי זוג אחר באחור, גם תבין משם מה ענין ביאור שם של מיין נוקבין. וזה הדרוש ביארתי בפרשת פקודי דף רנ"ד סוף ע"ב בדרוש ענין אותם השכ"ה ניצוצין דאתברירו במחשבה דזריק נצוצין לש"ך עיבר וע"ש, גם עיין באדרת נשא בדף קלה ע"ב, בענין אשא דכיא ואורא דכיא כי שם נתבאר היטב (שער מאמרי רשב"י).

7 פי' רוחא דשבק באשה שרשו הוא מרוח ערטילאה (מ"מ).

8 לך לך פה ע"ב (הערת הזהר).

9 סוד הענין על בוריו אי אפשר לבאר בפעם אחת, כי זהו כלל המאמר כלו של כל דברי הסבא, אך מי שיבין יקבץ כל הדברים ביחד ויבין (כתבי הגרמ"מ משקלוב). כל יבום הוא במט"ט, ושם נשתנה כי כל השנויין ביה, כמש"ל בתיקון כ"א ותיקון כ"ח ולקמן תיקון ס"ח, וביה אשתני כל דיוקנין דלא דמו דא לדא, וכן בש"מ הרבה, והענין כי נשמתא ל"ל שינוי, וכל השינויים הוא בגוף (בהגר"א בתיקון"ז קו ע"ג). ועי' תיקון"ז קס ע"ד: זה ספר תולדות אדם דא ספרא דחנוך נער דעליה אתמר ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אותנו אלהים, בהגר"א: [חנוך] הוא מט"ט.

10 היינו זה הרוח של הגואל הבונה, מושך זה שהיה לו ראוי להשיג, ונעשה ערטילאי מזה, ותמן תרין רוחות דאינון חד, הוא קאי על זה הרוח דשביק בהאי מאנא, זהו נחלק לב', לצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, סליק ונחית כנ"ל, ואחר קבלת ענינו יתחלק לב' (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

ספר שמות

מושך אחריו של אותה רוח שהולכת ערומה ומושך אותה אליו ושם שתי רוחות שהן אחת אחר זה הוא רוח וזוהי נשמה ושתייהן אחת.

רוח דאזיל וערטילאהו¹ (ערטיראה) ומשיך ליה לגביה ותמן תרי רוחות דאינון חד לבתר [דא דאיהו] ודא איהו (חד דאיהו) רוח ודא איהו נשמה ותריוויהו חד:

אי [זכי] וזכהו [ייתי] לאתדכאה² בדקא יאות תרווייהו אינון חד לאתלבשא בהו נשמתא אחרא עלאה כמה דאית לשאר בני עלמא רוח דזכא³ בהו נשמתין אינון דקדמן ואחידן בהו ורוחא אחרא מלעילא ונשמתא קדישא אתלבשא בהו אוף הכי נמי מדיליה ממש אית תרין רוחין בנין לאתלבשא בהו נשמה עלאה יהא לדין גופא אחרא דקא אתבני השתא חדתא:

ההוא גופא קדמאה דשבק מה אתעביד מניה או האי בריקנייא או האי בריקנייא לפום סכלתנו דבר נש אשתמע דהאי קדמאה דלא אשתלים בקדמיתא אתאביד הואיל ולא זכה אי הכי למגנא אשתדל בפקודי אורייתא או אפילו בחד מנייהו והא אנן ידעינן דאפילו ריקנין שבישראל כלהו מליין מצות כרמון (דא) וגופא דא אף על גב דלא אשתלים ולא תרבאה ולמזכיו [ולמזכיו ולמסגין] (ולמזכיו בעלמא) פקודין אחרנין דאורייתא נטר דלא אתאבידו מניה וכי למגנא הווי⁴:

חברייא חברייא פקחו עיניכו דהא אנא ידענא דהכי אתון סברין וידעינן [נ"א סלקין אדעתין] דכל אינון גופין ציונין אינון בריקנייא דלא אית לון קיומא לעלמין לאו הכי וחם לן לאסתכלא באלין מלין:

פתח [סבא] ואמר (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהוה ישמיע כל תהלתו מאן הוא בעלמא דיכיל למללא גבורן דעביד קודשא בריך הוא בעלמא תדיר ההוא גופא קדמאה דשבק לא אתאביד וקיומא להוי ליה לזמנא דאתי דהא עונשיה סבל בכמה זינין וקודשא בריך הוא לא מקפח אנרא

אם זכה להרבות לזכות כראוי שתייהן הן אחת להתלבש בהן נשמה אחרת עליונה כמו שיש לשאר בני העולם רוח שזוכות בהן הנשמות אותן שקודמות ואוחזות בהן ורוח אחרת מלמעלה והנשמה הקדושה התלבשה בהן כמו כן כאן גם משלו ממש יש שתי רוחות כדי להלביש בהן הנשמה העליונה יהיה לזה גוף אחר שנבנה עכשיו חדש.

אותו הגוף הראשון שהשאיר מה נעשה ממנו או זה בריקנות או זה בריקנות לפי תבונת טפשות אדם נשמע שהראשון הזה שלא נשלם בתחלה נאבד הואיל ולא זכה אם כך לחנם עסק במצוות התורה או אפילו באחת מהן והרי אנו יודעים (ברכות נז ע"א) שאפילו ריקנים שבישראל כולם מלאים מצוות כרמון וגוף זה אף על גב שלא נשלם להתרבות ולזכות ולפרו בעולם מצוות אחרות של התורה הוא שמר שלא נאבדו ממנו וכי לחנם הם היו.

חברים חברים פקחו עיניכם שהרי אני ידעתי שכך אתם סוברים ויודעים (היעלה על הדעתכם) שכל אותם גופים נצטיירו הם בריקנות שאין להם קיום לעולמים לא כך וחם לנו להסתכל בדברים הללו.

פתח הזקן ואמר מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו מי הוא בעולם שיכול למלל הגבורות שעושה הקדוש ברוך הוא בעולם תמיד אותו גוף הראשון שהשאיר לא נאבד ויהיה לו קיום לעתיד לבא שהרי את ענשו סבל בכמה מינים והקדוש ברוך הוא לא מקפח שכר שום בריות שברא

¹ סוד הלבושין בג"ע הכל בסוד המצות שהן בעולם הבריאה לבושה דשכינתא (תז"ח מא ע"ג), ולבושין דאדם, ושם שכר ועונש, וז"ס נשמות דאזלין ערטילאין, כי לבוש שלהן בקליפה, וכל התורה ומע"ט הכל תלוי בלבושין אלו (בהגר"א בספד"צ כט ע"ג).

² "ולמזכיו" נוסף בדפ"ו.

³ דזכאין (דפ"ו).

⁴ הגוף הא' דלא אצלח בפריה ורביה, אינו זוכה רק לנצוץ פרטי של הנפש ההיא, והוא אותו הנצוץ דשבק באנתתיה בביאה א', ושארית חלקי הנפש עם הרוח והנשמה, הם לגוף השני. וז"ס מ"ש בזהר בפרשת חיי שרה דף קל"א ע"א, דהנהו גופין דלא אצלחו להו כלא הו, והדבר הזה מתמיה, כי אין לך אדם מישראל שאינו מלא מצות כרמון, ולמה יתבטל לגמרי בזמן התחיה, אבל רמז אל האמור, כי הנה עיקר התענוג העתיד לבא, הוא לבחי' הרוח והנשמה, והגוף הא' שאין בו אפילו נפש שלימה, רק נצוץ פרטי, ההוא רוחא דשבק באנתתיה וכו', נמצא כי אין לו תענוג, ובערך זה הוא כלא הוי (שעה"ג הק' ד).

ספר שמות

דשום בריין דברא בר אינון דנפקו מגו מהימנותא דיליה ולא הוה בהו טב לעלמין ובר מאינון דלא כרעו במודים ודהניו (הני) קודשא בריך הוא עביד מנייהו בריין אחרנין בגין דלא יתבני ההוא גופא דיוקנא דבר נש ולא יקום לעלמין אבל הני לאו הכי:

מה עביד קודשא בריך הוא אי ההוא רוח זכי לאתתקנא בהאי עלמא בההוא גופא אחרא מה עביד [ליה] (קודשא בריך הוא) ההוא פרוקא דקא פריק אליהו (ל) ההוא רוח דיליה דקא אעיל תמן ושתף וערב בההוא רוח דהוה בההוא מאנא ודאי לא אתאביד ומה אתעביד דהא תלת רוחין תמן וס"א בההוא גופא אחרא ביה יקום ומה עביד קודשא בריך הוא תא חזי ההוא פרוקא דקא פריק ליה רוח דיליה הא אעיל תמן ושביק ושתף וערב בההוא מאנא וההוא רוחא קדמאה דהוה בההוא מאנא ואתדבק ביה ודאי אשתאר תמן ולא אתאביד ובגין כך ההוא רוחא דשבק בההוא מאנא ואתדבק תמן הוא רדיף בתר עקרא דיליה ויסודא דיליה דקא נפיק מניה ואייתי ליה ובני ליה בדוכתיה באתר דהות בת זוגיה הא תלת רוחין תמן חד דהוה בההוא מאנא ואשתאר תמן וחד ההוא דאתמשך תמן דהוה וערטילאהו (ערטיראה) וחד ההוא דאעיל תמן ההוא פרוקא ואתערב בהו למהוי בתלת רוחין אי אפשר ומה אתעביד:

אלא כך אינון גבורן עלאין דעביד קודשא בריך הוא ההוא רוח ודעאילו (דאעיל) תמן? ההוא פרוקא ביה אתלבשת ההיא נשמתא באתר דלבושא דגיורי (והוא) וההוא רוחא וערטילאהו (ערטיראה) דתב תמן לאתבנאה להוי לבושא לנשמתא עלאה וההוא רוח דהוה בקדמיתא דאשתאר בההוא מאנא פרח מתמן וקודשא בריך הוא אזמין ליה אתר בגו [רוזין] כוין דטנרא דבתר כתפוי דגן עדן ואתטמר תמן ואסתלק לההוא גופא קדמאה דהוה בקדמיתא ובההוא רוח

פרט לאותם שיצאו מתוך האמונה שלו ולא היה בהם טוב לעולמים ופרט לאלו שלא כרעו במודים שמאלה עושה הקדוש ברוך הוא בריות אחרות כדי שלא יבנה באותו הגוף בדמות של אדם ולא יקום לעולמים אבל אלה לא כך.

מה עושה הקדוש ברוך הוא אם אותה רוח זוכה להתתקן בעולם הזה באותו הגוף האחר מה עושה הקדוש ברוך הוא אותו הגואל שגואל את אותה הרוח שלו שמכניס לשם ומשתף ומערב באותה רוח שהיתה באותו הכלי ודאי שלא נאבדת ומה נעשה שהרי יש שם שלש רוחות (באותו גוף אחר בו יקום ומה עושה הקדוש ברוך הוא בא וראה הגאולה ההיא שהיה גואל אותה רוח שלו הרי נכנסת שם ונעזבת ומשתתפת ומתערבת בכלי ההוא ואותה הרוח הראשונה שהיתה באותו כלי ונדבקה בו ודאי שנשאר שם ולא נאבדת ומשום זה אותה הרוח שעזב באותו הכלי ונדבקה שם הוא רודף אחר השורש שלו והיסוד שלו שהיה יוצא ממנו ומביאו אליו ובונה אותו במקומו במקום שהיתה בת זוגו הרי שלש רוחות שם) אחת שהיתה באותו הכלי ונשארה שם ואחת אותה שנמשכה לשם שהיתה ערומה ואחת אותה שהכניס לשם אותו הגואל והתערב בהן להיות בשלש רוחות אי אפשר ומה נעשה.

אלא כך הן הגבורות העליונות שעושה הקדוש ברוך הוא אותה רוח שהכניס לשם אותו הגואל בו התלבשה הנשמה הזו במקום של לבוש הגרים (והוא) ואותה רוח ערומה ששבה שם להבנות להיות לבוש לנשמה העליונה ואותה רוח שהיתה בתחלה שנשארה באותו כלי פרוחה משם והקדוש ברוך הוא מזמין לה מקום בתוך סודות החלונות¹ שבסלע שאחר כתפי גן עדן ונטמנת שם ומתעלה לאותו הגוף הראשון שהיה בתחלה ובאותה רוח יקום אותו הגוף וזהו אחד מאותם השנים שאמרנו (למעלה).

1

² כאן משמע שרוח של היבם דאעיל בהאי אתתא הוא במקום נשמות הגרים, ולעיל בראש הדף אמר שרוח קדמאה הוא במקום נשמות הגרים, ד"ל שאחר ביאת היבם מיד ההוא רוחא קדמאה דשבק בהאי אתתא רדף בתר רוח דיליה ובני ליה בדוכתיה, ואזי רוחא קדמאה הוא במקום נשמות הגרים כמ"ש בראש הדף. ואחר שנבנה הולד ברחם היבמה, אזי רוחא קדמאה אסתלק לההוא גופא קדמאה, ורוח דאעיל היבם בהאי אתתא, הוא במקום נשמת הגר, כן פירש מורינו (זהר הרקיע). ועי' יהל אור ח"א ט ע"ג.

ספר שמות

יקום ההוא גופא¹ ודא איהו חר דאינון תריין² דקא
אמינא (לעילא)³:

אבל ההוא גופא⁶ עד דלא יקום עונשיה סגיא
דהא בנין דלא זכה [לאתרבאה] [לאתדכאה] נחתי
ליה לגו⁷ אדמה ודסמין (דסמוך) לארקא ואתדן תמן
ולבתר סלקין ליה להאי תבל השתא נחית והשתא
סליק הא סליק והא נחית לית ליה שכיכו בר בשבתי
וביומין טבין וברישי ירחי:

ואלין דמיכין באדמת עפר:

ק/ב

אדמת מאדמה עפר מתבל ועל אלין כתיב
(דניאל יב ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה
לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם (כל אלין
דלא זכו לאתקנא):

אבל אי זכה ההוא רוח וערטילאהו (ערטיראה)
דתב כמלקדמין לאתקנא זכאה איהו דהא ההוא
רוחא דאתמר ביה דאתמר בטנרא⁸ יתקן בההוא
גופא [קדמאה] ועל אלין כתיב (דניאל יב ב) אלה
לחיי עולם ואלה לחרפות וגו' כל אינון דלא [זכי]
(זכיין) לאתקנא:

ואלין אינון גבורין עלאין דמלכא עלאה קדישא
ולא אתאביד כלום אפילו הבל דפימא⁹ אתר
ודוכתא אית ליה¹⁰ וקודשא בריך הוא עביד ומינהו
(מניה) מה דעביד ואפילו מלה¹¹ דבר נש ואפילו
קלא לא הוי בריקנייא ואתר ודוכתא אית להו
לכלא:

האי דאתבני השתא ונפק לעלמא בריה הדתא
לית ליה בת זוג ועל דא לא מכריזי דהא בת זוגיה

אבל אותו הגוף טרם שיקום ענשו
גדול שהרי משום שלא זכה להתרבות
הורידו אותו לתוך האדמה שסמוכה
לארקא ונדון שם ואחר כך מעלים אותו
לתבל הזאת עכשיו יורד ועכשיו עולה⁴ זה
עולה⁵ וזה יורד אין לו מנוחה פרט
לשבחות וימים טובים ובראשי חדשים.
ואלה ישנים באדמת עפר

אדמת מאדמה עפר מתבל ועל אלו
כתוב ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה
לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם
כל אלה שלא זכו להתקן.

אבל אם זכתה אותה רוח ערומה
ששבה כמו מקדם להתקן צדיק. אשרי
הוא, שהרי אותה רוח שנאמר בה
שנשמרה בסלע תתקן באותו הגוף
הראשון ועל אלה כתוב אלה לחיי עולם
ואלה לחרפות וגו' כל אותם שלא זכו
להתקן.

ואלו הן הגבורות העליונות של המלך
העליון הקדוש וכלום לא נאבד אפילו
הבל הפה יש לו מקום והקדוש ברוך הוא
עושה ממנו מה שעושה ואפילו דיבור של
אדם ואפילו קול אינו בריקנות ומקום יש
לכלם.

זה שנבנה עכשיו ויצא לעולם בריה
חדשה אין לו בת זוג ועל זה לא מכריזים
שהרי בת זוגו נאבדה ממנו בת הזוג
שהיתה לו נעשתה אמו ואחיו לאביו.

¹ כלומר גופא קדמאה, ע"י ההוא סבילת היסורין של אהבה זוטא יתעלה לסוד אהבה רבא, ואוהביו
כצאת השמש בגבורתו, וירום ונשא וגבה מאד, כמ"ש בזוהר פ' מקץ (קפא ע"א) (כתבי הגרמ"מ).

² שההוא רוחא דשביק בה, נתייחד עם ההוא רוחא ערטילאי, ע"י ההוא רוחא של זה הגואל, ונעשו
כפולין כלולין בא' (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

³ תריין דאינון חד, דהיינו ששני גופים יש בהם רוח אחד (מ"מ).

⁴

⁵

⁶ כמ"ש למעלה, והיינו שכלל כל האורות והנשמות נתייחדו וכו' הן סוד ה' פרצופין, אדם חוה הבל
קין כלולים בש"ת, שממנו נתבנה העולם וכו' שם נתכפרו אד"ם וח"ה ושם השיג הבל והציץ (כתבי
הגרמ"מ).

⁷ תיקונים עט ע"א (הערת הזהר).

⁸ פ' שאמרו עליו שיהיה נטמן בטינרא (מ"מ). אמר הזהר בפרשת בלק (קצד ע"ב), "קב"ה עבד ביה
בההוא חייביא מה דעבד". אבל באמת כל גופו ועצמותיו נפלו בטנרא תקיפא של נוקבא דתהום רבה
(עמק המלך ש"ד פק"ט).

⁹ דפומא (דפ"ו).

¹⁰ אתר הוא בקדושה, ודוכתא לסתם, שיש הבל ויש הבל (הגרמ"מ).

¹¹ דיבור (הגרמ"מ).

ספר שמות

אתאבידת מניה בת זוגיה דהות ליה אתעבידת
אמיה ואחיה אבוה:

סבא סבא מה עבדת טב הוה לך שתיקא סבא
סבא הא אמיןא דעאלת בימא רבא בלא חבלין
ובלא דגלא מה תעביד² אי תימא דתסתלק לעילא
לא תיכול אי תימא דתיחות לתתא הא עמקא
דתהומא רבא מה תעביד אי סבא אי סבא לא אית
לך לאהדרא לאהורא בעדנין אלין לא הוית ולא
אתרגילת לאתחלשא בתוקפך דהא ידעת דבר נש
אחרא בכל דרא דא לא עאל ובארבא³ בעמיקא
(באדרא בעמקא) דא דאנת תמן:

בריה דיוחאי ידע לאסתמרא⁴ ארחוי ואי עאל
בימא עמיקא אשגח בקדמיתא היך ויעברו (יעביד)
בזמנא דרא ווישוטטו (וישוט טב) בימא עד לא ייעול
ואנת סבא לא אשגחת בקדמיתא השתא סבא
הואיל ואנת תמן לא ותחלש בתוקפך לא ותשבוק כל
ארחך למשטטא לימינא ולשמאלא⁵ לארכא
ולפתיא⁶ לעמקא ולרומא⁷ לא תדחל סבא סבא
ואתתקף (אתקף) בתקפך כמה גבריין תקיפין תברת
בתקפיהון וכמה קרביין נצחת:

בכה פתח ואמר (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות
ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום
חתנתו וביום שמחת לבו האי קרא אוקמוה והכי הוא
אבל צאינה וראינה וכי מאן יכיל למחמי במלך
שלמה דהוא מלכא דשלמא דיליה⁸ והא סתים [הוא]

זקן זקן מה עשית טובה היתה לך
השתיקה. זקן זקן הרי אמרנו שנכנסת לים
הגדול בלי חבלים ובלי דגלונס¹ מה
תעשה אם תאמר שתעלה למעלה לא
תוכל ואם תאמר שתירד למטה הרי עמקן
של התהום גדול מה תעשה אי זקן אי?
זקן אין לך לחזור לאחור בזמנים הללו לא
היית ולא התרגלת להחלש בכחך שהרי
ידעת שאדם אחר בכל הדור הזה לא נכנס
לאניה בעומק הזה שאתה שם.

בן יוחאי יודע לשמור את דרכו ואם
הוא נכנס לים העמוק הוא משגיח
בהתחלה איך יעבור בפעם אחת וישוט
ביום טרם שיכנס ואתה זקן לא השגחת
בתחלה עכשיו זקן הואיל ואתה שם אל
תחלש בכחך אל תעזב את כל דרכך לשוט
לימין ולשמאל לאורך ולרוחב לעומק
ולגובה אל תפחד זקן זקן התחזק בכחך
כמה גבורים חזקים שברת בכחם וכמה
קרבות נצחת.

בכה פתח ואמר צאינה וראינה בנות
ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו
ביום חתנתו וביום שמחת לבו פסוק זה
פרשוהו וכך הוא אבל צאינה וראינה וכי
מי יכול לראות במלך שלמה שהוא המלך

¹ תורן?

² העובר בו יטבע אם לא יכול לשוט או ע"י אניה, ויכול להוליך האניה במשוטין, והוא בחכמה זו יש
מקומות עמוקים ומסוכנים שאין אניה יכול לעבור שם, או שאין בעל האניה יכול בכחו להעבירו שם
(בהגר"א בתיקו"ז מג ע"ב). נק' כלל המלכים כוורא שהם מקומם במים והוא שבנייתם מעט' דגבורות
וכמ"ש והארץ הייתה תהו ובהו וחשך על פני תהום, ולכן הסיגים שיצאו מהם הם תהומא רבא וימא
רבא וכמ"ש בתיקונים שהבאתי במאמר הקודם וימן ה' דג גדול וכו' שדג ודגה הם דו"נ סמאל ולילית,
ובעת השבירה נפלו הכלים לתה"ר והם הדגים ששם (אפיקי ים - בבא דף בתרא עג ע"ב). ע"י אור תורה
אות קמו.

³ פי' בשכינה (רח"ו במ"מ).

⁴ דע כי נשמות הצדיקים יש מהם שהם מבחינת אור המקיף, ויש שהם מן האור הפנימי. וכל אותם
שהם מצד האור המקיף, יש בהם כח לדבר בנסתרות וסודות התורה דרך כסוי והעלם גדול, כדי שלא
יובנו אלא למי שראוי להבינם. והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד האור המקיף, ולכן היתה בה כח
להלביש הדברים ולדורשן באופן שאף אם ידרשם לרבים לא יבינום אלא מי שראוי להבינם. ולכן
ניתן לו רשות לכתוב ספר הזוהר, ולא ניתן רשות לרבותיו או לראשונים אשר קדמו לו לכתוב ספר
בחכמה הזאת, עם היות שודאי היו יודעים בחכמה הזאת יותר ממנו, אבל הטעם הוא, שלא היה בהם
כח להלביש הדברים כמוהו, וזמ"ש בריה דיוחאי ידע כו' ובזה תבין גודל העלם ספר הזוהר אשר כתב
רשב"י, שאין כל מוחא ומוחא יכול להבין דבריו (שער מאמרי רשב"י).

⁵ פי' הם דרום וצפון שהם חסד וגבורה (מ"מ).

⁶ פי' למזרח ולמערב והם ת"ת ויסוד כנודע (מ"מ).

⁷ היינו נו"ה שנק' מעלה ומטה, ור"ל שהיה מושטט בכל הו"ק (מ"מ). הן ר"ק שיש בכל מלה בתורה
וברז"א דמהימנות"א כמ"ש באריכות בפירוש מאמר קו המדה (זו"ח נז ע"א) (הגרמ"מ).

⁸ בינה (רח"ו ורמ"ז ח"א כט ע"א). ז"א (מ"מ שם). ר"ל מלכא בינה, שלמא יסוד (יהל אור ח"א ה ע"א).
ותקופתו על קצותיו הן נו"ה דהצדיק במרוצתו בנוק' הוא מנדה ביעין וכליות והתחממו הוא מאימא

ספר שמות

מכל הילי מרומין (ד) לעילא בהווא אתר (ישעיה סד ג) דעין לא ראתה אלהים זולתך ואת ואמרת (אמר) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה ותו דהא כבוד דיליה! בלהו מלאכי עלאי שאלי ואמרי איה מקום כבוד:

אלא מה דאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה כתיב² ולא כתיב ובעטרה דכל מאן דחמי ההוא עטרה³ חמי נעם מלכא דשלמא דיליה שעטרה לו אמו⁴ הא תנינן קרי לה בת קרי⁵ לה אחות קרי לה אם⁶ וכלא איהו וכלא הוי מאן דיסתכל⁷ וינדע⁸ בהאי ינדע חכמתא יקרא⁹:

השתא מה אעביד¹⁰ אי אימא רזא סתימא דא לא אצטריך לגלאה אי לא אימא ישתארוז זכאין אלין יתמין מהאי רזא נפל ההוא סבא על אנפוי¹¹ ואמר (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי יהוה אל אמת מאנא דהות לתתא היך יתעביד לעילא ובעלהו (בעלא) דהוה לעילא היך יתהפך והוה לתתא בת זוגיה אתעבידת אמיה תוהא על תוהא אחוה אבוה אי אבוה דקדמיתא יפרוק ליה יאות אבל אחוה דליהוי אבוה וכי לא תוהא איהו דא עלמא בהפוכא איהו ודאי עלאין לתתא ותתאין לעילא:

שהשלום שלו והרי הוא נסתר מכל חיילות המרומים שלמעלה באותו מקום שעין לא ראתה אלהים זולתך ואתה אמרת צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה ועוד שהרי כבודו כל המלאכים העליונים שואלים ואומרים איה מקום כבודו (קדושה לשבת ויו"ט).

אלא מה שאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה כתוב ולא כתוב ובעטרה שכל מי שרואה אותה עטרה רואה את הנועם של המלך שהשלום שלו שעטרה לו אמו הרי שנינו קורא לה בת וקורא לה אחות קורא לה אם והכל הוא והכל היה מי שיסתכל וידע את זה ידע חכמה נכבדה.

עכשיו מה אעשה אם אמר סוד נסתר זה לא צריך לגלות אם לא אמר ישארו הצדיקים הללו יתומים מן הסוד הזה נפל אותו הזקן על פניו ואמר בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת כלי שהיה למטה איך יעשה למעלה בעלה שהיה למעלה איך יתהפך ויהיה למטה בת זוגו נעשתה אמו תמיהה על תמיהה אחיו הופך לאביו אם אביו שבראשונה יגאל אותו יפה אבל אחיו שיהיה אביו וכי זו לא

עלאה דלכן נק' מלכא דשלמא דילה שהיא נותנת הגבורות להתחמם והן גבורות ממותקות (בהגר"א בתיקו"ז קסט ע"ב). כל מלך שלמה האמור בשיר השירים קודש (עי' שבועות לה ע"ב), והוא סוד סיהרא באשלמותא, ונמצא שם שלמה, שם התואר של שלמה המלך, נעשה בימיו כינוי להקב"ה, מה שלא היה לשום בן אדם שיהיה שמו ושם הקב"ה אח"ד (הגרמ"מ).

¹ פי' בא לחזק הקושיא הראשונה שהז"א לא שייך בו ראיה כלל, דהא אפילו המלכות נעלמת ושואלים מלאכי השרת עליה איה מקום כבודו, כ"ש הז"א בודאי אין עין יכולה לראותו, אבל המלכות אפשר לצדיקים לראותה, וזהו מה שתירץ "בעטרה כתיב ולא ובעטרה" דאי לא תימא הכי כמ"ש, א"כ מה תירץ הסבא בקושייא בתרייתא (מ"מ).

² כי שורש הכתר אי אפשר להשיג כלל, אך במלך שהשלום שלו, סוד מלכות שהיא עטרה בראש כל צדיק, ומה שעתידי להיות, אי אפשר להשיג ג"כ, וכו' ובעטרה"ה כשיערה רוח ממרו"ם, גי' בעטרה"ה, יכולין להשיג וכו', ואלו הב' עטרין נמשכו מסוד אבא ואימא, והעיקר ע"י אמו, כי אבא בהעלם גדול (הגרמ"מ).

³ מלכות (רח"ו במ"מ). והיינו וראית את אחורי, כי מלכות ות"ת נקראים אחור וקדם (מ"מ).

⁴ שיעור הפסוק בעטרה שהיא מלכות שעטרה לו, להיות אמו, כן פי' מורינו (מ"מ).

⁵ וקרי (דפ"ו).

⁶ טעם פתיחה זו משום האי דקאמר קרי לה אם וכו', ודומה לזה מ"ש בת זוגיה אתעבידת אמיה, לכך הביא פסוק זה, וכולא איהו יובן שהקדים מ"ש האריז"ל בסה"כ, וז"ל, סוד משרד"ל בעטרה שעטרה לו אמו לא זו מחבבה וכו' הוא כי בהיותה שוה אצלו היא אחותו, וכשעולה למקום אימא כמו במוסף שבת, היא עטרת בעלה, ונק' אמו, עכ"ל. ונלע"ד כשהיא מהחזה ולמטה ומקבל מאחורי חדו, אזי נק' בתו, כי הוא לוקח הכל ואח"כ נותן לה (מ"מ).

⁷ בסוד בינה (הגרמ"מ).

⁸ בסוד הדעת (הגרמ"מ).

⁹ זהו סוד תוציא יקר מזולל (הגרמ"מ).

¹⁰ עשה זה הסבא הקדמה וההנחה, שזה מה שנפל לעמקי התהום, אך זכה ואתתקן, יוכל להתעלה למעלה גדולה עד מאד, כי שרשו גבהו מאד, וגבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם (הגרמ"מ).

¹¹ בסוד מסירת נפש בנפילת אפיים (הגרמ"מ).

ספר שמות

תמיהה זה עולם הפוך הוא ודאי שעליונים למטה ותחתונים למעלה.

אלא להוא שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה היא והוא מהשנא עדניא וזמניא וגו' ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא ניהיה שם האלוה מברך מן העולם ועד העולם שהחכמה והגבורה שלו היא והוא משנה עדנים וזמנים וגו' יודע מה בחשכה והאור שרוי עמו] בא וראה מי ששרוי באור לא יוכל להסתכל ולראות מה שבחשכה אבל הקדוש ברוך הוא לא כך

אלא (דניאל ב כ) להוא ושמיהו (שמה) די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה היא והוא מהשנא עדניא וזמניא וגו' ידע מה בחשוכא ונהורא עמיהו (עמה) שרא תא חזי מאן ודשרין (דשארין) בנהורא לא יכיל לאסתכלא ולמחמי בחשוכא אבל קודשא בריך הוא לאו הכי:

קא/א

ידע מה בחשוכא אף על גב דנהורא עמה שרא מגו נהורא אסתכל בחשוכא וידע כל מה דתמן:

יודע מה בחשכה אף על גב שהאור שרוי עמו מתוך האור מסתכל בחושך ויודע כל מה ששם.

הכא אית לאקדמא בקדמיתא מלה חדא דאמרו קדמאי באינון חזוי ליליא¹ [דתנן] (דאמרי) מאן דאתי על אמיה בחלמא יצפה לבינה דכתיב (משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא הכא אית לאסתכלא² אי בגין דאיהי אם יאות והוה ליה למכתב הכי דמאן דחמא אמיה בחלמא יזכי לבינה אבל מאן דאתי על אמיה אמאי:

עכשיו יש להקדים בראשונה דבר אחד שאמרו הקדמונים באותם מראות הלילה ששינינו (ברכות נז ע"א) מי שבא על אמו בחלום יצפה לבינה שכתוב כי אם לבינה תקרא כאן יש להתבונן אם משום שהיא אם, יפה, והיה לו לכתוב כך שמי שרואה אמו בחלום יזכה לבינה אבל מי שבא על אמו למה.

אלא רוא עלאה איהו³ בגין דאתהפך וסליקן (לעילא דסליק) מתתא לעילא [לסליק] ברא הוה בקדמיתא⁴ כיון דסליק לעילא אתהפך אילנא ואתעביד איהו מעלמא עלאה ושליט עלה וזכי לבינה⁵:

אלא סוד עליון הוא משום שהתהפך ועלה מלמטה למעלה בן היה בתחלה כיון שעלה למעלה מתהפך האילן ונעשה הוא מעולם עליון ושולט עליה וזוכה לבינה.

בקדמיתא כד סליק אינש לתליסר שנין⁶ (ולעילא) מה כתיב (תהלים ב ז) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך כדן איהו לתתא מינה⁷ כיון

בתחלה כשעולה אדם לשלש עשרה שנה מה כתוב ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך אז הוא למטה ממנה כיון

¹ ע"י הערה בסוף הספר.

² מקשה ב' קושיות, אם הוא בשביל שבא על אמו כפשוטו, א"כ יותר ראוי למי שרואה אמו בחלום שהוא בלי עבירה כלל, ולמה לא אמרו חז"ל כן, וגם למה לא אמרו יזכה לבינה, מהו יצפה לבינה, אבל מאן דאתי על אימיה שהוא עבירה אמאי יצפה לבינה בשביל זה (הגרמ"מ).

³ כאשר סליק מתתא לעילא, עושה לו הקב"ה בלי ידיעתו ובלא הרהור כלל, והן סוד דברים כבושים שיצאו מכבשי דרחמנא וכו', ולכן הבא על אמו שהוא מתעלה עליה, ונעשה לה בעל וכו', ולכן יצפה לבינה שיכול להיות שיבוא לידי זה ולא זכה עדיין, וגם אינו בודאי יזכה, אלא יצפה, כי הוא יתעביד עתה מעלמא עלאה והוא שליט עלה עתה (הגרמ"מ).

⁴ פ"י כי תחלה היה בן המלכות, ואח"כ חזר במדרגת דכורא שהוא הז"א, וז"ש ואתעביד איהו מעלמא עילאה שהוא הז"א (מ"מ).

⁵ פ"י שנה"י דאימא הם בתוך ז"א (מ"מ).

⁶ צח ע"א (הערת הזהר). היינו סוד נפש דוד, הוא נפש כלל ישראל, ועד י"ג שנין הוא בסוד נע"ר, והוא בחינת נפש של רוח ואינו עולה יותר, אבל מ"ג שנה ואילך אז עולה מנפש לרוח דרוח וכו', שאז נעשה בעל בחירה, כי יצא משני דערלה להתדבק במצות המלך, בין י"ג למצות, והרשות נתונה ונעשה בר עונשין (הגרמ"מ).

⁷ הוא למטה עדיין מסוד בינה שהוא עלאה, כי הוא בן לאמו, ובסוד ב"ן י"ה, אבל לא זכה עדיין להיות בינה, וכש"כ חכם בבינה (ס"י פ"א מ"ד), אבל כיון דסליק עלה ונעשה גנא דגנתא (לעיל לה ע"א) (הגרמ"מ).

ספר שמות

שעלה אליה הרי הוא מן העולם העליון שהרי התעלה לדרגת יוסף וזה (ודאי) זוכה לבניה.

כמו כן כאן כך הכלי הזה בתחלה הוא היה בדרגת יוסף בעל האילן התחתון עומד ברצונו ושולט עליו שהרי כל נקבה עומדת בדמות הנקבה העץ התחתון כיון שהוא לא רצה לעמוד באותה דרגה של יוסף ולא התקיים לשמש בה ולהתרבות בעולם ולעשות תולדות אז יורד למטה והיא נעשית אמו ואותו הגואל יורש את ירושת יוסף שהיה הוא בראשונה והוא ירד למטה.

כיון שירד למטה אז התקיים בו ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך התהפך האילן מה שהיה תחתיו והוא שולט עליו חזר ושולט האילן ההוא עליו והוא יורד למטה כיון שהוא יורד למטה אותו שירש ירושת מקום יוסף אביו נקרא אביו יהיה ודאי והכל הוא על תקונו ודאי כראוי.

כיון דנחית לתתא כדין אתקיים ביה יהוה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך אתהפך אילנא מה דהוה תחותיה ואיהו שליט עליה אתהדרר ושליט [ההוא] (איהו) אילנא עליה [ואיהו נחית לתתא כיון דאיהו נחית לתתא ההוא דירית ירותא אתר דיוסף אבוי אקרי ואבוי הוי ודאי כלא איהו על תקוניה ודאי כדקא יאות:

כיון שירד למטה אז התקיים בו ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך התהפך האילן מה שהיה תחתיו והוא שולט עליו חזר ושולט האילן ההוא עליו והוא יורד למטה כיון שהוא יורד למטה אותו שירש ירושת מקום יוסף אביו נקרא אביו יהיה ודאי והכל הוא על תקונו ודאי כראוי.

בכדמיתא הוה מעלמא דדכורא והא אתעקר מתמן והשתא איהו מעלמא דנוקבא ומה דהוה איהו שליט עליה שלטא איהו עליה ואתהדרר למהוי

בתחלה היה מעולם הזכר והרי נעקר משם ועכשיו הוא מעולם הנקבה ומה שהוא היה שולט עליה היא שולטת עליו וחוזר להיות בעולם הנקבה ועל זה אין לו

¹ צד"ק עליון סוד גננא דגנתא מעלמא עלאה, והוא סוד יוסף, כי מי שעומד בנסיון של חוץ לטבע בני אדם ושומר הברית, זוכה למלכ"א על"א קדיש"א גי' בר"ת והוא דרגא דיוסף (הגרמ"מ).
² כמו שיוסף עלה בדרגא עלאה, עלמא דדכורא, להיות צדיק עליון ע"י נסיונו בעוה"ז, כן מי שזוכה שיהיה לו בן בת ונדצ"ל בן וב"ת - תבונה עי' אד"ז רצ ע"ב, נתעלה להיות אחר מיתתו חכם בבניה, וזכה לבניה עלמא דאתי לאנהיג לה ברעותא, כי יוסף בעולם סוד אילנא דחיי וכו' (הגרמ"מ).
³ בכאן בסוד היבום, כי מתחילה ירדה סוד הנוקבא, ז' מלכים דמיתו, בהמלכות, סוד שבירת הכלים, סוד הצלע, ובצלעי שמחו ונאספו, מלכות דבינה ז"ת ב"ן ב"ת, וכשנתגדלו בסוד הזיווג, אז נתעלו, והבן יורש מקום אבא ואימא ולא בריתא כמ"ש באד"ז רצא ע"א, ומהבן נזון הבת (הגרמ"מ).
⁴ וידגו לרוב בקרב הארץ (בראשית מח), ואין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש (ברכות נא ע"ב, זוהר ח"א רלג ע"א), ואעפ"כ היא כוס של ברכה ועומדת ברשות בעלה, כי הוא בדרגא דיוסף בעל דהאי אילנא דתתא, אילנ"א גי' מאנ"א, וקיימיה ברעותא ושליט עליה (הגרמ"מ).
⁵ והאי אשה דלתתא קיימא בדיוקנא דהאי אשת חיל, אילנא דלתתא (הגרמ"מ).
⁶ כמ"ש בזוהר פ' ויגש (עי' קפו ע"ב), שהוא עבר על מצות פ"ר ולא בעא לאפשא, לאפוקי מי שלא בידו עבר, רק הוא צדיק גמור והוא מן הסריסים אשר ישמרו את שבתותי כמ"ש שם (הגרמ"מ).
⁷ כלומר הוא לא בעא לאפשא, ועי"כ נחית מהאי דרגא דהוה קאים ביה, ומאי חייב אחיו שיהא חייב בכבודה, שהיא תהא אשת האב, אלא הוא, הוא דנחית, אבל האי אחיו יקיים מצות יבום, ויהיה בסוד גואל כי יגאל ממכר אחיו, ועי"ז זו המצוה לוקח חלקו וחלק אחיו, שהיה הוא בדרגיה דיוסף, ומצוה שעשה זו גרם לו דירית ירותא ומקומו דהאי נחלת המת, וזאת האשה שהיה הוא שליט עליה, נעשית היא שלטה עליה, ולא איצטריך לרדת בעלמא דנוקבא, אלא נעשית בן לההוא אילנא דהות לתתא. ובאמת אם היה מצות יבום באביו היה לפניו יותר טוב, אבל במאי זכתה האשה שתתעלה להיות אשת האב, ועוד מאי חטאו שארי בניו שהם אחיו שתהא זאת האשה דהוית תחות רשות דהאי, ולפי שהוא חטא תהיה אשת אביו, וגם חטאו פוגם באביו יותר מבאחיו, ולמה ישתכר אביו להיות יורש גם מקום הבן זה, ולהיות הוא שוה עם כל אחיו הלא ירד מאת אחיו לעלמא דנוקבא. אך ע"י הגואל נתעלה מעט לעלמא דדכורא להיות בן, אבל הוא בן לאחיו מסטרא דו"ק דמלכות, כי אחיו לא נתעלה רק עליו ועל אילנא דלתתא דילה, ואח"כ זה הבן יורש את נחלתו מאביו שהוא אחיו, ואבוי אקרי, ואבוי הוי ודאי, כמ"ש כי אתה אבינו כו' אתה יהוה גואלנו [ישעיה סג], וזה הגואל הוא מקרי אביו והוא הוי אביו (הגרמ"מ).

ספר שמות

בעלמא דנוקבא ועל דא לית ליה בת זוג כלל ולא מכריזי עליה על נוקבא דהא מעלמא דנוקבא אתהדר איהו:

וההוא גופא קדמא דשבק אלמלא ינדעון ויסתכלון בני עלמא צערא דאית אליהו (לית) כד יתעקר מעלמא דדכורא ואתהדר לעלמא דנוקבא ינדעון דהא לית צערא בעלמא כההוא צערא בת זוג לית ליה דהא לא קיימא באתר דדכורא לא [מכריזי עליה נוקבא] (מכריזי על נוקבא דיליה) דהא מעלמא דנוקבא איהו ואי אית ליה בת זוג והויו ברחמי אערעת בהדי¹ נוקבא דעד כען לא אית לה [בת] (בר) זוג ועל דא תנינן דילמא יקדמנו אחר ברחמים אחר תנן וכלא איהו על תקוניה:

ועל דא כתיב (ויקרא כב יג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה² כנעוריה ובת כהן הא אוקימנא מלה דא אלמנה מההוא גופא קדמא וגרושה דלא עאלת לפרגודא דמלכא דכל אינון דלא קיימי בעלמא דדכורא לא אית להו ביה חולקא הוא אשתמיט ואתעקר גרמיה מעלמא דדכורא לא אית ליה חולקא ביה ועל דא איהי גרושה וזרע אין לה [דהא איהו לא זרע] דאי הוה לה זרע לא אתעקר מניה ולא הוה נחית לעלמא דנוקבא:

ושבה אל בית אביה מאן בית אביה דא עלמא דנוקבא דההוא עלמא בית אביה אקרי³ וההוא מאנא דהוה אתתקן לאשתמיט ביה אתהפך ואיהו נחית לתתא וההוא מאנא סליק לעילא כנעוריה כההוא זמנא דכתיב (תהלים ב ז) אני היום ילדתיך ילדתיך ודאי ישוב לימי עלומיו כמה דהוה בקדמתא⁴ מתליסר שנין ולעילא:

אי זכאת לאתתקנא הואיל ושבה אל בית (אל) אביה מלחם אביה תאכל:

קא/ב

בכלל בת זוג ולא מכריזים עליו על הנקבה שהרי הוא חוזר להיות מעולם הנקבה.

ואותו הגוף הראשון שהשאיר אלמלא ידעו ויסתכלו בני העולם בהצער שיש לו כשיעקר מן עולם הזכר וחוזר לעולם הנקבה ידעו שהרי אין צער בעולם כאותו הצער בת זוג אין לו שהרי אינו עומד במקום של זכר לא מכריזים עליו על הנקבה שהרי הוא מעולם הנקבה ואם יש לו בת זוג זה ברחמים נפגש עם (באחת) נקבה שעד עכשיו אין לה בן זוג ועל זה שנינו שמא יקדמנו אחר ברחמים שנינו "אחר" והכל הוא על תקוננו.

ועל זה כתוב ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה ובת כהן הרי בארנו דבר זה אלמנה מאותו הגוף הראשון וגרושה שלא נכנסה לפרגוד המלך שכל אותם שלא עומדים בעולם הזכר אין להם בו חלק הוא השתמט ועקר עצמו מעולם הזכר אז אין לו חלק בו ועל כן היא גרושה וזרע אין לה שאם היה לה זרע לא נעקר ממנו ולא היה יורד לעולם הנקבה.

ושבה אל בית אביה מה זה בית אביה זה עולם הנקבה שאותו העולם נקרא בית אביה ואותו כלי שהיה מתקן להשתמש בו התהפך והוא יורד למטה ואותו כלי עולה למעלה כנעוריה כמו אותו זמן שכתוב אני היום ילדתיך ילדתיך ודאי ישוב לימי נעורתי כמו שהיה (בתחלה) משלש עשרה שנים ומעלה.

אם זכתה להתקן הואיל ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל

¹ בחד (מ"מ).

² פי' בית ז"א שהוא אב לנשמה כנודע כי ז"ן הם אב ואם לנשמתא (מ"מ).

³ דב"ע הן עלמא דנוק' והיא נקראת בת נדיב בתו של אברהם איבנו שנקרא נדיב (יהל אור)

⁴ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

תתענג מאותו הענג של עולם הנקבה
שאוכלים מלחם אבירים שיורד מלמעלה
אבל להסתכל ולהנות במה שנהנים שאר
הצדיקים לא יכול משום שהיה זר לשם
ועל זה הוא לא אוכל קדש אבל אוכל
תרומה כי הוא יושב בעולם הנקבה.
דנוקבא⁵:

ומתוך שהוא מעולם הנקבה לא אוכל
אותו אלא בלילה שכתוב (ויקרא כב) ובא
השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי
לחמו הוא שהרי קדש שהוא מעולם הזכר
לא נאכל אלא ביום לכן (ירמיה ב) קדש
ישראל לה' ראשית תבואתה ראשית
עליונה של כל עולם הזכר היא קדש ומה
שעולה בו בקדש היה ישראל ולכן קדש
ישראל לה' ראשית תבואתה.
כשרוחות פוקדות באותם זמנים
שפוקדים את בית הקברות אותם לא

תתענג מההוא ענוגא דעלמא דנוקבא דאכלי¹
מנהמא דאבירים² דנחית מלעילא אבל לאסתכלא³
ולאתהני במה דאתהנון שאר צדיקייא לא יכלא
בגין דהוה זר לתמן ועל דא לא אוכל קדש⁴ אבל
אכיל תרומה דאיהו (יתיב בעלמא) [יהיב לעלמא]

ומגו דאיהו מעלמא דנוקבא לא אוכל ליה אלא
בלילה⁶ דכתיב (ויקרא כב ז) ובא השמש וטהר ואחר
יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא דהא קדש דאיהו
מעלמא דדכורא לא אתאכיל אלא ביום (ו) בגיני כך
(ירמיה ב ג) קדש⁷ ישראל ליהוה ראשית תבואתה⁸
שירותא עלאה⁹ דכל עלמא דדכורא¹⁰ קדש איהו¹¹
[ומה] (ומ) דסליק ביה בקדש ישראל הוה¹² [ישראל]
ובגיני כך קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה¹³:
כד רוחין פקידאן באינן זמנין דפקדין לבי
קברי¹⁴ אינן לא פקדין¹⁵ דהא לא זכאן לעלמא

¹ דאכיל (דפ"ו).

² כלומר הואיל והיא שבה אל בית אביה כנ"ל, אז כאשר יתוקן תאכל מלחם אביה ובת זוגיה דילה מהקב"ה לבד בלי הכרזה כנ"ל, ולחם קאי על איתתיה, וכן על מזון הנפש תתענג, הכל מעלמא דנוקבא, כי הוא מסוד נער, וכן עבד קנין כספו, ותתענג מסוד לחם אבירים, שהן המלאכים הנקראים בשם נער, וכה תדבקין עם נערותי (הגרמ"מ).

³ דהיינו לחזות בנועם יהו"ה, אשר שארי צדיקים גמורים יושבים ועטרותיהם כו', אי אפשר לו להשיג, כי הם ממלכת כהנים וגוי קדוש, והוא עדיין מ"ה החד"ש, וצריך לסו"ד העיבור, ואינו יודע להשיג רק בסוד רז"י עול"ם, אבל לכנוס להיכ"ל קוד"ש הקדש"ם לאכול קודש, שזהו תיקון היכ"ל קוד"ש הקדש"ם גי' תיקון פרצוף זיע"ר אנפ"ן, שהן סוד ל"ב נתיבות פליאות חכמה, שחכמה סוד קודש, אבל תרומ"ה הוא בסוד אלקים עם ה' אותיות גי' תרומ"ה, כשתחשוב המ"ם של אלקים לשש מאות, בסוד אלמנה וגרושה גי' אלקים הנ"ל, וזהו עילוי ותיקון זיע"ר אנפ"ן להיות נכלל בסוד ארבע רוחות העול"ם, וכן סוד בנו"ת ירושל"ם, כלולות בסוד אד"ם להיות מעלמא דנוקבא כלול בדכורא (הגרמ"מ).

⁴ טיפה דדכורא (רח"ו).

⁵ ר"ל כמו תרומה שניתן לאכול אפילו לנשים משא"כ בקדש (יהל אור).

⁶ כלומר שקדשים ממש אסור לאכול טבול יום שהעריב שמשו ועדיין מחוסר כפורים, כמו שמפרש ואזיל, והיינו פי' שלא יאכל בליל העריב שמשו אלא תרומה, דהיא מעלמא דנוקבא, וזהו כי לחמו הוא דייקא, אבל קדשים אסור לאכול עד היום שיביא קרבנו, ולפי דרשתו על הנשמה שתהיה נזון מזו השכינה היא כפשוטו, שהלילה היא דוגמת נוקבא, ויום הוא דוגמת דכורא, ולכן אינה נהנה רק בלילה, דכורא הוא בסוד יום אוכל ביום, וכל ישראל מעלמא דדכורא (הגרמ"מ).

⁷ והוא מסטרא דחכמה הנקרא קודש (עי' זהר ח"ג רצז ע"א - וחכמה עלאה קדש אקרי) (הגרמ"מ).

⁸ בראשית לא ע"ב (הערת הזהר).

⁹ חכמה נקרא ראשית, שכתר נעלם (בהגר"א בספד"צ א ע"א).

¹⁰ נט ע"א (הערת הזהר).

¹¹ כמ"ש (יחזקאל מד ל) וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל, שבכל ספירה ובחינה סוד חכמה נקרא בכור כמ"ש שם בת"ז (הגרמ"מ).

¹² כלומר זה נתעלה ונקרא בשם ישראל שעלה במחשבה, סוד חכם בנינה (הגרמ"מ).

¹³ זהו סוד מזל הח' הכולל כל הי"ב מזלות וכו', דכל קדושא, וקדושא דקדושא תליא בהאי מז"ל כמ"ש, וזהו שורש סו"ד העיבור, שורש תיקון הנפ"ש, וזהו קדש בלא ו', וקודש בו', אז קוד"ש ישראל ליהוה גימ' יו"ד ה"א וא"ו ה"א, אל"ף למ"ד ה"א יו"ד מ"ם, אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד וכו', וישראל ראשית תבואתה, וקדשנו במצותיו להיות קדושים, כי קדוש יהוה אלהינו, ועלו במחשבה סוד חכמה הנקרא קודש (הגרמ"מ).

¹⁴ פי' שאמר בפרשת שלח לך דף קסו ע"ב דהא מטא זמנא דילן לפקדא כל חד וחד לגו קבריה עד פלגות ליליא, וכתב הרח"ו שם כי הם פוקדים קבריהם כל לילה ועושים זוג נפש ברוח (מ"מ).

¹⁵ זה אחד מאופני הכרת (רח"ו) שאין לה עונה (רח"ו במ"מ).

ספר שמות

דקדש דכתיב (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש ואי לא זכה ההוא רוחא לאתתקנא כדקא יאות כיון דאהדר בגלגולא אפילו בההוא (אתר ב) תרומה לא אכיל¹ וזר אקרי אפילו לעלמא תתאה ולא אכיל בה עד הכא ברזא דא:

סבא סבא כיון דשרי' לשטטא בימא רבא זיל ברעותך לכל סטרין דימא השתא אית לגלאה דהא אמינא דהאי פרוקא כד אתי [עאל] ועיגו (ואעיל ב) ההוא מאנא דקא אמינא אעיל תמן ודביק תמן רוחא (דעלמא) דיליה בההוא מאנא ולא אתאביד כלום אפילו הכל דפימא² יאות הוא וכך הוא סבא סבא אי תימא ותגלי אימא בלא דחילו:

שאר בני נשא [בעלמא] ודעלמא [בעלמא דין] דקא מסתלקין] מניה והא ידענא דרוח דיליה שביק בהאי³ אתתא⁴ (דשבק) דהות ליה ורוחא אעיל תמן מה אתעביד מההוא רוח ואי נסבא [אוף הכי] האי אתתא [אוף הכי] מה אתעביד מההוא רוח דשבק בה בעלה קדמאה דהא גבר אחרא אתי עלה:

לאתקיימא רוח ברוח לא אפשר דהא האי דאתי עלה השתא רוח (אתי ו) אעיל בה (וכן) [ו]ההוא קדמאה דאסתליק רוח אעיל בה ההוא קדמאה דאסתלק בנין הו ליה ודא דהשתא לאו פרוקא איהו רוח דשבק ההוא קדמאה בההוא מאנא ואתא האי אחרא ואעיל בה רוח ודאי לא יכלי תרוייהו (רוחייא) לאתקיימא בההוא גופא דאתתא כחדא אי נימא דאתאביד אי אפשר מה אתעביד מניה:

אוף הכי אי איהי לא אתנסיבת ההוא רוחא דשבק בה בעלה מאי אתעביד מניה אי נימא דאתאביד לאו הכי כל דא צריך [לגלאה] (לאתגלאה) השתא סבא סבא (ג)חמי מה עבדת ובמה אעילת גרמך קום סבא ארים דגלך קום סבא ואשפיל גרמך קמי מארך:

פוקדים שהרי לא זכות לעולם הקדש שכתוב (ויקרא כב) וכל זר לא יאכל קדש ואם אותה רוח לא זכתה להתקן כראוי כיון שחזר בגלגול אפילו באותו מקום לא אוכל בתרומה ונקרא זר אפילו לעולם התחתון ולא אוכל בה עד כאן בסוד זה.

זקן זקן כיון שהתחלת לשוט בים הגדול לך ברצונך לכל צדדי הים עכשיו יש לגלות שהרי אמרנו שכשבא הגואל הזה ונכנס אל אותו הכלי שאמרנו מכניס לשם ומדביק שם את הרוח (של העולם) שלו באותו כלי וכלום לא נאבד אפילו הכל הפה יפה הוא וכך הוא זקן זקן אם תאמר ותגלה אמר בלי פחד.

שאר בני האדם של העולם שעולים ממנו והרי ידענו שרוחו השאיר באותה אשה שהיתה לו והכניס לשם רוח מה נעשה מאותה הרוח ואם נשאת האשה הזו אף כך מה נעשה מאותה רוח שהשאיר בה בעלה הראשון שהרי איש אחר בא עליה.

להתקיים רוח עם רוח אי אפשר שהרי זה שעכשיו בא עליה הכניס בה רוח וכן אותו הראשון שהסתלק הכניס בה רוח אותו ראשון שהסתלק היו לו בניו וזה של עכשיו אינו גואל רוח שהשאיר אותו ראשון באותו כלי ובא האחר הזה והכניס בה רוח ודאי שלא יוכלו שניהם להתקיים באותו גוף האשה כאחד ואם נאמר שנאבד אי אפשר מה נעשה ממנו.

אף כך אם היא לא נשאה אותה רוח שהשאיר בה בעלה מה נעשה ממנה אם נאמר שתאבד לא כך כל זה צריך עכשיו לגלות זקן זקן ראה מה עשית ובמה הכנסת את עצמך קום זקן הרם דגלך קום זקן והשפל עצמך לפני רבונוך.

¹ פי' רצה לפ' ובת כהן כי תהיה לאיש זר, דהיינו שלא נתקנה, אזי אפילו בתרומת הקדשים, שהיא מלכות, לא תאכל, וזהו נמי סיפא דקרא קמא, וכל זר לא יאכל בו, והיינו דקאמר הסבא לעיל האי קרא אקרא אחרא סמיך (מ"מ).

² דפומא (דפ"ו).

³ בההיא (דפ"ק).

⁴ עי' שער מוחין דצלם פרק ו, שזה מה שאבא נותן אימא בביאה ראשונה. ועי' שער המוחין פרק ה: ואמנם טפת הזרע נמשכת מהחומר של אב והרוחניות שבו מן הנפש עצמה שבאב, וכן כיוצא בזה בטפת האם, יש בה חומר האם עצמה ורוחניותיה שבה מהנפש שבה. והנה הנפש ההוא נקרא רוחא דשדי בגווה כנודע, ומשם נותנה קצת מן אותה הרוח בתוך הטפה ההוא. ועי' שער מ"ד ומ"ן פרק ז: ונודע מ"ש רז"ל (סנהדרין כב ע"ב) אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. וגם ארז"ל (יבמות לד ע"ב) אין האשה מתעברת מביאה ראשונה.

ספר שמות

פתח אותו זקן ואמר (תהלים קלא) ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו' דוד מלכא אמר דא בגין דהוה מלכא עלאה ושליטא על כל מלכין (עלאין ושליטין דאית ממזרח) [דמזרח] ועד מערב ולא סליק על לביה לאסמאה מארחא ותדיר שפיל לביה קמי מאריה וכד הוה לעי באורייתא הוה מתגבר כאריא ועיניו (תדיר) מאיכין בארעא מדחילו דמאריה וכד הוה אזיל בין עמא לא הוה ביה גסות רוחא כלל:

ועל דא כתיב (תהלים קלא א) יהו"ה לא גבה לבי וגו' לא גבה לבי אף על גב דאנא מלכא שליטא על כל שאר מלכין דעלמא ולא רמו עיני בזמן קיימא קמך לעי באורייתא ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני בשעתא דאנא אזיל בין עמא ואי דוד מלכא אמר הכי שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה ואנא כמה אנא שפיל לבא ומאיך עינא קמי מלכא קדישא וחס לי דבמלין קדישין דאורייתא ירום לבאי בכה ודמעוי נפלין על דיקניה:

אמר סבא לאי בהילא כמה שפיראן דמעין על דיקנך כמה דהוה שפיר משחא טבא כד הוה נחית על דיקנא דסבא [טבא] דאהרן אימא מילך סבא:

קב/א

דחא מלכא קדישא הכא שאר בני נשא דעלמא דקא אסתלקו מניה ושבקו רוחא בההוא מאנא דהוה משתמשי ביה ואתנסיבת ואתא אחרא ואעיל בההוא מאנא רוחא אחרא מה אתעביד מההוא קדמאה כמה דאתמר:

תא חזי כמה עלאין גבוראן² דמלכא קדישא דקא עביד ומאן יכיל למלא לון כד האי ובעלהו (בעלא) תניינא אתי ואעיל רוחא בההוא מאנא רוחא קדמאה מקטרגא בהאי רוח דעאל ולא אתיישבן כחדא³:

פתח אותו זקן ואמר (תהלים קלא) ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו' דוד המלך אמר את זה משום שהיה מלך עליון ושולט על כל המלכים העליונים והשליטים שיש ממזרח ועד מערב ולא עלה על לבו לסטות מן הדרך ותמיד שפל לבו לפני רבונו וכשהיה עוסק בתורה היה מתגבר כאריה ועיניו תמיד מנמכות לארץ מפחד רבונו וכשהיה הולך בין העם לא היתה בו גסות הרוח כלל.

ועל זה כתוב ה' לא גבה לבי וגו' לא גבה לבי אף על גב שאני מלך שליט על כל שאר מלכי העולם ולא רמו עיני בזמן שאני עומד לפניך ועוסק בתורה ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני בשעה שאני הולך בין העם ואם דוד המלך אמר כך שאר בני העולם על אחת כמה וכמה ואני כמה אני שפל לב עם עין נמוכה לפני המלך הקדוש וחבל לי שבדברים קדושים של התורה ירום לבי בכה ודמעותיו נופלות על זקנו.

אמר זקן עיף בכח כמה יפות הדמעות על זקן שלך כמו שהיה יפה השמן הטוב כשהיה יורד על הזקן של הזקן הטוב אהרן אמר דברך זקן

שהרי המלך הקדוש כאן שאר בני אדם של העולם שהסתלקו ממנו והשאירו רוח באותו כלי שהיו משתמשים בו ונשאה ובא אחר והכניס לאותו כלי רוח אחרת מה נעשה מאותו ראשון כמו שנתבאר.

בא וראה כמה עליונים גבורות המלך הקדוש שהוא עושה ומי יכול להגיד אותם כשהבעל השני הזה בא ומכניס רוח לאותו כלי הרוח הראשונה מקטרגת ברוח הזו שנכנסה (נלחמת) ולא מתישבות כאחד.

¹ ענוה בגימ' סמא"ל לרמוז מי שיש בו ענוה אין הסמא"ל שולט בו, ולכן מזמור ה' לא גבה לבי הוא מזמור קל"א לרמוז ע"ז כי מי שאין בו גאווה אין סמא"ל שעולה קל"א שולט עליו, וז"ס מ"ש בש"ס בירא דשתית מיניה מיא לא תשדי ביה קלא, "בירא" היא מלכות הנקרא באר, "לא תשדי ביה קלא" היינו שלא יגרום בעונו שינק סמא"ל שעולה קל"א מן המלכות ח"ו (מ"מ).

² עי' ז"ח ב ע"ג, שפי' המושג "גבורות ה'" היינו מידות של ה'.

³ והנה כל הבנים הנולדים משם ואילך הם נעשים בכח ההוא רוחא דשבק בה בעלה, וכולם לוקחים דבר מועט ואיזה ניצוץ מן ההוא רוחא, עד שנשלם ההוא רוחא. וכיון שנשלם ההוא רוחא, ולא נשאר באשה כלום מן ההוא רוחא אין האשה יולדת עוד (שעה"כ ק"ש ו), אח"כ מאז ואילך, כשחוזרים להזדווג יחד נותן הזכר טיפת מ"ד בנקבה, בגו ההוא כלי הנק' רוחא דגניז בגווה, ואז מצטייר שם צורת הולד (שעה"ק סב ע"א).

ספר שמות

ובגניני כך אתתא לא אתיישבת כדקא יאות
בהדי בעלה תניינא¹ בגין דרוחא קדמאה מכשכשא
בה וכדין איהי דכירת ליה תדיר ובכאת עליה או
אתאנתת עליה² דהא רוחא דיליה מכשכשא
במעאה כחויא ומקטרגא בהדי רוח אחרא דעאל בה
מבעלה תניינא עד זמן סגי מקטרגין דא בדא³:

ואתעררו (ואתער)⁴ דא דעאל להווא (אתעררו)
דהוה קדמאה ולבתרו דא קדמאה נפיק ואזיל ליה
ולומנין דדחי דא קדמאה להווא תניינא ואתעביד
ליה מקטרגא עד דאפיק ליה מעלמא ועל דא תנינן
דמתרין ולהלאה לא יסב בר נש להאי אתתא⁵ דהא
מלאך המות אתתקף בה ובני עלמא לא ידעין דהא
רוחא כיון ודאתתקף (דאתקף) וקא נצח להווא
רוחא אחרא תניינא מכאן ולהלאה לא יתערב בר
נש אחרא בהדה:

חברייא הא ידענא דבאתר דא אית לכו למקשי
ולימא אי הכי לא מית בדינא האי תניינא ולא דיינין
ליה מלעילא תא חזי כלא איהו בדינא דינצח פלוני
לפלוני או דלא יקטרג עליה פלוני לפלוני ומאן
דנסיב ארמלתא כמאן דעאל בימא ברוחין
[ועלעולין] תקיפין בלא חבלין ולא ידע אי יעבר
בשלם אי יטבע גו תהומי:

ואי דא דעאל ההוא רוחא תניינא ואתתקף
(אתקף) ונצח להווא קדמאה ההוא קדמאה נפק
מתמן ואזיל ליה לאן אתר אזיל ליה ומה [תעביד]

ולכן האשה לא מישבת כראוי עם
בעלה השני משום שהרוח הראשונה
מכשכשת בה ואז היא זוכרת אותו תמיד
ובוכה עליו או נאנחת עליו שהרי רוחו
מכשכשת במעיה כנחש ומקטרגת עם
הרוח האחרת שנכנסה בה מהבעל השני
עד זמן רב מקטרגים זה בזה.

ואם מעבירה זו שנכנסה לאותה
(התעוררות) שהיתה ראשונה (לאחר כך)
זו הראשונה יוצאת והולכת לה ולפעמים
שדוחה הראשונה הזו את אותה השניה
ונעשית לה מקטרג עד שמוציאה אותה מן
העולם ועל זה שנינו (יבמות סד ע"ב)
שמשנים ומעלה לא ישא אדם את האשה
הזו שהרי מלאך המות התחזק בה ובני
העולם לא יודעים שהרי הרוח כיון
שנתחזק ונצח את אותה הרוח האחרת
השניה מכאן והלאה לא יתערב איש אחר
עמה.

חברים הרי ידענו שבמקום זה יש לכם
להקשות ולומר אם כך השני הזה לא מת
בדין ולא דנו אותו מלמעלה בא וראה
הכל הוא בדין שינצח פלוני את פלוני או
שלא יקטרג עליו פלוני לפלוני ומי
שנושא אלמנה כמו שנכנס לים ברוחות
עזות בלי חבלים ולא יודע אם יעבר
בשלום או יטבע לתוך התהומות.

ואם זה שהכניס אותה רוח שניה
התחזק ונצח את אותו הראשון אותו
הראשון יוצא משם והולך לו לאיזה מקום

¹ היינו באשה שלא חייבת ביבום ומתחנת פעם ב', אין לה את הסגולה של יבום שהרוחות מתאחדים אחרי שאינו גואל (של"ה כי תצא תורה אור ג').

² המת הניח שם רוח, וזה שבא עתה כמו כן נותן בה רוח, והראשון מתעורר על השני, ועל כן המו מעיה לו (ע"פ ירמיה לא יט) ודמעתה על לחיה (ע"פ איכה א ב) וזוכרה אותו, ובכן כל דאלים גבר, לפעמים האחרון נוצח את הראשון ומגרש אותו, ולפעמים הראשון נוצח את השני ומת האיש האחרון. ולכן הנושא אלמנה מסוכן הרבה, כי לא ידע איך יפול דבר. ומטעם זה נשאת לשנים לא תנשא עוד, כי אחרי שכבר הוחזק הרוח הראשון בנצחון, לא ישוב אחור ימינו ועצום בכחו לכל יבא. ובאחרית דבריו אמר, כי הנצחון נתן למי שהוא בן זוגה. כי אם הראשון איננו בן זוגה, רק שנתנה לו עד יזכה בעלה בה כענין תמר ורות, כמובא בספר הזוהר במקומות רבו מספור, אז נדחה הראשון מפני השני. ואם הראשון הוא בן זוגה, יתרחק זה השני לפעמים, אם לא רב חילו (של"ה שם).

³ לפי זה מובן מצות חליצה, ועי' שער הפסוקים - פרשת תצא: וירקה בפניו וכו'. ארז"ל צריך שיהיה רוק ולא דם, ואם היו צחצוחי רוק מעורבים בדם יצא. והענין הוא, כי כשהאדם נושא אשה, הוא נותן בנקבה חלק ממנו ממש, זהו טעם למ"ש רז"ל, שאין ראוי לישא אשה אלמנה כלל, וכמ"ש חז"ל אל תבשל בקדרה שבשל בה חבירך, מפני שאותו הרוח מכשכש במעיה, ומתקוטט עם אותו אדם הנושא אותה. וכשאדם רוקק, בהכרח משליך עם אותו רוק קצת רוח חיוני ממש, וזהו ענין וירקה בפניו, שאותו הרוח של בעלה, שהיה בה, היא פורשת אותו ממנה, ע"י החליצה והרקיקה הזו, ואין זו האשה כאלמנה, שנשאר בה אותו הרוח כל י"ב חדש, אלא מיד אחר שנחלצה, היא משלכת אותו החוצה, ע"כ. לפי זה מובן למה זה דווקא באלמנה ולא בגרושה, וכן מובן למה זה לא היה חסרון אצל תמר.

⁴ ואי אעבר (דפ, 1).

⁵ פי' שהאיש השני שמת ודאי רוחא קדמאה נצח ליה, וכיון שהוחזק רוחא קדמאה שנוצח מפני שהיא בת זוגו כמ"ש הזהר לקמן, לכך לא תנשא אדם משם ואילך (מ"מ).

ספר שמות

ואתעבירו (יתעביד) סבא סבא מה עבדת השבת דתמלל זעיר ונפקת להאי הא עאלת באתר דלא עאל בר נש אחרא מן יומא דדואג ואחיתופל עבדו בעיין אלן באינון ארבע¹ מאה בעיי דהוו בעאן על מגדלא דפרח באורא² ולא אתיב עליהו בר נש עד דאתא שלמה מלכא ובירר לון כל חד וחד על תקוניה סבא סבא רזא עלאה דהוה שמירא אתית לגלאה מה עבדת :

סבא סבא בקדמיתא הוה לך לנמרא ארחך ותסתכל ברישך אבל השתא לאו שעתיא לאתממרא סבא אהדר בתקפך ההוא רוח דנפק לאן אזל בכה ואמר חבריא כל הני בכיין דקא בכינא לאו בגיניכו הוא אלא דחילנא למארי עלמא דגלינא ארחין סתימין ובלאו (בלי) רשו אבל גלי קמיה וקודשא בריך הוא דלא ליקרא דילי עבידנא ולא ליקרא דאבא אבל רעותי לפולחנא דיליה ואנא חמינא יקרא דחד מנייכו בההוא עלמא³ ואחרא ידענא דהכי הוא אבל לא גלי קמאי והשתא חמינא:

תנינן דחיין גברא מקמי גברא בכמה ארחין סתימין⁴ אתדחיין ההוא רוחא קדמא דאתדחי מקמי ההוא תנינא לאן אזיל ההוא רוחא נפיק ואזיל ומשטמא בעלמא ולא ידיע ואזיל לנו קברא דההוא בר נש ומתמן משטמא בעלמא ואתחזי בחלמא לבני נשא וחמאן בחלמא דיוקנא דההוא בר נש ואודע לון מלין לפום ארחיה דההוא רוחא קדמא] דקא אתמשך מניה כמה דאיהו בההוא עלמא הכי משטמא האי [ואודע בהאי עלמא] (והכי אודע בהאי):

הולך לו ומה נעשה [אתון] זקן זקן מה עשית חשבת שתדבר מעט ויצאת לזה הרי נכנסת למקום שלא נכנס לשם איש אחר ומיום שדואג ואחיתפל עשו קשיות אלו באותם ארבע מאות קשיות שהיו מקשים על מגדל הפורח באויר ולא השיב עליהן איש עד שבא שלמה המלך וברר אותם כל אחד ואחד על תקונו זקן זקן הסוד העליון שהיה שמיר באת לגלות מה עשית.

זקן זקן בתחלה היה לך לשמר דרכך ותסתכל בראשך אבל עכשיו אינה שעה להתחבא זקן חזר בכחך אותה רוח שיצאה לאן הולכת בכה ואמר חברים כל הבכיות הללו שאני בוכה אינם בגללכם אלא פוחד אני לרבון העולם שאני מגלה דרכים נסתרות בלי רשות אבל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד אבי אבל רצוני הוא לעבודתו ואני רואה הכבוד של אחד מכם באותו עולם ואחר ידעתי שכך הוא אבל לא גלוי לפני ועכשיו ראיתי.

שנינו דוחים איש מפני איש בכמה דרכים נסתרות נדחים אותה רוח ראשונה שנדחתה מלפני אותה השניה לאן הולכת אותה רוח יוצאת והולכת ומשוטטת בעולם ולא ידוע והולכת לקברו של אותו האיש ומשם משוטטת בעולם ונראית בחלום לבני אדם ורואים בחלום את דמות אותו האיש ומודיע להם דברים לפי דרכה של אותה רוח ראשונה שנמשכה ממנו כמו שהוא באותו עולם כך משוטטת זו ומודיעה בעולם הזה.

¹ בגמ' חגיגה כתוב ש' הלכות, ועי' בהגר"א בספד"צ יד ע"א: מגדל הפורח באויר, שהן שלש אוירין בג' תחומין, וזהו מגדל הפורח באויר השלישי, שהוא יוצא מגרון, ולכן נאמר צוארך כמגדל השן, ובינה הוא ש' כידוע, ולכן שלש מאות הלכות במגדל הזה (חגיגה טו ע"ב), והוא הל' של מגדל הזה, כידוע שכל ההלכות אלו הוא על גגו של ל' הפורח באויר, ועל בינה נאמר (חגיגה י ע"א) היתר נדרים פורחין באויר. ועי' ע"ח שער הנסירה פרק ה: והנה מחצי ת"ת דא"א נתהוו בז"א חכמה דיליה, ומיסוד דא"א נעשה בז"א בינה שבו, ונעשה יסוד דא"א נשמה אליו, וזה הבחי' של יסוד דא"א בהתלבשותו בבינה דז"א נקרא (חגיגה טו ע"ב) מגדל הפורח באויר וכו'. וזה נקרא מגדל הפורח באויר, כי היסוד נקרא מגדל, כמ"ש (משלי יח י) מגדל עוז וגו', והוא שם פורח באמצע בכח הארה היורד אליו וכו'.

² [ובו נבאר הקדמה א' והיא – מכת"י] אחת מת' שאלות, שהיה ששואל דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר. דע, כי מדת הגלגול נוהגת באנשים הזכרים, ולא בנשים הנקבות. וז"ס פסוק דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. ר"ל, דור הולך ודור בא, והם האבשים המתגלגלים. אבל הארץ שהם הנשים הנקראות ארץ כנודע, לעולם עומדת, ואינם חוזרות בגלגול (שעה"ג הק' ט).

³ מכאן סיוע למ"ש האריז"ל בס' ק"י שצדיק זה בא מאותו העולם, דליכא לפרושי מ"ש ואנא חמינא ברוה"ק קאמר דא"כ מאי קאמר ואחרא וכו' לא גלי קמאי, דכיון שברוה"ק ידע למה לא ראה רק חד מנייהו. אלא ודאי ראה ממש אותו בג"ע, ולאחר לא ראה לפי שכל צדיק יושב עם בני מחיצתו שהם משרשו, ולכן חד שהיה משרשו ראהו ואחרא שאינו משרשו לא ראה, וכן כתב הר"ש וכן כתב הר"ש בן אלקאביץ בספר שרש ישי שצדיק זה בא מאותו עולם (מ"מ).

⁴ וילך רפד ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

והכי אזיל ומשטטא בעלמא ופקדת תדיר להווא קברא עד¹ זמנא דרוחות פקדן ולגבי (לבי) קברייהו דגופין כדין האי רוחא אתחבר בהווא רוח דיליה ואתלבש ביה ואזיל ליה כד עאל לדוכתיה אתפשט מניה ודוכתא (אחרא) אית ליה באינון (רוחי) [הבליין] בגן עדן²:

קב/ב

באינון היכלין (דגן עדן או) לבר לפום ארחוי דכל חד וחד ותמן אתטמר:

וכד רוחין פקדן להאי עלמא דמתין נזקקין לגבי חייין לא נזקקין אלא בהווא משיכו דרוחא וביה אתלבש רוחא אחרא ואי תימא אי הכי תועלתא איהו לרוחא והאי אתתא תועלתא עבדת לכלא לאו הכי דאלמלא לא אתנסיבת לגבי אחרא והאי רוחא קדמאה לא מתדחייא מקמי האי גברא אחרא תועלתא אחרא הוה ליה בנוונא אחרא ולא יהא לאי בעלמא כמה דהוי ולא יזדקק לגבי חייין דהאי עלמא כמה דהוי משטטא הכא והכא:

אי הכי זוונא תניינא דהאי אתתא לא הוי מלעילא ואת אמרת דאתדחייא גבר מקמי גבר³ [ואמינא] (ואמרנא) דהאי בעלא⁴ תניינא דנסיב לאתתא דא איהי בת זוגיה⁵ ממש והווא קדמאה לאו בר זוגיה ממש הוה והאי תניינא דיליה הוה וכד מטא זמניה אתדחייא דא מקמיה ודאי הכי הוה דהא לא אתדחייא הווא רוח קדמאה דהוה בהאי אתתא אלא בגין דהאי תניינא דאיהו בר זוגה [תניינא איהי בת זוגה] ואיהו בת זוגה (האי תניינא):

וכל אינון תניינין דאתדחייין ומקמי קדמאין⁶ (לקדמאין) קדמאין הוו בני זוגיהו ולא הני ובגין כך לא אית לון קיומא בהדיהו ואתדחייא רוחא תניינא מקמי רוח קדמאה ובגין כך מאן דנסיב ארמלתא קרינן עליה (משלי ז כג) ולא ידע כי בנפשו הוא (שם א יז) כי חנם מזורה הרשת וגו' ולא ידע אי היא בת זוגיה ממש אי לאו:

וכך הולך ומשוטט בעולם ופקדת תמיד את אותו הקבר עד הזמן שהרוחות פוקדות לקברות הגופים אז הרוח הזו מתחברת באותה רוח שלו ומתלבשת בה והולך לו כשנכנס למקומו מתפשט ממנו ויש לו מקום (באותן רוחות בגן עדן)

באותם היכלות של גן עדן או בחוץ לפי דרכי כל אחד ואחד ושם נשמר.

וכשהרוחות פוקדות את העולם הזה שהמתים נזקקים אל החיים הם לא נזקקים אלא רק באותה משיכת הרוח ובה מתלבשת רוח אחרת ואם תאמר אם כך אז זו תועלת לרוח והאשה הזו עושה תועלת לכל לא כך שאלמלא לא נשאה לאחר ואותה רוח ראשונה לא היתה נדחית מלפני האיש האחר הזה תועלת אחרת היתה לו בגון אחר ולא יהיה יגע בעולם כמו שהוא ולא יזדקק לחיים של העולם הזה כמו שהיה משוטט כאן וכאן.

אם כך הזווג השני של האשה הזו לא היה מלמעלה ואתה אומר שנדחה איש מפני איש ואמרנו שהבעל השני שנשא את האשה הזו היא בת זוגו ממש ואותו הראשון לא היה ממש בן זוגה והשני היה שלה וכשהגיע זמנו נדחה זה מפניו ודאי זה כך שהרי לא נדחית אותה רוח ראשונה שהיתה באשה הזו אלא בשביל השני הזה שהוא בן זוגה (שהבן היא בת זוגה) (זה השני).

וכל אותם השניים שנדחים מלפני הראשונים הראשונים היו בני זוגם ולא אלה ולכן אין להם קיום עמם ונדחית הרוח השניה מלפני הרוח הראשונה ולכן מי שנושא אלמנה קוראים עליו (משלי ז) ולא ידע כי בנפשו הוא כי חנם מזורה הרשת וגו' ולא ידוע אם היא בת זוגו ממש ואם לא.

¹ אחורי הדף (הערת הזהר).

² "באינון רוחי בגן עדן" מוסגר בדפ"ק.

³ עי' לעיל ח"א רכט ע"א.

⁴ בעלה (דפ"ו).

⁵ איהו בת זוגה (דפ"ו).

⁶ נמחק בדרך אמת.

ספר שמות

ארמלתא¹ דלא נסיבת² אף על גב דאתי בר זוגה ואיהי לא בעאת לאתנסבא קודשא בריך הוא לא כייף לה מן דינא וקודשא בריך הוא אזמין לההוא בר נש אתתא אחרא [ולית עלה דינא בהאי לההוא] ולית עלה בי דינא בהאי בההוא (ולא עאלת בדינא כהאי בההיא) עלמא ואף על גב דלית לה בר דהא אתתא לא אתפקדת אפריה ורביה כמה דאוקמוה:

אתתא דא דלא אתנסיבת זמנא תניינא ההוא רוח דשבק בה בעלה מה אתעביד מניה יתיב תמן תריסר ירחי ובכל ליליא וליליא נפיק ופקדא לנפשא ואתהדר לאתריה לבתר תריסר ירחי דקא אסתלק דינא דההוא גברא³ דהא כל אינון תריסר ירחי הא רוחא אתכפיא בעציבו כל יומא לבתר תריסר ירחי נפיק מתמן⁴ ואזיל וקיימא לתרע גן עדן⁵ ופקדא להאי עלמא לגבי ההוא מאנא דנפיק מניה וכד האי אתתא אסתלקת מעלמא ההוא רוח נפיק ואתלבש בההוא רוח דילה⁶ וזכאת ביה לגבי בעלה [ונהרין] (ונדרין) תרווייהו כדקא יאות בחבורא דא:

כיון דאתינא להאי אתר השתא אית לגלאה ארחין סתימין דמארי עלמא דלא ידעין בהו בני נשא וכלהו אזלין בארח קשוט [כמה דאת אמר] (הה"ד) (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהוה וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם⁷ ובני נשא לא ידעין ולא

אלמנה שלא נשאת אף על גב שבא בן זוגה והיא לא רוצה להנשא הקדוש ברוך הוא לא כופה אותה מן הדין והקדוש ברוך הוא מזמין לאותו האיש אשה אחרת ולא נכנסת בדין כזה (ואין עליה בית דין בזה) באותו העולם ואף על גב שאין לה בן שהרי אשה לא מצוה על פריה ורביה כמו שבארוה (יבמות סה ע"ב).

האשה הזו שלא נשאה פעם שניה אותה רוח שהשאר בה בעלה מה נעשה ממנה יושבת שם שנים עשר חדשים ובכל לילה ולילה יוצא ופוקד את הנפש וחוזר למקומו אחר שנים עשר חדשים כשהסתלק דינו של אותו האיש שהרי כל אותם שנים עשר חדשים זו הרוח כפופה בעצבות כל יום אחר שנים עשר חדשים יוצאת משם והולכת ועומדת בשער גן עדן ופוקדת את העולם הזה אל אותו הכלי שיוצאת ממנו וכשהאשה הזו מסתלקת מן העולם אותה רוח יוצאת ומתלבשת באותה רוח שלה וזוכה בה לבעלה ושניהם מאירים כראוי בחבור אחד.

כיון שבאנו למקום זה עכשיו יש לגלות דרכים נסתרות של רבון העולם ולא יודעים בהם בני אדם וכולם הולכים בדרך אמת כמו שנאמר (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופשעים

¹ נשמטה פה ההגהה שבדפ"ו כי כתב הרב ז"ל שהוא שבוש ולכן לא שמנוה (הערת הזהר). וז"ל: וסימנך על סוס לא נרכב בגי' אלמנה (דפ"מ).

² פ' מסקנא דתירוצא הוא, ור"ל דלעולם זווג זה השני מקב"ה הוי, ומה דאמרן דאתתא דא גרמא ליה דליהוי לאי בעלמא, כן הוא, דאם לא רצתה להנשא לא מפקדא (מ"מ).

³ עי' ח"א דף רלח ע"ב: דינא דחייבי דגיהנם תריסר ירחין. ועי' עוד שם סח ע"ב.

⁴ מכאן נראה שאחר "ב חדש שמת בעלה, מי שנושא אותה אינו מסוכן כל כך, יען שכבר הלך משם ההוא רוחא (מ"מ).

⁵ אחורי הדף (הערת הזהר).

⁶ פ' רוחא קדמאה שהניח בה בעלה הוא מתלבש ברוח דילה בסוד נקבה תסובב גבר (מ"מ).

⁷ עי' אד"ר קמד ע"א: זכאה חולקיה דמאן דידע וישגח בהון ולא יטעי בהון דמלין אלין לא אתיהיבו אלא למארי מארין ומחצדי חקלא דעאלו ונפקו דכתיב כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד). [תרגום: אשרי חלקו של מי שיודע ומשגיח בהם ולא יטעה בהם, כי אלו הדברים אינם נמסרים אלא לבעלי הבעלים וקוצרי הפרדס שנכנסו ויצאו שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם".] למארי מארין - אלו שיש להם את כל המדות טובות, או שלהם נתגלו כל האורות במדה נכונה, והיינו בסוד המתקלא (ב"ע רנז ע"א). ומחצדי חקלא - שכל מגמתם היא לבער קוצים מן הכרם. ובזה גורמים הם לזיווג, דהיינו סוד זריעת השדה העליונה (ב"ע רנז ע"א). דעאלו ונפקו - כלומר שלא טעו בשום דבר, ובבחינת מה שאמרו על ר' עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום (חגיגה טו ע"ב) (ב"ע רנז ע"א). דכתיב כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) - זו ראייה לכך שאין ראוי לגלות דברים אלו אלא למי שהוא בבחי' "מחצדי חקלא". וביתר ביאור, הנה הקל' מתעוררים מאוד על מי שעוסק בחכמה זאת, שכן על ידי לימוד זה "גחלים אתה חותה על ראשו" (משלי כה כב) של הקל', והם מתבערים מן העולם על ידי לימוד זה. ולכן כל מגמתם של הקל' הוא לקטרג על האיש הזה הרוצה לבטלם, והם מטעים אותו, בהראותו כמה דברי שקר בסוד תערובת הסיגים המעורבים בתוך ניצוצי הקדושה. ועליהם הוא שנאמר ופושעים יכשלו בם."

ספר שמות

משגחיהן כמה אינן עלאין עוברין דקודשא בריך הוא וכמה משניין אינן! ובני עלמא לא ידעין וכלהו בארע קשוט דלא סמאן לימינא ולשמאלא:

הני [דקא] (דמתנגלגלין דקא אתתרכו בתרוכין [מהאי] [מההוא] עלמא² ולית לון בת זוג [בת זוג] דקא מזדווגן בהאי עלמא מאן אינן נשין דקא מזדווגן בהדייהו בהאי עלמא דהא [כל וכלהו בני נשא אית לון] [תריך לה ולית ליה בת זוג כאינן גברין דלא תריכו וקא מזדווגן בהדי נשיהו ולכלהו אית] בת זוג בר מהאי:

חמו השתא כמה אינן רברבין ועלאין גבורין דיליה תנינן מאן דמתרך אתתיה קדמאה מדבחה אחית עלוי דמעין³ ומדבחהו אמאי אלא הא אמינא דכל נשין ודעלמא (דהאי עלמא) בדיוקנא דהאי מזבח קיימין ועל דא⁴ ירתאן אינן שבע ברכאן דכלהו מכנסת ישראל אינן ואי איהו:

קג/א

מתרך לה אהדר אבנא ונ"א דמדבחהו עלאה לגרעונא מאי טעמא בגין דמתחברן תרוכין בהדי הדידי:

יכשלו במ ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים כמה הם עליונים מעשי הקדוש ברוך הוא וכמה הם שונים [זו מזון] ובני העולם לא יודעים וכולם בדרך אמת שלא סוטים ימינה ושמאלה.

אלה שמתגלגלים שגרשו בגרושין מאותו העולם ואין להם בת זוג. בת הזוג שהם מזדווגים בעולם הזה מאיפה הן אותן נשים שמזדווגות עמם בעולם הזה שהרי (גרש אותה ואין לו בת זוג כאותם גברים שלא גרשו ומזדווגים עם נשותיהם) לכל בני האדם יש בת זוג חוץ מזה.

ראו עכשיו כמה גדולים ועליונים גבורותיו שנינו מי שמגרש אשתו הראשונה מזבח מוריד עליו דמעות למה מזבח אלא הרי אמרנו שכל נשות העולם עומדות בדמות המזבח הזה ועל זה הן יורשות שבע ברכות שכלן הן מכנסת ישראל ואם הוא

מגרש אותה חוזרת האבן (של המזבח העליון) לגרעון למה משום שמתחברים הגרושין זה עם זה.

משא"כ הצדיקים הגדולים, אשר מצוה גדולה היא לגלות להם, שכן בזה מרחיבים הם את גבולות הקדושה ומבערים קוצים מן הכרם. ועליהם הוא שנאמר "צדיקים ילכו במ" וכו' (ב"ע רנז ע"א).

¹ עי' תיק"ז ק ע"ב: תא חזי כמה נהרות אינן משניין דא מן דא אית נהר ואית נהר אית נהר מנהורא דלעילא דאתקרי נהרא דמיא דאורייתא דאתמר בה תורת חכם מקור חיים ואית נהר דאתקרי (תהלים מו ה) נהר פלגיו דכמה פלגין עמיקין תליין מניה דאתמר בהון (משלי כא א) פלגי מים לב מלך וגו' ואית נהר דאתקרי נחל קדומים דאתמשך מעלאין.

² עי' תיק"ז כג ע"א: בזמנא דישאל נטרין שבתא בזכור ושמור בדחילו ורחימו אתמר בהון לא תקח האם על הבנים ואם לאו כתיב בהון שלח תשלח וגו' תרין תרוכין. בהגר"א: תרין תרוכין - ר"ל, לכך נאמר שלח תשלח, כמ"ש לקמן חד מבית ראשון וחד מבית שני, והן ב' השכינות כמ"ש בהקדמה (ד ע"א), וכן הוא בכל המצות, ע"כ. היינו שבכל מצוה יש ב' בחינות, והם זיווג, ולכן מי שנתגרש בגירושין (לשון רבים) לא זוכה לבת זוג.

³ עי' גיטין צ ע"ב: אמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעורך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך. ועי' יהל אור ח"ב לג ע"ב: המשכן הוא בהיכל הרצון כמש"ל, ט' כלים בו שלש של ג' ג' וכו', ארון וכפרת וכרובים נגד ג"ר דק"ק, ושאר ו' כלים הן בהיכל הרצון סוד המשכן נגד ו' היכלות אשר בו וכו', כיור וכו' ומזבח החצון נגד ג' היכלות הראשונות כסדר מלמעלה למטה וכו', מזבח החיצון היכל הראשון, והוא היכל זה [היכל ו' - רצון], וז"ש מזבח מוריד עליו דמעות. ואמר אשתו ראשונה כמ"ש והוא חברתך ואשת בריתך, והוא אשתו ראשונה כמ"ש אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי כו', ואמר "ולקחת רצון מידכם", שכאן הוא הרצון, היכל הרצון. ואמר "על כי ה' העיד וכו'" שהוא מזווג, והוא עדותם, כמ"ש שבטי י"ה עדות לישראל, ואמר ש"ה עדותם, הראובני וכו', וכן באיש ואשה י"ה כנ"ל.

⁴ נשא קפד ע"א (הערת הזהר).

⁵ פי' רוחא ערטילאה שהיה מגורש למעלה, ועכשיו שנשא זו המגורשת, נתחברו התירוכין בהדי הדדי. וז"ש לקמן "ותירוכין מתחברן כחדא תירוכין דההוא עלמא ותירוכין דהאי עלמא". ולפי זה בב' דברים המגרש אשתו ראשונה פוגם במלכות ח"ו: א', כיון דכלהו נשי אינן בדיוקנא דהאי מזבח קיימין, א"כ כיון שגירשה מגיע פגם קצת למעלה. ב', כיון שהמגורשת מתחברת עם המגורש מתחברן תירוכין וכו'. א"כ אשה זו שהיתה נשואה למי שהוא במדרגת ז"א, עכשיו היא נשואה לדיוקנא תתאה, ובזה ג"כ יש

ספר שמות

ורוא דא דכתיב (דברים כד א) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה וגו' ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ממשמע דאמר והלכה והיתה [לאיש] לא ידענא דאיהי לא¹ אזלא לגבי בעלה [נ"א דליתה ההוא] ודלית ההוא דתריך לה מאי (לאיש) אחר אלא כמה דאתמר אחר תנן ואחר כתיב ואחר קרינן ליה דכתיב (איוב ח יט) ומעפר אחר יצמחו ותרוכין מתחברן כחדא תרוכין דההוא עלמא ותרוכין דהאי עלמא ומה דהות האי אתתא בדיוקנא עלאה [הא אשתעבד] (דא אשתעבדא) לדיוקנא תתאה קרינן ליה אחר:

וקרינן ליה אחרון אחרון מנלן דכתיב (שם יט כה) ואחרון² על עפר יקום והכא כתיב (דברים כד ג) ושנאה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון אחרון שני מבעי ליה ואי תימא דלא תזדווג אפילו לעשרה דא בתר דא לאו הכי וכי ולבעלהו (לבעלא) דא תזדווג ולא לאחרא מאי אחרון:

אלא דא איהו האי אחר דקאמרן ואיהו אחר ואיהו אחרון השתא אבנא מתנגלא בקוספתא אחר אמאי אקרי הכי דהא כל בניינא נפל³ ואתהדר לעפרא איהו הוה מה דהוה ולא אחרא אמאי קרינן ליה אחר אוף הכי אמאי אקרי אחרון וכי אחרון איהו והא אי יתישר יאות ואי לא יתהדר ויתנגלא ויתנטע כמלקדמין אמאי אקרי אחרון:

אבל תא חזי כתיב (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד מאי טוב תנינן דא מלאך דטוב מאד דא מלאך המות ולכלא קודשא בריך הוא אומין תקונוי⁴:

תא חזי כתיב (שם ב ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן נהר דא לא שכיך לעלמין מלאפשא ולמסני ולמעבד פירין ואל אחר אסתרס⁵ ולית ליה דוכתא

וסוד זה שכתוב וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה וגו' ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ממשמע שאמר והלכה והיתה לאיש לא ידענו (שאותה שהולכת אצל בעלה שגרש אותה) (שזה אינו) (אותו שגרש אותה) מה זה אחר אלא כמו שנאמר שנינו אחר ואחר כתוב ואחר קוראים אותו שכתוב (איוב ח) ומעפר אחר יצמחו והגרשים מתחברים כאחד גרשים של אותו העולם וגרשים של העולם הזה ומה שהאשה הזו היתה בדמות עליון הרי השתעבדה לדמות תחתון קוראים לו אחר.

וקוראים לו אחרון מנין לנו אחרון שכתוב ואחרון על עפר יקום וכאן כתוב ושנאה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון אחרון שני היה צריך להיות ואם תאמר שלא תזדווג אפילו לעשרה זה אחר זה לא כך וכי לבעל הזה תזדווג ולא לאחר מה זה אחרון.

אלא זהו האחר הזה שאמרנו והוא אחר והוא אחרון עכשיו האבן מתנגלת בכף הקלע למה אחר נקרא כך שהרי כל הבנין נפל וחזר לעפר הוא היה מה שהיה ולא אחר למה קוראים לו אחר אף כך למה נקרא אחרון וכי הוא אחרון והרי אם יתישר יפה ואם לא יחזר ויתנגלא וינטע כמקדם למה נקרא אחרון.

אבל בא וראה כתוב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד מה זה טוב שנינו זה מלאך הטוב מאד זה מלאך המות ולכל הקדוש ברוך הוא הזמין תקונו.

בא וראה כתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן נהר זה לא שוכך לעולמים מלרבות ומלגדל ולעשות פרות

פגם למעלה ח"ו, וז"ש הזהר בסמוך, ומה דהות ההיא אתתא בדיוקנא עילאה הא קא אשת עבדא לדיוקנא תתאה, ולעיל שאמר שנושא ברחמים, והיינו שאמרו שמא יקדמנו אחר ברחמים, הא והא איתא, פעמים נושא ברחמים ופעמים נושא המגורשת (מ"מ).

¹ נמחק בדפ"ק.

² קה ע"ב (הערת הזהר).

³ פי אע"פ שהגוף הראשון מת וחזר בגוף השני, מ"מ לגבי הנשמה איהו הוה מה דהוה, וז"ש דהא כל בניינא נפל ואתהדר לעפרא (מ"מ).

⁴ פי' שתיקון הקדושה הוא להיות פרה ורבה, ותיקון הקלי' הוא דאסתרס ולא עביד פרי (מ"מ).

⁵ הקשו האחרונים בזה א"כ מהיכן נמשך הפריה ורביה לאו"ה, אך לא קשה כלל, כי ע"י החטא הנה נמשך להז'ין דקליפה מאור התיקון ג"כ, שהוא אור הדעת, ועי"ז נשלמו הם למעבד תולדין ופירין ג"כ (דע"ה ח"ב ט ע"ב), אלו שהיה עביד תולדות, היו מטשטשין את העולם [כמש"כ בב"ב עד ע"ב על הליותן נחש בריח ונחש עקלתון] (דע"ה ח"ב ס ע"ג), עי' לעיל סה רע"א: אמר רבי אבא כד מזדווגי כחדא לא יכלי בני עלמא למיקם בהו ועל דא כתיב לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו (דברים כב י) יחדיו דייקא (דע"ה ח"ב קג ע"ג), ועי' יהל אור ח"ג ח ע"ג: חשך ג' קלי' שור חמור כלב, ומהן באה שכח"ה

ספר שמות

ואל אחר הסתרס ואין לו תשוקה לעולמים ולא מרבה ולא עושה פרות שאלמלא עשה פרות יבלבל את כל העולם.

ולכן אדם שגורם לאותו הצד לגדל בעולם נקרא רע ולא רואה פני שכינה לעולמים שכתוב לא יגרך רע האיש הזה שמתגלגל בגלגול אם עבר ונדבק באותו אל אחר שלא עושה פרות ולא מתרבה בעולם לכן נקרא אחר והשם גורם לו הוא הוא ואחר נקרא אחר ודאי.

ואחרון מראשון ואילך אחרון קוראים לו ואחרון נקרא שני הוא ומיד נקרא אחרון וכך קורא לו הקדוש ברוך הוא אחרון משום שנתקן להיות אחרון ולא ישוב כמקדם השלישי אף כך וכן בכל הפעמים מהראשון ואילך כך נקרא אחרון וכן צריך לקרא אחרון שאלמלא נקרא מיד שני הרי יש פתחון פה לחזר כמקדם ואותו בנין נהרס.

אחרון מקדמאה ואילך אחרון קרינן ליה ואחרון אקרי [תניינא] (תנינא מיד) ותניינא איהו ומיד אקרי אחרון והכי קרי ליה קודשא בריך הוא אחרון בגין [דיתתקן] (דאתתקן) למהוי אחרון ולא יתוב כמלקדמין תליתאה אוף הכי וכן בכל זמנין מקדמאה ואילך הכי אקרי אחרון והכי אצטריך למקרי אחרון דאלמלא אתקרי מיד תניינא הא פתיחו דפומא לאהדרא כמלקדמין וההוא בניינא אסתתר:

מנלן מבית שני ודאקרי אחרון דכתיב (חגי ב ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון דהא מקדמאה ואילך אחרון אקרי דהא לא יהא פתיחו דפומא דההוא בניינא ינפול ויתהדר כמלקדמין:

אוף הכי דא אחרון קרינן ליה ובגין כך כתיב (דברים כד ד) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה

מנלן לנו מבית שני שנקרא אחרון שכתוב גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון שהרי מראשון ואילך נקרא אחרון שהרי לא יהיה פתחון פה שאותו בנין יפל ויחזר כמקדם.

אף זה כך אחרון קוראים לו ולכן כתוב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב

וכו' ושור וחמור הן ב' מדות הכוללות הכל תאוני וכעסני, שהן עשו ושמעאל, סם ונחש, וכו' וכלב בו שניהם כח הכעסני ברוח שבא מהגאווה רוח גבוה וכו'.

¹ דיקא נמי דכתיב ועץ חיים תאוה באה, משמע דהקללי אין לה תאוה, וכתיב תאות רשעים תאבד (רח"ו).

² ענין זה נתבאר לעיל בפרשת ויחי בדף ר"ז ע"ב במאמר אותן תרין צפרין כו' והענין הוא במה שנתבאר שם ההפרש שיש בין הקדושה אל הקללי, כי הזכר של הקדושה יש בו תלתא מוחין, שהם חכמה ובינה ודעת. ונודע הוא כי טיפת הזרע נמשכה ממוח הדעת, שהוא האמצעי היורד ונמשך דרך חוט השדרה, כי לכן נקרא הזווג ידיעה, כמש"ה וידע אדם את חוה, וידע אלקנה את חנה אשתו על שם הדעת. אבל נוקביה דז"א, דעתה קלה, ואין בה רק תרין מוחין. וטעם הדבר הוא כי נשמות ישראל נמשכין מזווג העליון של הקדושה, ומשם יוצא להם נר"ן. כי הנפש היא מן המלכות בעצמה, אבל הרוח והנשמה הם מן זווג ת"ת ומלכות. והנה אי אפשר להעשות הזווג הזה אם לא על ידי הדעת המחבר תרין מוחין דחכמה ובינה דז"א, ומשם יוצא טיפת הזרע להוציא רוחין ונשמתין לתתא. ולכן יש בהם בישראל נר"ן, נפש ממלכות, ורוח ונשמה מזווג הנעשה מת"ת ומלכות, אשר יש בחינת דעת אל הז"א כנו'. אבל האומות אין להם לעולם, רק בחינת נפש לבד מצד הנקבה של הקליפה, כי הרוח והנשמה הבאה מן הזכר המזדווג בנקבה אינה נמשכת להם, לפי שאין אל הזכר של הקליפה מוח השלישי הנקרא דעת, אלא שני מוחין אשר כנגד חכמה ובינה בלבד. ולכן אל אחר שהוא הזכר של הקליפות אסתרס ולא עביד פירין, שהם בחי' רוחין ונשמתין של אומות העולם. וכבר ידעת מן ההיכלות דפ' פקודי כי אל אחר הוא כינוי של הזכר של הקללי, וזהו סוד מ"ש ז"ל מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו, כי כיון שהוא מרחם למי שאין בו דעת, גורם התפשטות רחמים ושפע באל אחר, הזכר של הקליפות שאין בו דעת. גם זה הוא סוד גם בלא דעת נפש לא טוב, כי נפשות אומות העולם הם נעשות בלי דעת, ולכן אינם טובות אלא הם מצד הקליפה הרעה. אבל נפשות ישראל שהם נעשות בדעת הם טובות מצד הקדושה שיש בה דעת (שער מאמרי רשב"י), ועי' ע"ח שער הקללי פרק ב.

ספר שמות

לשוב לקחתה לא יוכל לא יקחנה מבעי ליה מאי לא יוכל אלא כיון דהאי אתתא אתדבכת באחר ונחתת לאשתעבדא בדרגא תתאה לא בעי קודשא בריך הוא דאיהו יתוב מדרגא דיליה למיהב איבא ולא אתדבכא בההוא דרגא דלאו דיליה:

ותא חזי אי האי אתתא לא אתנסיבת אפילו תזנה בכל גוברין דעלמא אי בעי בעלה יתוב לגבה אבל אי אתדבכ בנשואין [לאחר ולאחר] (נ"א ואחר) [לאחר דא האי] לא יוכל לשוב לדרגא קדמאה דהוה בקדמיתא לגבה לא יוכל ודאי לאתבא לההוא דרגא לעלמין:

אחרי אשר הטמאה תנינן דהטמאה כלביה אי הכי אפילו אי תתרחק ותזנה בלא נשואין אלא כיון דאתדבכת לאחר הא קבילת עלה חולקא דההוא סטרא ובעלה:

קנ"ב

קדמאה דאיהו מסטרא אחרא טבא דטוב לא יהא [ביה נ"א לית ליה למיהב] וליה בהו (ביה) חולקא לעלמין ולא יפיש כלל לההוא אתר הא אם שלחה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון לקדמאה אסורה אבל לשאר בני נשא תשתרי דילמא תשכח אתרא כמלקדמין ואחרון יקום דיזדווג בהדא¹:

מאן דאית ליה בנין מאתתיה קדמיתא ואעיל האי לגו ביתיה ההוא יומא אתדבכ בחרבא קשיא דמתהפכא בגין תרין סטרין חד דהא תרין דחת לון לבר והשתא איהו תליתאה² ותו מאנא דאשתעבד ונ"א דאשתתף ביה אחר היך ייתי איהו למיהב ביה רוחא דיליה וישתתף בהדה ויתדבכ בה לאו דאיהי אסורא אבל ודאי שתופא בישא ואיהו (איתי לביתיה ואסתכן) לגרמיה כדאמרן³:

רבי לויטס איש כפר אונו הוה חיך ומתלוצין על אתתא דא כד חמי מאן דאזדווג בהדה והוה אמר (משלי לא כה) ותשחק ליום אחרון כתיב מאן דאתדבכת ביה באיש אחרון חיוכא איהי לבתרא⁴:

השתא אית לאדרא⁵ ולעינא על אתר ונ"א אילנא חד רב ועלאה דהוה בעלמא וגזעא ושרשא

לקחתה לא יוכל לא יקחנה היה צריך להיות מה זה לא יוכל אלא כיון שהאשה הזו נדבקה באחר וירדה להשתעבד בדרגה תחתונה לא רוצה הקדוש ברוך הוא שישוב מדרגתו לתת פרי ולהדבק באותה דרגה שאינה שלו.

ובא וראה אם האשה הזו לא נשאת אפילו תזנה עם כל האנשים שבעולם אם רוצה בעלה ישוב אליה אבל אם נדבקה בנשואין לאחר (ואחר) זה (זה) לא יוכל לשוב לדרגתו הראשונה שהיה בתחלה אליה לא יוכל ודאי להשיב אותה הדרגה לעולמים.

אחרי אשר הטמאה שנינו שהטמאה כלבו אם כך אפילו אם תתרחק ותזנה בלי נשואין אלא כיון שנדבקה לאחר הרי קבלה עליה את החלק של אותו הצד ובעלה

הראשון שהוא מצד אחר טוב של טוב לא יהיה לו בה חלק לעולמים ולא ירבה כלל את אותו מקום הרי אם שלחה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון לראשון אסורה אבל לשאר בני אדם מתרת אולי תמצא מקום כמו מקדם ואחרון יקום ויזדווג עמה.

מי שיש לו בנים מאשתו הראשונה ומכניס את זו לתוך ביתו אותו היום הוא נדבק בחרב קשה שמתהפכת בשביל שני צדדים אחד שהרי שנים היא דחתה החוצה ועכשיו הוא השלישי ועוד כלי שהשתעבד (שהשתתף) בו אחר איך הוא יבא לתת בה רוחו שלו וישתתף עמה וידבק בה לא שהיא אסורה אבל ודאי שתוף רע הוא לעצמו (כמו שבארנו).

רבי לויטס איש כפר אונו היה צוחק ומתלוצץ על האשה הזו כשראה מי מזדווג עמה והיה אומר ותשחק ליום אחרון כתוב מי שנדבכת בו באיש אחרון אחר כך היא צחוק.

עכשיו יש לחזר ולעין על מקום (נ"א אילן) אחד גדול ועליון שהיה בעולם וגזע ושרש של אמת והוא עובד אבי ישי אבי

¹ בהדה (דפ"ו).

² פי' לא נתייבשה עמהם, שהראשון גירשה, והב' גירש או מת (מ"מ).

³ מוסגר בדפ"ק.

⁴ פי' מי שנשאה אחר שנדבקה עם אחר, ושיעור הכתוב ותשחק, פי' יהיה לשחוק מי שנשוא אותה

שנדבקה באחרון (מ"מ).

⁵ "להדרא" דפ"ו.

ספר שמות

דוד שהרי נאמר שהיה אחרון איך יצא שרש אמת מהמקום הזה.

דקשוט ואיהו עובד אבי ישי (ו)אבי דוד דהא [אתמר

דאחרון¹ הוא והוהו] (אי תימא דאחר איהו) היך נפק

שרשא דקשוט מנו אתר דא²:

אלא עובד אתתקן בתקונא עלאה ואהדר שרשא דאילנא דקא אתהפך על תקוניה ואסתליק ביה ואתתקן כדקא יאות ועל דא אקרי עובד מה דלא זכו הכי שאר בני עלמא³:

אתא איהו פלח ואעדר עקרא ושרשא דאילנא

ונפק מענפין⁴ [מריכין ואהדר (נ"א ואעדר)] (מרירן

ואהדר) ואתקן בנופא דאילנא⁵ אתא ישי בריה

ואחסין ליה ותקין ליה ואתאחד בענפוי⁶ דאילנא

אחרא עלאה⁷ וחבר אילנא באילנא ואסתבכו דא

בדא⁸ כיון דאתא⁹ דוד אשכח אילנין מסתבכין

ומתאחדן דא בדא כדין ירית שלטנו בארעא ועובד

גרים דא:

בכה ההוא סבא ואמר אי סבא סבא ולא אמינא

לך דעאלת בימא רבא השתא אנת הוא גו תהומי

רברבין אתתקן לסלקא סבא סבא אנת גרמת דא

דאלמלא והויתו (היית) שתיק בקדמיתא הוה יאות

לך אבל השתא לא יכילת ולית מאן דאחיד בידך

אלא אנת בלחודך קום סבא ואסתלק בסליקו:

אלא עובד נתקן בתקון עליון וחזר

השרש של האילן שהתהפך על תקונו

והתעלה בו והתתקן כראוי ועל זה נקרא

עובד מה שלא זכו כן שאר בני העולם.

הוא בא עבד ועדר את עקר ושרש

האילן ויצא מהפנים המרים וחזר ונתקן

בנוף של אילן אחר עליון בא ישי בנו וחזק

אותו ותקן אותו ונאחז בענפי האילן

העליון האחר וחבר אילן באילן והסתבכו

זה בזה כיון שבא דוד מצא אילנות

מסבכים ומאחדים זה בזה אז ירש

השלטון בארץ ועובד גרם את זה.

בכה אותו זקן ואמר אי זקן זקן ולא

אמרנו לך שנכנסת לים הגדול עכשיו אתה

הוא בתוך התהומות הגדולים התתקן

לעלות זקן זקן אתה גרמת לזה שאלמלא

היית שותק בתחלה היה נאה לך אבל

עכשיו לא יכלת ואין מי שיאחז בידך אלא

אתה בלבדך קום זקן ועלה במעלה.

¹ בזהר הרקיע (בדפוס קארץ דף צא ע"א) הנוסח הוא דהאי אתתא דאחר (לש"ו).

² שהרי הוא בן יבמה, ונקרא אחר שאין לו בן זוג, שהרי אשתו עמו וירד לאל אחר (זהר הרקיע צח ע"ב).

³ מחלון וכליון, הם היו גלגול ער ואונן. ולכן נקרא אונן, שהיה אונן על אבלו וחסאו, עד שנתגלגל במחלון, ומחלו לו. כי נתקן ע"י בועז, בסוד עובד, שהיה עובד אדמתו, שהיא הנוקבא, לא כמו קודם, שהיו משחיתים זרעם לבטלה. ולכן ז"ס השכנות אשר בחצר מות, שהם הנשמות, קראוהו עובד. ולכן נקרא בנו ישי, כי בו ירש ש"י עולמות, ומה שהיה תחלה רעב בארץ, כי אין לחם שלא מכרו אדמתם, עתה ישבע לחם, וזהו לבית הלחמי (ספר הליקוטים וזאת הברכה ח).

⁴ מאנפין (דפ"ו).

⁵ דוד המלך ע"ה, היתה נפשו גבוהה עד מאד, אמנם ע"י חטאו של אדה"ר הקדום, מאז ירדה אל עמקי הקליפות בסטרא דנוקבא של הקליפה, וכאשר נולד דוד, היה פעם א' שיצא מן הקליפות, ולכן לא התחיל תקונו אלא מבחי' העשייה הנקראת נפש ובלבד לסבת היותו מגולגל ממדרגה השלישית כנז"ל. וז"ס הנזכר בסבא משפטים דף ק"ג ע"א, וגם בכמה מאמרים אחרים, כי דוד היה מסטרא דנוקבא ולא מדכורא, אלא בעולם המיתה הנקראת נוקבא, והבן זה. ולכן אמרו שם אמאי איקרי עובד, דאעדר אילנא ותקין ליה. והוא, לפי שהיה טבוע בעמקי הקליפות דנוקבא. (שער הגלגולים - הקדמה ז). אדה"ר נתן לו [לדוד] ע' שנה שאל"כ לא היו לו חיים כלל, ולא יצא דוד לעולם, עד שבא עובד, ותיקן לעבדה ולשמרה שנאמר לאדה"ר, ולכן נקרא עובד. ותחת מה שנאמר לאדה"ר בזעת אפך תאכל לחם, לכן נקרא ישי בית הלחמי (ספר הליקוטים - פרשת האזינו). פי' מלכות (מ"מ).

⁶ קעה ע"ב (הערת הזהר).

⁷ פי' ז"א (מ"מ).

⁸ עי' אד"ר קלו ע"א: תאנא בגולגלתא דרישא אלף אלפי רבוא ורבוא רבבן קוצי דשערי אוכמן ומסתבכין דא בדא ומתערבין דא בדא - ענין ה"סיבוך" הוא, שמתערבבים שערי דכין ומסאבין [טהורים וטמאים] ומסתבכים זב"ז (בהגרא"א על ספד"צ ה ע"ד וענין הסיבוך), בז"א השערות מסתבכין מכח יניקת הקליפות דאזלין בערבוביא וכמו שהיה בעולם התוהו, שכל אחד מהם היה נכנס בגבול חבירו ולוקח את האורות של חבירו (ע"ח נקודות ה) (ב"ע קנו ע"א).

⁹ קע ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

עובד דא אתתקן ונפק מגו חקל בישא דגובין
בישיין¹ אתא ישי בריה ואתקין ואעדר אילנא ועובד
[נ"א ועם כל דא] דא רזא דרזין ולא ידענא אי אימא
אי לא אימא אימא מילך סבא ודאי אימא בדא
ידיעאן כל שאר בני גלגולא [עובד אילנא אתקין
ועבד דאילנא אתקין] (עובד ועכ"ד אילנא אתקין)
כד אתא דוד מלכא באילנא תתאה דנוקבא
אשתאר ואצטריך לקבלא² היין מאחרא ומה אי האי
ודאתתקן [דאתקן] ואתקין כלא הכי שאר בני עלמא
דאתיין בגלגולא דלא יכלין לאתתקנא הכי על אחת
כמה וכמה:

בכל סטריין אתהפך בגלגולא [פרין]³ (בעז) הכי
הוה עובד הכי הוה [נ"א ועם כל דא אילנא אתתקן]
ובכלא נפק⁴ אילנא מסטרא דרע ואתדבק לבתר
בסטרא דטוב בקדמיתא (בראשית לח ז) ויהי ער
בכור יהודה רע אונן אוף הכי⁵ מחלון אוף הכי⁶ ולא
כל כך אבל [בהני] (בהכי) אתעכל רע ונפיק טוב
לבתר נפק⁷ ההוא דכתיב ביה (ש"א טז יב) וטוב ראי
(שם יח) ויהו"ה עמו הכא קיימא אילנא תתאה על
תקוניה ומלך אלהים על גוים:

בשירותא דכלא מעקרא⁸ ויסודא (אחרא) עלאה
אשתרשו דרגין ראובן שמעון לוי (ו)יהודה מה כתיב
ביה⁹ (בראשית כט לה) הפעם אודה את יהו"ה
וכתיב (שם) ותעמוד מלדת (ובספרא דהנוך ותעמוד
מלדת) היינו (ישעיה נד א) רני עקרה לא ילדה¹⁰ בגין
דכד אתיליד יהודה נפקת נוקבא מתדבקא בדכורא

עובד זה התתקן ויצא מתוך שדה רע
של בורות רעים בא ישי בנו והתקין ועדר
את האילן ועם כל זה (ועובד) זה סוד
הסודות ולא ידעתי אם אמר ואם לא אמר
אמר דברין זקן ודאי אמר בזה ידועים כל
שאר בני הגלגול (עובד התקין אילן ועם
כל זה שהתקין אילן) עובד עם כל זה
התקין אילן כשבא דוד המלך נשאר
באילן התחתון של הנקבה והצטרך לקבל
חיים מאחר ומה אם זה שהתקן והתקין
הכל כך שאר בני העולם שבאים בגלגול
שלא יכולים להתתקן כך על אחת כמה
וכמה.

בכל הצדדים מתהפך בגלגול כך היה
פרץ כך היה בעז כך היה עובד (ועם כל
זה האילן נתקן) ובכל יוצא אילן מצד הרע
ואחר כך נדבק בצד הטוב בתחלה ויהי ער
בכור יהודה רע (אונן אף כך) מחלון אף
כך ולא כל כך אבל באלה התעכל הרע
ויצא אחר כך טוב (יצא) אותו שכתוב בו
(שמואלא טז) וטוב ראי וה' עמו עכשיו
עומד אילן תחתון על תקונו ומלך אלהים
על גוים.

בראשית הכל מעקר ויסוד עליון
השתרשו דרגות ראובן שמעון לוי יהודה
מה כתוב בו הפעם אודה את ה' ונאמר
ותעמד מלדת היינו רני עקרה לא ילדה
משום שכשנולד יהודה יצאה נקבה
דבוקה בזכר ולא היתה על תקוניה פנים
בפנים ולא הכשרה ללדת כיון שנסר

¹ דע כי הנה נפש דוד היתה מאותם נשמות שנשארו מאדה"ר, ואותו הפעם היה הפעם הראשונה שייצאה מעמקי הקלי'. והנה מקום נפשו היתה מסטרא דנוק' דקלי', ולכן יצא מרות המואביה, שהיתה שקועה בקלי' מואב, כי כבר ידעת כי עמון ומואב הם ב' קלי' נגד בינה ומלכות (מ"מ).

² בראשית קסח ע"א (הערת הזהר).

³ פ' שכתב בפ' וישב, ער ואונן נתגלגלו בפרץ זרח, ומ"ש האב"י ער ואונן נתגלגלו במחלון וכליון, צ"ל שאחר שנתקנו בפרץ זרח, נשאר להם קצת תיקון ונתגלגלו במחלון וכליון, אבל מחלון נתקן לגמרי וכליון נאבד, ומ"ש אבל בהני אתעכל רני, פי' ע"י פרץ ועובד הנזכר נפק טוב וכו' (מ"מ).

⁴ נפיק (דפ"ו).

⁵ "אונן אוף הכל" מוסגר בדפ"ק.

⁶ מחלון וכליון הם ער ואונן (מ"מ).

⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁸ פ' בתחלת הכל, מחג"ת העליונים נשתרשו שרשים של ישראל, והם ראובן שמעון ולוי חג"ת (מ"מ).

⁹ פ' שיהודה שהוא מלכות כתיב ביה ב' פסוקים הפעם אודה וכו' וכתיב ותעמוד מלדת, והכוונה למ"ש לקמן, שתחלה היתה המלכות באחורי ז"א, ולא נתקנה כדי להיותה עמו פב"פ, וזהו יה"ו דיהודה שהם חג"ת ומלכות, שהיא ד' דיהודה היתה אחורי חג"ת, ולזה הביא פסוק ותעמוד מלדת, שמורה שעדין לא נתקנה ואינה ראויה לילד. ואחר שננסרה וחזרה עמו פב"פ, אזי היא סוד ה' דיהודה דנפקא ממסכינו לעתירו כמ"ש לקמן. ולזה הביא פ' הפעם אודה את ה', כי אז המלכות פב"פ, ולכך אומרת המלכות אודה את ה'. ושיעור הכתוב, אומרת המלכות הפעם אודה, ולמה הודאה זו, לפי שתחלה באחור ותעמוד מלדת ועכשיו שחזרה פב"פ ראוי הליד ולכך אודה את ה' (מ"מ).

¹⁰ ושיעור הכתוב עכשיו שחזרה פב"פ רני מה שהיתה עקרה ולא ילדה תחלה בהיותה אב"א עמו עכשיו שחזרה פב"פ רני וכדמסיק (מ"מ).

ספר שמות

ולא הות על תקונהא אנפין באנפין ולא [אכשרת] ואתכשרתו (כשרת) לאולדא כיון דנסר לה קודשא בריך הוא ואתקין לה וס"א אנפין באנפין כדיון אתכשרת לאתעברא ולאולדא:

ובספרא דחנוך ותעמוד מלדת לאו על לאה אתמר אלא על רחל¹ אתמר (על) ההיא דמבכה:

קד/א

על בניה [ההיא] (האי) דאשתרשת ביהודה (יהודי"ה)² ותעמוד מלדת דהא לא ואתתקנת³ (אתקנת):

בקדמיתא דיוקנא דלעילא הוה [כלא] ראובן⁴ אור"ר ב"ן [דכתיב] (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור [ימינא אור בן] שמעון שמאלא [אור] בהווא סינא [ג"א גיסא] דדהבא בהדיה⁵ שם עון לוי חבורא דכלא לאתחברא מתרין סטרין יהודה נוקבא⁶ בהדיה) דכורא מתדבקא יה"ו דא דכורא ד"ה דא נוקבא דהות בהדיה:

ד"ה אמאי וד"ה אלא ד' באתדבקתא (דא בהדי דא אלא ד' באתדבקו) דרע בהרה איהי ודל"ת (דלת) מסכנא [אייתי] ואיהו ואצטריך לאתבא בגלגולא לאתעכלא ההוא רע ולמתבלי בעפרא ולבתר לצמחא בסטרא דטוב ולנפקא ממסכנו לעתירו וכדין ה' ועל דא ויה"ו ד"ה (יהו דה):

פוק סבא (פוק) מגו תהומי לא תדחל כמה ארביין זמינין לך בשעתא דתשוטט ימא בנין לנייחא בהו בכה כמלקדמין ואמר מארי דעלמא דילמא יימרון משריין עלאיין דאנא סבא ובכי כינוקא גלי קמך דעל יקרך אנא עביד ולא עבידנא על יקרא דילי דהא בקדמיתא הוה לי לאסתמרא דלא איעול בימא רבא והשתא כיון דאנא ביה אית לי לשטטא בכל סטריין ולנפקא מניה:

אותה הקדוש ברוך הוא והתקין אותה (פנים בפנים) אז הכשרה להתעבר וללדת.

ובספרו של חנוך ותעמד מלדת לא נאמר על לאה אלא נאמר על רחל אותה שמבכה

על בניה אותה שנשרשה ביהודה יה"ו ד"ה ותעמד מלדת שהרי לא נתקנה.

בתחלה דמות העליון היה הכל ראובן אור"ר ב"ן ויאמר אלהים יהי אור ימין אור (ב"ן) שמעון שמאל אור באותו סיג שהזהב עמו שם עון לוי חבור של הכל להתחבר משני צדדים יהודה נקבה עם זכר נדבכת יה"ו זה זכר ד"ה זו נקבה שהיתה עמו.

ד"ה למה ד"ה אלא ד' בהדבקות של רע עמה היא דל"ת היא עניה וצריכה לשוב בגלגול לבער את אותו הרע ולהתבלות בעפר ואחר לצמח בצד הטוב ולצאת מעני לעשר ואז ה' ועל זה יה"ו ד"ה.

צא זקן מתוך התהומות אל תפחד כמה ספינות מזמנות לך בשעה שתשוטט בים כדי לנוח בהן בכה כמו מקדם ואמר רבון העולם אולי יאמרו המחנות העליונים שאני זקן ובוכה כתינוק גלוי לפניך שעל כבודך אני עושה ולא עשיתי לכבודי שהרי בתחלה היה לי להשמר שלא אכנס לים הגדול ועכשיו כיון שאני בו יש לי לשוטט בכל הצדדים ולצאת ממנו.

¹ פי אע"ג דפשטה דקרא הוא על לאה כפי הסוד על המלכות מדבר שהיא רחל (מ"מ).

² יה"ו ד"ה (דפ"ו).

³ פי' כמ"ש לעיל בפסוק ותעמוד, מורה בהיותה באחור קודם הנסירה (מ"מ). אתתקנא (דפ"ו).

⁴ עי' עוד קד ע"ב הערה בשם הקדו"ש צז ע"ג.

⁵ פי' שהגבורות יש בהם סיגים (מ"מ).

⁶ יהודה הוא מלכות שבאחורי הת"ת, והוא היה מחובר עם לוי באחורי הת"ת דידה, וכמ"ש בפ' משפטים (קד רע"א) וע' בפ' ויצא (קנה ע"ב) ובהארת המוחין (פ"ט) (הקדו"ש מה ע"א), והנה השם ב"ן הזה הוא נמשך ויוצא מאור המ"ה דלעיל אות ט"ו, וכנודע שכל נוק' הנה הוא נמשך ויוצא רק ממנו וכמ"ש באד"ר (קמא ע"ב) וכן בפ' משפטים (קד ע"א), ועי"ז הנה הגם שהוא בעצמו הנה הוא נעלם, אך מתגלה על ידה ע"י שהוא נמשך ויוצא ממנו, והם כלולים זה בזה הן בתחילתן והן בסופן, כי בתחילה הנה היא נכלל בו בהה' אחרונה דהשם הוי"ה בה' אשר בז"א, ואח"כ, ר"ל אחר שנתקנה ונשלמה, הנה הוא נכלל בה באותיות יה"ו דהשם הוי"ה ב"ה אשר בהמלכות, והוא בסוד יהוד"ה שהוא במלכות שאמרו בזוה"ק משפטים (ק"ד רע"א וע"ש סע"ב) וע' הגר"א בספד"צ פ"א (טו ע"א ט ע"ג ד"ה מלך הרביעי ושם עוד טז ע"ד י ע"ג בד"ה וענין אפרים) וכו' (כללים ח"ב כו ע"א).

ספר שמות

יהודה אתה [יודוך אחיך]¹ (שם מט ה) כללו אודן על שמא דא ו[היינו דאנן אמרין ברוך אתה איהו ברוך וואיהו] (ואיהו) אתה לכללו בנוי לא אמר יעקב אתה אלא לאתך דאצטריך דא איהו אתה:

שמא דא [ודאי אתה] יודוך אחיך כללו אודן לך על שמא דא ודאי אתה יודוך אחיך על שמא דא אסתלק ואתכפיא סמר אחרא בנין דכד [אתקרי ואדכר] (אתברי) הא נפקת סמרא אחרא בהדה? כיון דאמרי אתה שלטנו ורברבנו אית לה וסמרא אחרא אתכפייא ולא אתחזיאת תמן ודאי בשמא דא אתרשים ואתברירי מסמרא אחרא ודא אסתלקו ושלטנו דיליה ותבירו וביש לסמרא אחרא כיון דיודוך אחיך (ו) על שמא דא אתה כדין ידך בערף אויביך מיד אתכפייין לגבך ושמא דא גרים:

ידענא חברייא ידענא דהא אתה שמא דא אתון אמרין לאתך אחרא עלאה דכתיב (תהלים קי ד) אתה כהן לעולם בימינא עלאה שפיר איהו דהא כיון [דאמר רבי] (דרבי) שמעון ואודן (אודאן) ליה עלאין ותתאין וזכה לכלא כל מה דאיהו אמר הכי איהו ושפיר:

אבל כד תהוון מטאן לגביה אמרו ליה ואדכרו ליה יומא דתלנא כד³ זרענא פולין לחמשיין ותרין גוונין דהא ואתה כהן⁴ הכא אתקשר כוס [של] (ד) ברכה בימינא⁵ בלא פרוודא כלל ובנין כך אתה כהן לעולם הכא אתקשר כוס בימינא כדקא יאות:

ועל דא אמר קרא יהודה אתה להאי אתה יודוך אחיך ולא כתיב (בראשית מט ה) יהודה יודוך אחיך

יהודה אתה יודוך אחיך (כלם מודים על השם הזה) היינו מה שאנו אומרים ברוך אתה הוא ברוך והיא אתה לכל בניו לא אמר יעקב אתה אלא למקום שהצטרך זהו אתה.

השם הזה (ודאי אתה) יודוך אחיך כולם מודים לך על השם הזה ודאי אתה יודוך אחיך על השם הזה הסתלק ונכפה הצד האחר משום שכשנקרא ונזכר הרי יוצא אתו הצד האחר כיון שאומרים אתה שלטון וגדלה יש לה והצד האחר נכפה ולא נראה שם ודאי שבשם הזה נרשם ונבחר מהצד האחר וזו העליה והממשלה שלה ושבר ורע לצד האחר כיון שיודוך אחיך על השם הזה אתה אז ידך בערף אויביך מיד נכנעים אליך והשם הזה גורם.

ידעתי חברים ידעתי שאתה הרי השם הזה אתם אומרים למקום עליון אחר שכתוב (תהלים קי) אתה כהן לעולם בימין העליון יפה הוא שהרי כיון שרבי שמעון מודים לו עליונים ותחתונים וזכה לכל כל מה שהוא אומר כך זה ויפה.

אבל כשתהיו מגיעים אליו אמרו לו והזכירו לו את יום השלג כשזרענו פולים לחמשים ושנים צבעים שהרי אתה כהן כאן נקשר כוס של ברכה בימין בלי פירוד כלל ולכן אתה כהן לעולם כאן נקשר כוס בימין כראוי.

ועל זה אמר הכתוב יהודה אתה לאתה הזה יודוך אחיך ולא כתוב יהודה יודוך אחיך ולא יותר אלא על שם של את"ה אתה מקום זה הצטרך לשם הזה ולא אחר.

¹ כל שהיה במדרגה וירד לא יעלה לעולם, וכן הוא בהיבם, כיון שהיה בידו לבנות אותו וסלק מחשבתו, וכמ"ש מאן יבמי להקים כו', והוא גילוי מחשבתו, ואח"כ עומד ואומר לא חפצתי לקחתה, והוא דבור, ואח"כ וחלצה נעלו, שהוא קשירתו בעקב, שהוא עולם העשיה עקב כידוע, ושם של נעלך כו' (שמות ג ה), זו אשה כו', והתיר הקשר שהי' המת קשור בו לתקנו, ואז לא יבנה עוד, והולך נע ונד עד דאשכח פרוקא ברחמים גדולים, ובזכות ובמעשים גדולים מאד של ת"ח גדול מאד שעולה, למדרגת או"א עילאין, דשם עלמא דחירו, ומוציאו מיד ס"א, וצריך לחליצה להתירו מקשר אחיו, לאשכח ליה פרוקא אחרא, ואף בועז שהיה קרוב הוצרכו לרחמים ובקשות גדולות, יתן ה' לך את האשה, ברכות כל הזקנים, ותקראנה לו השכנות שם כו', וכידוע וכן בתמר, אלא ששם היה על הענין אחר להעלותם למדרגתם הראשונה, שאביהם היה הגואל, ואמר בסבא שם, יהודה אתה יודוך אחיך בב' ענינים, א' שלא ירדו לאחר להתבנות, ועוד שזכו לענינים הראשון, ולזו לא זכה שום אדם. והענין כי זה הבנין היה ע"י השי"ת שלא בידיעת יהודה, וכ"ה בענין בהמ"ק דבתחילה הי' ראוי להתבנות ב' בהמ"ק ע"י דקב"ה, והוא דרגא דאצילות, בינה ומלכות, וכשחטאו אבדו, וע"י תשובתם זכו לב' בהמ"ק, אבל ע"י דבר נש, ובעלמין דמט"ט בבריאה ועשי' (בהגר"א בתיקו"ז קז ע"א).

² פי' ד' דיהודה מורה על היותם אב"א ויש קצת יניקה לסט"א, ולכן אמר אתה שבירר הקדושה מסט"א (מ"מ).

³ צז ע"ב (הערת הזהר).

⁴ נמחק בדרך אמת.

⁵ פי' בפסוק זה נתקשרה המלכות שהיא "אתה" העם החדש שהוא "כהן" (מ"מ).

ספר שמות

ולא יתיר¹ אלא על שמא דאת"ה אתה אתר דא
אצטריך לשמא דא ולא אהרא:

יהודה אבא קדמאה ואבא תניינא ולא הוה ביה
חלופא לעלמין ובגין כך פריץ אתתקף [הוה] [ביה]
בתוקפוי מה דלא הוה הכי לכל בני עלמא ועל דא
בניינא דדוד שארי חשבונא מפרץ ולא מבעז דהוה
ביה שנויא חברייא אי תשנחון לאו מליץ בסתימו קא
אמינא ואף על גב דסתימין אינון (מליץ):

ועל דא ויהודה² רווח שמא דא דאקרי אתה קם
על בורייה זמנא קדמאה וזמנא תניינא ולא אשתני
לעלם ובגוי דיהודה וזרעא (וזרען) דיליה אודן
ואמרין כי אתה אבינו מה דלית הכי לשאר בני
גלגולא לעלמין שאר בני גלגולא תרין אבהן תרין
אמהן אית לון [גוון] לבניינא ורוין אלין בעמקי ימא
(ברזא) בלבא דתהומי אינון מאן יכיל לאפקא לון
קום סבא אתגבר ואתקף בתוקפך אפיק מרגלן מנו
תהומי:

בעז אתחזי דהוה ביה שנויא³ כד אוליד לעובד
דהא עובד וס"א עובדאן בשנויא הוא לאו הכי אבצן
והוא [הוה] בעז⁴ הוא אבא קדמאה דלא עבד שנויא
ואי תימא איהו הוה ודאי כד אתער לעובדא דא ביה
הוה מאן ודהוא [ההוא] תקיף כאריא וכליתא ביה
הוה בגין דלא:

קד/ב

להוי שנויא ביה בדוד ואתהדר מלה לעקרא
קדמאה בגין דיהא כלא מאבא חדא ושלשלא חדא
וכלא חד ולא הוה שנויא בגלגולא דזרעא דדוד ועל
דא אתה מרישא ועד סופא בלא ושנוייא (שנוייה)
כלל:

השתא נפקת סבא מעמקי לבא דימא יהודה
אתה ודאי מרישא ועד סופא ולא אתחזי לכל שאר
בגין ולאתקרי אתה⁵ אלא ליה בלחודוי (לאתקרי

יהודה האב הראשון והאב השני ולא
היה בו חלוף לעולמים ולכן פרץ התגבר
בו בגבורתו מה שלא היה כך לכל בני
העולם ועל כך בנינו של דוד מתחיל את
החשבון מפרץ ולא מבעז שהיה בו שנוי
חברים אם תשגיחו לא אמרתי דברים
בסתר ואף על גב שהם נסתרים.

ועל כך יהודה הרויח את השם הזה
שנקרא את"ה עמד על בריו פעם ראשונה
ופעם שניה ולא השתנה לעולם ובני
יהודה וזרעו מודים ואומרים כי אתה
אבינו מה שאין כן לשאר בני הגלגול
לעולמים שאר בני הגלגול שני אבות שתי
אמהות יש להם צבע לבנין וסודות הללו
בעמקי הים הם בלב התהומות מי יכול
להוציא אותם קום זקן התגבר והתחזק
בחזקך והוצא מרגליות מתוך התהומות.

בעז נראה שהיה בו שנוי כשהוליד את
עובד שהרי עובד (מעשה) הוא בשנוי לא
כך אבצן הוא בעז הוא האב הראשון שלא
עשה שנוי ואם תאמר שהוא היה ודאי
כשהתעורר למעשה הזה היה בו מי שהוא
גבור כארי וכלביא היה בו כדי שלא

יהיה שנוי בדוד וחזר הדבר לעקר
הראשון כדי שהכל יהיה מאב אחד
ושלשלת אחת והכל אחד ולא היה שנוי
בגלגול של זרע דוד ועל זה אתה מראש
ועד סוף בלי שנוי כלל.

עכשיו יצאת זקן מעמק של לב הים
יהודה אתה ודאי מראש ועד סוף ולא ראוי
לכל שאר הבנים שיקראו אתה אלא לו

¹ עתה שהוא עד עת התיקון דלעת"ל, שליטת הבינה, שתתחיל אורה מעת ביאת המשיח והלאה, אי אפשר להחזיר את כל מה שנאבד ע"י החטא רח"ל, להחזיר להמדרגה שקודם החטא כמעט בשום אופן, ולא זכה לזה אלא רק כל מה שנעשה ביהודה עם תמר, [ור"ל בער ואונן שהם נתקנו בפרץ וזרח, והרי חזרו ונולדו מיהודה עצמו], והיה זה ע"י הקב"ה, וכמ"ש (סוטה י ע"ב) יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו הדברים כבושים (דע"ה ח"ב ק ע"ג).

² נמחק בדרך אמת.

³ פ' כי בפרץ יהודה הוא אבא קדמאה וכו' אבל בעובד יש שינוי כי אלימלך אבי מחלון ובעז אבי עבוד (מ"מ)

⁴ פ' ולמה נק' שמו בועז, כיון ששמו אבצן אלא ודאי לדרשא הוא דאתא, בו עז, דהיינו יהודה שנק' אריה נתגלגל בבעז, וז"ש כד אתער לעובד דאביה הוה, ומפרש מאן, ר"ל מי הוא זה שנתלבש בבעז ואמר ההוא תקיף כאריה וכליתא שהוא יהודה ביה הוה, וז"ל האריז"ל בועז הוא יהודה ממש שהואמלכות הנק' עוז לעמו יתן וזהו תיבת בועז בו עז (מ"מ).

⁵ אתה הוא מפרש והולך, שהוא ברוך אתה, ולעיל (לט ע"ב) פ' שהוא עמודא דאמצעייתא, דאמר אתה הוא דאתמר ביה אבינו מלכנו כו', ואיהו כליל כל אתוון דאורייתא. ומאי ניהו אורייתא דכתב

ספר שמות

אתה) זכאה חולקיה דדוד דהכי אתבריר ואסתלק משאר (עקרא ד) בני נשא (בארעא):

יודוך אחיך (בראשית מט ח) יודוך כל בני עלמא מבעי ליה מאי טעמא אחיך אלא ארח כל בני עלמא לא מתיבמין לגלגולא אלא מסטרא! דאחיך ואתה בגרמך אזדמנת ליבומא? [נ"א ואחא אזדמן ליבומא] והכא כלחו אחיך יודוך דלא ישתלשל מנייהו ולא מחד מנייהו שלשולא דמלכו אלא אתה בלחודך³ אתה מרישא ועד סופא אתה עבדת ומינך נפק כל שלשולא וגזעא (ס"א דיוקנא וגופא) ודאריהו (דאריא):

בניך בני אריה דלא אתעברו לשנויא ודאחיך (דאחוך) לא אתחלפו לטלה ולא לשור ולא לגדי ולא לשום דיוקנא אחרא אלא אריה שארי למבני ואריה סיים בניינא כל שלשולך בני אריה נינהו דאלמלא אתא גלגולא מסטרא דאחוך יתחלפון כל דיוקנין ויתערבון אלין באלין ועל דא יודוך אחיך דלא הוה חד מנהון בגלגולא דשלשלאה דבניך ידך זקיף דלא הוה בך ערבוביא אחרא מנייהו והיינו מטרף בני עלית דלא הוה מטרף לאחרא על פתורך:

כרע במיתת ער רבין במיתת אונן לבתר אתגבר כארי לאקמא לפרץ וכלביא לאקמא לזרח מי יקימנו דכתיב (בראשית לח כו) ולא יסף עוד לדעתה ותרנום לא פסק מי יקימנו מאן הוא דיימא אסורה אתתא דא מאן הוא דיימא הואיל ואשלימת ארחהא (לא אצטריכא לך יתיר) יבמה דא כיון דאשלימת ארחהא לא אצטריכת לך יתיר ואתחזיאת לאתפרשא מינה אבל מי יקימנו ודאי מתמן ולהלאה איהי דיליה דהא נפיק⁴ [נ"א דא אפיק] מאן דמכשכש במעהא:

רזא סתימא הכא אחוה דבר נש אמאי גוי⁵ יהודה דהוה אבוי אמאי אלא ההוא דמכשכשא במעהא חמי דמאן דהוה נטיר ליה⁶ מקטרנ ליה קטרונין בכל סטרין בעי לאפקא כיון דנפיק זמין לאחרא ההוא

לברו אשרי חלקו של דוד שכך נבחר והתעלה משאר העקר של אדם בארץ.

יודוך אחיך יודוך כל בני העולם היה צריך להיות למה אחיך אלא שדרך כל בני העולם לא מתיבמים לגלגול אלא מהצד של האחים והאח מזמן ליבום (ואתה בעצמך הזדמנת ליבום) וכאן כל אחיך יודוך שלא ישתלשל מהם ולא מאחד מהם שלשלת המלוכה אלא אתה לבדך אתה מראש ועד סוף אתה עשית וממך יצא כל השלשלת וגזע (דמות וגוף) של האריה.

בניך בני אריה שלא עברו לשנוי של אחיך לא התחלפו לטלה ולא לשור ולא לגדי ולא לשום דמות אחר אלא אריה התחיל לבנות ואריה סיים את הבנין כל השלשלת שלך הם בני אריה שאלמלא בא גלגול מצד אחיך יתחלפו כל הדיוקנאות ויתערבו אלה באלה ולכן יודוך אחיך שלא היה אחד מהם בגלגול השלשלת של בניך ידך הרם שלא היה בך ערבוביה אחרת מהם והיינו מטרף בני עלית שלא היה טרף לאחר על שלחנך.

כרע במיתת ער רבין במיתת אונן אחר כך התגבר כארי להקים את פרץ וכלביא להקים את זרח מי יקימנו שכתוב ולא יסף עוד לדעתה ותרנום ולא פסק מי יקימנו מי הוא שאמר אסורה אשה זו מי הוא שאמר הואיל והשלימה את צרכיה לא הצטרכה לך יותר יבמה זו כיון שהשלימה דרכיה לא הצטרכה לך יותר ונראית לפרש ממנה אבל מי יקימנו ודאי שמשם והלאה היא שלו שהרי הוציאה מי שמכשכש במעה.

סוד נסתר כאן אחי האדם למה ועוד יהודה שהיה אביו למה אלא אותו שמכשכש במעה רואה שמי ששומר אותו מקטרנ עליו קטרוגים בכל הצדדים

עמודא דאמצעיתא, ועליה אתמר ברוך אתה. ועוד מביא ראייה, שנאמר יהודה אתה, והוא שם הוי"ה וד', לד' אתון כמו שמפרש והולך, בגין דביה כו' (בהגר"א בתיקו"ז סה ע"א).

¹ סטרא (דפ"ו).

² "ואתה בגרמך אזדמנת ליבומא" מוסגר בדפ"ק, אמנם לא מוסגר בדרך אמת.

³ עי' פרשת משפטים, בסבא, בענין היבום של תמר, שיהודה עצמו היה האב הראשון והשני, ולא היה בו חילוף, לכן "יהודה אתה יודוך אחיך" מה שלא היה בשום גלגול יבום בעולם, אם לא על ידי חילוף האב, שהוא היה הגואל עצמו (עמק המלך הק' ב' פרק ג').

⁴ אפיק (דפ"ק).

⁵ תו (דפ"ו).

⁶ פ' אחיו שהיה שומר אותו ומרחם על אחיו עכשיו רצה לישא אשתו, לכך רוח המכשכש זמין לאחרא שהוא רוח ערטילאה (מ"מ).

ספר שמות

רוח אחרת וכיון שיצא מזמין אחר אותה כמלקדמין בחילא דקטרוגא תקיף דקא מקטרג באחוה מתמן ולהלאה שריאת אתתא דא ליה:

זכאה חולקיה דיהודה בקדמיתא הוה נור לבתר (אריה דקא) [דהא] אתגבר ואתפשט בחיליה (ולבותר) אריה וסיים בלביא כל שאר [אינון] בני עלמא לאו הכי ועל דא יהודה כדקאמרן:

ראובן שמעון לוי¹ הא תלתא כדקאמרן יהודה אתחבר בהדיה² וכלא כדקא יאות יששכר³ זבולון תרין ירכין [יששכר] אתר דינקי נביאי קשוט ויששכרו ירכא ימינא כתיב (דה"א יב לב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וס"א זבולון ירכא שמאלא וכתביב (דברים לג יח) שמח זבולון בצאתך ובשעורא רברבא כתיב (בראשית מט יג) זבולון לחוף ימים ישכן והוא לחוף ואניותו (אנית) מאי טעמא בגין דוירכתו על צידון (צידן) שיעורא [דידך דיהא] ודידיה (דילך דידיה) עד צידון⁴:

בנימין אשתאר לעילא בין ירכין⁵ דהא יוסף הוה דיוקניה בארעא ולאשתמשא בעלמא דא ועמיה אשתמש משה [דכתיב] (שמות יג יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו⁶ בנימין אסתלק לעילא בנימין צדיקו דעלמא:

ורוצה לצאת כיון שיצא מזמין אחר אותה רוח אחרת ובאים להיכנס כמו מקדם עד שנבנה כמו מקדם בכח הקטרוג הקשה שמקטרג באחיו משם והלאה מתרת לו האשה הזו.

אשרי חלקו של יהודה בהתחלה היה גור אחר כך אריה שמתגבר ומתפשט בכחו (ואחר כך) כאריה וסיים בלביא כל שאר בני העולם לא כך ועל זה יהודה כמו שאמרנו.

ראובן שמעון לוי הרי שלשה כמו שאמרנו יהודה התחבר עמם והכל כראוי יששכר וזבולון שתי ירכים מקום שיונקים נביאי האמת יששכר ירך ימין כתוב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים (זבולון ירך שמאל) ונאמר שמח זבולון בצאתך ובשעור גדול כתוב זבולון לחוף ימים ישכן והוא לחוף אנית למה משום שוירכתו על צידן שעור (הירך שלו) עד צידון.

בנימין נשאר למעלה בין הירכים שהרי יוסף היה דיוקנו בארץ ולהשתמש בעולם הזה ועמו השתמש משה שכתוב ויקח משה את עצמות יוסף עמו בנימין הסתלק למעלה בנימין צדיקו של עולם.

¹ יצאו מלאה שית בנין שהם סוד ה"ק הכלולים בת"ת סוד יעקב, וכמ"ש בזה"ק (ויצא קנג ע"ב). ובלהה זולפה שרשם הוא באחוריים דרחל ולא העליונים שבאצילות, וכמ"ש הרב (בשער הקליפות פרק ב') וע' בזה"ק (ויצא קנד ע"א קנה ע"א) ולכן כשלקח את רחל ולא לקח גם אותן, ונולד מהן הד' בני השפחות, והם מאחוריים דחסד גבורה נצח הוד, אך עכ"ז הנה נאמר עליהם (מלכים א' ז כה) וכל אחוריהם ביתה, וכמ"ש בפ' ויצא שם ושם, ונמשכו גם הם מהפנים שהוא מהד' פרקין תתאין דתרין רגלין וכמ"ש בפ' משפטים (דף קד ע"ב), ויוסף ובנימין הם מיסוד ועטרה דרחל, ואח"כ עלה יוסף ביסוד דז"א ובנימין עלה ביסוד דרחל, ונטלו הם ב' היסודין, ומנשה ואפרים נטלו ב' העטרין, אפרים עטרה דז"א ומנשה עטרה דנוק', [כי יהודה הוא מלכות שבאחורי הת"ת, והוא היה מחובר עם לוי באחורי הת"ת דידה, וכמ"ש בפ' משפטים (קד רע"א) וע' בפ' ויצא (קנה ע"ב) ובהארת המוחין (פ"ט)] (הקדו"ש מד ע"ד). לעולם הוא שהנוק' היא המתפשטת למטה, שאין אשה אלא לבנים (תענית לא ע"א), וכן היא המתחלקת ל"ב ובסוד ל"ב שבטים, שהם כולם תיקוני הנוק', ר"ל גילווייה שבהם נתגלית למטה. והוא ג"כ סוד י"ב בקר והים עליהם שעשה שלמה (וכמ"ש בפ' ויצא דף קנג ודף קנה, ופ' משפטים קד רע"א וסע"ב, ופ' ויחי דף רמו ודף רמז), וכן סוד י"ב גבולי אלכסון כמ"ש באד"ר (דף קלד ע"ב) (הקדו"ש צז ע"ג). ועי' ר' בחיי שמות כח טו.

² עי' כללים ח"ב כו ע"א הובא בעמוד הקודם.
³ כז (הערת הזהר).

⁴ מלכות נק' צידון והיא אחז זה בהוד שהוא זבולון, וז"ש לעיל וכשיעורא רברבא דהיינו כשמתפשטת הארת הוד עד המלכות (מ"מ).

⁵ פ' בנימין הוא שם ב"ן שהוא רוחא דשדי בגווה ושרשו הוא מיסוד דדכורא, וז"ש אשתאר לעילא בין ברכיו, שר"ל שאע"פ שניתן שם ב"ן שה"ס בנימין למלכות הניח שרשו ביסוד דז"א שהוא בין נ"ה (מ"מ). בראשית קנג ע"ב (הערת הזהר).

⁶ לפי פ' הסבא, נמצא שכל י"א השבטים הם בסוד הנקבה, אבל יוסף הוא בסוד הזכר שהוא הז"א, והוא סבה אחת מסבות הקנאה שהם בעולם הנקבה והוא בעולם הזכר. ועוד לפי שהשכינה באחור של הז"א, ואינה נכנסת מבפנים שלו אלא בשעת הזווג שתבא לפניו ותעמוד לפני המלך. אבל יוסף הוא בפני הז"א, והוא נהנה מז"א בכל שעה ובכל רגע, והוא סבה אחרת. הסבה ג', כשהמלכות תבא

ספר שמות

מברכין לתתא דין ונפתלי גד ואשר בירכא שמאלא דין עד פרקא דרגלא פרקא דרגלא נפתלי ובנין כך נפתלי אילה שלוחה קל ברנלוי בירכא ימינא גד והוא יגוד עקב עד פרקא דעקב אשר פרקא דעקב ימינא (דברים לג כד) וטובל בשמן רגלו וכתוב (שם כה) ברזל ונחשת מנעליך (וכימין דבאך):

כל אלין אינון [דיוקנא נ"א דיקנא עילאה] [דיוקנין עלאין] דיוקנא דלעילא ובנין דהו ברין ממש בהאי עלמא אתקנת בהו שכינתא:

קה/א

באלין תריסר פרקין תריסר מתיחין ודאתמתחו (דאתמתחו) מישראל ממש דכתיב (בראשית מט כה) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר מתיחין דישראל אלה אקרון לאתמתחא שמא ודמ"י¹ (דמי) למהוי בניינא כדקא יאות למהוי ישראל בכללא² דשמא דאלהים³ אל"ה איהו ישראל בכלל מ"י (ברא אלה) חבר⁴ אלה⁵ בהדיה והוה בניינא [שלום] על תקוניה שמא חדא ממש:

[דא הוא] והדא הוא [ההוא] דאמר ליה ליעקב ההוא ממנא דעשו דכתיב (שם לב כט) כי שרית עם אלהים⁶ ועם אנשים ותוכל⁷ לעילא בתקונא⁸ קדמאה בבניינא קדמאה כל אלה ודאי בניינא קדמאה איהו⁹:

ועל דא לית שציאו לישראל לעלם ולעלמי עלמי וחס ושלום¹⁰ אלמלא ישתציאו שמא דא לא הו

מברכים למטה דין ונפתלי גד ואשר בירך שמאל דין עד פרק הרגל פרק הרגל נפתלי ולכן נפתלי אילה שלחה קל ברנלוי בירך ימין גד והוא יגוד עקב עד פרק העקב אשר פרק של עקב ימין וטבל בשמן רגלו ונאמר ברזל ונחשת מנעליך.

כל אלה הם דיוקנאות עליונים דמות שלמעלה ומשום שהיו בריות ממש בעולם הזה נתקנה בהם השכינה

בשנים עשר הפרקים הללו שתיים עשרה התפשטיות שנתפשטו ממש מישראל שכתוב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר התפשטיות של ישראל אלה נקראים להתפשטות שם של מ"י להיות בנין כראוי להיות ישראל בכלל של שם אלהים אל"ה הוא ישראל בכלל מ"י חבר (ברא) אלה עמו והיה בנין שלם על תקונו שם אחד ממש.

זהו שאמר לו ליעקב אותו הממונה של עשו שכתוב (בראשית לב) כי שרית עם אלהים (עם אנשים ותוכל) למעלה בתקון ראשון בבנין ראשון כל אלה ודאי בנין ראשון הוא.

ולכן אין כליון לישראל לעולם ולעולמי עולמים וחס ושלום אלמלא יכלו

לפני ז"א, היא משתחוה לו, ונעשית נקודה קטנה תחת היסוד כמד"א (תהלים מה יב) כי הוא אדניך והשתחוי לו. ואז כל השבטים בעל כרחם משתחווים ג"כ תחת היסוד שהוא יוסף. וז"ס מ"ש (בראשית לז ט) ואחד עשר כוכבים משתחווים לי, והשמש והירח הוא יעקב ורחל, שהם משתחווים לקבל השפע מהיסוד דז"א שהוא יוסף. עוד סבה ד' שכולם צריכים לו, וזאת היתה קנאה גדולה, ועוד ששמו גורם, שכן יוסף גימ' קנאה, אז קנאו בו ובקשו להשליכו לאחור, שנאמר (בראשית לז כד) וישליכו אותו הבורה בגימ' באחור עם המלה (בראשית לז כד) והבור רק אין בו מים שהוא רחמים אלא נחשים ועקרבים שהם דינים קשים שיש באחור. וזהו שבאה אשת פוטיפרע ואמרה (בראשית לט ז) שכבה עמי. ולפי שמה הוא בעלה דמטרוניתא, והבעל אינו יכול להזדווג עם אשתו בלא ברית, לכן יקח משה את עצמות יוסף עמו, שכולם הולכים ביחד, שגוף וברית חשבינן חד ובנימין אסתלק לעילא כי האבר הוא בנימין ויוסף הוא אות היר"ד הדבוק במלכות (זהר הרקיע).

¹ פי' אלה הם ו"ק דז"א, ונה"י דאימא שבתוכו נק' מי, עם אלה הם אלהים (מ"מ)

² פי' אל"ה דאלהים הם ו"ק דז"א, וישראל אחוזים בו"ק דז"א, נמצא ש"אלה" דאלהים, הם ישראל (מ"מ).

³ הענין כי כללות אלו ה"ב שבטים איקרון אלה ובחיבור אמא ובנין, נק' אלקים, והיינו שם הגדול כולהו כחדא (זהר הרקיע).

⁴ "נ"א ברא" נוסף בדפ"ו.

⁵ פי' בינה ברא ו"ק דז"א (מ"מ).

⁶ פי' שיעקב שהוא ישראל, הם "אלה" דאלהים, נמצא שהוא שורה עם אלהים (מ"מ).

⁷ "ועם אנשים ותוכל" מוסגר בדפ"ק.

⁸ פי' היא בינה שהיא בנין הראשון (מ"מ).

⁹ פי' כל אלה שבטי ישראל, והם "אלה" דאלהים, וז"ש בניינא קדמאה וכו' (מ"מ).

¹⁰ כמש"כ מלאכי (ג ו) כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם.

ספר שמות

[הדא הוא] דכתיב (יהושע ז ט) והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול שמא גדול דא בניינא קדמאה שמא קדמאה אלהים והשתא דישראל אינון בגלותא כביכול כל בניינא נפל ולזמנא¹ דאתי כד יפרוק קודשא בריך הוא לבנוי מגלותא (יתחבר) מ"י ואל"ה דהוה בהו פרודא² בגלותא (ו)יתחברון כחדא³ ושמא דאלהים יהא שלים על תקוניה ועלמא יתבסס הדא הוא דכתיב (ישעיה ס ח) מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם:

ובגין דאיהו שמא חדא לא כתיב מי ואלה אלא מי אלה שמא חדא בלא פרודא [והוא אלהים] דהשתא בגלותא אסתלק מי לעילא כביכול אימא מעל בנין ובנין נפלו ושמא דהוה שלים דהוה שמא עלאה רברבא קדמאה נפל⁴:

ועל דא אנן מצלן ומקדשן בבתי כנסיות על שמא דא דיתבני כמה דהוה ואמרי יתגדל ויתקדש שמיא רבא אמנ⁵ יהא שמיא רבא מברך מאן שמיא (ההוא) רבא ההוא קדמאה דכלא⁶ בגין דלית ליה בניינא אלא בהדן מ"י לא יתבני לעולם אלא באלה⁷ ועל דא בההוא זמנא מי אלה כעב תעופינה ויחמון כל עלמא דהא שמא עלאה אתתקן על תקוניה⁸:

השם הזה לא היה זהו שכתוב (יהושע ז) והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול שם הגדול זה הבנין הראשון שם הראשון אלהים ועכשיו שישראל בגלות (יתחבר) כביכול נפל כל הבנין ולעתיד לבא כשיגאל הקדוש ברוך הוא את בניו מהגלות מ"י ואל"ה שהיו בפירוד בגלות יתחברו כאחד ושם האלהים יהיה שלם על תקונו והעולם יתבסס זהו שכתוב מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארבתיהם.

ומשום שהוא שם אחד לא כתוב מי ואלה אלא מי אלה שם אחד ללא פירוד והוא אלהים שעכשיו בגלות התעלה מי למעלה כביכול האם מעל הבנים והבנים נפלו והשם שהיה שלם שהוא השם העליון הגדול הראשון נפל.

ועל זה אנו מתפללים ומקדשים בבתי כנסיות על השם הזה שיבנה כמו שהיה ואומרים יתגדל ויתקדש שמיא רבא אמנ יהא שמיא רבא מברך מי זה שמו הגדול אותו הראשון של הכל משום שאין לו בנין אלא עמנו מ"י לא יבנה לעולם אלא באלה ועל זה באותו זמן מי אלה כעב תעופינה ויראו כל העולם שהרי השם העליון נתקן על תקונו.

¹ לזמנא (דפ"ו).

² "בהו פרודא" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "דפרודא".

³ הפגם דהתתקע"ד דורות הנה הוא בסוד האותיות אל"ה מאלהים, שנפרדו אל"ה ממ"י שהוא קיצוץ בנטיעות רחמ"ל כנודע מזוה"ק (ח"א דף ב' ע"א) (כללים ח"א קז ע"ב).

⁴ נפיל (דפ"ו).

⁵ קסה ע"ב (הערת הזהר).

⁶ פ"י בינה שנק' שם הגדול, כמ"ש ומה תעשה לשמך הגדול (עי' מבר"ש ש"ג ח"ב פ"ו) ואנו מתפללים שיתגדל שמיא רבא, שהיא בינה הנק' שם הגדול, דהיינו שע"י הגלות, נסתלקו נה"י דבינה מז"א, ולעתיד יחזרו ויתחבר מי עם אלה, שהם נה"י דאימא בז"א, ואזי השם שלם (מ"מ).

⁷ חצי אמא נקרא מ"י כנודע, וכשמתפשטים כאן בבחי' לאה, שהם אותיות אלה, נעשית אלהים, לפי שבחינותיה העליונות של אמא נקרא מ"י, אבל מחצי ת"ת שלה ולמטה המתלבשין בז"א כנודע נקרא אל"ה, וחבור הכל ביחד נקרא אלהים. והנה אלה הנ"ל נעשית ממנו בחי' לאה הנ"ל (ע"ח לאה ורחל ב).

⁸ ובאמן של קדיש יש לכוין יאהדונה"י גי' אמון, קב"ה ושכינתיה, כמ"ש פ' תרומה. כי ע"כ בקדושה זו, קב"ה אסתלק ביקריה, ויקריה היינו שכינתיה. ואח"כ יש"ר, שם י"ה רבא ודאי, ככתוב ומה תעשה לשמך הגדול, כי כיון שנכנס בירושלים של מטה, ודאי שיבא בירושלים של מעלה, בסוד י"א ה"ה ו"י ה"ה. וז"ס בסבא דמשפטים, דהא בגלותא אסתלק מי מאלהים לעילא כביכול מעל בנין, ובנין נפלו, ושמא קדישא דהוי שלים, ההוא שמא עלאה נפל, וע"ד אנו מצלאין על שמא דא, דיתבני כמה דהוי, ודא יתגדל ויתקדש שמיא רבא ההוא קדמאה דכולא בגין דלית ליה בנינא אלא בהדה מי לא אתבני לעולם אלא בהדה. ובזוהר בראשית מי בעי באלהים לאתגליא ולא תקרי בשמיא ולא תלביש בלבוש יקר ונהיר וברא אלה ואתחברו אתוון ואשתלים בשמא דאלהים ועד דלא ברא אלה לא אסתלק בשמא דאלהים. ובפרשת פנחס העונה איש"ר בכל כחו, ודאי אצטרך לאתערא כל שייפוי בחילא תקיף, בגין דיתבר חילא ותוקפא דסט"א, ובפ' נח בזימנא דישראל מתיבין בקול רם איש"ר, קב"ה איתמלי רחמין וחיים על כולא (פע"ח שער חזרת העמידה א).

ספר שמות

ואי שמיה רבה דא אתקן ואתבני על תקוניה הא ישראל שליטין על כלא וכל שאר שמהן [יתהדרון] (יתהדרון) על תקוניהו וישראל ושלטיין (שלטיין) על כלא דהא כלהו תליין בשמיה רבא קדמאה לכל בניין:

(ו) רזא דא כד ברא וקודשא בריך הוא עלמין קדמאה לכל בניין שמא דא אתבני דכתיב (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ברא שמיה על תקוניה וכד ברא אלה ברא שמיה! וליהו בכל (חילין דאתחזון) וחילין דיתחזון (מלין דיתחזון)) ליה למהוי שמיה על תקוניה כדקא יאות דכתיב (שם) המוציא במספר צבאם:

מאי במספר אלא ברא חד² דנהיר מסייפי עלמא³ עד סייפי עלמא אית ליה לקודשא בריך הוא⁴ והוא אילנא רבא ותקיף⁵ רישיה מטי לצית שמיה⁶ וסופיה מתחין⁷ שרשו⁸ ואשתרשן בעפר קדישא ומספר שמיה⁹ ותליא בשמים עלאין¹⁰ וחמש רקיעין תליין מניה עד האי מספר¹¹ וכלהו נמלין שמא דא בניניה דכתיב (תהלים יט ב) השמים מספרים¹² בגין האי (מספר כלהו) [שמא מספר] שמים רווחין שמא דא בניניה ועל דא המוציא במספר צבאם דאלמלא מספר דא לא ישתכחון חילין ותולדין לעלמין:

ועל דא כתיב (במדבר כג י) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תרין אינון דמנו עאנא ועאלו בחושבנא על ידיהו בגין דלא שלטא בהו עינא בישא מי מנה עפר יעקב הא חד דעבד חשבנא ומספר את רבע ישראל הא מונה אחרא:

ואם שמו הגדול הזה נתקן ונבנה על תקונו הרי ישראל שולטים על הכל וכל שאר השמות יחזרו על תקונם וישראל שולטים על הכל שהרי כולם תלויים בשמו הגדול ראשון לכל הבנינים.

סוד זה כשברא הקדוש ברוך הוא את העולמות ראשון לכל הבנינים שם זה נבנה שכתוב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ברא שמו על תקונו וכשברא אלה ברא (שמו) אותו בכל החילות שנראים לו להיות שמו על תקונו כראוי שכתוב המוציא במספר צבאם.

מה זה במספר אלא בן אחד שמאיר מסוף העולם ועד סוף העולם יש לקדוש ברוך הוא והוא עץ גדול וחזק ראשו מגיע לגבה השמים וסופו מתפשטים שרשיו ומשרשים בעפר הקדוש ומספר שמו ותלוי בשמים העליונים וחמשה רקיעים תלויים ממנו עד המספר הזה וכולם נוטלים שם זה בגללו שכתוב השמים מספרים בגלל מספר זה כל (כשביל השם הזה מספר) השמים מרויחים את השם הזה בגללו ועל זה המוציא במספר צבאם שאלמלא מספר זה לא ימצאו חילות ותולדות לעולמים.

ועל זה כתוב מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל שנים הם שמנו צאן ונכנסו בחשבון על ידיהם בגלל שלא שלטה בהם עין הרע מי מנה עפר יעקב הרי אחד שעשה חשבון ומספר את רבע ישראל הרי מונה אחר.

¹ מוסגר בדפ"ק.

² פי' הוא דעת דז"א שנק' מספר (מ"מ).

³ פי' מבינה עד מלכות, כי נודע שגבורות של דעת דז"א, מתפשטים למלכות (מ"מ).

⁴ פי' בינה (מ"מ).

⁵ ה"ס אור הדעת והת"ת והמלכות (רמ"ז).

⁶ פי' הנה הדעת דז"א מתלבש ביסוד דאימא, ויסוד דאימא תלוי בת"ת, שנק' שמים, וזהו רישיה מטי לצית שמיה שהוא ת"ת דאימא (מ"מ).

⁷ מתחן (דפ"ו).

⁸ פי' כמ"ש שגבורות ידיה יורדים למלכות שנק' עפר (מ"מ).

⁹ פי' דעת נק' מספר (מ"מ).

¹⁰ פי' ת"ת דאמא (מ"מ).

¹¹ פי' ה"ג שמתפשטים בחגתנ"ה דז"א מתפשטים עד המלכות, שנקראת ג"כ מספר, וז"ש עד האי מספר (מ"מ).

¹² ת"ת, שבו כלול הדעת, הנה הוא כלול מה"ח וה"ג כנודע, והם עשר הוי"ת, ובפשוטן הוא מ' אותיות, והוא מ' של מספר, ובמילואם הם ק' אותיות, והוא מ"ס של מספר, ובמילוי מלואם יש כ"ח אותיות בכל הוי"ה, והם עשר פעמים כ"ח והם פ"ר של מספר. והרי כי ת"ת נקרא מספר, וזהו שכתוב השמים מספרים (ביאורים ח"א סב ע"א, מלקוטי תורה ושעה"פ).

ספר שמות

ועל תרין אלין לא שלטא בהו עינא בישא דהא מי מנה אלעפרו (עפר) יעקב אלין אינון [דרגין] אבנין ודרגין קדישין! אבנין מפולמין דמנהון נפקי מיין לעלמא ועל דא כתיב (בראשית כח יד) והיה זרעך כעפר הארץ מה ההוא² עפר עלמא מתברך בגיניה אוף הכי (שם כב יח) והתברכו בזרעך כל גויי הארץ כעפר הארץ ממש ומספר דאיהו מונה תניינא מנה לרבע³ כל אינון נוקבין מרגלן עלאין דמטה דשכיב עליה ישראל⁴:

קה/ב

ומתמ⁵ ולהלאה איהו מונה לכלא בגין דאיהו טוב עין דרא הוא דכתיב (תהלים קמו ד) מונה מספר לכוכבים⁶ מאן הוא מונה לכוכבים מספר מונה מספר לכוכבים על ידי עברין כלהו בחושבנא ולזמנא דאתי (ירמיה לג יג) עוד תעבורנה הצאן⁷ על ידי מונה ולא ידעין מאן הוא אלא בגין דבהווא זמנא יהא כלא ביחודא בלא פרודא כלא ליהוי (וכל"א ליהוי) מונה חד:

קום סבא [אתער] (ואתגבר) בחילך ושוטא (ושמ) ימא פתח ואמר (במדבר כג י) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל בשעתא דיתער קודשא בריך הוא לאחייא מיתיא⁸ הני ודאתהדרו (דאהדרו) בגלגולא תרין גופין ברוחא חדא תרין אבהן תרין אמחן כמה גלגולין מתגלגלן על ידא⁹ דא אף על גב דאתמר והכי הוא אבל מי מנה עפר יעקב¹⁰ ואיהו יתקין כלא ולא יתאביד¹¹ כלום וכלא יקום:

ועל שני אלה לא שלטה בהם עין הרע שהרי מי מנה לעפר יעקב אלה אותן אבנים (דרגות) קדושות אבנים מפלמות שמהן יוצאים מים לעולם ועל זה כתוב (בראשית כח) והיה זרעך כעפר הארץ מה אותו עפר העולם מתברך בשבילו אף כך והתברכו בזרעך כל גויי הארץ כעפר הארץ ממש ומספר שהוא מונה שני מנה את רבע כל אותן נקבות מרגליות עליונות של המטה ששוכב עליה ישראל.

ומשם והלאה הוא מונה לכל משום שהוא טוב עין זהו שכתוב מונה מספר לכוכבים מי הוא שמונה את הכוכבים מספר מונה מספר לכוכבים ועל ידו עוברים כולם בחשבון ולעתיד לבא (ירמיה לג) עוד תעבורנה הצאן על ימי מונה ולא יודעים מי הוא אלא משום שבאותו זמן יהיה הכל ביחוד בלא פירוד הכל יהיה (והכל יהיה) מונה אחד.

קום זקן התעורר והתגבר בכחך ושוט בים פתח ואמר מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל בשעה שהקדוש ברוך הוא יתעורר להחיות מתים אלו שחזרו בגלגול שני גופים ברוח אחת שני אבות שתי אמהות כמה גלגולים מתגלגלים על ידי זה אף על גב שנתבאר וכך הוא אבל מי מנה עפר יעקב והוא יתקן הכל ולא יאבד כלום והכל יקום.

¹ פי' ספירת המלכות שנק' אבנים ובינה שנק' מ'י מונה אותם, וזהו מי מנה עפר יעקב, שהמלכות נק' עפר (מ"מ).

² וישלח קע (הערת הזהר).

³ פי', הדעת שנק' מספר, הוא מונה למטה, שהיא הבריאה, שיש שם י"ב בקר (מ"מ).

⁴ ר"ל כי בינה הולידה האצילות, אבל ישראל ת"ת הוליד עוד למטה י"ב אבני המרכבה, שהם כנגד ה"ב הנז' באצילות, והם נקבות ונק' מרגלאן עילאין בלשון נקבה, אבל הם אבנים זכרים הנז' דשכיב עליה ישראל וזהו (במדבר כג י) רובע ישראל (זהר הרקיע).

⁵ ממלכות (זהר הרקיע).

⁶ כל החשבונות והמספרים הם במלכות (זהר הרקיע).

⁷ הענין כי לעתיד תעבורנה הצאן ע"י מונה א', כי להוי מונה חד, ולא כהשתא דבינה הוא מונה חדא. ולבתר אם יש זכות בעולם, אז מונה אותם שנית, ת"ת, ויוצאים לעולם. אבל אז מונה א' לבדו יהיה, כי בצאתו דרך בינה, תכף ומיד בלי עיכוב ירד למטה בלי הפסק, ואין עוד עיכוב הת"ת לראות אם יזכו אם לאו (זהר הרקיע).

⁸ מתיא (דפ"ו).

⁹ מוסגר בדפ"ק.

¹⁰ של עולם האצילות שנפלו משם ניצוצות לאין מספר ואין חקר, אפי' הכי איהו אתקן כולא ולא אתאביד כלום וכולא יקום, וז"ש רז"ל אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שהם כל אותם הניצוצות של שבירת הכלים, שנפלו בקלי' נוגה הנק' גוף, ובזמן שיתקן כולא אז יקומו להחיות המתים וז"ש (דניאל יב ב) ורבים מישיני עפר יקיצו (זהר הרקיע).

¹¹ אתאביד (מ"מ).

ספר שמות

והא אתמר (דניאל יב ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אדמת עפר [הני] (הכי) כמה דאתמר² בספרא דחנוך כד חברייא אסתכלו באינון אתוון (דטסין) [דסטין דתליא] באורא ביה (ואינון אע"ד פמת"ר)³ והיינו אדמ"ת עפ"ר היינו (קהלת ד א) ושבת אני את המתים שכבר מתו⁴ אדמת עפר אינון אתוון⁵ וקלא אתער ואודע והכי אמר (ב) בניינא⁶ תניינא עפר⁷ [עפר] קדמאה אדמת⁸ תניינא ודאתתקן (דאתקן) עקר קדמאה פסולת לגביה:

אדמת עפר כלהו יקיצו אלה דאתקנו לחיי עולם וס"א יקיצו כמה דאתמר בספרא דחנוך חברייא אסתכלו באינון אתוון אדמ"ת עפ"ר (ואינון אע"ד פמת"ר) אינון אתוון טסאן באורא וקלא אתער ואודע (ס"א ואכריז) הקיצו ורננו שוכני עפר ודא איהו בניינא תניינא דאתתקן והכי אמר בספרא דחנוך בניינא תניינא עפר דאתתקן קדמאה אדמת וההוא קדמאה פסולת לגבי תניינא דאתתקן והני ישני אדמת עפר כלהו יקיצו אלה דאתתקנו לחיי עולם מאן עולם דא עולם דלתתא דהא לא זכו למהוי בעולם דלעילא ואלה דלא זכו לחרפות ולדראון עולם מאי לחרפות אלא בגין דסטרא אחרא יתעבר

והרי נאמר ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אדמת עפר אלה כמו שנאמר בספרו של חנוך כשהחברים הסתכלו באותן אותיות (שטסות) באויר בו והם אע"ד פמת"ר היינו אדמ"ת עפ"ר היינו ושבת אני את המתים שכבר מתו אדמת עפר הן אותיות וקול מתעורר ומודיע וכך אומר בבנין השני עפר עפר ראשון אדמת שני שהתתקן העקר הראשון פסלת אליו.

אדמת עפר כולם יקיצו אלה שהתתקנו לחיי עולם (יקיצו כמו שנאמר בספרו של חנוך חברים הסתכלו באלו האותיות אדמ"ת עפ"ר (והן אע"ד פמת"ר) אותן אותיות טסות באויר וקול מתעורר ומודיע (ומכריז) הקיצו ורננו שכני עפר וזהו בנין שני שנתקן וכך אמר בספרו של חנוך בנין שני עפר שנתקן ראשון אדמת ואותו ראשון פסלת לגבי שני שנתקן ואלו ישני אדמת עפר כולם יקיצו אלה שנתקנו לחיי עולם) מי זה עולם זהו עולם שלמטה שהרי לא זכו להיות בעולם שלמעלה ואלה שלא זכו לחרפות ולדראון עולם מה

¹ המלכים דמיתו נק' ישנים ע"ש שאין להם נשמה ורוח, אלא בחי' נפש בלבד בסוד הדורמיטא, וז"ש רבים מישני אותם שהם ישנים בסוד הדורמיטא באדמת העפר בתוך הקליפה נוגה יקיצו לעתיד (זהר הרקיע). המשך הפסוק: אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם. הכוונה שהקב"ה מברר בכל יום ויום בירורים מקל"י נוגה עד שישלים כל הברורים שנפלו לשם, אבל הפסולת משבירת הכלים, הם ישארו שם, וז"ס (דניאל יב ב) ואלה לחרפות ולדראון עולם, כל אינון דלא זכו לאתתקנא, שהם הפסולת שלה שישארו (זהר הרקיע).

² ק (הערת הזהר).##*

³ ר"ל אע"ד שהוא א"ד העולה מן הארץ, שהוא ארץ אדום, עולים הניצוצים ביסוד דמלכות הנקרא, ע' שהיא בת שבע. וגם ע', הוא ז' מלכים דמיתו, מאותם הז' עולים האד להשקות את הגן, שהוא יסוד דנוקבא, כי ע"י התעוררות מתתא בסוד מ"נ אותם מלכים, אז מתעורר ג"כ הז"א להשקות ולהשפיע מ"ד ביסוד שלה, וז"ש פמת"ר, שהוא פ"ר מ"ת, ר"ל מאותם פ"ר דינים מנצפ"ך שנפלו ומיתו, שם עולים פעם אחרת בכל יום עד שיתקנו כולם (זהר הרקיע).

⁴ בעת שבירת הכלים, שהנה בכל יום ויום מתעוררין ועולים משם בסוד מ"נ ליסוד דמלכות (זהר הרקיע).

⁵ מביא האר"י ז"ל בדרוש הקליפ' פ"ג שכל שיורי המלכים דמיתו שלא נתבררו עדיין, והם נק' ו"א סימני הקטורת, כולם נפלו בקליפות נוגה של ב"ע, ויותר בנוגה דבריאה, ששם העיקר משבירת הכלים. וז"ס שאמר (שמות כ כ) מזבח אדמה תעשה לי, ר"ל הקליפת נוגה דבריאה שנק' מזבח אדמה, ע"ש מלכי אדום שנפלו שם, תעשה לי, שתעשה תיקון בהם, ותעלה אותם הניצוצות משם לי, ברחם שלי, בסוד מ"ן, כדי שאתקן אותם. וז"ס שאמר (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר, הכוונה הוא, שכל הפעולות שישראל עושין, הן במלאכת ידיים הן בתפלות ומצות ומעשים טובים, הכל הוא כדי להוציא הניצוצות שנפלו באדמה העליונה, שהיא הקליפת נוגה דאצי, וכ"ש דבריאה, שכל מיני מלאכות שיש בעולם, הכל באו מן המלכים דמיתו, וזהו (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר (זהר הרקיע). פי' אדמת עפר הם אע"ד פמת"ר (מ"מ).

⁶ קג ע"ב (הערת הזהר).

⁷ פי' גוף השני שהוא בן היבם נק' עפר (מ"מ).

⁸ פי' גוף הראשון ומפרש הטעם למה הב' נק' עפר והראשון נק' אדמה, ואמר תנינא דאתתקן עיקר, לכך נק' עפר. קדמה, פסולת לגביה, לכך נק' אדמה. וז"ל הרב בספר ק"י, אדמת עפר הוא הנוגה, עכ"ל. לע"ד כי אדמת הוא נוק' דנוגה ועפר דכורא דנוגה, ולכן עפר טוב מאדמת. ומ"ש טסין באורא, לפי שיונקים מן יאהדנוה"י, שנק' אורא כמ"ש הרב בס' ק"י ונעתיק לשונו בפרשת פקודי רמו ע"ב (מ"מ).

ספר שמות

מעלמא וקודשא בריך הוא אלין דהוו מנביעו דההוא סטרא ישאר לון לתוהא בהון כל בני עלמא:

כל דא מאן גרים ההוא דלא בעי לאפשא בעלמא ולא בעי לקיימא וס"א בדרגא דההוא נהר דאיהו ברית קדישא על דא גרים כל מה דגרים וכל הני גלגולין דקא אמינא ועלה¹ עד הכא [הדא הוא] עד כאן סבא שתיק רגעא חדא וחברייא הוו תוהין ולא הוו ידעין אי הוה יממא אי הוה ליליא אי קיימי תמן אי לא קיימי:

פתח ההוא סבא ואמר כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית וגו' קרא דא אוכח על כל מה דאתמר ותא חזיו כל דכורא קאים בדיוקנא בעלמא דדכורא וכל נוקבא קאים בדיוקנא בעלמא דנוקבא בעוד דאיהו עבדא דקודשא בריך הוא אתדבק ביה (ו) באינון שש שנים קדמוניות ואי אעקר גרמיה מפולחניה ויעקרו (אעקר) ליה קודשא בריך הוא מאינון שש שנים דעלמא דדכורא ואתמסר² לבר נש דאיהו משית סטרין יפלא ליה שית שנין ויתעקר משית שנין קדמוניות³ דלעילא:

לבתר נחית מתמן ואתמסר בעלמא דנוקבא והוא (הא) לא בעא לקיימא בעלמא⁴ ובדכורא (דדכורא) נחית וקיימא בנוקבא אתאת נוקבא דאיהי שביעית ונטלא ליה הא מכאן ולהלאה מעלמא דנוקבא:

איהו לא בעא לקיימא בה ובפירוקא דיליה⁵ נחית לתתא ואתדבק לתתא ואתאחיד בסטרא אחרא מכאן ולהלאה אתעקר מעלמא דדכורא ומעלמא דנוקבא הא אתאחד באינון עבדים דאינון מסטרא אחרא:

השתא כיון דהכי הוא איצטריך פגם ולמעבד ביה רשימו דפגם דהא כל פגם דסטרא אחרא איהו ומיובל ולהלאה אתהדר לגלגולא ותב לעלמא כמלקדמין וס"א אי זכו ואתתקן גרמיה אתדבקן ואתדבק בההוא עלמא דנוקבא ולא יתיר זכה עביד תולדין בעלמא ודנוקבא וכלהו רזא דכתיב (תהלים

זה לחרפות משום שצד האחר יעבר מן העולם והקדוש ברוך הוא ישאיר את אלה שהיו מנביעת אותו הצד להתמיה בהם את כל בני העולם.

מי גרם כל זה אותו שלא רצה להתרבות בעולם ולא רצה לקיים (בדרגה של אותו נהר שהוא) ברית הקדש ולכן גרם כל מה שגרם וכל הגלגולים הללו שאמרנו עליה עד כאן (וזהו) עד כאן זקן שתק רגע אחד והחברים היו תמהים ולא היו יודעים אם היה יום אם היה לילה אם עומדים שם אם לא עומדים.

פתח אותו זקן ואמר כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית וגו' פסוק זה מוכיח על כל מה שנתבאר בא וראה כל זכר עומד בדמות בעולם הזכר וכל נקבה עומדת בדמות בעולם הנקבה בעוד שהוא עבד שנדבק בו הקדוש ברוך הוא באותן שש שנים קדמוניות ואם עקר עצמו מעבודתו יעקר אותו הקדוש ברוך הוא מאותן שש שנים של עולם הזכר וימסר לאדם שהוא מששה צדדים יעבד לו שש שנים ויעקר משש שנים (קדמוניות) שלמעלה.

אחר כך יורד משם ונמסר לעולם הנקבה הוא לא רצה לעמד (בעולם) בזכר יורד ועומד בנקבה באה הנקבה שהיא שביעית ונוטלת אותו הרי מכאן והלאה הוא מעולם הנקבה.

לא רצה לעמד בה ובגאולה שלה יורד למטה ונדבק למטה ונאחז בצד האחר מכאן והלאה נעקר מעולם הזכר ומעולם הנקבה הרי נאחז באותם עבדים שהם מצד האחר.

עכשיו כיון שכך הוא הצטרך פגם ולעשות בו רושם של פגם שהרי כל פגם הוא של צד האחר ומיובל והלאה חוזר לגלגול ושב לעולם כמקדם (אם זוכה ומתקן עצמו נדבק) ונדבק באותו עולם הנקבה ולא יותר זכה עושה תולדות בעולם הנקבה וכולם סוד הכתוב בתולדות אחריה רעותיה מובאות לך ואשריו כשמתקן וזוכה לכך.

¹ נמחק בדרך אמת.

² צד ע"א (הערת הזהר).

³ מוסגר בדפ"ק.

⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁵ דילה (דפ"ו).

ספר שמות

מה טו) בתולדות אחריה רעותיה מובאות לך¹ וזכאה
איהו כד אתתקן וזכי לכך:

ואי לא זכה אפילו בגלגולא דיובלא הא איהו
כלא הוה אתהדר ולא אשלימו יומי לאתנסבא
בעלמא ולמעבר תולדין מה כתיב (שמות כא ג) אם
בגפו יבא בגפו יצא אי יחידאי יעול בההוא עלמא
בלא:

ק/א

תולדין ולא בעא לאשתדלא בהאי ונפק מהאי
עלמא יחידאי² בלא זרעא אויל כאבנא ובקוספיתא³
(בקוספתא) עד ההוא אתר דטנרא תקיפא⁴ ועאל
תמן ומיד נשב רוחא דההוא יחידאי דקא אשתביק
מנוקביה ואזיל יחידאי⁵ כהויא דלא אתחבר באחרא
ובארהא ונשיב ביה:

ומיד נפק מגו ההוא אתר דטנרא תקיפא הוא
בלחודוי ואזיל ומשטטא בעלמא עד דקא אשתכח⁶
פרוקא לאתבא והיינו אם בגפו יבא בגפו יצא האי
דלא בעא לאתנסבא למהוי ליה תולדין:

אבל אם בעל אשה הוא דקא אתנסב וואשתדל
באתתיה ולא יכיל ההוא לא אתתרך כההוא אחרא
לא ייעול יחידאי ולא נפיק יחידאי אלא אם בעל
אשה הוא קודשא בריך הוא לא מקפח אנר וכל
בריין אף על גב דלא זכו בבני מה כתיב (שמות כא
ג) ויצאה אשתו עמו ותרואיהו אתיין בגלגולא וזכין
לאתחברא כחדא כמלקרמין והאי לא נסיב אתתא
דתרוכין אלא ההיא דאשתדל בה בקדמיתא ולא
זכו השתא יזכו⁷ כחדא אי יתקנון עוברין ועל דא
ויצאה אשתו עמו:

אם אדוניו יתן לו אשה וגו' (שמות כא ד) השתא⁷
אהדר קרא למלין אהרנין וס"א למלה קדמאהו
לההוא דנפיק יחידאי בלא נוקבא כלל ויפרוק ליה
ההוא דוכתא דאקרי שביעית וההוא שביעית אקרי

ואם לא זכה אפילו בגלגול היובל הרי
הוא כלא היה שחזר ולא השלים ימיו
להנשא בעולם ולעשות תולדות מה כתוב
אם בגפו יבא בגפו יצא אם יחידאי יכנס
לאותו העולם בלי

תולדות ולא רצה להשתדל בכך ויצא
מהעולם הזה יחידאי בלי זרע הולך כמו
אבן בכף הקלע עד אותו מקום של הסלע
החזק ונכנס לשם ומיד נושבת רוח של
אותו יחיד שנעזב מנקבתו והולך יחידאי
כנחש שלא מתחבר עם אחר בדרך ונושב
בו.

ומיד יוצא מתוך אותו מקום של הסלע
החזק הוא לבדו והולך ומשוטט בעולם
עד שמוצא גואל להשיבו והיינו אם בגפו
יבא בגפו יצא זה שלא רצה לשאת שיהיו
לו תולדות.

אבל אם בעל אשה הוא שנשא
והשתדל באשתו ולא יכל ההוא לא מגרש
כאותו אחר לא יכנס יחידאי ולא יצא יחידאי
אלא אם בעל אשה הוא הקדוש ברוך הוא
לא מקפח שכר כל בריותיו אף על גב שלא
זכו לבנים מה כתוב ויצאה אשתו עמו
ושניהם באים בגלגול וזוכים להתחבר
כאחד כמקדם וזה לא נשא אשה של
גרושין אלא אותה שהשתדל בה בהתחלה
ולא זכו כעת יזכו כאחד אם יתקנו
מעשיהם ועל זה ויצאה אשתו עמו.

אם אדוניו יתן לו אשה וגו' (עתה) חוזר
הכתוב לדברים אחרים (לדבר הראשון)
לאותו שיצא יחידאי בלי נקבה כלל ויגאל
אותו אותו מקום שנקרא שביעית ואותה
שביעית נקראת אדניו הוא אדון כל הארץ

¹ השכינה הקדושה אשר היא נקרא אז בעת תגבורות הדינין, והוא כל זמן הגלות, בשם אילת השחר, על שם שהיא אילת אהבים ויעלת חן, כי תרעין דילה סתימין משום שפתחה סתום ורחמה צר, כמ"ש בפ' ויקרא (כא ע"ב). הנה היא מצווחת ועורגת להקב"ה לרחם עליה ועל כל צבאיה, והם כל ההיכלות שבבריאה שהם בתולדות אחריה רעותיה (כמ"ש בזה"ק ח"ב קה ע"ב, קיב רע"ב, קפט ע"ב, קצז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

² יחידאי (דפ"ו).

³ ענין כף הקלע של נפשות הרשעים, שהם נעים ונדים מסוף העולם ועד סופו יחד בהתקשר רוח הסט"א בהם, שטלטול הוא היפך עונג נפשות הצדיקים, שכתוב בהם "יבא שלום וינוחו על משכבותם", והוא שנאמר בקין "והייתי נע ונד בארץ ומפניך אסתר" (שיח יצחק דרוש לסיום הש"ס).

⁴ ק ע"א (הערת הזהר). פי' הקלי' נקראת כך (מ"מ). נוקבא דתהום רבה (עמק המלך ש"ד פרק ק"ט).

⁵ צה ע"א (הערת הזהר).

⁶ אשכח (דפ"ו).

⁷ מוסגר בדרך אמת.

ספר שמות

אדניו ארון כל הארץ! איהו אם דא אדניו חס עליה ואתיב ליה להאי עלמא יחידאי כמה דהוה ויהיב ליה אתתא ההיא דמוזבח דמזבח אחיתת עלוי דמעין ואתחברי² כהדא וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה כמה דאתמר:

דהא אי תב ואתקין ההוא אתר דפנים בחיוי אתקבל קמי מלכא קדישא נטיל ליה ואתקין ליה על תקונוי לבתר ודא אקרי בעל תשובה³ דהא ירית מותביה דההוא אתר [דההוא נחל] ודההוא נהרו (ההוא) דנגיד ונפיק ואתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא וס"א ההוא אתר דפנים ואתקין ליה על תקונוי בחיוי אתקבל קמי מלכא קדישא ונטיל ליה לבתר ודא אקרי בעל תשובה דהא אתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא כיון דאתתקן ותב בתיובתא הא סליק על תקוניה דלית מלה בעלמא ולית מפתחא בעלמא דלא תבר ההוא דתב בתיובתא:

מאי יצא בגפו הא אתמר⁴ אבל תו רזא אית ביה⁵ יצא בגפו כמה דאת אמר (משלי ט ג) על גפי מרומי קרת מה להתם עלוייא וסליקו אוף הכא עלוייא וסליקו אתר דמאריהון דתיובתא סלקין⁶ אפילו

אם אדניו זה חס עליו ומשיב אותו לעולם הזה יחידי כמו שהיה ונותן לו אשה אותה שמזבח הוריד עליה דמענות ומתחברים כאחד וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה כמו שנאמר.

שהרי אם שב והתקין אותו מקום שפגם בחיוי מתקבל לפני המלך הקדוש נוטל אותו ומתקנו על תקונו אחר כך וזה נקרא בעל תשובה שהרי ירש את מושבו של אותו המקום של אותו נהר ששופע ויוצא ומתקן את עצמו ממה שהיה בתחלה (אותו מקום שנפגם ומתקן אותו על תקונו בחיוי מתקבל לפני המלך הקדוש ולוקח אותו אחר כך וזה נקרא בעל תשובה שהרי תקן עצמו ממה שהיה בתחלה) כיון שנתקן ושב בתשובה הרי עלה על תקונו שאין דבר בעולם ואין מפתח בעולם שלא שובר אותו ששב בתשובה.

מה זה יצא בגפו הרי נתבאר אבל עוד סוד יש בו יצא בגפו כמו שנאמר (משלי ט) על גפי מרמי קרת מה לשם עלוי והתעלות אף כאן עלוי והתעלות מקום שבעלי תשובה עולים אפילו צדיקים

¹ מתנהגים כל העולמות בי"ע על ידה [השכינה], ע"י יחודה בז"א, שהוא היחוד דהו"ה אדני ונכלל בה ע"ז כל האצילות כולו ביחוד אור א"ס שבו, ונעשית ע"ז אדון כל הארץ, ואלה"י כל הארץ יקרא (וכמ"ש בפרשת בראשית נ ע"ב ופ' וירא צט ע"ב בסתרי תורה שם וכן שם ק' ע"ב ע"ש, ופ' משפטים קו ע"א ופ' תרומה קעא ע"ב ופ' תצוה קפו ע"א) (הקדו"ש מה ע"א), אותו הגילוי גופה הוא אשר המציא את כל העולמות בי"ע, בכל מציאותם בכלל ובפרט, ומשגיח בהם ומנהיג אותם תמיד בכל עניניהם מעולם ועד עולם, ולכן נקרא הוא ית"ש ע"י גילויו בהמלכות הכללי דאצילות בשם אדני, שהוא אדון כל הארץ, וכן בשם אלה"י כל הארץ (הקדו"ש נ ע"ג), כל גילויה של השכינה הוא בהעולמות בי"ע (דע"ה ח"ב קנה ע"ב).

² ואתחברא (דפ"ו).

³ פ"י כיון שהוא אחוז בז"א, לכך נק' בעל המלכות (מ"מ).

⁴ פ"י כמ"ש לקמן דף קט ע"ב, שכיון שגרע ההוא מבועא, לכך האשה וילדיה תהיה לאדוניה, והוא יצא בגפו, נפיק מהאי עלמא דלחודוי יחידאה, ולא הדרא ליה בגלגולא ולמסבל עונשין בהאי עלמא. וק"ו הוא, השתא ומה התם שמדבר על מאן דאשתדל בקדמיתא ולא יכיל, אפ"ה נענש. כ"ש הכא, שמדבר על מאן דנפיק יחידי בלא נוק' כלל, שאע"פ שהוליד בנים בגלגולים ב' עם הגרוש, שבדאי ענוש יענש על דגרע ההוא מבועא בקדמיתא, וז"ש הזהר מאי יצא בגפו הא אתמר כן פ"י מורינא (מ"מ).
⁵ פ"י כיון שעשה תשובה ועסק בפריה ורביה, דרשינן נמי והוא יצא בגפו, שר"ל יזכה למעלה רמה (מ"מ).

⁶ שאלו לחכמה הנפש החוטאת מה דינה ואמר (משלי יג כא) חטאים תרדוף רעה. שאלו לנבואה אמר (יחזקאל יח ד) הנפש החוטאת היא תמות. שאלו לתורה ואמרה יביא קרבן וכפר לו. שאלו להקב"ה, ואמר יעשו תשובה, שאלו הד' תליון בד' אותיות הויה, חכמה רומזה לי, וכן הג' האחרים, כי כל אות השיבה כפי מדתה, וכפי גודל החטא עד איזה אות מגיע חטאו, עד שה' אחרונה הנק' תשובה, אמרה בתשובה יתקן. וכפי חטאו בבחי' האות, שם יתוקן בתשובתו, ויעלה עד שם אפי' בבחי' ה'. וזה (דברים ד ל) עד ה' אלהיך ועד בכלל, ויש עד ולא עד בכלל, כי בתשובתו עולה עד ה', ולא עד הה', כמ"ש עד ה', וזהו ולא עד בכלל. וכאן תלוי מאמר חז"ל שנראה זה הפך מזה, כי יש אומרים במקום שבעלי תשובה עומדים וכו', ויש אומרים כי זה נאמר על בעלי תשובה, אבל צדיקים (ישעיה סד ג) עין לא ראתה. ובזה הנזכר יתורץ, לפי המדרגה שיעלה הבעל תשובה, אם יעלה עד י', ששם חטאו, אפי' צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. אבל אם בעלי תשובה עולה בתיקונו במקום ה', כי שם חטאו, בוודאי שהצדיקים גמורים מעלתם יותר גדולה, ובזה מתורצת השמועה (זהר הרקיע).

ספר שמות

גמורים לא יכולים לעמד שם ולכן כיון ששב בתשובה הקדוש ברוך הוא מקבל אותו ודאי מיד.

שנינו אין דבר בעולם שעומד לפני התשובה ואת הכל הקדוש ברוך הוא מקבל ודאי ואם שב בתשובה הרי מזמן כנגדו ארח חיים ואף על גב שפגם מה שפגם הכל נתקן והכל חוזר על תקונו שהרי אפילו כמה שיש בו שבועה (לפני הקדוש ברוך הוא נקרא בו כי ה' צבאות יעץ ומי יפר זהו סוד סתום ועוד כאשר הקדוש ברוך הוא נשבע שבועה לא נשבע אלא אם לא יעשה תשובה שהרי אין דבר שעומד בפני התשובה ועל הכל מכפר הקדוש ברוך הוא כאשר עושים תשובה שלימה) הקדוש ברוך הוא מקבל שכתוב חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו וגו' ונאמר כתבו את האיש הזה ערירי וגו' ואחר ששב בתשובה כתוב ובני יכניה אסר בנו וגו' מכאן שתשובה משכרת כמה גזרת ודינים וכמה שלשלאות ברזל ואין מי שעומד לפני התשובה.

שנינו אין דבר בעולם שעומד לפני התשובה ואת הכל הקדוש ברוך הוא מקבל ודאי ואם שב בתשובה הרי מזמן כנגדו ארח חיים ואף על גב שפגם מה שפגם הכל נתקן והכל חוזר על תקונו שהרי אפילו כמה שיש בו שבועה (לפני הקדוש ברוך הוא נקרא בו כי ה' צבאות יעץ ומי יפר זהו סוד סתום ועוד כאשר הקדוש ברוך הוא נשבע שבועה לא נשבע אלא אם לא יעשה תשובה שהרי אין דבר שעומד בפני התשובה ועל הכל מכפר הקדוש ברוך הוא כאשר עושים תשובה שלימה) הקדוש ברוך הוא מקבל שכתוב חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו וגו' ונאמר כתבו את האיש הזה ערירי וגו' ואחר ששב בתשובה כתוב ובני יכניה אסר בנו וגו' מכאן שתשובה משכרת כמה גזרת ודינים וכמה שלשלאות ברזל ואין מי שעומד לפני התשובה.

ועל דא כתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי אשר פשעו בי לא כתוב אלא הפשעים בי שלא רוצים לשוב ולהתנחם על מה שעשו אבל כיון שהתנחמו הקדוש ברוך הוא מקבל אותם.

לכן האדם הזה אף על גב שפשע בו ופגם במקום שלא צריך ושב לפניו מקבל אותו וחס עליו שהרי הקדוש ברוך הוא

ועל דא כתוב (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי אשר פשעו בי לא כתוב אלא הפושעים בי דלא בעאן לאתבא ולא תנחמא על מה דעבדו אבל כיון דאתנחמו הא מקבל לון קודשא בריך הוא:

בגין כך בר נש דא אף על גב דפשע ביה ופגים באתרא דלא אצטריך ותב לקמיה מקבל ליה וחס עליה דהא קודשא בריך הוא:

ק/ב
[מלא רחמין הוא מליא עליה רחמין] ומלא רחמין⁶ איהו (מליא עליה רחמין) ואתמלי רחמים על כל

ועל דא כתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי אשר פשעו בי לא כתוב אלא הפשעים בי שלא רוצים לשוב ולהתנחם על מה שעשו אבל כיון שהתנחמו הקדוש ברוך הוא מקבל אותם.

לכן האדם הזה אף על גב שפשע בו ופגם במקום שלא צריך ושב לפניו מקבל אותו וחס עליו שהרי הקדוש ברוך הוא

ועל דא כתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי אשר פשעו בי לא כתוב אלא הפשעים בי שלא רוצים לשוב ולהתנחם על מה שעשו אבל כיון שהתנחמו הקדוש ברוך הוא מקבל אותם.

הוא מלא רחמים ומתמלא רחמים על כל מעשיו כמו שנאמר "ורחמיו על כל

¹ כאן שייך מה שאמר לקמן לא אבא מעשי וגו' (דרך אמת).
² נמחק בדפ"ו.

³ דאפי' נשבע הקב"ה, חוזר בה, כי ה' לא נשבע אלא אם לא ישוב בתשובה. וראה כמה יגדל כח של תשובה. גם עיין, כי האדם צריך שיעשה תשובה גמורה, ובפרט בענין הגלגול, כי ברוב עוונות, רוב נשמתינו הם מגולגלות, וצריכים אנו לשוב בתשובה בכוונה זו, כי בהעדר פו"ר ירד מעלמא דדכורא לעלמא דנוק', ולזה נתפלל אל ה' ונשוב בכל לב, כדי שנשוב לעלמא דדכורא, ולא נשאר בנוק', כי אין יודעים מה הוא גלגולנו. ואם אנו בעולם אם לאו, ובכח אותה התשובה שלימה אז נק' בעל תשובה, ר"ל שניהיה בעל מעלמא דדכורא שהוא בעל דמלכות הנק' תשובה (זהר הרקיע).

⁴ איהו (דפ"ו).

⁵ את (נוסף בדפ"ו).

⁶ עי' מכילתא (שירה ד): בסיני כזקן מלא רחמים שנא' (שמות כ"ד) ויראו את אלהי ישראל. ועי' ב"ע (לד ע"ב): ידוע שהסבא הוא רחמים והדין נסתר בפנימיותו כמ"ש כזקן מלא רחמים וע"ז אמר כאן סבא דעתוי סתים ומוחי' סתים ושקיט. כמשל כחמר טב על דורדייא. הלשון מוחיה סתים הוא מאד"ר

ספר שמות

עובדוי כמה דאת אמר (תהלים קמה ט) ורחמיו על כל מעשיו אפילו על בעירי ועופי ומאטון (מטון) רחמיו אי עליהו ומאטון (מטון) רחמיו כל שכן על בני נשא דידעין ואשתמודעאן [לשבחא] למאריהון דרחמיו מאטון עליהו ושראן עליהו ועל דא אמר דוד (שם קיט קנו) רחמיך רבים יהוה כמשפטך חייני:

אי על הייבין ומאטון (מטון) רחמיו כל שכן על זכאין אלא מאן בעי אסוותא אינון מארי וכאבין¹ (כאיבין) ומאן אינון מארי כאבין אלין אנון הייבין אינון בעאן אסוותא ורחמי דקודשא בריך הוא רחמים² עליהו דלא יהון שביקין מניה ואיהו דלא אסתלק מנייהו ויתובון לקבליה כד מקרב קודשא בריך הוא בימינא מקרב וכד דחי בשמאלא דחי ובשעתא דדחי ימיניה³ מקרב מסטרא דא דחי ומסטרא דא מקרב⁴ וקודשא בריך הוא לא שביק רחמיו מנייהו:

תא חזי מה כתיב (ישעיה נז יז) וילך שובב בדרך לבו וכתיב בתריה דרכיו ראייתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחומים לו ולאבליו וילך שובב אף על גב דחייבין עבדין כל מה דעבדין בזון דאזלין בארחא דלבייהו ואחרנין (ואחרין) עבדין בהו התראה ולא בעאן לציית⁵ לון בשעתא דתבין בתיובתא ונטלין ארחא טבא דתיובתא הא אסוותא זמינא לקבליה⁶:

מעשיו אפילו על בהמות ועופות מגיעים רחמיו אם עליהם מגיעים רחמיו כל שכן על בני אדם שיודעים ומכירים לשבח רבונם שרחמיו מגיעים עליהם ושורים עליהם ועל זה אמר דוד (שם קיט) רחמיך רבים ה' כמשפטך חייני.

אם על רשעים מגיעים רחמיו כל שכן על צדיקים אלא מי צריך רפואה אותם בעלי כאבים ומי הם בעלי כאבים אלה אותם רשעים הם צריכים רפואה ורחמים שהקדוש ברוך הוא (מרחם) עליהם שלא יהיו עזובים ממנו והוא שלא מסתלק מהם וישובו כנגדו כשהקדוש ברוך הוא מקרב הוא מקרב בימין וכשדוחה דוחה בשמאל ובשעה שדוחה הימין מקרבת מצד הזה דוחה ומהצד הזה מקרב והקדוש ברוך הוא לא עוזב את רחמיו מהם.

בא וראה מה כתוב וילך שובב בדרך לבו ונאמר אחריו דרכיו ראייתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמים לו ולאבליו וילך שובב אף על גב שהרשעים עושים כל מה שעושים בזון שהולכים בדרך לבם ואחרים עושים בהם התראה ולא רוצים לצית להם בשעה ששבים בתשובה ונוטלים דרך טובה של תשובה הרי הרפואה מוזמנת כנגדם

קכח ע"ב: והאי מוחא דאיהו האי חכמתא סתימאה שקיט ואשתכין באתריה כחמר טב על דורדייה [דורדיא] ה"ה השמרים, הן תוקף הדין. אמנם במקום זה עצמו הוא "שקיט", שכן במר"ס, אע"ג שהוא שורש הדין (שכן בו מתלבש גבורה דרדל"א - בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ג ד"ה ובמר"ס) מ"מ בו עצמו אין הדין ניכר אלא נכפף (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה והענין כי, וכן בהגר"א בתז"ח כ"ד ע"ב ד"ה גליף). והיינו דאמרי סבא דעתוי סתים ומוחיה סתים [כמש"כ (משלי יא ב) ואת הצנועים חכמה, שת"ח אינו מגלה את חכמתו ודעתו. וכמו כן כאן, מר"ס דע"ק הוא סתום, ובו נמצא גילוי הצניעותא ה"ה הרדל"א, ומר"ס הוא המסתירו. ושם מצויים הסודות הנסתרים, שאינם מתגלים אלא לצדיקים לעתיד לבא (ב"ע לד ע"ב)] ושכין [דהיינו שמשכך (מגביל) שארי אברים מלפעול רצונם וחפצם (מ"א טו)]. ועי' תיקר"ז עו ע"ב שמר"ס היא עיקר א"א.

¹ עי' תיקר"ז קי ע"ב: ואלין דחביבין יסורין אתהפך לון מדינא לרחמי יהוה ובהווא זמנא אבן מאסו וכו' מה דהות י' לתתא אתחזרת לעילא, ועי' בהגר"א על תיקר"ז עד ע"א: הש"י שולח עניות לאדם בעוה"ז להנצל מדינא דהווא עלמא כנ"ל. אבל למי שאינו נותן לו עניות, ניתן לו עניות דאורייתא, שהוא חלל בחייו, וסובל מרעין ומיתה בהווא עלמא, והאסוותא לזה שישוּב ויתעסק באורייתא.

² מוסגר בדפ"ק.

³ ימינא (דפ"ו).

⁴ עי' ח"א רנג ע"א: יסוד צדיק ביה סו"ד תהא שמאל (דוחה) אף על פי דאוקימנא ביה (שם מו כו) כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה (וגו') ששים וש בגין דאתקשר בשמאל וימין מקרבת בגין דתליא מניה עמודא דאמצעיתא. ועי' בהגר"א בתז"ח נא ע"ב: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרב ולכן אמרו שגבורה בשמאל שהוא יד כהה שדין הקב"ה אינו בכח משא"כ חסדו וז"ש ואחרא מקרב.

⁵ לצייטא (דפ"ו).

⁶ לקבליהו (דפ"ו).

ספר שמות

השתא אית לאסתכלא אי על חייא אמר קרא או על מיתא¹ אמר קרא דהא רישא דקרא² לאו איהו סיפא וסיפא לאו איהו רישא דקרא אחזי על חייא וסופיה אחזי על מתיא אלא קרא וס"א רישא דקרא אמר בעוד דבר נש איהו בחייו והכי הוא וילך שובב בדרך לבו בגין דיצר הרע דביה תקיף ואתתקף (ואתקף) ביה ועל דא אזיל³ שובב ולא בעי לאתבא בתיובתא:

קודשא בריך הוא חמי ארחוי דקא אזלין בביש בלא תועלתא אמר קודשא בריך הוא אנא אצטריכנא לאתקפא בידיה הדא הוא דכתיב דרכיו ראיתי וארפאהו⁴ דקא אזלין בחשוכא אנא בעי למיהב ליה אסוותא (הדא הוא דכתיב) וארפאהו קודשא בריך הוא איהו אעיל בלביה וארחוי (ארחוי) דתיובתא ואסוותא לנשמתיה ואנחהו מאי ואנחהו כמה דאת אמר (שמות לב לד) לך נחה את העם אנהיג ליה קודשא בריך הוא בארע מישר כמאן דאתקיף בידא דאחרא ואפקיה מגו חשוכא:

ואשלם נחומים לו ולאבליו הא אתחזי אדמיתא (כמיתא) איהו אלא⁵ ואין ודאי מיתא איהו וקיימא בחיין דהואיל וס"א אלא ודאי חי איהו וקיימא בחיין והואיל ואיהו רשע מיתא אקרי מהו ואשלם נחומים לו ולאבליו אלא קודשא בריך הוא עביד טיבו עם בני נשא אדכיון (וכיון) דעאל מי"ג שנין ולהלאה פקיד עמיה⁶ תרין מלאכין נטורין דנטרי ליה חד מימיניה וחד משמאליה⁷:

כד אזיל בר נש בארע מישר אינון חדאן ביה ואתקיפו עמיה בחדוה מברזן קמיה ואמרין הבו יקר לדיוקנא דמלכא וכד אזיל בארע עקימו אינון מתאבלן עליה ומתעברן מניה כיון דאתקיף ביה קודשא בריך הוא ואנהיג ליה בארע מישר כדין

עכשיו יש להתבונן אם על החיים אומר הכתוב או שעל המתים אומר הכתוב שהרי ראש הפסוק אינו סוף והסוף אינו ראש ראש הכתוב מראה על החיים וסופו מראה על המתים אלא שהפסוק (ראש הפסוק) אומר בעוד שהאדם הוא בחייו וכך הוא וילך שובב בדרך לבו משום שיש בו יצר הרע חזק ומחזיק בו ולכן הולך שובב ולא רוצה לשוב בתשובה.

הקדוש ברוך הוא רואה את דרכיו שהולכים ברע בלי תועלת אומר הקדוש ברוך הוא אני צריך להחזיק בידו זהו שכתוב דרכיו ראיתי (וארפאהו) שהולכים בחשכה אני רוצה תת לו רפואה זהו שכתוב וארפאהו הקדוש ברוך הוא מכניס ללבו דרך התשובה שלו ורפואה לנשמתו ואנחהו מה זה ואנחהו כמו שנאמר לך נחה את העם הקדוש ברוך הוא מנהיג אותו בדרך ישר כמי שמחזיק בידו של אחר ומוציא אותו מתוך החשכה.

ואשלם נחמים לו ולאבליו הרי נראה שהוא מת (אלא) כן הוא ודאי מת ועומד בחיים שהואיל (אלא) שהיא הוא ועומדים בחיים והואיל) והוא רשע נקרא מת מה זה ואשלם נחמים לו ולאבליו אלא הקדוש ברוך הוא עושה טוב עם בני אדם שכיון שנכנס משלש עשרה שנים ומעלה מפקיד עמו שני מלאכים שומרים ששומרים אותו אחד מימינו ואחד משמאלו.

כשאדם הולך בדרך ישר הם שמחים בו ומחזיקים אותו בשמחה מכריזים לפניו ואומרים תנו כבוד לדמות המלך וכשהולך בדרך עקם הם מתאבלים עליו ועוברים ממנו כיון שהקדוש ברוך הוא מחזיק בו ומנהיג אותו בדרך ישרה אז

¹ מתיא (דפ"ו).

² קרא (דפ"ו).

³ אזל (דפ"ו).

⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁶ בראשית קמד ע"ב קסה ע"ב (הערת הזהר).

⁷ עי' ח"א קסה ע"ב שהם יצר טור ויצר הרע. ועי' ש' ברמ"ז: שאז מזדווגים רוח ונפש שה"ס חו"ג ולכן הם מתחלקים חד לימינא וחד לשמאלא, פ' חסדים לימין הלב שהוא הרוח וגבורות בחלל שמאל שהוא של דם, ומזה נמשך אופן עומדם יצר טוב לימינא וכו', ע"כ. דמתלבש ביומין דיליה שהן לבושין צואים שבהם האדם נידון וכן לטובה בהן מקבל שכר והן נגד ב' יצרים דדכורא מעיד ונוק' מתקוממת לו כמ"ש יגלו שמים כו' וארץ כו' והן תרין מלאכין דאזלין עמי' דב"נ מימינא ומשמאלא ורשעים שניהם רעים ומ"מ שניהם בסט' דנוק' (בהגר"א בתיקו"ז קלו ע"ד).

ספר שמות

כתוב ואשלם נחמים לו ולאבליו ואשלם נחמים לו בתחלה שהוא התנחם על מה שעשה בתחלה ועל מה שעושה עכשיו ושב בתשובה ואחר כך ולאבליו אותם מלאכים שהיו מתאבלים עליו כשעברו ממנו ועכשיו שחזרו עמו הרי ודאי נחומים לכל הצדדים.

ועכשיו הוא ודאי חי בכל הצדדים אחוז בעץ החיים וכיון שאחוז בעץ החיים אז נקרא בעל תשובה שהרי כנסת ישראל נקראת אף כך תשובה והוא נקרא בעל תשובה והראשונים אמרו בעל תשובה ממש ועל זה אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד (בו) [במקום שבעלי תשובה עומדים]:³

דוד המלך אמר לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו' לך לבדך מאי לך לבדך אלא בגין דאית חובין דחטי בר נש לקודשא בריך הוא ולבני נשא ואית חובין דחטי⁴ לבני נשא ולא לקודשא בריך הוא ואית חובין דחטי לקודשא בריך הוא בלחודוי ולא ולבניו (לבר) נשא אחר⁵ דוד מלכא חב לקודשא בריך הוא בלחודוי ולא לבני נשא:

ואי תימא הא:

קז/א

חב ההוא חובא דבת שבע ותנינן מאן דאתי על ערוהו אתתא ברעותא⁶ אסרה על בעלה וחב לחבריה וחב לקודשא בריך הוא לאו הכי הוא [בההוא חובה דאחמר בתרא] ודההוא [בההוא דאת אמר בהיתרא] הוה ודוד דיליה נקט וגט הוה לה מבעלה עד לא יהך לקרבא דהכי הוה מנהגא דכל ישראל דיהבין גט זמן לאתתיה⁷ כל דנפיק חילא וכן

כתוב ואשלם נחמים לו ולאבליו ואשלם נחמים לו בתחלה שהוא התנחם על מה שעשה בתחלה ועל מה שעושה עכשיו ושב בתשובה ואחר כך ולאבליו אותם מלאכים שהיו מתאבלים עליו כשעברו ממנו ועכשיו שחזרו עמו הרי ודאי נחומים לכל הצדדים.

ועכשיו הוא ודאי חי בכל הצדדים אחוז בעץ החיים וכיון שאחוז בעץ החיים אז נקרא בעל תשובה שהרי כנסת ישראל נקראת אף כך תשובה והוא נקרא בעל תשובה והראשונים אמרו בעל תשובה ממש ועל זה אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמד במקום שבעלי תשובה עומדים.

דוד המלך אמר לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו' לך לבדך מה זה לך לבדך אלא משום שיש חטאים שחוטא אדם לקדוש ברוך הוא ולבני אדם ויש חטאים שחטא לבני אדם ולא לקדוש ברוך הוא ויש חטאים שחוטא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לבני אדם (אחרים) דוד המלך חטא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לבני אדם.

ואם תאמר הרי

חטא אותו החטא של בת שבע ושנינו מי שבא על אשה ערוה ברצונה אסר אותה על בעלה וחטא לחברו וחטא לקדוש ברוך הוא לא כך הוא שההוא שאתה אומר בהתר היה ודוד לקח את שלו וגט היה לה מבעלה טרם שיצא לקרב שכך היה מנהג של כל ישראל שנותנים גט זמן

¹ נשא קכב ע"ב (הערת הזהר).

² פ' שהוא עולה לאבא ונק' בעל הבינה (מ"מ).

³ פ' בינה וז"ש באתר דשקיו דגנתא משתכח מתמן דהיינו בינה שהז"א השקאתו היא משם (מ"מ ח"ג טז ע"ב). וז"ש (ברכות ל"ד ע"ב) במקום שבע"ת עומדים שם אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי הצדיקים הגמורים הם בסוד מדריגת הרוח שתלוי בעבודה בסטרא דדכורא, אבל בע"ת צריכים לעלות לבינה בבחינת סיוע עליון בסוד מ"ש שחותר חתירה מתחת כסה"כ מקום ששם אין בחירה ועבודה ואינו תלוי ביד האדם, ומשם הוא תיקונו, וכן הוא בסוד אלף הז' שאז מלכות סלקא לבינה, הוא ג"כ בסוד התשובה למקום שאין שם עבודה, ובינה מעברת ממנה כל הקלקולים שהיו דבוקים בה בסוד דנפקא מאתלטיא, ונותנת בה אורות חדשים מה שלא היה בתחילה, והיינו סוד הגדרים וסייגים שצריך בע"ת מה שאינו לפי הגבול של התורה בחיוב העבודה, וז"ס הפרש שבין תיקוני גלגלתא ובין תיקוני הדיקנא, והענין סוד נורא מאד (פת"ש א"א לא).

⁴ דחטא (דפ"ו).

⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁶ "אתתא ברעותא" מוסגר בדפ"ק.

⁷ בפרק במה בהמה יוצאה בדף נו אמרו כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו, ופי' רש"י – גט כריתות על תנאי שאם ימות תהיה מגורשת מעכשיו. וכתבו תוס' וצ"ל לפירושו שאף על

ספר שמות

עבד אוריה לבת שבע ולבתר דעבר זמן וזהו!
(ו)פטורה לכלא נטל לה דוד ובהתרא עבד כל מה
דעבד:

דאלמלא לאו הכי ובאסורא (אי באסורא) הוה
לא שבקה קודשא בריך הוא לגביה והיינו דכתיב
לסהדותא (ש"ב יב כד) וינחם דוד את בת שבע
אשתו סהדותא דאשתו היא ודאי אשתו ובת זוגו
הות דאזדמנת לגביה מיומא דאתברי עלמא² ורזא
דמלתא מלכותא דלעילא דאיהו אתעביד רגלא
רביעאה למרכבתא עלאה ואתקרי בת שבע על אבן
אחת שבעה עינים³ הא סהדותא דלא חב דוד [מהו
חובא דחב קודשא] וחובה דבת שבע כדקאמרין:
ומה היא חובה דחב אלא⁴ (אלא לקודשא) בריך
הוא בלחודוי ולא לאהרא⁵ דקטל לאוריה בחרב בני
עמון ולא קטליה איהו בשעתא דאמר ליה ואדני

לאשתו כל שיוצא לחיל וכך עשה אוריה
לבת שבע ואחר שעבר זמן והיתה פטורה
לכל לקח אותה דוד ובהתרא עשה כל מה
שעשה.

שאלמלא לא כך וזה היה באסור לא
היה משאיר אותה הקדוש ברוך הוא בידו
והיינו שכתוב לעדות (שמואלב יב) וינחם
דוד את בת שבע אשתו עדות שאשתו היא
ודאי אשתו ובת זוגו היתה שהזדמנה אליו
מיום שנברא העולם (וסוד הדבר מלכות
של מעלה שהוא נעשה רגל רביעית
למרכבה העליונה ונקרא בת שבע על אבן
אחת שבעה עיניים) הרי עדות שלא חטא
דוד את חטא בת שבע כמו שאמרנו.
ומה החטא שחטא (אלא) לקדוש ברוך
הוא לבדו ולא לאחר שהרג את אוריה
בחרב בני עמון ולא הרג אותו בשעה
שאמר לו ואדני יואב שהרי דוד היה רבון

גב שאוריה בא מן המלחמה, התנאי היה אם לא ישוב בסוף המלחמה שיהיה גט, אך קשה דתנן מה
היא באותם הימים, ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש גמורה. ונר' לר"ת שהיה מגרשה לגמרי בלי
שום תנאי ולפי זה הפי' של הסבא כאן הוא פי' ג' שהיו כותבים גט זמן ולאחר עבור הזמן היא מגורשת
ומעשה בת שבע היה אחר עבור הזמן, ואפשר להסכים ולכלול פי' זה בכוונת רש"י, ור"ל שאם ימות
או יתעכב ולא יחזור לזמן שקבעו תהיה מגורשת. והגם שהוא גט זמן, הנה בסופו נעשה גט כריתות
ובזה ג"כ יסכים פי' הסבא עם מ"ש בזהר בראשית דף ח ע"א, ז"ל, ותו בהיתרא הוה כל מה דהוה, דהא
כל אינון דעאלו לקרבא לא עאל חד מנייהו עד דאפטר בגט לאנתתיה וכו' (מ"מ).
¹ והות (דפ"ו).

² עי' תז"ח ב ע"ב: שקוצי"ת דנשמטא בהון פרכת לעלא בכל ליליא וליליא והאי איהו נשמת כל חי
דאצילותא מאמא עלאה ושבע שמהן אלין דפרכת בהון אנון שבע דכלילן בבת שבע דאיהי שכינתא
תתאה כלילא משבע ספירן דעליהו אמר דוד (דברי הימים א' כט) לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת
והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ ואמא עלאה איהי הנשר הגדול בעל הכנפים.
תרגום: שקוצי"ת, שהנשמה פורחת בהם למעלה בכל לילה ולילה, וזוהי "נשמת כל חי" (פסד"ז של
שבת וי"ט) שהאצילות מן האם העליונה, ושבעת השמות הללו שפורחת בהם, הם שבע שכלולים
בבת שבע, שהיא השכינה התחתונה, כלולה משבע ספירות, שעליהם אמר דוד "לך ה' הגדולה והגבורה
והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ". והאם העליונה היא הנשר הגדול בעל הכנפים.
ועי' ב"ע קמז ע"ב: בת שבע אשת דוד והיא בת מאימא שנק' שבע כידוע וז"ש לקמן בת מאימא
דטרדין לכולא והיא הנוקבא דנפקא מאתלטייא וכן בת שבע תחילה היתה אשת אוריה החתי בסט"א
כמ"ש בזהר שהי' כעין דוגמת ארץ ישראל שנתנה תחילה לכנענים כידוע וז"ס כל מלכות ב"ד הכל
מבת שבע ונק' דוד יפה עינים שתיקן הנקודות דנפקין מעיינין דאתלהטו בסומקא וע"י דוד נרחצו
העינים.

³ ורזא דמלתא עד כאן מוסגר בדרך אמת.

⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁵ ועוד יש סוד גדול במ"ש הכתוב צדק ילין בה שידוע שבירושלים היה מקום סנהדרי גדולה דהיינו
דינא והם ע"ב סנהדרין שהם בהיכל הזכות מסט' דעיינין עיני ה' משוטטות כו' כי כל הדינין שבעינין
דז"א יורדים לנוקבא ולכן נקראת בת שבע ברזא דז' עיינין דאשגחותא דנפקין מאוכמתא דעינא וסוד
זה נאמז בסבא דמשפטים (דף ק"ז) אלא מה הוא חובא דחב לקוב"ה בלחודוי ולא לאהרא דקטל לאורי'
בחרב בני עמון כו' והכוונה בזה כמ"ש רז"ל שחטא דוד במה שלא דנו בסנהדרין והם ע"ב דנפקין מז'
עיינין דאשגחותא כמ"ש"ל, ונק' דכורין שהם בעיינין דכורא, ונק' ג"כ נוקבין שהם ברזא דבת עין,
אוכמתא דעינא, והולכים אח"כ לנוק', ומשם להיכל הזכות. ודוד ירית לבת שבע שהוא אוכמתא דעינא,
וביה הוה תלי לדינא ליה לאוריה על שמרד במלכות ב"ד, ועל דקטליה בחרב בני עמון גרם פגם
בעיינין עילאין, וגרם פגם ברגליים שהם תליין בעיני' ושם הוא אחיזת הסט"א כמ"ש הני ברכי דשלהי
כו' וז"ש דחרב בני עמון נחש הוה חקיק עליו וכמ"ש אצל עשו איש יודע ציד כו' ותרגומו גבר
נח"שירכין נח"ש ירכן והוא בנו"ה שנק' בנים כידוע ב"פ ב"ן גי' צי"ד שע"י אתלכדין רגלין דקדושה
(ב"ע קפ ע"ב).

ספר שמות

יואב דהא דוד הוה רבון עליה ועל יואב! וקרא אוכב דכתיב (שמואל ב' כג ח) ואלה שמות הגבורים אשר לדוד ולא אשר ליואב ולא קטליה ההיא שעתא וקטליה בחרב בני עמון:

וקרא אמר ולא נמצא אתו דבר (מ"א טו ה) רק בדבר אוריה החתי רק למעוטי קא אתי בדבר אוריה ולא באוריה וקודשא בריך הוא אמר (ש"ב יב ט) ואותו הרגת בחרב בני עמון וכל חרב בני עמון והוה חקיק ביה חויא עקים| דיוקנא דדרקון (ע"ז הוה חקיק ביה חויא עקים) ואיהו ע"ז דלהון אמר קודשא בריך הוא יהבת חילא להווא שקוץ [נדכיון דחרב בני עמון אתגבר ההיא שעתא על אוריה כמה תוקפא תקיף ההוא חויא עקימא] בנין דבשעתא דקטלו בני עמון לאוריה וסניאין מבני ישראל עמיה ואתגבר בההיא שעתא חרב בני עמון כמה תקפא אתתקף ההיא ע"ז שקוץ²:

ואי תימא אוריה לא הוה זכאי כיון דכתיב עליה אוריה החתי לאו הכי זכאה הוה אלא דשמא דאתריה הוה חתי כמה דאת אמר (שופטים יא א) ויפתח הגלעדי על שום אתריה אתקרי הכי:

ועל דא בדבר אוריה החתי דשקוץ בני עמון אתגבר על מחנה אלהים דמשריתא דדוד דיוקנא ממש דלעילא הוה ובהווא שעתא דפגים דוד משריתא דא פגים לעילא משריתא אחרא ועל דא אמר דוד (תהלים נא ו) לך לבדך הטאתי לבדך ולא לאחרא דא הוה ההוא חובה דחב לגביה ודא הוה בדבר אוריה ודא הוה בחרב בני עמון:

כתיב (ד"ה ב' טז ט) כי יהו"ה עיניו משוטטות בכל הארץ אלין³ נוקבין וכתוב (זכריה ד י) עיני יהו"ה⁴ משוטטים⁵ אלין דכורין והא ידיען אינון⁶ דוד אמר (תהלים נא ו) והרע בעיניך עשיתי בעיניך לפני עיניך מבעי ליה אלא מאי בעיניך אמר דוד בהווא אתר דחבנא בעיניך הוה דהוינא ידע דהא עיניך הוה זמינין

עליו (ועל יואב) והכתוב מוכיח שכתוב (שם כג) אלה שמות הגברים אשר לדוד ולא אשר ליואב ולא הרג אותו באותה שעה והרג אותו בחרב בני עמון.

והכתוב אומר ולא נמצא אתו דבר רק בדבר אוריה החתי רק למעט הוא בא בדבר אוריה ולא באוריה והקדוש ברוך הוא אמר ואותו הרגת בחרב בני עמון וכל חרב בני עמון היה חקוק בו נחש עקם דמות של דרקון והוא עבודה זרה שלהם אמר הקדוש ברוך הוא נתת כח לאותו שקוץ (שכיון שחרב בני עמון התגברה אותה שעה על אוריה כמה חזק התחזק אותו נחש עקם) משום שבשעה שהרגו בני עמון את אוריה ועמו רבים מבני ישראל והתגברה באותה שעה חרב בני עמון כמה חזק התחזקה אותה עבודה זרה שקוץ.

ואם תאמר שאוריה לא היה צדיק כיון שכתוב עליו אוריה החתי לא כך צדיק הוא היה אלא ששם מקומו היה חתי כמו שנאמר ויפתח הגלעדי על שם מקומו נקרא כך.

ועל זה בדבר אוריה החתי ששקוץ בני עמון התגבר על מחנה אלהים שמחנות דוד היו ממש דמות שלמעלה ובאותה שעה שפגם דוד מחנה זה פגם למעלה מחנה אחר ועל זה אמר דוד לך לבדך חטאתי לבדך ולא לאחר שהוא היה אותו החטא שחטא אליו וזהו בדבר אוריה וזהו בחרב בני עמון.

כתוב כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ אלו הנקבות ונאמר (זכריה ד) עיני ה' המה משוטטים אלו הזכרים והרי הם ידועים דוד אמר והרע בעיניך עשיתי בעיניך לפני עיניך היה צריך להיות אלא מה זה בעיניך אמר דוד באותו מקום שחטאתי בעיניך היה שהייתי יודע שהרי עיניך היו זמינים ועומדים לפני ולא

¹ "ועל יואב" מוסגר בדפ"ק.

² עי' ח"א קעג ע"א שדוד שם כתרם בראשו, ועיי"ש באור יקר.

³ ויחי רמח ע"א (הערת הזהר).

⁴ המה (נוסף בדפ"ו).

⁵ הזכרים שבהקליפות הם אינם מפתים להאדם להחטיא אותו, אלא עיקרם הוא להשיג על מעשה בני אדם, ועליהם נאמר בזכריה (ד י) שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, והם לגלאה עובדין כמ"ש בפ' האזינו (רצג ע"ב). וע' פ' משפטים (קז ע"א) והם השנים אנשים מרגלים הנאמר ביהושע, כי הם מאללי ארעא (דע"ה ח"ב סג ע"ב), ועי' בהגר"א על ספד"צ לא ע"א, שהם המקטרגים, וזה יצר פנימי יותר מאשר נשים זונות שהמה המפתות מבחוץ.

⁶ עי' ח"ג רצג ע"ב ולקמן רנב ע"א (לש"ו).

ספר שמות

וקיימן קמאי ולא חשבנא לון הרי חובא דחבנא ועבדנא באן אתר הוה בעיניך:

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך ולא יהא לי פתחון פה למימר קמך תא חזי כל [אומנא] (אומנותא) כד מליל באומנותיה [קא ממלל] (מליל) מליל דוד בדיחא דמלכא הוה ואף על גב דהוה בצערא כיון דהוה קמי מלכא תב לבדיחותיה [כמה דהוה] בגין לבדחא למלכא:

אמר מארי דעלמא אנא אמינא (שם כו ב) בחנני יהו"ה ונסני ואת אמרת דלא איכול לקיימא בנסיונך הא חבנא למען תצדק בדברך ויהא ומילך (מלך) קשוט דאלמלא לא חבנא יהא מלה דילי קשוט ויהא ומילך (מלך) בריקניא השתא דחבנא בגין דלהוי ומילך (מלך) קשוט יהיבנא אתר לצדקא ומילך (מלך) בגין כך עבידנא למען ותצדק בדברך תזכה בשפטך אהדר דוד לאומנותיה ואמר גו צעריה מלין דבדיחותא למלכא:

תנינן לאו דוד אתהווי לההוא עובדא דהא איהו אמר (שם קט כב) ולבי חלל בקרבי אנקיד חלל כבר הוה חלל:

קז/ב

בקרבי¹ הכי הוא אבל אמר דוד בלבא אית תרין היכלין² בחד דמא ובחד רוחא ההוא חד דמלייא דמא ביה דיורא ליצר הרע ולבי לאו הכי דהא ריקן איהו ולא יהבית דיורא לדמא בישא לשכנא ביה יצר הרע³ ולבי ודאי חלל איהו בלא (דיורא) [דמא]

החשבתי אותם הרי החטא שחטאתי ועשיתי באיזה מקום היה בעיניך.

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך ולא יהיה לי פתחון פה לומר לפניך בא וראה כל אמן כשמדבר הוא מדבר באמנותו דוד היה בדחן המלך ואף על גב שהיה בצער כיון שהיה לפני המלך שב לבדחנותו כמו שהיה כדי לבדח את המלך.

אמר רבון העולם אני אמרתי (שם כז) בחנני ה' ונסני ואתה אמרת שלא אוכל לעמד בנסיונך הרי חטאתי למען תצדק בדברך ויהיה דברך אמת שאלמלא לא חטאתי יהיה דברי אמת ויהיה דברך בריקנות עכשיו שחטאתי כדי שיהיה דברך אמת נתתי מקום לצדק דבריך לכן עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך חזר דוד לאמנותו ואמר תוך צערו דברי בדחנות למלך.

שנינו דוד לא היה ראוי לאותו המעשה שהרי הוא אמר (שם קט) ולבי חלל בקרבי (נקוד חלל שכבר היה חלל

בקרבי) כך הוא אבל אמר בלב יש שני היכלות באחד דם ובאחד רוח אותו אחד שמלא בדם בו יש דיור ליצר הרע ולבי לא כך שהרי הוא ריקן ולא נתתי דיור לדם רע לשכן בו יצר הרע ולבי הוא ודאי

¹ "אנקיד חלל כבר הוה חלל בקרבי" מוסגר בדפ"ק.

² עי' ח"ג קח סע"ב. אמנם הנה בטור ושו"ע י"ד ס' מ' אמרו הלב יש לו ג' חללים כו', אך פשוט הוא כי שם חשבו את הקנה הלב שהוא המזרק הגדול היוצא ממנו לריאה חשבו אותו ג"כ לחלל דליבא והוא החלל האמצעי שבלב אבל הרמב"ם בפ"ו ה"ה מהלכות שחיטה חושב אותו בפנ"ע והוא טריפת דקנה הלב אבל הלב עצמו הוא רק ב' חללים וכן משמע בגמ' ג"כ מה ע"ב וכן הוא בר"ן רפ"ג שם אמנם הטו"ש הם מפרשים הטריפת דקנה הלב על קנה שומן שיוורד בין ב' ערוגות הריאה ובשו"ע שם ס"ד פסק על שניהם לאיסור וכן הרב בפ"ה המשניות ר"פ אלו טריות אמר ג"כ כי הלב יש לו ב' חללים והוא כדברת הרמב"ם ודברי הזהר בעניניו הרי מסייעתן וע"ע סוף ספר הקדו"ש (קה ע"א) (לש"ו), ז"ל: דברי הרב בע"ח שער קיצור אבי"ע (פרק ד) שאמר שם כי הלב יש לו ב' חללים, באחד הוא רוח החיוני, והוא החלל ימין, ובו שורה יצה"ט, ועליו נאמר (קהלת י ב) לב חכם לימינו, והחלל השני שהוא לשמאל, הוא מלא דם, ובו שורה היצה"ר, ועליו נאמר (שם) ולב כסיל לשמאלו וכו', אמנם הוא הנה דברי הרב בע"ח הנה הוא מזוה"ק פ' משפטים (דף קז רע"ב) בלבא אית תרין היכלין בחד דמא ובחד רוחא כו', וכן בתיקונים (דף נה ע"ב) תרי בתי לבא אינון, וכן הוא עוד בתיקון ס"ט (דף קלה סע"א ודף קלו ע"א) ובגמרא ברכות (דף סא סע"א) יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב וכו'.

³ הצדיקים שמגבירים הטוב על הרע מהפכים של דם לרוח ואין להם אלא לב אחד. והוא מש"ה (תהלים קט, כב) ולבי חלל בקרבי, פי' אין בו עביות דם ואינו מתבחן אלא לבית אחד מלא רוח, והיינו חלל. ולעומתם הרשע מלא כולו דם ואז אין לו גם הוא אלא לב אחד, וכמד"א (ו, ה) וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, ואז נקרא אביר לב, לאפוקי הרוח שהוא חלש (רמ"ז בראשית עו ע"ב). הלב הוא אש שורף [זהר ח"ג רלד ע"א], כי הוא האלהים דקטנות, אך הקול שבתוכו הוא שם הו"ה, שהוא בחי' הרוח השורה בלב, שהוא הנקודות העושים דפיקו מכח הנקודות*, כנזכר דף ס"ט ופ"ט (ת"ז עח ע"א) וכד ייתי רוחא לגבי לבא דתמן נפשא אתמר ביה קול דודי דופק. והבן זה היטב, כי הנפש והרוח הם שניהם בלב, זה רוח וזה דם, בסוד (דברים יב כג) כי הדם הוא הנפש, טיפת אודם דנוקבא והכלי הוא

ספר שמות

בישא! וכיון דהכי הוא לא אתחזי דוד להווא חובא דחב אלא בגין למיהב פתיחו דפומא לחייביא דימרון דוד מלכא חב ותב בתיובתא ומחל ליה קודשא בריך הוא כל שכן שאר בני נשא ועל דא אמר (תהלים נא טו) אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו:

וכתיב (ש"ב טו ל) ודוד עלה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי והוא הולך יחף ראש לו חפוי² ויחף אמאי אלא נזוף הוה עבד גרמיה נזוף לקבלא ענשא ועמא הוו רחיקין מניה ארבע אמות זכאה עבדא דהכי פלח למאריה ואשתמודע בחוביה לאתבא מניה בתיובתא שלמתא:

תא חזי יתיר הוה מה דעבד ליה שמעי בן גרא מכל עקתינ דעברו עליה עד ההוא יומא³ ולא אתיב דוד לקבליה מלה דהכי הוה יאות ליה ובדא אתכפרו חובי השתא אית לאסתכלא שמעי תלמיד חכם הוה וחכמתא סניאה הות ביה אמאי נפק⁴ לגבי דוד ועבד ליה כל מה דעבד אלא מאתר אחרא הוה מלה ואעיל ליה בלביה מלה דא וכל דא לתועלתא דדוד [דהא] [והא] ההוא דעבד ליה שמעי גרמא ליה למיתב בתיובתא שלימתא ותבר לביה בתבירו סני ואושיד דמעין סניאין מגו לביה קדם קודשא בריך הוא ועל דא אמר (שם טז י) כי יהו"ה אמר לו קלל ידע דהא מאתר עלאה אחרא נחת מלה:

תרינ פקודין פקיד דוד לשלמה בריה חד דיואב וחד דשמעי עם שאר פקודין דפקיד ליה דיואב דכתיב (מ"א ב ה) וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה מלה סתימא הוה דאפילו שלמה לא

חלל בלי דיור (דס) רע וכיון שכך זה לא ראוי דוד לאותו חטא שחטא אלא כדי לתת פתחון פה לרשעים שיאמרו דוד המלך חטא ושב בתשובה ומחל לו הקדוש ברוך הוא כל שכן לשאר בני אדם ועל זה אמר אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו.

ונאמר (שמואלב טו) ודוד עלה במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו חפוי והוא הלך יחף ראש לו חפוי ויחף למה אלא היה נזוף עשה עצמו נזוף לקבל ענש והם היו רחוקים ממנו ארבע אמות אשרי העבד שכך עובד לרבו ומודע לחטאו לשוב ממנו בתשובה שלימה.

בא וראה יותר היה מה שעשה לו שמעי בן גרא מכל הצרות שעברו עליו עד אותו היום ולא השיב דוד כנגדו דבר שכך היה ראוי לו ובה התכפרו חטאיו עכשיו יש להתבונן שמעי היה תלמיד חכם וחכמה רבה היתה בו למה יצא לדוד ועשה לו כל מה שעשה אלא ממקום אחר היה הדבר והכניס לו בלבו דבר זה וכל זה לתועלתו של דוד שהרי מה שעשה לו שמעי גרם לו לשוב בתשובה שלימה ושבר לבו בשבר רב ושפך הרבה דמעות מתוך לבו לפני הקדוש ברוך הוא ועל זה אמר כי ה' אמר לו קלל ידע שהרי ממקום עליון ירד הדבר.

שני צוויים צוה דוד את שלימה בנו אחד של יואב ואחד של שמעי עם שאר הצוויים שצוה אותו של יואב שכתוב (מלכים ב) וגם אתה ידעת את עשה לי יואב בן צרויה דבר נסתר היה שהרי אפילו שלימה לא היה לו לדעת אלא

בשר הלב עצמו שהוא האותיות (ע"ח טנת"א ה). *אבא עלאה שהוא חכמה הוא חיות כל האצילות וכאשר הא"ס מתפשט אורו העליון בתוך האצילות הוא מתלבש תחילה תוך אבא ומתעלם בתוכו ואז מתפשט אבא בתוך כל האצילות כולו עד סופו וכו' וע"י אבא שואבים כל האצילות החיות העליון של הא"ס המחיה לכל עולם האצילות וכו' והנה החכמה זו מתפשט בבחי' הוורידים והעורקים של האדם החיוני של האדם שהם בחי' הדפקים הדופקים הנודעים וכו' וכבר ידעת כי כלא אתברר במחשבה וכמ"ש פ' פקודי רנד ע"ב וכו' והנה נודע מש"כ בתיקו"ז (קכב ע"א) שיש י' מיני דפקים והם קמץ פתח צירי וכו' וביאור הענין הוא כי הנה הנקודות הם בחכמה כנודע וכל אותן הדפיקות שדופק כולם הם בציוור נקודות (שער רוח הקודש ב ע"ב). ואחר שמתקבץ כוחם בלב, מתפשטים, ונמשכת משם חיות לכל האיברים דרך העורקים הדופקים, וזה שורש התנועה (ביאורים ח"א ע ע"א).

¹ הגה"ה (תרגום נבוב לחות חליל לוחין) (הערת הזהר).

² עי' ז"ח כג ע"ב: ושלחהו [לדוד] הקב"ה ממלכותו, והוציאו מביתו, ומה כתיב ביה. ויצא יצוא ושו"ב. דכתיב, ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי. היה יוצא ושב בתשובה, ומתודה על חטאתיו, ומבקש רחמים עליהם, וידע כי חטאותיו עשו לו שנשלח ממלכותו ונגרש.

³ עי' ז"ח פח ע"א: כד דוד משיחי אתתרך מירושלם, והוא אתא בחורים, ונפיק שמעי בן גרא מן הימיני לגבי משיחי, וגביף וקילל לגביה. ושתיק. כהאי גידופא לא הוה גידופא. וקילל ליה קללה נמרצת, ולא חייד לאתבא ליה, ושתיק.

⁴ נפיק (דפ"ו).

ספר שמות

הוה ליה למנדע [ולא ידע] (אלא) בגין דידעו ליה!
אחרנין אתגלי לשלמה ועל דא אמר וגם אתה ידעת
וגו' מה דלא אתחזי לך למנדע²:

דשמעי כתיב (שם ח) והנה עמך שמעי בן גרא
מאי והנה עמך זמין הוא עמך תדיר רבו הוה ובגין
כך לא אמר על יואב והנה עמך יואב אבל שמעי דא
דאשתכח עמיה תדיר אמר והנה עמך:

(שם לו) וישלח המלך ויקרא לשמעוי ויאמר בנה
לך בית בירושלם³ אן הוא חכמתא דשלמה מלכא
בהאי אלא כלא בחכמתא עבד ולכל סטרין אשגח
דהא חכים הוה שמעי ואמר שלמה בעינא דיסני
אורייתא בארעא על ידוי דשמעי ולא יפוק לבר⁴:

תו מלה אחרא אשגח שלמה בחכמתא דכתיב
(ש"ב טז ה) (ו) יצא יצא ויקלל מאי יצא יצא תרי זמני
ויצא ויקלל סגי ליה⁵ אלא חד יציאה דנפק מבי
מדרשא לגבי דוד וחד יציאה דנפק מירושלם לגבי
עבדוי דמית עלוי יציאה דא לגבי מלכא ויציאה
תניינא לגבי עבדין וכל דא חמא שלמה ואשגח
ברוח קודשא ההוא יציאה תניינא ועל דא אמר (שם
לו) והיה ביום צאתך ידע דביציאה ימות:

ועפר בעפר (ש"ב טז יג) מהו אמר שלמה לגבי
אבא בעפר הוה לגבי שמעי במיא דכתיב (מ"א ב
לו) והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון עפר
התם והכא מיא תרווייהו דן שלמה למהוי עפר ומיא
כסוטה למאן דאסטין ארחא לגבי אבוי:

כתיב (שם ח) והוא קללני קללה נמרצת וכתיב
(שם) ואשבע לו ביהוה לאמר אם אמיתך בחרב
מאי בחרב וכי שמעי טפשא הוה דאילו הכי אומי
ליה דלא יימא בחרב לא אבל בחנית או בגירא אין:

אלא תריין מלין הכא חד אמר ינוקא בריה דנונא
רבא⁶ ההוא:
קח/א

משום שאחרים ידעו (אותו) זה התגלה
לשלמה ועל זה אמר ואתה ידעת וגו' מה
שלא ראוי לך לדעת.

של שמעי שכתוב והנה עמך שמעי בן
גרא מה זה והנה עמך מזמן הוא עמך
תמיד רבו [של שלמה] היה ולכן לא אמר
לו על יואב והנה עמך יואב אבל שמעי זה
שנמצא תמיד עמו אמר והנה עמך.

וישלח המלך ויקרא לשמעוי ויאמר
בנה לך בית בירושלים איפה היא חכמתו
של שלימה בזה אלא הכל עשה בחכמה
ולכל הצדדים הוא התבונן שהרי שמעי
היה חכם ואמר שלימה אני רוצה שתגדל
תורה על ידי שמעי ולא יצא החוצה.

עוד דבר אחר השגיח שלימה בחכמה
שכתוב יצא יצא ומקלל מה זה יצא יצא
פעמים מספיק ויצא ויקלל (לו) אלא
יציאה אחת שיצא מבית מדרשו לדוד
ויציאה אחת שיצא מירושלים אל עבדו
שמת עליו יציאה אחת למלך ויציאה
שניה לעבדים וכל זה ראה שלימה
והשגיח ברוח הקודש אותה היציאה
השניה ועל זה אמר והיה ביום צאתך ידע
שביציאה ימות.

ועפר בעפר מהו אמר שלימה אל אבי
זה היה בעפר אל שמעי זה יהיה במים
שכתוב והיה ביום צאתך ועברת את נחל
קדרון שם עפר וכאן מים שניהם דן שלמה
להיות עפר ומים כמו סוטה למי שהסטין
דרכו לאביו.

כתוב והוא קללני קללה נמרצת ונאמר
ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב
וכי שמעי היה טפש שאלו כך השביע
אותו שלא יאמר בחרב לא אבל בחנית או
בחץ כן.

אלא שני דברים יש כאן אחד אמר
התינוק בנו של הדג הגדול אותו

¹ מוסגר בדפ"ק.

² שהראה כתב זה דענין אוריה לכל העם להתנצל מאשמתו, שנתן את אוריה במקום שהוכה ומת,
וז"ש וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב וכו', גם אתה שאין ראוי לך לידע ענין זה של ב"ש אמך
ידעת אותו כי יואב פרסמו, ועוד אשר עשה לשני וכו', ולא אתחזי לך למנדע משום כבוד בת שבע
אמך שמזה יש לחוש שלא היתה תחלת לקיחתה בהיתר (רח"ו).

³ עי' זר"ח פח ע"א.

⁴ ואיהו דאפסיד אנפשיה (רח"ו).

⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁶ עי' ח"ג קפז ע"א: אמר ינוקא אנא לא מסתפינא מעינא בישא דבר נונא רבא ויקרא אנא ונונא לא
דחיל מעינא בישא. ועי' ח"א ו ע"א שהוא בנו של רב המנונא סבא, עיי"ש באריכות ובמאיר הזהר.

ספר שמות

דקשקשיו סלקין לרום עננין! אומאה דדוד מלכא כד הוה בעי לאומאה אפיק חרבא דיליה דתמן הוה חקיק שמא גליפא² ותמן אומי וכך עבד לשמעני דכתיב (מלכים א' ב ח) ואשבע לו ביהויה לאמר אם אמיתך בחרב במאי הוה אומאה דא בחרב [ההוא בחרב]³ דשמא קדישא חקיק ביה אומי בחרב אומי ומלה אחרא דן שלמה⁴ ואמרו בקללה אתא לגבי אבא במלין הא מלין לגביה ובשם המפורש קטליה ולא בחרב ובגין דא עבד שלמה הכי:

השתא אית לאסתכלא דכיון דאומי ליה דוד אמאי קטליה דאתחזי דהא אומאה דא בעלילה הוה דהא לבא ופומא לא הוו כחדא אלא ודאי דוד לא קטליה והא ידיעא כל שייפין דגופא מקבלין כלא ולבא לא מקבלא אפילו כחוטא דנימא דשערא דוד מלכא לבא הוה וקביל מה [דלא] (ד)אתחזי ליה לקבלא ובגין כך (מ"א ב ט) וידעת את אשר תעשה לו כתיב ותו דהא אילנא גרים למהוי נטיר ונוקם כחויא:

(ד)כתיב (תהלים נא יח) כי לא תחפוץ⁵ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה כי לא תחפוץ זבח וכי לא בעי קודשא בריך הוא דיקרבון קמיה קרבנא והא איהו אתקין לגבי חייביא קרבנא דיקרבון ויתכפר להו חובייהו אלא דוד לקמי [שמא] דאלהים אמר וקרבנא לא קרבין לשמא דאלהים אלא לשמא דיו"ד ה"א וא"ו ה"א דהא לגבי דינא קשיא מדת הדין לא מקרבין קרבנא דכתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן ליהויה ליהויה ולא לשמא

שקשקשיו עולים לרום העננים שבועתו של דוד המלך כשהיה רוצה להשבע היה מוציא את חרבו ששם היה חקוק שם חקוק ושם נשבע וכך עשה לשמעני שכתוב ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב במה היתה השבועה הזו בחרב (בחרב הזו שהשם הקדוש רקק בה שבועה) בחרב נשבע ודבר אחר דן שלימה אמר בקללה בא אל אבי בדברים הרי דברים אליו ובשם המפורש הרג אותו ולא בחרב ולכן שלימה עשה כך.

עכשיו יש להתבונן שכיון שדוד השביע אותו למה הרג אותו שנראה ששבועה זו היתה בעלילה שהרי הלב והפה לא היו כאחד אלא ודאי דוד לא הרג אותו והרי ידוע כל איברי הגוף מקבלים הכל והלב לא מקבל אפילו כחוט של נימה של שערה דוד המלך היה הלב וקבל מה שלא ראוי לו לקבל ולכן וידעת את אשר תעשה לו כתוב ועוד שהרי האילן גורם להיות נוטר ונוקם כנחש.

כתוב כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה כי לא תחפץ זבח וכי לא רוצה הקדוש ברוך הוא שיקריבו לפניו קרבן והרי הוא תקן לרשעים קרבן שיקריבו ויתכפר להם חטאם אלא שדוד אמר את זה לשם אלהים וקרבן לא מקריבים לשם אלהים אלא לשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א שהרי לדין הקשה מדת הדין לא מקריבים קרבן שכתוב אדם כי יקריב מכם קרבן לה' לה'

¹ עי' לקמן רסה ע"א.

² גליפן (דפ"ו). והנה תנ"ה הוא שם אחד משם בן ע"ב דויסע ויבא ויט. והוא סוד חרב גלית הפלשתי שלקחה דוד ואמר, אין כמוה תנ"ה לי, והענין הוא כי כשהשם הזה הוא בתגבורת הדינים אין כמוהו כ"כ חזק ולזה אמר דוד המלך ע"ה תנ"ה עון על עונם (תהלים ס"ט) והנה מה שתכוין בזה השם הוא, כי הנה זה השם הוא בחי' הדינים העליונים שבאימא, ותכוין להורידם בה' תתאה של ההו"ה הנז', אשר לא נתלבשה בשם אה"ה כמו שנתלבשו ג' אותיות אחרות כנז"ל ועי"כ יתמתקו כל הדינים והגבורות שבה כמו שהודעתין כי אין הדינים מתמתקים אלא ע"י שרשם (שער רוח"ק סט ע"ב).

³ "ההוא בחרב" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "בהאי חרב".

⁴ פ' חדוש אחר שיש בזה הענין אבל אינו תירוץ לקושיא דלעיל "וכי שמעי טפישא הוה" (מ"מ).

⁵ כל הקרבנות עולים לשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א אבל לשמא דאלקים כתיב ביה, כי לא תחפוץ זבח ואתנה, דמדת הדין אינו מתרצה בכך, כי נוקם ונוטר כנחש, כי שם הוא אילנא דמותא, אלהים כנ"ל. אבל זבחו הראוי לו הם (תהילים נא יט) רוח נשברה ולב נשבר ונדכה, ולכן מי שרואה חלום רע בעי לאתענא ולמחזי גרמי עצב רוח נשברה לקבל מדת הדין ובהא לא שליט שונא עליה. והנה הטעם, כי כמה שרים ועי' נכללים בשם אלקים, ועל זה אם נקרב לאלקים, יתערוון כלהו לאתחברא ביה, אבל לעתיד לבא (תהילים נא כא) אז תחפוץ זבחי צדק דאסתלק קליפה מעלמא. (זהר הרקיע). בכל ענייני הקרבות לא נזכר שם אלהים רק שם הו"ה לחוד כי בחוטמא דז"א הוא שם אלהים וכו' עתיקא קדישא נקרא הו"ה (ברית יצחק לקמן קכב ע"ב).

ספר שמות

דאלהים! וכי תקריב קרבן מנחה ליהוה זבח תודה ליהוה זבח שלמים ליהוה:

ובגין כך כיון דדוד מלכא לגבי אלהים אמר אצטריך למכתב כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה דהא לשמא דא לא מקרבין אלא רוח נשברה דכתיב (תהלים נא יט) זבחי אלהים רוח נשברה קרבנא דאלהים עציבו ותבירו דלכא ובגין כך מאן דחלם חלמא בישא עציבו אצטריך לאחזאה דהא במדת אלהים קיימא זבח דמדת דינא עציבו אצטריך ורוח נשברה וההוא עציבו [מסתייה] (מסתייע) לחלמא בישא ולא שלמא דינא עלוי דהא זבח דאתחזי למדת דינא אקריב קמיה:

לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה² מאי לא תבזה מכלל דאיכא לב דאיהו בונה אין היינו לב דאיהו גאה לב בגסות רוחא היינו לב דאיהו בונה אבל לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה:

היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים (תהלים נא כ) מאי היטיבה אתחזי דהא טיבו אית בה³ והשתא היטיבה על ההוא טיבו ודאי הכי הוא דהא מן יומא דקודשא בריך הוא אשתדל בבנין בי מקדשא לעילא עד כען ההוא⁴ הטבה דרצון לא שרייא על ההוא בנין ועל דא לא אשתכלל דהא בשעתא דרצון דלעילא יתער ייטיב וידליק נהורין דההוא בנין וההוא עבידתא דאפילו מלאכין דלעילא לא ייכלון (לא) לאסתכלא [בבי ההוא] ובההוא ביו (בההוא בבי) מקדשא ולא בההוא בנין וכדין בי מקדשא וכלו (ו)עובדא אשתכלל:

תבנה חומות ירושלים וכי מן יומא דאשתדל בבנין בי מקדשא עד כען לא בנה לון או⁵ אי חומות ירושלים עד כען לא בנה בי מקדשא על אחת כמה וכמה אלא קודשא בריך הוא כל עובדיו לאו כעובדי בני⁶ נשא⁷ בני נשא כד בנו בי מקדשא לתתא

ולא לשם אלהים וכי תקריב קרבן מנחה לה זבח תודה לה זבח שלמים לה.

ולכן כיון שדוד המלך אמר לאלהים הצטרך לכתב כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה שהרי לשם הזה לא מקריבים אלא רוח נשברה שכתוב זבחי אלהים רוח נשברה קרבן של אלהים הוא עצב ושברון לב ולכן מי שחלם חלום רע צריך להראות עצבות שהרי במדת אלהים (דין) עומד זבח של מדת הדין צריך עצבות ורוח נשברה ואותה עצבות מרפאת את החלום הרע ולא שולט עליו הדין שהרי הזבח שראוי למדת הדין הקריב לפניו.

לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה מה זה לא תבזה מכלל שיש לב שהוא בונה כן זהו לב שהוא גאה לב בגסות הרוח היינו לב בונה אבל לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה.

היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים מה זה היטיבה נראה שהרי טוב יש בה ועכשיו היטיבה על אותו הטוב ודאי כך הוא שהרי מן היום שהקדוש ברוך הוא השתדל בבנין בית המקדש שלמעלה עד עכשיו אותה הטבה של רצון לא שרתה על אותו הבנין ועל כן לא נתקן שהרי בשעה שהרצון העליון יתעורר הוא ייטיב וידליק את הנרות של אותו הבנין ואותו המעשה שאפילו המלאכים של מעלה לא יוכלו (לא) להסתכל באותו בית מקדש ולא באותו בנין ואז בית המקדש וכל המעשה נתקן.

תבנה חומות ירושלים וכי מיום שהשתדל בבנין בית המקדש עד עכשיו לא בנה אותם (או) אם חומות ירושלים עד עכשיו לא בנה בית המקדש על אחת כמה וכמה אלא שכל מעשי הקדוש ברוך

¹ ויקרא ה ע"א (הערת הזהר).

² ב' קליפין דז"נ, ערלה ופריעה, והן תאוני וכעסני, שהיא הגאווה. והן נואף ורוצח, כמ"ש בתיקון הנ"ל, וזהו לב נשבר מגאווה, ונדכה מתאוה (בהגר"א בתיקון עז ע"ג).

³ פ' מדהול"ל בנה ברצונך את ציון, כמ"ש תבנה חומות ירושלים, ואמר היטיבה, משמע שהיא בנויה כבר, ויש בה טיבו, וחסר לה השבלול, והיינו תיקון יתר על בנין שבה, ואמר כן הוא שבית המקדש בנויה למעלה, וחסר לה הארת רצון העליון שהוא יסוד דעתיק שבמצחא דא"א הנק' רצון ולכן לא אשתכלל, לכן אמר היטיבה ע"י רצון העליון (מ"מ).

⁴ ויקרא רכא ע"א (הערת הזהר).

⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁶ דבני (דפ"ו).

⁷ כל מה שנעשה עתה בכל מציאות ומציאות הוא בתוצאות כל הגבורות המתייחס אליו, ר"ל לאותו המציאות להוציאם בכל האפשרי שבו, והנה הוא רק ע"י חשכת העביות דכל גוף כאשר שהוא בלתי

ספר שמות

בקדמיתא עבדו שורי קרתא ולבסוף עבדו בי מקדשא שורי קרתא בקדמיתא בנין לאגנא עליהו ולבתר בניינא דביתא קודשא בריך הוא לאו הכי אלא בני בי מקדשא בקדמיתא ולבסוף כד יחית ליה משמיא ויותיב ליה על אתריה כדין יבנה חומות ירושלם דאנון שורין דקרתא ועל דא אמר דוד ע"ה (תהלים נא כ) היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא ולבתר תבנה:

הוא אינם כמעשי בן אדם כשבני אדם בנו בית המקדש למטה בהתחלה עשו את חומות העיר ולבסוף עשו את בית המקדש חומות העיר בהתחלה כדי להגן עליהם ואחר כך בנין הבית והקדוש ברוך הוא לא כך אלא בונה בתחלה את בית המקדש ובסוף כשיריד אותו מן השמים ויושיב אותו על מקומו אז יבנה את חומות ירושלים שהן חומות העיר ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום היטיבה ברצונך את ציון בהתחלה ואחר כך תבנה

קח/ב

חומות ירושלם:

הכא אית רזא כל עובדין דעביד קודשא בריך הוא¹ בקדמיתא אקדים ההוא דלבר² ולבתר מוחא דלגו והכא לאו הכי תא חזי כל אינון עובדין דעביד קודשא בריך הוא ואקדים ההוא דלבר מוחא אקדים במחשבה ובעובדא ההוא דלבר דהא כל קליפה מסטרא אחרא הוא ומוחא מן מוחא ותדיר סטרא אחרא אקדים ורבי ואנדיל ונטיר איבא³ כיון

חומות ירושלים.

כאן יש סוד כל המעשים שעושה הקדוש ברוך הוא בהתחלה מקדים אותו שלבחוץ ואחר המה שלפנים וכאן לא כך בא וראה כל אותם המעשים שעושה הקדוש ברוך הוא ומקדים אותו של בחוץ המה הקדים במחשבה ובמעשה אותו של בחוץ שהרי כל קלפה היא מצד האחר

אור, והעיקר הוא ע"י סוד הפירוד הנשרש בכל מציאות משרשו שבעולם התוהו. וזה אי אפשר להעשות אלא רק ע"י שנעשה בו החיצוניות מקודם, ונמשך ההתהוות דכל א' מהחיצוני לפנימי, כי אלו שהיה יוצא בו האור שהוא הפנימיות שבו מקודם, אז היו נמתקין כל הגבורות שבו, והיה מתבטל כל שורשו המזוהם שמעולם התוהו, ולא היו יוצאים תוקף הדינין שבו לפועל כלל, ולכן הוא הצורך שיומשך עתה התהוות דכל א' מחיצוני לפנימי, שהוא החיצוניות מקודם, ובסוד קליפה שקדמה לפירי. אמנם לעתיד לבוא אחר הצירוף והליבון, שיתבטל כל עכירתו והזוהמא, ויתהפכו כל הגבורות לדינין דקודשא לבוא לסוד היחוד, הנה יעשה אז כל התיקונים ע"י שיומשך אז האור מלמעלה למטה ומפנימי לחיצוני רק לצורך עילוי ושבח, והיינו כדי לזכך את החיצוני להתייחד בהפנימי ולעלות מעילוי לעילוי. והרי יתפשט ויתגלה אז הפנימי מקודם כדי לתקן את החיצוני, לייחדו עמו ולהעלותו אליו. והרי נמצא כי עתה הנה נמשך והולך גידולו של כל מציאות מחיצוני לפנימי וממטה למעלה, אבל בהתיקון דלעתיד יומשך התהוות דכל א' מפנימי לחיצוני שהוא מלמעלה למטה, וזהו שאמר הזוה"ק כי עתה נעשה החיצוניות מקודם, ור"ל שכל מציאות ומציאות גופה הנה נעשה בו החיצוניות שבו קודם להפנימיות שבו, אבל לעתיד יעשה ויתגלה בכל א' הפנימיות מקודם (כללים ח"א לו ע"א). בהדורות האחרונים הללו אשר מדורו של האריז"ל והלאה שהיה במאה הרביעי, שהוא שליטת דספי' החסד, ומאז התחיל להתנוצץ בפנימיות העולמות אור התיקון דימות המשיח, שהוא בעטרת היסוד, מלך הדר, מלכות דז"א, ועל המלכות נאמר (שם ה) והוכן בחדס רפ"ד, ולכן מאז התחיל להתנוצץ אור התיקון דימות המשיח, ע"ב), וע' פע"ח (שער הקריאת שמע רפ"ד), ולכן מאז התחיל להתנוצץ אור התיקון דימות המשיח, והוא מתקרב והולך בכל יום. אמנם הוא רק בפנימיות העולמות, כי אור התיקון הנה הוא נמשך מלמעלה למטה ומפנימי לחיצוני, ע' פ' משפטים (דף קח סע"א) ע"ש כל הענין. ולכן הגם שהחיצוניות הוא עתה גרוע מאד, ובכל יום מרובה קללתו משל חבירו, אבל הפנימיות הוא הולך ומתקן תמיד, ונמשך התיקון מפנימי לחיצוני (ביאורים ח"א כא ע"ד). ועי' הערה בריש ע"ב בשם הלש"ו.

¹ עי' הערה בשם הכללים בעמוד א'.

² כל הטומאה והזוהמא והרע שנברא אז קודם התיקון דמעשה בראשית. כי לעולם הוא שהקליפה קדמה לפירי, כמ"ש בזוה"ק (משפטים ק"ח רע"ב) (דע"ה ח"א ב ע"ד, עי' ספר הליקוטים ויצא פרק לו). יצא החיצוניות שבו שהם המלכיות שבו, יצאו הם קודם הפנימיות וקודם המ"ה הכללי דאות כ"ג שהוא בפנימיות כולם. כי הנה עתה, ר"ל עד התיקון דלעתיד, הנה מתגלה ויוצא תמיד החיצוניות קודם, כי אלולא זה לא היה אפשר להעולם להתגשם ולהתעבה כ"כ ככל רצונו ית"ש בזה עתה (כללים ח"ב מד ע"א).

³ הפירי שהיא מאור הפנימי, תמצית הארה מאור הגנוז שעומד בהעולם גם עתה, כי רק בו מתקיים העולם תמיד, כמ"ש בזוה"ק (תרומה קמט רע"א) ובכ"מ, ואי אפשר לה לסבול את סערת העולם ועכירתה, אך ע"י הקליפה היא נשמרת, כי הקליפה סובלת אותן כי הם ממינה, ומקבלת הפירי על ידה מהד' יסודות ארמ"ע כל מה שמקבלת הכל לתועלת ולא להפסד (כללים ח"א לו ע"א).

ספר שמות

דאתרבי זרקין ליה לבר (אויב כו יז) ויכין רשע וצדיק ילבש וזרקין לההיא קליפה ומברכין לצדיקא דעלמא:

אבל הכא בבניינא דבי מקדשא דסטרא בישא יתעבר מעלמא לא אצטריך דהא מוחא וקליפה דיליה הוי אקדים מוחא דכתיב (תהלים נא כ) היטיבה ברצונך את ציון בקדמיותא ולבתר תבנה חומות ירושלם ההיא חומה דלבר דאיהי קליפה דיליה היא ממש דכתיב (זכריה ב ט) ואני אהיה לה נאם יהו"ה חומת אש סביב אני ולא סטרא בישא:

ישראל אינון מוחא עלאה דעלמא ישראל סליקו במחשבה² בקדמיותא [שאר] עמין (עעכו"ם) דאינון קליפה אקדימו דכתיב (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל וזמין קודשא בריך הוא לאקדמא מוחא בלא קליפה³ דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ראשית תבואתה מוחא קדים לקליפה ואף על גב דמוחא יקום בלא קליפה מאן הוא דיושיט ידא למיכל מניה בנין (שם) דכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם יהו"ה:

בההוא זמנא (תהלים נא כא) אז תחפוץ זבחי צדק בנין דהא כדין יתחבר כלא בחבורא חדא ויהא שמא שלים בכל תקוניה וכדין קרבנא להוי שלים ליהו"ה אלהים דהשתא אלהים לא אתחבר לקרבנא דאלמלא אתחבר ביה כמה אלהים יסלקון אודנין⁴ לאתחברא תמן אבל בההוא זמנא (שם פו י) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך ואין אלהים אחרא:

ובההוא זמנא כתיב (דברים לב לח) ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי ראו עתה⁵ ראו כי אני אני הוא סני(א) מאי עתה אלא [דלא] (ד) הוה קדם לכן וההוא זמנא (ד) ליהוי אמר קודשא בריך הוא עתה ראו מה דלא תיכלון למיחמי מקדמת דנא:

והמח מן המח ותמיד הצד האחר מקדים וגדל ומתרבה ושומר הפרי כיון שמתרבה זורקים אותו החוצה ויכין רשע וצדיק ילבש וזורקים את אותה קלפה ומברכים את הצדיק בעולם

אבל כאן בבנין בית המקדש שהצד הרע יעבר מהעולם לא צריך שהרי המח והקלפה שלו היה הקדים המח שכתוב היטיבה ברצונך את ציון בהתחלה ואחר כך תבנה חומות ירושלם אותה חומה החיצונית שהיא קלפה שלו היא ממש שכתוב (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב אני ולא הצד הרע.

ישראל הם המח העליון של העולם ישראל עלו במחשבה בתחלה העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות שהם קלפה הקדימו שכתוב (בראשית לו) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל ועתיד הקדוש ברוך הוא להקדים את המח בלי קלפה שכתוב (ירמיה ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה המח קודם לקלפה ואף על גב שהמח יעמוד בלי קלפה מי הוא שיושיט יד לאכול ממנו משום שכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'.

באותו זמן אז תחפוץ זבחי צדק היות שהרי אז יתחבר הכל בחבור אחד ויהיה השם שלם בכל תקונו ואז הקרבן יהיה שלם לה' אלהים שעכשיו אלהים לא מתחבר לקרבן שאלמלא התחבר בו כמה אלהים יעלו אזנים להתחבר לשם אבל באותו זמן (שם פו) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך ואין אלהים אחר.

ובאותו זמן כתוב ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי (ראו עתה) ראו כי אני אני הוא גדול מה זה עתה אלא שלא היה קדם לכן ובאותו זמן זה יהיה אמר הקדוש ברוך הוא עתה ראו מה שלא יכלתם לראות מקדם לכן.

¹ עקב רעא ע"א (הערת הזהר).

² עי' ח"א כד ע"א: ישראל דסליק ביו"ד ה"א וא"ו ה"א, ורזא דמלה ישראל עלה במחשבה להבראות, מחשבה חש"ב מ"ה, וכן הוא לקמן קיט ע"א. ועי' תיקו"ז (ו ע"ב): תפארת אתקרי אדם כגוונא דיליה הוה אדם הא דלתתא דאוקמוהו עליה דהוה ראשון למחשבה ואחרון למעשה ובגין דא אוקמוהו רבנן ישראל עלה במחשבה ליבראות דאתמר עליהו אדם אתם (יחזקאל לד לא) אוף הכי תפארת דאיהו יהו"ה איהו ראשון למחשבה דאיהי חכמה עלאה ואחרון למעשה דאיהי י' מן אדנ"י חכמה תתאה יראת ה' מלכות דיליה.

³ עי' דע"ה ח"ב צז ע"ב וצח ע"ג.

⁴ ק"כ צירופים האחרים (רח"ו).

⁵ "ראו עתה" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

כי אני אני תרי זמני אמאי אלא לדייקא ודהא (ד)לית תמן אלהים אלא הוא דהא כמה זמנין דאתמר אני זמנא דהא ולא יתיר והוה תמן סטרא אחרא אבל השתא אני אני הוא ואין אלהים עמדי דהא [כלא] (כל סטרא ואחרא) אתעבר ודייקא אני אני¹:

אני אמית ואחיה עד השתא ומותא (מיתא) הות מסטרא אחרא מכאן ולהלאה אני אמית ואחיה מכאן דבהווא זמנא כל אינון דלא טעמי(ן) טעמא דמותא מניה² תהא לון מותא ויקים לון מיד³ אמאי בגין דלא אישתארו (אשתאר) מההוא זוהמא בעלמא כלל ויהא עלמא חדתא בעובד⁴ ידיו דקודשא בריך הוא⁵:

(ואם אמר יאמר וגו') לא אצא חפשי⁶ כמה דאתמר וכדין פגים ליה פגימו אם בגפו יבא מהו בגפו תנינן בתרגומו⁷ בלחודוי יאות הוא אבל הא תנינן כל עלמא לא קאים אלא על גפא דהא דלוייתן⁸:

ורוא דא בשעתא דקיימא דכר ונוקבא ודכרו (ודכר) ונוקבא ברא לון קודשא בריך הוא ובכל מה דאזלין עלמא מזדעזע(אן) ואלמלא דסרס קודשא בריך הוא דכורא וצנן ית נוקבא הוו מטשטשין עלמא ועל דא לא עבדין תולדין [ומאן דלא עביד

כי אני אני למה פעמים אלא כדי לדיק שהרי אין שם אלהים אלא הוא שהרי כמה פעמים שנאמר אני פעם אחת ולא יותר והיה שם הצד האחר אבל עכשיו אני אני הוא ואין אלהים עמדי שהרי כל הצד האחר העבר ודוקא אני אני.

אני אמית ואחיה עד עכשיו המח היה מן הצד האחר מכאן ולהלאה אני אמית ואחיה מכאן שבאותו הזמן כל אותם שלא טעמו טעם המות ממנו יהיה להם מות ויקים אותם (מיד) למה כדי שלא תשאר מאותה הזוהמא בעולם כלל ויהיה עולם חדש במעשי ידי הקדוש ברוך הוא.

ואם אמר יאמר וגו' לא אצא חפשי כמו שנתבאר אז פוגם אותו בפגם אם בגפו יבא מה זה בגפו שנינו כתרנומו לבדו יפה הוא אבל הרי שנינו כל העולם לא עומד אלא על סנפיר אחד של לויתן.

וסוד זה בשעה שעומדים זכר ונקבה שזכר ונקבה ברא אותם הקדוש ברוך הוא ובכל מה שהולכים העולם מזדעזע ואלמלא שסרס הקדוש ברוך הוא את הזכר וצנן את הנקבה היו מחריבים את

¹ היינו סמא"ל אלהים אחרים (רח"ו)

² מהקב"ה (דע"ה ח"ב נז ע"ד)

³ מוסגר בדפ"ק. והנה לכאורה היה נראה לומר דזמן עיכול של כל אותן שימותו קודם התחייה לא יהיה שוה בכלם אלא בכל א' לפי מדרגתו, אבל לפי הנ"א שכתוב בזהר הנז' ויקים לון מיד, הרי משמע שזמן אחד לכולם (דע"ה ח"ב נז ע"ד – עיי"ש אריכות).

⁴ בעובדוי (דפ"ו).

⁵ תנינן ל' דברים כו' קיג ע"ב (הערת הזהר).

⁶ שייך לעיל דף קו (דרך אמת).

⁷ כתרנומו (דפ"ו).

⁸ פי' על בירורים שיש בסמא"ל (מ"מ). ויסוד דלוייתן הוא הסנפיר כמ"ש בר"מ פ' תצא (רעט ע"א) מאי ניהו לויתן, אמר ליה האי איהו דדרגיה עד"א וצדיק דאתמר ביה גוף וברית חשבינן חד, ואיתרבי בימא דא דאיהי אימא עילאה ים כו' דא איהו לויתן דקאי על שפת הים, ועלמא קאי על סנפירו, דא צדיק יסוד עולם, דכל עלמא קאים עליו, ור"ל התנין הזה הוא דרגא דעד"א של בינה, שהוא הזכר של התנינים של החוורתא, וגלגלת הוא ים עלאה, בינה, וסנפירו יסוד, וכל העולם כולו עומד עליו, שעולם מתחיל מחסד, והוא כולל כל העולם (בהגר"א על ספד"צ יג ע"א). ר"ל שהסנפיר הוא נמשך מכח היסוד, והוא תולדתו, אבל הסנפירין עצמן הם מה ששט ופורח בהן, וכמ"ש בחולין (נט ע"א) אלא שהם תולדות היסוד והם מהח"ג שבו, אבל היסוד עצמו של הלויתן הוא רק מבפנים, וכמ"ש בכורות ח ע"א כי בדגים הוה זכרותם מבפנים, שהרי הם מטילים ביצים ואינם מולידים, וכמ"ש ז ע"ב, ועי' תוס' שם, וכן ברבינו תיקונים מד ע"ג ע"ש כל הענין, ומבואר שם כי הסנפירים הם חו"ג, אך הכוונה הוא שהם נמשכים מהח"ג שביסוד, והעיקר נראה כי גם היסוד שלו נקרא גם כן בשם סנפיר, והוא ע"ש תולדותיו, כי הסנפירים הם תולדותיו כנז', ונקרא היסוד שלו עצמו גם כן בשם סנפיר (הגהות לש"ו שם). ועי' לש"ו דע"ה ח"ב מה ע"ב, שהיסוד היא בפנים והסנפירין בחוץ. ומש"כ שים אוקיינוס עומד על סנפירו של לויתן, עניינו הוא שעל ידי יסוד דנחש בריח הניתן בתהום מתברכים מימיו, וים האוקיינוס נובע ומתפשט ויוצא (התפשטות הבינה) מהתהום (בינה). ועי' זהר בא לד ע"ב, דכל עלמא לא משתלשל אלא על סנפירו, שכן הלויתן הוא הנחש בריח מנובע מהחכמה הרבוצה בתהום הרי הוא יסוד דבינה, והבינה מקבלת משפע היסוד הרי הוא הסנפירו דהלויתן, ועי"ז יצא ונעשה כל העולם, הרי הוא הו"ק.

ספר שמות

תולדין בגפו אם] בגפו יבא תחות ההוא גפא דלא עביד תולדין עאל והואיל וכן בגפו יצא לתמן אתדהא ולא עאל לפרגודא כלל ואתדהא ואמרד מההוא עלמא בגפו יצא ובגופו (בגופו) יצא ודאי:

תא חזי מה כתיב (ויקרא כ כ) ערירים ימותו ערירים כתיב! כלל דכר ונוקבא ברזא דדכורא עאל וברזא דנוקבא יפוק עאל בהאי ויפוק בהאי והאי איהו אתר דקא אתדבק ביה בההוא עלמא דהא קודשא בריך הוא לא בעי דיעול קמיה מאן דמסרס גרמיה בהאי עלמא:

תא חזי מן קרבנא דלא:
קמ/א

הו מקרבין קמיה סרוסא ואפיקו ליה דלא [יתקרב] (יתקריב) לקמיה ופקיד ואמר (ויקרא כב כד) ובארצכם לא תעשו וכן לדרי דרין אסיר לסרוסי בריין דברא קודשא בריך הוא בעלמא דהא כל סרוסא דסטרא אחרא איהו² [אי] וואי איהו אשתדל ונסיב אתתא ולא עביד תולדין ולא בעא³ ואף על גב דאית ליה אתתא או ואי היא לא בעאת ועאל לההוא עלמא בלא תולדין מה כתיב (שמות כא ג) אם בעל אשה הוא ולא אשגחו לפעל ידוי דמאריהון ויצאה אשתו עמו איהו יעול בגפו דדכורא ואיהי בנוקבא בגפו יבא בגפו יצא כמה דאתמר כלא על תקוניה:

אם אדניו יתן לו אשה (שמות כא ד) כמה דאתמר אם אדניו דא איהו אדון כל הארץ יתן לו אשה מהכא דלאו ברשותא דבר נש קיימא למיסב אתתא אלא (כלא) (משלי טז יא) פלס ומאזני משפט ליהו"ה⁴ כלא במאזנים לעלות⁵ (תהלים סב י) יתן לו

העולם ועל כך לא עושים תולדות (ומי שלא עושה תולדות בגפו) אם בגפו יבא תחת אותו סנפיר שלא עושה תולדות נכנס והואיל וכן בגפו יצא לשם נדחה ולא נכנס לפרגוד כלל ונדחה ונטרד מאותו העולם בגפו יצא בגפו יצא ודאי.

בא וראה מה כתוב (ויקרא כ) ערירים ימתו ערירים (כתוב) כלל של זכר ונקבה בסוד של זכר נכנס ובסוד של נקבה יצא נכנס בזה ויוצא בזה וזהו מקום שנדבק בו באותו העולם שהרי הקדוש ברוך הוא לא רוצה שיכנס לפניו מי שמסרס עצמו בעולם הזה.

בא וראה מן הקרבן שלא

היו מקריבים לפניו מסרס והוציאו אותו שלא יקרב לפניו וצוה ואמר (ויקרא כב) ובארצכם לא תעשו וכן לדורי דורות אסר לסרס את הבריות שבראם הקדוש ברוך הוא בעולם שהרי כל סרוס הוא של הצד האחר ואם הוא השתדל ונשא אשה ולא עשה תולדות ולא רצה ואף על גב שיש לו אשה או שהיא לא רצתה ונכנס לאותו עולם בלי תולדות מה כתוב אם בעל אשה הוא ולא השגיחו לפעל ידי רבונם ויצאה אשתו עמו הוא יכנס בגפו של זכר והיא בנקבה בגפו יבא בגפו יצא כמו שנתבאר הכל על תקונו.

אם אדניו יתן לו אשה כמו שנתבאר אם אדניו זה אדון כל הארץ יתן לו אשה מכאן שלא ברשות האדם עומד לשאת אשה אלא (הכל) (משלי טז) פלס ומאזני משפט לה' הכל במאזנים לעלות יתן לו

¹ אית דל"ג (דרך אמת).

² עי' ע"ח שער כט פרק ג: יש בו [בדיקנא דא"א] ב' מזלות, מזל הח' ומזל י"ג והם זכר ונקבה, ומהח' שהוא זכר נשפע כח באבא, ומי"ג שהוא נקבה משם נשפע כח באמא. ולכן זה המוח העליון משפיע ע"י הדעת שבו שהוא מזל ח' אל מזל י"ג, ואחר כך לוקחים הטפה או"א, ואח"כ הם מורדין הטפה בסוד מוחין לבניהן זר"ן. נמצא, כי מתעורר המזל הנ"ל בהתלבשות או"א, ואז מורישין או"א מוחין לבניהן². ואמנם כל זה אינו רק בכח התעוררות יסוד תחתון דא"א המתלבש בזר"ן, וז"ס סריס שאין לו זקן, כי הרי מכח היסוד מתעורר דיקנא עלאה כנזכר, ע"כ. היינו סריס הוא חסר קישור לדעת.

³ זה הפך ממ"ש בדף קו ע"א על הפסוק אם בעל אשה הוא, שפי' שם אם בעל אשה, היינו דאשתדל באתתיה שלא יכיל. אבל הכא מפ' דנסיב, ופי' או מצדו דלא בעא למעבד תולדין, או מצדה דלא בעאת, והסכים לה בעלה. וכן פסוק, אם אדוניו וכו', פי' זה אינו כפי' דלעיל, דלעיל פי' אם אדוניו וכו', היינו מי שלא נשא אשה כלל, וקב"ה חס עליה, ויהיב גרושה וכו', והכא מפרש אם אדוניו, היינו מי שנשא אשה ולא הוליד ממנה כלום, ויהיב ליה קב"ה אתתא ברחמי שראויה להוליד. ואחר שהוליד ממנה בנים, גבי מניה קב"ה מה דגרע ההוא מבועא תחלה, ולכך האשה וכו' והוא יצא בגפו (מ"מ).

⁴ מוסגר בדרך אמת.

⁵ עי' לקמן רנה ע"א. ועי' בהגר"א בספד"צ א ע"ד שהוא צורת תיקון, של מתקלא, ועי' ב"ע קלד ע"ב: סוד המתקלא כף ימין וכף שמאל או"א דתליין בימין ובשמאל ב' ידיים דע"ק ושרשם בדיקנא בב' מזלות והם נק' מאזנים כמ"ש במאזנים לעלות כו' שהוא סוד המזל המעלה ומוריד מרים ומשפיל. ועי' זהר

ספר שמות

אשה דהא לאו ברשותיה איהו ומאן איהי והיא (האי) דלאו דיליה ולא אודמנת לגביה ומאן איהי היא דהות זמינא לאחרא ואקדים האי ברחמי ונטיל לה דא אתייהיבת ליה דלא אתחזיאת ליה וקודשא בריך הוא חמי מרחיק וחמי לה היא אתתא דזמינת לאפקא תולדין בעלמא אקדים האי ברחמי ואתייהיבת ליה ועביד איבין זרע זרעא באתתא (ס"א בגנתא) דלאו דיליה בגין כך האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו אי עניי מסכנא כמה אשתדל בריקניא לאה ואשתדל למעבד פירין בגנתא דלאו איהי דיליה ונפק בריקניא:

סבא סבא בעדנין (ס"א בעניינין) אלין לא הוית ברגליך דחי לתרעא כמאן דשכיב בארעא בלא תוקפא [דהא] (אריא) אתחלש ומחלשא סני דלא יכיל דחי ברגלוי אתתקף סבא ולא תדחל הא עניי מסכנא דאשתדל בריקניא אימא אמאי אי בגין זרע בגנתא אחרא דלאו דיליה יאות אי הכי וס"א אבל הכא קודשא בריך הוא יהיב ליה ההוא גנתא למזרע ביה! דהא איהו לא נטיל לה:

אלא תא חזי כל מלין דקודשא בריך הוא עביד כלהו בדינא אינון ולא הוה מלה בריקניא האי דקודשא בריך הוא יהיב ליה אתתא ועביד בה פירין ואיבין לאו האי כשאר בני גלגולא ולא דמי מאן דאשתדל בהאי עלמא לאסגאה אילנא וס"א ולא יכיל למאן דלא בעא לאסגאה ולאשתדלא² ואעקר ואפיל טרפיין דאילנא ואזער איבא דיליה:

האי דאדניו יהיב ליה אתתא בגין למעבד איבין הא אשתדל בקדמיתא³ בגין לאסגאה אילנא ולא יכיל זכייין כל כך לית ליה (ס"א דבנין גם כן לית ליה) דאי הוה זכאה כדקא יאות לא הוה תב בגלגולא (כאבנא בקוספתא) דהא כתיב (ישעיה נו ה) ונתתי

אשה שהרי זה לא ברשותו הוא ומי היא ההיא שאינה שלו ולא הזדמנה אליו ומי היא אותה שהיתה מזמנת לאחר והקדים זה ברחמים ונטל אותה זו נתנה לו שלא ראויה לו והקדוש ברוך הוא רואה מרחוק ורואה את אותה אשה שעתידה להוציא תולדות בעולם מקדים זה ברחמים ונתנת לו ועושה פרות וזרע זרע באשה (בגן) שאינה שלו לכן האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו אי עני מסכן כמה השתדל בריקנות התיגע ונשתדל לעשות פרות בגן שאינו שלו ויצא בריקנות.

זקן זקן בזמנים (בעניינים) הללו לא היית ברגליך דוחה את השער כמי ששוכב בארץ בלי כח שהרי נחלש ומחלשה רבה שלא יכול דוחה ברגליו התחזק זקן ואל תפחד העני המסכן הזה שהשתדל לריק אמר למה אם משום שזרע בגן אחר שאינו שלו יפה אם כך (אבל כאן) הרי הקדוש ברוך הוא נתן לו אותו הגן לזרע בו שהרי לא הוא שלקח אותה.

אלא בא וראה כל הדברים שעושה הקדוש ברוך הוא כולם הם בדין ולא היה דבר לריק זה שהקדוש ברוך הוא נתן לו אשה ועשה בה פרות וגדולים אין זה כשאר בני הגלגול ולא דומה מי שמשתדל בעולם הזה להגדיל את האילן (ולא יכול) למי שלא רוצה להגדיל ולהשתדל ועוקר ומפיל את העלים של האילן ומקטין הפרי שלו.

זה שאדוניו נתן לו אשה כדי לעשות פרות הרי השתדל בהתחלה כדי להגדיל את האילן ולא יכל זכויות כל כך אין לו (של בניס גם כן אין לו) שאם היה צדיק כראוי לא היה שב בגלגול (כאבן בכף הקלע) שהרי כתוב ונתתי לכם בביתי

ח"א פט ע"א: ומההוא יומא [אחרי מעמד הר סיני] ולהלאה קב"ה ברי עלמין ומאן אינון זווגין דבני נשא דהא מההוא זמנא קב"ה מזווג זווגין [ואומר] (ואמר) בת פלוני לפלוני ואלין אינון עלמין דהוא ברי. ועי' ספר הליקוטים פרשת ויצא: הנשמות כולם מעת יצירתם ממקור העליון ממקום אשר ממנו חוצבו יוצאים יחד זכר ונקבה, ואח"כ הולכים כל א' לעצמו, הזכר למקום א' והנקבה למקום א', ומזווגים אח"כ בעה"ז בת פלוני לפלוני. עי' יהל אור ח"ב לג ע"ב: בטוח בו בכל עת, שהוא סוד הזיווג, שנקרא כל ועת, בחיבורא כידוע. ואמר שיש לבטוח בזה על ה', כמ"ש (מו"ק יח ע"ב) מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים שמה' אשה לאיש וכו' וכמ"ש אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, שהוא הזיווג שנקרא בנין בית כידוע. ואמר אם ה' כו', ששוא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג, שהכל הוא מאת ה', וז"ש אך הבל בני אדם כזב בני איש רק במאנים לעלות וכו'.

¹ בה (דפ"ו).

² לאשתדלא (דפ"ו).

³ קשה דלעיל אמר בדף קו אי אשתדל ולא יכיל, מה כתיב, ויצאה אשתו עמו, תרוייהו אתיין בגלגולא, וזכייין לאתחברא כמלקדמין, ולא הזכיר שום עונש. ויש לומר דשני מיני השתדלות הם, ולעיל מיירי שנשתדל בכל מאמצי כחו מה שהיה ביכולתו (מ"מ).

ספר שמות

להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות ועכשיו שלא זכה הקדוש ברוך הוא רואה שהרי השתדל ולא יכל זה אדוניו יתן לו אשה כמו שנאמר וכיון שחס עליו הקדוש ברוך הוא ונתן לו ברחמים הקדוש ברוך הוא גובה משלו בתחלה ונוטל מה שגרע אותו המעיין ולכן האשה וילדיה תהיה לאדניה ואחר כך ישוב וישתדל על עצמו להשלים גרעונו עד כאן סוד הכתוב.

זקן זקן אתה אמרת על זה שלריק השתדל ולא השגחת עליך שלריק אתה הולך במה שאמרת שהרי הכתוב רודף אחריו שסותר את כל הבנין שבנית עד עכשיו ואתה חושב שאתה משיט את הים לרצונך ומהו שכתוב ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי וגו'.

אי זקן זקן עיף כח מה תעשה חשבת שלא יהיה מי שירדף אחריו הרי הכתוב הזה רודף אחריו ויוצא מאחר הכתל כאילה בשדה מדלג דלוגים אחריו שלשה עשר דלוגים דלג אחריו והשיג אותו מה תעשה זקן עכשיו יש לך להתגבר בכחך שהרי גבור חזק היית עד היום זקן זקן תהיה זוכר את יום השלג כשזרענו פולים והיו כמה גברים בני

אי סבא סבא ולאיו (לאה) חילא מה תעביד חשבת דלא ליהוי מאן דרדיף אבתרך והא⁴ האי קרא רדיף אבתרך ונפיק מבתר כתלא כאילה בחקלא מדלג דלוגין אבתרך תליסר דילוגין⁵ דליג אבתרך ואדביק לך מה תעביד סבא השתא אית ולך לאתגברא בחילך דהא גיבר תקיף הוית עד יומא סבא סבא הוי דכיר יומא דתלגא⁶ כד זרענא פולין⁷ והווי כמה גיברין בני:

קט/ב

¹ עי' שעה"מ ואתחנן על גידול בלימוד התורה, צ"ע אם אותו דבר כאן.
² הקבלה הוא חיבור שני התורות שמביא סודות קבלה שבע"פ במקרא, ולכן כל עסקן של ראשונים במדרשי המקראות, וכ"ה בפשוטי המדרשות כמו ספרא וספרי שמביא הלכות שבע"פ הכל במקרא, ולכן התחיל התורת כהנים ב"ג מדות, וכולו הולך אל ה"ג מדות, כי יסוד בו "ג תיקונין, ה' חומשי תורה בה"ס מחסד עד הוד כנ"ל, ומדרשי המקראות ביסוד והן נגד ו' תיבות של פסוק שמע ישראל (דברים ו ד), ה' תיבות בה"ס, אחד ביסוד, שמחבר כאחד, אחד גי' "ג כמ"ש בתז"ח (טו ע"ג), ואח"כ ו' תיבות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד במלכות נגד תורה שבעל פה, ששה סדרים ו"ק דילה. אבל בתורה שבכתב, יסוד כליל משניהם, לפי שכולו גנוז במלכות, לכן הוא בע"פ, מדרשי המקראות, וכ"ז הוא בסודות קבלה כמו שמפרש והולך (בהגר"א בתיקו"ז לו ע"ג).
³ עי' תיקו"ז מב ע"א: א"ל מאן אנת א"ל אנא איהו ברא דנונא חדא דשט בימא רברבא ובלע כל נונין דימא ואפיק להון חיים לבר. בהגר"א: דנונא חדא כו' - ר"ל, יסוד כמ"ש"ל (מד ע"ב) לויתן לעילא כו', והוא עולה בדעת ומתמלא ממוחא בינה, ימא רבא, ונכנסין בו כל הנשמות. וז"ש ואפיק לון כו', שהוא חי, ומס"ש (שמואל ב' כג כ) בן איש חי, כמ"ש בפרשת בראשית (זהר ו ע"א) על פסוק ובניהו כו', ובר"פ שמות (ב ע"ב) זוהר איבא דאילנא כו' אלן אקרון חיין להאי עלמא וחיין כו'. ומ"מ עיקר הליתן הוא בדעת דרגא דמרע"ה, כמ"ש בפ' שמות (יא ע"ב) מבית לוי דא קב"ה אתר דחכמה עילאה והוא נהר מתחברן כחדא ולא מתפרשין לעלמין, מבית לוי דאשרי לויתן לחידו לעלמא וכו', וכן בפ' שלח (קעד ע"ב).

⁴ הא (דפ"ו).

⁵ הם "ג תיבות שבפ' (שמות כא ה) ואם אמר יאמר העבד, ובתיבת "ד, האחרונה, הזכיר חפשי. נר' כי יכול לקחם לעצמו, וזה אמרו אח"כ, הני תליסר דלית בהו חילא אלא מילין, דהא אמר יאמר כתיב, נראה שמדבר על אמירת העבד, שיש בהם "ג תיבות. ואולי יחשוב "ג מן אמר יאמר עד סוף הפ', ולא יחשוב מלת ואם שאינו מדברי העבד רק לשון הפ' ואם יהיה כך או כך (זהר הרקיע).

⁶ צז ע"ב (הערת הזהר).
⁷ עי' ענינו לעיל צז ע"ב.

ספר שמות

חילא לקבלך ואתה לבדך נצחת שלשה עשר גברים חזקים בני חיל שכל אחד מהם הורג אריה טרם שיאכל. ייבול:

אי לאינן תליסר גוברין נצחת הני תליסר דלית בהו חילא אלא מלין על אחת כמה וכמה אמר כתיב¹ אלא קודשא בריך הוא ארחיה למעבד דינא לכלא כד מטא זמנא דהאי אתתא² לאשכחא בר אווגיהו (זוגה) מה עביד קטיל לדין ונטיל לה ההוא בר זוגה ואיהו נפיק מהאי עלמא בלחודוי יחידאה:

ואם אמר יאמר הא אוקמוה חברייא כפשטיה דקרא ואם אמור בשירותא דשית שנין יאמר בסיפא דשית שנין עד לא יעול שביעאה דהא אי אמר כד איהו אפילו ביומא אחד משביעאהו (שביעאה) מלוי בטלין מאי טעמא העבד כתיב בעוד דאיהו עבד בשתא שתיתאה אמר בשירותא דשית שנין ולא אמר בסופא דשית שנין לאו כלום הוא ובגין כך תרי זמני אמר יאמר:

והכא בעוד דאיהו בהאי אתתא אסני³ צלותין ובעותין בכל יומא לגבי מלכא קדישא כמה דהוה שירותא ברחמי הכי הוא סופא ברחמי ודא הוא אמר יאמר אמר בקדמיתא כד אקדים ברחמי יאמר בסופא ויתקבל ברחמי ומה יאמרו אהבתי את אדני דבגין דא ובסגיא דצלותין רחים וליה לקודשא בריך הוא אתקין עובדוי (ואתתקן) ואמר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי וקודשא בריך הוא קביל ליה בההוא תיובתא ובאינן סגיא דצלותין:

מה עביד קודשא בריך הוא מה דהוה זמין לאהדרא ליה בגלגולא ולמסבל עונשין בהאי עלמא על מה דעבד לא אהדר [ליה] להאי עלמא ומה עביד קריב ליה לבי דינא דמתיבתא דרקיעא⁴ ודיינין ליה ומסרין ליה לבי מלקיותא וארשים ליה קודשא בריך הוא היך אתמסר לבי עונשא ופגים ליה למהוי תחות (שלטניה) (שלטנא דערלה) ונ"א ופקיד ליה למהוי תחות שלטניה דיובלא עד זמן ידיעא ובתר פריק ליה:

חיל כנגדך ואתה לבדך נצחת שלשה עשר גברים חזקים בני חיל שכל אחד מהם הורג אריה טרם שיאכל.

אם את אותם שלשה עשר גברים נצחת אלה שלשה עשר שאין בהם כח אלא דברים על אחת כמה וכמה כתוב אמר יאמר אלא הקדוש ברוך הוא דרכו לעשות דין לכל כשמגיע זמנה של האשה הזו למצא את בן זוגה מה עושה הורג את זה ונוטל אותה אותו בן זוגה והוא יוצא מן העולם הזה לבדו יחיד.

ואם אמר יאמר הרי בארו החברים כפשט הכתוב ואם אמר בראשית של שש השנים יאמר בסוף שש השנים טרם תכנס השביעית שהרי אם אמר כשהוא אפילו ביום אחד מהשביעית דבריו בטלים למה כתוב העבד בעוד שהוא עבד בשנה הששית אמר בראשית של שש השנים ולא אמר בסוף שש השנים אינו כלום ולכן פעמיים אמר יאמר.

וכאן בעוד שהוא באשה הזו מרבה תפלות ובקשות בכל יום למלך הקדוש כמו שהיה הראשית ברחמים כך הוא הסוף ברחמים וזהו אמר יאמר אמר בתחלה כשהקדים ברחמים יאמר בסוף ויתקבל ברחמים ומה יאמר אהבתי את אדני שבגלל זה וברב התפלות אוהב את הקדוש ברוך הוא מתקן מעשיו ואומר אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי והקדוש ברוך הוא מקבל אותו באותה תשובה ובאותן התפלות הרבות.

מה עושה הקדוש ברוך הוא מה שהיה מזמן להחזירו בגלגול ולסבל ענשים בעולם הזה על מה שעשה לא מחזירו לעולם הזה ומה עושה מקרב אותו לבית דין של ישיבת הרקיע ודנים אותו ומוסרים אותו לבית המלקות ורושם אותו הקדוש ברוך הוא איך נמסר לבית הענש ופוגם אותו להיות תחת שלטון הערלה (ומצוה אותו להיות תחת שלטון היובל) עד זמן ידוע ואחר כך גואל אותו.

¹ ר"ל שהם נחשבים למלה א', והם י"ג מלין. ואלו הם י"ג דילוגין הנז', וצ"ע מה כוון הסבא בדילוגים אלו (רח"ו).

² מוסגר בדפ"ק.

³ ויקרא רמד ע"א (הערת הזהר).

⁴ בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרין ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתינין מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקיע דא מטטרין (זו"ח לו ע"א). עי' בהגר"א בת"ח לג סע"ד.

ספר שמות

אי בההוא זמנא דקא עבדין ליה פנימו אי מטא יובלא אפילו יומא חד ליובלא אתחשב ליה¹ כמה [דאשכח] ודאשכח (דאשגח) זמנא עד יובלא הכי אתענש ולא יתיר אתא יובלא ואפרוק ועאלין ליה גו פרגודא עד הכא אסתים עינוי ההוא סבא רגעא הדא:

פתח ואמר (מיכה ו ב) שמעו הרים את ריב יהוה והאיתנים מוסדי ארץ כי ריב ליהוה עם עמו וגו' אי סבא עד השתא הוית בעמקי ימא והשתא דלגת בטורין תקיפין למעבד עמהון קרבא אלא ודאי עד כען בימא תקיפא אנת² אבל עד דאזלת בעמקי ימא פגעת באינון טורין³ תקיפין די בגו ימא ואערעת בהו השתא אית לך לאגחא קרבא בעמקי ימא ובהנהו טורין:

וסבא לאי חילא מאן יהבך בדא הוית בשלום ובעית לכל האי אנת עבדת אנת סבול⁴ השתא לית לך אלא לאגחא קרבא ולנצחא כלא ולא למהדר לאחורא אתקף בחילך [סבא] חגור הרצף ולא תרחל לתברא הני טורין דלא יתתקפון לגבך אימא לון טורין רמאין טורין תקיפין היך אתון מתתקפין:

תרי קראי וכתבי⁵ (כתיב) חד כתיב (שם א) קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך וחד כתיב (מיכה ו ב) שמעו הרים את ריב יהוה אלא אית טורין ואית טורין אית [הרין] טורין⁶ דאינון טורין

אם באותו זמן שעושים לו פגם אם הגיע יובל אפילו יום אחד ליובל נחשב כמי שמצא זמן עד היובל כך נענש ולא יותר בא היובל ונגאל ומכניסים אותו לתוך הפרגוד עד כאן הסתיר אותו זקן את עינוי רגע אחד.

פתח ואמר (מיכה ו) שמעו הרים את ריב ה' והאתנים מסדי ארץ כי ריב לה' עם עמו וגו' אי זקן עד כאן היית בעמקי הים ועכשיו דלגת על הרים חזקים לעשות עמהם קרב אלא ודאי עד עכשיו אתה ביים החזק אבל עד שהלכת לעמקי הים פגשת את אותם הרים חזקים שבתוך הים ונתקלת בהם עכשיו יש לך לערך קרב בעמקי הים ובהרים הללו.

זקן עיף כח מי נתנך בזה היית בשלום ורצית את כל זה אתה עשית אתה סובל עכשיו אין לך אלא לערך קרב ולנצח את הכל ולא לחזר לאחור התחזק בכחך חגור מתניך ואל תפחד לשבר את ההרים הללו שלא יתחזקו עליך אמר להם הרים רמים הרים חזקים איך אתם מתגברים.

שני פסוקים כתובים אחד כתוב קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך ואחד כתוב שמעו הרים את ריב ה' אלא יש הרים ויש הרים יש הרים שהם הרים

¹ מוסגר בדפ"ק.

² היא המלכות, שכל הסודות שהזכיר הסבא הם במלכות, כגון ההוא רוחא דשבק בה בעלה, וכמ"ש בדף ק' דבר נש אחרא בכל דרא לא עאל בארבא וכו', ופי' הרח"ו שם היא רחל מ' (מ"מ).

³ פי' הם חג"ת ונה"י דז"א שבתוך המלכות (מ"מ).
⁴ סביל (דפ"ו).

⁵ פי' ולמה כפל הרים ב' פעמים, ועוד למה בחד כתיב ריב ה', תלה הריב בהקב"ה, ובחד כתיב קום ריב את ההרים, שתלה הריב בנביא. ובתירוץ שאמר הזהר יתורץ הכל, שחג"ת דז"א תלה הריב בהקב"ה, לפי שהם גדולים, וחג"ת דנוק' תלה הריב בנביא, לפי שהם קטנים (מ"מ).

⁶ למעלה מביא דאית הרים ואית הרים לעיל מן הרים ואית גבעות לעילא מן גבעות והענין כי הרים הם בחי' ג' ספי' שהם חג"ת וגבעות הם בחי' ג"ס נה"י והנה נודע כי נה"י דאמא נכנסין תוך כל פרצוף דז"א וכן מנה"י דז"א נעשה כל פרצוף נוקבא ונה"י דבינה הם יותר גבוהים מחג"ת או נה"י דז"א כי הלא תחלתם וראשיתם שהם ג' פרקין קדמאין הם בג' ראשונות דז"א ולכן נה"י דאמא נק' הרים אבהן [אדצ"ל רמאין] כי הם גדולים מהז"א כנזכר כי הם בג"ר דז"א ונמצא כי נה"י דאמא יותר גבוהים מחג"ת דז"א. וכבר ביארנו כי חג"ת דז"א הם נקר' הרים אמנם נה"י דאימא נקראו הרים ע"ג הרים כי הם יותר גבוהים מחג"ת הנקר' ג"כ הרים ונה"י דז"א הם נקר' גבעות שהם תחת חג"ת דז"א הנקר' הרים ולכן נקר' גבעות ואלו הם נקרא גבעות לעילא מגבעות שהם נה"י דנוקבא כי אלו דז"א הם יותר גבוהים ונקר' גבעות לעילא מגבעות. והנה בהיות ז"ון א"בא כדי שתחזור הנוקבא פ"ב עם ז"א צריך להקדים אליה ענין הנסירה וכבר ביארנו לך ענינה שהוא הפלת דורמיטא על ז"א שנעקרים נה"י דאימא מתוך ז"א ונכנסים בנוקבא ואז נגדלת בכל הז"א ואז יכלה לחזור פ"ב. הנה פ' זה מדבר בזה הדרוש ואמר (ישעיה נד י) כי הרים ימושו פי' שהם נה"י דאימא ימוטו פי' שמשתלקים לגמרי מהז"א כדי לכנוס בנוקבא והטע' הוא כי אחרי שהוא תוך הז"א עצמו מבפני' כנודע לכן א"א ליכנס בנוקבא רק עד שיוסרו לגמרי מתוך הז"א. ואמנם (ישעיה נד י) הגבעות תמוטנה פי' אחר שהיא ננסרה ע"י הנזכר שנכנסו בה מוחין דנה"י דאימא וגדלה עד כנגד כל אחורי הז"א ונותן בה כח ההוא אז חוזרים ומשתלקים נה"י דאמא מתוכה ואז היא מתמעטת מעט מעט כי כפי מה שיוצא ממנה נה"י דאימא כך

ספר שמות

רמאיין! לעילא לעילא לאלין כתיב שמעו הרים את ריב יהויה ואית הרים דאינון טורין תתאיין² לתתא מנייהו לאלין כתיב קום ריב את ההרים דהא רדיף מצותיין³ אית לגבייהו⁴ ועל דא אית טורין ואית טורין:

ואם תאמר זקן הרי כתוב ותשמענה הגבעות אלה גבעות כל אותם שלמטה ועכשיו אתה עושה אותם הרים אלא כך הוא לאותם הרים רמים נקראים גבעות כשהם לבדם הם נקראים הרים.

בא וראה כתוב והאתנים מסדי ארץ כיון שכתוב שמעו הרים

קיא

מאן אינון הרים ומאן אינון איתנים אלא הרים ואיתנים כלהו חד אבל אליין⁷ תלת עלאיין⁸ לעילא על רישייהו ואלין תלת לתתא⁹ מנייהו וכלהו חד הרים לעילא ועלייהו אמר דוד (תהלים קכא א) אשא עיני אל ההרים¹⁰ ואלין אינון תלת קדמאי והאיתנים מוסדי ארץ¹¹ אלין אינון תלת בתראי לתתא מנייהו תרי סמכי ביתא וחד חדווא דביתא ואלין אקרין נ"א אינון מוסדי ארץ איתנים אינון ואיתנים אקרין:

זקן זקן הרי ידעת מי שעורך קרב אם לא יודע להשמר לא ינצח בוקרבות צריך להכות בידו ולהשמר ברעיונו מה שיהיה אחר חשוב שיהיה הוא חשוב ויד ימין מזמנת תמיד להכות ומחשבותיו ויד

היא מתמעטת ויורדת עד שנשארת בסוד נקודה א' תחת היסוד דז"א מאחוריו אך על"ז נשאר בה כח הרשימו הנזכר וע"י הרשימו חוזרת להיות עמו פ"ב בסוד אותה הנקודה ואח"כ אנו חוזרים ומגדילין אותה בהיותה בפנים כנז' בברכת אבות. לפי שהם בפנימיותו הם מסתלקים ונאמר בהם כי ההרים ימושו אבל נה"י דז"א שנק' גבעות כשמסתלקין מן הנוקבא אינם מסתלקים ממש רק תמוטנה שהם מתמוטטים מעט מעט ויורדת הנוקבא למטה בסוד נקודה עד תחת היסוד אך הם אינם זזים ממקומם וכו'. או יהיה פי' שני וזה אצלי יותר אמיתי והוא כי נה"י דז"א נקר' הרים בערך של הנוק' שהם גבעות והענין הוא כי הלא הנוקבא מאחורי הז"א וכל האחוריים הם דינים כנודע ולכן הנוקבא כולה היא דינים והנה אחוריים של הז"א הם כולם בבחי' אלהים ברבוע שהם אחוריים של אלהים לפי שכל גבורה שבז"א הולכות אל אחוריו כדי שמשם תצא אל נוקבא (זהר הרקיע).

¹ חג"ת דז"א (מ"מ). ג ע"א (הערת הזהר).

² חג"ת דנוק' (מ"מ).

³ תיקונים נג (הערת הזהר).

⁴ פי' סמאל רודף לינק מהם, ולפי זה קום ריב את ההרים, היינו במי שיונק מן ההרים, שהוא סמאל. ולקמן בדף ק"ב, פי' קום ריב את ההרים, לפי שישראל היו יודעים השמות שבחג"ת, והיו משביעים בהם למלאכים, כדי לעשות רצונם, ולכן אמר קום ריב את ההרים, ע"ד חלל ממלכה ושריה (מ"מ).

⁵ קב ע"ב קכט ע"ב (הערת הזהר).

⁶ חג"ת דנוק' הם נה"י בערך דכורא (רח"ו).

⁷ אינון (דפ"ו).

⁸ חג"ת (רח"ו במ"מ).

⁹ נה"י (מ"מ).

¹⁰ עי' תיקו"ז קמח ע"ב.

¹¹ פי' שנה"י דז"א מהם נבנית המלכות כנודע (מ"מ).

ספר שמות

שמאלית זמינים תמיד לקבל ולהשמר וימין הכל. עכשיו אמרת והאתנים איתנים הם

למטה והרים למעלה השמר זקן שהרי רעיון אחר כנגדך שכתוב (שם פט) משכיל לאיתן האזרחי וזהו אברהם הזקן ונקרא איתן ואם אברהם הוא איתן יצחק ויעקב נקראו איתנים קום זקן שהרי ידעת רעיון זה היה מכה את רעיוןך.

וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנך איתן זה בוקר של אברהם והיינו (בראשית מד) הבוקר אור זה העמוד שכל העולם עומד עליו ואת אורו ירש מאברהם נקרא נהר היוצא מעדן אי זקן זקן הנה רעיון אחר כנגדך ולא ידעת להשמר איך עורכים קרב זקן איפה הכח שלך ודאי לא לגבורים המלחמה.

כתוב משכיל לאיתן האזרחי ונאמר משכיל לדוד זה נהר היוצא מעדן שהוא תרגמן לדוד להודיע לו מאותם דברים הנסתרים העליונים אם משכיל הוא נהר שיוצא מעדן אז איתן האזרחי אברהם הוא למעלה ודאי זה ידעתי ואף על גב שאני זקן על רעיון זה אני מוחה איתן האזרחי הם שתי דרגות כמו שנאמר בוקר אור אור זה אברהם בוקר זה נהר אף כך איתן האזרחי אזרח הוא אברהם איתן כמו שנאמר זה אותו נהר ששופע ויוצא מעדן.

עכשיו זקן קום עמד על מרכבתך שעכשיו תפל ולא תוכל לקום הרי שלמה המלך בא בכחותיו ומרכבותיו וגבריו ופרשיו ובא כנגדך קום צא מן השדה שלא ימצא אותך שם כתוב ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האתנים בחג וגו' ירח שנולדו בו האיתנים ומי הם האבות והם איתני העולם וירח זה

וידא שמאלית זמינא תדיר לקבלא ולאסתמרא וימינא לכלא:

השתא אמרת והאיתנים איתנים אינון לתתא והרים לעילא אסתמר סבא דהא רעיונא אחרא לקבלך דכתיב (שם פט א) משכיל לאיתן האזרחי ודא איהו אברהם סבא ואקרי איתן ואי אברהם איהו איתן יצחק ויעקב איתנים אקרון קום סבא דהא ידעת רעיונא על דא הוי מחי לרעיונך:

(במדבר כד כא) וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנך איתן דא בקר דאברהם! והיינו (בראשית מד ג) הבקר אור² דא עמודא דכל עלמא קיימא עליה ונהירו דיליה מאברהם ירית נהר היוצא מעדן אקרי אי סבא סבא הא רעיונא אחרא לקבלך ולא ידעת לאסתמרא הכי³ מניחין קרבא סבא אן הוא תוקפא דילך ודאי (קהלת ט יא) לא לגבורים המלחמה:

וכתיבו (תהלים פט א) משכיל לאיתן האזרחי וכתביבו (כתוב) (תהלים לב א) משכיל לדודו דא נהר היוצא מעדן דאיהו תורגמן לדוד לאודעא ליה מאינון מלין סתימין עלאין אי משכיל (ס"א משכיל) איהו נהר דנפיק מעדן איתן האזרחי אברהם איהו לעילא ודאי הא ידענא ואף על גב דאנא סבא על רעיונא דא מחינא איתן האזרחי תרין דרגין אינון וכמה דאת אמרו בקר אור אור הוא אברהם בקר הוא⁴ נהר אופ הכי איתן האזרחי אזרח הוא אברהם איתן כמה⁵ דאתמר דא ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן:

השתא סבא קום קאים על רתיכך דהשתא תנפול ולא תיכול למיקם הא שלמה מלכא אתי בחילוי ורתיכו וגברוי ופרשוי ואתי לקבלך קום פוק מן חקלא דלא ישבח לך תמן כתיב (מ"א ח ב) ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג וגו' ירח דאתילידו ביה האיתנים ומאן אינון אבהן ואינון איתני עולם וירח דא איהו תשרי דאלפא ביתא אהדר למפרע מתתא לעילא⁶:

¹ יסוד בחמשה חסדים שבו (רח"ו במ"מ). עולה לדעת (מ"מ). קיט ע"ב בלק רד ע"א (הערת הזהר).

² פי' בוקר הוא יסוד (מ"מ).

³ היכי (דפ"ו).

⁴ ויקרא ו ע"א כב ע"ב (הערת הזהר).

⁵ ופי' הכתוב משכיל שהוא איתן מקבל מן אזרחי, ותו ממילך יאות וכו', פי' כיון דאמר משכיל לאיתן ולא כתב משכיל איתן, א"כ מדברין, דהיינו מהפסוק עצמו שאתה עוסק בו, יאות דתפוק מן חקלא וכו' (מ"מ).

⁶ ראש האצילות מלמעלה למטה הוא כסדר האלפא ביתא שלנו מתחיל בא' ומסיים בת' היא המל' וכאשר אנו רוצים לעלות ממטה למעלה להעלות האותיות אל הבינה מקום אשר ממנה חוצבו נתחיל

ספר שמות

הוא תשרי שאלף בית חוזר למפרע ממטה למעלה.

ועוד מדברין נאה שתצא מן השדה ולא תמצא שם אלו כתוב משכיל איתן האזרחי אז כמו שאמרת אבל עכשיו שכתוב משכיל לאיתן האזרחי הקרב שלך אינו כלום ותצא מן השדה בעל כרחך ולא תתראה שם.

אי זקן עני מסכן איך תצא אם כך ינצחו אותך ותברח מן השדה כל בני העולם ירדפו אחריך ואין לך פנים להראות לפני איש לעולמים כאן נשבע אני שלא אצא מהשדה וכאן אראה פנים בפנים בשלמה המלך וכל איש ישראל והגברים והפרשים והמרכבות שלו הקדוש ברוך הוא יסיע לך זקן שהרי אתה עיף כח קום זקן התגבר בכחך והתחזק שעד היום הזה היית גבור חזק בגברים.

פתח ואמר משכיל לאיתן האזרחי אלו כתוב משכיל לדוד אז כמו שאמרת אבל משכיל לאיתן כתוב יש משכיל ויש משכיל יש משכיל למעלה ויש משכיל

ותו ממילך יאות דתפוק מן חקלא ולא תשתכח תמן אילו כתיב משכיל איתן האזרחי כדקאמרת השתא דכתיב משכיל לאיתן האזרחי לית קרבך כלום ותפוק מן חקלא בעל כרחך ולא תתחזי תמן:

אי סבא עניא מסכנא היכי תפוק אי הכי ינצחון לך ותערוק מן חקלא כל בני עלמא ירדפון אבתרך ולית לך אנפין לאתחזאה קמי בר נש לעלמין הכא אומינא דלא אפוק מן חקלא והכא אתחזי אנפין באנפין בשלמה מלכא וכל איש ישראל וגוברין ופרשין ורתיבין דיליה קודשא בריך הוא יסיע לך סבא דהא לאי חילא אנת קום סבא אתגבר בחילך ואתתקף דעד יומא דא הוית גיבר תקיף בגוברין:

פתח ואמר משכיל לאיתן האזרחי אלו כתיב משכיל לדוד! כדקאמרת אבל משכיל לאיתן אית משכיל ואית משכיל אית משכיל לעילא ואית משכיל לתתא² משכיל לאיתן³ בזמנא דההוא גבר

מאות ת' עד א' כי כך הסדר ובזה יתורץ לך כמה קושיות על נכון וז"ס תכנת שבת שנתקן על סדר תשרי¹ להעלות האותיות שירדו מבינה הנרמזים בא"ל אדון (זהר הרקיע).

¹ פי' כשעולה היסוד בסוד הדעת מוח העליון מושך לו הטיפה ליסוד הנזכר הנקרא איתן ומשכיל אותו ע"י חסד דז"א שנקרא אזרחי שכתב הרב שהטיפה צריכה שתתלבש בחסד לפי שאינו מתעבה ואינו משתנה (מ"מ).

² בראיית טז ע"ב (הערת הזהר). היסוד נק' (תהילים פט א) משכיל לאיתן האזרחי וכבר ידעת מ"ש בסבא דמשפטים כי זה הוא המשכיל הוא לעילא ולתתא והוא ג"כ רומז בפ' פקודי בהיכלות כי יוסף סליק לעילא ונחית לתתא והענין כי שם בד"א כבר ידעת כי יש לו זוווג עם לאה בעת המנחה ואז לאה עד ראש יעקב בחצי עליון של ת"ת ואם כן איך יזדווג ז"א מחצי ולמעלה עם לאה וזה נת' במ"א אך הענין בקיצור כי היסוד של ז"א התחתון עולה בשליש הת"ת ושם מזדווג עם לאה כי זה הוא המעלה שיש לו ליסוד דז"א יותר מכל שאר הספירות שיוכל לעלות עד הדעת מתי שירצה. וז"ס יוצר של שבת שאנו אומר ו' פעמים תיבת הכל ביוצר של שבת כמו שביארנו כי אם לא היה יכול לעלות עד הדעת שהוא נשמת הו' קצות והוא מקום החסדים שהם סוד הטפה לא היה בו כח להוריד הטפה בעת הזווג ממקום הדעת והכוונה על פנימיות היסוד כמ"ש בעז"ה במקום אחר כי משליש העליון של יסוד ממנו נעשה הת"ת של ז"א בעת הגדלת ז"א ושם יש לו אחיזה ומקום כי אין לו לת"ת במקומו כי אם שלישי אחד כי שני שלישים עלו לדעת והוצרך לעלות שלישי של יסוד לתשלום הת"ת לכן יש לו כח לעלות ויש לו כח להזדווג עם לאה. ונחזור אל הענין כי לכך עולה היסוד אל הדעת מן הת"ת כי זהו דרכו לעלות ובפרט כדי לקשר כל הו"ק ביחד ולהביא משם הארה (זהר הרקיע). פי' יסוד בהיות ולמטה ואינו עולה לדעת (מ"מ).

³ ועתה צריך לתת טעם למה אור היסוד ומלכות שניהם עלו עד הדעת למעלה מן הת"ת. ואמנם הטעם הוא כי היסוד נקרא משכיל לאיתן האזרחי (תהילים פט א), כמ"ש בסבא דמשפטים (קי ע"א), שאמר כי זה המשכיל שהוא יסוד הוא לעילא והוא לתתא, גם רמזו בזוהר פקודי בהיכלות (רנח ע"א) כי יוסף איהו לעילא ואיהו לתתא (ע"ח שער ט פרק ג). אמנם אין כח מוחא עלאה עצמו יורד עד או"א כי גדלה מעלתו עד מאד, אבל זה המוח דא"א כל גילויו הוא בדיקנא דא"א כמ"ש במקומו. ושם נתבאר כי יש בו (בו) ב' מזלות, מזל הח' ומזל י"ג והם זכר ונקבה, ומהח' שהוא זכר נשפע כח באבא, ומי"ג שהוא נקבה משם נשפע כח באמא. ולכן זה המוח העליון משפיע ע"י הדעת שבו שהוא מזל ח' אל מזל י"ג, ואחר כך לוקחים הטפה או"א, ואח"כ הם מורדין הטפה בסוד מוחין לבניהן ז"ן. נמצא, כי מתעורר המזל הנ"ל בהתלבשות או"א, ואז מורישין או"א מוחין לבניהן. ואמנם כל זה אינו רק בכח התעוררות יסוד תחתון דא"א המתלבש בז"ן, וז"ס סריס שאין לו זקן, כי הרי מכח היסוד מתעורר דיקנא עלאה כנזכר (ע"ח נסירה ספ"ג). יוסף סליק בחביבו לעילא עד המוח ויורד למטה בסוד בנימין

ספר שמות

למטה משכיל לאיתן בזמן שאותו איש (נהר) עומד בתשובה כל האיברים שמחים ומתחברים עמו ואם הוא

ק"ב

סליק עד דסליק עד³ ודמוחא (מוחא) עלאה⁴ אתפיים לגביה וחדו לקבליה וכדין משכיל לאיתן והאזרחו משכיל ליה ואודע ליה על ידא דאברהם וס"א על ידוי לאברהם רחימוי כל מה דאצטרך וההוא מוחא עלאה משכיל לאיתן וכד דוד מלכא ואתתקנן בתיאובתא (אתתקן בתיובתא) לגביה איהו משכיל לדוד⁵ כמה דהוה מוחא עלאה משכיל ליה ועל דא אית משכיל ואית משכיל⁶ (אית משכיל):

בירח האיתנים⁷ דאתילידו בהאי ירח איתנים בנינא לתתא איהו כנונא דלעילא ואתילידו ביה הרים ואיתנים⁸ הרים סתימין איתנים ירכין תקיפין כנחשא⁹ וההוא איתן בנייהו:

עולה עד שהמח העליון מתפס אליו ושמח כנגדו ואז משכיל לאיתן האזרחי משכיל אותו ומודיע לו על ידי אברהם (על ידיו של אברהם) אוהבו כל מה שצריך ואותו מח עליון משכיל לאיתן וכשדוד המלך נתקן בתשוקה אליו הוא משכיל לדוד כמו שהיה המח העליון משכיל אותו ולכן יש משכיל ויש משכיל (יש משכיל).

בירח האתנים שנולדו האיתנים בירח הזה הבנין למטה הוא כדוגמא שלמעלה ונולדו בו הרים ואיתנים הרים נסתרים

כנז' ב' פקודי בהיכלו' וגם ב' שלח לך וגם ב' משפטים בענין ההוא סבא בפסוק משכיל לאיתן האזרחי דסליק עד מוחא להמשיך משם טיפת הזרע (שעה"כ קה ע"ג). ודע הקדמה אחת, שמה שמושך יסוד מלמעלה אינו מתעבה ומתלבש כלל, וזה סוד אור של מעשה בראשית שהיה מאיר מסוף העולם ועד סופו (ור"ל בכל מקום במדרגה אחת – לש"ו כללים ח"א סט ע"א), ואעפ"י שיורד האור הזה ממדרגה למדרגה אינו מתעבה ומתלבש כלל, וכמו כן גדולה הארתה למטה כמו למעלה, משא"כ בשאר הספי' (ע"ח מ"ד ומ"ן ה). והוא הנחש בריח אשר בתהום תתאה יסוד דהמלכות, ועי"ז מתברך מימיו ומתפשט להמציאות דים אוקיינוס, שהוא משפעת התהום הסובב את כל העולם, ובתוכו מתפשט אור הנחש בריח ג"כ, והוא המציאות דליותן נחש עקלתון (דע"ה ח"ב קי ע"ב). הוא עולה לעילא עד מוחא עלאה בסוד משכיל לאיתן, ויורד לתתא לחכמה תתאה בסוד משכיל לדוד (כללים ח"ב נח ע"ב), היסוד הנה בו הוא הגלוי דכל המוחין, בסוד החסד דאתגלי בפום אמה, והיסוד הנה הוא עולה עד המוחין ממש ונוטל משם כל הראוי לו (ביאורים ח"א יט ע"א).

¹ נמחק בשעה"ק.

² בתיובתא (דפ"ו).

³ "דסליק עד" נמחק בשעה"ק.

⁴ התוספות שאמרנו בו שנעשה גם בו לאחר התיקון, הנה הוא רק לפנימיותו שהוא לאור הפנימי שבו שעולה עד המוחין, והוא מיוחד בהדעת רזא דמתקלא וסליק עד מוחא עלאה (כללים ח"ב לד ע"א). ועי' בהגר"א בספד"צ ד ע"ד.

⁵ עולה לעילא עד מוחא עלאה בסוד משכיל לאיתן, ויורד לתתא לחכמה תתאה בסוד משכיל לדוד (כללים ח"ב נח ע"ב).

⁶ עי' תיקו"ז א ע"ב: אינון נשמתין מאלין משכילים דאית בהון שכל לאשתמודעא ברזין דמאריהון. ועי' בהגר"א שם יז ע"ב: אותן היודעים סודות הכסא, שהוא מסט' דבינה, דאימא מקנן בכרסיא (לקמן כד ע"ב), ומסטרעהא ניתן כנ"ל (ט"ו ע"א), ימא דאורייתא, והיא נקראת לבא כמ"ש בהקדמה שניה (יט ע"א), ר"ל שלכך נקראו אותן היודעים בהיכלין ואתוון המשכילים. עי' ביאורים ח"א עא ע"א: עליית השכינה היא לפי זכותן של ישראל ולפי לימודם חכמתם בתורה, ולכן כשיש בישראל משכילים בחכמה, הנה עולה היא ג"כ עד החכמה אבא.

⁷ וסוד ניסן תיקן משרע"ה ביציאת מצרים, ושלמה המלך תיקן תשרי בבנין ביהמ"ק, בצרוף משרע"ה, במצות הנוהגין לחדש תשרי, שלכן נקרא ירח האיתנים (כתבי הגרמ"מ דף שכז).

⁸ פ' שנולדו בו אבות העולם שנק' חג"ת, ובנים שהם השבטים שהם נה"י. כנודע שאבות נקראים חג"ת, ובנים נק' נה"י. ולפי שחג"ת סתומים ונה"י נגלים, לא הזכיר הכתוב רק איתנים שהם נה"י. וכפי האמת נולדו בתשרי אבות ובנים, אלא הזכיר הכתוב השבטים שהם נגלים. ומשרד"ל שנולדים בו איתני עולם, והם האבות, אין כוונתם על איתנים דקרא, אלא קושטא קאמרי, שנולדו בו האבות שכלולים בבנים הנק' איתנים (מ"מ).

⁹ תלמידי חכמים הן נה"ה כידוע (ז"ח לד ע"ד), וכל בניך למודי ה' (ישעיה נד) כידוע כ"ז, והן נקראין תנינים (רע"מ כי תצא רעח ע"ב), ואמר שם פרשת תצא אתנים בהיפוך אתוון תנאים כו' והן נה"ה

ספר שמות

אתנים ירכים חזקות כנחשת ואותו האיתן ביניהם.

קום זקן תכה לכל הצדדים בשעה שעלה משה לקבל תורה מסר לו הקדוש ברוך הוא שבעים מפתחות של התורה כשהגיע לחמשים (לששים) ותשעה היה מפתח אחד גנוז ונסתר שלא היה מוסר לו התחנן לפניו אמר לו משה כל המפתחות העליונים והתחתונים תלויים במפתח הזה אמר לפניו רבון העולם מה שמו אמר לו איתן וכל אותם איתנים תלויים בו ובו עומדים מחוץ לגוף שתורה שבכתב הוא מודיע לו ומשכיל אותו הוא עקר והמפתח של תורה שבכתב.

וכשנתקנה תורה שבעל פה אליו עקר ההיכל הוא המפתח שלה (אליו) ודאי שאז משכיל לדוד ומתוך שירשה תורה שבעל פה (אליו) אותיות למפרע ועל זה הוא נקרא תשר"י הוא תשר"ר אבל משום שהוא סוד השם הקדוש חתום בו הקדוש ברוך הוא אות של שמו י' במזבח חתום בו ה' הרשת עד חצי המזבח באה דבורה וחתמה בו ו' והיינו מה שכתוב ותשר דבורה ובמקום הזה החותם של השם הקדוש שחתם בו.

ואותו המפתח כשפותח בתורה שבעל פה צריכים להודיע לו וזהו תניא איתן מושבך בריתא מחוץ לגוף איתנים הם תנאים עמודים תומכים מחוץ לגוף עכשיו יש להודיע דבר בזמן שאלה

קום סבא הוי מחי לכל סטריין בשעתא דסליק משה לקבלא אורייתא מסר ליה קודשא בריך הוא שבעין מפתחן דאורייתא כד מטא לתשעה ושתין [נ"א וחמשיין]² הוה חד מפתחא גניז וסתים דלא הוה מסר ליה אתחנן לקמיה אמר ליה משה כל מפתחן עלאין ותתאין בהאי מפתחא תליין אמר לקמיה מאריה דעלמא מה שמיה אמר ליה איתן וכל אינון איתנים ביה תליין וביה קיימין ולברא מתורה (מגופא דתורה שבכתב איהו ואיהו עקרא דמפתחא דתורה) שבכתב [איהו] אודע ליה ומשכיל ליה³ איהו עקרא ומפתחא דתורה שבכתב:

וכד [אתתקנת] (אתתקנן) תורה שבעל פה [לגביה] (לגביהו) עקרא דהיכלא⁴ ומפתחא⁵ דיליה לגבי⁶ [נ"א ואיהו מפתח דכולא ומפתחא דיליה]⁷ ודאי כדין משכיל לדוד⁸ ומגו⁹ דירתא תורה שבעל פה¹⁰ אתוון למפרע (ו) על דא אקרי תשר"י תשר"ר איהו אבל בנין דאיהו רוא דשמא קדישא חתים ביה קודשא בריך הוא את דשמיה י' במזבח חתים ביה ה' (שמות כז ה) הרשת עד חצי המזבח אתת דבורה [נ"א דכורא] וחתים ביה ו' והיינו דכתיב (שופטים ה א) ותשר דבורה ובאתר דא חתימו דשמא קדישא דאחתים ביה:

וההוא מפתחא כד פתחא בתורה שבעל פה בעינן לאשתמודעא ליה ודא איהו¹¹ תניא איתן מושבך¹² בריתא לבר מגופא איתנים אינון תנאים עמודים סמכין לבר מגופא השתא אית לאודעא

ששם תנאים, כמ"ש פרשת פקודי בהיכלות וכן איתנים הן נו"ה, כמ"ש פרשת משפטים (קי ע"ב) איתנים ירכין תקיפין כנחשא (בהגר"א בספד"צ כח ע"א).

¹ היינו הסבא שהוא הדג הגדול, שהוא הדעת המתפשט מתגבר על כל הסטריין כאשר הוא מתגלה (על פי הגרמ"מ בביאורים הזהר עמוד פט – על אף ששם מדבר על הנחש דטומאה, וכאן דקדושה).

² פי' ע' פנים, ז"ת, ועטרת היסוד מפתח ס', והוא אחר נ"ט (רח"ו במ"מ), ור"ל שחמשים הם חג"ת נ"ה, שכל א' כלול מעשר הם חמשים, ויסוד יש בו ג"כ עשרה, ומפתח נ"ט הוא יסוד שביסוד ועטרת יסוד דז"א, שהיא מלכות שביסוד הוא מפתח ס', ומפתח ס' שהוא עטרת יסוד, ששם מתגלה כל שפע היסוד, הוא שנגזז ממשה (מ"מ).

³ פי' תורה שבכתב שהוא ז"א אודע ליה ומשכיל ליה ליסוד, והיינו כמ"ש לעיל, שהמוחין דז"א כשעולה יסוד בסוד הדעת, נותנים לו הטיפה ומושך אותה מן המוח (מ"מ).

⁴ "עקרא דהיכלא" נמחק במ"מ ובמקומו איתא "איהו".

⁵ בראשית לז ע"ב (הערת הזהר).

⁶ נמחק במ"מ.

⁷ לגביה הוא (עקרא דהיכלא) מפתחא דילה (לגבי)

⁸ ור"ל שהיסוד גם הוא משכיל ונותן הטיפה לדוד שהיא מלכות (מ"מ).

⁹ קיח ע"ב (הערת הזהר).

¹⁰ (לגבי) (נוסף בדפ"ו).

¹¹ מז ע"ב (הערת הזהר).

¹² תניא היא בנה"י שהם ברייתא לבר מגופא (ברית יצחק א ע"א)

ספר שמות

מלה! בזמנא דאלין לגבי תורה שבכתב אקרון איתנים לגבי תורה שבעל פה אקרון תנאים איתן לגבי תורה שבכתב תניא לגבי תורה שבעל פה וכלא כדקא יאות:

חברייא הא אנא בחקלא [ד]שלמה מלכא וגוברין תקיפין ודיליהו ייתי וישכה חד סבא לאי בחילא תקיף גיבר נצח קרבין הא ידענא דאתא וקיימא לבתר טנרא דחקלא והוא אשגח בי והיך גבורתי קיימא בחקלא בלחודוי אשגח דאיהו איש שלום מאריה דשלמא ואזל ליה השתא סבא גבורתך עלך ואנת בלחודך בחקלא תוב לאתרך (ושארי) [ושדי] זינך מעלך (כמה² דנפיק מן חקלא):

שמעו הרים את ריב יהוה והאיתנים מוסדי ארץ (מיכה ו ב) שמעו הרים כדקאמרן והאיתנים (כמה דנפיק מן חקלא) מוסדי ארץ מוסדי ארץ ודאי דהא מנייהו אתון ומנייהו קביל כל יומא ואינון מוסדי ארץ³:

כי ריב לה' עם עמו (שם) מאן הוא דיכיל למיקם בריב דקודשא בריך הוא כל שכנ⁴ ובישראל (וישראל) ועל דא אמר לאלין שמעו הרים [את ריב יהוה] דא איהו מצותא חדא קום ריב את ההרים מצותא תניינא דנצח בהו קודשא בריך הוא⁵ כל אלין ריבות לישראל⁶ וכל אינון תוכחות כלהו כאבא [דאוכח] לבריה והא אוקמוה:

ביעקב כתיב בשעתא דבעא לנצחא בהדיה מה כתיב (הושע יב ד) וריב ליהוה עם יהודה ולפקוד על יעקב מה ריב איהו כמה דכתיב (שם) בבטן עקב את אחיו על האי מלה אתא תוכחה וכל אינון ריבות וכי לאו מלה רברבא איהו בבטן עקב את אחיו וגו' האי לאו מלה זעירא איהו מה דעביד בבטן וכי עוקבא עבד בבטן אין ודאי [כאן חסר]:

לתורה שבכתב נקראים איתנים לתורה שבעל פה נקראים תנאים איתן אל התורה שבכתב תניא אל התורה שבעל פה והכל כראוי.

חברים הריני בשדה שלמה המלך והגבורים החזקים שלו יבא וימצא זקן אחד עיף בכחו חזק גבור מנצח קרבות הריני יודע שיבא ועומד אחר סלע השדה והוא משגיח בי ואיך גבורתי עומדת בשדה לבדו משגיח שהוא איש שלום בעל השלום והולך לו עכשיו זקן גבורתך עליך ואתה לבד בשדה שוב למקומך והתר כלי זינך מעליך (כמי שיוצא מן השדה).

שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מסדי ארץ (מיכה ו) שמעו הרים כמו שאמרנו והאיתנים מסדי ארץ מסדי ארץ ודאי שהרי ממנו נזונית ומהם מקבלת כל יום והם מסדי ארץ.

כי ריב לה' עם עמו מי הוא זה שיכול לקום בריב של הקדוש ברוך הוא (כל שכנ) בישראל ועל זה אמר לאלה שמעו הרים את ריב ה' זהו ריב אחד קום ריב את ההרים זה ריב שני שמנצח בהם הקדוש ברוך הוא כל הריבות הללו לישראל וכל אותם תוכחות כולם כאב המוכיח את בנו והרי פרשוה.

ביעקב כתוב בשעה שרצה לנצח עמו מה כתוב וריב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב מהו הריב ככתוב בבטן עקב את אחיו על דבר זה באה תוכחה וכל אותם ריבות וכי לא דבר גדול הוא בבטן עקב את אחיו וגו' זה אינו דבר קטן מה שעשה בבטן וכי רמאות עשה בבטן כן ודאי.

¹ הענין כד ירתא מלכות השפע מיסוד הם סוד האותיות, ירית להו למפרע כי הם יורדים דרך בנינם, הת' בסוף וכו'. וכאשר נוטלת מל', נוטלת תחלה הת' הקרובה אליה, עד שמגיעת לאלף, כדרך הפושט מלבושים, שמה שהניח אחריו נוטל ראשון, לכן אקרי תשרי, אותיות למפרע, והעיקר האותיות הם תשרי, אבל היו"ד אינה משם, כי היא משמא קדישא, דאתרשם בה והתם וכו' (זהר הרקיע).

² כמאן (דפ"ו).

³ והוא נה"י דז"א שהם עמודי ארץ הנוק' (ברית יצחק א ע"א).

⁴ "כל שכנ" מוסגר בדפ"ק, ונמחק במ"מ.

⁵ פי' כמ"ש לעיל שהשמות שבהם החליפם הקב"ה בשביל ישראל (מ"מ).

⁶ פי' אע"פ שאתה מנצח וריב לה' עם יהודה כולם כאבא דאוכח לבריה (מ"מ).

ספר שמות

(והרי נאמר) (אבל) שבכל דחה יעקב את עשו אחיו כדי שלא יהיה לו חלק כלל עשו לא התרעם

¹[ל]האי² קלא דאתתא דיכלא קלא דהויא לאחדא בה ככלבא בכלבתא מאן איהי³:

[סתרי אותיות⁴]:

ואבלו בכלא דחה יעקב לעשו אחוי⁵ בנין דלא יהא ליה חולקא כלל עשו לא התרעם:

קיא/א

זהר:

אלא תא חזי [דלאו] (דלית) בכל קלין דנשין דעלמא [ד]יכלא קלא דהויא לאתדבקא בה ולא אתחדא בה ולא שתתפא בה אלא תרין נשין אינון דיכלא קלא דהויא [לאתחדא] ולא אתחדא [לאחדא] בהון חדא האי דלא נשירת סואבות נדותה⁶ וימי לבונה כדקא יאות או דאקדימת יומא חדא למבול וחדא האי אתתא דמאחרת לבעלה

אלא בא וראה שאין בכל קולות הנשים של העולם שיכול קול הנחש להדבק בו ולהאחז בו ולהשתתף בו אלא שתי נשים הן שיכול קול הנחש להאחז בהן אחת זו שלא שומרת טמאת נדה וימי לבונה כראוי או שמקדימה יום אחד לטבל ואחת זו אשה שמאחרת לבעלה את עונתה לעשות צער לבעלה פרט אם אינו מקפיד ולא משגיח על זה.

¹ (נ"א והא איתמר) (אבל) נוסף בדפ"ו.

² האי (דפוס אמסטרדם).

³ זה המאמר לא נמצא בספיר זה הגדולים [דפוס קרימונה] ונמצא רק בקטנים [דפוס מנטובה] (הערת הזהר).

⁴ בדפ"מ הוא עיקר הגרסא.

⁵ מה שכתוב בסוף קיא ע"ב צרך להיות כאן (מ"מ).

⁶ אמנם ג' נקודות יש בה לבד, ואלו הן א' הוא הנקודה עצמה שיש בה, [והוד] (ולבוש הוד) דאמא, [והוד] (ולבוש הוד) דז"א, הרי ג' נקודות. והנה בכל הספירות העליונות לא נצטרפו בחינת גבורות קשות כ"כ כמו בכאן, והענין כי נודע כי נ"ה הם לבר מגופה (זהר בראשית כא ע"ב), ולכן הם דינין קשים, אמנם עכ"ז ההוד הוא דין קשה מאד מאוד, כי הוא סוד קו שמאל בסופו, והלא קו שמאלי הוא גבורה עצמה, כ"ש בסופו התחתון הנקרא בזוהר (ח"א סב ע"ב) התוכא דדהבא, והם ג' קצוות התחתונים של הג' קוין השמאלים. כי אחד הוא קצה דהוד אמא, ואחד קצה דהוד זעיר אנפין, וא' הוא קצה דהוד נוקבא, הרי ג' הודות ביחד, שכל א' לבד הוא דין קשה לאין קץ, ומכ"ש בהצטרפותן יחד שלשתן, שהם דינין קשים [לאין תכלית] (עד תכלית אחרון), ולכן בהתחברם יחד מכים זה בזה ונגדלים ונרחבים עד אין קץ ונכללים זה בזה (וזה בזה) וכו', והנה כל החצונים נאחזין בכאן בספי' הוד לטעם הנ"ל וכו', ולכן גם סמא"ל לא היה יכול ליעקב רק בכף ירכו השמאלית שהוא הוד, ובזה תבין סוד נפלא כי בהתאחז בו החצונים נהפך ונעשה דוח, והוא סוד (דניאל י ח) והודי נהפך עלי למשחית, כי כבר ביארנו (שער כה פרק ב) שה' דמים טמאים הם מסוד ה"ג מנצפ"ך אלו, אמנם היתוך הזהומא אינו אלא לבסוף, שהוא גבורות ההוד, שהוא הה', ובהאחז שם החיצונים נהפך ונעשה דם נדה, ונעשית דוח שהיא נדה האמורה בתורה, וזהו (איכה א יג) נתנני שוממה כל היום דו"ה (ע"ח שער לה פרק ה). והנה מצות המילה הוא (בסוד) [ביסוד] הלבוש קדוש דגנה, להפריד משם ג' קליפין אחרנין שביסוד דקליפה הרע, והם מילה ופריעה ואטופי דדמא (תיק"ז פו ע"ב). וענין נדה (בסוד) [ביסוד] נוקבא שבנוגה, לכן יש שם ה' דמים טמאים וה' דמים טהורים (ע"ח שער מט פרק ו), דם נדה ביסוד דילה, ואז נתחללה, ואז (דברים כב יט) ולו תהיה לאשה, כי על ידה מתהפך משד למלאך (זהר ח"ג רעז ע"א) (שם פרק ז). ביאור המאמר הוא שבא ר' יאודה ע"ה לבאר כי כונת הכתוב הוא לדבר באשה העליונה והיא רחל בהיותה בזמן הגלות וח"ו אז נקראת נדה בסוד נ"ד ה' משם יה"ו בסוד ד"ן ה' במדת הדין כי אז כל מכבידה שהם מטטרין ביצירה וסנדלפון בעשיה הזילוה כי ראו ערותה ח"ו בהיותה משפעת שפע חוץ לאומות בסוד שמוני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי ואז גם היא נאנחה ח"ו ותשב אחור באחור ונתמעטה בסוד נקודה אחת קטנה בסוד אחות לנו קטנה ושדים אין לה להניק את בניה ואז ציוה הפסוק ואל אשה בנדת טומא' לא תקרב אפי' בקריבה בעלמא (שער מאמרי רשב"י סג ע"א).

ספר שמות

עונה דילה! למעבר צערא לבעלה? בר אי איהו לא
חייש ולא אשגח לדא:

אלין אינון תרין נשין דהא כמה דאקדימו³ הכי
אנון מתאחרן לגבי קלא דנחש עד דאדביק קלא
בקלא ווכמהו (כמה) דמתאחרן למעבר צערא
ולבעלה לבעל [נ"א בעבודה] בעכובא דמצוה הכי
אקדים קלא דנחש לאתדבקא בההיא קלא דאתתא
ואלין אינון תרין נשין דקלא דנחש אחיד בקלא
דלהון ככלבא בכלבתא⁴ (בתר סאובתא זינא בתר
זיניה)⁵:

ואם תאמר מה איכפת לן אי אחיד קלא בקלא אי
לא אחיד ווי דהכי מתאבדן בני עלמא בלא דעתא
האי קלא דאתתא כד אתערב ואשתתף בהדי קלא
דנחש בשעתא דחייבת ומרשעת נפקת מגו איפה
[נ"א איבה] ומשטטא בעלמא [אי] (א) ערעת בהני
תרין קלין קלא דנחש וקלא דאתתא ואתתא⁶
אתחממת בהו ואינון בה וכיון [דמתחממן מתעבדין
רוחא ואזלין בהרה] (דאתחממת מתעבדין רוחא
ואגלים) בהרה עד דמשטטא ועאל במעהא דהאי
אתתא:

והאי ינוקא דילדת כד אתתא ההיא חייבתא
פקידת ליה לההוא רוחא דאיהו חבורא בישא קלא
דנחש דמכשכשא בה ואיהו מחייבא בינוקא עד
דאתת ההיא חייבתא כאתתא דפקידת ברא
לאתתא אחרא ומפטפט ליה וחייבת ליה
בפטפטא עד דתיתי אמיה כך עבדא האי רוחא
וזמנין סניאין דאיהו שליחא [דההיא] (דאיהו)
חייבתא וקטלא ליה הדא הוא דכתיב (קהלת ד א)
ומיד עושקיהם כח ולא:

אלו הן שתי נשים שהרי כמו שהקדימו
כך הן מתאחרות לקול הנחש עד שנדבק
קול בקול וכמו שמתאחדות לעשות צער
לבעלה (בעבודה) בעכוב מצוה כך
מקדים קול הנחש להדבק בקול אותה
האשה ואלו הן שתי נשים שקול הנחש
אוחז בקול שלהן כמו כלב בכלכה טמאה
אחר טמאה מין אחר מינו.

ואם תאמר מה אכפת לנו אם אוחז קול
בקול ואם לא אוחז אוי שכך מתאבדים
בני העולם בלי דעת הקול הזה של האשה
כשמתערב ומשתתף יחד עם קול הנחש
בשעה שהרשעה ומרשעת יוצאת מתוך
(האיפה) ומשוטטת בעולם אם היא
פוגשת באותם שני קולות קול הנחש וקול
האשה והאשה מתחממת בהם והם בה
וכיון (שמתחממים נעשים רוח והולכים
עמה) שמתחממת נעשים רוח ומתגשם
עמה עד שמשוטטת ונכנסת למעי אותה
האשה.

והתינוק הזה שיוולדת כשבאה אותה
רשעית פוקדת את אותה הרוח שהוא
חבור רע קול הנחש שמכשכש בה והוא
צוחק בתינוק עד שבאה אותה הרשעית
כמו אשה שפוקדת בן לאשה אחרת
ומפטפט לו וצוחקת לו בפטפט עד
שתבא אמו כך עושה אותה הרוח ופעמים
רבות שהוא שליח של אותה הרשעית
והורגת אותו זהו שכתוב ומיד עשקיהם
כח ולא

¹ חומרות בענין הזיווג בחדשי העיבור והיניקה בודאי כי גם בזמנים האלה חייב אדם לקיים מצות
עונה ואין לומר כי אדרבא נראה ח"ו לבטלה. והענין הוא כי נודע כי יש למעלה ב' מיני זווגים הא'
הוא להוציא נשמות וזה הזווג אינו תדירי והזווג הב' הוא תדירי ואינו נפסק כלל והוא לחיות ולקיום
העולמות כמבואר אצלנו. והזווג שבזמן העיבור והיניקה הוא כנגד זה הזווג הב' שאין בו תולדות
נשמות. אמנם יש חילוק א' בזה והוא כי בזווג תדירי שאינו להוליד נשמות אם האיש רוצה למנוע
עצמו ממנו מותר והרשות בידו לפי שהזווג הוא למעלה נעשה מאליו בלתי מעשה התחטונים, אבל
גם זה הוא בתנאי שגם אשתו לא תקפיד בדבר הזה ותמחול לו על ככה, אבל אם היא מקפדת בדבר
צריך לקיים גם מצות עונה זו אבל בזווג שאינו תדירי שהוא להוליד נשמות כיון שאינו נעשה מאליו
אלא ע"י מעשה התחטונים אינו יכול ליפטר כלל אף אשתו מוחלת בדבר וראיה לזה ענין אברהם
יצחק ויעקב כי היו נשותיהם עקרות ולא היו נמנעים מן הזווג בלי ספק והוא כי היו מכוונים אל הזווג
התדירי הנ"ל (שעה"מ בראשית).

² עי' ח"ג קנ"ג ע"א.

³ פי' הנשים שהקדימו הטבילה קול הנחש מתאחר אצלם ונשארים שמאחרים הטבילה קול הנחש
מקדים להם לעשות להם הפך מעשיהם (מ"מ).

⁴ "סאובתא" נוסף בדפ"ו.

⁵ אית דלא גרסי (דרך אמת).

⁶ פי' ליל"ת (מ"מ).

ספר שמות

סתרי אותיות

אלא מאחד שהם שנים שכתוב ויעקבני זה פעמים פעמים היה צריך (לכתב) מה זה "זה" אלא אחד שהקיש לשנים אחד שיצא לשנים ומהו בכרתי שהתהפכו האותיות ונהיה ברכתי זה פעמים אחד שהקש לשנים.

ולא ידע עשו מה שעשה לו בכטן אבל השר הממונה שלו היה יודע והקדוש ברוך הוא רגש את השמים וחיליהם לקול הזה שהרי ברכה ובכורה לא תבע הממונה שלו ולא אמר שהרי ברכה היה לו לתבע ולא תבע אחיו הרי ודאי שתבע שכתוב ומבשרך לא תתעלם ולא רצה יעקב לתת לו לאכול עד שנטל ממנו את בכורתו.

איו בכורה נטל ממנו הבכורה שלמעלה ולמטה בכרה חסר ו' אז הוא עקב את אחיו ודאי שעשה אותו עקב וזרק אותו לאחור איזה אחור שהקדים אותו שיצא בראשונה לעולם הזה אמר יעקב לעשו טל אתה את העולם הזה בתחלה ואני אחר כך.

בא וראה מה כתוב ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו מה זה בעקב עשו וכי יעלה על דעתך שהיה אוחז את ידו ברגלו לא כך אלא ידו אוחזת במי שהוא היה עקב ומיהו עשו שהרי עשו נקרא עקב משעה שעקב את אחיו ומיום שנברא העולם קורא לו הקדוש ברוך הוא עקב שכתוב הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב אתה שנקרא עקב תשופנו בתחלה ולבסוף הוא שימחה את ראשך מעליך ומיהו סמא"ל שהוא ראש של הנחש שמכה בעולם הזה.

ועל זה בכטן עקב את אחיו שם עליו לקיות עקב ונטל עשו את העולם הזה בהתחלה וזה סוד הכתוב ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל וזהו הסוד שאמר שלמה

סתרי אותיות:

אלא מחד דאינון תריין דכתיב (בראשית כז לו) ויעקבני זה פעמים פעמים מבעי ליה מאי זה אלא חד דאקיש לתריין חד דנפק לתריין ומאי ניהו בכורתי אתהפכו אתוון והוה ברכתי זה פעמים חד דאתקש לתריין:

ולא ידע עשו מה דעבד ליה בבטן אבל רב ממנא דיליה ידע הוה וקודשא בריך הוא ארניש שמיה? וחיליהו לקלא דא דהא ברכה ובכרה לא תבע ממנא דיליה ולא אמר דהא ברכה הוה ליה למתבע ולא תבע אחוה הא תבע² ודאי דכתיב (ישעיה נח ז) ומבשרך לא תתעלם ולא בעא יעקב למיהב ליה למיכל עד דנטל מניה בכורתא דיליה:

מאי בכורה נטל מניה הבכורה דלעילא ותתא בכרה חסר ו' כדין עקב את אחיו ודאי דעבד ליה עוקבא וארמי ליה לאחורא⁴ מאי אחורא אקדים ליה דיפוק בקדמיתא להאי עלמא אמר יעקב לעשו טול אתה האי עלמא בקדמיתא ואנא לבתר:

תא חזי מה כתיב (בראשית כה כו) ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו מאי בעקב עשו וכי סלקא דעתך דהוה אחיד ידיה ברגליה לאו הכי אלא ידו אחזת במאן דהוה דהוה עקב ומנו עשו דהא עשו עקב אקרי משעתא דעקב אליהו לאחוי ומיומא דאתברי עלמא עקב קרי ליה קודשא בריך הוא דכתיב (שם ג טו) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב אנת דאקרי עקב תשופנו בקדמיתא ולבסוף הוא דימחי רישך מעלך ומנו סמא"ל דאיהו רישא דחויא דמחי בהאי עלמא:

ועל דא בכטן עקב את אחיו שוי עליה למהוי עקב ונטל עשו האי עלמא בקדמיתא ודא רזא דכתיב (שם לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל ודא איהו רזא דאמר

¹ ועקב אותו שלשה פעמים, לסלקא אותו מכל הג' עולמות מנר"ן דיליה, כמ"ש הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים, את בכורתי לקח ביצירה דשם (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, מקנן שם, ועתה לקח ברכתי, בבריא דשם ברכת ה' היא תעשיר (בהגר"א בתיק"ז קד ע"ד).

² שמיא (דפ"ו).

³ פ' עשו אחיו לא הקפיד אלא על הבכורה וברכה לפי ששאל מיעקב שיתן לו מה שיאכל משום ומבשרך לא תתעלם ולא רצה יעקב עד שמכר לו הבכורה אלב מה שעשה לו בכטן לא ידע זה רק סמא"ל (מ"מ).

⁴ ור"ל שהעולם הזה נק' אחור לגבי עולם הבא ונקרא עקב שהוא לשון סוף לגבי עולם הבא וזהו בכטן עשה לאחיו שיקרא עקב וסוד הענין שמוחין דקטנות הם שני אלהים גימ' עק"ב ויעקב דחה לעשו לינק מהקטנות לבד שהם דינים (מ"מ).

ספר שמות

שלמה מלכא (משלי כ כא) נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך בסוף העולם. ועל דא (הושע יב ד) בבטן עקב את אחיו ובאונו שרה את אלהים מאי באונו¹ הכי אמרו בחילא ותוקפאו (בתוקפא) דיליה יאות אבל לאו הכי ברירו דמלה יעקב דיוקנא עלאה הוה וגופא קדישא דלית גופא מיומא דהוה אדם הראשון כגופא דיעקב ושופריה דאדם הראשון ההוא שופריה ממש הוה ליה ליעקב ודיוקניה:

קיא/ב

זהר:

כמה דאתון אמרין אלא ההוא כח דההוא רוחא ועל דא תרין זמנין כתיב (קהלת ד א) בהאי קרא ואין להם מנחם חד מלילית חייבתא וחד מההוא רוחא:

אי סבא השתא אית לך רחימין ואת משתעי כמאן דלא חמית אנון מגיחי קרבא הא כלהו בשלמא עמך השתא מכאן ולהלאה לא אעדי מגאי מאני קרבא בדיל לאדכרא שמי:

ההוא חטאת רובין קאים על פתחא ככלבא בזמנא דקלא בתריתא דיהיבת אתתא נפיק איהו דליג מעל פתחא ואתעבר מתמן ואזיל אבתרה² מאי טעמא בגין דקודשא בריך הוא שדר חד מפתחא דיליה וקלא פרחא ומפתחא אתיא וחויא אזל בתר קלא ודהואו (הוא) נפיק לעלמא ועד טורא דבטנא אזיל ומכשכשא עד עידן דאתנקיאת מההוא זוהמא דנשיכין דחויא בישא וקודשא בריך הוא מסבב סבובין ועביד עובדין כדקא יאות:

וכל דא בגין דההוא בטן אתדחיא הא ודאי אתדחיא מההוא בטן ולית ליה חולקא ואתדחי מבטן דלתתא דשאר נשין דעלמא דאף על גב דעביד צער לא אתיהיב ליה רשו לשלטאה ביה ומאן בטן אתיהיב ליה ואיהו שליט עליה ההוא בטן דסוטה דכתיב (במדבר ה כז) וצבתה בטנה בגין דהאי בטן עביד ביה נוקמין לרעותיה והאי בטן דיליה איהו וקודשא בריך הוא יהיב ליה בגין דלא אתדחי מכלא השתא רחימין דילי אציתו לא חמינא לכו ומלילנא לכו (קהלת א ח) כל הדברים יגעים לא

המלך (משלי כ) נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך בסוף העולם. ועל זה בבטן עקב את אחיו ובאונו שרה את אלהים מה זה ובאונו כך אמרו בכח והתקף שלו נאה אבל לא כך ברור הדבר שיעקב היה דמות עליון וגוף קדוש שאין גוף מיום שהיה אדם הראשון כמו הגוף של יעקב ויפיו של אדם ממש אותו היופי היה ליעקב ודמות

כמו שאתם אומרים אלא אותו כח של אותה רוח ועל זה פעמיים כתוב בפסוק הזה ואין להם מנחם אחד מלילית הרשעה ואחד מאותה הרוח.

אי סבא עתה יש לך רחמים ואתה מדבר כמי שלא ראה אלו היוצאים לקרב הרי כולם בשלום עמך עתה מכאן ולהלאה לא אפשר מעלי כלי הקרב בעבור שאזכיר שמי.

אותו חטאת רבין עומד על הפתח כמו כלב בזמן שהקול האחרון שנותנת האשה יוצא הוא מדלג מעל הפתח ועובר משם והולך אחריה למה משום שהקדוש ברוך הוא שולח מפתח אחד שלו והקול פורח והמפתח בא והנחש הולך אחר הקול שהוא יוצא לעולם ועד ההר שבבטן הולך ומכשכש עד הזמן שמתנקית מאותה הזוהמא של נשיכות הנחש הרע והקדוש ברוך הוא מסבב סבובים ועושה מעשים כראוי.

וכל זה משום שאותה הבטן נדחתה הרי ודאי שנדחה מאותה הבטן ואין לו חלק ונדחה מהבטן שלמטה של שאר נשות העולם שאף על גב שעושה צער לא נתנת לו רשות לשלט בהם ואיזו בטן נתנת לו ושולט עליה אותה הבטן של הסוטה שכתוב (במדבר ה) וצבתה בטנה משום שבבטן הזו עושה בה נקמות כרצונו והבטן הזו היא שלו והקדוש ברוך הוא נתן לו בשביל שלא ידחה מהכל עכשיו אהובים שלי הקשיבו לא ראיתי אתכם

¹ ואונו (דפ"ו).

² ור"ל חטאת הנזכר, שהיא לילית, מדלגת אחר הקול האחרון של האשה, ואזיל אבתריה, לראות כששולח הקב"ה המפתח, וכשבא המפתח, היא באה עם המפתח, עד הגיעו אצל האשה, ונכנסת בפנימיות בטנה ומצערת לאותה אשה, וענין זה עושה אותו לכל אשה מפני קנאה, כגון שלקחו ממנו. אבל ענין הראשון, שמתערב קול האשה בקול הנחש, אינו אלא לאותם שלא שמרו הנדה וכו' (מ"מ).

ספר שמות

ודברתי עמכם "כל הדברים יגיעים לא יכול איש לדבר אפילו דברי התורה הם יגיעים.

כתוב ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו ונאמר וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ואותה ירך שהרויח מיעקב ואותה הירך בחלשתה עד שבא שמואל מה זה בחלשה שלא משך נבואה כשבא שמואל נטל אותה ירך והעלה אותה מאותו מקום וחטף אותה ממנו ומאותו זמן העברה ממנו ולא היה לו חלק בקדשה כלל.

חולקא בקדושה כלל:

קודשא בריך הוא לא קפח ולא דחי ליה מכלא בגין דנטל שמואל ירך דיליה אלא יהיב ליה חולקא חדא מאי איהי יהיב ליה ההוא ירך [דסוטה בטן] דסוטה חלף ההוא ירך [ירך⁵] דאעדי מניה ועל דא תרווייהו יהיב ליה קודשא בריך הוא למהוי אתרא דקדשא פנוי מכל סאבותא:

הקדוש ברוך הוא לא קפח ולא דחה אותו מן הכל משום ששמואל נטל את הירך שלו אלא נתן לו חלק אחד ומהו נתן לו אותה ירך ובטן של הסוטה תמורת אותה ירך ובטן שהעביר ממנו ולכן את שניהם נתן לו הקדוש ברוך הוא להיות המקום הקדוש פנוי מכל טמאה.

¹ בהאבק איש עמו ויגע בכף ירכו וכו', ועי"ז הנה נשפעים מעתה הדינים מההוד יותר מדאי משום שהוא בלא המתקה והמזגת המדות, ומושפעים על"ז החיצונים משם, וכמ"ש (דניאל י ח) והוד"י נהפך עלי למשחית, וכן נאמר (איכה א יג) כל היום דו"ה. וכן הנצח, הגם שנתקשר בימין אך משום שנפגם ע"י נגיעת הס"מ, הנה נשאר חשוך ופגום ולא היה נמשך אורו למטה, ולא היה אפשר להיות יניקת הנביאים משם עד דאתא שמואל ותיקן אותו קצת ואתנבא מתמן, וזהו מ"ש שמואל (שמואל א' טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר, להאחז ח"ו בסטרא דשקר (עי' בהגר"א בספד"צ פרק א ט ע"ד בד"ה מלך הששי) ולהיות איזה נגיעה להס"מ משם ח"ו. אמנם לא נגמר תיקונו בשלימות אלא רק ע"י דוד המלך ע"ה ע"י שירותיו וזמירותיו, וכמ"ש (תהלים טז יא) נעימות בימינך נצח, ונתקדש מאז שפעת הנצח ויונק ומשפיע מהימין. אבל שפעת ההוד שיונק רק מהשמאל נפגם השפעתו, משום שהוא בלא המתקה, ולא יתקן בשלימות אלא רק לעתיד לבוא, וכמ"ש כל היום דו"ה, וע' כ"ז בזוה"ק בראשית (דף כא ע"ב) ובפ' משפטים (דף קיא ע"ב) וכו', אמרו רז"ל חולין (דף פט ע"ב) גיד הנשה נוהג בירך של ימין ובירך של שמאל, ונודע הוא כי הנה התרין ירכין הם השחקים ששוחקים מ"ן (זהר ויקרא כו ע"א), שהוא טפת הזרע להברית, וזהו מה שרווח אז הס"מ מיעקב אבינו ע"ה, וכמ"ש התיקונים תיקון נו (דף קה רע"א) ויותר יעקב לבדו, ובההוא זמנא נצח ליה סמ' ויגע בכף ירכו באן אתר כו' [בגיד הנשה דפרח י' מגיד הנשה דאיהי י' דיעקב ואשתאר איהו עקב דאיהו דש בעקב ודא רזא וידו אוחזת בעקב עשון], ע"ש ובביאור הגר"א [הענין כי יעקב הוא זכה תחלה לנפשא דאדה"ר נר"ן דב"ע, וגם לנפשא דאצילות והוא סוד ד' אתון דיעקב, עקב הוא נר"ן דב"ע, עקב תשמעון, דשם שכר ועונש, אבל לנפשא דאצילות לא תליא שכר ועונש, והוא י' דיעקב וכו' הנה גיד הנשה מפרש דהוא גיד האמה, וכמש"ל (מ ע"א) ודא ברית מילה כו', ובחטא אדה"ר שאמרו מושך בערלתו כו', דשם חטא ונסתלק ונעשה גד, ומיעקב עקב, וכן י"ד דשד"י, ולכן ותקע כו', והכל בעטיו של נחש, ואמרו במ"ר שנגע בתולדותיו, וגרם להו גלותא, והכל בשביל יוד דפרח מינייהו דחטאו בברית, והוא נגיעתו בגיד הנשה.] וכו' (כללים ח"א סט ע"ג).

ועי' שם עוד עט ע"א בהג"ה ד"ה אמנם ב'.

² בראשית נא ע"ב וקמד ע"א (הערת הזהר).

³ פי' כי לצורך עצמו אין כאן חולשא ח"ו (רח"ו).

⁴ יתבאר לך במה שנתבאר אצלנו בענין דרוש שורש נשמת נדב ואביהוא שהם בחינת נצח והוד. ועליהם איתמר ויגע בכף ירכו כנז' בפ' ויצא בסתרי תורה בדף קמ"ח ע"ב וז"ל מהו ויגע בכף ירכו ביה לא יכל. אבל נגע בכף ירכו דאינהו נדב ואביהוא כו' והנה שמואל הוא בחינת גלגול נדב ואביהוא בסוד ונתת לאמתך זרע אנשים כמבואר אצלנו. וחטף הירך ההוא מיד סמאל' ולקחו לעצמו (שער מאמרי רשב"י). הוא סוד פגימת הזוהמא דנחש בחוה שאז היתה סוטה ואחר כך על ידי אברהם יצחק ויעקב השלימו ותקנו הכל האמנם היה עדיין מקום אחיזה לנחש בירכה כי עדיין לא הוסר משם הזוהמא עד דאתא שמואל ועי' בפ' תולדות דף קמ"ו ע"א כי שם נתבאר דרוש זה. (זהר הרקיע). נראה שזהו שאמר הכתוב (שמואל א' ט כד) וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול (גליון זהר הרקיע).

⁵ ובטן (דפוס אמסטרדם).

ספר שמות

ולנפיל ירך מהו ולנפיל ונפלה ירכה וולצבות וצבתה¹ (ולשבור נשברה) ירכה מבעי ליה אלא כמאן דאשדי גרמא לכלבא² ואמר ליה טול האי לחולקך ומכלא לא אבאיש קמיה אלא דגזל³ וס"א דאפיקו מניה ירך בגין דאיהו ינע ולא עליה ורווח ליה ואפיקו ליה מניה ועל דא קודשא בריך הוא אפיל ליה גרמא דא דסוטה [ואפיק ליה] כדקאמרן ובדא איהו רוי וחד:

כל אינון רתיכין וסייעתא דיליה בעאן תדיר ירך ואולי בכסופא אבתריה ובגין דא⁴ הני ברכי דרבנן דשלהי מן דא איהו דכל כסופא דלהון בתר ירך איהו וכל שכן ירך דרבנן וכל מלה אהדר לאתריה וקודשא בריך הוא לא גרע כלום מכל מה דאצטריך ולא בעא דיקרב לקדושה בר עמיה ועדביה חולקיה ואחסנתיה כמה דעביד קודשא בריך הוא לעילא הכי עבדי ישראל לתתא והכי אצטריך למעבד והכי תנינן אסיר ליה לישראל למילף אורייתא לעבוים דכתיב (תהלים קמו יט) מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו':

ועל דא דחי ליה יעקב ודחי ליה שמואל דלא יהא ליה חולקא:
סתרי אותיות:
דיעקב דיוקנא דאדם הראשון ממש:

אדם הראשון בשעתא דאתא חויא ואתפתה על ידוי יכיל חויא ליה מאי טעמא בגין דלא הוה תוקפא לאדם הראשון ועד כען לא אתיליד מאן דהוה תוקפא דיליה ומנו תוקפא דאדם הראשון דא שת דהוה בדיוקנא דאדם הראשון ממש דכתיב (בראשית ה ג) ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת מאי בדמותו כצלמו דהוה מהול [וכד אתא ממנא דעשו לגבי דיעקב כבר אתיליד תוקפא דיעקב דאיהו יוסף [ודא הוא] וזוהו ובאנו שרה את אלהים]:

האי קלא כו' [חזור לדרך קי סע"ב]:
קיב/א

בקדשא ובגין דא כל נטירו דבבו ולישראל (דישראל) על דא איהו לכלבא דחטיף עופא דכיא

ולנפל ירך מה זה ולנפל ונפלה ירכה היה צריך להיות ולצבות וצבתה היה צריך להיות אלא כמי שזורק עצם לכלב ואומר לו טל את זה לחלקך ומהכל לא הרע לפניו אלא שגזלו (שהוציאו) ממנו ירך משום שהוא יגע והתעייף עליה והרויח אותה והוציאו אותה ממנו ולכן הקדוש ברוך הוא הפיל לו את העצם הזו של הסוטה והוציא אותו לו כמו שאמרנו ובזה הוא רוח ושמה.

כל אותן המרכבות והסיוע שלו תמיד רוצים ירך והולכים בתשוקה אחריה ולכן הברכים של הרבנים עיפים וזה מן זה שכל התשוקה שלהם אחר הירך היא וכל שכן ירך של חכמים וכל דבר חוזר למקומו והקדוש ברוך הוא לא גרע כלום מכל מה שצריך ולא רוצה שיתקרב לקדשה חוץ מעמו וגורלו חלקו ונחלתו כמו שעושה הקדוש ברוך הוא למעלה כך עושים ישראל למטה וכך צריך לעשות וכך שנינו אסור לישראל ללמד תורה לעובדי כוכבים ומזלות שכתוב מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו'.

ולכן דחה אותו יעקב ודחה אותו שמואל שלא יהיה לו חלק
סתרי אותיות
של יעקב דמות של אדם הראשון ממש.

אדם הראשון בשעה שבא הנחש והתפתה על ידו יכל לו הנחש למה כי לא היה כח לאדם הראשון ועד עכשיו לא נולד מי שהיה הכח שלו ומיהו תקפו של אדם הראשון זה שת שהיה בדמות של אדם הראשון ממש שכתוב (בראשית ה) ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת מה זה בדמותו כצלמו שהיה מהול וכשבא הממונה של עשו אל יעקב כבר נולד תקפו של יעקב שהוא יוסף וזהו ובאנו שרה את אלהים.

בקדושה ולכן כל שמירת השנאה לישראל היא על כך לכלב שחטף עוף

¹ ונצבתה (מ"מ).

² פי' ולנפיל ירך כאלו אמר הפל ירך זה לכלבא (מ"מ).

³ דגזלו (דפ"ו).

⁴ קיב ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

מִן שׁוֹקֵא [אִייתִי לִיָּה עַד דְּלֵא יִתְבַּר] וְאִייתִי לִיָּה וְעַד לֵא אִתְּבַרְו (אִייתִי לִיָּה עַד לֵא דִיתְבַּר) אִתֵּא חַד בַּר נִשׁ וְחִטְפֵּא מְנִיָּה לְבַתֵּר יִהִיב לִיָּה חַד גְּרַמֵּא גְרִירֵא בְּלֵא תוּעֵלְתֵּא:

כך לשרו של עשו אפיקו ליה מההוא בטן חטיפו מניה ההוא ירך לבתר יהבו ליה גרמא חד ההוא בטן וההוא ירך דסוטה ולא אחרא הא גרמא דקא יהבו ליה לחולקיה ועדביה וערב ליה ובנין כך כל דינין דקודשא בריך הוא דינין דקשוט אינון ובני נשא לא ידעין ולא משגיחין לקודשא בריך הוא וכלהו בארח קשוט היא אסמיאת גרמה מבעלה כמה דאת אמר (משלי ב יז) העוזבת אלוף נעוריה וגו' אוף הכי אתתא כנוונא דילה בארעא:

תא חזי מאן דאשכח חברה כוותיה ודעבידו (עביד) כעובדוי בעלמא רחים ליה ואתדבק בהדיה ועביד עמיה מיבו אבל סטרא אחרא לאו הכי כיון דאשכח מאן דשבק סטרא דקדושה דקודשא בריך הוא ועביד כעובדוי ואתדבק ובהו (ביה) כדין בעי לשיצאה ולאפקא ליה מעלמא האי אתתא עבדת כעובדהא ואתדבקה ביה? חזי מה דעבדת בה וצבתה בטנה ונפלה ירכה קודשא בריך הוא לאו הכי מאן דשבק לסטרא אחרא ואתדבק ביה בקודשא בריך הוא כדין רחים ליה ועביד ליה כל מיבו דעלמא השתא סבא אתקין גרמך דהא חויא אזיל [ליה] (לגביה) ובעא לאתגרא בהדך ולא יכיל:

פתח ואמר (קהלת א ג) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וכי לא אתא שלמה אלא לאולפא מלה? דא אלו אמר וס"א וכי מה אתא שלמה מלכא לאלפא במלה דא ותו אלו אמרו בעמלו שיעמול יאות דהא אשתאר עמל דאית ביה יתרון אלא כיון דכתיב בכל עמלו הא כללא דכללא דלא אשתאר כלום דאית ביה יתרון:

אלא לאו לכל אדם אמר שלמה מלה דא אלא אדם אית בעלמא⁴ דאיהו משתדל תדיר בביש ולאבאשא ולא אשתדל בטב אפילו רגעא חדא ועל

טהור מהשוק והביא אותו וטרם שנשבר בא איש אחד וחטף אותו ממנו ואחר כך נתן לו עצם נגדרת אחת בלי תועלת.

כך לשרו של עשו הוציאו אותו מאותה הבטן חטפו ממנו את אותה הירך אחר כך נתנו לו עצם אחת אותה הבטן ואותה הירך של הסוטה ולא אחר זו העצם שנתנו לחלקו ולגורלו וערבה לו ולכן כל דיני הקדוש ברוך הוא הם דיני אמת ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים לקדוש ברוך הוא וכולם בדרך אמת היא הסתתה את עצמה מבעלה כמו שנאמר העוזבת אלוף נעוריה וגו' אף כך האשה כגון שלה בארץ.

בא וראה מי שמוצא חבר כמותו שעושה כמעשיו בעולם אוהב אותו ונדבק עמו ועושה עמו טוב אבל הצד האחר לא כך כיון שמוצא מי שעזב את צד הקדושה של הקדוש ברוך הוא ועושה כמעשיו ונדבק בו אז הוא רוצה לכלותו ולהוציאו מן העולם האשה הזו עשתה כמעשיו ונדבקה בו ראה מה הוא עשה בה וצבתה בטנה ונפלה ירכה והקדוש ברוך הוא אינו כך מי שעוזב את הצד האחר ונדבק בקדוש ברוך הוא אז אוהב אותו ועושה לו כל טוב שבעולם עכשיו זקן תקן עצמך שהרי הנחש הלך לו ורוצה להתגרות בכך ולא יכול.

פתח ואמר "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וכי לא בא שלימה אלא ללמד דבר זה אלו אמר (וכי מה בא שלמה המלך ללמד בדבר זה ועוד אלו אמר) בעמלו שיעמול יפה שהרי נשאר עמל שיש בו יתרון אלא כיון שכתוב בכל עמלו הרי הכלל של הכל שלא נשאר כלום שיש בו יתרון.

אלא שלא לכל אדם אמר שלימה את הדבר הזה אלא יש אדם בעולם שמשתדל תמיד ברע ולהרע ולא משתדל בטוב

¹ ארז"ל מאי דכתיב, ואיש תהפוכות ישלח מדון, זה הנחש שהפך דבריו על בוראו, ונרגן מפריד אלוף, ואמר לא מות תמותון, והפריד אלופו של עולם מן העטרה, זהו שנאמר, העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה, וארז"ל מאי ברית אלהיה זהו המדה הנקראת ברית, זהו שנאמר, והמה כאדם עברו ברית, וארז"ל אדה"ר מושך בערלתו היה, ששמע לקול אשתו הניסת מהנחש, שהוא ערלה, והפריש היסוד ממקומו, זהו מושך שנמשך אחר עצת הערלה (ספר הפליאה עמוד תקעה).

² בה (דפ"ו).

³ פ' ללמד לנו פשט הדברים שמדבר על אדם שבעולם הזה, שבכל עמלו אין יתרון ח"ו, ותירץ דיש סוד בדבר דאדם זה הוא סמא"ל (מ"מ).

⁴ סמא"ל (רח"ו במ"מ).

ספר שמות

דא כתיב עמלו ולא כתיב יגיעו עמלו כמה דאת אמר (תהלים ז יז) ישוב עמלו בראשו (במדבר כג כא) ולא ראה עמל בישראל¹ יגיעו כמה דאת אמר (תהלים קכח ב) יגיע כפיך² כי תאכל וגו' וכתיב (בראשית לא מב) ואת יגיע כפי ראה אלהים אבל עמלו כתיב (תהלים י יד) עמל וכעס אשתדלותיה [הוא] והוא תדירו לביש ועל דא איהו תחת השמש³:

בשעתא דהאי אדם אשתדל בביש⁴ על האי כתיב (איוב יח יט) לא ניין לו ולא נכד בעמו וגו'⁵ דהא קודשא בריך הוא בעי דלא יעביד תולדין דאלמלא יעביד תולדין הוה מטשטשא עלמא ועל דא כתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו ומאן (האי מאן) דלא ישתדל למעבד תולדין אתדבק בהאי סטרא דאדם בישא [ועאל] (ועל) תחות גדפוי:

רות אמרה (רות ג ט) ופרשת כנפיך על אמתך בגין לאזדוגא בהדיה דצדיק למעבד תולדין וקודשא בריך הוא פריש גדפוי על בר נש בגין לאפשא בעלמא:

מאן⁶ דלא בעי למעבד תולדין⁷ בגפו יבא בגפא דההוא ביש דאיהו אויל ערירי כהויא דא⁸ דאויל

אפילו רגע אחד ועל זה כתוב עמלו ולא כתוב יגיעו עמלו כמו שנאמר ישוב עמלו בראשו ולא ראה עמל בישראל יגיעו כמו שנאמר (שם קכח) יגיע כפיך כי תאכל וגו' ונאמר (בראשית לא) ואת יגיע כפי ראה אלהים אבל עמלו כתוב עמל וכעס השתדלותו היא תמיד לרע ועל כך הוא תחת השמש.

בשעה שהאדם הזה משתדל ברע על זה כתוב (איוב יח) לא ניין לו ולא נכד בעמו וגו' שהרי הקדוש ברוך הוא רוצה שלא יעשה תולדות שאלמלא יעשה תולדות היה מחריב את העולם ועל זה כתוב מה יתרון לאדם בכל עמלו ומי שלא משתדל לעשות תולדות נדבק בצד הזה של אדם רע ונכנס תחת כנפיו.

רות אמרה (רות ג) ופרשת כנפיך על אמתך כדי להזדווג עם הצדיק לעשות תולדות והקדוש ברוך הוא פורס כפניו על בן אדם כדי להתרבות בעולם.

מי שלא רוצה לעשות תולדות בגפו יבא בגפו של אותו רע שהוא הולך ערירי כנחש הזה שהולך יחידי בגפו יצא כמו

¹ עי' לקמן ח"ג רפא ע"ב: אית ארבע אנפין לעמלק קסם ונחש עמל ואון עמל רשים בעמלק והמן דהוה מסטרא דעמלק ישוב עמלו בראשו. ועי' תיקו"ז נח ע"א: עמל ואון סמא"ל ונחש. ועי' אד"א בראשית ב ט: לולא דביקות האדם בדברים החומרים היה נפשו דביקה בעניני ה' ולא היה בוחר בדברים ערבים ומתוקים לפי שעה, כי כל הנעשה לבעל התאוה אחר רוב השתדלות בענין רע, נעשה לתמימי דרך בענין טוב בלי עמל ואון. ועי"ש במדבר פרק כג פסוק כא: "און" הוא הדיבור כמו שנאמר (ישעיה נח, ט) ודבר און. עמל, הוא המעשה.

² הבן סוד יגיעה זו כי הוא סוד כתיש כתישין (רח"ו במ"מ). עי' ח"ג רמז ע"א: בלולה בשמן כתיש בשמן בההוא שמן דנגיד ונפיק מלעילא אר"ש יאות אמרת אבל מאי כתיש אלא רזא עלאה איהו דכיון דאיהו שמן מאי כתיש אלא רמז הוא דקא רמיז לשמשא בנוקבא לאנגדא לגבה שמן כתיש כדקא יאות לה לא הוי אלא כתיש (ס"א אלא רזא עלאה ההוא דקא רמיז לאנגדא לגבה שמן כתיש כדקא יאות לה) לאפקא מזיתים דאינון שייפין דגופא ולאמשכא ההוא נגידו מלעילא בכל שייפא ושייפא (לא הוי אלא כתיש) וצדיק איהו דכתיש כתישין ואפיק מכל אינון שייפין עלאיין דאינון זיתין קדישין משח רבו בתיאובתא שלים לגבי נוקביה. ועי' ספר הליקוטס (עקב ח): המן הניתן לישראל במדבר דור דעה, על ידי מרע"ה שנשמטו ממקום הדעת, וזהו שנרמז בפסוק והמ"ן כז"ע ג"ד, ס"ת עדן שהוא מקדם, והבן כי משם היה יורד המן, ממקום המוח של מחשבה, וממקום עליון טלא דבדולחא, שהוא א' מז' תיקוני דרישא, כנז' בדרושים. והוא הראש שנמלא ט"ל, כי הוא אחדות שלם יהו"ה אח"ד, ויורד על הזקן דיקנא דא"א, ומשם לזקן אהרן דיקנא דז"א, ואז יורד על פי מדותיו כטל חרמון שיורד על הררי ציון, שהם נ"ה, ושם טוחנין זה המן לצדיקים, וכתיש כתישין לתת לנוקביה.

³ כל מה שיש בעה"ז הכל הוא כדוגמת מה שהיה באלו ז' מלכים ואין כל חדש תחת השמש ומיתת המלכים ותיקונם הוא ענין תחיית המתים להם וכך יהיה לגופים השפלים בעה"ז לע"ל (ע"ח רפ"ח א).

⁴ פ' כיון שס"מ כוונתו להחריב העולם לכך לא ניין לו וכו' שלא יטשטש העולם (מ"מ).

⁵ עי' לעיל קג ע"א: ואל אחר אסתרס. ועי' דע"ה ח"ב ט ע"ב: הקשו האחרונים בזה א"כ מהיכן נמשך הפריה ורביה לאו"ה, אך לא קשה כלל, כי ע"י החטא הנה נמשך להזו"ן דקליפה מאור התיקון ג"כ, שהוא אור הדעת, ועי"ז נשלמו הם למעבד תולדין ופירין ג"כ.

⁶ למאן (דפ"ו).

⁷ עי' ז"ח נט ע"א: א"ר יוחנן צריך האדם לבטוח בקונו וליקח אשה ולהוליד בנים שלא ילך ערירי לעולם הבא דתנן מאי דכתיב ערירים ימותו דכל מי שאין לו בנים בעולם הזה הוא כאלו לא נברא ולא היה ונקרא ערירי מן העוה"ז ומן העולם הבא.

⁸ צב ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

יהידאי בנפו יצא כמה דאתמר השתא! איהו דלא אשתדל למעבד תולדין הא אתמר כל מה דאצטריך וס"א תא הוי דאית לאהדרא סבא במלין קדמאין: ריב דעבד קודשא בריך הוא הא אתמר ריב דכתיב (מיכה ו א) קום ריב את ההרים מאי איהו אלא אינון טורין דלתתא² אמאי ריב דא בגין דבהו תליא כל חובא דעבדין ישראל לגבי אבוהון דבשמיא מאי טעמא בגין דישאל הוו ידעין שמושא דכל מלאכין עלאין דשמיא³ ולא אניס להו אפילו שמא דחד מנייהו וכל שמושא דלהון:

ובתרין סטרין הוו טעאן אבתרייהו חד דהוו ידעין לאמשכא חילא דלהון דככביא ומולי בארעא וחד דהוו ידעי לאומאה לון בכל מה דאצטריכו ועל דא בעא קודשא בריך הוא למעבד בהו ריב ודינא וכיון דבהון להו ריב ודינא כל שלשולא נפל [דהא] (ד)לא יהוי ביה תועלתא ובגין כך קום ריב וגו' ותשמענה הגבעות קולך:

קיב/ב

מאן גבעות אלין אינון אמהות⁴ דרגין דאקרון (תהלים מה טו) בתולות אחריה⁵ וגו' ובגין כך ותשמענה הגבעות קולך:

תא חזי דאית לאהדרא סבא במלין קדמאין דהכי הוו עבדי ישראל עד דאשתתפו בדרגין תתאין ירך דקא אמרן סגי אתקיפו לון ישראל בהוא ירך מרדכי הוה אחמי להווא רשע דהמן ההוא ירך דיליה ועל דא הוה רגיו מלה דאתחוי ליה ואיהו ארגיו ליה בהדיה חמו חברייא מה כתיב (בראשית כז טז) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות וגו' באלין לבושין דיליה גזל דיליה ואפיק ליה מכל ברכאן דיליה ומבכרותא:

ובגין כך [עילה] (עלה) דקא אשכחו רתיבין דיליה לרבנן איהו דחופיא דלהון למאני דרבנן תדיר⁶

שנתבאר הוא שלא השתדל לעשות תולדות הרי נתבאר כל מה שצריך (בא וראה שיש לחזר זקן בדברים הראשונים).

הריב שעושה הקדוש ברוך הוא הרי נאמר ריב שכתוב (מיכה ו) קום ריב את ההרים מי הם אלא אותם הרים שלמטה למה הריב הזה משום שבהם תלויים כל החטאים שעושים ישראל לאביהם שבשמים למה כי ישראל היו יודעים שמוש של כל המלאכים העליונים שבשמים ולא נעלם מהם אפילו שמו של אחד מהם וכל השמוש שלהם.

ובשני צדדים היו טועים אחריהם אחד שהיו יודעים למשך את כחם של הכוכבים והמזלות לארץ ואחד שהיו יודעים איך להשביעם בכל מה שהצטרכו ולכן רצה הקדוש ברוך הוא לעשות בהם ריב ודין וכיון שבהם יהיה ריב ודין כל השלשלת נופלת שהרי לא תהיה בו תועלת ולכן קום ריב וגו' ותשמענה הגבעות קולך

מי הגבעות אלה הן האמהות הדרגות שנקראות בתולות אחריה וגו' ולכן ותשמענה הגבעות קולך.

בא וראה שיש לחזר זקן לדברים ראשונים שכך היו עושים ישראל עד שהשתתפו בדרגות התחתונות הירך שאמרנו הרבה התקיפו את ישראל באותה הירך מרדכי היה מראה לאותו המן הרשע את אותה ירך שלו ולכן היה רוגז דבר שנראה לו והוא הרגיו אותו עמו ראו החברים מה כתוב ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות וגו' בלבוש הללו שלו גזל אותו והוציא אותו מכל ברכותיו ומהבכורה.

ולכן העלה שמצאו המרכבות שלו לחכמים הוא החכוך שלהם עם בגדי רכותינו תמיד לירכים שלהם ולבגדים

¹ מוסגר בדפ"ק.

² וישאל שעבדו עבודה זרה בבית ראשון כנזכר בזוהר משפטים כתיב, "קום ריב את ההרים מאן אינהו, אלא אינון טורין דלתתא", דאינון רזא דעץ הדעת טוב ורע דיצירה וכו', כי אוחזים בהם הקליפות צד הרע, על שעבדו בהם עבודה זרה, ונתרחקו מבוראם, ונפלו למטה, במקום שגובר הרע על הטוב (עמק המלך תקוני שבת ד). ועי' מ"מ קט ע"ב.

³ דבשמיא (דפ"ו).

⁴ קט ע"ב קפט ע"ב (הערת הזהר).

⁵ היא [השכינה] מצווחת ועורגת להקב"ה לרחם עליה ועל כל צבאיה, והם כל ההיכלות שבבריאה שהם בתולות אחריה רעותיה (כמ"ש בזוה"ק ח"ב קה ע"ב, קיב רע"ב, קפט ע"ב, קצז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב). פי' עכשיו מפרש גבעות הם ב"ע הפך לעיל (מ"מ).

⁶ קיא (הערת הזהר).

ספר שמות

לירכין דלהון ולמאנין דלהון ואלין תרין מלין דסטר אחרא הוּו וכל דא בגין דגולו לון מניה לית להו ועילהו (עלה) אלא לרבנן ובגין כך הגי מאני דרבנן דקא בלו מחופיא דלהון איהו והני ברכי דשלהי מינייהו הוא¹ ודאי ומדלהון² הוּו ומנהון נטלי ועילהו (עלה) וממה דהוּו מינייהו³ בעאן לרבנן דאינון כללא דההוא יושב אהלים ועל דא לית ועילה בלא עילהו (עלה בלא עלה) ועל דא לית מלה בלא דינא וכל מלה תב לאתריה:

שלמה אמר (קהלת ד א) ושבתני אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשו⁴ תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם האי קרא ארמיזנא ביה⁵ ואתמר אבל שבתני אני וכי מאן אתר תב שלמה אי נימא לבתר דאמר מלה דא תב כמלקדמין ואמר מלה אחרא יאות אבל שבתני ואראה:

תמן⁶ תנינן בכל יומא הוּו אקדים שלמה⁷ בצפרא והוּו⁸ שוי אנפוי לסטר מזרח וחמי מה דחמי

שלהם ואלו שני הדברים היו של הצד האחר וכל זה משום שגזלו ממנו אותם ואין להם עלה אלא לחכמים ולכן הבגדים הללו של החכמים הם מתבלים מהחכוך שלהם והברכים הכושלות הללו זה מהם ודאי ומשלהם היו ומהם נוטלים תואנה וממה שהיו מהם ורוצים לחכמים שהם כלל של אותו שיושב אהלים ולכן אין עלה בלי עלה ולכן אין דבר בלי דין וכל דבר שב למקומו.

שלמה אמר ושבתני אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם ומיד עשקיהם כח ואין להם מנחם הפסוק הזה רמזנו בו ונתבאר אבל שבתני אני וכי מאיזה מקום שב שלימה אם נאמר לאחר שאמר דבר זה שב כמו מקדם ואמר דבר אחר יפה אבל שבתני ואראה.

שם שנינו בכל יום היה מקדים שלימה בבוקר והיה שם פניו לצד מזרח ורואה מה שרואה ואחר כך שב לצד דרום ורואה

¹ מהקלי' הוא שהם מיגעים ברכי דרבן, וטעם שאינם מיגעים ומצערין בטן דרבנן, שגם הבטן דקדושה היה שלהם, ולקחו יעקב מהם. ולמה לא רע בעיניהם רק על הירך, קושיא זו תירצה הזהר לעיל דף קיא ע"ב, באומרו, ומכולא לא אבאיש קמיה אלא דגזל מניה ירך, בגין דאיהו יגע ולא עליה, ורווח ליה ואפיקו ליה וכו', ור"ל שהבטן לקחו הס"א מהקדושה בחנם בלי יגיעה, לכך כשנלקח ממנו לא צר לו עליו, אבל הירך כל אותה הלילה שהיה נלחם עם יעקב, יגע עליה ורווח לה, לכך צר לו עליה (מ"מ).

² פי' לפי שברכי דקדושה היו שלהם מתחלה, לכך מתקנאים מברכי דרבנן, וז"ש ומנהון נטלי עילה, ר"ל מסיבת הירכים דקדושה שהיו שלהם, נטלי עילה לשלהי ברכי דרבנן (מ"מ).

³ כמ"ש לפי שהיו שלהם מתחלה, לכך בעאן לרבנן שהם רומזים ליעקב, וז"ש דאינון כללא דההוא יושב אהלים (מ"מ).

⁴ לפנינו בקרא נעשים (הערת הזהר) ועי' פנחס רלג ע"א וע"ב (לש"ו).

⁵ קיא ע"ב (הערת הזהר).

⁶ ויקרא רלג ע"א (הערת הזהר).

⁷ והנה השכינה נק' ענן וכן בס"א אתקריאת ענן וזה סוד (הושע ו ד) וחסדיכם כענן בקר דלית בה ממשא (הושע ו ד) וכטל משכים הולך דא דכורא דמיניה אתא טל לארעא וז"ש בכאן שלמה אמר שבתני אני ואראה גו' תמן תנינן בכל יומא הוּו אקדים שלמה וכו' הא עמודא דעננא וכו' הוּו אתן וכו' ופי' עמודים אלו שניהם בסוד הנוק' דס"א אלא כי יש בה ב' כחות אשא ועננא ולטעם זה לא היה בא עליהם זולת נשר אחד לבד ולא ב' להיות כי הכל בחינת הנוקבא לבד ובב' כחות אלו נתאחזו עז"א ועזא"ל ברדתם מן השמים זה באש וזה בענן שהם ב' כחות הנוקבא. וז"ס (בראשית ו ב) ויראו בני אלהים את בנות האדם הם ב' כחות אלו שבנוק' ומאי דאמר האדם הוא אותו אדם איש בליעל און ולכך היו באים ב' עמודים אלו אל שלמה מפאת עז"א ועזא"ל וזהו הטעם כי עז"א אין בו כ"א בחי' עוז מגבורה תקיפא והוא כנגד עמוד אש אך עזא"ל יש בו אות' א"ל להורות כי יותר נמתק בסוד חסד א"ל וזה נאחז בעמוד ענן שהוא יותר נמתק ולכן נמתק פה עמוד האש לעמוד הענן כמ"ש דא עמודא דאשא ועמודא דעננא הוּו אתיין ונקיט להו כנגד עז"א ועזא"ל. וזה סוד (במדבר כד ד) נופל וגלוי עינים כנז' בזהר פרשת בלק נופל דא עז"א דאעמיק ליה הקב"ה בעומקא דחשוכא כי הוא יותר נאחז בגבורה קשיא שהוא עמוד אש וגלוי עינים דא עזא"ל דהא לא אזדמן חשוכא עליה וכו' ודברים אלו גלויים ומבוארים למי שרוצה להבינם. ואמנם ענין הנשר דהוּו אתי תמן על ב' עמודים אלו יובן בסוד נמרץ אחר וז"ש (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים כנודע דאמרו רז"ל שביום אחד נסעו מרעמסס לסוכות והיה הדרך הוא ק"ך מילין והלכו אותם ביום ההוא יום א' וזהו בכח קפיצת הדרך אלא שזה של ישראל הוא ע"י שכינה נוק' דקדושה הנחלקת לב' בחי' וכו' המשך לשונו הובא בסוף הספר (זהר הרקיע).

⁸ והוּו (דפ"ו).

ספר שמות

ולביתר [טב לסטר דרום וחמי מה דחמי ויהדר] תב
לסטר צפון וקאים תמן מאיך עינוי זקיף רישיה!¹

בהאי שעתא הא עמודא דאשא² ועמודא דעננא³
הוּו אַתּיין ועל ההוא עמודא דעננא הוּו אַתּי נשרא
חדא⁴ וההוא נשרא הוּו רברבא ותקיף וכן הוּו אַתּי⁵
גדפא ימינא על גבי עמודא דאשא⁶ וגופא וגדפא
שמאלא על גבי עמודא דעננא [וההוא הוּו נשרא
מייתי תרין טרפין בפימיה אַתּא עמודא דעננא]
וההוא נשרא הוּו מייתי תרין טרפין בפומהא אַתּא
עמודא דעננא בתרי טרפין בפומהא ועמודא דאשא
וההוא נשרא עליהו וסגדין לקמיה⁷ דשלמה מלכא:
אַתּא נשרא ומאיך לקמיה ויהיב ליה אינון טרפין
נטיל לון שלמה מלכא והוּו מריח בהו והוּו ידע בהון
סימן ואמר דא איהו דנופל ודא איהו דגלוי עינים⁸
בשעתא דתרין טרפין הוּו הוּו ידע דתרווייהו⁹ נופל
וגלוי עינים בעאן לאודעא ליה מלין;

מה עביד חתים כרסייה בגושפנא דהוּו חקיק
ביה שמא קדישא ואיהו נטיל עזא דחקיק עליה
שמא קדישא וסליקן (סליק) לאגרא ורכיב על ההוא
נשרא ואזיל ליה וההוא נשרא הוּו מסתלק לרום
עננין ובכל אַתּר דאיהו עבר הוּו אַתּחשך נהורא
חכימי דהוּו בההוא אַתּר דאַתּחשך נהורא הוּו ידעי
והוּו אמרי שלמה מלכא הא אזיל ואעבר הכא ולא
ידעי לאן אַתּר הוּו אזיל טפשין דהוּו תמן הוּו אמרי
עננין הוּו אינון דקא אזלי וחשיך עלמא:

גבה נשרא בהדיה ופרח ארבע מאה פריסין עד
דמטא לטורי חשוך¹⁰ ותמן איהו תרמוד¹¹ במדבר
בהרים ואיהו נחית תמן זקיף רישיה וחמי טורא
חשוך והוּו ידע תמן כל מה דאַצטריך והוּו ידע

מה שרואה ואחר כך שב לצד צפון ועומד
שם ממניך עינוי ומרים ראשו.

בשעה הזו הרי עמוד אש ועמוד ענן
היו באים ועל אותו עמוד הענן היה בא
נשר אחד ואותו הנשר הוא גדול וחזק וכך
היה בא כנף ימין על גבי עמוד האש והגוף
וכנף שמאל על גבי עמוד הענן ואותו נשר
היה מביא שני עלים בפיו בא עמוד הענן
ועמוד האש ואותו הנשר עליהם
ומשתחווים לפני שלמה המלך.

בא הנשר והנמיך לפניו ונתן לו אותם
עלים לוקח אותם המלך שלמה ומריח
בהם והיה יודע בהם סימן ואומר זהו
הנופל וזהו גלוי העינים בשעה ששני
עלים היו היה יודע ששניהם נופל וגלוי
עיניים רוצים להודיעו דברים.

מה עשה חתם את כסאו בחותם שהיה
חקוק בו השם הקדוש ונוטל טבעת
שחקוק עליה השם הקדוש ועולה לגג
ורוכב על אותו הנשר והולך לו ואותו נשר
היה מתעלה לרום העננים ובכל מקום
שהוא עבר היה האור נחשך החכמים
שהיו באותו המקום שחשך האור היו
יודעים והיו אומרים שלמה המלך הרי
הולך ועובר כאן ולא יודעים לאיזה מקום
היה הולך הטפשים שהיו שם היו אומרים
שהם היו עננים שהולכים ומחשיכים את
העולם.

הגביה הנשר עמו ופרח ארבע מאות
פרסאות עד שמגיע להרי החשך שם הוא
תרמוד במדבר בהרים והוא יורד שם
מרים ראשו ורואה הר חשוך ושם היה
יודע כל מה שצריך והיה יודע ששם יכנס

¹ הכניס שלמה את עצמו בהנסיון הנורא הזה יותר מכולם, ועסק בזה ימים ושנים והעמיק בזה הרבה
(דע"ה ח"ב פז ע"ב). שלמה המלך ע"ה התחכם והעמיק עוד יותר להסתכל ולחקור בכל כחות החיצונים
ושימושיהם ופעולותיהם עוד יותר מכל אלו הקדושים הנזכרים, וכמו שמבואר בזוה"ק (פ' חיי שרה
קלג סע"ב, ופ' ויחי רכג ע"ש כל הענין, ופ' משפטים קיב ע"ב, ופ' פנחס רלג ע"א) (דע"ה ח"ב קמו ע"ב).

² נוק' דסט"א (רח"ו).

³ דכורא דקלי' (רח"ו).

⁴ בינה (רח"ו).

⁵ בסדר הזה היה ביאתו (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

⁶ פי' כדי לעשות כללות היה ענין זה, ולכן הימין במלכות דסט"א והשמאל בז"א סט"א (מ"מ).

⁷ כי הקלי' נכנעים לפני שישב על כסא ה' (רח"ו).

⁸ הם עזא ועזאל כמ"ש בפ' בלק רח ע"א ריב ע"א (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

⁹ בלק רח ע"א (הערת הזהר), וע"ש עוד ריב ע"א רלג ע"א ויחי רכג (לש"ו).

¹⁰ שם הוא המדור דשורש כולם [כל הקלי'], וכמ"ש בפ' משפטים (קיב ע"ב) בלק (רח ע"א ריב ע"א)

¹¹ פנחס (רלג ע"א) (דע"ה ח"ב קכה ע"ב).

¹¹ לפנינו בקרא תדמר במדבר בארץ (הערת הזהר).

ספר שמות

דתמן יעול הוה רכיב על נשרא כמלקדמין ומאם ועאל לנו טורין עד ההוא אתר דזיתא תמן קרא בחילא ואמר (ישעיה כו יא) יהוה רמה ירך בל יחזיון¹ וגו'.

נכנס לשם עד שקרב לאותו מקום ושם טבעת לפנייהם וקרב ושם היה יודע כל מה שרצה מאותן חכמות זרות שרצה לדעת כיון שהיו אומרים לו כל מה שרצה אז היה רוכב על אותו

נשר ושב למקומו כיון שהיה יושב על כסאו התישב בדעתו והיה מדבר בדעתו דברי חכמה נכבדה באותה שעה היה אומר ושבתי אני ואראה שבתי ודאי מאותה דרך שבתי מאותה חכמה והתישבה בלבי ובדעתי ואז ואראה את כל העשוקים (וכי מעטים הם בעולם שהוא אמר את כל העשוקים).

העולה על דעתך שכל העשוקים שהיו בעולם היה רואה שלמה המלך) אלא מי העשוקים הללו שהוא אמר אותם התינוקות שמתים בחיק אמותיהם שהרי הם עשוקים מכמה צדדים עשוקים במקום עליון שלמעלה ועשוקים למטה

קינ/א

נשרא ותב לאתריה כיון דהוה יתיב על כורסייה אתיישב בדעתיה והוה ממלל בדעתיה מלין דחכמתא יקירא בההיא שעתא הוה אמר ושבתי אני ואראה שבתי ודאי מההוא ארחא שבתי מההיא חכמתא ואתיישבתי² בלבאי ובדעתאי וכדין ואראה את כל העשוקים וכי זעירין אנון בעלמא דאיהו אמר את כל העשוקים:

[נ"א סלקא דעתך דכל [עסוקין]³ ועשיקין דהוה בעלמא הוה חמי שלמה מלכא] אלא מאי עשוקים אלין (דהוא אמר) אינון ינוקין דמתין בתוקפא דאמהון⁴ דקא עשוקים מכמה סטרין עשוקים באתר עלאה דלעילא⁵ ועשוקים לתתא והא חברייא אתערו

נכנס לשם עד שקרב לאותו מקום ושם טבעת לפנייהם וקרב ושם היה יודע כל מה שרצה מאותן חכמות זרות שרצה לדעת כיון שהיו אומרים לו כל מה שרצה אז היה רוכב על אותו

¹ ע' שער רוח הקודש כד ע"ב [כב ע"א - כאשר יסרו בחי' אלו מן הנ"ר וישארו רמ"ה בלבד אז הקליפות בל יחזיון ויתבטלו, וזהו הטעם שהיה אומר שלמה המלך ע"ה פסוק זה בלכתו אל הררי חשך] (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

² ואתיישבת (דפ"ו).

³ פי' דקס"ד העשוקים היינו הנגזלים ולכך הקשה שא"א לשלמה לראות כל מי שנגזל, ותירץ מאי עשוקים, היינו תינוקות, ור"ל מיני תינוקות שנעשקים ביד הסט"א כל א' מסיבתו כולם ראה שלמה (מ"מ).

⁴ והנה דמעת העשוקים וכו', ראוי לחקור על המתים קטנים והנפלים. הנה ימצא השגחה מתמהת לבות בני אדם, והיא בענייני המיתות, שהם כמה מינים - הא', המתים בבטן אמם, ועוד הנפלים, ועל המתים קטנים וכו'. אמנם סוד הענין הוא, כי קב"ה לא עביד דינא בלא דינא, כי אותם המתים במעי אמם, הם נשמות אשר נתחייבו כריתות ומיתות ב"ד, ונכרתו פעם ראשונה, יתגלגלו בעוברים ההם, ויכרתו. וכיון שנתחייבו לטעום טעם מיתה, הרי שטעם מיתה לזה להם. גם אבותם ואמותם נתחייבו באותו הצער, ונמצאו משפטי ה' צדקו יחדיו. וסיבת הנפל, הוא תלוי באותה מיתה שנתחייב בה, והוא, אם נתחייב מצד אכילת חלב ודם, או חמץ בפסח, וכיוצא בשאר מאכלות אסורות, נעשים נפלים מצד תאות אכילה. ואם מצד עשיית מלאכה בשבת, נעשים נפלים מצד מלאכה יתירה. ואם מחמת בעילת עריות, נעשים נפלים מחמת בעילת הזכר עם המעוברת, עד שמפילה, וכיוצא בענין זה. ואם היו חייבים סקילה, נופלת האם ומפלת. ואם היו חייבים שריפה, נשרפת האם, ומצטערת ומפלת, וכיוצא. ומטעם זה, יש מעוברות, שע"י סיבה קלה מפילות, ויש שאפילו יארע להם כמה מאורעות קשות ורעות, לא יפילו לשום סיבה. ועכ"ז, כל העוברים, רבים בצער אותה קליפה הפוגעות בהם, מפני שהם רבים, ואין להם חוזק באחזתם בקדושה. ולכך סיבה קלה פוגעת בהם ועוקרתם, זולתי אותם שהם צדיקים גמורים, שנאמר בהם בטרם אצרך בבטן ידעתיק, שאי אפשר לחיצונים לפגוע בהם, לרוב שמירה עליונה שעליהם. כת שנייה, הם העשוקים, שהם מתים מקטנות מעת לידתם, עד י"ג שנה, ואלו הם אותם שהם עשוקים מהחיצוניות, וזהו שארז"ל בעון אבות בנים מתים כשהם קטנים (ספר הליקוטים וזאת הברכה ד).

⁵ זה יובן מדף צ"ו כי תחלה אותם הנשמות הם עשוקים מלעילא כד בעאן לנחתא מגו טיקלא ואח"כ הם עשוקים לתתא זמנא אחרא כד מתין בתוקפא דאמהון ואסתלקו מהאי עלמא אינון עשוקים זמנא אחרא ע"י דלילי"ת עכ"ל (זהר הרקיע).

ספר שמות

והכי הוא אבל סגיאין אינון קום סבא אתער בחילך
סבא אימא מילך דודאי בלא דחילו תימא:

לית עשוק כאינון עשוקים דהוה איהו עשיק
בקדמיתא! או מתלתא לאחרא כמה דכתיב (שמות
כ ה) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על
שלשים ועל רבעים:

היך הוה עשיק שלמה מלכא צווח ואמר (משלי
כח יז) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו
בו כיון דהוה עשוק בדם נפשו (ו) הוא או בנו² או בן
בנו יהון עשוקין במיקלא דכתיב (משלי כח יז) עד
בור ינוס אל יתמכו בו עד ההוא בור רק ינוס מאתר
קדישא ואל יתמכו בו בהאי עלמא כיון דאיהו עשוק
בדם נפש איהו או זרעיה [העשוקים] להווי³ ועשוקים
מההוא סטרא אחרא:

אית עשוק משאר עשוקים כמה דאת אמר (ויקרא
יט יג) לא תעשק את רעך הוא עבר ועשק איהו
עשוק בכנוי מההוא סטרא אחרא ובגין כך אמר את
כל העשוקים אמר שלמה קאימנא בכל אנון עשוקים
בכל סטרין דעשק:

ואמאי אינון עשוקים אשר נעשו תחת השמש
אשר נעשם אשר גרו (נעשו אשר גרעו) מבעי ליה
מאי אשר נעשו אי עשייה איהי לשבחה לאו עשייה
דלהון אלא לעילא מן שמשא:

אבל ודאי נעשו היך נעשו אלא כיון דעשוקים
מרוחיהון תמן אמאי אתיין להאי עלמא אלא רוחין
ודאי נעשו אתעבידו ברוחין [ובגופא] בהאי עלמא
כיון דאשתכלל גופא דלהון ואתעביד ההוא רוחא
בגופא זך ונקי בלא לכלוכא דחובין [בהאי] (בהאי)
עלמא כדין אתעשק גופא⁴ כמה דאתעשק רוחא
והאי איהו גופא דאתהני ביה יתיר מכלא ועשוקין
אחרנין אית בכמה זינין מרוחין תמן ולא נעשו
בגופין אבל אלין אינון עשוקים אשר נעשו:

אית אחרנין אשר נעשו ואטרחו בני נשא
למאריהון ומאן איהו מאן דעשיק אתתא דחבריה
בטמירו או באתגלייא וההוא ולדא דאתיליד מנייהו
עשיק איהו בלא רעותא דמאריהון ולא ידע בעלה

והרי התעוררו החברים וכך הוא אבל
רבים הם קום זקן התעורר בכחך זקן אמר
דברך שודאי תאמר בלי פחד.

אין עשוק כאותם עשוקים שהיה הוא
עשוק בהתחלה או משלישי לאחר ככתוב
פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על
שלשים ועל רבעים.

איך היה עושק שלמה המלך צווח
ואומר (משלי כח) אדם עשק בדם נפש עד
בור ינוס אל יתמכו בו כיון שהוא עשוק
בדם נפש הוא או בנו או בן בנו יהיו
עשוקים במאזנים שכתוב עד בור ינוס אל
יתמכו בו עד אותו הבור רק ינוס ממקום
קדוש ואל יתמכו בו בעולם הזה כיון
שהוא עשוק בדם נפש הוא או זרעו יהיו
עשוקים מאותו הצד האחר.

יש עשוק משאר עשוקים כמו שנאמר
לא תעשק את רעך הוא עבר ועשק הוא
עשוק בכנוי מאותו הצד האחר ולכן אמר
את כל העשוקים אמר שלימה עמדתי בכל
אותם עשוקים בכל הצדדים שעשק.

ולמה הם עשוקים אשר נעשו תחת
השמש אשר נעשו אשר גרו היה צריך
להיות מה זה אשר נעשו אם העשייה היא
לשבח אין עשייה שלהם אלא למעלה מן
השמש.

אבל ודאי נעשו איך נעשו אלא כיון
שעשוקים מרוחם שם למה באים לעולם
הזה אלא ודאי רוחות נעשו נעשו ברוחות
וגוף בעולם הזה כיון שנתקן הגוף שלהם
ונעשתה אותה רוח בגוף זך ונקי בלי
לכלוך של חטאים בעולם הזה אז נעשק
הגוף כמו שנעשקה הרוח וזהו הגוף
שנהנה בו יותר מהכל ויש עשוקים אחרים
בכמה מינים מרוחות שם ולא נעשו
בגופים אבל אלה הם עשוקים אשר נעשו.
יש אחרים אשר נעשו והטריחו בני
אדם את רבונם ומי הם מי שעשק אשת
חבירו בסתר או בגלוי ואותו ולד שנולד
מהם הוא עשוק בלי רצון רבונם ולא יודע
בעל האשה שאותם המעשים הם עשוקים

¹ כדמפרש לקמן, שכיון שהוא עשוק בדם נפש, נעשק הוא ביד הסט"א, או בנו או בן בנו עד דור
רביעי וז"ש או מתלתא לאחרא (מ"מ).

² פ' מלבד שנעשק הוא, עוד נעשק בנו או בן בנו (מ"מ).

³ ליהו (דפ"ו).

⁴ איירי אם יחמיץ, ומ"ש בסמוך ואל נעשו בגופין איירי אם לא יחמיץ, דאז הרוח שלו נעשקה כבר
בטיקלא אבל אחר שבא לעולם הזה לא נעשק והרי הוא כשאר נשמות ישראל שלא עשקתם הטיקלא
כמובן בסף צו (מ"מ).

ספר שמות

דאתתא אינון עובדין [העשוקין אינון ואטריחו] (עשוקין ואטריחו) לקודשא בריך הוא למעבד לון גופא ולציירא לון צורה אלין עשוקים אשר נעשו אשר נעשו ודאי גופין דלהון על כרחא בגין כך שלמה מלכא אמר (קהלת ד א) ואראה את כל העשוקים בכל זיני עשוקים קאימנא אינון אשר נעשו ואתעבידו בעשייה:

כמה דהני [הכי איהו בערלה איהו רבי ועביד ולבתר עשקין ליה מניה] הכי אינון עשוקין! דכבר נעשו בערלה רבי ונטיל וגדיל גופא ועביד ליה ולבתר עשקין לון מניה ונטילין ליה² הרי עשוקים³ אשר נעשו ועל כלא קאים שלמה מלכא ואמר קאימנא על כל העשוקים אשר נעשו:

והנה דמעת העשוקים⁴ כלא אושדין דמעין עם טענה קמי קודשא בריך הוא הני אושדין דמעין [ד]הא ערלה רבי לון וגדיל לון עד י"ג שנין⁵ ולבתר עשקין לון מערלה ונטיל לון קודשא בריך הוא הא לך עשוקין אשר נעשו כבר:

עבר עבירה קטלין ליה לון אית טענה וזמינין לומר מארי דעלמא תינוק בר יומיה דחב דיינין ליה דינא אנא בר יומא הוינא דהא⁶ מההוא יומא קרי ליה קודשא בריך הוא בן דכתיב (תהלים ב ז) יהוה אמר אלי בני אתה אני:

קיג/ב

והטריחו את הקדוש ברוך הוא לעשות להם גוף ולציר להם צורה אלו עשוקים אשר נעשו אשר נעשו ודאי הגופים שלהם על כרח לכן שלמה המלך אומר ואראה את כל העשוקים בכל מיני עשוקים עמדתי אותם אשר נעשו ונעשו בעשייה.

כמו שאלה (הוא בערלה אינו גדל ועושה ואחר כך עושקים אותו ממנו כך) אותם עשוקים שכבר נעשו בערלה והתרבה ונטל וגדל הגוף ועשה אותו ואחר כך עושקים אותם ממנו ולוקחים אותם הרי עשוקים אשר נעשו ועל הכל עמד המלך שלמה ואמר עמדתי על כל העשוקים אשר נעשו.

והנה דמעת העשוקים כולם שופכים דמעות עם טענה לפני הקדוש ברוך הוא אלו שופכים דמעות שהרי הערלה מרבה ומגדלת אותם עד שלש עשרה שנים ואחר כך עושקים אותם מהערלה והקדוש ברוך הוא לוקח אותם הרי לך עשוקים אשר נעשו כבר.

עבר עברה הורגים אותו להם יש טענה ועתידיים לומר רבון העולם תינוק בן יומו שחטא דנים אותו דין אני בן יומי הייתי שהרי מאותו יו קורא לו הקדוש ברוך הוא בן שכתוב (תהלים ב) ה' אמר אלי בני אתה אני

¹ פי' כמו שהמזרים נעשו בגוף בעולם הזה, ה"נ אותם שנעשקו ביד הקלי' ונעשו בגוף בעולם הזה, עושקת אותם פעם אחרת ומת, והקב"ה לוקח הנשמה וז"ש ולבתר עשקין לון מניה פי' מיד הסט"א (מ"מ).

² לון (דפ"ו).

³ עשוקין (דפ"מ).

⁴ עי' ח"ג רלד ע"א. ועי' תיקו"ז (עג ע"ב): עתיד קודשא בריך הוא למחאה שקרא מעלמא כמה דאת אמר ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וכו' דודאי האי חויה איהו מלאך המות דקטיל לבני נשא וגרים דמעה דאיהו אל אחר ובמאי קטיל בסם המות דליה דאיהי גיהנם ודא איהו סמא"ל. בהגר"א: דאיהי גיהנם - ר"ל, דתמן ג"כ דמעה, דמעת העשוקים כו' (קהלת ד א) כמ"ש בספרי (ראה א) [כך אמר להם משה לישראל אתם רואים את הרשעים שהם מצליחים בשנים ושלשה ימים הם מצליחים בעולם הזה וסופו לדחות באחרונה שנאמר משלי כד כי לא תהיה אחרית לרע ואומר קהלת ד הנה דמעת העשוקים ואומר שם הכסיל חוסק את ידיו ואומר משלי ד דרך רשעים באפיל' והם רואים את הצדיקים כשהם מצטערים בעולם הזה בשנים ושלשה ימים מצטערים וסופן לשמוח באחרונה שנאמר דברים ח להטיבך באחריתך].

⁵ פי' ולפעמים כשהוא בן י"ג שנה ויום א' עושקת אותו הקלי' ולכן אומר אנא בר יומא הוינא שאותו היום שאחר י"ג הוא בן המלכות ואע"פ שבן י"ג ויום א' יצא מרשות אביו, זה לא מת בעון אביו אלא לפי שכבר היה בערלה ושמה יחמיץ כמ"ש הסברא לעיל ולכן מת (מ"מ).

⁶ צח ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

היום ילדתיך מאריה דעלמא יליד בר יומא דינא
עבדין ליה הרי דמעט אינון העשוקים ואין להם
מנחם:

ואית עשוק אחר ההוא עשוק דאקרי ממזר כד
נפק מעלמא¹ מיד מפרישין ליה מקהלתא דעמא
קדישא ההוא ממזר² עניא מסכנא אושיד דמעין קמי
קודשא בריך הוא ואמעין קמיה מאריה דעלמא אי
אבהתי האבו אנא מה הובא עבידנא הא עובדאי
מתתקנן לקמך הו ונהה דמעט העשוקים ואין להם
מנחם וכן לכל אינון עשוקים אית לון טענה קמי
קודשא בריך הוא (ומההיא טענה) [ולית לון מנחם
ולית דיתייב מלה על לבהון:

ומה דאמר את כל העשוקים³ ונהה דמעט
העשוקים| אלין אינון דמתין בתוקפא דאמהון אלין
עבדין לאושדא דמעין לכל בני עלמא בני דלית
דמעין דנפקי מלבא כהני דמעין דכל בני עלמא
תוודין ואמרין דינין דקודשא בריך הוא קשוט אינון
ועל ארח קשוט אזלי הני מסכני ינוקי דלא האבו
אמאי מיתו אן דינא דקשוט דעביד מארי עלמא אי
בחובי אבהתהון מסתלקי⁴ מעלמא אמאי ודאי אין
להם מנחם:

תו ונהה דמעט העשוקים ההוא דמעט דלהון
בההוא עלמא דקא מגינין על חייא דתנן אתר אית
מתתקנא לון בההוא עלמא דאפילו צדיקים גמורים
לא יכלין לקיימא תמן וקודשא בריך הוא רחים לון

היום ילדתיך רבון העולם יליד בן יום
דין עושים לו הרי דמעט אותם העשוקים
ואין להם מנחם.

ויש עשוק אחר אותו עשוק שנקרא
ממזר כשיוצא מן העולם מיד מפרידים
אותו מקהלת העם הקדוש אותו ממזר עני
מסכן שופך דמעות לפי הקדוש ברוך הוא
וטוען לפניו רבון העולם אם אבותי חטאו
איזה חטא אני עשיתי הרי מעשי תקינים
היו לפניך והנה דמעט העשוקים ואין
להם מנחם וכן לכל אותם עשוקים יש
להם טענה לפני הקדוש ברוך הוא
ומאותה טענה אין להם מנחם ואין ששייב
דבר על לבם.

ומה שאמר והנה דמעט העשוקים אלו
אותם שמתים בחיק אמותיהם אלה
עושים לשפך דמעות לכל בני העולם
משום שאין דמעות שיוצאות מן הלב
כדמעות הללו שכל בני העולם תוהים
ואומרים דיני הקדוש ברוך הוא הם אמת
והולכים על דרך אמת התינוקות
המסכנים הללו שלא חטאו למה מתו
איפה דין האמת שעושה רבון העולם אם
בחטאי אבותם מסתלקים מן העולם למה
ודאי אין להם מנחם.

עוד ונהה דמעט העשוקים אותה
דמעט שלהם באותו העולם שמגנים על
החיים ששנינו יש מקום מתקן להם
באותו עולם שאפילו צדיקים גמורים לא
יכולים לעמד שם והקדוש ברוך הוא
אוהב אותם ונדבק בהם ומתקן בהם את

¹ פ' כשמת נשמתו נבדלת מעדת ישראל ומקבלת שכר בפני עצמה (מ"מ).

² כל הנשמות, הם ממה שהוברר מן השבעה מלכים. ואמנם יש בהם פסולת. שאי אפשר להתברר, ונשאר דבוק ברע ובקליפות, ואלו אסורים לבא בקהל. וכבר ידעת, כי הז' מלכים, הם בחינות רפ"ח ניצוצין. וכן ממז"ר ע"ה, בגימטריא רפ"ח, לרמוז על מציאותו. ואין לו תיקון, רק שישא שפחה. וסוד שפח"ה, הם ג' מלואים אה"ה, שהם בגימטריא שפח"ה, כי ע"י אלו מתבררים שהוא ע"י בינה המבררת. וז"ס מ"ש ז"ל כל ישראל בני מלכים הם, פירוש, כי הם בירורים הנמשכים מאותם המלכים. ולזה לא אמר כל ישראל מלכים הם, רק בני מלכים, כי אינם המלכים עצמם במדרגה ראשונה, רק ממדתם אחר התיקון, כי אז נבררים מהם סוד הנשמות, ולכן נקראים בני. ונלע"ד, שזה יובן, במה שידעת כי מבירור המלכים נעשה שם ב"ן אחר התיקון, שהוא נוקביה של שם מ"ה כנודע. ענין הממז"ר, גימטריא רפ"ח. שהאב כשבא על הערוה, הוא ממשיך מן רפ"ח ניצוצין שנפלו, מאותם שאינם עולים עד לבסוף, שעדיין לא נתבררו. ולכך הוא פקח וחרף, משום שהניצוצין מתנוצצים בו. וכלו עולה חרף, רפ"ח. והם מתים כשהם קטנים, מפני שהניצוצין מוטבע בהם זה שמתערבים לאלתר, ולכן מתים לאלתר. והיינו כשאין מכירים בהם, אבל כשמירים בהם, שאין חשש שיתערבו בהם הכשרים, אז מאריכים ימים, ואינם מתים כשהם קטנים. והובא בפרשת פקודי בהיכל שביעי, שבסטרא אחרא שם באותו היכל, יש נשמות מעורבות טוב ורע, ואלו הם נשמות הממזרים. ושם נאמר, ומהכא נפקי כל אינון זיקין ניצוצין דמתדעכי לאלתר, להטי ומתדעכי. משום דהכא נשאר מן הרפ"ח ניצוצין שנפלו, מה שלא הוברר, והם היו אור חזק, דהיינו מן המלכים ראשונים (ספר הליקוט'ים - פרשת תצא - פרק כג.) ועי' עוד שם בשער המצות.

³ "את כל העשוקים" מוסגר בדפ"ק.

⁴ אסתלקי (דפ"ו).

ספר שמות

ואתדבק בהו ואתקן¹ בהו² מתיבתא עלאה דיליה ועליהו כתיב (תהלים ח ג) מפי עוללים ויונקים³ יסדת עזומאי תועלתא עבדין תמן ואמאי סלקין תמן דכתיב (שם) למען צורריך להשבית אויב ומתנקם וכך אתר אחרא לבעלי תיובתא⁴:

תנינן עשרה דברים אתבריאנו בערב שבת וכו' הכתב והמכתב [והלוחות וכו'] ודכתיב [וכו'] (שמות לב טז) והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא מאי איריא ומדחכא (מהכא) דערב שבת הוה ודילמא אלף שנין לבתר או בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני אלא ודאי הכי הוא [דבערב] (וערב) שבת הוה תא חזי בכל עובדא דבראשית לא אתמר שם מלא אלא אלהים אלהים בכל מה דאתברי ובכלהו⁵ שם אלהים עד דכל(הו) עובדא אשתכלל בערב שבת מדאשתכללו כל עובדא אקרי יהו"ה אלהים שם מלא:

ואף על גב דבשם אלהים אתברי⁶ כלא לא אשתכלל בעשיה כל מה דאתברי עד ערב שבת בההיא שעתא אשתכלל כלא בעשיה דכתיב (בראשית ב ב) מלאכתו אשר עשה מכל מלאכתו אשר עשה וקיימא במעשה ועל דא כתיב (שמות לב טז) והלחת מעשה אלהים [בשם אלהים במעשה ולא לבתר דכתיב יהו"ה אלהים וברא אשתכלל עלמא] כד אשתכלל עלמא וקיימא על קיומיה:

תא חזי בההיא שעתא דתבר משה הלוחות דכתיב (שמות לב יט) וישבר אותם תחת ההר צף אוקיינוס מאתריה וסליק לשטפא עלמא חמא משה דאוקיינוס סליק לגבייהו והוה בעי לשטפא עלמא⁷

הישיבה העליונה שלו ועליהם כתוב מפי עוללים ויונקים יסדת עז ומה התועלת שעושים שם ולמה עולים לשם שכתוב למען צורריך להשבית אויב ומתנקם וכן יש מקום אחר לבעלי תשובה.

שנינו עשרה דברים נבראו בערב שבת וכו' הכתב והמכתב והלוחות שכתוב והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא מה המדבר מכך שהיה ערב שבת ואולי זה היה אלף שנה אחר כך או בשעה שעמדו ישראל על הר סיני אלא ודאי שזה היה בערב שבת בא וראה בכל מעשה בראשית לא נאמר שם מלא אלא אלהים אלהים בכל מה שנברא וכולם שם אלהים עד שכל המעשה נתקן בערב שבת משנתקנו כל המעשים נקרא ה' אלהים שם מלא.

ואף על גב שהכל נברא בשם אלהים לא נתקן בעשיה כל מה שנברא עד ערב שבת באותה שעה הכל נתקן בעשיה שכתוב מלאכתו אשר עשה מכל מלאכתו אשר עשה ועומד במעשה ולכן כתוב והלחת מעשה אלהים כשנתקן העולם בשם אלהים במעשה ולא אחר כך שכתוב ה' אלהים ובזה נתקן העולם ועמד על קיומו.

בא וראה באותה שעה ששבר משה את הלוחות שכתוב וישבר אתם תחת ההר צף האוקיינוס ממקומו ועלה לשטף את העולם ראה משה שאוקיינוס עולה אליהם והיה רוצה לשטף את העולם מיד ויקח

¹ ואתקין (דפ"ו).

² צו ע"ב (הערת הזהר).

³ עי' זהר חדש פג ע"ב. הפתח השלישי יש ממונה אחד שם, לסגור השער הזה, למי שאינו ראוי לפתוח לו, ושמו קפציאל והוא סוגר על מי שנגזר עליו יסורין, וחלאים רעים ומכאובים וכו', ולפעמים נגזר הדין באבות, ולוקח הבנים שמתים בעודם קטנים וכו', כשנשמתם [של התינוקות שמתו] עולה למעלה, הם נכנסים בהיכל ד'. ואותו הממונה מגדל להם ומלמדם תורה, ומעלה אותם למעלה לפני הקב"ה, בכל שבת וראש חודש, ומשעשע עצמו בהם, ומברך אותם, והם בוכים לפניו, ואומרים מארי דעלמא אן הוא רחמנותך, ינוקא זעיר דיינין ליה דינא, אם האבות חטאו בנים מה חטאו. ובשעה שמדת הדין רוצה לשלוט על העולם, אסתכל בהו קב"ה, וחייס על עלמא, שנאמר, "מפי עוללים ויונקים יסדת עז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם", והם הקטנים שמתו בעוד שלא הגיעו ל"ג שנים ויום אחד, כולם נמסרו ביד הממונה הזה (עמק המלך שער יז פרק יח).

⁴ תחזור לעיל דף קו תנינן לית מלה (הערת הזהר).

⁵ וכלהו (דפ"ו).

⁶ פי' מדכתיב מעשה אלהים שהזכיר עשיה, ושם אלהים לבד ולא אמר ה' אלהים, ש"מ היינו בע"ש בין השמשות דליכא למימר קודם ע"ש נבראו, דא"כ ליכתוב אלהים ולא ליכתוב עשיה שהוא בע"ש. וליכא למימר נמי דאחר ע"ש נבראו, דהיינו אחר אלף שנין לבתר כדמקשי מעיקרא, דא"כ לכתוב ה' אלהים, כי אחר ע"ש, שנתקן הכל, כתיב ה' אלהים, והכא דכתיב אלהים ועשייה, ש"מ בע"ש היו (מ"מ).
⁷ אע"פ שנשבע הקב"ה שלא יביא מבול ה"מ מן השמים דומיא דנח, ולא ס"ל כמ"ד דכל דבר המשחית נשבע עליו, א"נ יש לומר דעלמא לאו דווקא, ור"ל לישראל לבד (מ"מ).

ספר שמות

מיד ויקח את העגל אשר עשו וישרוף אותו וגו' ויזר על פני המים קם משה על מי אוקיינוס ואמר מיא מיה מה אתון בעאן אמרו וכי אתקיים עלמא אלא באורייתא דלוחות ועל אורייתא דשקרו בה ישראל [ועבדו עגלא דדהבא אנן בעאן לשטפא עלמא]:

מיד אמר לון הא כל מה דעבדו [בחוביה דעגלא] ובחובא דעגלא הא מסיר לכון וולא דין (ו) כל אינון אלפין דנפלו מנייהו מיד ויזר על פני המים לא הוו משתככי מיא עד (דנטיל) [דנטל מיא] מנייהו ואשקי לון מיד אשתקע אוקיינוס באתריה:

דהא בההוא מדבר לא הוו מיא דכתיב (במדבר כ ד) לא מקום זרע וגו' ומים אין לשתות ואי תימא לבירא דמרים ארמי ליה ח"ו דתמן שדי משה דכרנא בישא דא למשתי לבתר ותו דעד כען לא הוה להו בירא¹ עד דאתו למדבר מתנה דכתיב (שם כא יח) באר חפרוה שרים וגו' וממדבר מתנה מתמן ירתו בירא כתיב הכא על פני המים וכתיב התם (בראשי א ב) על פני תהום:

חרות על הלחת מאי חרות (על הלחת) הכי אוקמוה חירות ממלאך המות חירות משעבוד מלכיות:

קיד/א

חירות מכלא הכי הוא ומאי חרות גושפנקא דעלמא (דין וגושפנקא דעלמא) דאתי דביה הוה חירות בכל מיני חירות ואלמלא לא אתברו² כל מה דאתא לעלמא לבתר לא אתא והוו ישראל דיוקנא

את העגל אשר עשו וישרף באש וגו' ויזר על פני המים עמד משה על מי האוקיינוס ואמר מים מים מה אתם רוצים אמרו וכי מתקיים העולם אלא בתורת הלוחות ועל התורה ששקרו בה בני ישראל (ועשו את עגל הזהב אנו רוצים לשטף את העולם).

מיד אמר להם הרי כל מה שעשו בחטא העגל הרי מסור לכם ולא די כל אותם האלפים שנפלו מהם מיד ויזר על פני המים ולא היו המים שוככים עד שנטל מהם והשקה אותם מיד נשקע האוקיינוס במקומו.

שהרי באותו המדבר לא היו מים שכתוב לא מקום זרע וגו' ומים אין לשתות ואם תאמר לבאר מרים זרק חס ושלוש ששם יזרק משה את הזכרון הרע הזה לשתות ממנו אחר כך ועוד שעד עכשיו לא היתה להם באר עד שבאו למדבר מתנה שכתוב באר חפרוה שרים וגו' וממדבר מתנה משם ירשו באר כתוב על פני המים ונאמר שם על פני תהום.

חרות על הלחת מה זה חרות על הלחת כך פרשוה חרות ממלאך המות חרות משעבוד מלכיות

חרות מהכל כך הוא ומה זה חרות חותם של העולם הבא שבו יש חרות בכל מיני חרות ואלמלא לא נשברו כל מה שבא לעולם אחר כך לא בא והיו ישראל בדיוקנאות של מלאכים עליונים

¹ כי לא היו שותים מן הבאר רק עד מדבר מתנה, אבל תחלה אם היו צריכים מים מוציא להם מצור בדרך נס ולוקחים עמהם מים בנדאות על גבי גמלים ובהמות (מ"מ). צ"ע הלא היה להם הבאר כל מ' שנה והוא הצור שבפ' בשלח ועי' בפ' חקת קפא ע"ב ובגמ' תענית ט ע"א ובמדבר רבה פ' חוקת סימן כה וכן הוא בסדר עולם פ"ה כי ברפידים נתנה להם הבאר (לש"ו). ראיתי שגם הרב הקדוש בעל מקדש מלך זל"ה העיר בזה ג"כ, אבל תירוצו הנה אני בעיני לא מצאתי בדבריו בזה לא טעם ולא ריח ע' עליו (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

² אלו שזכינו שיתקיים התורה בנו כמו שניתן לנו בראשונה, בקולות וברקים ומלהבות אש, אז כבר היה נתקן ונעשה המתקת כל הגבורות למטה בכל הראוי, והיה מתבטל כל הזוהמא כולה, והיה חוזר העולם לתיקונו כמו קודם החטא, וכמו שכתוב (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם כו'. ע' זוה"ק (ס"פ יתרו ופ' משפטים קי"ד רע"א), והנה היה הולך ומתתקן העולם מאז כמו בהתיקונים דלעתיד אשר מאחר תחיית המתים והלאה, אך מאחר שלא זכינו להאור הגדול דמתן תורה שבתחילה, ונשתברו הלוחות הראשונות, הנה נשאר היצר הרע בתקפו, ומתקיים זוהמת העולם כמקדם, ואין כח מעתה לשום אדם לקיים את כל התורה והמצוה על שלימותה כהראוי, וכמ"ש (קהלת ז כ) אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (הקדו"ש כד ע"ג). הלוחות הראשונות הנה היו מהנצח הוד דז"א, והלוחות השניים הם מהנצח הוד דנוק', וכמ"ש הרב בשער לאה ורחל (פרק ו). והנ"ה דז"א הם מסוד עץ החיים, כי בהם אין אחיזה להחיצונים ע' הגר"א בספד"צ (פרק ג ד"ה וענין כלל ופרט כז ע"ד ע"ש), אבל הנ"ה דהנוק' הם בסוד עץ הדעת, וכנודע בסוד (משלי ה ה) ורגליה יורדות מות. ובזוה"ק יתרו (פד ע"ב) כי הלוחות הראשונות הם מההוא טלא עלאה דנגיד מעתיקא קדישא כו' ע"ש. ואמרו בפ' משפטים (קיד רע"א) כי אלמלא לא אתברו כל מה דאתא לעלמא לבתר לא אתא, וכנודע כ"ז. ועכ"פ הוא כי הלוחות הראשונות הם היו מסוד העץ החיים, ומנצח הוד דז"א (דע"ה ח"ב צג ע"ד), עי' לעיל צד ע"א וח"ג קסב ע"ב (ביאורים ח"ב מג ע"ג).

ספר שמות

דמלאכיין עלאיין דלעילא! ועל דא אכריז קרא וואמרו והלוחת מעשה אלהים וגו' לא תימא דלבתר דעלמא אשתכלל ואדכר שם מלא הווי אלא בשעתא דאשתכלל בשם אלהים עד לא ייעול שבת:

המה מאי המה הפוך ומהה² (מהה) הווי מתריין סטריין הווי הדא בעובדא וחדא דחירות לעילא רשים לעילא לנטרא לכלא ועל דא והמ"ה (המה) והמכתב מכתב אלהים הוא אשא אוכמא על גבי אשא חוורא מכתב אלהים הוא היינו דכתיב (במדבר יח כג) ועבד הלוי הוא חרות כמה דאתמר דהא יובל קרי חרות ועביד חירות לכל ועלמין (עלמא):

עד כאן חבריאי מכאן ולהלאה תנדעון דהא סטרא בישא לא שלטא עלייכו ואנא ייבא סבא קאימנא קמייכו לאתערא מלין אלין קמו אינון כמאן דאתער משינתיה ואשתטחו קמיה ולא הווי יכלין למלא לבתר שעתא בכו:

פתח רבי חייא ואמר (שיר ח ה) שימני כחותם³ על לבך כחותם על זרועך וגו' שימני כחותם בשעתא דאתדבק⁴ כנסת ישראל בבעלה איהי אמרת שימני כחותם⁵ ארחא דחותם כיון דאתדבק בההוא אתר דאתדבק ושביקן (שוי) ביה כל דיוקניה אף על גב דההוא חותם אזיל הכא והכא ולא קיימא תמן והא אתעבר מניה כל דיוקניה שביק תמן ותמן קיימא אופ הכי (ק) אמרת וכנסת ישראל⁶ כיון דאתדבקנא בך כל דיוקני ליהוי חקיק בך דאף על גב דאזיל⁶ הכא או הכא תשכח דיוקני חקיק בך ותדכר לי:

שלמעלה ועל כך מכריז הכתוב ואומר והלחת מעשה אלהים וגו' אל תאמר שלאחר שהעולם נתקן ונזכר שם מלא היו אלא בשעה שנתקן בשם אלהים טרם שנכנסה שבת.

המה מה זה המה הפוך מה"ה היו משני צדדים היו אחד במעשה ואחד מחרות של מעלה רשום למעלה לשמר את הכל ועל זה המ"ה והמכתב מכתב אלהים הוא אש שחורה על גבי אש לבנה מכתב אלהים הוא היינו שכתוב ועבד הלוי הוא חרות כמו שנאמר שהרי יובל נקרא חרות ועושה חרות לכל העולמות.

לכן חברים מכאן והלאה תדעו שהרי הצד הרע לא שולט עליכם ואני ייבא סבא עומד לפניכם לעורר דברים אלו קמו הם כמי שהתעורר משנתו והשתטחו לפניו ולא היו יכולים לדבר אחר כשעה הם בכו.

פתח רבי חייא ואמר שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו' שימני כחותם בשעה שנדבקה כנסת ישראל בבעלה היא אמרה שימני כחותם על לבך דרך החותם כיון שנדבק באותו מקום שנדבק משאיר בו את כל דיוקנו אף על גב שאותו חותם הולך כאן וכאן ולא עומד שם ונעבר ממנו כל דיוקנו משאיר שם ושם עומד אף כך אמרה כנסת ישראל כיון שנדבקתי בך כל דיוקני יהיה חקוק בך שאף על גב שאלך לכאן ולכאן תמצא את דיוקני חקוק בך ותזכר אותי.

¹ כל המאורעות כולם אשר בעוה"ז וכל העונשים כולם אשר בעולם הנפשות שהוא לאחר מיתה, הנה הם כולם להוציא את כל תוקף הדינין מן הכח אל הפועל, וע"י העונשים הנה הם מתצרפים כולם ומתלבנים מכל הזוהמא חלאה וצחנה, ויעשו הם עצמם לרשפי אש שלהבת ית, שלהובין דרחימו דינין דקודשא, ויהיו הם עצמן סיבת כל טוב הצפון, יין המשומר בענביו, ושכר כל עוה"ב. אך אלו שזכינו שיעשה כ"ז ע"י תורה ומעשים טובים וע"י כפיית היצר הרע, מגיבורי כח עושי דברו, וכן בענייניו בדור המדבר, אלו שעמדו בכל העשרה נסיונות להיות לבם ונפשם בהאמונה והביטחון לה' תמיד וכנ"ל ענף ד', הנה אז היו מתמתקים כל הדינין אשר נולדו ונתחדשו בליל ז' של פסח בסוד קריעת ים סוף, היו מתמתקים ומתבסמים מאז להעשות לדינין דקודשא ולשלהובין דרחימו, והיה עומד ומתקיים עליהם הגילוי דאור הגנוז, שהוא הנהירו דעתיקא ע"י משה רבינו ע"ה, אשר כבר זכו אליו בברית אבות מעת הגאולה, ואח"כ במתן תורה אם שהיו זוכים להלוחות הראשונות היה נקנה בהם אותו האור לקנין עולם (דע"ה ח"ב קלט ע"ג).

² ר"ל הלוחות היו נתונים מב' ה' ה' שהם בינה ומלכות, וע"כ מר' ייבא סבא (זהר הרקיע).
³ בכל דבר שבקדושה וכן כל אור עליון אשר יורד ומתגלה למטה, הנה גם אחר שחוזר ומסתלק ועולה למעלה, הנה נשאר רושם אור ממנו בהמקום שהיה שם, ועל אותה הרשימו הנה הוא סוד מה שכתוב (שיה"ש ח ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך (כללים ח"ב ז ע"ב), עי' ח"א רמד סע"ב (ביאורים ח"ב לו ע"ג).

⁴ דאתדבקא (דפ"ו).

⁵ ויחי רמד ע"ב (הערת הזהר).

⁶ דאיזיל (דפ"ו).

ספר שמות

וכחותם על זרועך [כמה] [כיון] דכתיב (שם ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקי אוף הכי תהא דיוקני חקיק תמן ובכך אהא כך מתדבקא לעלמין ולא אתנשי מינד כי עזה כמות אהבה תקיפא וכמות אהבה בתוקפא תקיף כההוא אתר דשריא ביה מותא אהבה ההוא אתר דאקרי אהבת עולם:

קשה כשאל קנאה אוף הכי דהא אלין שמהן מההוא ספרא אינון רשפיה רשפי אש מאן אינון רשפי¹ אלין אינון אבנין ומרגלן טבאן דאתילידו מההוא אש שלהבת יה מההוא שלהובא² דנפקא מעלמא עלאה ואתאחדא בכנסת ישראל למהוי כלא חד יחודא וואנון (דאנון) הא אהבה ורשפי דשלהובא דלבא אבתרך יהא רעוא דדיוקנא דילן תהא חקוקה בלבך כמה דדיוקנא דילך חקוק בלבן נשק לון ובריך לון ואזלו:

כד מטו לגבי דרבי שמעון וסחו ליה כל מה דאירע לון חדי ותווה אמר זכאין אתון דזכיתון לכל האי ומה הויתון בהדי אריא עלאה גיבר תקיף דלא הוו כמה גיברין לגביה כלום ולא ידעתון לאשתמודעא ליה מיד תוהנא איך אשתזבתון מעונשא דיליה אלא קודשא בריך הוא בעא לשזבא לבון קרא עליהו (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום (שם יב) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל (ישעיה ס כא) ועמד כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר עד כאן מן רב ייבא סבא:
רעיא מהימנא:

³כי ינצו אנשים אלו מיכאל וס"מ ונגפו אשה הרה דא כנסת ישראל ויצאו ילדיה בגלותא ענוש יענש דא ס"מ כאשר ישית עליו בעל האשה דא קודשא בריך הוא:

⁴פקודא בתר דא להשיב אבדה ואבתריה להשיב הגזל אמר בוצינא קדישא קודשא בריך הוא עתיד לאהדרא לך אבדה דאבדת בנין ערב רב ודא כלה⁵

וכחותם על זרועך כמו שכתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקי אף כך יהיה דיוקני חקוק שם ובכך אהיה דבוקה כך לעולמים ואל אשתכח ממך כי עזה כמות אהבה חזקה כמות אהבה בחזק חזק כמו אותו מקום ששורה בו המות אהבה אותו מקום שנקרא אהבת עולם.

קשה כשאל קנאה אף כך שהרי אלו השמות הם מאותו צד רשפיה רשפי אש מה הם רשפי אש הללו אותם אבנים ומרגליות טובות שנולדו מאותה אש שלהבת יה מאותה שלהבת שיוצאת מן העולם העליון ונאחזה בכנסת ישראל להיות הכל יחוד אחד ואנו הרי אהבה ורשפי שלהבת של הלב אחריך יהי רצון שהדמות שלנו יהיה חקוק בלבך כמו שהדמות שלך חקוק בלבנו נשק אותם וברך אותם והלכו.

כשהגיעו אל רבי שמעון וספרו לו כל מה שקרה להם שמח ותמה ואמר אשריכם שזכיתם לכל זה ומה הייתם עם האריה העליון גבור חזק שכמה גבורים לא היו אליו כלום ולא ידעתם להודע לו מיד תמהתי איך נצלתם מענשו אלא שהקדוש ברוך הוא רצה להצילכם קרא עליהם וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל ועמד כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר (עד כאן מן רב ייבא סבא).

כי ינצו אנשים אלו מיכאל וס"מ ונגפו אשה הרה זו כנסת ישראל ויצאו ילדיה בגלות ענוש יענש זה ס"מ כאשר ישית עליו בעל האשה זה הקדוש ברוך הוא.

מצוה (מא) אחר זו להשיב אבדה ואחריו להשיב הגזל אמר מנורה הקדושה הקדוש ברוך הוא עתיד להחזיר לך את האבדות שאבדת משום הערב רב וזו

¹ רשפי (דפ"ו).

² ח"א רמה ע"א ואולי כי שם י"ה הזה הנה הוא נמשך מהו"ה בניקוד אלהים שבבינה ועי' פ' ויקרא י' סע"ב ואתיותיו ונקודותיו גימ' צ"ו שהוא במספר קטן ט"ו וכן במספר גדול הם ט"ו מאות ומכ"ז הנה נמשך השם י"ה שהוא ט"ו והשם י"ה הזה הוא בפנימית הגבו' דז"א כמ"ש בשמות פ"ג וע"ש פ"ו והוא נמשך מהו"ה בניקוד אלהים שבבינה וכן אותו הו"ה בניקוד אלהים הנה הוא נמשך ע"ד הנזכר מהשם י"ה שבחכמה כמ"ש בפ' ויקרא שם י' סע"ב (לש"ו).

³ מ (הערת הזהר).

⁴ מא (הערת הזהר).

⁵ מלכות (יהל אור).

ספר שמות

הכלה שלך שבזמן שעשו הערב רב את העגל יצאה הכלה שלך זהו שכתוב וישלך מידו את הלחת.

ונאמר כך רד שם נרמזה ירידה שלך לגלות הרביעית לך

ואתמר כך לך רד התם קא רמיז נחיתו דילך² בגלותא רביעאה³ לך⁴:
קיד/ב
רעיא מהימנא:

כמו (בראשית יב) לך לך מארצך וגו' כאן ש (איוב לב) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר כאן רומז לך לך שלש פעמים (בגלגול) בגלות ברביעית רד בשביל בת יחידה הכלה שלך שנפלה זהו שכתוב (עמוס ה) נפלה לא תוסיף קום ומיד שאתה יורד בשבילה תקום עליך וזו (זו השבת אבדה וזו התורה שהתגלתה על ידך זו) היא השבת האבדה שלך שלא

¹ נקראת כלת משה כמ"ש שאמרה שבת לכל נתת בן זוג וכו' והוא כמ"ש בתיקו"ז (קמד ע"ב) והכי שכינתא אשתמודעת בד' גוונין כו' אימא תתאה נטלת שוקא ימינא כו', והן הז' ימי בראשית דיום ראשון אשתתף בעובדא עם יום רביעי, דיום ראשון אור וכן יום ד'. וכן בכולם. וכמ"ש בתיקון מ"ב. והוא חסד ונצח וכן בכולם, לבד שבת, בינה, שהוא הדעת דאשתתף בז"ת, והוא השבת, דרגא דמשה, שלכן נתנה תורה ביום שבת, וע"י משה. וכ"י בת זוגו, והיא כלה דיליה. ואבדה ע"י ע"ר, שהן כנגד הדעת, וכן חשבון ערב רב [כחשבון דעת], וז"ש לקמן דף קטו, דבתחלה לא היה אלא באילנא דטו"ר כו', וישראל עם ע"ר, שהכל קאי על ישראל, שבגינם אבד, והוא הדעת באתפשטותיה למטה, שהוא הדעת טו"ר. אבל לע"ל, וישכן ישראל בטח, בדד עין יעקב, ויתמחון מעלמא, ויחזור במדרגת בן, בן י"ה, הדעת במקומו, והוא תיובתא לבינה, תשובה, והכל בדעת (יהל אור).

² ר"ל דכתיב לך רד לך בגלותא, ורד נחיתו והשפלה בגלותא בת"ח כמ"ש (יהל אור).
³ שמתלבש בת"ח בכל דרא והן בגלות יותר, כמ"ש בסוטה יראי חטא ימאסו וסר מרע משתולל כו', וכ"ז הוא גלות דיליה (יהל אור). וזהו מדה כנגד מדה, שקירב הערב רב, ולך יהיו גדופים, וכמ"ש בזהר והן הן רישא דעמא (יהל אור).

⁴ ר"ל לך שאמר לו ה' ית', אמר לו על גלות הרביעי, שע"י שבירת הלוחות צריך לילך בגלות הזה, רד ג"כ בגלות כנ"ל רמיז נחיתו דילך (יהל אור).

⁵ ר"ל מארצך וממולדתך ומבית אביך הן ג' גלגולים בג' אבות, שהן ש' של משה כמ"ש בתז"ח, והן נגד ג' אותיות של השם יק"ו, חג"ת, שכנגדן ג' גלות, וד' גלגול דמשה עצמו מ"ה דמשה מלכות, שכנגדו גלות הרביעי (יהל אור).

⁶ בג' אבהן, כמ"ש שג' גליות היו בג' אבהן ונגאלו בזכותן, אבל גלות הזה במשה, ואין נגאלין אלא בזכות התורה. "עם גבר" שהוא גבר שדרכו נסתרה ולא ידע איש כו' (כמ"ש בפ' בראשית) (יהל אור). גבר ראשי תיבות עבד משכיל ימשול בבן מביש זה אליעזר ביצחק, ולכן נקרא בייש, דאזיל סומקא כדאיתא במדרש עבד משכיל ימשול בבן מביש זה אליעזר ביצחק, וגם מרומז גלות רביעי דמשה ואתי חוורא, רחמנים דא יעקב רחמים, נמצא מרומז בג' גליות הנ"ל, וגם מרומז גלות רביעי דמשה עם גבר, היינו עם משה דכתיב לגבר אשר דרכו נסתרה, ובמשה כתיב ולא ידע איש את קבורתו, וענין נ' זמנין, נ' דורות. שמענו ממנו, דור שאין בו הארת משה רבינו ע"ה לא נכלל בחשבון נ' דורות, וזהו אריכות הגלות (יהל אור).

⁷ נ' (דפ"א יהל אור).

⁸ אתפשטותיה נ' זימנין לקבל אורייתא דניתנה לנ' יום להגיע לשער הנ', וכן עתה עד לעתיד לבא כמ"ש ל קטו ע"ב, ומאן גרים דא א' אחד כו', והוא הניתן למשה ג"כ במתן תורה, אלא שאבדה בנחיתו דיליה, שירד למטה התפשטות הדעת מ"ט שערי בינה, וזהו אלף חולקין דאתנטיל מיניה אלף אכסדראין, אלף רבתי, אלף בינה, שהוא א', ונשאר א' זוטא, וזהו אריכות הגלות, שלא מוצא במי להתגלגל ונתארך, ולכן יציאת הגלות תליא בלימוד הקבלה, אורייתא דמשה (יהל אור). ר"ל גימ' לך, והן נ' דורות שמתעכבין בגלות, כי הקץ הוא במספר שני הדורות כמ"ש בפ"ב דעידות (יהל אור עיי"ש אריכות).

⁹ ר"ל, נ' הוא נפלה, כמ"ש למה לא נאמר נ' באשרי (יהל אור).

¹⁰ וז"ש הקם תקים, כמ"ש לקמן (יהל אור).

¹¹ ע"י אריכות ביהל אור.

ספר שמות

על ירך האי) איהו השבת אבדה דילך דלאו למגנא אתגליא [לך] אורייתא (על ירך) יתיר מכל ישראל ואסתלקת לגנבך כמיא דבאר¹ דאסתלקו לגנבך ולא לאבהן ולא לבר נש דהא באר מכרת אדוניד?² ואורייתא דא אתמר עלה (במדבר כא יז) ומשם בארה היא הבאר וגו' הבאר היא מלאה ולא יוצאים מימיה החוצה והיא באר מי התורה שמוציאה כל המים וכל המים של העולם נכנסים בה ולא יוצאים מימיה החוצה.

והיא הבאר שאפילו כל בני העולם שואבים ממנה מים ואפילו כל ענני העולם לא חסרים ממנה אפילו כחוט השערה משום שבאר זו אין לה סוף יותר עמקה היא מן התורה שנאמר בה (איוב יא) ורחבה מני ים ובכד של מי ששואב ממנה מים הוא בולע (כל מימות וכל חכמות) את כל חכמות העולם כל שכן הבאר עצמה.

והיא הבאר שאפילו כל בני העולם שואבים ממנה מים ואפילו כל ענני העולם לא חסרים ממנה אפילו כחוט השערה משום שבאר זו אין לה סוף יותר עמקה היא מן התורה שנאמר בה (איוב יא) ורחבה מני ים ובכד של מי ששואב ממנה מים הוא בולע (כל מימות וכל חכמות) את כל חכמות העולם כל שכן הבאר עצמה.

ואיהו [באר דאפילו] (דאי אפילו) כל בני עלמא שאבין [מיניה] (היה) מיא ואפילו כל ענני עלמא לא חסרין מניה אפילו כחוט השערה בגין דבאר דא לית ליה סוף יתיר עמוק הוא מדאורייתא דאתמר בה (איוב יא ט) ורחבה מני ים [ובכד] (ובירא) דיליה ומאן דשאבי מניה [מיא] איהו בלע [כל מימין] וכל חכמתין⁴ דעלמא כל שכן באר עצמו:

וכן עתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לך את הגזל שלך שהוא המטה שנאמר בו ויגזל את החנית מיד המצרי שעליך נאמר איש מצרי ובגלות שלך ובגלגול שלך יפריש לך ערי מקלט להינצל מכמה שרודפים אחרריך שאין להם סוף.

וכן [בך] עתיד קודשא בריך הוא לאהדרא לך גזל דילך דאיהו מטה דאתמר ביה (ש"ב כג כא) ויגזול את החנית⁵ מיד המצרי [דעלך] (ועלך) אתמר (שמות ב יט) איש מצרי ובגלותא דילך ובגלגולא דילך יפריש לך ערי מקלט לשזבא מכמה דרדפין אבתריך דלית להון סוף:

וזהו מצוה (מב) (אחת) להפריש ערי מקלט למי שהרג משום אותו המצרי שהרגת במצרים ששם היה נחש הקדמוני וכל מחנות שהיו מקיפים אותו והרגת אותו בלי זמנו ולא פחדת מהרודפים שלו שבכמה מקומות רדפו אחרריך כמה נשים בנערותך שהן נעמ"ה אגר"ת לילי"ת

והאי איהו פקודא⁶ [מב] חד(א) להפריש ערי מקלט למאן דקטל⁷ בגין ההוא מצרי דקטלת במצרים⁸ דתמן הוה נחש הקדמוני וכל משרייתיה דהו סחרין ליה וקטלת ליה [קודם] (בלא) זמניה ולא דחלת [מרדפיין]⁹ דיליה דבכמה [אתרין] [רדפין] רדפו אבתריך [ב]כמה נשין [בנערותך דאינון] נעמה

וזהו מצוה (מב) (אחת) להפריש ערי מקלט למי שהרג משום אותו המצרי שהרגת במצרים ששם היה נחש הקדמוני וכל מחנות שהיו מקיפים אותו והרגת אותו בלי זמנו ולא פחדת מהרודפים שלו שבכמה מקומות רדפו אחרריך כמה נשים בנערותך שהן נעמ"ה אגר"ת לילי"ת

¹ הבאר היא נביעו דבאר מים חיים, מים קדושים, מים מתיקין, ממבוע דאור א"ס (דע"ה ח"ב קכח ע"ב), ומהמלכות דאצילות עצמו, ועי' עוד ח"ג קפא ע"ב (שם קכט ע"ב) וכן ח"ג קפג ע"ב (שם קל ע"ג).

² באר היא בת מלך דאצילות, ועי' תיקו"ז ריש תיקון כב דיתיב על מגדלא והיא מים דאין להם סוף, כמ"ש ברע"מ פנחס, והתורה היא בבריאה ימא דאורייתא, מדרגא דבינה דמקנן שם, והאי באר אמלי לה, ולא ייבין הבת מלך אלא למשה, כמ"ש בארוכה, והוא אדוניה איש האלקים זוגא דדעת כנ"ל, וז"ש יתיר עמוק מדאורייתא כו' מני ים הנ"ל (יהל אור).

³ מיא (דפ"ק).

⁴ כל חכמתין (נוסף בדפ"ו).

⁵ כמ"ש בר"פ בראשית (יהל אור). עי' ח"א ו ע"ב (לש"ו).

⁶ מב (הערת הזהר).

⁷ דקטיר (דפ"ו).

⁸ מרע"ה הוא גלגולו של הבל בן אדם הראשון והמצרי שהרג היה קין אחיו ולכן הרגו בשם המפורש של שם מ"ב. כדי להעלות נפשו ולתקנו בתוך הקדושה אמנם עדין לא היה ראוי לזה ולא נגמר זמנו להתקן. והרגו קודם הזמן הראוי לו ונמצא שהרגו שלא כדין אלא שהיה בשוגג כי נתכוון לטובתו. והיה צריך לנוס אל ערי מקלט. ולכן ניתן לו מצוה זו של הפרשה ערי מקלט ליחשב לו כאילו נס אל ערי המקלט ונתכפר לו כמו שביארנו שם בפסוקים ההם ובפסוק ואשר לו צדה כו' (שער מאמרי רשב"י).

⁹ מרודפין (דפ"ו).

ספר שמות

ואנר"ת לילי"תו (אגרת לילית) אוכמא וקודשא בריך הוא יהיב לך ערי מקלט¹ לאשתזבא מנהון ואינון שערי תשובה:

בגין דאת בן יה ברא דאבא ודאמא בתר דהדרת ובהא² בתיובתא אסתלקת בבינה יהו"ו³ אילנא דחיי ובנינה את זכי לאת ה' בגין דאעילת גרמך אבתרהא בתיובתא לאהדרא לה למרך ולסלקא לה מגלותא ולא לקבלא אנת אנרא:

וקודשא בריך הוא שוי שמייה כך ובגין דמחשבה דילך הות לעלת העלות שוי כך מחשבתיה דאיהי יו"ד ה"א וא"ו ה"א ועלת העלות איהו מיחד אלין אתוון כך לאשתמודעא ליה באלין אתוון:

ובגין דאנת] הוית גומל חסד עם שכינתא דכל פקודין דילך לקיימא איזהו חסיד המתחסד עם קונו יהב לך מדת חסד ובגין דנמרת פקודין דלא תעשה והוה לך לאתגברא על יצרך למקשר ליה תחות ירך ולא אשתדלת בהאי פקודא אלא לקשרא סמא"ל תחות ידא דקודשא בריך הוא ובת זוגיה דאיהי שפחתא בישא תחות יד גבירתה⁴ לון ולכל ממנן ולכל משריין דלהון קודשא בריך הוא יהב לך מדת גבורה [דיליה] למהוי בסיעתך דיתחלחלון וידחלון מינך סמא"ל ובת זוגיה וכל ממנן ומשריין דלהון ויהון קשורים [בשלאיין] [בשלאולא]⁵ תחות ירך:

ובגין דהדרת בתיובתא⁶ באות ברית נחית בינה יהו"ו לאתחברא לך [נ"א ליה] בצדיק בגינג קודשא בריך הוא יהיב לך אות ברית צדיק דיליה ובגין דבמחשבה⁷ טובה עבדת כלא הכי נחית שמא מפרש [דמארך] [דמרך] עלך ומתמן [ורשומא ד]נחית עלך:

[אנת משתדל] ובגין דאנת תשתדלו [אנת תשתדל] בכל יומא בתרין שפוון דילך בצלותא לשבחה למרך באדני שפתי תפתח בתרין ושפוון [שפיותן] דילך בנביאים וכתובים ובכלא [בכל] מיני זמר ונגון בצלותא קודשא בריך הוא נחית לון

שחורה והקדוש ברוך הוא נתן לך ערי מקלט להינצל מהן והם שערי תשובה.

משום שאתה בן יה בן של אבא ואמא אחר שחזרת בה"א בתשובה עלית לבינה יהו"ו עץ החיים ובגללה זכית לאות ה' משום שהכנסת את עצמך אחריה בתשובה להחזירה לרבונך ולהעלותה מהגלות ולא שתקבל אתה שכר.

והקדוש ברוך הוא שם שמו בכך ומשום שמחשבתך היתה לעלת העלות שם כך מחשבתו שהיא יו"ד ה"א וא"ו ה"א ועלת העלות הוא מיחד את האותיות הללו כך כדי להכיר אותו באותיות הללו.

ומשום שאתה היית גומל חסד עם השכינה שכל המצוות שלך לקיים איזהו חסיד המתחסד עם קונו נתן לך מדת חסד ומשום ששמרת מצוות לא תעשה והיה לך להתגבר על יצרך לקשר אותו תחת ירך ולא השתדלת במצוה הזו אלא לקשר את סמא"ל תחת ידו של הקדוש ברוך הוא ובת זוגו שהיא שפחה רעה תחת יד גברתה אותם ואת כל הממנים והמחנות שלהם הקדוש ברוך הוא נתן לך את מדת גבורתו להיות בעורך שיתחלחלו ויפחדו ממך סמא"ל ובת זוגו וכל הממנים והמחנות שלהם ויהיו קשורים בשלאולא תחת ירך.

ומשום שחזרת בתשובה באות הברית ירדה בינה יהו"ו להתחבר בצדיק בשבילך הקדוש ברוך הוא נותן לך אות ברית צדיק שלו ומשום שבמחשבה טובה עשית את הכל כך ירד שם המפרש (של רבונך) עליך ומשם (הרשם שירד) ירד עליך.

ומשום שאתה תשתדל בכל יום בשתי השפתיים שלך בתפלה לשבח את רבונך באדני שפתי תפתח בשתי השפתיים שלך בנביאים ובכתובים ובכל מיני זמר ונגון בתפלה הקדוש ברוך הוא הוריד אותם

¹ עי' ספר הגלגולים פרק לג (לש"ו).

² בה"א (דפ"ו).

³ כאן אמר כי משה סליק עד בינה ורז"ל אמרו במדרש על פסוק וראית את אחורי מלמד שהראהו קשר של תפלין ולא יותר אבל זה יובן במה שהודעתין כי לאה היא הנקראת קשר תפלה של ראש והיא עצמה מלכות של בינה (שער מאמרי רשב"י).

⁴ גבירתא (דפ"ו).

⁵ בשלאי (דפ"ו).

⁶ עי' אריכות ביהל אור.

⁷ דמחשבה (דפ"ו).

ספר שמות

בשפונים דילך כל שכן (ד)דרגא דילך עמודא
דאמצעייתא וביה אשתדלת בכל יומין דילך בקשוט
קודשא בריך הוא ויהביהו (יהבה) לך לסלקא לך
[בה] (ביה) בתורת אמת כלילא מכל מדות ואתון
בשמא מפרש בד' אתון:

דקדם דחזרת בתיובתא:
קמ/א
רעיא מהימנא:

לא הוית אלא באילנא דטוב ורע¹ עבד ונער הוה
שמך בקדמיתא (שמות ב ו) והנה נער בוכה עבד
נאמן הדא הוא דכתיב (במדבר יב ז) לא כן עבדי
משה בכל ביתי נאמן הוא והוא רע שותפא דעבד
(טוב) גרם לך למחטי בסלע בנין דמטה דאתמסר
(לך² הוה דאילנא) [בידך³ הוא⁴ אינלא] דטוב ורע⁵
מטטרוין טוב סמא⁶ ל רע:

וכען דחזרת⁷ בתיובתא ואתדבקת באילנא דחיי
הא נפקת מעבד ואתהדרת בן לקודשא בריך הוא
ומטה דאתמסר בידך הוא [נ"א יהא] עין חיים ו'
דאיהו בן י"ה (ויעול) [ותיעול] במ"ט אנפין דילך
[דאורייתא] (באורייתא) ויתעבד מוט⁸ ויתקיים בך
(תהלים נה כג) לא יתן לעולם מוט לצדיק⁹ מ"ט
אנפין מ"ט אתון [דשמע] (משמע) ישראל וברוך
(ברוך) שם שית תיבין דיחודא עלאה ו' עלאה
תפארת שית תיבין תנינין דברוך שם ו' תנינא
צדיק¹⁰ מ"ט [דאמצעייתא] (באמצעייתא) א¹¹

בשפתים שלך כל שכן הדרגה שלך עמוד
האמצעי וכו השתדלת בכל ימך באמת
הקדוש ברוך הוא נתן אותו לך להעלות
אותך בו בתורת אמת כלולה מכל המדות
והאותיות בשם המפרש בארבע האותיות.

שקדם שחזרת בתשובה

לא היית אלא בעץ של טוב ורע עבד
ונער היה שמך בתחלה והנה נער בכה
עבד נאמן זהו שכתוב לא כן עבדי משה
בכל ביתי נאמן הוא ואותו הרע השתף של
העבד גרם לך לחטא בסלע משום
שהמטה שנמסר לך (בידך) היה של העץ
טוב ורע מטטרוין טוב סמא⁶ ל רע.

וכשם שחזרת בתשובה ונדבקת בעץ
החיים הרי יצאת מעבד והפכת להיות בן
לקדוש ברוך הוא והמטה שנמסר בידך
יהיה עץ החיים ו' שהוא בן י"ה ותכנס
בקקארבעים ותשע הפנים שלך בתורה
ויעשה מוט ויתקים בך לא יתן לעולם מוט
לצדיק ארבעים ותשע פנים ארבעים
ותשע אותיות של שמע ישראל וברוך שם
שש תבות התבות של היחוד העליון ו'
עליונה תפארת שש תבות שניות של ברוך
שם ו' שני צדיק מ"ט באמצע ו' וישאוהו

¹ ר"ל במט"ט (יהל אור). עי' דע"ה ח"א נג ע"ב.

² שהוא מ"ט פנים טהור מ"ט פנים טמא, משא"כ שער הנ' שאין נגדו, ושם עלמא דחירו (יהל אור).
עי' תיקון² (תיקון ס דף קט ע"א ובתיקון כא מדף מג עד דף מו) בהגר"א שם ע"ש כל הענין. וב' המטות,
שניהם הם על יסוד דז"א, וכשהוא בגדלות אז הוא בסוד לויתן נחש בריח, שמשמש באור הדעת עלאה
המבריק מן הקצה אל הקצה, אבל כשהוא בקטנות אז הוא משתמש ע"י מט"ט וכמ"ש בתיקון ס' שם
(דע"ה ח"ב קכח ע"א) ועי' דע"ה ח"ב קכט ע"ב.

³ ע"י ההכאה נעשה בידו (דע"ה ח"ב קלג ע"א).

⁴ נעשה (דע"ה ח"ב קלג ע"א).

⁵ תיקון צ ע"ב (הערת הזהר).

⁶ ר"ל שהרע כרוך סביבו (דע"ה ח"ב קלג ע"א).

⁷ ר"ל בגלות האחרון שיפדו ע"י התשובה, שגאולה הראשונה לא היתה ע"י התשובה ומע"ט, היתה
במנוסה מסטרא דעבד, שלא היה להם שטר חירות. אבל גלות האחרון שיצאו ממנו ע"י תשובה ומע"ט,
יצאו מסטרא דבן כמ"ש בתז"ח (יהל אור).

⁸ החקיקה היה מסוד הארחא עלאה דפלגותא דשערי, רזא דמתקלא, שהוא לויתן נחש בריח, סוד
שורש נשמת משה רבינו ע"ה, סוד הדעת, והוא סוד המטה שהוא האות ו' דשם הויה ב"ה (דע"ה ח"ב
קלב ע"א), אלולא אותו החטא היה נכנס משה לארץ ישראל והיה חוזר העולם לתיקונו מאז ולהלאה
כמו בתיקון העתידי (וכמבואר בתיקונים מדף מב עד דף מז בארוכה, וכן בתז"ח דף ז ע"ד ח ע"א י ע"ד,
וברע"מ משפטים קטו ע"א, ופ' תצא רעט ע"ב, וע' עוד בהגר"א ביהל אור פקודי דף לד ודף לה (דע"ה
ח"ב קל ע"א).

⁹ ר"ל לא יתן מ"ט לצדיק בעבור הוא"ו שבמוט (יהל אור).

¹⁰ דברוך הוא צדיק כמ"ש בתז"ח, והמלך שלמה ברוך, ושמע ישראל הוא ת"ת ישראל סבא (יהל אור).

¹¹ ר"ל ב' וו"ן הן מ"ט שבכללן הם מ"ט אותיות וא' באמצע הוא שער הנ' וחוזר ומפרש צדיק מט
לפי שאינו רק מ"ט וב' וו"ן הם בפירודא שאין דרגא דמשה ביניהן וכמ"ש הקם כו' בן עמרם דאיהו

ספר שמות

ווישאוהו במוט בשנים בלא וא"ו באמצעיתא איהו מ"ט (נ"א בלא א' דאמצעיתא דו"ו) (משלי כה כו) וצדיק מ"ט לפני רשע ומאן גרע דא א' אחד מחמשים דחמשיין תרעין ואתיהיבו (דיהבו) לך חסר חד כמה דאוקמוה מארי מתניתין חמשים שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד והאי איהו א' דחסר מחמשיין ואשתאר מ"ט ודא גרים לך צדיק מ"ט לפני רשע מאי רשע דא סמא"ל:

והאי איהו מ"ט מן מטה דילך דאתמר ביה (שמות יז ט) ומטה האלהים בידי המטה אחרת אית לך! ומטה דילך הוא מטה דמשה ובגין דא [א' מטה דילך] דאיהי בינה² חוזרת לך כמה דאוקמוה במתניתין אלף בינה דחזרת [לך בתיובתא] וכך בתיובתא ותיעולו (כך בתיובתא תיעול) בין ו"ו ואתעביד וא"ו לקיים בך³ [ובישראל] [ולישראל] (ולישראל) (ישעיה נד ו) וברחמים גדולים אקבצך (ירמיה לא ה) ובתחנונים אובילים) מתמן ואילך יתקיים בך לא יתן לעולם מוט לצדיק:

בההוא זמנא יתקיימו בך תריין פקודין חד (דברים כב ד) הקם תקים עמו תניינא (שמות כג ה) עזוב תעזוב עמו הקם עם ו' עלאה⁴ (ו) משיח ראשון תקים עם ו' תניינא⁵ עמו דא בן עמרם⁶ דסליקת לבינה דאיהי א'⁷:

ולמאן הקם תקים לאת ה' דנפלת באלף חמישאה בתר ע"ב וכמנין (מנין) עזוב תעזוב עמו עזוב ע"ב (ז"ו ודא ע"ב שמהן) (ז' ו' ודא ע' בשמהן) ויסע ויבא ויט דא וא"ו מן והי"ו⁸ תמן עזר ולא קימה והאי איהו עזוב תעזוב תמן (דברים יא יד) בעת"ו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך דאינון ישראל לקט שכחה ופאה (ויקרא יט י) לעני ולגר תעזוב אותם הכא אוליפנא:

במוט בשנים. בלא וא"ו באמצע הוא מ"ט (בלא א' האמצעית של ו"ו) וצדיק מ"ט לפני רשע ומי גרע את זה א' אחד מחמשים שחמשים שערים נתנו לך חסר אחד כמו שבארו בעלי המשנה חמשים שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד וזהו א' שחסר מחמשים ונשארו מ"ט וזה גרם לך צדיק מ"ט לפני רשע מי הרשע זה סמא"ל.

וזהו מ"ט מהמטה שלך שנאמר בו ומטה האלהים בידי המטה שלך הוא המטה של משה ומשום זה א' שהיא בינה חוזרת לך כמו שבארו במשנה אלף בינה שהיא חוזרת לך בתשובה ותכנס בין ו"ו ותעשה וא"ו לקיים בך לישראל וברחמים גדולים אקבצך (ירמיה לא) ובתחנונים אובילים) משם ואילך יתקיים בך לא יתן לעולם מוט לצדיק.

באותו זמן יתקיימו בך שתי מצוות אחת הקם תקים עמו שניה עזב תעזב עמו הקם עם ו' עליונה משיח ראשון תקים עם ו' שניה עמו זה בן עמרם שעלית לבינה שהיא א'.

ואת מי הקם תקים את אות ה' שנפלה באלף החמישי אחר ע"ב כמנין עזוב תעזוב עמו עזוב ע"ב ז"ו וזה שבעים ושנים שמות ויסע ויבא ויט זה וא"ו מן והי"ו שם עזר ולא קימה וזהו עזב תעזב שם (שם יא) בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך שהם ישראל לקט שכחה ופאה לעני ולגר תעזב אתם כאן למדנו.

א' ואז הקם תקם (יהל אור). ר"ל שמ"ט שערים הוא מסטרא דבינה שנקרא אלף אלף בינה, והיא מתפשטת בתוך ב' ווי"ן ונעשית וא"ו ובכ"ז עדיין אינו בשלימות דעיקר הא' שהוא שער א' שער החמשים שהוא בינה עצמה שנק' אלף כנ"ל שמ"ט שערים שלה הוא בסוד התפשטות שלה למטה ושער הנ' הוא בה, וז"ש פעם שמרע"ה הוא בעד"א ופעם אמרו שהוא בבינה והוא בסוד מ"ט שערים הנ"ל שעליו נאמר ותחסרהו מעט מאלהים שאלהים הוא בינה מעט הוא מ"ט ע' והן ע' אנפין ומ"ט אנפין הידועים וז"ש "וצדיק מ"ט וכו'" שהצדיק הוא יסוד עדיין מ"ט כו' בשביל שאין בו אלא מ"ט שערים כמש"ו (יהל אור).

¹ "דמטה אחרת אית לך" מוסגר בדרך אמת.

² ר"ל שבפורקנא בתרייתא יתגלי ליה אילנא דחיי שער החמשים של בינה כנ"ל (יהל אור).

³ ר"ל ו"ברחמים א"קבצך ו"בתחנונים הוא ר"ת וא"ו והוא וא"ו הנ"ל (יהל אור).

⁴ ת"ת (יהל אור).

⁵ ומשיח אחרון (נוסף ביהל אור). צדיק (יהל אור).

⁶ ר"ל עמ"ו אותיות עמרם (יהל אור).

⁷ ר"ל בו נשלם וא"ו והן ג' מדרגות בינה ת"ת יסוד, וא"ו, משה משיח ראשון משיח אחרון, ואמר עם

ו' ר"ל עמו הוא אותיות עם ו' וקאי אשניהן אהקם ותקיים שניהם עם ו' (יהל אור).

⁸ אנ"י והי"ו (נוסף ביהל אור). שהן ג' קשרים רישא ושרשא וכו' דכלילן כלא (יהל אור).

ספר שמות

פקודא [מג] תליתאה וצריך לאחזרא עליהו דהא מסטרא דצדיק עני עזוב תעזוב (צדיק) עמו דא בן עמרם והאי איהו לעני ולגר תעזוב אותם גר אנת [כנוונא דקדמיתא] וכנוונא דאתמר בך בקדמיתא (בקדמיתא) עם עני (כדאתמר בך) (שמות יח ג) (כי) גר הייתי בארץ נכריה:

אבל [אקמה]¹ (אוקמוה) בדרגא דילך הקם ו' תתאה תקים עמו עם בן עמרם בדרגא עלאה דילך ותפארת במ"ה דילךו שמא מפרש בשלימו בתר ק' ק' [ד]הקם תקים ובגין דא הקם תקים² אשתאר ותיס (תם) מאי קא אחזי (בראשית כה כז) יעקב איש תם עמו עם בן עמרם יוקים הקם צדיק תקים תם:

פקודא בתר דא לפדות עבד עברי ואמה העבריה ליעד אמה העבריה לדון בקנין עבד עברי הענק תעניק לו הדא הוא דכתיב (שמות כא ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד [מאי שש שנים יעבד] ומאי קנין דיליה אלא בסתרי תורה מטטרוין עבד יהו"ה כליל שית סטריין³ [נ"א שמהן] בחושבן⁴ שית אתוון [דיליה] שית סדרי משנה ובהון אית ליה לבר נש למפלה למאריה למהוי ליה [עבד נמכר] ועבד למעבדו קנין כספו דכסף ימינא דאברהם חסד דרגא דיליה אורייתא מתמן אתיהיבת:

ומאן דאשתדל בה בגין לזכאה [בה] לעלמא דאתי אקרי קנין כספו עלמא דכסופא קנין על שם (שם יד יט) אל עליון קנה שמים וארץ (משלי ד ה) קנה חכמה קנה בינה [קנה לך ריבוי דברי תורה] וקנה לו דברי תורה רבוו בתר דקנה לו גאולה תהיה לו אית דאיהו קנוי ליה⁵ לעולם ואית דאיהו קנוי ליה שית שנין מאן דאיהו קנוי ליה לעולם כתיב ביה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם לית עולם אלא עולמו:

קמ"ב

של יובל דאינון חמשיין⁶ ודא קריאת שמע⁷ דתמן כ"ה כ"ה אתוון ערבית ושחרית [חמשיין תרעין דבינה] (נ' שערי בינה):

מצוה שלישיית וצריך לחזר עליהם שהרי מצד הצדיק עני עזב תעזב צדיק עמו זה בן עמרם וזהו לעני ולגר תעזב אתם גר אתה כמו שנאמר בך בתחלה עם עני גר הייתי בארץ נכריה.

אבל הקמה בדרגה שלך הקם ו' תחתונה תקים עמו עם בן עמרם בדרגה עליונה שלך תפארת במ"ה שלך השם המפרש בשלמות אחר ק' ק' של הקם תקים (ולכן הקם תקים) נשאר תים מה זה מראה יעקב איש תם עמו עם בן עמרם יוקים הקם צדיק תקים תם.

מצוה אחר זו לפדות עבד עברי ואמה העבריה ליעד אמה העבריה לדון בקנין עבד עברי העניק תעניק לו זהו שכתוב כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד מהן שש שנים יעבד ומהו קנינו אלא בסתרי תורה מטטרוין עבד ה' כולל ששה צדדים כחשבון שש אותיותיו ששה סדרי משנה ובהן יש לאדם לעבד לרבונו להיות לו עבד (ממכר) לעשות קנין כספו של כסף ימין שאברהם חסד הוא הדרגה שלו התורה נתנה משם.

ומי שמשתדל בה כדי לזכות לעולם הבא נקרא קנין כספו עולם הכסוף קנין על שם אל עליון קנה שמים וארץ קנה חכמה קנה בינה קנה לו דברי תורה רבו אחר שקנה לו גאולה תהיה לו יש שהוא קנוי (לו) לעולם ויש שהוא קנוי לו שש שנים מי שהוא קנוי לו לעולם כתוב בו ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם אין עולם אלא עולמו

של יובל שהם חמשים וזו קריאת שמע ששם כ"ה כ"ה אותיות ערבית ושחרית חמשים שערי בינה.

¹ הקמה (דפוס אמסטורדם).

² "ובגין דא הקם תקים" מוסגר בדפ"ק.

³ צה ע"א (הערת הזהר).

⁴ כחושבן (דפ"ו).

⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁶ ר"ל נ' תרעין דבינה כמש"ו (יהל אור).

⁷ ר"ל בק"ש ותפלה מרומז שני דרגין הנ"ל ר"ל דבק"ש הוא עבד נרצע שאין לו גאולה ע"י אחר שאין מוציא אותו אחר ידי חובתו אלא הוא בעצמו צריך לקרא אבל בתפילה מי שאינו בקי הש"ץ מוציא ידי חובתו, וק"ש הוא בדרגא דיובל נ' תרעין ואותו שעובד לעולם אין לו גאולה אבל בתפילה שהוא

ספר שמות

בתר דמיחד בהון בר נש לקודשא בריך הוא דאיהו עבד דיליה בעול תפלין על רישיה ואין דיליה רציעא פתיחא² למשמע קריאת שמע [דשמע] בכל לשון שאתה שומע³ דהיינו משמעות:

דמאן דפדיון דיליה תלויה בקריאת שמע דאיהו רוא דחמשיין לית [ליה] פדיון⁴ על [יד] אחרא בגלגולא דמרוצע הוא למאריה הכא⁵ לא אתמר⁶ (ויקרא כה מט) או דודו או בן דודו יגאלנו דבצלוחא דבר נש איהו כעבד דאתמר ביה (תפלה) שש שנים יעבד ואין עבודה אלא תפלה שש שנים יעבד שלש ראשונות ושלש אחרונות⁷ דשליח צבור אפיק ליה לבר נש ידי חובתו למאן דלא ידע לצלאה בהו דצדיק⁸ חי עלמין⁹ אתקרי בהו על שמיה בעי [נ"א בעז]¹⁰ צדיק גואל קרוב¹¹ [ונאמן] וותמן:

קרוב יהו"ה לכל קוראיו (תהלים קמה יח) [לנשברי לב וטב ליה¹² להאי בר] (וטב ליה לבר) נש (משלי כו י) שכן קרוב מאח רחוק דהיינו עמודא דאמצעייתא דאיהו בן יה דאסתלק לעילא דאיהו בינה דעולם דא עולמו של יובל דאיהו חמשיין אתון דיהודא דבעלמא דין יכיל בר נש למהוי ליה פדיון בצדיק שית שנין [דכליל] (וכליל) תלת קדמאין ותלת בתראין דצלוחא ו' זעירא אינון [נ"א איהו] שית שנין יעבוד:

אחר שמיחד בהם האדם את הקדוש ברוך הוא שהוא עבד שלו בעל תפלין על ראשו ואזנו נרצעה ופתוחה לשמע קריאת שמע הרי שמע בכל לשון שאתה שומע שהינו משמעות.

שמי שפדיונו תלוי בוקריאת שמע שהוא סוד של חמשים אין לו פדיון על ידי אחר בגלגול שרצוע הוא לרבנו כאן לא נאמר או דודו או בן דודו יגאלנו שבתפלת האדם הוא כמו עבד שנאמר בו שש שנים יעבד ואין עבודה אלא תפלה שש שנים יעבד ג' ראשונות וג' אחרונות של שליח צבור מוציא את האדם ידי חובתו למי שלא יודע להתפלל בהם שצדיק חי העולם נקרא בהם על שמו בעז צדיק גואל קרוב ונאמן (ושם).

קרוב ה' לכל קראיו וטוב לו לאדם שכן קרוב מאח רחוק שהינו עמוד האמצעי שהוא בן יה שהתעלה למעלה שהוא לבנה שעולם זה הוא עולמו של יובל שהוא חמשים אותיות היחוד שבעולם הזה יכול אדם להיות לו פדיון בצדיק ו' שנים שכולל שלש ראשונות ושלש אחרונות של התפלה ו' קטנה הוא שש שנים יעבד.

בדרגא דשש לפיכך יהיה לו גאולה ע"י אחר, ובשניהן הוא עבד בק"ש בעול תפלין וז"ש דאיהו עבד כו', וכן בתפילה עבד כמ"ש לקמן ואין עבודה כו' אלא שהן ב' מדרגות כנ"ל (יהל אור).

¹ ר"ל שהוא נרצע והוא עובד לעולם כנ"ל (יהל אור).
² שצריך שישמע לאזניו משא"כ בתפילה (ע"י מג"א סי' קא ובדברי רבינו שם וצ"ע) לפיכך בתפלה אינו נרצע אלא בשש (יהל אור).

³ ר"ל של"ת דשמע כתיב משמע אפילו ע"י אחר לכך אמר שאדרבה דקאי שצ"ל בעצמו (יהל אור).
⁴ כנ"ל (יהל אור).
⁵ והכא (דפ"ו).

⁶ ר"ל דגבי נרצע לא כתיב או דודו דל"ל פדיון ע"י אחר כנ"ל (יהל אור).
⁷ דבאמצעות אינון רק צרכי עולם הזה שמבקש פרס (יהל אור).

⁸ ר"ל דתפילה היא בדרגא דצדיק ח"י עלמין שלכך בה י"ח ברכות והיא ו' זעירא שכנגד זה ג"ר וג' אחרונות וק"ש בעד"א וזהו שמע ישראל ישראל סבא, ובו שית תיבות ו' דעד"א ועד"א סליק לבינה כמ"ש לקמן לפיכך נאמר שמע ששמיעה הוא בבינה וז"ש לעיל בכל לשון שכ"ל הוא בינה נ' תרעין (יהל אור).
⁹ עלמא (דפ"ו).

¹⁰ ר"ל דבעז בדרגא דצדיק כידוע ופלוני אלמוני בדרגא דעד"א דסליק לבינה וזהו פלוני שהוא אינו נגלה כ"כ כצדיק אלמוני דסליק לבינה ופלוני לא רצה לגאול ובעז גאל (יהל אור).
¹¹ כמ"ש קרוב ה' לכל קוראיו שבתפלה שהוא בדרגא דצדיק ה' קרוב לאדם נמצא בדרגא דצדיק ה' קרוב אל האדם (יהל אור).

¹² ר"ל כמו בועז אע"ג דפלוני היה יותר קרוב אע"פ כן טוב בועז לרות יותר מפלוני כנ"ל וכן בתפלה מלכות טוב לה יותר צדיק שהוא שכן לה וקרוב אצלה יסוד למלכות מאח שהוא עד"א שהוא אחי' ורחוק שנתעלם בבינה בעת הגלות דאשתאר חד כרוב כידוע ויסוד סמיק לה לעולם וכן ע"י צדיק יש לו לאדם גאולה בעולם הזה בשש כנ"ל והוא קרוב וע"י עד"א בעולם הבא וזהו שנתעלם בבינה וכן בק"ש ותפלה דבתפלה אית ליה פדיון ע"י אחר כמ"ש (יהל אור).

ספר שמות

אבל בעלמא דאתי דאיהו עולמו של יובל דתמן חמשין אתון דק"ש לית שליה צבור אפיק ליה מחובה בגין דלית ליה פדיון על ידי אחרים ובגין דא [שמע בכל לשון שאתה שומע ובגין דא] קא רמיז אס אין אני לי מי לי מ"י ודאי עולמו של יובל:

מיד דשמעו מלין אלין מארי מתיבתאן דהוו נחתי עם בוצינא קדישא פתחו ואמרו רעיא מהימנא [פי] שכינתא עלאה ותתאה דבתרווייהו קודשא בריך הוא פה אל פה מליל עמך בק"ש דאתמר ביה (תהלים קמט ו) רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם דהא ודאי י' רישא דחרבא דאסחר שפה דילך ו' לישנא דחרבא דילך ה' ה' [וי"ו בתרין שפון] ותרין פיפיות בתרין שפון [תרין שפון] דילך תרין פיפיות דיליה [והאי] [והא] ודאי שמא דמרך ממלל בפומך יו"ד ה"א וא"ו ה"א איהו במחשבתך דאפיק אלין [חדושיין] (חמשין) מפומך:

בודאי בגין מלין אלין אליהו אתעכב לעילא [ד]תפיס איהו דלא נחית לגבך דהא ובכמה עתרא הוה נחית לגבך ואיהו תפיס לעילא דלא נחית לגבך בגין דעניותא דילך איהו פרוקא ולישראל (דישראל) ובגין דא (בכמה עתרא הוה נחית לגבך ואיהו תפיס לעילא דלא נחית לגבך) משיחא אמר(ו) עד [נ"א בגין] דייתי עני והאי איהו דכתיב (ישעיה נג ה) ובחברתו נרפא לנו:

אמר לון אי הכי נעבד ליה התרה ויהא נחית לגבאי דחשיב [איהו] הוא גבאי מכל ממונא דעלמא והא אנא מחיל ליה! ושרי ליה ומתיר ליה אומאה ואתון אוף הכי שרו ליה ואי(ן) צריך התרה יתיר נשתדל [בהתרה] ובהתרתיה [בה תרת] דיהא נחית גבאי:

אמר ליה בוצינא קדישא שבועת יהו"ה איהי שכינתא² בת יחידה³ ולא למגנא תקינו תלת בני נשא למפטר ליה אלא [ד"ש] ושא [י"ש] דשבת תלת

אבל בעולם הבא שהוא עולמו של יובל ששם חמשים אותיות של קריאת שמע אין שליה צבור מוציא אותו ידי חובתו משום שאין לו פדיון על ידי אחרים ולכן שמע בכל לשון שאתה שומע ולכן רומז אס אין אני לי מי לי מ"י ודאי עולמו של יובל.

מיד ששמעו דברים הללו ראשי הישיבות שהיו יורדים עם המנורה הקדושה פתחו ואמרו רועה הנאמן פי השכינה העליונה והתחתונה שבשתייהן הקדוש ברוך הוא דבר עמך פה אל פה בוקריאת שמע שנאמר בו רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם שהרי ודאי י' ראש החרב שסובבת את השפה שלך ו' לשון החרב שלך ה' ה' שתי פיפיות בשתי שפתותיך והרי ודאי שם רבונך מדבר בפוך יו"ד ה"א וא"ו ה"א הוא במחשבתך שמוציא את החמשים הללו מפוך.

בודאי משום הדברים הללו אליהו התעכב למעלה שהוא תפוס שלא יורד אליך שהרי בכמה עשר היה יורד אליך והוא תפוס למעלה שלא יורד אליך משום שהעני שלך הוא גאולה לישראל ולכן אמר משיח עד שיבא עני וזהו שכתוב ובחברתו נרפא לנו.

אמר להם אס כך נעשה לו התרה וירד אלי שחשוב הוא לי מכל ממון של העולם והריני מוחל ומשחרר אותו ומתיר לו את השבועה ואף אתם התיירו לו ואם צריך התרה יותר נשתדל בהתרתו כדי שירד אלי.

אמר לו המנורה הקדושה שבועת ה' היא שכינה בת יחידה ולא לחנם תקנו שלשת בני אדם לפטר אותו אלא ש' של

¹ נמחק בדפ"ו.

² סוד השבועה שבמלכות, [כי כל השינויים כולם הם מהז"ת, בג"ד כפר"ת, שהם בדגש ורפה, כמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ז) ומהם הוא כל השינויים מחסד לדין ומדין לחסד, כפי קבלת המלכות מכל א' מהם. וכאשר מתגלה הרצון מלמעלה, שהוא מהג"ר, בקיום ההבטחה דכל הז"ת, ר"ל שלא ישתנה בשום אחד מהם, הנה זה נקרא בשם שבועה. וענינו הוא שהגילוי רצון דהג"ר מכריח על כל הז"ת שיתקיים הדבר עכ"פ גם בהסכם מדת הדין שבהם, וזהו לשון שבועה. והוראתו הוא כי נגזר הדבר גם בכל השבעה תחתונות כולם, שלא ישתנה בשום אחד מהם. והנה כל הדין דהז"ת הוא בהמלכות כמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ז שם), וזהו שאמרו ברע"מ (פנחס רנה ע"א, ומשפטים קטו ע"ב) כי שבועה הוא במלכות, כי בה הוא מציאות השבועה, שהוא הוראת על הסכם כל הז"ת, (דע"ה ח"ב קלז ע"א).

³ ר"ל בת של שבועת (יהל אור).

ספר שמות

ענפי אבהן בת יחידה שבועה דאשתתפת¹ [בה]
כורסייא ודאי] בהו:

ובודאי (ודאי) שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש² נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש והא אוקמוה במתניתין ולא עוד אלא יתיר אמרו נדרים על גבי שבועות עולין וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו³ וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך:

אמר לון ורעיא מהימנא מארי דמתיבתאן ידענא בכו דאתון ידעין אבל ההוא דמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית יחדש לון [חדושיין] דהא ודאי⁴ אמר קהלת (קהלת א ט) אין כל חדש תחת השמש אבל למעלה מן השמש יש לו ובסתרי תורה [אנא] בעינא למימר (תהלים פד יב) שמש ומגן יהוה אלהים [צבאות] בעלמא דיליה⁵ ולא בעלמא⁶ דהדיוט אף על גב דזה לעמת זה עשה האלהים מגו חשוכא נפיק נהורא:

ובודאי עלמא דאתי בינה איהי למעלה מהשמש דאיהו עמודא דאמצעיתא נדרים מתמן על גבי שבועה עולים וחלין על דבר שאין בו ממש בגין דשבועה איהו עלמא דין דלית ליה קיומא אלא על יסוד הדא הוא דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם:

קמז/א

וביה אומאה דכתיב (רות ג יג) חי יהוה שכבי עד הבקר דשכינתא תתאה כותל מערבי⁷ דיורא דיליה על שם דאיהו תל שהכל פונים בו⁸ כ"ו ת"ל יהוה כ"ו [ודאי] שכינתא אייהו⁹ תל דיליה על שם (שיר ה יא)

שבת שלשת ענפי האבות בת יחידה שבועה שהשתתפה (בה כסא ודאי) בהם.

בודאי שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש והרי פרשוה במשנה ולא עוד אלא יותר אמרו נדרים על גבי שבועות עולים וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך.

אמר להם רועה הנאמן ראשי ישיבות ידעתי בכם שאתם יודעים אבל אותו שמחדש בכל יום מעשה בראשית יחדש לכם חדושים שהרי ודאי קהלת אמר "אין כל חדש תחת השמש אבל למעלה מן השמש יש לו ובסתרי תורה אני רוצה לומר שמש ומגן ה' אלהים צבאות בעולם שלו ולא בעולם של הדיוט אף על גב שזה לעמת זה עשה האלהים מתוך החשכה יוצא האור.

ובודאי בעולם הבא בינה היא למעלה מהשמש שהוא עמוד האמצעי משם עולים נדרים על גבי שבועה וחלים על דבר שאין בו ממש משום שהשבועה הוא העולם הזה שאין לו קיום אלא על יסוד זהו שכתוב וצדיק יסוד עולם.

ובו שבועה שכתוב חי ה' שכבי עד הבוקר ששכינה תחתונה כתל מערבי הוא הדיור שלה על שם שהוא תל שהכל פונים בו כ"ו ת"ל ידו"ד כ"ו ודאי שכינה היא תל שלו על שם קוצותיו תלתלים שחרות

¹ ר"ל שבעת הוא אותיות שבת, חגת"ם ועוד ע', והוא כורסייא בע' אנפין כמש"ל ברע"מ יתרו (צב ע"ב) ור"ל עד שיתירו לה חג"ת (יהל אור).

² ע"י אריכות בסוף הספר. וע"י ספר הבהיר אות יג: ישב ר' בון ודרש מאי דכתיב (ישעי' שם) יוצר אור ובורא חושך, אלא אור שיש בו ממש כתיב בו יצירה, חשך שאין בו ממש כתיב ביה בריאה, ע"כ. אם כן דבר שאין בו ממש, היא מתייחס לפנימיות הענין שהוא מושרש בנינה, ולא במלכות, כמו השבועה.

³ ע"י פירוש לעיל נא ע"ב (הערת הזהר).

⁴ מביא ראיה ששבועה בשכינה (יהל אור).

⁵ ר"ל באצילות (יהל אור).

⁶ ביצירה ועשיה (יהל אור).

⁷ בשמועה הקודמת פירשנו היות השבועה חלה על דבר שיש בו ממש דהיינו היסוד, אמנם המלכות וכל הנמשך למטה ממנה הוא דבר שאין בו ממש, והכותל המערבי הוא כלל הרוחניות המתפשט למטה בעולם הנפרדים ועולם הגלגלים ועולם הגשמי, והטעם שבכללם נראו מכח הרוחניות היא, ובסתב קשר הנמצאים ממנו, הוא שוכן וחופף עליהם להעמידם ולקיימם, וז"ש "דשכינתא תתאה כותל מערבי בורא דיליה" מהעולם התחתון, וז"ש לעיל "דעלמא דין לית ליה קיומא וכו'" ואחר שנתאמת לנו ששכינתא תתאה וכותל מערבי ועולם הזה הם ג' דברים ושלתם א' כדפי' עתה בזה יתבאר פירש קיים העולם וכו' (אור יקר). ר"ל שכל בנינה ביה, וראיה להנ"ל, דל"ל קיומא אלא וכו' (יהל אור). יסוד הוא מערב כידוע (יהל אור).

⁸ בתל זה, קיבוץ כחות הנמצאים כולם, ובו מושרשים הכל, וכולם חיים ונשפעים ממנו, ולכך הכל פונים בו, והיינו תלפיות כענין הכפירים שואגים לטרף וכו' (אור יקר).

⁹ איהו (דפ"ו).

ספר שמות

קווצותיו תלתלים שחורות כעורב ואוקמוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות (קוץ) ד' מן אחד תל שהכל פונים בו והקוץ הזה אחוז בין א"ח ובין ד' זהו שכתוב כי כל בשמים ובארץ ותרגם יהונתן שאחוז בשמים ובארץ.

ועליו בארו בעלי המשנה בחגיגה על מה העולם עומד על עמוד אחד ששמו צדיק שנאמר וצדיק יסוד עולם ובודאי הוא ברית של שבועה שעליו עומדים א"ח ד' שהם שמים וארץ שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי א"ח שמים זהו שכתוב ואתה תשמע השמים ד' הארץ זהו שכתוב והארץ הדם רגלי.

ועליו בארו בעלי המשנה בחגיגה על מה העולם עומד על עמוד אחד ששמו צדיק שנאמר (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ובודאי איהו ברית דשבועה דעליה קיימין א"ח² ד' דאינון שמיא וארעא⁴ דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי א"ח שמים הדא הוא דכתיב (מ"א ח ל) ואתה תשמע השמים⁵ ד' הארץ הדא הוא דכתיב (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי:

ומשום שברית אחוזה בין שמים וארץ ובה שבועה זהו שכתוב חי ה' שכבי עד הבוקר מי שנשבע בשמו לשקר כאלו הרס את בנין השמים והארץ והחזיר את העולם לתהו ובהו שאם אדם יזיז הקוץ של ד' מן אחד ישאר אחר סמא"ל במקומו שקר וכאלו אותו איש בונה שמים וארץ על שקר ואמת עומד שקר לא עומד הרס הבנין ונפלו שמים וארץ.

ובנין דברית אחיד בין שמיא וארעא וביה שבועה הדא הוא דכתיב (רות ג יג) ה' יהו"ה שכבי עד הבקר מאן דאומי [בשמיא] לשקרא כאילו הרס בניינא דשמיא וארעא ואהדרר עלמא לתהו ובהו דאי בר נש יעדי קוצא דד' מן אחד (ו) ישתאר אחר סמאל באתריה שקר וכאלו ההוא בר נש בני שמיא וארעא על שקר וקושטא קאי שקרא לא קאי הרס בניינא ונפלו שמיא וארעא:

וזהו כאלו השליך משמים ארץ תפארת ישראל שמי נותן ארץ בשמים שאמר השליך משמים ארץ ודאי זו שכינה ותפארת עמה שלא נפרד ממנה בנפילתה לקיים בה אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ומנין לנו שאמת נפל עמה שכתוב ותשלך אמת ארצה ומי שנשבע אמת הוא מקיים א"מת מ"ארץ ת"צמח שהוא העמוד האמצעי שבו הבנין קיים זהו שכתוב בר"א אלהים א"ת ואחר כך השמים ואת הארץ.

והאי איהו כאילו (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל דמאן יהיב ארץ בשמים דקאמר השליך משמים ארץ אלא ודאי דא שכינתא ותפארת עמה⁷ דלא אתפרש מינה בנפילו דילה לקיים בה (ישעיה מב ח) אני יהו"ה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ומנלן דאמת נפל [עמה] (עליה) דכתיב (דניאל ח יב) ותשלך אמת ארצה ומאן דאומי קושטא הוא מקיים (תהלים פה יב) וא'מת מ'ארץ ת'צמחו (אמת מארץ תצמח) דאיהו עמודא דאמצעייתא דביה איהו⁸ קיימא בניינא הדא הוא

¹ שהכל מריקין בו (יהל אור).

² שכולל ט"ס כמנין א"ח (ט' גלגלים בשמים – מצאתי כתוב על הגליון) (יהל אור).

³ שד' הוא מלכות כידוע (מד' כנפות הארץ מצאתי כתוב על הגליון) (יהל אור).

⁴ עי' לקמן קעה ע"ב וח"ג שו ע"ב (לש"ו).

⁵ ת"ת שהוא כלל הו"ק, והוא נקרא אתה, וכמ"ש (מלכים א' ח לב) ואתה תשמע השמים, ואמרו בזוה"ק (משפטים קטז ע"א) כי הוא קאי על ת"ת שהוא כלל הו"ק, ושם נתגלה המאציל בשם הויה ב"ה וכנ"ל שער ז', ועל זה נאמר ואתה תשמע השמים, כי הוא נקרא שמים, וכמ"ש בזוהר שם, וכן בזוהר (ח"א דף רסב ע"ב, ובח"ב דף רעא ע"א), וכן אמרו בתיקונים (תיקון יט דף טל ע"ב), כי ת"ת שהוא כלל הו"ק, הוא נקרא אתה (הקדו"ש פח ע"ב).

⁶ שהוא נקרא ח"י עלמין (יהל אור).

⁷ בא לתרץ מ"ש לעיל ונפלו שמיא כו' (יהל אור).

⁸ ר"ל באמת (יהל אור).

ספר שמות

דכתיב (בראשית א א) וברא' אלהים' את'! (ברא' אלהים את) ולבחר (את) השמים ואת הארץ:

ובגין דשבועה איהו בניינא דעלמא דא לית ליה קיומא בלא יסוד דבר שיש בו ממש נדר דאיהו עלמא דאתי על גבי שבועה סליקת ואיהי חלה על דבר שאין בו ממש דלא צריכה יסוד לקיימא עליה דאיהו ברית דביה תשמיש המטה ובגין דא ביום הכפורים עלמא דאתי דביה תקינו כל נדרי אסור בתשמיש המטה:

תמן אות² ברית [י] איהי תגא³ על ספר תורה צדיק כמה דאוקמוה העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש המטה אלא צדיקים יושבים ועטרוניהם בראשיהם⁴:

ובגין (דלית) [דאית]⁵ שמוש בעלמא ודין (דאתי) בתגא אוקמוה [מארי מתניתין] (מכל מקום) כל המשתמש בתגא חלף דתגא [עלמא דין איהו] ובעלמא דין איהו [לתתא עלמא איהי לתתא] נקודה שמושא דאתון אבל בעלמא דאתי לית שמושא באתון ובגין דא ספר תורה⁶ לית [ביה] נקודה באתון אלא תגא⁷ [חלף] ובגין דא מאן דמשתמש בספר תורה חלף⁸ והכי מאן דמשתמש במי ששונה⁹ הלכות עליה אוקמוה רבנן דאשתמש בתגא חלף:

אתו כלהו מארי [מתניתין] [מתבתאן] ואשתטחו קמיה ואמרו ודאי קודשא בריך הוא מליל בפומך וליה אנן סגדין ואנן אשתמודעין במלין אלין דלית ילוד אשה אחרא בר מינך יכיל למללא לון ודאי מלין אלין קא סהדין בך דאנת הוא דאתמר ביה (במדבר יב ח) פה אל פה¹⁰ אדבר בו לית לעכבא לאליהו גבך אלא לפייסא ליה לקודשא בריך הוא לנחתא ליה לגבך מליא עתרא מלייא סגלות לגבך:

ומשום ששבועה היא בנין של העולם הזה אין לו קיום ללא יסוד דבר שיש בו ממש נדר שהוא עולם הבא עולה על גבי שבועה והוא חל על דבר שאין בו ממש שלא צריכה יסוד לעמוד עליו שהוא ברית שבו תשמיש המטה ולכן ביום הכפורים העולם הבא שבו תקנו כל נדרי אסור בתשמיש המטה.

שם אות ברית י' היא תג על ספר תורה צדיק כמו שבארוה העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש המטה אלא צדיקים יושבים ועטרוניהם בראשיהם.

ומשום שאין שמוש בעולם הזה בתג בארו בעלי המשנה כל המשתמש בתגא חלף שתג למטה הוא בעולם הזה הנקדה שמוש האותיות אבל בעולם הבא אין שמוש באותיות ולכן בספר תורה אין נקוד באותיותיו אלא תגים ולכן מי שמשמש בספר תורה חולף וכך מי שמשמש במי ששונה הלכות עליו בארו רבותינו שהמשמש בתגא חולף.

באו כל ראשי הישיבות והשתטחו לפניו ואמרו ודאי הקדוש ברוך הוא מדבר בפין ולו אנו משתחיים ואנו מכירים בדברים הללו שאין ילוד אשה אחר פרט לך שיכול לדבר אותם ודאי שהדברים הללו מעידים בך שאתה הוא שנאמר בו פה אל פה אדבר בו אין לעכב את אליהו אליך אלא לפיס את הקדוש ברוך הוא שיוריד אותו אליך מלא עשר ומלא סגלות אליך.

¹ ס"ת אמת (יהל אור).

² ברית הוא יסוד ואות ברית הוא מלכות עטרת יסוד כמ"ש ברע"מ בראשית, וכאן הוא תחת יסוד אבל שם ע"ג יסוד (יהל אור).

³ שס"ת הוא בדרגא דיסוד (יהל אור).

⁴ תגא הנ"ל (יהל אור).

⁵ דאית (יהל אור). ר"ל בעולם הזה היא למטה נקודה תחת ס"ת, ונקודין משמשין לאותיות, ולפיכך יש תשמיש בעלמא הדין. אבל בעולם הבא הוא תגא ותגא אין משמשין לאותיות, לפיכך אין תשמיש שם, ולפיכך דאתשמיש בתגא חלף, נטרד מעולם הבא שאין שם שימוש כנ"ל (יהל אור).

⁶ דאתייהבית מבינה, אבל בע"פ אמרו, מלכות תורה שבעל פה (יהל אור).

⁷ תגין (דפ"ו).

⁸ כמ"ש המשתמש בכתרה של תורה וכו' (יהל אור).

⁹ שהוא ס"ת (יהל אור).

¹⁰ ר"ל שכינה עילאה ותתאה, לפי שכל המאמר טובב עליהן, וכן מאמר הנ"ל דעבד עברי, שני מדרגות של העבדים, דצדיק הוא בשכינתא, כמ"ש דבעלמא דין כו' שהוא מלכות, ולפיכך אמר שם פי שכינתא כו' (יהל אור).

ספר שמות

רעיא מהימנא עבד נאמן לגבך עבד עברי (דברים טו יד) הענק תעניק לו הענק ליה תעניק לבנוי במלין גניזין אלין (שם) ומגרנדך גרנה של תורה דילך מיקבך¹ ובגרין (גרין) ויקב² קרא ממלל כמה דאוקמוה [מארי מתניתין בפסולת ובגרין] (מכל מקום בפסולת גרין) ויקב הכתוב מדבר:

יקב³ יחוד קדושה ב'רכה דקודשא בריך הוא ודא שכינתא דאיהי ברכה דקודשא בריך הוא⁴ מימינא ואיהו⁵ קדושה משמאליה ואיהו⁶ יחודיה באמצעיתא וקודשא בריך הוא הכי וסלקין (סלקן ליה) אתווי דיליה יב"ק⁷ כגונא:

קמז/ב

דא הקב"ה [בחשבון] יב"ק:

ומאן דאיהו בקי⁸ בהלכה דיליה דאיהי שכינתא קודשא בריך הוא [איהי עמיה בנינה] (עמיה דבגיניה) לא יזוז מניה [לעלם] [לעולם] דאית הלכה? דאיהי נערה [דיליה] (דיליה) מסטרא דנער ובגיניה אתמר הלכה [כפלונין] (כפלים) אבל הלכה דילך רעיא מהימנא איהי דאתמר בה הלכה למשה מסיני מפי הגבורה¹⁰ יהיב לך קודשא בריך הוא ברתא דיליה:

ובגין דא על הלכות אחרנין אתמר (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל (ואת עלית על כלנה) על הלכה דילך אתמר ואת עלית על כלנה [דאתגברת] (דאת גברת) על כלנה בגבורה (שופטים ו יב) יהו"ה עמך גבור החיל¹¹ [אתתקין¹²] [אתקין] (אתקן) בך

רועה הנאמן עבד נאמן אליך עבד עברי העניק תעניק לו העניק לו תעניק לבנוי בדברים הגנוזים הללו ומגרנדך גרנה של התורה שלך ומיקבך בגרין ויקב הכתוב מדבר כמו שבארו בעלי המשנה בפסולת גרין ויקב הכתוב מדבר.

יקב יחוד קדושה ב'רכה של הקדוש ברוך הוא וזו השכינה שהיא ברכה של הקדוש ברוך הוא מימין והיא קדושה משמאלו והיא יחודו באמצע וכך עולות אותיותיו של הקדוש ברוך הוא יב"ק כמו

זה הקב"ה בחשבון יב"ק.

ומי שהוא בקי בהלכה שלו שהיא השכינה הקדוש ברוך הוא עמו שבשכינה לא יזוז ממנו לעולם שיש הלכה שהיא נערה שלה מצד של נער ובגללה נאמר הלכה כפלונין אבל ההלכה שלך רועה הנאמן היא שנאמר בה הלכה למשה מסיני מפי הגבורה נתן לך הקדוש ברוך הוא את בתו.

ולכן על הלכות אחרות נאמר רבות בנות עשו חיל על הלכה שלך נאמר ואת עלית על כלנה שהתגברת על כולם בגבורה (שופטים ו) ה' עמך גבור החיל

¹ ומיקבך (דפ"ו).

² נ"ל שצ"ל בפסולת גרין כו' ור"ל אותה שנחצב' מגרין ויקב והיא השכינה כמש"ו (יהל אור).

³ קיט ע"א רסב ע"א (הערת הזהר).

⁴ וכן בפרשת עקב רעב ע"ב (לש"ו).

⁵ ואיהי (דפ"ו).

⁶ ואיהי (דפ"ו).

⁷ ג' שמות הנז' שהם אהיה הויה אדני, והם בגימ' יב"ק (זהר ח"ג רטז ע"ב), וז"ס ויעבר את מעבר יב"ק, כי דרך ג' שמות אלו עובר ונמשך השפע מתחילת האצילות עד סופו (שעה"כ ח ע"ד), ענין גרון, הנה נתבאר אצלינו כי הוא ג"פ יב"ק, שהוא בחינת המוחין דקטנות שהם שם אלקים, ובחינת המוחין דגדלות הנקרא שם הויה. ובהיותם מתלבשין ביחד זב"ז בתוך הגרון, שהוא מעבר צר, אז נקרא הגרון מעבר יב"ק, שהוא מעבר של שם הויה ואלקים שעולים בגימ' יב"ק (שעה"כ כא ע"ב), הנקודות דמלך מלך הוא גימטריא קי"ב, שהוא סוד יב"ק, יחוד ברכה קדושה, שהם בדעת, כי הדעת שהוא הקו האמצעי שם הוא היחוד, והוא כולל הב' קוין דימין ושמאל שהם ברכה וקדושה, וכמ"ש בפ' משפטים (דף קטז סע"א) ופ' עקב (דף רעב ע"ב) ובכ"מ בזוהר ותיקונים, וע' רע"מ פנחס (דף ריז רע"א). וכן הוא גימטריא הויה"ה אלהים, שהוא כללות החו"ג, שהם בדעת (ביאורים ח"א נה ע"ג).

⁸ בקי"י (דפ"ו).

⁹ דאית הלכות – ר"ל הלכות פסוקות שהן מסטרא דנער (יהל אור).

¹⁰ ר"ל, מלכות מסטרא דגבורה נחצבת, דתורה שבכתב מסטרא דחסד, ושבע"פ מסטרא דגבורה (יהל אור).

¹¹ ר"ל, שהוא גבור, על הבנות עשו חיל (יהל אור).

¹² אתתקף (דפ"ו).

¹³ שגבורה נתקן ע"י (יהל אור).

ספר שמות

ואשלים בניינא דמלכא [דאיהו הוא] ואיהו [דאיהו] בני בניינייה על פומך [ועל ירך זכאה הולקך]:
פתח רעיא מהימנא ואמר (בראשית מח יד) המלאך הגואל אותי מכל רע דאיהי שכינתא¹ דאתמר בה (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים² יברך לכו בעלמא דאתי³ וידגו לרב⁴ בקרב הארץ⁵ בעלמא דין⁶ למהוי שלמנותכון⁷ בתרין עלמין דאתון חייין דמאן דאיהו מעלמא [דאתי] [דא חי] אתקרי [ע"ש דאתמר בה] (כמה דכתיב) (משלי ג יח) עין חיים היא למחזיקים בה⁸ חיים תמן חיים⁹ הכא:

מה דלאו הכי מאן דאיהו¹⁰ מלובש באלין קליפין דעור ובשר ועצמות וגידיים דגופא שפלא דרוחא הוא [מת תמן מה מיתא] [מית תמן מה מיתא] (מיתא הוא מיתא) תמן מה מיתא לא חמי ולא שמע ולא ממלל ולית ליה תנועה בכל אברין דיליה הכי רוחא לא חזא דלעיל מניה דאתמר באורייתא עליהו דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים:

ודכמהו (וכמה) מלאכין אזלין עמיה דאתמר בהון (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך ולית ליה רשו בהאי גופא לאסתכלא בהון ולמשמע בקליהון דאינון וחיון דאשא¹¹ (אשא דחיון) ממלל ומקדשן ומברכין ומיחדן (ומברכין) לקודשא בריך הוא עם ישראל כחדא כל שכן [לושכינתא] דאיהי עלייהו כל

נתקן (נתחזק) כך והשלים בנין המלך והוא בונה בנינו על פיך ועל ירך אשריך.
פתח הרועה הנאמן ואמר המלאך הגאל אתי מכל רע שהיא השכינה שנאמר בה ויסע מלאך האלהים יברך אתכם בעולם הבא וידגו לרב בוקרב הארץ בעולם הזה שתהיה שליטתכם בשני עולמות שאתם חיים שמי שהוא מהעולם הזה נקרא חי ככתוב עין חיים היא למחזיקים בה חיים שם חיים כאן.

מה שאינו כך מי שהוא מלובש בקליפות הללו של עור ובשר ועצמות וגידיים של הגוף השפל שהרוח מתה שם מה המת לא רואה ולא שומע ולא מדבר ואין לו תנועה בכל איבריו כך הרוח לא רואה למעלה ממנה שנאמר עליהם בתורה דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים.

שכמה מלאכים הולכים עמו שנאמר בהם כי מלאכיו יצוה לך ואין לו רשות בגוף הזה להסתכל בהם ולשמע בקולם שהם חיות של אש מדברות ומקדשות ומברכות ומיחדות את הקדוש ברוך הוא עם ישראל כאחד כל שכן את השכינה

¹ היא שכינה ונקראת מלאך כדפי' בינוקא, שהיא שלוחא מאבא ואימא להנהגת התחתונים, והיא נקראת שמיר"ה מפני שהיא נמצאת עם ישראל בגלותן לשומרם, מפני שעל ידה אין קלי' שולטות בישראל, גם היותם משוקעים בעמקי הבור, וזהו שאמר "הגואל אותי מכל רע" (אור יקר).

² הרע"מ פירש על גאולת מצרים, וזהו שאמר "ויסע מלאך האלהים", ירצה הבניה, והיא שליח מהבינה אימא כדפי', ולכך יש לה כח לברך בעלמא דאתי (אור יקר)

³ שהוא גן עדן עליון למטה מכסא הכבוד מושפע מהבינה על ידי המלכות (אור יקר). שבינה משם הברכה שהיא נקראת ברכה (יהל אור)

⁴ לכוון (אור יקר).
⁵ אין ברכה זו גמשית בבנים כדגים עם היות שזה תועלת לצדיק עסק בניו ובניו בניו במצוות ובתורה והוא למעלה מתעטר עכ"ז נ"ל הכוונה באומרו "וידגו" כדפירשו בתיקון דתלמידי חכמים בימא דאורייתא כנוני ימא, ועתה שהיה עיקר כוונת קיבוצם ורשות הניתן להם להיותם מחברים חיבור זה והיותם מתגלים למטה אל התחתונים בישיבת רשב"י וחבריו לעשות סעד וסמך לשכינה בגלותה ועזרתם למעלה בסודות התורה דהיינו שירבו כדגים בים התורה וזהו שאמר "וידגו לכוון וכו'" (אור יקר).

⁶ בסוד הנשמות שהם יורדות ומתלבשות בעולם הזה וכו' בקלין דאורייתא (אור יקר). וזהו בקרב הארץ (יהל אור).

⁷ כמ"ש (יבמות צו ע"ב וש"מ) אגורה באהלך עולמים, וכי אפשר לדור בב' עולמים כו' [אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, יהי רצון שיאמר דבר שמועה מפי בעוה"ז. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר] שהוא חי בקבר וזהו בקרב הארץ בתוכה (יהל אור).

⁸ ע"ש דאתמר וכו' – ר"ל כי חיים בבינה כידוע (יהל אור).

⁹ ר"ל לכך נאמר חיים לשון רבים (יהל אור).

¹⁰ ר"ל בגוף (יהל אור).
¹¹ ר"ל שאמר שהמלאכים נקראו חשמ"ל, חיות אש ממללות, והן הולכין עמו ואינו שומר קולם בעודו מלבוש בגוף (יהל אור). פא ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

שכן קודשא בריך הוא דאיהו לעילא מן שכינתיה [דבה] (דביה) מקבל צלותין דישראל:

ובגין חובין הוו מתלבשין באלין קליפין וכגוונא (דכוונא) דאדם¹ [ד]חובי אבהתהון² בידהון והאי איהו דאוקמוה מארי מתניתין כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם ובגין אלין קליפין דחובין אמר קרא (ישעיה נט ב) כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם ובגין אלין קליפין קודשא בריך הוא מתכסיא בכמה גדפין³ דאתמר בהון (שם ו ב) [בשתיים יכסה פניו] ובשתיים יכסה רגליו וגו':

לעתיד לבא (שם ל כ) ולא יכנף⁴ עוד מוריך והוי עיניך רואות את מוריך⁵ דאתון [ואתון] בהאי עלמא דלית לבון קליפין ועורין אית לבון רשו לאסתכלא בבני עלמא ובני עלמא לית⁶ לון רשו לאסתכלא בכו ובגין דא עלייכו אתמר דאתון חיין ועלמא דלכון עולם החיים אבל עלמא שפלא דא עולם המתים [דכלהון מתים נ"א דכל ימות דאומין דעלמא] וכל אלהות דעלמא מלעבדי יהו"ה (דאלהות מבלעדי יהו"ה) כלהון מתים:

אמר אליהו רבי שמעון (בוצינא קדישא) [רעיא מהימנא] עם כל דא דאנת⁷ לא ויכיל לאסתכלא (אסתכלת) בבני עלמא דאתי בעינין ולא במלאכיא כל שכן בקודשא בריך הוא ובשכינתיה אבל בעין השכל דלבך את חזי ובכלא (דכלא) בבני עלמא דאתי ובמלאכין ובקודשא בריך הוא ושכינתיה דסחרין לך ובגין דא אמר שלמה⁸ דכתיב ביה (מ"א ה יא) ויחכם מכל האדם (קהלת א מז) ולבי ראה הרבה חכמה ודעת:

שהיא עליהם כל שכן הקדוש ברוך הוא שהוא מעל לשכינתו שבה הוא מקבל את תפלות ישראל.

ומשום החטאים היו מתלבשים בקלפות הללו כמו שאדם שחטאי אבותיהם בידיהם וזהו שבארו בעלי המשנה כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם ומשום הקלפות הללו של החטאים אמר הכתוב (ישעיה נט) כי אם עונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלהיכם ובשביל הקלפות הללו הקדוש ברוך הוא מתכסה בכמה כנפים שבהם נאמר בשתיים יכסה פניו ובשתיים יכסה רגליו וגו'.

לעתיד לבא (שם ל) ולא יכנף עוד מוריך והוי עיניך ראות את מוריך שאתם בעולם הזה שאין לכם קלפות ועורות יש לכם רשות להסתכל בבני העולם ולבני העולם (אין) יש רשות להסתכל בכס ולכן עליכם נאמר שאתם חיים ועולמכם הוא עולם החיים אבל העולם השפל הוא עולם המתים שכל אלהות של אומות העולם מבלעדי ה' כולם מתים.

אמר לו רבי שמעון (המנורה הקדושה) (רועה הנאמן) עם כל זה שאתה לא יכול להסתכל בבני העולם הבא בעינים ולא במלאכים כל שכן בקדוש ברוך הוא ושכינתו אבל בעין השכל של לבך אתה רואה את כל בני העולם הבא ובמלאכים ובקדוש ברוך הוא ושכינתו שמקיפים אותך ומשום זה אמר שלימה שכתוב בו (מלכים א' ה) ויחכם מכל האדם "ולבי ראה הרבה חכמה ודעת.

¹ ר"ל שנתלבש בכתנות עור (יהל אור).

² ר"ל מעשה אדם הראשון, שמרכיבין טוב ברע בעונותם, והוא עץ הדעת טו"ר, ולפיכך אינן זוכין לידי עץ החיים (יהל אור).

³ ר"ל שרפים עולם המלאכים שמשיגין משם ידיעתו (יהל אור).

⁴ לשון כנפיים (יהל אור).

⁵ הבינה אשר היא העולם של האצילות כנז', והוא כולו אלהות גמור, אשר לית מחשבה תפיסא ביה, ולא אתגליא אלא רק לעתיד, וכמו שאמרו במדרש הנעלם (תולדות דף קלה ע"א) ביומא דיחדי קב"ה בעובדוי זמינין אינון צדיקיא למינדע ליה בלבהון, וכדין יסגי סכלתנו בלבהון כאילו חזו ליה בעינא הה"ד ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה. וכן נאמר (ישעיה ל כ) ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך, וכמ"ש בזוה"ק (משפטים דף קטז ע"ב, ופנחס דף רכב ע"ב), לכן משום כ"ז נקרא בינה בשם עלמא עלאה ובשם עלמא דאתי ובשם עלמא דאתכסיא (ביאורים ח"א נט ע"ד).

⁶ "ס"א לית" דפ"ו.

⁷ ר"ל בחיך שאפילו מרע"ה אין יכול לראות בעין הגשמי בחייו, מ"מ חילוק בינו לשאר בני אדם, שמ"מ ראה בעין השכל את הכל כמש"ו (יהל אור).

⁸ ר"ל ראה שבעין השכל שייך ראייה לחכם (יהל אור).

ספר שמות

אבל בנבואה¹ לית [לכו] (ליה)² רשו לאסתכלא ביה [כ"ש] נביא³ בעין השכל אלא בעינין⁴ דאיהי מראה וחזיון דעינין הדא הוא דכתיב (במדבר יב ו) במראה אליו אתודע ועוד בחזיון לילה מראה ביממא חזיון בליליא וכלא בעינין ולא בעין השכל דלבא ועינין אינון⁵ תרי סרסורי דלבא ומשמשין דיליה ואיהו מלכא (בינייהו) [לגבייהו] ובגין דא חכם עדיף מנביא והכי הוא תרין אודנין תרין שמשי דלבא:

ובגין דא אוקמוה רבנן הלב רואה והלב שומע ולא עוד אלא דאתמר בלב הלב מבין הלב יודע (שמות לא ו) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה הרי חכמה ותבונה ודעת בלבא דבהון אתעבידו שמיא וארעא ותהומין ובהון אתעביד משכנא:

ק"ז/א

הדא הוא דכתיב (שם לא ג) ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת מה דלית כולי האי בעינין:

ורעיא מהימנא מאן דכולי האי בלביה יתיר חזי מן נביא כל שכן מחשבתא דילך⁶ דלית לה סוף ובה תסתכל⁷ בההוא דלית ביה סוף מה דלא⁸ הוה לך רשו בקדמיתא לאסתכלא בעינין⁹ הדא הוא דכתיב (שם לג כג) וראית את אחורי ופני לא יראו¹⁰:

אלין טפשי¹¹ דלבא אינון מתין וסומין באלין קליפין אבל לגבך¹² לאו אינון¹³ חשיבין כלום ולא

אבל בנבואה אין רשות להסתכל בו (כל שכן) נביא בעין השכל אלא בעינים שהיא מראה וחזיון העינים זהו שכתוב במראה אליו אתודע ועוד בחזיון לילה מראה ביום חזיון בלילה והכל בעינים ולא בעין השכל של הלב והעינים הן שני סרסורי הלב ומשמשים שלו והוא מלך ביניהם (אליהם) ולכן חכם עדיף מנביא וכך הם שתי האזנים שני שמשי הלב.

ומשום זה פרשוה רבותינו הלב רואה והלב שומע ולא עוד אלא שנאמר בלב הלב מבין הלב יודע ובלב כל חכם לב נתתי חכמה הרי חכמה ותבונה ודעת בלב שבהם נעשו שמים וארץ ותהומות ובהם נעשה המשכן

זהו שכתוב ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת מה שאין כל זה בעינים.

ורועה הנאמן מי שכל זה בלבו רואה יותר מנביא כל שכן מחשבתך שאין לה סוף ובה תסתכל באותו שאין לו סוף מה שלא היתה לך רשות בראשונה להסתכל בעינים זהו שכתוב (שם לג) וראית את אחורי ופני לא יראו.

טפשי הלב הללו הם מתים ועורים בקלפות הללו אבל אליך אינם חשובים לכלום ואינם מפסיקים בינך לבין הקדוש

¹ ר"ל מצד החכמה יכול להסתכל אבל מצד הנבואה אין יכול להסתכל אפילו בעין השכל ולפיכך חכם עדיף מנביא כמ"ש (יהל אור).

² לכו (דפ"ו).

³ ר"ל כ"ש שאר נביאים שאין יכולין להסתכל בעין השכל, ואמר כ"ש נביא, ר"ל נביא לבד שאפילו בעין השכל דחכמה לא השיגו וכ"ש בנבואה (יהל אור).

⁴ ר"ל ומה שראו הנביאים מראות בעינין הגופניים ראו, ולא שראו ראייה ממש שאפילו מרע"ה לא ראה כלל בעינין כנ"ל, אלא בחזיון דעינין כמ"ש שראו באספקלריא דלא נהרא, אבל מרע"ה לא ראה כלל בחזיון, כמ"ש שראה באספקלריא דנהרא, לפיכך לא ראה כלל בנבואה וז"ש כי לא יראני וכו' (יהל אור).

⁵ והוא ראייה שראית הלב משובח מראית העין (יהל אור).

⁶ המתפשטת בכל מחשבות החכמים הנמצאים בגוף (אור יקר).

⁷ ר"ל בעין השכל דחכמתו אסתכל בחייו (יהל אור).

⁸ ר"ל אע"פ שבעינין לא יכול להסתכל ואמר בקדמיתא לאפוקי לאחר פטירתו כידוע (יהל אור).

⁹ כלומר ענין זה רשאי בהשגת העיון המחקרי בתורה ואינו רשאי בהשגה הנבואית "וראית את אחורי", השיג הדברים המשתלשלים ממני ממדרגת הנבואה ולמטה, אמנם פני שהם מעלות המתעלות על מדרגת הנבואה וכל שכן בסבתם (אור יקר).

¹⁰ וזהו שתרגם "ותחזי ית דבתרא" (אור יקר).

¹¹ כלומר אם יש לך לגנות הגשמות הוא דווקא בעמי הארץ (אור יקר). ר"ל אע"פ שמשנה רבינו ע"ה מתעלם בכל ישראל, מ"מ טפשין שבהן אין מעכבין אותו שלפי רוב גדולתו אין חשויבין כנגדו להפסיק כמו קליפה קטנה על אדם גדול (יהל אור).

¹² שהם תלמידי חכמים שאתה מתפשט בהם אין החומר מפסיק שהם הקלי' (אור יקר).

¹³ ואינם מונעות ההשגה בקב"ה הת"ת ושכינתיה מלכות (אור יקר).

ספר שמות

מפסיקין בינך ולבין (ובין) קודשא בריך הוא ושכינתיה וכל בני העולם הבא והמלאכים שכך יכנס אליך באותם חלונות של העינים והאזנים ונקבי החטם והפה כמו מלך שנכנס בכסוי לחדרי חדרים לדבר עם בנו ומשום זה מתפללים ישראל בו בתפלתם אתה חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב ואין כל דבר נעלם ממך.

והינו מה שאמר שלימה משגיח מן החלונות וגו' ואלה הם החלונות של עיניים ואזנים ונקבי החטם והפה בשבעת הנקבים הללו עולה הנשמה בשבעה מיני בשמים וכך התפלה עולה בשבעה הבשמים הללו שהם נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים באותו זמן שכך התפלה עולה מקטרת מר וכו' הקדוש ברוך הוא שואל עליה מי זאת עלה מן המדבר וגו' מקטרת מר ולבנה וגו' מי זאת ודאי מצד של מ"י היא ודאי בינה כלולה משבעה מיני בשמים.

[והרי איהו רזא] (והיינו) דאמר שלמה (שיר ב ט) משניה מן החלונות וגו' ואלין אינון חלונות דעיינין ואודנין ונקבי חוטמא ופומא [באלין] (ואלין) שבעה נוקבין נשמתיה [נ"א נשמתא] סליקת בשבעה מיני בוסמין והכי צלותא סליקת באלין ושבעה בוסמין דאינון (שם ד יד) נרד וכרכם⁵ קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים בההוא זמנא דצלותא הכי סליקת מקטרת מר (ולבונה) וכו' הקדוש ברוך הוא שאיל עלה (שם ג ו) מי זאת עולה מן המדבר מקטרת מר ולבנה וגו' מי זאת ודאי מסטרא דמ"י (דמי) איהו ודאי בינה כלילא משבעה מיני בוסמין:

וזו קריאת שמע כלולה מחמשים שערים שהם כ"ה כ"ה כלולה משבע ברכות בשחר שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב שתים לפניה ושתיים לאחריה והגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד עד לך ה' הממלכה שהיא מלכות שהיא כלולה משלשה בשמים מקטרת מר זה כתר ולבנה זו חכמה מכל אבקת רוכל זו בינה קום והשלם את מצוות רבונוך.

ודא קריאת שמע כלילא מחמשים תרעין דאינון כ"ה כ"ה כלילא משבעה ברכאן בשחר שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב שתים לפניה ושתיים לאחריה ואינון (ד"ה א כט יא) הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד עד לך יהו"ה הממלכה דאיהי מלכות ודאיהו כלילא מתלת⁶ בוסמין מקטרת מר דא כתר⁷ ולבונה דא חכמה מכל אבקת רוכל⁸ דא בינה קום אשלים [פקודין דמרך] (פקודא דמרך):

לא תהיה אחרי רבים לרעות וגו' אחרי רבים להטות אחרי רבים להטות לית רבים פחות משלשה⁹ ואי לית בית דין¹⁰ בשלשה לית להטות

לא תהיה אחרי רבים לרעות וגו' אחרי רבים להטות אחרי רבים להטות אין רבים פחות משלשה ואם אין בית דין בשלשה אין להטות אחר דינו בית דין שכינה בשלשה שלש חיות המרכבה שלה והיא

¹ נשמות חצובות מתחת כסא הכבוד דהיינו בהיכל קודש הקדשים (אור יקר).

² הם הנוצרים ממטטרין ולמטה עד סוף היכל לבנת הספיר (אור יקר).

³ ר"ל במילולו וראייתו וכל שימושיו בז' נקבים שריא שכינתא וכל משריין (יהל אור).

⁴ אל תוכיות הלב, והנביא הוא יוצא בכח הראות חוץ מגופו ורואה, והחכם דרך מה שרואה ושומע ומריח ומדבר משיג בהשכלת הלב, דהיינו שיכנס אליו בשכל ההשגה והוא השגה פנימית (אור יקר).

⁵ וראשי בשמים לא חשיב שהוא כלל כל הבשמים והוא בג"ר, כח"ב, שהן ראשים, והן כלל כל האצילות כידוע (יהל אור).

⁶ קאי על בינה שהיא ג"כ כלילא מתלת (יהל אור).

⁷ אע"ג דמור ולבונה קא חשיב למעלה בז"ת היינו מצד שרשם בג' ראשונות (יהל אור).

⁸ שהיא כלל כלילא כנ"ל (יהל אור).

⁹ כי כשאומר ימים שנים וכן כל לשון רבים שמורים על הפעולה כגון אם יאמרו אחריהם להטות היו שנים אמנם אומר אחרי רבים הוסיף אחד והם ג' וכן ימים שנים רבים ג' (אור יקר)

¹⁰ ר"ל ז"ש אחרי רבים דווקא להטות (יהל אור).

ספר שמות

בתר דיניה¹ בית דין שכינתא בשלשה תלת חיון² דמרכבתא ודילהו (דיליה) ואיהי דין תורה³ דין אמת⁴ עמודא דאמצעייתא וכל דיין דלא דן דין אמת לאמתו [דאיהו אמת] (דא איהו) כאילו אשליט סמא"ל בעלמא (דניאל ח יב) ותשלך אמת ארצה ואפיל שכינתא עמיה ויקים גיהנם בת זוגיה דסמא"ל עם סמא"ל באתר דדין אמת ויקים שפת שקר⁵ דין אמת עמודא דאמצעייתא שפת שקר גיהנם וסמא"ל⁶:

ובגין דא כד דיין דן דין גיהנם פתוחה לפניו משמאלו בת זוגיה דסמא"ל וחרב על צוארו מלאך המות סמא"ל מאחוריו ומעלו (ועל) צואריה וגן עדן⁷ פתוח לימיניה ועין החיים⁸ פתוח לקמיה על רישיה:

אי דן דינא דשקרא שליט עליה מלאך המות ושחית ליה ולבתר אוקיד ליה [בגיהנם] ואי דן דין אמת קודשא בריך הוא ייעול ליה לגן עדן⁹ ואטעים ליה [מ]אילנא דחיי [דאמר ביה] (דכתיב עליה) (בראשית ג כב) ולקח גם מעין החיים ואכל וחי לעולם [דאתברי] (ואתברי) באורייתא דאתמר בה (משלי ג יח) עין חיים היא למחזיקים בה עין החיים תפארת חיים¹⁰ דיליה חכמה ובינה חיי המלך ודאי: ולעולם דינא¹¹ דמלכותא דינא ודינא בלב ואתמר ביה הלב רואה ובגין דא אין לו לדין אלא מה שעניו רואות והכא לית דיין אלא קודשא בריך הוא מה שעניו רואות (ד"ה ב פז ט) כי יהוה עניו

דין תורה דין אמת העמוד האמצעי וכל דין שלא דן דין אמת לאמתו זהו כאלו השליט את סמא"ל בעולם ותשלך אמת ארצה והפיל עמה את השכינה ויקים את גיהנם בת הזוג של סמא"ל עם סמא"ל במקום של דין האמת יקים שפת שקר דין אמת עמוד האמצעי שפת שקר גיהנם וסמא"ל.

ולכן כשדין דן דין גיהנם פתוחה לפניו משמאלו בת זוגו של סמא"ל וחרב על צוארו מלאך המות סמא"ל מאחוריו מעל צוארו וגן עדן פתוח לימינו ועין החיים פתוח לפניו על ראשו.

אם דן דין שקר שולט עליו מלאך המות ושוחט אותו ואחר כך שורף אותו בגיהנם ואם דן דין אמת הקדוש ברוך הוא יכניסו לגן עדן ומטעים אותו מעין החיים שכתוב עליו (בראשית ג) ולקח גם מעין החיים ואכל וחי לעולם שנברא בתורה שבה נאמר עין חיים היא למחזיקים בה עין חיים תפארת חיים שלו חכמה ובינה חיי המלך ודאי.

ולעולם דין המלכות הוא דין והדין בלב ונאמר בו הלב רואה ולכן אין לו לדין אלא מה שעניו רואות וכאן אין דין אלא הקדוש ברוך הוא מה שעניו רואות כי ה' עניו משוטטות עניו על דרכי איש.

¹ שאין נקראים בית דין אלא ג', והענין כי הם ג' חיות ששכינה שוכנת עליהם כאומרו ופני אריה, ופני שור, ופני נשר, ועליהם שכינה, דכתיב ודמות פניה פני אדם, דהיינו שכינה שעליהם, שהיא נקראת אדם ודאי (אור יקר).

² ר"ל חג"ת והיא חיה רביעית פני אדם דכליל כל תלת חיוון וזהו כלל ב"ד (יהל אור).

³ ועם הת"ת שהוא תורה שניהם דין תורה והיינו נמי דין אמת (אור יקר). ר"ל שהיא דין של עד"א שנקרא אמת לכך צריך משפט אמת (יהל אור).

⁴ אמת – ת"ת, דין – היא בעצמה, והכל תלוי בג' שכל מקום ששם שלשה שכינה שם, וכל מקום ששכינה שם ת"ת שם כי הג' שיושבין נעשים מרכבה לג' חיות ובהיותם עוסיקם בדין תורה מושכים שם שכינה ות"ת וכן דין אמת כדפי' (אור יקר).

⁵ הם נגדיים לדין אמת, "שקר" סמא"ל, "אמת" ת"ת שפת עם שקר הוא סמאל ובת זוגיה לילית גיהנם (אור יקר).

⁶ היינו סם אל דהיינו סם המות אל אחר דהיינו "מלאך המות" והוא ההורג האדם ומושכו לגיהנם, שהם כחות החיצונים בסו דשבעה מדורין ז' היכלות טמאים (אור יקר). זה לעומת זה נגד אמת עד"א שקר ס"מ ונגד שכינה גימ' שפ"ה שפת אשקר כו' (יהל אור).

⁷ המלכות וגן נעול אחותי כלה, כי לבו שהצדיקים באור גן עדן הוא סוד אור המלכות זיו השכינה כנודע (אור יקר).

⁸ סוד כח שבגן עדן שהוא כח נברא בתורה שהוא ג"כ נקראת עין החיים דהיינו הת"ת העליון ועליו נאמר ולקח גם מעין החיים וז"ש דאתרי באורייתא עין החיים הת"ת, פי' עין הוא הת"ת והוא החיים כלומר ששפע החכמה ובינה בו ששפעם נקרא חיים תרין חיים חיות ואור חכמה וחיות ואור בינה והיינו חיי לשון רבים המלך ת"ת ולהיות הלב בסוד הבינה נאמר וכל הנודר כנודר בחיי המלך וכל סוד הכוונה כי הדין אמת לאמיתו שכרו אפילו מחכמה ובינה (אור יקר).

⁹ שהוא היפוך של גיהנם, כי ג"ע הוא נוק' דקדושה, ועין החיים ת"ת כמש"ו (יהל אור).

¹⁰ ויקרא נח ע"א תיקון סו ע"ב (הערת הזהר).

¹¹ ראייה שדין במלכות (יהל אור).

ספר שמות

[נ"א עיני ה'] משוטטות (איוב לד כא) עיניו על (כל) דרכי איש:

ובהון משגיח מן החלונות בשבעת נקבי האדם בשתי עיניים ושתי אזנים ושני נקבי החטם והפה הרי שבע של האם העליונה וכך במעשיו הסתכל בשבע מצד השכינה התחתונה בשתי ידיים וצואר שלש וגוף וברית שתיים הרי חמש שתי רגלים הרי שבע י"ה יו"ד ה"א בשבע אותיותו מסתכל בשבעת נקבי הראש בשבע נוקבין דרישא:

ק"ז/ב

נקבים על שם נקבה דנקביה פתוחות לקבל⁴ [נ"א ומקבלו] ו"ה וא"ו ה"א בשבע אתון דיליה אסתכל בשבעה תקונין [נ"א אברין] אתון⁵ דלתתא⁶ דאינון תקונא דגופא⁷ דבהון עשיית המצות⁸:

אשתו⁹ כגופו דמיא ועל שם פקודין¹⁰ אתקריאו אברים (ו) על שם שכינתא גופא ד[מ]סטרא אחרא לבושא דאינון עור ובשר הדא הוא דכתיב (איוב י יא) עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידיים תסוככני באתר דלית שכינתא ההוא גופא לא אתקרי אלא לבושא [לאדם] (דאדם) דאיהו תורה (במדבר יט יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל (ישעיה מד יג)

ובהון משגיח מן החלונות בשבעת נקבי האדם בשתי עיניים ושתי אזנים ושני נקבי החטם והפה הרי שבע של האם העליונה וכך במעשיו הסתכל בשבע מצד השכינה התחתונה בשתי ידיים וצואר שלש וגוף וברית שתיים הרי חמש שתי רגלים הרי שבע י"ה יו"ד ה"א בשבע אותיותו מסתכל בשבעת נקבי הראש

נקבים על שם נקבה שנקביה פתוחות לקבל ו"ה וא"ו ה"א בשבע אותיותו מסתכל בשבעה האיברים שלמטה שהם תקון הגוף שבהם עשית המצוות.

אשתו דומה לגופו ועל שם המצוות נקראו איברים על שם השכינה הגוף שמצד האחר לבושו שהם עור ובשר זהו שכתוב (איוב י) עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידיים תשככני במקום שאין שכינה אותו הגוף לא נקרא אלא לבוש של אדם שהוא תורה זאת התורה אדם כי ימות באהל (ישעיה מד) כתפארת אדם

¹ ר"ל שנאמר שבעה עיני ה' כו' וכתוב עיני ה' מושטטות כו' שהוא על המחשבה וז"ש (אבות פ"ב מ"א) דע מה כו' עין רואה וכתוב עיניו על כל דרכי כו' שהוא על המעשה וז"ש וכל מעשיך בספר כו' ובכ"א שבע כנ"ל (יהל אור).

² הא (נוסף בדפ"ו).

³ ר"ל למה באימא עילאה נוקבין לפי שהיא רחובות נקבים רחבים (יהל אור).

⁴ קאי אלמעלה (יהל אור).

⁵ "תקונין אתון" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "אברין".

⁶ ושבע אברין אלו הם שבע שבבינה וע"י שבע אותיות שבת"ת דהיינו ו"ה שבשם אסתכל בז' אברין דלתתא שהם בשכינה (אור יקר).

⁷ דהיינו גופא דשכינתא שהשכינה עצמה גוף אליו וזהו שאמר אשתו כגופו ושם ו"ה נשמה אל ז' אברים (אור יקר).

⁸ עי' ספר הבהיר אות פב: ומאי איברים שבע שיש באדם, דכתיב (בראשית ט' ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם, וכתוב (שם א כ"ז) בצלם אלהים ברא אותו, בכל איבריו ובכל חלקיו, והא אמרינו ו' למה הוא דומה לעוטה אור כשלמה (תהלים ק"ד ה), דהא ו' אינו אלא שש קצות, א"ל ברית מילה וזוגו של אדם חשבינן חד ושתי ידיו שלשה, ראשו וגופו חמשה שתי שוקיו שבעה, וכנגדן כוחותם בשמים דכתיב (קהלת ז' יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים, והיינו ימים (שמות ל"א יז) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ולא אמר בששת ימים מלמד כי כל יום ויום יש לו כחו, ע"כ. סוד מצוה תיקון המלכות שהיא נקראת מצוה והיינו אברים בפרטות בת"ת ובהם רמ"ח מצות רמ"ח אברים בפרטות בתורה שבכתב וקיבוצם יחד נעשה גוף א' בשבעה מדות בשכינה והיינו אשתו כגופו שכלל במלכות גוף ולבוש אל פרטם בת"ת ולפי' על שם פקודין שהם רמ"ח אתקריאו אברים דהיינו בת"ת ועל שם שכינתא שהם נכללים שם יחד ונעשים גוף א' נקראים גופא, והיינו סוד האדם התחתון באבריו, לפי פרטי המצוה יהיה בת"ת כגון בהיותו נותן צדקה המצוה בעצמה פרטית באבר א' מן האברים, אמנם נעשה בכל הגוף, וכן שאר המצות נעשות בכלל כל הגוף והם פרטיות באבר א' ומצד הת"ת הם פרטיות בספירה ידועה בחינה ידועה ומצד המלכות ששם כלל הגוף הם ז' כדפי' (אור יקר).

⁹ ר"ל מכאן ששכינה תתאה נקרא גוף (יהל אור).

¹⁰ ר"ל ע"ש התחלקות רמ"ח פקודין נקרא אברים (יהל אור).

ספר שמות

לשבת בית ובמקום ששם מצוה נקרא גוף של אדם כמו גופי הלכות ופסקי דינים. כתפארת אדם לשבת בית ובאתר דתמן [נ"א דאדם] מצוה אתקרי גופא דאדם¹ כגון גופי הלכות ופס(ו)קי דינין:

קודשא בריך הוא שופט² עמודא דאמצעיתא מסטרא דבינה³ דאיהו יהו"ה⁴ דיין מסטרא דמלכות שוטר (מסטרא דצדיק שטור) הוא שליט (מסטרא דיוסף) [ליוסף] הצדיק מתמן⁵ (בראשית מב ו) ויוסף הוא השליט וכל ספירין⁶ אינון שופטים מסטרא דאמא עלאה דתפארת⁷ שופט ואינון שוטרים מסטרא דמלכות [וצדיק] וצדיק מתמן⁸ שוטר ומושל ובפקודא בתר דא מני שופטים וכו'⁹:

מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרוג וגו' פקודא להשוות הבעלי דינין¹⁰ ולהתרחק מדבר שקר דלא יימרן משוא פנים¹¹ יש בדבר¹² דקודשא בריך הוא אתמר ביה (דברים יז) אשר לא ישא פנים ולא יקח' שחד' בסופי תיבות אח"ד האי דיין צריך למהוי כגוונא דאחד¹³ דאיהו יהו"ה אחד דלא יקח שחד ודיהא [דהא] איהו בדיוקניה¹⁴ ובדינא להשוות תרווייהו [כאחד] ולא יטה דינא לדא יתיר מן דא אלא בתקלא חד עד דיקבלון דינא ולבתר כל חד אתרן כפום עובדו¹⁵:

ואוקמוה¹⁶ מארי מתניתין צדיק יצר הטוב שופטו רשע יצר הרע שופטו בינוני זה וזה שופטו מאן דאיהו מאילנא דחיי לית ליה דינא כלל לית ליה יצר הרע דא צדיק גמור [ביה] ודא [דא] צדיק¹⁷ וטוב לו ולית טוב אלא תורה¹⁸ דא הוא דכתיב (משלי ד ב)

הקדוש ברוך הוא שופט העמוד האמצעי מצד של הבינה שהוא ידו"ד דין מצד המלכות שוטר הוא שליט (מצד של יוסף הצדיק משם (בראשית מב)) ויוסף הוא השליט וכל הספירות היו שופטים מצד של האם העליונה (בינה) שתפארת שופט והם שוטרים מצד המלכות שצדיק משם שוטר ומושל.

מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג וגו' מצוה להשוות בעלי דינים ולהתרחק מדבר שקר שלא יאמרו משוא פנים (יש בדבר) שהקדוש ברוך הוא נאמר בו אשר לא ישא פנים ול"א יק"ח שח"ד בסופי תבות אחד הדין הזה צריך להיות כגון של אחד שהוא ידו"ד אחד שלא יקח שחד שהוא יהיה בדיוקנו ובדין להשוות שניהם כאחד ולא יטה דין לזה יותר מזה אלא במשקלת אחת עד שיקבלו הדין ואחר כך כל אחד נדון לפי מעשיו.

ופרשוה בעלי המשנה צדיק יצר הטוב שופטו רשע יצר הרע שופטו בינוני זה וזה שופטו מי שהוא מעץ החיים אין לו דין כלל אין לו יצר הרע וזה צדיק גמור וזה צדיק וטוב לו ואין טוב אלא תורה זהו שכתוב כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל

¹ שהוא נשמתא דרגא דת"ת כמש"ו ושמלכות גופא ליה כמ"ש לקמן (יהל אור).

² חוזר למעלה, ר"ל שהוא שופט מסטרא דבינה כמש"ו (יהל אור).

³ ר"ל אע"ג דבינה בעולם הרחמים, מ"מ דינין מתערין מסטרא דלמטה וזהו שאותיותיה הו"ה ונקודותיה אלקים (יהל אור).

⁴ קיח ע"א (הערת הזהר).

⁵ "מסטרא דיוסף הצדיק מתמן" מוסגר בדפ"ק.

⁶ ר"ל ז"ש שופטים ושוטרים כו' לאשלמא כל ספירין (יהל אור).

⁷ ות"ת (יהל אור).

⁸ של"ת הלא אמר למעלה שוטר מסטרא דצדיק (יהל אור).

⁹ תמצאנו בריש פרשת שופטים דף רעד ע"ב (הגהות הזהר).

¹⁰ ר"ל שאין הפי' מדבר שקר תרחק שלא יעשה שקר במשפט דא"כ מאי מדבר ומאי תרחק אלא שלא יוציא לעז עליו כמש"ו (יהל אור).

¹¹ ור"ל להשוות כמ"ש (שבועות ל ע"א וע"ש לא ע"א) שלא יהא א' יושב כו' (יהל אור).

¹² "יש בדבר" מוסגר בדפ"ק.

¹³ ר"ל אחד לשני הבעלי דינים כמש"ו (יהל אור).

¹⁴ כנ"ל דעד"א אקרי דיין והוא מכריע בין חו"ג ואין נוטה לזה יותר מזה, כן דיין בין זכאי וחייב, ואח"כ לפי המשפט נוטה אם לחסד או לדין כן הדיין (יהל אור).

¹⁵ כמ"ש כל באי עולם עוברים כו' וכולם נסקין בסקירה אחת (יהל אור).

¹⁶ זה לראיה שכל א' נידון כפי מעשיו (יהל אור).

¹⁷ כמסקנא דגמ' צדיק וטוב לו כו' (יהל אור).

¹⁸ ר"ל לא טוב ורע בעולם הזה וכמ"ש בזהר, דהרי יעקב צדיק גמור היה וכל ימיו בעאקו אלא על תורתו ונשמתו (יהל אור).

ספר שמות

כי לקח טוב נתתי לכם תורתִי אל תעזובו וצדיק ורע לו מסטרא דעץ הדעת טוב ורע¹ ואמאי אתקרי צדיק בתר דרע לו דאיהו יצר הרע אלא בגין דטוב [צדיק] שליט עליה אתקרי צדיק ורע לו ודההוא (ההוא) רע איהו תחות [רביה]:

[רשע וטוב לו אמאי אתקרי רשע בגין דאיהו אסתלק למהוי רישא יצר הרע דיליה² וטוב איהו תחות] רשותיה כעבדא תחות רביה ואף על גב³ דרשע איהו מכתיר את הצדיק ויכול צדיק גמור לאענשא ליה (משלי יז כו) גם ענוש לצדיק לא טוב⁴ בגין ההוא טוב דאיהו תחות רגלוי דרשע לית לאענשא ליה דאולי יחזור בתשובה ויתגבר על יצריה ויהא עפר תחות רגלוי:

דמסטרא דרשע וטוב לו⁵ שכיבת^(?) (רות ג ז) ותגל מרגלותיו ותשכב האי איהו (משלי ל כג) ושפחה כי תירש גבירתה [ומסטרא דצדיק גמור] שפחה [די] יצר הרע נוקבא [די] יצר הרע דכר⁶ [איהו בגינה] [בגיניה] אתמר (ישעיה מב ח) וכבודי לאחר לא אתן⁷ (במדבר א נא) והזר הקרב יומת:

ומסטרא דצדיק ורע לו שכינתא איהי עטרה על רישא דבר נש ושפחה יצר הרע אתכפיא תחות גבירתה ומסטרא דצדיק גמור לית זר ולית יצר הרע ומסטרא דרשע גמור לית ליה חולקא בשכינתא דלית חולקא לבר נש בשכינתא אלא מסטרא דטוב:

ולית כל שכינתא שקילין דהא שכינתא ודאילנא [אילנא] דטוב ורע איהו כרסיא אבל שכינתא דאילנא דחיי ועלהו [עליה] אתמר (תהלים ה ה) לא יגורך רע (אבל) [אלא] בגין דאתמר בה (שם קג יט) ומלכותו בכל משלה מאן דפגים אתר דמלכא [נ"א] דילה⁸ אתחשיב כאילו עביד במטרוניתא קלנא דקלנא דמטרוניתא איהו מאן דמזלזל [ב]אתרהא וקלנא דמטרוניתא דמלכא איהו:

כל שכן מאן דאעבר לה מאתרהא ושוי שפחה באתרהא דבכל אתר דאיהו פגים מטרוניתא לא

תעזובו וצדיק ורע לו מצד של עץ הדעת טוב ורע ולמה נקרא צדיק אחר שרע לו שהוא יצר הרע אלא משום שטוב שולט עליו נקרא צדיק ורע לו שאותו רע הוא תחת רבו.

רשע וטוב לו למה נקרא רשע משום שהוא התעלה להיות ראש ביצר הרע שלו והטוב הוא תחת רשותו כמו עבד תחת רבו ואף על גב שרשע הוא מכתיר את הצדיק ויכול צדיק גמור להעניש אותו גם ענוש לצדיק לא טוב משום אותו טוב שהוא תחת רגלי הרשע אין להענישו שאולי יחזור בתשובה ויתגבר על יצרו ויהיה עפר תחת רגליו.

שמצד של רשע וטוב לו (שכינה) שוכבת (רות ג) ותגל מרגלתיו ותשכב זהו ושפחה כי תירש גברתה (ומצד של צדיק גמור) שפחה יצר הרע נקבה יצר הרע זכר בגללו נאמר וכבודי לאחר לא אתן (במדבר א) והזר הקרב יומת.

ומצד של צדיק ורע לו שכינה היא עטרה על ראשו של אדם ושפחה יצר הרע נכנעת תחת גברתה ומצד של צדיק גמור אין זר ואין יצר הרע ומצד של רשע גמור אין לו חלק בשכינה שאין חלק לאדם בשכינה אלא מצד הטוב.

ואין כל שכינה שקולות שהרי שכינה של עץ טוב ורע היא כסא אבל שכינה של עץ החיים עליה נאמר לא יגורך רע (אלא) משום שנאמר בה ומלכותו בכל משלה מי שפוגם את מקומו נחשב כאלו עשה קלון למלכה שקלון המלכה הוא מי שמזלזל במקומה וקלון המלכה הוא של המלך.

כל שכן מי שמעביר אותה ממקומה ושם שפחה במקומה שבכל מקום שהוא

¹ מכרסיא כמש"ו לקמן דשם מורכבין טו"ר וכן צדיק ורע (יהל אור).

² "בגין דאיהו אסתלק למהוי רישא יצר הרע דיליה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "בגין דיצר הרע אסתלק למהוי רישא דיליה".

³ דהרע שליט עלי הטוב ועטרה ליה וזהו מכתיר (יהל אור).

⁴ ר"ל גם ענוש לצדיק לא טוב בשביל דיצר הרע (יהל אור).

⁵ (נ"א שכינתא) נוסף בדפ"ו.

⁶ ר"ל אמאי קאמינא שפחה דיצר הרע לכן קאמר דיצר הרע כו' (יהל אור).

⁷ "וכבודי" שהיא השכינה, "לאחר" שהוא הסט"א כמש"ו דשכינה דאילנא דחיי אין רע נוגע שם (יהל אור).

⁸ ר"ל בכרסיא וכן בנשמתא כמש"ו ובכ"א כשהנשמה פגומה הכסא ח"ו פגוה שמשם נחצבה (יהל אור).

ספר שמות

שריא תמן אלא שפחה דאיהי פנימא שריא באתר פנים ופנימו דבר נש דחובוי פנים בכל אברין דיליה עד דלא אשכחת מטרוניתא אתר לשריא תמן ולית [ליה] תקונא:

קיח/א

עד דיהזיר לה על כל אברין [דיליה] (דילה): אמר בוצינא קדישא¹ רעיא מהימנא² בגין דא אנת מתמן³ בחבורא דא⁴ דרמ"ח פקודין לאמלכא לקודשא בריך הוא על כל אברים דשכינתא בכל פקודא ופקודא ולית אנת חייש ליקרך וזכאה חולקך דכגוונא דאנת [א]מליך⁵ לקודשא בריך הוא בכל אברים דשכינתא⁶ [דאינון בעלי מדות]⁷ דכל ישראל [מארי מדות] [מארי מארות] אינון אברים דשכינתא הכי עביד קודשא בריך הוא לשריא שמיה עלך וימלכינך על כל [משריין] עלאין ותתאיין:

קום רעיא מהימנא לסדרא דינין בהלכות נזיקין בסדורא דשמא דא הוי"ה⁹ דאיהו (תהלים סח יח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן דאינון שור נשר אריה אדם¹⁰ דהא מסטרא דימינא¹¹ דתמן [יהו"ה] ארבע חיוון הכי איהו סדורא דלהון אדם אריה נשר

פוגם המלכה אינה שרויה שם אלא שפחה שהיא פגומה שורה במקום פגום ופגם של אדם של חטאיו פוגם בכל איבריו עד שלא מוצאת המלכה מקום לשרות שם ואין לו תקון

עד שיחזירנה לכל איבריו.

אמר המנורה הקדושה רועה הנאמן משום זה אתה מתקן בחבור הזה של רמ"ח מצוות להמליך את הקדוש ברוך הוא על כל איברי השכינה בכל מצוה ומצוה ואינך חושש לכבודך אשרי חלקך שכמו שאתה ממליך את הקדוש ברוך הוא בכל איברי השכינה שהם בעלי מדות של כל ישראל בעלי מדות הם איברי השכינה כך עושה הקדוש ברוך הוא להשרות את שמו עליך וימליך אותך על כל המתנות העליונים והתחתונים.

קום רועה הנאמן לסדר דינים בהלכות נזיקין בסדור של השם הזה הוי"ה שהוא רכב אלהים רבותים אלפי שנאן שהם שור נשר אריה אדם שהרי מצד הימין ששם ידו"ד ארבע חיות כך הוא סדורם אדם אריה נשר שור וכפי השנויים שמתהוים כך היא תנועת וסדור החיות והחיות של הצד האחר שהם נזיקין של שמאל כך

¹ כאשר עלה ברצון המאציל להוציאה לחוץ יצאתה לחוץ בסוד חסד שבחכמה והוא בוצינא קדישא סתימא כי שבעת הימים הם בוצינים ז' הנרות וחסד שבהם נמשך מחכמה שהיא קדש. ולפיכך נקראת בוצינא קדישא סתימא כי הוא חסד עליון שבאבא והוא סתום בבחינת כל שאר החסדים שלמטה ממנה וכו' (שער מאמרי רשב"י ז ע"א).

² ע"י תז"ח א ע"ד: אסתכם קודשא בריך הוא ושכינתה למעבד האי חבורא על יד ההוא דאתגליא וכניס בה עלאין ותתאין לאשכחא בה ניחא לשכינתא בגלותא וחירו לה ולבנהא. בהגר"א: ע"י ההוא דאתגליא - ר"ל רעיא מהימנא. ועיי"ש יא ע"א: זאבים דערבוביא מתכנשין בגלותא למיכל עאנא דילך דאתמר בהון (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי. בהגר"א: עאנא דילך - שהוא רעיא דלהון לכך נקרא רעיא מהימנא דמסר את עצמו עליהן כמה פעמים.

³ מתקן (דפ"ו).

⁴ דרע"מ שחיבר על המצות (יהל אור).

⁵ ממליך (דפ"ו).

⁶ כוונה גדולה מכלם והיא הנזכרת בהקדמת ספר התיקונים ובמקומות אחרים רבים כי יכוין האדם שאינו עושה אותה המצוה כעבד המשמש את רבו ע"מ לקבל פרס אלא כבן שכל כונתו לעשות רצון ונחת רוח לאביו שבשמים ואין ענין זה מתקיים אלא במי שיודע כונת התפילה והמצות ומכוין בעשייתם לתקן עולמות העליונים וליחדא שמה דקב"ה עם שכינתיה ואין כונתו לקבל שכר העוה"ז ואף לא לתועלתו הנמשך לו לעוה"ב, וכמ"ש בזהר פרשת משפטים ברע"מ דף ק"ד ע"ב וכו', גם שם דף ק"ח ע"א (שער המצות הקדמה).

⁷ שכל א' גומל חסדים בחסד וכן בשאר המדות בכל רמ"ח אברים (יהל אור).

⁸ שופטים ער"ה לא יקום עד אחד (הערת הזהר).

⁹ ר"ל בצירוף כזה כמש"ו (יהל אור).

¹⁰ ר"ת שנא"ן שפשיטותא דנו"ן הוא אדם כידוע, והן רכב אלקים המרכבה, ואמר רבותיים כלפי מ"ש (יבמות סד ע"א ב"ק פג ע"א) שאין השכינה שורה בפחות מל"ב אלפים, וענינו נגד כ"ב אותיות של התורה, כ"ב צינורות של השכינה (יהל אור).

¹¹ דד' חיות הן ד' אותיות של השם, ולפי הצירוף של השם כן החיוון (יהל אור).

ספר שמות

שור²¹ וכפום שנויין דהויין הכי איהו תנועה וסדורא דחיוון [וחיוון] דסטרטא אחרא דאינון נזיקין דשמאלא הכי סדורייהו שנאן ובגין דא התחלה דלהון [השור] קשור³ בד' אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער וסיומא דלהון⁴ אדם מועד:

קום אתער בדינין פתח רעיא מהימנא ואמר (שם נא יז) אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך אדני בהפוך אתוון דינ"א ובגין דא אמרו מארי מתניתין דינ"א דמלכותא דינא כל דינין בהאי שמא אתדנו⁵ אבד' (בה') בג' בד' שכינתא⁶ אס"א בית דין בג' בית דין שכינתא בג' לקבל תלת אבהן [עמודא דאמצעייתא] דיין אמת והוא דיין לדון מסטרא דאדני דתמן איהו⁷ דיין אמת ומסטרא דשם אלהים שופט הדא הוא דכתיב (שם עה ח) כי אלהים שופט:

ומה דינין אינון חד לדון בנזקי שור תנינא לדון בנזקי בור תליתא לדון בנזקי אש רביעאה לדון בנזקי אדם ואבתרייהו לדון בדיני ארבע שומרים שומר חנם ושומר שכר⁸ והשואל ונושא שכר [והשוכר] לקבלייהו דינין⁹ ארבעה [נ"א דין ד' חלוקות] (דין חלוקת) השותפים דין חלוקת קרקעות דיני עבדים ושפחות דיני תובע ונתבע בכמה¹⁰ מיני תביעות דחייב ממון וגזל ואבדה או שמזיק לחברו והורגו באחד מארבע מיתות בית דין:

אדון איהו קודשא בריך הוא באדני לדון בכל מיני דינין לשפחה בישא כי תירש גבירתה ודמינהו (ומינה) כל נזיקין אשתכחו דאינון [כל] מלאכי חבלה דמנייהו¹¹ נשמתהון של רשעים כמה דאוקמוה מארי מתניתין¹² נשמות הרשעים הן הן

סדורם שנאן ומשום זה ההתחלה שלהם השור קשור לארבעה אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער והסיום שלהם אדם מועד.

קום התעורר בדינים פתח רועה הנאמן ואמר (שם כא) אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך אדני בהפוך אותיות דינ"א ומשום זה אמרו בעלי המשנה דינא דמלכותא דינא כל הדינים בשם הזה נדונו (בה' בד') בג' בד' שכינה (בית דין בשלשה בית דין שכינה בשלשה) כנגד שלשת האבות עמוד האמצעי דין אמת והוא דין לדון מצד של אדני ששם הוא דין אמת ומצד של שם אלהים שופט זהו שכתוב (שם עה) כי אלהים שפט.

ומהם הדינים אחד לדון בנזקי שור שני לדון בנזקי בור שלישי לדון בנזקי אש רביעי לדון בנזקי אדם ואחריהם לדון בדיני ארבעה שומרים שומר חנם ושומר שכר והשואל ונושא שכר (והשוכר) כנגדם ארבעה דינים דין חלקת השתפים דין חלקת קרקעות דיני עבדים ושפחות דיני תובע ונתבע בכמה מיני תביעות של חייב ממון וגזל ואבדה או שמזיק לחברו והורגו באחת מארבע מיתות בית דין.

אדון הוא הקדוש ברוך הוא באדני לדון בכל מיני דינים את השפחה הרעה כי תירש גבירתה שממנה כל הנזקים נמצאים שהם (כל) מלאכי חבלה שמהם נשמות הרשעים כמו שבארו בעלי המשנה נשמות הרשעים הן הן המזיקים של

1 אדם אריה נשר שור" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "אריה שור נשר אדם".
2 לפיכך הלכות נזיקין מסטרא דשמאלא בצירוף הו"ה, מתחיל בה' בשמאל הוא שור, נשר כו', ואע"ג דבפ' בא אמר דבשמאל סדורא גבריאל מיכאל אוריאל רפאל, שם הוא בצירוף הו"ה, דשם לא צירף אלא ד' צירופים, רק התחלת השמים, ושאר הג' אותיות הניחן בסדורא דלהון (יהל אור).
3 יקשור (יהל אור).
4 ששני פרקים הראשונים מדבר מכלל הד' נזיקין ומסיים באדם מועד כו', אע"ג דסובר הר"מ שמבעה הוא אדם כמש"ל, ומבעה תנא קודם הכל הולך אחר החיתום (יהל אור).
5 (ס"א בה' בד' וכו') נוסף בדפ"ו.
6 ור"ל ב"ד הוא שכינה בג' לקבל וכו' (יהל אור).
7 ר"ל דיין מסטרא דמלכות, ושופט מסטרא דבינה, כמש"ל כי דיין לשון דינא כנ"ל, ובינה נק' אלהים חיים, וז"ש ומסטרא דשם כו' (יהל אור).
8 "ושומר שכר" נמחק ביהל אור.
9 ר"ל שע"כ בנזיקין כי ד' שומרים הם ג"כ מאבות נזיקין (יהל אור).
10 והוא הכל א', ג"פ ד' לקבל תלת חיוון בכל א' ד' פנים, י"ב אנפי חיוון, כידוע שהן ג' דיינין, ג' אבהן. וחיה רביעית, שהיא כלל החיות הנ"ל, כלל ב"ד, נגדה ארבע מיתות בית דין כמש"ו, ובה דן לשפחה כמש"ו (יהל אור).
11 הן או"ה שמצערין לישראל כמש"ו (יהל אור).
12 בראשית כט ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

העולם אל אחר מזיק גזלן רשע וכת זוגו סם המות.
המזיקים בעולם [מזיקי עולם] אל אחר מזיק גזלן רשע וכת זוגיה סם המות:

נזק שבת ובשת ורפוי לשכינה ובניה שבת של בטול תורה שבטלה את בניה ורפוי שגרמה להם שמתרפים מדברי תורה נזק בכמה נזקים של מלאכי חבלה בעלי משחית אף וחמה ובשת שהיו מבזים את השכינה בכוכבים ומזלות השקר שלהם והיו אומרים איה אלהיך וכמה גזלות מהשפחה הרעה שנאמר בה (ישעיה ג) גזלת העני בבתיכם.

כמה ברכות גוזלת את השכינה השפחה הרעה בכבוד המס ובכבוד של כמה דינים משנים על בניה וכמה קרבנות של בית המקדש שבטלה למלכה ובשת של המלכה שנשארה ערמה מארבעה בגדי זהב שמאירים מארבעה טורי אבן בשתים עשרה אבנים מרגליות מעיל בכמה זגים ורמונים וארבעה בגדי לבן שבהם היתה המלכה מתקשטת לפני המלך זהו שכתוב וראיתה לזכר ברית עולם וגוזלת את גברתה כמה מאכלי הקרבנות.

שור מועד בעלה עאל לבי מלכא⁴ רבוניה⁵ בארבע אבות נזיקין דיליה דאינון (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל לארבעתן⁶ דאינון עון ומשחית אף וחמה דכלהו מועדין לקלקל בגופא דיליה הרביץ על הכלים מזבח מנורה שלחן ושאר מאנין רבץ עליהו ושברתן ובשן דיליה אכיל כל קרבנין⁷ [דמאכלים] (ממאכלים) דפתורא ושאר ברגלוי רפסא ומדקא כלא ושאר דאינון⁸ אמורין ופדרין ושירי מנחות ברגלוי רפסא⁹ ובקרין¹⁰ דיליה קטל כהני וליואי הרס כלא¹¹ (איכה ב ב) חלל:

ק"ח/ב

רעיא מהימנא:

כמה ברכות גוזלת את השכינה השפחה הרעה בכבוד המס ובכבוד של כמה דינים משנים על בניה וכמה קרבנות של בית המקדש שבטלה למלכה ובשת של המלכה שנשארה ערמה מארבעה בגדי זהב שמאירים מארבעה טורי אבן בשתים עשרה אבנים מרגליות מעיל בכמה זגים ורמונים וארבעה בגדי לבן שבהם היתה המלכה מתקשטת לפני המלך זהו שכתוב וראיתה לזכר ברית עולם וגוזלת את גברתה כמה מאכלי הקרבנות.

שור מועד בעלה נכנס לבית המלך רבונו בארבעה אבות הנזיקין שלו (שהם) ופני השור מהשמאל לארבעתן) עון ומשחית אף וחמה שכלם מועדים לקלקל בגוף שלו הרביץ על הכלים מזבח מנורה שלחן ושאר כלים רבץ עליהם ושברם ובשן שלו אכל כל הקרבנות של מאכלי השלחן ואת השאר רמס ברגליו (ומחק הכל והשאר שהם אמורים ופדרים שירי מנחות רמס ברגליו) ובקרנו הרג כהנים ולוים הרס הכל חלל

¹ וצער אין צריך לפרש (יהל אור).

² בכבוד המס כמ"ל (יהל אור).

³ הן אומות העולם כנ"ל (יהל אור).

⁴ ר"ל לבית המקדש שהוא רשות היחיד, ששם קרן מועד כר"ט (ב"ק כד ע"ב) (יהל אור).

⁵ קצא ע"א (הערת הזהר).

⁶ "דאינון (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל לארבעתן" מוסגר בדפ"ק.

⁷ דסתם ובער דשן דמכליא קרנא משמע כדמוכח בגמ' – דברי דוד (יהל אור).

⁸ ר"ל דכתיב אכלה ומדקא ושאר כו' ור"ל אכלה בשם ושאר שהן אימורין שהן שיריים ופדרים כו' ברגלה רפס' הוא רגל (יהל אור).

⁹ "ומדקא כלא ושאר דאינון אמורין ופדרין ושירי מנחות ברגלוי רפסא" מוסגר בדפ"ק.

¹⁰ כמ"ש וקרנא דכן עבדא קרב כו' (יהל אור).

¹¹ כמ"ש הרס בעברתו במצרי כו' (יהל אור).

ספר שמות

ממלכה ושריה:

הבור² נוקבא בישא [לילית שבת³ בבית דילה]⁴ (שבתני בית דילה) דאיהי בית הסהר⁵ תפיסת למטרונותא ובנהא שפחה בישא בגלותא דילה ושוויין⁶ לון [ב]כמה שלשלאין ואסורין לבנהא ידיהו מהדקן לאחורא (איכה א ג) היא⁷ ישבה בגוים לא מצאה מנוח ולא עוד אלא (שם ח) כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור:

ולא עוד⁸ אלא זונה דאיהי [הבער]⁹ (מבעה) דהיינו אש (שם ד יא) ויצת אש בציון לבתר קם (י) אדם ובליע"ל רשעו רביעי לאבות נזיקין דאתמר ביה אדם מועד לעולם בין ער בין ישן ושלח את בעירו¹⁰ ואכיל ושצי וגדע כרמים ופרדסים דירושלם ושצי בלא¹¹:

רבון עלמא¹² אנת קשוט ואורייתך קשוט יהבת לן מצות תפילין¹³ לצדיקים גמורים איהו אנרא כפום עובדיהו פאר על רישיהו ומשמשיין לאבוהון

ממלכה ושריה.

הבור נקבה רעה לילית בביתה שהיא בית הסהר תפסה את המלכה ובניה השפחה רעה בגלות שלה ושמה אותה בכמה שלשלאות ואסרו לבניה את ידיהם מהדקים לאחור (איכה א) היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח ולא עוד אלא כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור.

ולא עוד אלא זונה שהיא הבער שהינו אש ויצת אש בציון אחר כך קם אדם בליע"ל רשע רביעי לאבות הנזיקין שנאמר בו אדם מועד לעולם בין ער בין ישן ושלח את בעירה ואכל והשמיד וגדע כרמים ופרדסים של ירושלים וכלה הכל.

רבון העולם אתה אמת ותורתך אמת נתת לנו מצות תפילין לצדיקים גמורים הוא שכר כפי מעשיהם פאר על ראשם ומשמשים את אבותיהם ואמם כמו

¹ כצפור נודדת מקינה כן איש נודד ממקומו. סוד הענין הוא דע, כי ת"ת מקנן למטה בסוד מטטרון, והשכינה מקננת בסנדלפון. וא"ת, אם ת"ת מקנן במטטרון, איך הכתוב אומר חלל ממלכה ושריה, שהם מטטרון וסנדלפון. בשלמא סנדלפ"ון, שהשכינה מקננת בו, ניחא, אלא ת"ת, שמקנן במטטרון, זה איך יתכן. אמנם דע, כי הכתוב אמר כצפור נודדת מקינה כן איש נודד ממקומו, כי לא זו ידו מידה, שגם הוא הולך עמה (ספר הליקוטים משלי כו). עכשיו כשישראל בגלותם הם חסרים שני ענינים. א' שלמות הנפש, וגילוי התורה ורוח הקדש, וכמ"ש "מלכה ושריה בגוים אין תורה" (שיח יצחק דרוש לשבת בשלח).

² עי' תיקור'ז ו ע"ב: שפחה בישא כגוונא אחד מארבע אבות נזיקין דאיהו הבור וכגוונא דבור דיוסף דאוקמוהו עליה הברה והבור רק וכו' (בראשית לז כד) הברה נוקבא בישא בור דכורא ובור בגין דאיהו מתמן אוקמוהו עליה אין בור ירא חטא בתר דלית ביה יראת ה'. בהגר"א: והארץ היתה כו' - דאינון ד' אבות נזיקין, תהו ובהו וחשך ותהום ד' קליפין. ועי' תז"ח י ע"ב: משמאלא דתמן שור מועד דנזיקין דאיהו אבי אבות דנזיקין איהו אש דגיהנם אבל חמור איהו אבי אבות הטמאה.

³ נמחק בדפ"ק. שהוא ממונה על חורבן ושם הוא הקלי' ע"ז קדמונים כידוע (יהל אור).

⁴ ר"ל בתיתב שבתני אותיות בית (יהל אור). עי' תיקור'ז ריש תיקון ט'.

⁵ עי' תיקור'ז קמד ע"א: שבתא"י אית ליה תרין בתין חד שפל ראש ותניינא בית הסהר דאסירי מלכא אסירין תמן בגלותא. בהגר"א: תרין בתין חד כו' - כן הוא שמותם כידוע בחכמת המזלות ומאלו ב' באין לישראל שפלות ועניות והפוכו עושר וכבוד מא' שפלות ומהב' דחקות בכובד הגלות מחריבי הבית והמסים וכמו שמפרש והולך: דאסירי מלכא כו' - ר"ל, כמ"ש אל בית הסוהר מקום אשר אסירי המלך אסורים והוא הדחקות כמו בבית הסוהר שיושב בדוחק ור"ל אסירי מלכא הן ישראל בגלות כמו שמפרש והולך בגלותא ולכן כנגדן בשבת דל"ל מגרמה כלום (זהר ח"א קפ"א ע"א) אבל היא קודש ויברך ה' את יום השביעי וכל ברכאין בה ונפקין מינה ובה עלמא דחירו סוכת שלום פרישת גדפהא ולית בה עבוד' ושעבודא ואסור במלאכה והוא שמור ונגד שפל ראש זכור את כו' מקרא קודש לקדוש ה' מכובד וכן מצוין בכבוד ועונג נגדן, ע"כ. שהוא בור כמ"ש כי שמו אותי בבור (יהל אור).

⁶ ושוויאן (דפ"ו).

⁷ ר"ל השכינה (יהל אור).

⁸ ולא זו בלבד אלא אף מבזין אותה וז"ש כל מכבדיה כו' (יהל אור).

⁹ והיא נוק' השניה גיהנם (יהל אור).

¹⁰ בזה משוה הפלוגתא במבעה שהוא אדם ושן ובס"א שור ואדם דכורין ושני' האחרים נוק' היפך ממש שבקדושה (יהל אור).

¹¹ לאגנא מינה - וזהו לבינונים כמ"ש שם וז"ש ולצדיקיא כו' (יהל אור).

¹² אמר זה שהתפילין לשור הנ"ל קשר על קרנוי, ולכל ד' אבות נזיקין כמ"ש בתיקור'ז וז"ש יהבת לן מצות וכו' (יהל אור).

¹³ מג ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

ואמהוין¹ כנוונא דגופא ודכלא (וכל) אברים דיליה משמשיין לרישא הכי אתתא משמשא לבעלה?²

ואית מלאכין דאינון משמשיין לגופא ומלאכין [דאינון משמשיין] דמשמשיין (משמשיין) לנשמתא וכנוונא דאית אפרשותא בין גופא לנשמתא הכי אית אפרשותא בין מלאכין דגופא למלאכין דנשמתא ואית נשמתא לנשמתא ומלאכין למלאכין (קהלת ה ז) כי גבוה מעל גבוה שמר³ וגבוהים עליהם ואלין דאינון נשמתא⁴ לנשמתא כלהו חד ואף על גב דארח מתלא אינון כגופא אצל נשמתא אלין לאלין בגין דמקבלין אלין מאלין הכי [שכינתא] (נשמתא) אף על גב דאיהי לקבל שאר נהורין [דבריאה] כנשמתא אצל גופא לקבל קודשא בריך הוא השיבא כגופא אבל כלא חד הכא גופא ונשמתא כלא חד מה דלאו הכי כבר נש דגופיה ונשמתיה בפרודא דא חומר ודא שכל דא חיי ודא מותא אבל קודשא בריך הוא חיים) ושכינתיה חיים הדא הוא דכתיב (משלי ג יח) עין חיים היא⁵ למחזיקים בה:

וכל אינון דרשימין בסימנין דקודשא בריך הוא ושכינתיה אינון רשימין ביומין דחול באות דתפלין⁶ ובאות דמילה⁷ ורשימין בזכור ושמור בשבת ורשימין בתורה שבכתב דאתיהיבת מימינא ובתורה שבעל פה דאתיהיבת [משמאלא] (בשמאלא) וקודשא בריך הוא זכור מימינא⁸ ושמור משמאלא ושכינתא זכירה מימינא ושמירה משמאלא [איהו] (אינון) תפלין דרישא דבר נש ותפלין דיד [נ"א דידיה] והכי שכינתא⁹ (תהלים יט ח) תורת יהו"ה תמימה¹⁰ ומצוה דיליה [והכין] (והאי) מסטרא דעמודא דאמצעיתא דאיהו כליל דינא ורחמי זכור ושמור אתקריאת [איהי] (ההיא) זכירה שמירה ובכלל (בכל) פקודין איהי [שקלה¹¹] (שקיל) לגביה במדרגה:

שהגוף שכל איבריו משמשים את הראש כך האשה משמשת את בעלה.

ויש מלאכים המשמשים את הגוף ומלאכים המשמשים את הנשמה וכמו שיש הפרדה בין גוף ונשמה כך יש הפרדה בין המלאכים של הגוף לבין המלאכים של הנשמה ויש נשמה לנשמה ומלאכים למלאכים כי גבה מעל גבה שמר וגבוהים עליהם ואלה שהם נשמה לנשמה כולם אחד ואף על גב שדרך משל הם כגוף אצל הנשמה אלה לאלה משום שמקבלים אלה מאלה כך השכינה (הנשמה) אף על גב שהיא כנגד שאר האורות של הבריאה כנשמה אצל הגוף כנגד הקדוש ברוך הוא היא חשובה כגוף אבל הכל אחד כאן גוף ונשמה הכל אחד מה שאין כך באדם שגופו ונשמתו בפירוד זה חמר וזה שכל זה חיים וזה מות אבל הקדוש ברוך הוא חיים ושכינתו חיים זהו שכתוב עין חיים היא למחזיקים בה.

וכל אותם שרשומים בסימני הקדוש ברוך הוא ושכינתו הם רשומים בימי החל באות של התפלין באות של המילה ורשומים בזכור ושמור בשבת ורשומים בתורה שבכתב שנתנה מימין ובתורה שבעל פה שנתנה משמאל והקדוש ברוך הוא זכור מימין ושמור משמאל והשכינה זכירה מימין ושמירה משמאל הן תפלין של ראש של האדם ותפלין של יד וכך שכינה תורת ה' תמימה והמצוה שלו וזה מהצד של העמוד האמצעי שהוא כולל דין ורחמים זכור ושמור נקראת היא זכירה ושמירה ובכל המצוות היא שקולה אליו במדרגה.

¹ לקוב"ה וכנס"י שהן תש"ר ותש"י כידוע (יהל אור).

² ר"ל טעם שתש"ר קוב"ה ותש"י כנס"י שתש"ר ברישא ותש"י בגופא (יהל אור).

³ הן ג' מדרגות גופא ונשמתא ונשמתא לנשמתא (יהל אור).

⁴ ונשמתא (נוסף ביהל אור).

⁵ ר"ל שכינה (יהל אור).

⁶ שאצל תש"י נאמר והיה לאות כו' (יהל אור).

⁷ בקוב"ה וזה בכלל אבל בפרט בשניהם אמר אות דז"ן תש"י ותש"ר ומלה ופריעה כמש"ל (יהל אור).

⁸ שב' בחי' יש בעד"א א' קיבולו מחו"ב וא' כללותו חו"ג וכן במלכות ומסטרא דעד"א הן שוין ומסטרא דחו"ג זה לשמאלא וזה לימינא כמש"ו ומ"ש רשימין כו' מסטרא דחו"ג (יהל אור).

⁹ ג"כ תש"ר ותש"י (יהל אור).

¹⁰ לשון נקבה ותורה ומצות ג"כ מימינא ושמאלא (יהל אור).

¹¹ שקלא (דפ"ו).

ספר שמות

אבל מסטרא דחסד קודשא בריך הוא זכור ושכינתא שמור כמה דאוקמוה מארי מתניתין זכור לזכר ושמור לבלה! [נ"א לנקבה] בגין דבימינא ובשמאלא ענפין מתפרדין כגוונא דכנפי ריאה?² דאינון פרודות מלמעלה [לקבליהו חיון] (יחזקאל א יא) ופניהם³ וכנפיהם⁴ פרודות מלמעלה] ולקבל⁵ פתוחות דספר תורה לתתא תרווייהו ביחודא חדא כגון סתומות דספר תורה דלית תמן פרודא ובגין דא באתר דיחודא דאיהו גופא דומה לשדרה דלולב אם נפרצו או נפרדו עליו פסול:

בכמה רשימין רשים קודשא בריך הוא לישראל לאשתמודעא לגבי מלאכין אלין דימינא דתליין מקודשא בריך הוא או אלין דשמאלא דתליין משכינתא או אלין דתליין מקודשא בריך הוא ושכינתיהו (ושכינתא) ביחודא חדא ודאי אלין דאית בהון תורה רשימין בחסד ואלין דאית בהון מצוה רשימין בגבורה ואלין מארי⁶ דתפלין ואות שבת ואות ברית רשימין בצדיק:

ובעירן עמי הארץ אינון רשימין באעברו דערלה ופריעה עופין בזפק ובקרקבן נקלף באעברו דזפק וקלופה דקרקבן [אינון] רשימין עופין למיכל ובעירן⁷ בתרי⁸ סימנין מעלת גרה ומפרסת פרסה כלהו רשימין בתרי סימנין כגוונא דערלה⁹ ופריעה דמתעברן מעמא קדישא:

אבל ותלמידי חכמים (תא הזי) כלהון רשימין מנהון ובכרסייא ומנהון במלאכין [במלאכין ומנהון בכרסיא מנהון] (במלאכין ומנהון בכרסיא) בארבע חיון דכרסייא מנהון¹⁰ בכביא:

קיט/א

רעיא מהימנא:

ובמזלי ומנהון רשימין [במדות] (במדורא) דקודשא בריך הוא אשתמודעין ואינון [דמתעסקין באורייתא ובמצות] (דעסיקין בתורה ומצות) לשמא

אבל מצד החסד הקדוש ברוך הוא הוא זכור והשכינה שמור כמו שבארוה בעלי המשנה זכור לזכר ושמור לבלה משום שבימין ובשמאל הענפים מתפרדים כמו כנפי ראה שהן פרודות מלמעלה כנגדם חיות ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה וכנגד פתוחות של ספר תורה למטה שניהם ביחוד אחד כמו סתומות של ספר תורה שאין שם פירוד ולכן במקום של יחוד שהוא גוף דומה לשדרה של לולב אם נפרצו או נפרדו עליו פסול.

בכמה רשומים רושם הקדוש ברוך הוא את ישראל להודע למלאכים אלו מימין שתלויים מהקדוש ברוך הוא או אלו משמאל שתלויים מהשכינה או אלו שתלויים מהקדוש ברוך הוא ושכינתו ביחוד אחד ודאי אלה שיש בהם תורה רשומים בחסד ואלה שיש בהם מצוה רשומים בגבורה ואלו בעלי התפלין ואות שבת ואות ברית רשומים בצדיק.

והבהמות עמי הארץ הם רשומים בהעברת ערלה ופריעה עופות בזפק ובקרקבן נקלף בהעברת הזפק וקליפת הקרקבן הם רשומים בעופות לאכול ובהמות בשני סימנים מעלת גרה ומפרסת פרסה כולם רשומים בשני סימנים כמו ערלה ופריעה שמעברים מהעם הקדוש.

אבל תלמידי חכמים כולם רשומים מהם בכסא ומהם במלאכים בארבע חיות הכסא מהם בכוכבים

ובמזלות ומהם רשומים במדות שהקדוש ברוך הוא נודע בהם ואותם שמתעסקים בתורה ומצוות לשמו של

¹ ששמירה בנוק' כמ"ש כ"מ שנאמר השמר וכו' בלא תעשה (יהל אור).

² דימינא ושמאלא (יהל אור).

³ חו"ב (יהל אור).

⁴ חו"ג (יהל אור).

⁵ צ"ל לקבלו (יהל אור).

⁶ שכל אות הוא בצדיק ואע"ג שאמר למעלה בקב"ה וכו' הוא מסטרא דצדיק (יהל אור).

⁷ וע"ה (יהל אור).

⁸ רומז על ע"ה שאין בהם מצות כלל בחזרם בתשובה ומוסרין עצמן צוארן לשחיטה והולכין לבה"כ לברכא לקב"ה הן ב' סמנין הלאו כמש"ל (יהל אור).

⁹ קאי אעופין ושם מקומו דהעברת הזפק דומה למילה וקליפת הקורקבן קליפה הפנימית דומה לפריעה (יהל אור).

¹⁰ וכולן בבחי' הנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

דקודשא בריך הוא [ושכינתיה¹ ולא] [ושכינתא שלא] על מנת לקבל פרס² אלא כברא דאיהו מחוייב ביקרא דאבוהי ואמיה [דא] אתקשר ודאי ואתרשים בעמודא דאמצעייתא ושכינתיה כאילו ביה הוה חד:

ומאן דאית ביה תורה בלא מצוה [או] (ו)מצוה בלא תורה כביכול כאילו [הוה נ"א הוה ביה] והוה (הוה) בפרודא אבל בדא ודא כאילנא דענפוי מתפרדין לימינא ולשמאלא ואילנא יחודא דתרווייהו באמצעייתא:

רשיעיא אינון רשימין בלא סימנין דטהרה (ו)אינון דלית להון תפלין על רישא ודרועא ואינון דלא רשימין בתורה ובמצות ואלין דלא נטריין זכור ושמור ולא רשימין בתכלת ולבן דציצית ואלין דלא רשימין [באלין] (בלא) סימנין שקץ הם לכם לאו אינון ישראל ואלא [אינון] עמי הארץ מה אלין שקץ³ ושרץ⁴ [אוף אינון בן שקץ ושרץ] כמה דאוקמוה מארי מתניתין עמי הארץ הם שרץ [ונשותיהם] (ובנותיהם) שקץ ועל בנותיהם אתמר (דברים כז כא) ארור שוכב עם כל בהמה⁵:

ומיתתהון מיתה באתגליא ולית מיתה אלא עניותא ומיתה דעניותא דלהון לא יהא באתכסאי כעופין דדמיין למארי פקודין אלא באתגלייא לעיני עמא דעני חשוב כמת ואית עניותא באתכסאי ומעיניו (מ)בני נשא ואית עניותא לעיני כלא כזריקו דם דבהמה וזריקתה לעיני כלא דשפכין דמא [קמי כלא] הכי עניין שפכין [דם באנפיהון] (דמוי באנפיו⁶) לעיני בני נשא ואתהדרין ירוקין כמתין:

ואי הדרין בתיובתא ולא פתחין פומהון להטיח דברים כלפי מעלה ומיתה דלהון בסתימו [דפומא] כבעירא דאיהי מיתא ולית לה קול ודבור [דיימא הכי] [וביודוי הכי יימא] [וויודוי הכי] איהו אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש ויתודה ומיחד

הקדוש ברוך הוא שלא על מנת לקבל פרס אלא כבן המחויב בכבוד אביו ואמו זה ודאי נקשר ונרשם בעמוד האמצעי ושכינתו כאלו בו הם היו אחד.

ומי שיש בו תורה בלי מצוה או מצוה בלי תורה כביכול כאלו היו בו בפירוד אבל בזה וזה כמו אילן שענפים נפרדים לימין ולשמאל והאילן היחוד של שניהם באמצע.

הרשעים רשומים בלי סימני טהרה אותם שאין להם תפלין על הראש והזרוע ואותם שלא רשומים בתורה ומצוות ואלה שלא שומרים זכור ושמור ולא רשומים בתכלת ולבן של ציצית ואלה שלא רשומים בסימנים הללו שקץ הם לכם אינם ישראל אלא עמי הארץ מה אלה שקץ ושרץ אף הם (כך) שקץ ושרץ כמו שבארוה בעלי המשנה עמי הארץ הם שרץ ונשותיהם שקץ ועל בנותיהם נאמר ארור שוכב עם כל בהמה.

ומיתתם מיתה בגלוי ואין מיתה אלא עני ומיתת העני שלהם לא תהיה בכסוי כמו עופות שדומים לבעלי מצוות אלא בגלוי לעיני העם שעני חשוב כמת ויש עני בכסוי מעיני בני אדם ויש עניות לעיני כל כזריקת דם הבהמה וזריקתה לעיני כל ששופכים דם לפני הכל כך העניים שדמם נשפך בפניהם לעיני בני אדם ונעשים לירקים כמו מתים.

ואם חוזרים בתשובה ולא פותחים פיהם להטיח דברים כלפי מעלה ומיתתם בסתימת פה כמו בהמה שהיא מתה ואין לה קול ודבור וביודוי כך הוא יאמר אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש ויתודה

¹ דעסקין באורייתא לשמה - ר"ל בשביל השכינה, לייחד אותה עם התורה. והענין של לשמה, שלומד על מנת לקיים מצותיה של התורה, והמצות הן בשכינה אם כן הוא לשמה (בהגר"א בתיקו"ז ב ע"ב).

² ואם אחר שישוב ויעזוב כנז' ירבה לעשות מצות רבות, אך בתנאי שיהיה בדחילו ורחימו שלא לקבל פרס, אז זוכה למלכות דאצילות ה' תתאה. ואם יעסוק בתורה תמיד בדחילו ורחימו שלא לקבל פרס אז זוכה לת"ת דאצילות. וזו היא תשובה גמורה עליונה, כי ת"ת נקשר תמיד עם א"א, ואינו כמו ה' תתאה שנאמר עליה (ישעיה נ, א) ובפשעכם שולחם אמכם, ולכן נקרא יה"ו. ונמצא כי כאשר עוסק בתורה לשמה בדחילו ורחימו שלא לקבל פרס הרי זוכה לת"ת ולא"א, והרי נשלם בו כל ההו"ה ונקרא תשובה שלימה (עולת תמיד ענין התשובה בקיצור). בדחילו ורחימו, שהן א"א (בהגר"א בתיקו"ז לג ע"ג).

³ בנוק' (יהל אור).

⁴ בדכר (יהל אור).

⁵ שדומין לבעירין כנ"ל (יהל אור).

⁶ באנפיהו (דפ"ו).

ספר שמות

לקודשא בריך הוא בכל יומא למהוי מיתתיה באחד
כגוונא דשחיתת בהמה בתריסר בדיקות דסכין
ובסכין [דאיהו נ"א דאינון] ודאינון [דאיהו] אח"ד:

ומברך ומקדש לקודשא בריך הוא בכל יומא
בברכו ובקדושה¹ ובכל² אכילה ושתייה דיליה
כגוונא דמברך כהנא³ ברוך [אתה] הא ברכה אשר
קדשנו הא קדושה כד רוחא⁴ מברך לקודשא בריך
הוא בכל יומא בברוך ומקדש ליה בקדושה דיליה⁵
ומיחד ליה⁶ ביחודא דאיהו ושכינתיה קודשא בריך
הוא נחית על ההוא רוחא בכמה משרייין:

אליהו ודאי בר נש דמברך ומקדש ומיחד
למטרוניתא כמה משרייין דמטרוניתא סלקין עמיה
ומשרייין דמלכא נחתין לגביה וכלהו לנטרא ליה
ולאודעא ליה לההוא רוחא כמה [חידושין] ועתידות
בחלמין דנבואה וכמה סתרים כגוונא דיעקב
דאתמר ביה (בראשית כח יא) והנה מלאכי אלהים
עולים ויורדים בו⁷ ועל משרייין דמלכא ומטרוניתא
אתמר (שם לב ג) ויקרא את⁸ שם המקום ההוא
מחנים אבל מלכא⁹ ומטרוניתא לא נחתין תמן:

אמר אליהו רעיא מהימנא הכי הוא¹⁰ ודאי אבל
בגין דבכל פקודא ופקודא הוה אשתדלותא דילך
ליחדא קודשא בריך הוא [ושכינתיה] בכל משרייין¹¹
דעילא ותתא הכי קודשא בריך הוא ושכינתיה וכל
משרייתיה עילא ותתא מתיחדין ברוחא דילך¹² בכל

ומיחד את הקדוש ברוך הוא בכל יום
להיות מיתתו באחד כמו שחיתת הבהמה
בשתיים עשרה בדיקות סכין ובסכין שהוא
אח"ד.

ומברך ומקדש את הקדוש ברוך הוא
בכל יום בברכו ובקדושה ובכל אכילה
ושתייה שלו כמו שמברך הכהן ברוך אתה
הרי ברכה אשר קדשנו הרי קדושה
כשהרוח מברכת את הקדוש ברוך הוא
בכל יום בברוך ומקדשת אותו בקדשתו
ומיחדת אותו ביחוד שהיא שכינתו
הקדוש ברוך הוא יורד על אותה רוח
בכמה מחנות.

אליהו ודאי אדם שמברך ומקדש
ומיחד את המלכה כמה מחנות של
המלכה עולים עמו ומחנות המלך יורדים
אליו וכולם כדי לשמרו ולהודיעה לאותה
רוח כמה חרושים ועתידות בחלומות
בנבואה וכמה סתרים כמו שיעקב שנאמר
בו (בראשית כח) והנה מלאכי אלהים
עולים ויורדים בו ועל מחנות המלך
והמלכה נאמר (שם לב) ויקרא שם
המקום ההוא מחנים אבל המלך והמלכה
לא יורדים לשם.

אמר אליהו רועה הנאמן כך זה ודאי
אבל משום שבכל מצוה ומצוה היתה
השתדלות שלך ליחד את הקדוש ברוך
הוא ושכינתו בכל המחנות שלמעלה
ולמטה כך הקדוש ברוך הוא ושכינתו וכל

¹ בבית הכנסת (יהל אור).

² ויחודא אמר לעיל בסכין (יהל אור).

³ ר"ל, בשחיתת הבהמה, כן מקריב עצמו קרבן, וזה אשר היה בקרבן ג' מינים, בהמה ועוף ואדם, כהנא דמיחד לון לג' מינים הנ"ל רומז (יהל אור).

⁴ ענין בפני עצמו, ולא קאי אע"ה (יהל אור).

⁵ ר"ל של ברוך כנ"ל (יהל אור).

⁶ והוא ה' אלקינו של הברכה, והן יה"ו ג' אותיות של השם, ולכך אמרו (ברכות מ ע"ב) כל ברכה שאין בה שם אינה ברכה, ור"י אמר ג"כ מלכות על אות רביעית של השם, אבל רב אין מצריך מלכות, לפי דלית לה מגרמה כלום, אלא כלולה מהם, לפיכך היא אות כפולה, והה"א כפול לפי שהיא נוק' (יהל אור).

⁷ באדם (יהל אור).

⁸ נמחק בדפ"ו.

⁹ כיון דהוא בנוק' לבד, וג"כ מטרוניתא לא נחית, דהיא אינה בפירודא. אבל למעלה דמיחד לקוב"ה ביחודא, קוב"ה נחית, וז"ש והנה ה' נצב עליו כו', על ההוא רוחא, כמ"ש נצב עליו, על יעקב, וכן בכ"א (יהל אור).

¹⁰ כמו שפי' לעיל, ממעלת הנשמה במעשה המצות, וייחודיה למעלה, הת"ת והמלכות, אבל נוסף עוד במתכשרים בעבודה כמון, כמה וכמה כדמפרש ואזיל (אור יקר).

¹¹ הם מחנות שכינה ומלאכין דקב"ה, שאף הם נהנים מייחוד קב"ה ושכינתיה, בתורה ומצוה (אור יקר).

¹² היינו שהוא נעשה מרכבה ליסוד, להיות קשר הת"ת והמלכות, וקשר מלאכין דכורין עם מלאכין נוקבין, ובסוד ת"ת ומלכות כדפי', דהיינו אומרו ומקבלין דין מן דין, והרוח נעשה צינור להעלות מין

ספר שמות

פקודא ופקודא כברא דמלכא דאבא ואימא רחמין ליה ונשקין ליה¹ ובחביבו דיליה לא אהמנין (הימנין) ליה במשרייא² דלהון אלא אינון גופייהו נטרין ליה:

בגין דההוא רוחא³ דילך מסטרא דעמודא דאמצעייתא איהו דאיהו ו' כליל אבא ואימא ודאינון (דאיהו) י"ה נפש דילך בת יחידא⁴ מסטרא דאת ה' שכינתא תתאה לא זזת מינך וכגוונא דאבא ואימא נטרין ברא⁵ הכי נטרין ברתא⁶ במשריינ עלאין דאינון מחנים⁷ ובמחשבה עלאה⁸ סלקין לרוחא דילך⁹ כמה דאוקמוה ישראל עלה במחשבה יו"ד ה"א וא"ו ה"א ואימתי רוחא דילך סליקת במחשבה כד איהי שלימא¹⁰ ואתמר בה (תהלים קנ ו) כל הנשמה¹¹ תהלל יה:

קיט/ב

רעיא מהימנא:

ובנפשא דאיהי ה'¹²:

רוח יהו"ה¹³ אתמר ביה (יחזקאל לו ט) כה אמר יהו"ה מארבע רוחות באי הרוח ואינון (ישעיה יא ב) רוח¹⁴ יהו"ה רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וגו'

מחנותיו מעלה ומטה מתיחדים עם רוחך בכל מצוה ומצוה כבן המלך שהאב והאם אוהבים אותו ומנשקים אותו ומחביבותו שלו אינם מאמינים למחנותיהם אלא הם בגופם שומרים אותו.

משום שאותה הרוח שלך היא מצד העמוד האמצעי שהוא ו' כולל אב ואם שהם י"ה הנפש שלך בת יחידה מצד האות ה' השכינה התחתונה לא זזה ממך וכמו שאבא ואמא שומרים את הבן כך שומרים את הבת במחנות עליונים שהם מחנים ובמחשבה העליונה עולים לרוחך כמו שבארוה ישראל עלה במחשבה יו"ד ה"א וא"ו ה"א ומתי רוחך עלתה במחשבה כשהיא שלימה ונאמר בה (תהלים קנ) כל הנשמה תהלל יה

ובנפש שהיא ה'.

ברוח ה' נאמר כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח והם רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וגו' שלם בארבע אותיות עלה במחשבה ועלת העלות

נוקבין לעילא ולהוריד מ"ד לתתא, בסוד תרי"ג מצות, שהם תרי"ג בחי' היחוד, וזהו שאמר "בכל פקודא ופקודא" (אור יקר).

¹ הענין כי התעוררות האהבה ביחוד העליון, ע"י נשמה מן הנשמות, וכן התעוררות הנשיקין, יכונה בשם "רחמין ליה ונשקין ליה". ונודע שזווג אבא ואמא עילאין, דהיינו חכמה ובינה, הוא ע"י הדעת, דהיינו ברא. וא"כ סוד הרוח הזך, כעין רוחו של משה, מעורר אהבה ונשיקין בין אבא ואמא עילאין, והיינו "רחמין ליה ונשקין ליה" דקאמר, וכבר הארכתי בכיוצא בזה בעובדא דההיא סבא (אור יקר).

² במשריינ (דפ"ו).
³ נתינת טעם לייחוד אבא ואמא ברוחיה דמשה, ואמר כי רוחא "מעמודא דאמצעייתא", דהיינו ו', כי בסוד הדעת הוא כולל ב' עטרין, דהיינו י"ה. והיינו סוד הנשמה, דאיהי מאבא ואמא, כדכתיב ונשמת שדי תבינם, שהיא מתעטרת על רוחא ונפש מהמלכות (אור יקר).

⁴ והנה בלי ספק, השגחת הנשמה, דהיינו אבא ואמא על הרוח, דהיינו ברא, אמנם הנפש דהיינו ברתא, אפשר שלא יושפע עליה אלא מהרוח, ואין לנשמה עמה קשר, לזה אמר שאינו כן, אלא כג"ד דאר"א נטרין בריה וכו' (אור יקר).

⁵ ויהיה השגחת הנשמה יורדת למטה לנפש כמו שהיא ברוח, ויהיה ההשגחה והשמירה עליה בסוד מלאכין דקב"ה ושכינתיה, שכולם נלוים אל המלכות (אור יקר).

⁶ ר"ל דקוב"ה וכנס"י שומרין את הרוח, ומשריינ דקב"ה וכנס"י שומרין את הנפש (יהל אור).

⁷ ב' משריינ, מחנה שכינה ומחנה דקב"ה, וסוד הענין, הת"ת והמלכות, דהיינו רוח ונפש מתייחדין [על?] רוח "תרין משריינ" דהיינו י"ה, ובנפש "תרין משריינ", דהיינו מחנים כדפי', והנה בכל המעלות הנזכרות הוא שם יה"ה פשוט, שכלל שם זה הוא מצד הבינה, כדפי' בתיקו"ז (אור יקר).

⁸ בכתר עליון (יהל אור).
⁹ היינו השם המתמלא מחכמה, וזה בסוד היחוד, אחרי הקשר ד' אותיות, יתמלאו מחכמה כדפי' (אור יקר).

¹⁰ ואין שלימות לרוח אלא ביחוד וקשר ד' אותיות בו (אור יקר). ר"ל בכל חלקי הנשמה, בד' אותיות הוי"ה, שהן נשמה לנשמה ונר"ן, כמש"ו (יהל אור).

¹¹ בהיות קשר כל חלקי הנשמה (אור יקר). ר"ל נשמתא לנשמתא ונשמתא, וזהו כל תהלל י"ה, ורוח הוא ו', ונפש הוא ה', וז"ש ובנפשא וכו' (יהל אור).

¹² יה"ה (דפ"ו).

¹³ ר"ל של כל ד' אותיות הוי"ה וז"ש מד' רוחות וכו' (יהל אור).

¹⁴ ר"ל ד' פעמים רוח (יהל אור).

ספר שמות

שלום בארבע אתוון סליק במחשבה! ועלת העלות מעטר ליה בכתר בכל האי יקר רוחא דילך סליק ונחית בכל ליליא² וכל מלין דאתגליין [לך בחסד³ ועליהו אתמר] (על כתר) ואתם הדבקים ביהו"ה (דברים ד ד) [אתם ולא שאר] (ולא) אומין עכו"ם ובנין דא (שמות כב יט) זבח לאלהים יחרם אלהים אחרים בלתי ליהו"ה לבדו:

זכאה עמא קדישא דאתקריאו ועאנאו (ענא) דקודשא בריך הוא למקרב גרמייהו קרבנין קמיה כמה דאתמר (תהלים מד כג) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה וקרבין גרמייהו [כעאנין] בתעניתא ד[ב]מעוט חלבא ודמא דתעניתא איהו חשיב יתיר מקרבנא דבעירין דהוה מתמעט דמא וחלבא וכל אינון אמורין ופדרין דמתאכלין כל ליליא:

זכאין אינון [ישראל דקרבין] [דקרבין] רוחין דלהון קרבנין קדם ה' בכל⁴ ליליא ולייליא דרוחא דלהון היא העולה⁵ לגביה אי סליק לה⁶ בתורה ומצוה בתורה דאיהו⁷ עשר אמירין דאתיהיבו מאת [ה' דבעשר] [י' בעשר] דברן מאתוון ה"ה⁸ [בו' בשית¹⁰] בשית חומשי תורה בספר בראשית חמשה אינון¹¹ דאתקריאו חמשה חומשי תורה שתיתאה ספר בראשית אקרי ובמחשבה דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאתמר [בה ישראל] [ביה] עלה במחשבה ולאן אתר וסליק לגבי כתר דתמן עלת העלות מופלא ומכוסה¹²:

זכאה מאן דסליק ליה במצוה דאיהי מצות תפילין דבהון ארבע פרשיות דבהון [שם] יהו"ה י' קדש לי ה' והיה כי יביאך ו' שמע ישראל ה' והיה אם שמוע במחשבה¹³ לקשרא לה ביד¹⁴ דשכינתא והיה

מעטרו בכתר בכל הכבוד הזה רוחך עולה ויורדת כל לילה וכל הדברים שהתגלו [לך] בחד ועליהם נאמר ואתם וכו') על כתר ואתם הדבקים בה' אתם ולא אמות עובדי כוכבים ומזלות ומשום זה זבח לאלהים יחרם אלהים אחרים בלתי לה' לבדו.

אשרי העם הקדוש שנקראו צאן של הקדוש ברוך הוא להקריב את עצמם קרבנות לפניו כמו שנאמר כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ומקריבים את עצמם כמו צאן בתענית שמעוט החלב והדם שבתענית חשוב יותר מקרבן בהמות שהיה מתמעט הדם והחלב וכל אותם אמורים ופדרים שנאכלים כל הלילה.

אשריהם (ישראל) שמקריבים את רוחם קרבנות לפני ה' ובכל לילה וליילה שרוחם היא העולה אליו אם מעלה אותה בתורה ומצוה בתורה שהיא עשר אמירות שנתנו מהאות י' שבעשר דברות מאותיות ה"ה (בו' בששה) בשש חמשי תורה בספר בראשית חמשה הם שנקראו חמשה חמשי תורה ששי נקרא ספר בראשית ובמחשבה שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א שנאמר בו ישראל עלה במחשבה ולאזה מקום עולה לכתר ששם עלת העלות מפלא ומכסה.

אשרי מי שמעלהו במצוה שהיא מצות תפילין שבהן ארבע פרשיות שבהן שם יהו"ה י' קדש לי ה' והיה כי יביאך ו' שמע ישראל ה' והיה אם שמוע במחשבה לקשר אותה ביד שהשכינה היא י"ה וכלולה ממעשה שהיא ה' ודבור שהיא

¹ שהוא למעלה מהו"ה פשוטה, שם מ"ה כנ"ל (יהל אור).

² פקדונות הרוחות (יהל אור).

³ צ"ל חסר, ור"ל שחסר כאן מה אמר (יהל אור).

⁴ ובכל (דפ"ו).

⁵ ר"ל הנשמה וכתוב כל הלילה (יהל אור).

⁶ שנאמר זאת תות הולה כו' וז"ש דקרבין כו' קרבין כו' (יהל אור)

⁷ ר"ל דכל סליקו הוא בשם הו"ה ובשם מ"ה ומפרש דבתורה אלו שני שמות וכן במצוה מפרש לקמן בתפילין וה"ה לכל מצוה (יהל אור).

⁸ ה' ה' (יהל אור).

⁹ ור"ל עשר אמירין עשר מאמרות שבהן נברא העולם (יהל אור).

¹⁰ דויהי בנסוע הארון ספר בפ"ע, ואע"ג דבגמ' אמרו ז' היינו למ"ד במקומה נאמרה (יהל אור).

¹¹ דל"ת הא אמרינן בכ"מ חמשה ואמר לבד מספר בראשית שהוא קודם מ"ת (יהל אור).

¹² בב' דרגין ע"י וא"א (יהל אור), ע"י ע"י לש"ו ביאורים ח"א כ ע"ד.

¹³ ר"ל שם מ"ה (יהל אור).

¹⁴ כמש"ו י" דאותיות של ב' השמות (יהל אור).

ספר שמות

[נ"א ואיהי ו"ה] כלילא ממעשה² דאיהי ה' ודבור דאיהי בינה³ כלילא ו' ספיראן ובמחשבה דאיהי יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה י"ד אתון כחושבן יד ואתרמיזו בארבע פרשיין וביתה דתפלין א' (ו) תרין רצועי דרישא [ורצועה דיד]⁴ שבע [דתרין] (ו) תרין שינין תשע וקשר [דרצועה]⁵ עשר [וד'] פרשיין דיד [הרי י"ד וי' שדי שכינתא] (וי' שדי שכינתא) ויד דשכינתא ידו יהו"ה⁶:

בגיני(ה) אתמר (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי וגו' רוח אתפקד ליהו"ה⁷ וקודשא בריך הוא נחית לגב(י)ה לקבלא ליה [ביה] [ולגביה]⁸ שכינתא ונטרי ליה⁹ קודשא בריך הוא ושכינתיה ומאן גרים דא ומאן דבכלו (דכל) מצוה ומצוה סליק שכינתא לגבי קודשא בריך הוא [יד יהו"ה בגינה אתמר]:

ושבעין תיבין¹⁰ דיענך יהו"ה ביום צרה ובמאי¹¹ צווחת אלא ודאי ישראל אית בהון מארי תורה ומלאכים (מלכים) מסטרא דאילת השחר¹² דאיהי שכינתא ותריין דרגין¹³ (ד) אינון בקר ושחר ועלייהו אתמר (שם מז יא) נעימות בימינך¹⁴ נצה¹⁵ בקר דאברהם דאיהו חס"ד דא סליק יתיר¹⁶ ביומא דפורקנא אבל שחר אקדים ליומא דפורקנא ומאי איהו נצה דשכינתא מסטריה אתקריאת אילת השחר¹⁷:

בינה כלולה ו' ספירות ובמחשבה שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה י"ד אותיות כחשבון יד ונרמזו בארבע פרשיות ובית התפלין א' ושתי רצועות הראש שבע ששני שיניין תשע וקשר הרצועה עשר וארבע פרשיות היד הרי י"ד יד השכינה יד יהו"ה.

בשבילה נאמר (שם לא) בידך אפקיד רוחי וגו' הרוח נפקדה ליהו"ה והקדוש ברוך הוא יורד אליו לקבלו לשכינה ושומרים אותו הקדוש ברוך הוא ושכינתו ומי גורם את זה מי שבכל מצוה ומצוה מעלה שכינה אל הקדוש ברוך הוא.

ושבעים תבות של יענך ה' ביום צרה ובמה היא צווחת אלא ודאי בישראל יש בעלי תורה מלאכים מצד של אילת השחר שהיא שכינה ושתי דרגות הן בוקר ושחר ועליהן נאמר נעמות בימינך נצה בוקר של אברהם שהוא חס"ד זה עולה יותר ביום הגאולה אבל השחר מקדים ליום הגאולה ומיהו נצה ששכינה מצדו נקראת אילת השחר.

¹ "איהו י"ה" דפ"ו.

² עכשיו מפרש שם הוי"ה דאתכליל בשכינה (יהל אור).

³ ר"ל בינה בן י"ה בן הוא עד"א ו' הרי יה"ו, וז"ש כלילא שהיא כוללת גם עד"א ועם מעשה כל השם (יהל אור).

⁴ (נ"א ודידא) נוסף בדפ"ו.

⁵ דיד (נוסף ביהל אור).

⁶ יד שכינתא יד יהו"ה" נמחק ביהל אור ובמקומו גורס "ש' שד"י". ר"ל שדי שבתפלין ש' שכינה י"ד הוי"ה הנ"ל (יהל אור).

⁷ שהוא בדראג דעד"א ולפיכך בידך שהוא הוי"ה (יהל אור).

⁸ לגבי (דפ"ו).

⁹ שקב"ה ושכינתיה הן שד"י ושם הזה שומר ישראל כידוע ולפיכך שם שד"י ביסוד ששם כלול ת"ת ומלכות (יהל אור).

¹⁰ ויקרא רמט ע"ב (הערת הזהר). חסר כאן מהמאמר וע' תיבין מלמנצח עד סוף המזמור שהן רומזין על ע' שנין חבלי משיח דצווחת אילתא ע' קלין כמש"ו שהן ימי צרה ומתוכן יגאלו שבזה מדבר כל המזמור (יהל אור).

¹¹ ומאי (יהל אור).

¹² עי' הערה הובא בסוף הספר.

¹³ כמש"ו בקר חסד ושחר נצח ושניהן דרגין דפורקנא שהן קו ימין אלא ששחר הוא ע' שנין בתראין חבלי משיח ובקר הוא הגאולה שיהיה אח"כ (יהל אור).

¹⁴ ר"ל חסד (יהל אור).

¹⁵ קי ע"א (הערת הזהר).

¹⁶ ר"ל שמניחו על הגאולה (יהל אור).

¹⁷ דרחמה צר וחבלי לידה קשין מאד כנ"ל דצווחת כו' (יהל אור).

ספר שמות

ובגין דא ל"מ נצ"ח! תמן נצ"ח תמן ל"מ דאינון
ושבעין (עו) קלין דצווחת אילת השחר על בנהא
דאתתקף עליהו קדרותא בגלותא שחרות² השחר
בשבעין [שנין בתריין] ובתראין (בשבעין) (כתריין)
בההוא זמנא יתקיים בישראל (ישעיה כו יז) כמו
הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו
מפניך יהו"ה ועל כן נקוה לך יהו"ה אלהינו³:

ובהון אילת אעילת רישהא [בין] (בן) ברכהא
רישא⁴ איהו צדיק יסוד עולם [בין] (בן) ברכהא
[ד] אינון נצח והוד⁵ ואומי לה ביה⁶ למפרק לבנהא
[בבקר] דאיהו אריה בקר ימינא דאברהם משיח בן
דוד דנפיק מיהודה דאתמר ביה (בראשית מט ט)
גור אריה יהודה ובגין דא (רות ג יג) חי יהו"ה שכבי
עד הבקר:

ובה (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה זרוע
תפארתו בוקע מים וגו' בגין דתפארת דרגא דמשה
גופא וחסד דרועא דיליה ומשה אתקשר בע"ב
דאיהו חסד דרגא דאברהם ודהכין (דהני) סליק
בחושבן ח"י וו"ו מן ויסע ויבא ויט תלת ענפי אבהן
[ש'] דאתקשר בש' [מן] (של) משה דאתמר [בהון]
[יחזקאל א י] ופני אריה [אל] (מ)הימין לארבעתן
ופני נשר לארבעתן [ופני שור מהשמאל לארבעתן]
מ"ה מן משה ודמות פניהם פני אדם:

[דאיהו] דרועא שמאלא אתמר ביה שמאל דוחה
וימין מקרבת ודאף [אף] על גב

קב/א

רעיא מהימנא

דאקדים בתשרי דאוקמוהו (ואוקמוה) ביה מארי
מתניתין בתשרי עתידין להגאל תהא דוחה בגין

ולכן ל"מ נצח שם נצ"ח שם ל"מ
שהם שבעים הקולות שצווחת אילת
השחר על בניה שהתחזק עליהם הקדרות
בגלות שחרות השחר בשבעים השנים
האחרונות (בשבעים) באותו זמן יתקיים
בישראל כמו הרה תקריב ללדת תחיל
תזעק בחבליה כן היינו מפניך ה' ועל כן
נקוה לך ה' אלהינו.

ובהם האילת מכניסה ראשה בין
ברכיה הראש הוא צדיק יסוד עולם בין
ברכיה שהם נצח והוד ונשבע לה בו
לפדות את בניה בבוקר שהיא אריה בוקר
ימין של אברהם משיח בן דוד שיוצא
מיהודה שנאמר בו גור אריה יהודה
ומשום זה (רות ג) חי ה' שכבי עד הבוקר.

ובה מוליך לימין משה זרוע תפארתו
בוקע מים וגו' משום שתפארת היא דרגת
משה הגוף וחסד זרועו ומשה נקשר בע"ב
שהוא חסד דרגתו של אברהם שכך עולה
בחושבון ח"י וו"ו מן ויסע ויבא ויט
שלשת ענפי האבות ש שנקשרה בש' של
משה שנאמר בהם ופני אריה אל הימין
לארבעתם ופני שור מהשמאל וגו' ופני
נשר לארבעתן מ"ה מן משה ודמות
פניהם פני אדם.

בזרוע שמאל נאמר שמאל דוחה וימין
מקרבת שאף על גב

שהקדים בתשרי שבארוה בו בעלי
המשנה בתשרי עתידין להגאל תהיה

¹ דבב' המזמורים מזמור יענך ה' ביום צרה צווח' דאילת השחר בכובד הגלות בע' שנין הנ"ל (יהל אור).

² דהלילה נמשל לגלות ובקר לגאולה כמ"ש לקמן שכבי עד הבקר וקודם הגאולה יכבד הגלות יותר מכל הגלות כמ"ש בגלות מצרים תכבד העבודה כו' וזהו למהר הגאולה כמ"ש (ברכות ו ע"ב) אגרא דכלה דוחקא, והוא שחרות השחר, שקודם שמתחיל להאיר היום הוא מחשיך יותר מכל הלילה ולכן נקרא שחר, וע' קלין הן ע' שנה והן נקראין חבלי משיח שכל הגלות דומה להרה שמתקרבת הלידה כל יום והגאולה דומה ללידה, כמ"ש היולד גוי כו' כי ילדה ציון כו', וכשמתקרבת לילד אז כואבת יותר מכל ימי הריונה כמ"ש הרבה כו' והרונך צער הריון שהוא הגלות וכשיושבת על המשבר זהו חבלי משיח וז"ש "בההוא זמנא וכו'" (יהל אור).

³ דזה נאמר ג"כ על הע' שנין כמו היושבת על המשבר שתקוה לילד מהרה כן יקו באותו זמן לגאול מהרה, וז"ש לראות מהרה בתפארת עוזך ולכן יש בו ע' תיבות ועל כל הוא תיבה אחת (מצאתי כתוב על הגליון: ר"ל מלת כ"ן גימ' ע' וז"ש ברע"מ כ"ן היינו כו' וזהו על כ"ן נקוה) (יהל אור).

⁴ דאיהו ראש דידה כמ"ש על ראש המטה יסוד כמ"ש בזהר בכ"מ (יהל אור).

⁵ שמהן בנינה כידוע וז"ש ברכהא (יהל אור).

⁶ ר"ל ביסוד שבו תליא השבועה כמ"ש לעיל, וכן האבות שים נא ידך תחת ירכי כו' וז"ש חי ה' שכבי עד הבקר כמ"ש ואמר בין ברכהא שהן הע' שנין שהוא מסטרא דנצח כנ"ל ואע"ג דקאמר לעיל מסט' דנצח הוא מכל נה"י וכן הגאולה שאמר מסטרא דחסד אמר לקמן שיהי המכלל ג"ס חג"ת וכן יהיה בע' שנין בבחי' דחג"ת בנה"י (יהל אור).

ספר שמות

דוחה כדי שלא ימות משיח בן אפרים דוחה מתשרי שהיא שמאל עד שיקרב ימין

פסח זרוע ימין לקיים בה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות וזהו בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל לקיים בהם ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך ה'.

ואחר כך כולם נוטלים מגבורה שממנה משיח בן אפרים ליטול נקמה משונאיו שכך צריך לנקות את התבואה שהם ישראל בימין ואחר כך לשרף את הקש בשמאל זהו שכתוב (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום וכנישו דעבורא⁷ דא עמודא דאמצעייתא [ביה] (בראשית מט לג) ויאסף⁸ (אל עמיו) לאן אתר⁹ לביתא דא שכינתא:

אבל בדרגת משיח בן יוסף איהו דקא רמזו (במדבר כב ד) עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחוך השור¹⁰ את ירק השדה דעליהו אתמר (תהלים צב ה) בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד] (וגו') מפסח ועד תשרי יהא פורקנא דאיהו עדי¹¹ ומתמן¹² ואילך יהא השמדה דלהון ולהשמדם (פורקנא) עדי עד [ולא עד בכלל אלא עד דמטי לעד מתמן ואילך להשמדם עדי עד]¹³ כד מטי לתשרי דאיהו שור ביה כלחוך השור:

וסמיכו [ויטו¹⁴ דלהון בימינא] ודלהון דישראל¹⁵ בימינא [דישראל דלהון ביממא] דאיהו אריה אבל

וסמיכתם (של ישראל והנטיה שלהם בימין) של ישראל בימין שהוא אריה אבל הקימה שלהם בגוף האילן וזהו כל הכורע

¹ נמחק ביהל אור.

² בניסן (יהל אור).

³ ושני המאמרים אמת, שהפקידה תהיה בתשרי אבל תדחה עד ניסל דתשרי דרועא שמאלא ר"ה כידוע ואע"פ כן יהיה בוסף הגאולה בתשרי כמש"ו ולבתר כו' (יהל אור).

⁴ יתגלי חסד עלאה דפומא דאמה, ואז יתחיל צמיחת מלכות בית דוד ע"י הפומא דאמה, והוא זמן משיח בן דוד, וע' רע"מ (פנחס רנב ע"א, ופ' תצא רעח ע"ב, ורעט ע"א, ופ' משפטים קכ ע"א) (הקדו"ש פט ע"א). כמ"ש בכור שורו הדר לו כו', ושור בשמאלא כנ"ל בהם עמים כו' (יהל אור).

⁵ כמ"ש קדש ישראל לה' ראשית כו' ועכשיו התבואה מעורבת ומכוסה בקש רשע מכתיר את הצדיק (יהל אור).

⁶ מסטרא דשמאלא כנ"ל (יהל אור).

⁷ ר"ל קבוץ גלויות (יהל אור).

⁸ יעקב דהוא דרגא דעד"א (יהל אור).

⁹ ר"ל לבית המקדש, וכן ביעקב נאמר אל המטה שכינה (יהל אור).

¹⁰ שהוא שור כנ"ל ופני השור וכו' (יהל אור).

¹¹ ר"ל מפסח ועד תשרי נקרא עד כמ"ש בבקר יאכל עד (יהל אור).

¹² ר"ל עדי הוא כל זמן ור"ל כל זמן העד יהא השמדם כמ"ש לקמן דמשיח בן דוד ייכול כל האומות עו"כ בבקר יאכל עד וכד מטי תשרי לא ישאר מהם כולם כלחוך השור כו' (יהל אור).

¹³ נמחק ביהל אור.

¹⁴ וסמיכה (ס"א דישראל ומטו) (דפ"ו).

¹⁵ ר"ל הגאולה (יהל אור).

ספר שמות

קימה דלהון! [בנופא דאילנא² והאי] ובנופא דאילנא ודאין (כנופא דאילנא ודאי) איהו כל הכורע כורע³ בברוך צדיק⁴ דאתמר ביה וביוסף (יוסף) הצדיק (בראשית לז ז) והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי והאי איהו (רות ג יג) חי יהוה⁵ שכבי עד הבקר וכל הזוקף זוקף בשם דרגא דמשה⁶ רבינו לעילא ו[ב]משה לתתא⁷ ביה יקומון כל ישראל [כאברין] (כאברין) דגופא⁸ דביה כלהו זקיפין בעמידה ובהאי איהו כל הזוקף זוקף בשם בגין דעליה אתמר (שמות לג יז) ואדעך בשם:

יהון משיח בן דוד דאיהו אריה מימיניה ומשיח בן יוסף דאיהו שור משמאליה מימינא אברהם משמאלא יצחק ואיהו נשר באמצעיתא שלשלת⁹ דלהון מסטרא דיעקב ש' דמשה¹⁰ קדושה לך¹¹ ישלשו מסטרא דאריה [תלת ענפין¹² דאבהן] (מסטרא דאברהם) אתקריאו אריות בקר מסטרא דשמאלא אתקריאו פרים מנגחים ומסטרא דאמצעיתא¹³ אתקריאו נשרים ועליהו אתמר (שם יט ד) ואשא אתכם¹⁴ על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי הא אינון תשעה¹⁵ עשיראה ורביעאה¹⁶ אדם מה שמו¹⁷ דמשה דרכיב על תלת חיוון:

ואתמר בישראל (בראשית א כו) וירדו¹⁸ בדגת הים ממנן דימא מסטרא דנחש דהוה שרה דמצרים דאתפשט בגלותא בתראה מים ועדו (לים) ובעוף

כורע בברוך צדיק שנאמר בו ביוסף הצדיק (בראשית לז) והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי וזהו (רות ג) חי ה' שכבי עד הבוקר וכל הזוקף זוקף בשם דרגת משה רבנו למעלה (ובמשה) ומשה למטה בו יקומו כל ישראל כמו איברים של הגוף שבו כולם זקופים בעמידה ובוה הוא כל הזוקף זוקף בשם משום שעליו נאמר ואדעך בשם.

יהיו משיח בן דוד שהוא אריה מימינו ומשיח בן יוסף שהוא שור משמאל מימין אברהם משמאל יצחק והוא הנשר באמצע השלשלת שלהם מצד של יעקב ש' של משה קדושה לך ישלשו מצד של אריה שלשת פני האבות נקראו אריות בוקר מצד של שמאל נקראו פרים מנגחים ומצד האמצע נקראו נשרים ועליהם נאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי הרי הם ט' עשירי ורביעי אדם (מה) שמו) של משה שרוכב על שלש חיות.

ונאמר בישראל וירדו בדגת הים הממנים על הים בצד של הנחש שהיה שרה של מצרים שהתפשט בגלות

1 ר"ל קבוץ גלויות (יהל אור).

2 עד"א כמ"ו (יהל אור).

3 שענין הכריעה ליסוד לסמוך למלכות סומך נופלים וקימה למזקף לה כידוע (יהל אור).

4 דצדיק נקרא ברוך כידוע בסוד בשכמ"ו וברוך דח"י, ברכות שהן ביסוד (יהל אור).

5 שהסמיכה ביסוד דדרגא דבקר כנ"ל בסוד ג' ווי"ן וזהו שכבי וכורעין לאסמכה שם בשכיבתה (יהל אור).

6 עד"א (יהל אור).

7 דהוא יקבץ גלויות כידוע (יהל אור).

8 דמשה רבינו ע"ה הוא גופא דכל ישראל וכל ישראל הם אברים כמ"ש בתז"ח אילנא רבא דביה כו' (יהל אור).

9 ר"ל מסטרא דיעקב הן משולשים כמ"ש יעקב חבל נחלתו משולש כחבל כמ"ש רש"י שם (יהל אור).

10 ר"ל השלשלת הנ"ל הוא ש' דמשה ש' ר"ת שלשלת והש' משולש בג' ווי"ן (ומספרו שלש מאות) כנ"ל (יהל אור).

11 ר"ל לעד"א שמסטרא דעד"א הס' משולשין כמ"ש בתז"ח (יהל אור).

12 אנפין (דפ"ו).

13 פ ע"ב (הערת הזהר).

14 כנ"ל דבאריה יגאל אותנו ובשור ילחוך את האומות ובנשר יקבץ וזהו ואביא אתכם אלי (יהל אור).

15 והם ט"ס ג' בקו ימין וכן בשמאל וכן באמצע (יהל אור).

16 כמ"ש בתז"ח דאיהי עשיראה לט' ורביעאה לכל תלת (יהל אור).

17 ר"ל כמ"ש מה שמו ומה שם בנו, ור"ל דש' דמשה מצד כללותו באבות ועיקר שמו מ"ה דמשה והוא מלכות דאסתלקותא לכתר, וז"ש דרכיב כו' כמ"ש ודמות פניהם דכולהו אדם (יהל אור). "אדם מה שמו" מוסגר בדפ"ק.

18 דפסוק הזה נאמר באדם והוא דרגיה דמשה רבינו עליו השלום, שליט על כל הדרגין דגת הים ועוף השמים ובהמה שהן ימינא ואמצעי' ושמאלא וכן בישראל ימשלו על האומות דג' דרגין זה לעו"ז כמ"ש"ל ואומין כו' חיה דאדם לשלטאה עליהו כו' (יהל אור).

ספר שמות

השמים ערבוביא בישא עמלקים¹ נפילים תערובת דכל אומין בכל סטרא [בגלותא בתראה בין בישראל בין בעשו בין בישמעאל] (בין בישראל בין באומות העולם) ובבהמה אלין בני עשו [דשולמנתהון בכל הארץ]:

ויתקיים במשיח² (תהלים עב ח) וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ והכי בתרין משיחין והכי בישראל וכלא בזכות מ"ה [שמו] דמשה ויתון נס דמשיח בן דוד מיהודה אריה רשים עליה [ונס דמשיח בן יוסף שור רשים עליה נס] ונסו (נס) דשילה אריה לימינא שור לשמאלא נשר באמצעיתא ואדם על כלהו וארבע ענפין³ לכל חד ארבע שבטין דשלש חיון י"ב ולגבי אדם דאיהו מה שמו בני משה דבההוא זמנא יתקיים במשה (במדבר יד יב) [ואעשה אותך] [ואעשך] לגוי גדול ועצום ממנו בההוא זמנא (קהלת א ט) (ד) מ"ה ש"היה ה"וא שיהיה⁴ (שם ג טו) ואשר להיות כבר היה:

והאלהים יבקש את נרדף ישראל דאתמר בהון (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן מרעיתי (אדם אתם הם הנרדפים) [הוון נרדפים⁵ קדם ערב רב זאבים בישין] הא (בראשית מט כז) בנימין זאב יטרף לגבייהו דטרף לון ויתקיים ביה⁶ בההוא זמנא (שם) בבקר יאכל עד דהיינו עד כי יבא שילה ודא בקר דאברהם ולערב יחלק שלל דא ערב דיצחק דתמן תרין משיחין בחד ייכול⁷ ממנא דאומין דעלמא ובחד יחלק [ליה] [לון] לישראל:

(ד) ישראל דאינון אילת נרדפין [בתר אקדמו] רשיעיא אריות] ויתער נפתלי דאיהי (שם כא) אילה שלוחה הנותן אמרי שפר יתער בימינא:

קב/ב

רעיא מהימנא:

דאיהו אריה משיח בן דוד דאתמר ביה (שם ט) גור אריה יהודה מטריף בני עלית (ויחזקון) [ויחזור]

האחרונה מים עד ים ובעוף השמים ערבוביה רעה עמלקים נפילים תערכת של כל האומות בכל צד בגלות האחרונה בין בישראל בין בישמעאל בין בעשו ובבהמה אלו בני עשו ששלטונם בכל הארץ.

ויתקיים במשיח וירד מים על ים ומנהר עד אפסי ארץ וכך בשני משיחים וכך בישראל והכל בזכות מ"ה (שמו) של משה ויביאו נס של משיח בן דוד מיהודה אריה רשום עליו ונס של משיח בן יוסף שור רשום עליו ונס של שילה אריה לימין שור לשמאל ונשר באמצע ואדם על כולם וארבע פנים לכל אחד ארבעה שבטים של שלש חיות שנים עשר ולאדם שהוא מה שמו בני משה שבאותו זמן יתקיים במשה ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו באותו זמן מ"ה ש"היה ה"וא שיהיה ואשר להיות כבר היה.

והאלהים יבקש את נרדף ישראל שנאמר בהם ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם היו נרדפים לפני הערב רב זאבים רעים הרי בנימין זאב יטרף אליהם שטורף אותם ויתקיים באותו זמן בבוקר יאכל עד שהינו עד כי יבא שילה וזה בוקר של אברהם ולערב יחלק שלל זה ערב של יצחק ששם שני משיחים באחד יאכל (הממון) הממונה של אומות העולם ובאחד יחלק להם לישראל.

ישראל שהם אילת נרדפים לפני הרשעים אריות ויתעורר נפתלי שהוא אילה שלחה הנתן אמרי שפר יתעורר בימין

שהוא אריה משיח בן דוד שנאמר בו גור אריה יהודה מטריף בני עלית ויחזק (ויחזור) על אומות העולם כרע שכב

¹ בראשית כה ע"א (הערת הזהר).

² אמרו רז"ל בסוכה (נב ע"א) כי משיח בן יוסף יהרג, והוא ע"י גוג ומגוג, וע' ברע"מ בהעלותך (קנג ע"ב) וברע"מ תצא (רעו ע"ב) (הקדו"ש פט ע"א).

³ אנפין (דפ"ו).

⁴ ע"י בהגר"א בתיקו"ז קכט ע"ג ד"ה משה משה כו' מה כו' - ר"ל, כמש"ל (קד ע"ב) דמה שהי' הוא שיהי' דאזל בכל דרא בגלגולא וזהו שיהי' והוא בגלגולא דשת דמיני' אשתיל עלמא ואשר להיות ר"ל במשה עצמו כבר הי' באדם וז"ש דא אדה"ר והן בוק' וכמש"ל (קט ע"א) וכפל שמי' תרין זמנין כו' ועיקר הכוונה כאן כמש"ל (קד ע"ב) דכבר הי' באדם ועוד יתפשט בכל דרא.

⁵ "הוון נרדפים" נמחק ביהל אור.

⁶ נמחק בדפ"ו.

⁷ (ס"א ממונא) נוסף בדפ"ו.

ספר שמות

על אומין דעלמא כרע שכב עלייהו למטרף לון ומי יקימנו בההוא זמנא נחזי מאן הוא אלה אחרא דיקים לה מלטרופ עלייהו [או אומה ולישן]:

[וישראל דהו כיונה נרדפין קדם נשר מסטרא דעופין דאומין דעלמא] בההוא זמנא יתער נשר¹ ויתפרש גרפאה על ערבובי דאומין [ועשו וישמעאל] דאינון עמלקים וערבוביא בישא דישראל וטריף לון דלא ישתאר חד מנייהו לקיים מה שנאמר בישראל (דברים לב יב) יהו"ה בדד ינחנו ואין עמו אל נכר:

מתמז² ואילך אין מקבלים גרים [כמה דאוקמוה] (והא אוקמוה) מארי מתניתין אין מקבלים גרים לימות המשיח ואומין עכו"ם דעלמא דישתארון יתער קב"ה חיה דאדם לשלטאה [עלייהו] לקיימא בהון (ישעיה ס יב) כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו לקיים בישראל (בראשית א כו) וירדו בדגת הים וגו' (שם ט ב) ומוראכם וחתכם וגו':

ומסטרא דתבואות³ ה' מיני נהמא תבירין מכלהו ואינון חטה ושעורה וכסמת ושבלת שועל ושיפון אמתיל לון לישראל הדא הוא דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ראשית תבואתה בה⁴ כד יפקון מגלותא הכי יהון תבירין עד דיתבריר בר [דאיהו אוכל מתוך פסולת דהיינו קש ערב רב⁵ עד דיתבררו כבר דאתבריר מגו מוץ ותבן] (וישתמודעו ישראל בניניהו):

עליהם לטרף אותם מי יקימנו באותו זמן נראה מי הוא אלה אחר שיקים אותו מלטרף עליהם או אמה ולשון.

וישראל שהיו כיונה נרדפים לפני נשר מצד של העופות של אומות העולם באותו זמן יתעורר נשר ויפרש כנפיו על ערבובי האומות ועשו וישמעאל שהם עמלקים וערבוביה רעה של ישראל וטורף אותם שלא ישאר אחד מהם לקיים מה שנאמר בישראל ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר.

משם ואילך אין מקבלים גרים כמו שבארוה בעלי המשנה אין מקבלים גרים לימות המשיח ואמות עובדי כוכבים ומזלות של העולם שישארו יעורר הקדוש ברוך הוא חיה של אדם לשלט עליהם לקיים בהם כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו לקיים בישראל וירדו בדגת הים וגו' (שם ט) ומוראכם וחתכם וגו'.

ומצד של תבואות חמשה מיני לחם שבורים מכולם והם חטה ושעורה וכסמת ושבלת שועל ושיפון המשיל אותם לישראל זהו שכתוב (ירמיה כ) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה בה' כשיצאו מהגלות כך יהיו שבורים עד שיתברר אכל מתוך פסולת שהינו קש ערב רב עד שיתבררו וידעו ישראל ביניהם כמו בר שנברר מתוך מוץ ותבן.

¹ כ"א כנגדו, זה לעו"ז כנ"ל, וכן אדם לשלטאה מסטרא דמלכות, כמש"ו (יהל אור).

² ומתמז (דפ"ו).

³ שאמר לעיל, עבורא דאינון ישראל (יהל אור).

⁴ רמז לה' מיני תבואות, והן ה', כנסת ישראל בגלותא (יהל אור).

⁵ ע' בזוה"ק בראשית כ"ה א' כ"ז ב' כ"ח ב' כ"ט רע"א משפטים ק"כ ע"ב פנחס רל"ז א' ב' תצא רע"ז רפ"ב בהעלותך קנ"ג רע"ב תשא קצ"א וכל הענין שם, ובדברי הרב בשער הפסוקים פ' שמות בארוכה הרבה (הקדו"ש כג ע"ד). ז"ל השעה"פ: מרע"ה, הוא בחי' הדעת עצמו דז"א, אשר ממנו יצאו טיפי השחתת הזרע של אדה"ר, שהם בחי' כל בני ישראל, שבאותו הדור דגלות מצרים כנזכר, ונמצאו כי כל ישראל, וגם כל הערב רב שיצאו ממצרים, כלם ענפים וניצוצות טיפי הזרע, שיצאו מן הדעת עצמו העליון, והם ענפיו של מרע"ה. אלא שישראל היו נתקנים. והערב רב, לא היו נשמות נתקנים עדיין כפי הראוי להם כנזכר וכו': והנה אותם הענפים שלו, של השחתת הזרע, נתגלגלו בכל אותם הגלגולים הנז"ל, עד שבאו למצרים, ונתגלגלו שם כנזכר. והנה זמן גלות מצרים. משנכנסו לה בני ישראל, היו רד"ו שנים. ובק"ל שנים הראשונים, התחילו הענפים להתגלגל בבני ישראל ובערב רב כנזכר, והיו נצרפים ומתלבנים ומתבררים הטוב מן הרע, ולא נגמר ברורם, עד תשלום ק"ל שנים ההם, כדוגמת ק"ל שנים שפירש אדם והולידם כנזכר. ואחר שנשלם גלגולם ובירורם, אז נולד מרע"ה, כנודע כי משה היה בן פ' שנה בצאתם ממצרים והנה ק"ל ושמונים, הם רד"ו, כי לא יכול משה שהוא הדעת עצמו הטוב לבא, עד שיתבררו ניצוצותיו הטוב מן הרע, ולכן כשנשלם בירורם, נולד הוא וכו': וז"ס, ותרא אותו כי טוב הוא, ר"ל, כי כל האחרים, היו טפות רע דהשחתת הזרע. אבל זה לבדו היה מן הטוב, שלא היה מהשחתת הזרע. ודע, כי כמו שטיפות השחתת הזרע ענפיו של הבל, שהיו כלולות מטו"ר, נתבררו, והטוב שבהם ניתן אל בני ישראל, שנולדו באותם ק"ל שנים, ולכן נקראו דור דעה.

ספר שמות

ועד דיתברירו מנייהו י' דאיהו מעשר¹ [לא] שריא² על ה' דאיהו נהמא דה' מינין לקיימא אומאה (שמות יז ז) כי יד על כס י"ה ובגין דא מוין ותבן אינו מחוייב במעשר עד דיתבריר לבתר דיתבריר מתכנשין לההוא אתר דאקרי ירושלם כמה דחטה ודבתרו (בתר) דאתבריר קש ותבן מכניסין לה לאוצר הכי יתכנשוין ישראל דאינון בר לירושלם דאיהי בנויה על הר יהו"ה [דאתמר בה] (דכתיב) (תהלים כד ג) מי יעלה בהר יהו"ה ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב נקי כבר דאיהו עבורא כד בריר מגו פסולת בההוא זמנא נשקו בר כדבקדמיתא דאתמר ביה (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו בר תרגום בן בההוא זמנא דיהון נקיים כבר מגו קש ותבן שריא שמיה עלייהו וקרא לון (שמות ד כב) בני בכורי ישראל:

והכי מכל אילנין לית תביר כגפן בנטיעו דיליה³ תביר בענבים דיליה תביר דאינון כתישין⁴ בין רגלין והכי זית⁵ זיתים דילה כתישין בגלותא אמתילו ישראל בהון⁶ הדא הוא דכתיב (תהלים פ ט) גפן ממצרים תסיע וכן בגלותא רביעאה [בתראה] (ישעיה ה ז) כי כרם יהו"ה צבאות בית ישראל וכנונא דא לזית משולים ישראל (ירמיה יא יז) זית רענן יפה פרי תאר ובגין דא (תהלים קכח ג) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך וכשתלי זיתים [וגו'] סמיד⁷ דא לדא [בגין] דאינון תבירין בגלותא:

ולבתר דיהון נקיים [מגו פסולת] יתקדשו לבי מקדשא ביין לנסכא על גבי מדבחה וזיתים לאדלקא (בוצינא) שרגין למנרתא ומאן זכה להאי יין דלא יתנסך⁸ [לע"ז דערב רב אינון יין דאתנסך ודנתנסך] לע"ז ומנהון משומדים מנהון ומיניסן אפיקורסים משומדים לעבירות דכל ושככל התורה כלה]:

וישראל דאתמר בהון⁹ (שם קו לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם עד דיהון דרוכין בין רגליהו בגלותא לא אתברירו מנייהו ובגינייהו אמר דוד ע"ה

ועד שיתבררו מהם י' שהיא מעשר לא שורה על ה' שהוא לחם של חמשה מינים לקיים את השבועה כי יד על כס י"ה ולכן מוין ותבן אינו מחיב במעשר עד שיתברר אחר שיתברר מתכנסים לאותו מקום שנקרא ירושלים כמו שאת החטה אחר שנברר קש ותבן מכניסים אותה לאוצר כך יתכנסו ישראל שהם בר לירושלים שהיא בנויה על הר ה' שנאמר בה מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב נקי כמו בר שהיא תבואה כשנבררת מתוך פסלת באותו זמן נשקו בר ככתחלה שנאמר בו ישקני מנשיקות פיהו בר תרגום בן באותו זמן שיהיו נקיים כמו בר מתוך קש ותבן שורה שמו עליהם וקורא להם בני בכורי ישראל.

וכך מכל האילנות אין שבור כגפן בנטיעתו שבור בענביו שבור שהם כתושים בין הרגלים וכך זית הזיתים שלה כתושים בגלות נמשלו ישראל להם זהו שכתוב גפן ממצרים תסיע וכן בגלות הרביעית כי כרם ה' צבאות בית ישראל וכמו זה ישראל משולים לזית (ירמיה יא) זית רענן יפה פרי תאר ולכן (תהלים קכח) אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זיתים סמוך זה לזה משום שהם שבורים בגלות.

ואחר שיהיו נקיים מתוך פסלת יתקדשו לבית המקדש ביין לנסך על גבי המזבח וזיתים להדליק מאור נרות למנורה ומי זוכה לזה יין שלא התנסך לכוכבים ומזלות שערב רב הם יין שהתנסך לכוכבים ומזלות ומהם משומדים מינים אפיקורסים משומדים לעברות שבכל התורה כלה.

וישראל שנאמר בהם ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם עד שיהיו דרוכים בין רגליהם בגלות הם לא נבררו מהם

¹ ר"ל חכמה כמש"ל, שאז ומלאה הארץ דעה (יהל אור).

² דאין התבואה חייב במעשר עד שימרח, וז"ש ובג"ד מוין (יהל אור).

³ שהוא נמוך מכל הנטיעות [ונק' במשנה רוגליות], וכן התבואות נמוכין מן האילנות, אע"ג דהן נמי אילן, כמש"ש עה"ד חטה היה (יהל אור).

⁴ שהן נדרכין ברגל (יהל אור).

⁵ והן מרזא דג' אבהן דגן מסטרא דיעקב כו', מלמטה למעלה [ליקוט] (יהל אור).

⁶ ר"ל בגפן וזית (יהל אור).

⁷ בפסוק א' (יהל אור).

⁸ ר"ל שלא יתערב בגוים כמש"ו (יהל אור).

⁹ ר"ל אבל אותן שנתערבו צריך להתברר (יהל אור).

ספר שמות

(שם מט ו) למה אירא¹ בימי רע עון עקבי יסבני ועליהו אמר שלמה (שיר א ח) צאי לך² בעקבי צאי לך בעקבי³ דעליה אתמר לגבי נחש הקדמוני דפתי לחוה (בראשית ג טו) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב בתר דיפקון מן גלותא נמשלים לתפוחים⁴ ולכל ריחין טבין⁵ כגוונא דמפקנו דמצרים [דאתמר בהו] (דכתיב ביה) (שיר ח ה) תחת התפוח עוררתיך:

פקודא בתר דא להביא בכורים ואבתריה להתודות על הבכורים ואבתריה להתודות על המעשר [נ"א במעשר] ומארי מתניתין מקשים⁶ על המעשר דאי יהא קדם לקיטתו [או] (ואל) אחר לקיטתו עשורו כגון אתרוג דאתמר ביה⁷ באילן הלך אחר חנטה אית מאן דאמר אחר בשול הפירות⁸ [באתרוג] (ואתרוג) מקצתו דומה לאילן ומקצתו לתבואה דאינון זרעים דאתמר בהון דלאחר לקיטתו עשורו דאילן⁹ לאו איהו אלא עד אחר גמר בשולו:

ובגין דא תקינו המוציא:

קבא/א

רעיא מהימנא:

מאתר דבשולו יפה לאפקא פת שרוף אלא ממקום שהוא מוטעם והכי תבואה בתר לקיטתו איהו כבישול פירות וישראל אינון משולים לאילן ולתבואה דאתמר בהון (שמות כג יט) ראשית בכורי אדמתך¹⁰ תביא בית יהו"ה אלהיך והכי (דברים יח ד) ראשית גז צאנך תתן לו דאינון ישראל דאתמר בהון (יהוקאל לד לא) ואתן צאני והכי ישראל¹¹ (ירמיה ב ג) קדש [קדש ישראל] ליהו"ה ראשית תבואתה לאחר לקיטתו מן גלותא עשורו ואתקריאו קדש [ישראל ליהו"ה ראשית תבואתו] (ליהו"ה):

ובשבילם אמר דוד עליו השלום (שם מט) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני ועליהם אמר שלימה (שיר השירים א) צאי לך בעקבי³ הצאן בעקבי³ שעליו נאמר אל הנחש הקדמוני שפתה את חוה (בראשית ג) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב אחר שיצאו מן הגלות נמשלים לתפוחים ולכל הריחות הטובים כמו שביציאת מצרים שכתוב בה (שיר השירים ח) תחת התפוח עוררתיך.

המצוה שאחר זו להביא בכורים ואחריה להתודות על הבכורים ואחריה להתודות על המעשר ובעלי המשנה מקשים על המעשר שאם יהיה קדם לקיטתו או אחר לקיטתו עשורו כמו אתרוג שנאמר בו באילן הלך אחר חנטה יש מי שאומר אחר בשול הפרות ואתרוג מקצתו דומה לאילן ומקצתו לתבואה שהם זרעים שנאמר בהם שלאחר לקיטתו עשורו שאילן אינו אלא עד אחר גמר בשולו.

ולכן תקנו המוציא

ממקום שבשולו יפה להוציא פת שרוף אלא ממקום שהוא מטעם וכך תבואה אחר לקיטתו הוא כבשול פרות וישראל משולים לאילן ולתבואה שנאמר בהם ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך וכך ראשית גז צאנך תתן לו שהם ישראל שנאמר בהם ואתן צאני וכך ישראל קדש (קדש ישראל) ישראל לה' ראשית תבואתה לאחר לקיטתו מן הגלות עשור ונקראו קדש לה'.

¹ ר"ל על ישראל בימי רע בזמן הגלות, עון עקבי, שהע"ר נק' עקב, מסטרא דנחש, ואתה תשופנו עקב, כמש"ו, יסובני, שהם מסובבים, וילמדו מעשיהם כנ"ל (יהל אור).

² תחלת המקרא, אם לא תדעי כו', להזהר צאי כו', ביניהם בגלות (יהל אור).

³ ר"ל בעקבי אותיות יעקב, והוא כמ"ש ברע"מ פרשת וישלח, דיעקב נוק' דאדה"ר וכ' שם ודא גרם גלותא ע"ש (יהל אור).

⁴ שמתחלה נמשלים לגפנים כו', שהן בעצמן המובחר מכל הפירות, רק שלמראה הן תבירין, וכן ישראל נאמר לא תאר לו ולא הדר כו', אבל התפוח למראה הדר (יהל אור).

⁵ ולכל ריחין ר"ל שישמעו שמעם למרחוק, כמ"ש לריח כו' על כן עלמות אהבוך (יהל אור).

⁶ ר"ל מתקשים בה (יהל אור).

⁷ אתרוג דאתמר ביה (נמחק ביהל אור).

⁸ אית מאן דאמר אחר בשול הפירות (נמחק ביהל אור).

⁹ צ"ל, דבאילן לא הלכו אלא אחר, והוא טעם למה הלכו אחר חנטה, ואמר דהכל הולך אחר בישולו ובאילן הוא חנטה ובתבואה לקיטה (יהל אור).

¹⁰ שהן באילנות, וישראל נקראו ראשית, ומביא ראייה שנאמר ראשית גז כו' (יהל אור).

¹¹ שהן נמשלים לתבואה (יהל אור).

ספר שמות

וישראל אתקריאו אילנא רבא ותקיף ומוזן לכלא ביה ביה אורייתא [דאיהי] מזונא לעילא ביה צלותא דאיהי מזונא לתתא! [נ"א לעילא] ואפילו מלאכין? לית לון מזונא אלא בישראל דאי לאו דישראל יתעסקון באורייתא לא הוה נחית לון מזונא מסטר דאורייתא דאמתילא לעין הדא הוא דכתיב (משלי ג יח) עין חיים היא למחזיקים בה ולא יבא דאיהי מצוה:

והכי אורייתא אמתילא למיא והני לאשא ולא הוה נחית מיא מלעילא וחמה דאיהי אשא לא הוה נחית [מלעילא] ומיא מלעילא לבשלא פירות האילן אלא בגין ישראל ובגין דא אתמר בישראל (שיר ב יג) התאנה חנטה פניה אלין מארי מצות והגפנים סמדר נתנו ריח כד פתחין³ בתובתא ומיד אתמר בישראל קומי לך⁴ רעיתי יפתי ולכי לך מן גלותא:

ובגין דא באילן דאיהו עין החיים באורייתא באילין דמשתדלין בה אזלין בתר חנטה⁵ ומעשרין ליה דשריא יו"ד עליהו דאיהי חכמ"ה [חד מעשרא מתכנשין] (אחד מעשרה מתכנשא) ובה מתכנשין ה"ה דאינון פירות האילן ומאן (מאן) אילן ו' אבל שאר עמא אחר לקיטתו מן גלותא עשורו אינון צדיקים דאתמר בהון (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר בעובדיהון דאחידאן במארי תורה [ובמצוה] (ומצות) אחר לקיטה⁶ אזלין לגביהו [ולגבי זרעים דתבואה ואחר חנטה⁷ אזלין לגביהו] כאילן:

ובגין דא אוקמוה במסכת קדושין⁸ קמ"ל דאתרוג כירק מה ירק דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עשורו [אוף אתרוג נמי דרכו ליגדל על מים ובשעת לקיטתו עשורו] ומסטר דחכמה אין מים אלא תורה ובאתר אחרא לעילא והא דתנן אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים הא אתרוג אחיד תרין סטרין ואתרוג איהו דיוקנא דלבא דאחיד לעילא

וישראל נקראו אילן גדול ותקיף ובו מזון לכל בו תורה שהיא מזון למעלה בו תפלה שהיא מזון למטה ואפילו למלאכים אין מזון אלא בישראל שאם ישראל לא יתעסקו בתורה לא היה יורד להם מזון מצד של התורה שנמשלה לעץ זהו שכתוב עץ חיים היא למחזיקים בה ולפרי שהוא מצוה.

וכך התורה נמשלה למים ואלה לאש ולא היו יורדים מים מלמעלה וחמה שהיא אש לא היתה יורדת (מלמעלה) לבשל את פרות האילן אלא בשביל ישראל ומשום זה נאמר בישראל התאנה חנטה פניה אלו בעלי מצוות והגפנים סמדר נתנו ריח כשפותחים בתשובה ומיד נאמר בישראל קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך מן הגלות.

ומשום זה באילן שהוא עץ החיים בתורה באלו שעוסקים בה הולכים אחר חנטה ומעשרים אותו ששורה עליהם יו"ד שהיא חכמ"ה א' מ' ובה מתכנסים ה"ה שהם פרות האילן ומהו האילן ו' אבל שאר העם אחר לקיטתו מן הגלות עשורו אותם צדיקים שנאמר בהם (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר במעשיהם שאחוזים בבעלי תורה ומצוות ואחר לקיטה הולכים לגביהם (ולגבי זרעים של תבואה ואחר חנטה הולכים אליהם) כאילן.

ומשום זה פרשה במסכת קדושין בא להשמיענו שאתרוג כירק מה ירק דרכו לגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עשורו אף אתרוג גם דרכו לגדל וכו' ומצד של החכמה אין מים אלא תורה ובמקום אחר למעלה וזה ששנינו אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים הרי אתרוג אוחז שני צדדים ואתרוג הוא דמות הלב שאחז

¹ מזון ממש, שהשפע ע"י תפלה בא לעולם כידוע (יהל אור).

² ר"ל וז"ש ובענפיה ידורון כו' (יהל אור).

³ שנאמר פתח הסמדר (יהל אור).

⁴ ספיה דקרא הנ"ל (יהל אור).

⁵ ר"ל המעשר הוא דשריא עליי' חכמה ובחד (צ"ל ובת"ח) אף בגלותא התאנה חנטה שנגמר הבישול שלהם ונגמר בהם השם כמש"ו (יהל אור).

⁶ מן הגלות (יהל אור).

⁷ בש"ד כמ"ש במתני' ור"ל מקצתן דומין לת"ח (יהל אור).

⁸ הוא מוטעה מאד, וכצ"ל אוקמוהו דאתרוג דרכו לגדל על כל מים ואין מים אלא תורה הא אתרוג כו' ור"ל דאחיד בתורה ובמצות באילן ובירק ובאילן יודע ובירק רואה כמש"ו דעת כו' עיינון כו' (יהל אור).

ספר שמות

[ואחיד לתתא] (ותתא) אחיד לעילא הלב רואה אחיד לתתא בדעת כמה דאוקמוה הלב יודע דעת איהו אילנא תורה איבא דיליה עיינין דאינון פקודין דבהון הלב רואה!¹

זהר:

אמרו המגיהים מצאנו ראינו הפקודים האלה בהעתקות הנמצאות עמנו היום מוטעים לכן אל נא ישיתו המעיינים עלינו הטאת ועם העתקות מדויקות יתקנו המעוות וישימו העקוב למישור וכעת הגהנום כיד ה' הטובה עלינו:

ואנשי קדש תהיון לי וגו' רבי יהודה פתח (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה זכאין אינון ישראל דקב"ה בעי ליקרא לון יתיר [נ"א ביקרא דלהון] על כל (שאר) בני עלמא² בקדמיתא אמר לון (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים³ לא אעדי רחימותא סניאה מנהון עד דקרא לון וגוי קדוש⁴ דאיהו יתיר⁵ (לא אעדי רחימותא מנהון עד דקרא לון (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה)⁶ לא אעדי רחימותא מנהון עד דקרא לון ואנשי קדש⁷ תהיון לי דאיהו יתיר מכלא:

למעלה ואחוז למטה אחוז למעלה הלב רואה אחוז למטה בדעת כמו שבארוה הלב יודע דעת היא אילן התורה הפרי שלו העינים שהן המצוות שבהן הלב רואה.

ואנשי קדש תהיון לי וגו' רבי יהודה פתח והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה לכבדם יותר (בכבוד שלהם) מכל שאר בני העולם בתחלה אמר להם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים לא זזה האהבה הרבה מהם עד שקרא להם וגוי קדוש שהוא יותר לא זזה האהבה מהם עד שקרא להם כי עם קדוש אתה לא זזה האהבה מהם עד שקרא להם ואנשי קדש תהיון לי שהוא יותר מן הכל.

¹ שלח לך דף קעד ע"א ראשית עריסותיכם וכו' (הערת הזהר).

² שאם שאר בני העולם יכנסו לחסות תחת כנפי השכינה, אינם אלא גירי צדק לבד, דהיינו במדת המלכות, ואלו ישראל בהכנסם תחת כנפי השכינה, העלם וכבדם מעלות יתירות זו למעלה מזו כדמסיק (אור יקר).

³ ממדת המלכות הנק' ממלכת, קשורה בימין, דהיינו כהנים (אור יקר). אמר לכולם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים דהיינו מלכות כפולה של בחי' דאמא דנוק' דז"א היא הנוטלת הגבורות דאמא, הרי בחי' א'. ואח"כ בסוד הזווג, הוא נותן אליה גם החסדים, הרי ב'. והם בחי' כהונה לוי, כהונה חסדים הממתקים הגבורות שהם הלויים וז"ס כהנים שהם כלולים בלויים כי החסדים ממתקים הגבורות הם. כל זה (ממה שתקנו) [ממש שתקבלו מאמא] מיסוד הנקרא קדוש (לקוטי תורה יתרו). פי' מלכות (מ"מ). נאמר [ויתנצלו בני ישראל] את עדים [מהר חורב], ואמר בתרגום אונקלוס וזיוניהון, ובתנא דבי אליהו פי"ד ח"ב, אמר שאלו ב' כתרים הן מ"ש (שמות יט ו) ואתם כו' ממלכת כהנים וגוי קדוש, והן חו"ב, ברכה נחית בימינא דכהנא וקדושה נחית בשמאלא דלויה כו', ורמיז ג"כ לכתר הג' דא"א, כמ"ש (שמות יט ה) והייתם לי סגולה (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א), ועי' בהגר"א על תיקר"ז לט ע"א. ע' בלק"ת (פ' בראשית) במדרגות העולמות שקודם החטא, כי אחר שנברא אדה"ר ונכנס כולו בגן עדן, היה אז הו' אחרונים דעשיה בהו' ראשונים דבריאה של עתה, והוא קדושת בית המקדש, כמ"ש בשער מ"ן ומ"ד (דרוש א' סמוך לסופו), וזהו שנאמר (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, כי היו אז כל ישראל כולם לכהנים ממש המשמשים בבית המקדש של מעלה, והיה מתייחד המלכות לעילא ותתא, וכמו שאמר ר' שמעון ב"פ צו (לד סע"ב) וכו' (הקדר"ש מז ע"ב).

⁴ הוא למעלה בסוד הת"ת והיסוד הנק' קדוש קדש ו' (אור יקר).

⁵ פי' יסוד (מ"מ).

⁶ ע"ם קדוש" זה עלה למעלה, ומה גם באומרו "אתה" אוחזים עד החסד שמלת אתה אוחז מהחסד עם היסוד עד המלכות, לזה קודם נקראים גוי אבל עם הוא יותר כולל (אור יקר). פי' ת"ת (מ"מ).

⁷ זהו יותר, שעולה עד החכמה נקשרת עם הכתר, והבינה, שהם שלשתם קדש (אור יקר), פי' אר"א (מ"מ).

ספר שמות

כתוב והחכמה מאין תמצא התורה יצאה מחכמה ממקום שנקרא קדש והחכמה יצאה ממקום שנקרא קדש הקדשים רבי יצחק אמר וכן יובל נקרא קדש שכתוב יובל היא קדש תהיה לכם וישראל כלולים מהם זהו שכתוב ואנשי קדש תהיון לי.¹

כתוב והחכמה מאין תמצא התורה יצאה מחכמה ממקום שנקרא קדש והחכמה יצאה ממקום שנקרא קדש הקדשים רבי יצחק אמר וכן יובל נקרא קדש שכתוב יובל היא קדש תהיה לכם וישראל כלולים מהם זהו שכתוב ואנשי קדש תהיון לי.

בתחלה קדוש ועכשיו קדש מה בין זה לזה אמר רבי יוסי זה למעלה וזה למטה וזה לא כך שכתוב והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו במקום זה נקרא

בתחלה קדוש ועכשיו קדש מה בין זה לזה אמר רבי יוסי זה למעלה וזה למטה וזה לא כך שכתוב והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו במקום זה נקרא

קבא/ב

קדוש¹⁰ ולעילא לעילא¹¹ קדש:

רבי אבא הוה אוזיל בארחה והווי אזלי עמיה רבי יוסי ורבי חייא אמר רבי חייא [הא דתנינן] ואנשי קדש תהיון לי מנלן אמר ליה הא רבי יוסי וכלהו חברייא שפיר קאמרו והכי הוא מנלן דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה ראשית ודאי חכמה אקרי ראשית דכתיב (תהלים קיא י) ראשית חכמה יראת יהוה:

קדוש ולמעלה למעלה קדש.
רבי אבא היה הולך בדרך והיו הולכים עמו רבי יוסי ורבי חייא אמר רבי חייא ואנשי קדש תהיון לי מנלן לנו אמר לו הרי רבי יוסי וכל החברים יפה אמרו וכך זה מנלן לנו שכתוב (ירמיה ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה ראשית ודאי חכמה נקראת ראשית שכתוב ראשית חכמה יראת ה'.

¹ עכ"ז הקב"ה קשר לישראל עם שלשתם וטעם היאך זכו ישראל לזה הוא ע"י התורה (אור יקר).
² מחכמה (דפ"ו).

³ ואין ספק שהתורה ת"ת, והוא סוד קדש ו' הנעשה קדוש, לזה אמר שהיא בבחי' נעלמת שאינה נקראת אלא קדש, עוד ירצה קדש קדושה אחת, והחכמה נפקת מא"ן שהוא הכתר, שהוא קדש קדשים, ירצה קדש א', ומדה אחת הכוללת קדשים הרבה, שרשי המדות שהם מסתעפים בו, והכתר מתעטר בהם. ר' יצחק אמר שאין ישראל נכללים מהחכמה לבד אלא מבינה וחכמה יחד בסוד יחודם, וזו מעלה יותר עליונה (אור יקר). פי' אבא יצא מא"א (מ"מ).

⁴ נט (הערת הזהר).

⁵ היא בינה הכלולה מחמשין שנין דיובלא (אור יקר).

⁶ ישראל נקראים אנשי קדש סתם, להיותם מנייהו, מב' המדות העליונות דהיינו חכמה ובינה (אור יקר). יש להם חיה ונשמה מא"א (מ"מ).

⁷ בענין שהם ראשונה ממלכת כהנים מצד נפש ורוח ונשמה דשפחה ועבד ואמה כדפי' לעיל, ואח"כ עלו אל נפש דאצילות מצד המלכות, ונקראים גוי קדוש, שג', נר"ג הקודמין משכן ונפש דאצילות, ולזה אמר ממלכת כהנים וגוי קדוש. היותם ממלכת כהנים, גרמה היותם גוי קדוש, אח"כ זכו לרוח דאצילות, ואז נקראים כי עם קדוש, בענין שמלת קדוש הם ב' מקומות, הנשאר בציון דגוף וברית חשבינן חד, והנותר בירושלים מצד נפש, וכאשר זוכים אל מעלת נשמה דאצילות שהנשמה הזאת היא כלולה מחכמה ובינה כדפי' ר' יצחק (אור יקר).

⁸ ויקרא רצט ע"א (הערת הזהר).

⁹ פי' יסוד ומלכות הם נקראים קדוש (מ"מ).

¹⁰ דהיינו בכל ו"ק שנמצא הוא"ו הקדש, באות וא"ו נעשה קדוש, וכן בהמלכות יורד הקדושה אליה ונקראת קדוש, עם ה' נעשית קדו"ש ה'. אמנם קדש הוא למעלה מו"ק, וכן למעלה למעלה, דהיינו חכמה ובינה (אור יקר).

¹¹ ב' פעמים, ונשמה דאדם אינה רמוז כאן אלא במקום אחר, באומרו ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם, אמנם קשה אומרם, אתם קרויים אדם ואין אומות העולם, מי הכניסם בשום מדרגה כדי שיעלו למדרגת אדם שהיא למעלה. אמנם אפשר שאדם דקאמר קרא הכא, היינו אדם במלכות למטה, וישראל הם כוללים אדם בסוד נשמת אדם, דהיינו פני אדם שבמלכות, ואומות העולם כשהם מתגיירים אינם זוכים אלא פני אריה ופני שור או פני נשר בסוד הגרים, ואל פני אדם בפנימיות המלכות, ונשמת אד"ם בסוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א אינה רמוזה כאן, אלא רמוזה בפסוק אדם כי יקריב מכם (אור יקר).

ספר שמות

ומשום שישראל נקראו קדש (ישראל) בשלימו
דכלא כתיב (שמות כב ל) ובשר בשדה טרפה¹ לא
תאכלו דהא ישראל דאינון שלמין על כלא לא ינקין
מסטרא דדינא קשיא לכלב תשליכון אותו לכלב²
ודאי דהוא דינא הציפא תקיפא על כלא כיון דדינא
תקיפא שריא עלוי ואטיל זוהמא ביה אסיר להו
לאינון דאקרון קדש אלא לכלב תשליכון אותו ודאי
דאיהו דינא הציפא דינא תקיפא יתיר מכלא
דכתיב³ (ישעיה נו יא) והכלבים עזי נפש:

תא חזי כד אדכר נבלה באורייתא כתיב
בישראל קדוש ולא קדש הכא כתיב (שמות כב ל)
ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו
והתם בנבלה כתיב (דברים יד כא) לא תאכלו כל
נבלה לגר אשר בשעריך תתננה וגו' כי עם קדוש
אתה קדוש ולא קדש דהא נבלה מסטרא דישראל
אתעביד⁴ דלא פסיל האי אלא ישראל וסניאין גוונין
אית בה בנבלה כמה דאוקימנא:

אמר רבי שמעון כתיב הכא ואנשי קדש תהיון לי
וכתיב התם כי עם קדוש אתה ליהויה אלהיך ליהויה
אלהיך לי מבעי ליה אלא התם וס"א הכא לעילא
לעילא⁵ והכא וס"א והתם שכינתא וכתיב (ישעיה ד
ב) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר
לו ולא קדש בכאן קדוש ולעילא קדש כתיב (ירמיה
ב ג) קדש ישראל ליהויה ראשית תבואתה בה"א
כמה דאוקימנא ועל דא ואנשי קדש תהיון לי ודאי:

רבי יצחק הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אמר ליה
הא כתיב קדש ישראל ליהויה סופיה דקרא כתיב
(ירמיה ב ג) כל אכליו יאשמו מאי קא מיירי אמר
ליה רבי שמעון שפיר קא אמר(ת) כל אכליו יאשמו
היינו דכתיב (ויקרא כב יד) ואיש כי יאכל קדש
בשגגה וגו' וכתיב (שם י) וכל זר לא יאכל קדש
ומשום דישראל אקרון קדש כתיב כל אכליו יאשמו

ומשום שישראל נקראו קדש (ישראל)
בשלמות הכל כתוב ובשר בשדה טרפה
לא תאכלו שהרי ישראל שהם שלמים על
הכל לא יונקים מצד הדין הקשה לכלב
תשליכון אתו לכלב ודאי שהוא הדין
החצוף החזק על הכל כיון שהדין הקשה
שרוי עליו והטיל בו זוהמא אסור להם
לאותם שנקראים קדש אלא לכלב
תשליכון אתו ודאי שהוא הדין החצוף דין
הקשה יותר מן הכל שכתוב והכלבים עזי
נפש.

בא וראה כשנזכרה נבלה בתורה כתוב
בישראל קדוש ולא קדש כאן כתוב ואנשי
קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא
תאכלו ושם בנבלה כתוב לא תאכלו כל
נבלה לגר אשר בשעריך תתננה וגו' כי עם
קדוש אתה קדוש ולא קדש שהרי נבלה
מצד של ישראל נעשתה שלא פוסל את זה
אלא ישראל ורבים הצבעים יש בה בנבלה
כמו שבארנו.

אמר רבי שמעון כתוב כאן ואנשי קדש
תהיון לי ונאמר שם כי עם קדוש אתה לה'
אלהיך לה' אלהיך לי היה צריך להיות
אלא שם (כאן) למעלה למעלה וכאן
(ושם) השכינה ונאמר והיה הנשאר בציון
והנותר בירושלים קדוש יאמר לו ולא
קדש בכאן קדוש ולמעלה קדש כתוב
קדש ישראל לה' ראשית תבואתה בה"א
כמו שבארנו ועל כך אנשי קדש תהיון לי
ודאי.

רבי יצחק היה יושב לפני רבי שמעון
אמר לו הרי כתוב קדש ישראל לה' בסוף
הפסוק כתוב כל אכליו יאשמו מה זה
אומר אמר לו רבי שמעון יפה אמר כל
אכליו יאשמו היינו שכתוב ואיש כי יאכל
קדש בשגגה וכו' ונאמר וכל זר לא יאכל
קדש ומשום שישראל נקראו קדש כתוב
כל אכליו יאשמו בא רבי יצחק ונשק ידו
ואמר אם לא באתי לכאן אלא לשמע דבר
זה מספיק.

¹ טרף רפ"ח ניצוצין שהם דין (רח"ו).

² נוק' דסט"א נק' כלב הפך בכל (רח"ו).

³ כתיב (דפ"ו).

⁴ פ' שהנבלה חמורה מהטרפה, שהיא מטמאה במגע ובמשא, ולכן בנבלה כתיב כי עם קדוש, לומר
כיון שהיא חמורה, אפילו תהיו במדרגת קדוש לבד, לא תאכלו אותה. אבל בטרפה שהיא קולה, כתיב
ואנשי קודם תהיון לי, לומר אלמלא אתם במדרגת קדוש שהם אר"א, איני מצוה לכם על הטרפה,
כיון שהיא קילא (מ"מ).

⁵ פ' אר"א שנק' קדוש, והמדבר הוא ז"א, שאמר ואנשי קודש תהיון לי, שנה"י דאו"א הם בז"א. ואתם
ישראל, תהיו במדרגת קדוש, שנודע שתורה שבכתב הוא ז"א, והוא המדבר, אבל בפ', כי עם קדוש
אתה לה' אלהיך, שהיא מלכות, לא אמר לי, כיון שהז"א הוא המדבר ולא המלכות (מ"מ).

ספר שמות

אתא רבי יצחק ונשיק ידוי אמר אי לא אתינא הכא
אלא למשמע מלה דא סגי:

אמר ליה רבי הא תנינן דקדש יתיר לעילא מן
קדוש¹ אי הכי הא כתיב (ישעיה ו ג) קדוש קדוש
קדוש יהוה צבאות ודא שלימו דכלא אמר ליה תא
הזי כד מתחברן כחדא כלהו אתעבידו חד ביתא?²
והאי ביתא ואקרו קדש (אקרי) כללא דכלהו קדוש
ובגיני כך קדש הוא כללא דכלא אתכליל ביה
וישראל כד אתכלל בהו מהימנותא שלימתא קדש
אקרון כללא דכלא דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל
ליהוה ובגיני כך ואנשי קדש תהיון לי:

לגיון חד שאיל לרבי אבא אמר ליה לא כתיב
(שמות כב ל) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו אי הכי
מאי דכתיב (תהלים קיא ה) טרף נתן ליראיו טרף
נתן לכלבים מבעי ליה אמאי נתן ליראיו אמר ליה
ריקא מי כתיב טרפה נתן ליראיו טרף כתיב ואי
תימא טרף כטרפה נתן ליראיו ודאי דמלה דא לא
יהביה לאודהרא ביה אלא לאינון דחלי שמייה
ודחלין ליה³ בגין כך האי מלה לא יהיב לכו דהא ידע
דאתון לא דחלין ליה ולא נטרין פקודוי ובגין דהאי
מלה חומרא דאורייתא ובעי לאודהרא בה נתן
ליראיו ליראיו ודאי ולא לאחרי וכל חומרי
דאורייתא לא יהיב לון קב"ה אלא לאינון דחלי
חטאה לאינון דחלי פקודוי ולא לכ:

תאני רבי אלעזר כתיב⁴ (ואנשי קדש תהיון לי
מהו ואנשי ולבתר קדש אלא) [ואנשי קדש ודאי

אמר לו רבי הרי שנינו שקדש יותר
למעלה מקדוש אם כך הרי כתוב קדוש
קדוש קדוש ה' צבאות וזו שלמות הכל
אמר לו בא וראה כשמתחברים כאחד
כולם נעשים בית אחד והבית הזה נקרא
קדש הכלל של הכל קדוש ולכן קדש הוא
כלל שהכל נכלל בו וכשנכללת בישראל
האמונה השלמה הם נקראים קדש הכלל
של הכל שכתוב קדש ישראל לה' ולכן
ואנשי קדש תהיון לי.

לגיון אחד שאל את רבי אבא ואמר לו
לא כתוב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו
אם כך מהו שכתוב טרף נתן ליראיו טרף
נתן לכלבים היה צריך להיות למה נתן
ליראיו אמר לו ריקא האם כתוב טרפה נתן
ליראיו טרף כתוב ואם תאמר טרף כמו
טרפה נתן ליראיו ודאי שדבר זה לא נתנו
להזהר בו אלא לאותם יראי שמו ויראים
ממנו משום זה דבר זה לא נתן לכם שהרי
ידע שאינכם יראים ממנו ולא שומרים
מצוותיו ומשום דבר זה חמרה של התורה
וצריך להזהר בה נתן ליראיו נתן ליראיו
ודאי ולא לאחרים וכל חמרות התורה לא
נתנם הקדוש ברוך הוא אלא לאותם יראי
חטא לאותם יראי מצוותיו ולא לכם.

שנה רבי אלעזר כתוב (קדש ישראל
ונאמר ואנשי וכו') ואנשי קדש תהיון לי
מה זה ואנשי ואחריו קדש אלא ואנשי
קדש ודאי ששנינו לא יצאו ישראל לחרות

¹ יש חילוק גדול בין קדש לקדוש. כי קדש בג' ראשונות. קדוש בתפארת וממנו ולמטה כדפירשנו
למעלה. ועיקר קדש סתם הוא בחכמה. וכן נתבאר בזהר פרשת ויקרא (דף יג ע"א) וז"ל מהו קדש אתר
עלאה וכו' (פרדס שכ"ג פ"ט). ונבאר עניינם כי הנה קדוש נתבאר בזהר שהוא מלשון קדש ו' והענין
הוא שבתחילה עולה אות הו' שהוא הת"ת בחכמה הנקרא קדש ונעשה קדוש ואח"ך קדש העליון
מתפשט עד הת"ת הנקרא ו' ונעשה קדוש ואחר כך מתפשט גם עד היסוד שבו ונעשה קדוש ג' הרי כי
לעולם כל בחיני קדוש הוא קדש ו' (שעה"כ לט ע"ב).

² פי' חג"ת נקרא בית כמו בינה הנק' בית, וז"ש והאי ביתא שהיא בינה קדש איקרי (מ"מ). ויקרא צג
(הערת הזהר).

³ הנה טרף הוא כמנין רפ"ח ניצוצין עם הכולל והם הם רפ"ח ניצוצין שנפלו וצריך להעלותן ע"י
תפלות ומעשים טובים ועל ידו מתבררים ומתקנים ועולים לשרשם העליון וגורמים שע"ז העליונים
משפיעים בתחתונים והקדושה מתגברת והקליפה תשש כחה וזהו ענין בירור זה לא נעשה אלא על
ידי יראה כי הם יודעים תועלת עלייתן וכוונת בירורים וזה טרף נתן ליראיו ולא לאחרים וזהו ליראיו
ודאי כי מצות בירור טרף ניצוצין נתן ליראיו ואחר הביור ותיקונם נאמר עליהם (הושע ו א) כי הוא
טרף וירפאנו וזהו נתן ליראיו כי הם יכולים לרפאותם שהוא הביור הנזכר (זהר הרקיע). הרפ"ח
נכנסת באמצע המיתה, שהם אותיות מ"ת של מרחפת, גם זהו סוד פסוק טרף נתן ליראיו, כי רפ"ח
הנז' שהם בגימ' טרף ע"ה, שהם אותה הטיפה הנז', אשר נטרפה בחיצוני' ונעשית טרפה, חוזרין יריאיו
של הש"ת וטורפין אותה מתוך הקלי' (שעה"כ נו ע"ג).

⁴ "ס"א קדש ישראל (ירמיה ב ג) וכתוב (שמות כב ל) ואנשי וכו' נוסף בדפ"ו. ר"ל ב' פסוקים יש,
פסוק א' ואנשי קודש, ופסוק שני קדש ישראל לה', ולכך הקשה, שפעם קורא אותם אנשי קודש,
דמשמע שהם אנשי קודש ולא קודש ממש, ובנביא קורא אותם קודש ממש, וכן מוכח לקמן (מ"מ).

ספר שמות

דתנינן לא נפקו ישראל לחירו אלא! מסטרא דיובלא בתר דנפקו לחירו נקיט לון האי יובלא בגדפוי ואקרון גוברין דיליה בנין דיליה² וכתוב ביה ביובלא (ויקרא כה יב) יובל היא קדש תהיה לכם קדש ודאי לכם ודאי ובגיני כך ואנשי קדש תהיון לי אנשי קדש ודאי גוברין דיליה ממש:

וקב"ה אמר דא:

קכב/א

ועל דא זכו ישראל לאתקרי אחים לקב"ה דכתיב (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי וגו'³ לבתר אקרון קדש ממש דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהויה ראשית תבואתה קדש ולא אנשי קדש בגיני כך כל אכליו יאשמו וכתוב (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש (שם יד) ואיש כי יאכל קדש בשגגה:

תאנא ישראל אקרון קדש ובגין דאינון קדש אסיר ליה לאינש למקרי לחבריה בשמא דננאי ולא לכנאה שמא לחבריה וענשיה סני וכל שכן במלין אחרנין תאנא כתיב (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע וגו' מהו מרע דבגין לישנא בישא מרעין נחתין לעלמא:

אמר רבי יוסי כל מאן דקרי לחבריה בשמא דלית ביה וגני ליה אתפס במה דלית ביה דאמר רבי חייא אמר רבי חזקיה כל מאן דקרי לחבריה רשע נחתין ליה לגיהנם ונחתין ליה לעלעוי בר אינון חציפין דאורייתא דשרי ליה לאינשי למקרי להו רשע⁴:

אלא מצד היובל אחר שיצאו לחרות לקח אותם היובל הזה בכנפיו ונקראו אנשים שלו בנים שלו ונאמר בו ביובל יובל היא קדש תהיה לכם קדש ודאי לכם ודאי ולכן ואנשי קדש תהיון לי אנשי קדש ודאי אנשים שלו ממש.

והקדוש ברוך הוא אמר את זה

ועל זה זכו ישראל להקרא אחים לקדוש ברוך הוא שכתוב (תהלים קכב) למען אחי ורעי וגו' אחר כך נקראו קדש ממש שכתוב קדש ישראל לה' ראשית תבואתה קדש ולא אנשי קדש לכן כל אכליו יאשמו ונאמר וכל זר לא יאכל קדש ואיש כי יאכל קדש בשגגה.

שנינו ישראל נקראו קדש ומשום שהם קדש אסור לאדם לקרא לחברו בשם גנאי ולא לכנות שם לחברו וענשו גדול וכל שכן בדברים אחרים שנינו כתוב נצר לשונך מרע וגו' מהו מרע שבגלל לשון הרע מחלות יורדות לעולם.

אמר רבי יוסי כל מי שקורא לחברו בשם שאין בו ומגנה אותו נתפס במה שאין בו שאמר רבי חייא אמר רבי חזקיה כל מי שקורא לחברו רשע מורידים אותו לגיהנם ויורדים לו ללחיו פרט לאותם

¹ בראשית לא ע"ב (הערת הזהר).

² ר"ל מצד הנשמה שהיא מבינה, נקראת ישראל בנים דא"א ואחים לז"ן, וז"ש בסמוך, וע"ד זכו ישראל לאתקרי אחים לקב"ה, ומ"ש לבתר איקרון קודש ממש, פי' מצד חיה שהיא מאבא שנק' קודש ונק' ראשית (מ"מ).

³ הנה ז"ן הם ב' אחים הגדולים וכל הנשמות הטהורות היוצאים מן זווג העליון דא"א הנה הם אחים אל ז"ן וז"ס למען אחי ורעי שקראם הקב"ה לישראל אחים ורעים ולכן אל תתמה מגדולת מעלת נשמות הצדיקים כמה גבוה לאין קץ ואין כאן מקום ביאורו. ואמנם ז"ן הם אחים הגדולים אשר כולנו חייבים בכבודם והנה כשנאצלו ז"ן ויצאו ממעי אימא נשאר תוך אימא השרש של ההוא רוחא דשבק אבא גו אימא (שעה"כ כג ע"ב), והנה נשמה לנשמה באה מן אבא ונשמה מן אימא. ורוח מן ז"א ונפש מן נוק' ונמצא כי הנשמה לנשמה והם בנים לא"א עצמם והם אחים גמורים לז"א ונוקבי' זש"ה למען אחי ורעי וארז"ל קראם הכתוב אחים ורעים והוא בבחינת נשמה לנשמה ונשמה (שעה"כ כד ע"ב), בסוד (תהלים קכב, ח) אחי ורעי, שישאל אחים לזעיר וגם נקרא בניו כנודע אצלנו (רמ"ז ח"ג נב ע"ב), וזהו הענין מ"ש בזוה"ק ויקרא ז' ע"ב כי בג' מיני שמות נקרא ישראל להקב"ה היינו עבדים ובנים ואחים וכמ"ש כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם כן נאמר בנים אתם לה' אלהיכם ונאמר למען אחי ורעי ע"ש (ועי' פע"ח שער עולם הבריאה פ' ה' ופ' י"ב) והוא ע"פ דברינו הנז' כי מצד שרשם הראשון הנעלם הרי הוה הבי"ע עם האצילות משורש אחד ובזה הם נקראים אחים אבל מצד התפשטות הב' שהוא מציאותם העיקרי אשר בזה הם נמשכים רק מהאצילות וכנז' הנה מצד זה הם נקראים בנים ובחי' עבדים יתבאר למטה וכ"ז הוא כי משום ששורשם הראשון הוא בא"ק עצמו וכו' (לש"ו כללים ח"ב צה ע"ד).

⁴ עי' זהר חדש דף עט ע"ב: המדור השני, הוא נקרא שחת. והוא אש ירוקה. ואין שם כי אם חושך, ואין שם רחמים כלל. ושם דנין, כל המספרין אחר מטתן של ת"ח. והמלבין פני חברו ברבים. ואפילו בהלכה, שלא ללמוד ממנו. והמתגאה שלא לשם שמים. והמתכבד בקלון של חבריו. והיודע בחברו

ספר שמות

חצופים של התורה שמותר לאדם לקרא להם רשע.

ההוא נברא דלייט לחבריה אעבר רבי ייסא אמר ליה ברשע עבדת אתייה לקמיה דרבי יהודה אמר ליה רשע לא קאמינא ליה אלא כרשע דאחזי מלוי כרשע ולא אמינא דאיהו רשע אתא רבי יהודה ושאל ליעובדא קמיה דרבי אלעזר אמר ליה ודאי לא אתחייב מנין לנו שכתוב היה ה' כאויב ולא אויב שאם לא כך לא נשאר מישראל גזעים בעולם כמו זה היתה כאלמנה ולא אלמנה כאלמנה שהלך בעלה לעבר הים ומחכה לו.

אותו איש שקלל את חבריו עבר רבי ייסא אמר לו כמו רשע עשית בא לפני רבי יהודה אמר לו רשע לא אמרתי לו אלא כרשע שמראה דבריו כרשע ולא אמרתי שהוא רשע בא רבי יהודה ושאל למעשה לפני רבי אלעזר אמר לו ודאי שלא התחייב מנין לנו שכתוב היה ה' כאויב ולא אויב שאם לא כך לא נשאר מישראל גזעים בעולם כמו זה היתה כאלמנה ולא אלמנה כאלמנה שהלך בעלה לעבר הים ומחכה לו.

אמר רבי חייא ומכאן משמע משם דהוא עקרא דכלא דכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כמראה אדם ולא מראה אדם³ אמר רבי יצחק כתיב (שיר ב ג) כתפוח בעצי היער וגו' כתפוח ולא תפוח⁴ כתפוח דמתפרשא בגוונני ובגוונני אתאחדא מלה אמר רבי יהודה אלו לא אתינא הכא אלא למשמע מלין אלין די:

אמר רבי חייא ומכאן משמע משם משמע שהוא עקר הכל שכתוב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כמראה אדם ולא מראה אדם אמר רבי יצחק כתוב כתפוח בעצי היער וגו' כתפוח ולא תפוח כתפוח שנפרד בגונו ובגונים אחוז הדבר אמר רבי יהודה אלו לא באת לכאן אלא לשמע הדברים הללו די.

תאנא כתיב (זכריה יב ח) והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדוד כדוד ולא דוד⁵ כדוד דאמר (ד"ה א כב יד) ואני⁶ בעניי הכינותי לבית אלהי⁷ וכתיב (תהלים פו א) כי עני ואביון אני והוא מלכא על מלכין הוה והוה קרי לגרמיה הכי אמר רבי אבא זכאין אינון

שנינו כתוב (זכריה יב) והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדוד כדוד ולא דוד כדוד שאמר והנה בעניי הכינותי לבית ה' ונאמר כי עני ואביון אני והוא היה מלך על מלכים והיה קורא לעצמו כך אמר רבי

שיכשל בדברים או בהלכה אחת, והם בעיר אחת, ואינו מודיעו קודם שיכשל, וישמח הוא או אחרים. ומי שיש לו בהכ"נ בעירו ואינו נכנס להתפלל. ומי שאינו נח לחבירו בהלכה. והאוכל מסעודה שאינה מספרת לבעליה. והמגביה ידו על חבירו, אע"פ שלא הכהו. ומי שמקלל בשחוק לחברו, בענין שיגיע לו בושת. כל אלו נדונים שם במדור זה, וכל כיוצא בהם.

¹ זהו שאמר הכתוב, 'היה ה' כאויב' [איכה ב' ה'], ולא אויב ממש, שהוא ודאי מדת הרחמים לעשות חסד עם ישראל בכל עת, אבל הוא מוכרח לפעול פעולתו כפי מה שמקבל מלמעלה. והכל עומדים בכח מוכרח לעבוד את אדונינו המלך המאציל הכל, הוא אין סוף, העומד אחר כתלינו, 'משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים', להאיר לנו ולתת לנו כח לעשות רצונו, יתברך שמו לעולם, ויתקדש על ידנו, ויקויים בימינו היעוד שאמר יחזקאל הנביא עליו השלום, 'והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים' [יחזקאל ל"ח כ"ג] (עמק המלך שט"ז פ"ט). חלוק השערות בזעיר אנפין הם ממש ימין ושמאל, 'ושחורות כעורב' שהיא סוד הקליפה, לכן אומר 'כעורב' ולא עורב ממש, כי קליפה היא עוות הדין. אבל מכל מקום יש בו דינין תקיפין, ונאמר 'היה אדני כאויב' [איכה ב' ה'] ולא אויב ממש, ובא"א יש בו רחמים גדולים, שנאמר, 'וברחמים גדולים אקבצן', 'דבעא לאוקיר דיקניה' [זוהר ספרא דצניעותא קע"ח ב'] (עמק המלך שט"ז פכ"ה).

² ומחכאת (דפ"ו).

³ פ' ועל דמות הכסא, שהיא מלכות דאצילות, שהיא כסא לז"א, והיא דמות כסא, שבבריא יס עליה כמראה אדם שהוא ז"א, שהוא כמראה אדם שהוא א"א ואינו א"א ממש, וז"ש ולא מראה אדם (מ"מ).

⁴ פ' אינו תפוח הגשמי ח"ו אלא מדמה ליה לתפוח לגבי גוונני שבו (מ"מ).

⁵ פ' וכי דוד ח"ו נכשל עד שמדמה הנכשל לדוד, אלא להכי מדמי ליה לומר, כשם שדוד אמר ואני בעניי וכו' והכין כמה ככרי זהב ואמר על עצמו בעניי וכו', כך מי שיקרא נכשל שהוא עני עניות היא כדוד (מ"מ).

⁶ והנה (דפ"ו).

⁷ יהו"ה (דפ"ו).

ספר שמות

ישראל דקב"ה לא קרא לון כקדש אלא קדש ממש
דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ובגין כך כל
אכליו יאשמו וגו'.

תאנא אמר רבי יוסי מאי קא חמא קב"ה למיהב
דינין לישראל בתר עשר אמירן אלא הכי תנינן
מספרא דגבורה! אתייהבת אורייתא לישראל
בגיני כך בעא(ן) למיתן שלמא בינייהו בגין
דאורייתא תהא נטירא מכל סטרוי דאמר רבי אבא
אמר רבי יצחק לית עלמא מתקיימא אלא על דינא
דאלמלא דינא לא מתקיימא ובגין כך עלמא בדינא
אתברי ואתקיים:

תאנא ורבי אבא כתיב (ירמיה כא יב) דינו לבקר
משפט וכי לבקר ולא בכל יומא (אמר ר' אבא לא)
אלא לבקר עד לא ייכלון דינין ולא ישתון דכל מאן
דדאין דינא בתר דאכל ושתה לאו דינא דקשומט
הוא דכתיב (ויקרא יט כו) לא תאכלו על הדם מאי
על הדם אזהרה לדייני דלא ייכלון עד דדייני דינא
דכל מאן דדאין דינא בתר דאכיל ושתי כאלו הייב
דמא דחבריה לאחרא דהא דמיה ממש יהיב
לאחרא האי בממונא כל שכן בדיני נפש² דבעו
דייני לאסתמרא דלא למידן דינא אלא קדם דאכלו
ושתו ועל דא כתיב (ירמיה כא יב) דינו לבקר משפט
וכתיב (ירמיה ט כג) אני יהו"ה עושה חסד (ו)משפט
וצדקה בארץ כי באלה הפצתי נאם יהו"ה:

תניא אמר רבי יהודה מאן דמשקר בדינא משקר
בתקוני מלכא מאן תקוני מלכא אינון דאתמר
דכתיב עושה חסד³ משפט וצדקה בארץ וכתיב כי
באלה הפצתי נאם יהו"ה וכלא (האי) בהאי תליא
וד"א והלא בהאי תליא רבי יוסי אמר אלין אינון
תקוני כרסיי⁴ דכתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט
מכון כסאך וכתיב (ישעיה טז ה) והוכן בחסד כסא:

קכב/ב

אבא אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא
לא קרא להם כקדש אלא קדש ממש
שכתוב קדש ישראל לה' ולכן כל אכליו
יאשמו וגו'.

שנינו אמר רבי יוסי מה ראה הקדוש
ברוך הוא לתת דינים לישראל אחר עשר
האמירות אלא כך שנינו מצד הגבורה
נתנה תורה לישראל לכן צריך לתת שלום
ביניהם כדי שהתורה תהיה שמורה מכל
צדדיה שאמר רבי אבא אמר רבי יצחק אין
העולם מתקיים אלא על דין שאלמלא
הדין לא יעמוד ולכן העולם נברא בדין
והתקים.

שנינו רבי אבא כתוב (ירמיה כא) דינו
לבוקר משפט וכי לבוקר ולא בכל היום
אלא לבוקר טרם שיאכלו הדינים ולא
ישתו שכל מי שדן דין אחר שאכל ושתה
אינו דין אמת שכתוב לא תאכלו על הדם
מה זה על הדם אזהרה לדיינים שלא יאכלו
עד שדנים דין שכל מי שדן דין אחר
שאכל ושתה כאלו חייב את דם חברו
לאחר שהרי דמו ממש נתן לאחר זה
בממון כל שכן בדיני נפשות שצריכים
הדינים להשמר שלא לדון דין אלא קדם
שאכלו ושתו ועל זה כתוב דינו לבוקר
משפט ונאמר אני ה' עשה חסד ומשפט
וצדקה בארץ כי באלה הפצתי נאם ה'.

שנינו אמר רבי יהודה מי שמשקר בדין
משקר בתקוני המלך מהם תקוני המלך
אותם שנאמר שכתוב עשה חסד משפט
וצדקה בארץ ונאמר כי באלה הפצתי נאם
ה' והכל תלוי זה בזה (והלא בזה תלוי)
רבי יוסי אמר אלה הם תקוני הכסא
שכתוב צדק ומשפט מכון כסאך ונאמר
(ישעיה טז) והוכן בחסד כסא.

¹ פד ע"א (הערת הזהר).

² נפשות (דפ"ו).

³ פי ששני שלישי חסד נעשו חכמה, ומשפט הוא בינה כמ"ש הרב ז"ל בפ"ה ההגדה, מה העדות והחקים והמשפטים כו' בסוד משפט לאלהי יעקב, וב' שלישי גבורה נעשה בינה, וצדקה ב' שלישי ת"ת הנקרא צדקה נעשו דעת, נמצא שהם תיקוני מלכא שהוא ז"א (מ"מ).

⁴ פי' ז"ן הם כסא לאר"א וז"ש דכתיב צדק ומשפט מכון כסאך, א"נ י"ל צדק ומשפט כשעושה האדם צדק ומשפט בעולם הזה, נתקנים ז"ן שנקראים כסא, וז"ש ואלין אינון תיקוני כורסייא (מ"מ).

ספר שמות

למדנו ברזא דרזין, ראש המלך מתתקנים בחסד וגבורה, בזה הראש תלויים השערות, נימים על נימים, שהם כל המשכות, שבהם מתאחדים העליונים ותחתונים.

אדון האדונים בעלי אמת בעלי משקולת בעלי יכבה בעלי יללה בעלי דין בעלי רחמים וטעמים תורה וסודו התורה טהורים טמאים כולם נקראי שערי המלך,

¹ (ד) תניא² ברזא דרזין³ רישא דמלכא אתתקן בחסד ובגבורה⁴ (בגבורה) בהאי רישא⁵ תלין שערי נימין על נימין⁶ דאינון כל משיכותא דמתאחדין בהו עלאי ותתאי⁷:

מארי דמארי⁸ [נ"א דמדין] מארי דקשוט⁹ מארי דמתקלא¹⁰ מארי דיבבא¹¹ מארי דיללה¹² מארי דדינא¹³ מארי דרחמי¹⁴ וטעמי אורייתא ורזי

¹ "כאן מתחיל אידרא דמשכנא" נוסף בדפ"ו. עי' אריכות בספר ברית יצחק של הגר"א חבר. כאן אינו מדבר כי אם מתיקוני ז'נ לבד משא"כ באו"א וא"א שזה גילה אותם בב' האדרות (ב"י). תיבת "אדרא" הוא מלשון עולה בדרך ישר [עי' ערוך שמפרש על חצבא (כד עי' ברכות כב ע"א] שהוא אדרא, ולכן מכונים "אדרא" ע"ש שהם חזקים וכלולים מא"ס ועד אין תכלית ביושר (מים אדירים קמב). ועי' מ"מ לקמן קכח ע"ב שאידרא הוא לשון של יסוד.

² לפי שהיה להם הדבר בקבלה לכך אומר [בספד"צ] תאנא (בהגר"א בספד"צ א ע"ד), התחיל [אד"ר] במלת תניא לפי פשוטן של דברים הוא בעבור שכל אלו הרזין היו להם בקבלה בברייתות [מקדמונים – ב"ע צד ע"ב] כמ"ש בזוהר בכמה מקומות (ב"ע ב ע"א), תניא הוא בנה"י שהם ברייתא לבר מגופא (ב"י).

³ רזא הוא תמיד ביסוד וכו', ורזא דרזין הוא יסוד העליון דרדל"א, שהוא מתלבש בכל האצילות וכו', ויסוד דבינה דרדל"א מתלבש יסוד דחכמה דרדל"א, ולזה אמר רזא דרזין שכולל ב' רזין ב' יסודות (ב"י).

⁴ ה"א הנק' מלכא, הנה רישא דיליה שהם הד' מוחין הנז' הנמשכין לו עתה מלמעלה, נתקנו ונכנסו ונתלבשו בחסד וגבו' שלו עצמו כנ"ל, כי תרין פרקין קדמאין דילהון נתעלו ונעשו בחינת חללי דגלגלתא חכמה ובינה. ואומרו "אתתקן", ר"ל כי נעשה למוחין הנז' בחי' כלים ממש הנק' תקונין, כנודע אצלנו בריש אדרת נשא דף קכח ע"א. ונעשו החסד והגבו' שלו ונתקנו בבחי' כלים וחללי גלגלתא, להלביש בתוכם אורות המוחין הנק' רישא דמלכא. והטעם הוא, כי ז"א עצמו אינו רק ו' קצוות בלי רישא, והוא הנק' מלכא. ורישא דהאי מלכא, הם המוחין הנעשים לו בחינת רישא. ומה שלא זכר גם את הת"ת, כי גם ממנו נעשה כלי שלישי למוח הדעת. הטעם הוא, כי הת"ת הוא מכריע בין חסד וגבו', וכן מוח הדעת שבתוכו מכריע בין חכמה ובינה. והנה הוא נכלל בתוך חסד וגבו', ולכן לא זכר רק את החסד ואת הגבו' בלבד. גם טעם אחר, לפי שהיסוד דאימא המתלבש תוך הת"ת, שנעשה בחי' דעת, איננו ממש, כי הנה איננו רק בחי' אויר בלבד, כמו שנבאר בענין היסוד דז"א, ולכן לא זכר רק את החסד ואת הגבו', אשר בתוכם נתלבשו תרין מוחין דחכמה ובינה (שער מאמרי רשב"י נד ע"ג). לכאורה נראה תרין פרקין דח"ג דא"א הם חו"ב דאו"א, ומהם חו"ג דז"א וב' פרקין תתאין הם תרין עטרין דז"א וקשה דא"כ הול"ל ח"ג אתתקן ברישא דמלכא כי סוד תיקון הוא התלבשות, וח"ג דא"א נתמעט אורם ע"י רישא דמלכא. אלא ודאי כדפירשנו, דרישא, שהם המוחין, נתמעט אורם ע"י חו"ג דז"א, שמהם נעשו כלי חו"ג דז"א (רח"ו). בסוד עליית שני חלקים העליונים של ח"ג להיות מהם ח"ב, ולא קאמר חג"ת שכן עולים לחב"ד, משום דת"ת כלול מן ח"ג (רמ"ז). ואירא ה"ח דגנוז באבא, וניצוצא הוא דנפיק מבוצינא דקרדינותא דגניז באמא והוא ה"ג, ומהן גולגלתא אתתקן (בהגר"א בספד"צ כב ע"ד).

⁵ אחר שביאר כללות תיקוני רישא דז"א, שהם המוחין שלו, מתחיל לפרש בפרטות כל התיקוני גלגלתא שלו (ב"י).

⁶ בשערות ראש דז"א אחידין דכין ומסאבין, ששם אחיזת הקלי' כמו שיתבאר, משא"כ בשערות א"א ששם אין מגיע אחיזת החיצונים (ב"י). בקדושה הכל הולך על סדר נכון, כל א' מסודר לפי תיקונו, ולפי מה שהוא פעולתו, משא"כ בסט"א הכל בערבוביא, כמ"ש להט החרב המתהפכת, לזמנין דכורין לזמנין נוקבין וכו' (ב"י).

⁷ עילאי – לאה ורחל, תתאי – הקלי', ועי"ל עילאי – לאה, תתאי – רחל (ב"י).

⁸ חשיב ז' דברים נגד ז' ספירות דז"א, שהוא עיקר פרצונו, וג"ר שהם המוחין, הם באים לו בסוד תוספות, שזה נתחדש לו אחר התיקון והם מאירים בכל הז"ת (ב"י). חסד (ב"י).

⁹ ת"ת (ב"י).

¹⁰ יסוד (ב"י).

¹¹ גבורה (ב"י).

¹² הוד (ב"י).

¹³ עטרת היסוד, מלכות, בסוד שם אדני דינא דמלכותא (ב"י).

¹⁴ נצח (ב"י).

ספר שמות

כלומר המשכה שנמשך ממלך הקדוש והכל יורד מעתיק הסתומה (קדושה)

אורייתא¹ דכיין מסאב² בלהו אקרון שערי דמלכא כלומר משיכותא דאתמשך ממלכא קדישא וכלא נחית מעתיקא סתימאה³ קדישא⁴:

מצחא דמלכא⁵ פקידותא דחייב(י)א⁶ כד אתפקדן בעובדייהו וכד אתגליין חובייהו⁷ כדין אקרי מצחא דמלכא⁸ כלומר גבורה אתתקף בדינוי ואתפשט בסטרוי⁹ ודא אשתני ממצחא דעתיקא קדישא דאקרי רצון:

עיינין דמלכא¹⁰ אשגחותא דכלא אשגחותא דעלאין ותתאיין¹¹ וכל אינון מארי אשגחותא הכי אקרון¹² בעיינין גוויין אתאחדן ואינון גוויין אקרון כל אינון מארי אשגחותא דמלכא כל חד כפום ארחה וכלהו גוויין דעינא אקרון:

כמה דאתחזי אשגחותא דמלכא הכי גוויין מתעריין:

עייני המלך השגחת הכל, השגחת העליונים ותחתונים וכל אלה בעלי השגחת המלך, כל א' כפי דרכו וכולם נקראו צבעי עיין.

כמו שנראה השגחת המלך כך צבעים שמתעוררים.

¹ כל התורה כולה תליא בז"א, ששם כל עבודתינו ותפילותינו, וכל מצוה ומצוה מתקנים בה אבר א' המיוחד לו בז"א וכו', ע"י ביטול מצוה אחת מסתלק אור הנפש מאותו אבר המיוחד בז"א, ואינו מאיר לתחתונים וכו' רזי דאורייתא הם סוד המוחין המתפשטים בפנימיות הגוף ותליין משערות שהם מותרים מוחא, ולכן בהם הרזין של התורה, וכמו שהשערות הם ב' בחי': א', גוף השערות. וא', הפנימיות שלהם, שהם נביעין מבויעין דנפקו ביה [והוא המשח רבות], כידוע שהשערות הם חלולים שבהם מתפשטים אור המוחין כמו כן תליין מנייהו (ב"י).

² סוד חלקי התורה: כשר ופסול, טמא וטהור, שהטמא הוא מסט"א והטהור סט' דקדושה (ב"י).

³ ר"ל שהמוחין דז"א הם מאירים ממוחא דעתיקא, שכל אורות דז"א כולם תלויים שם כמ"ש באד"ז (רצב ע"א) ז"א בע"ק תליא ואחיד (ב"י).

⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁵ מפרש תיקון המצח תיכף אחר תיקון השערות, כמו בע"ק שתיקון הגלגלתא והשערות הם בחי' בינה דרדל"א, ותיקון מצחא הוא ת"ת דרדל"א, כמש"כ הגר"א בספד"צ. כמו כן כאן בז"א, שכל מה שהוא בע"ק בסוד השורש, נתגלה כאן בז"א. וידוע כי ת"ת הוא למעלה מחו"ג, ולכן חושבו תיכף אחר השערות (ב"י).

⁶ ז"א נקרא דין לגבי א"א, ולכן כאן במצח שלו הוא אתפקדותא דחייביא, וכן הוא בכל עולם ועולם מתגלה כל הענין של הפרצוף במצח שלו (ב"י).

⁷ הם עזי פנים שבדור, שעושים עוונות במזיד ובאתגליא, והם האפיקורסים המכחישים שכר ועונש (ב"י).

⁸ כל דינין דעלמא משתכחין כד אתגלייא האי מצחא [דז"א], חוץ כשמתגלה מצחא דע"ק, ששם כל רצון מתגלים ונהיר למצח דז"א, אז מתהפך לרצון (בהגר"א בספד"צ כג ע"ב).

⁹ ר"ל שמתעורר מוח בינה והוא לבד מאיר במצח (ב"י).

¹⁰ כלל השגחתו ית' מתחלק לב' דרכים: א', מדת הדין להעניש לרשעים. וא', מדת החסד לתת שכר טוב לצדיקים על פרי מעשיהם (ב"י). עיני ז"א בחי' נו"ה עילאין דא"א, כי ידוע שנו"ה בהם תלין זו"ן, איהו בנצח ואיהו בהוד, והם ה"ח בז"א, וה"ג בנוק', וכן כאן בעינים עין ימין ה"ח עין שמאל ה"ג (ב"י).

¹¹ ר"ל שמהענינים יוצא השגחה לכל העולמות, כמ"ש שכולם תליין בז"א, ושלל בזה דעת האפיקורסים האומרים שאין השגחתו ית' מתפשטת במקום הטומאה (ב"י).

¹² ז' עיני ה' הם ז' מלאכים הידועים [אוריאל, רפאל, גבריאל, מיכאל, נוריאל, אכתריאל, מטטרון – שעה"ג לט] ועליהם נאמר ז' עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, ואקרון עיני ה' שהם שלוחי ההשגחה העליונה שמקבלים הארה מעיני ז"א (ב"י).

ספר שמות

גביני העיניים נקראים מקום שנותנים השגחה לכל הצבעים בעלי השגחה, אלה הגבינים כלפי מטה גבינים של השגחה מאותו נהר שנמשך ויוצא מקום שנמשך מאותו נהר שרוחץ? בלבן של העתיקה מחלב שנמשך מאמא שכאשר גבור מתפשט ועיניים להוטים בצבע אדון מאיר העתיק הקדוש לבן שלו, ולוהט באימא ומתמלא מחלב ויונק לאלה (לכל) ונרחץ כל העיניים באותו חלב של האמא שנמשך ויוצא תמיד, זהו שכתוב רוחצות בחלב בחלב של האמא שנמשך תמיד ולא פוסק

גביני העיניים נקראים מקום שנותנים השגחה לכל הצבעים בעלי השגחה, אלה הגבינים כלפי מטה גבינים של השגחה מאותו נהר שנמשך ויוצא מקום שנמשך מאותו נהר שרוחץ? בלבן של העתיקה מחלב שנמשך מאמא שכאשר גבור מתפשט ועיניים להוטים בצבע אדון מאיר העתיק הקדוש לבן שלו, ולוהט באימא ומתמלא מחלב ויונק לאלה (לכל) ונרחץ כל העיניים באותו חלב של האמא שנמשך ויוצא תמיד, זהו שכתוב רוחצות בחלב בחלב של האמא שנמשך תמיד ולא פוסק

חוטם המלך הקדש תיקון הפרצוף כאשר מתפשטים הגבורות ומתאחדים יחד, אותם חוטם של המלך הקדוש ואותם גבורות מאחד גבור אחוזים ויוצאים וכאשר הדינים מתעוררים ויוצאים מצדם לא מתבסמים אלא בעשן חוטמא דמלכא קדישא⁸ תקונא דפרצופא כד מתפשטין⁹ גבורן ומתאחדן כחדא¹⁰ אינון חוטמא דמלכא קדישא¹¹ ואינון גבורן מחד גבורה אחידן ונפקין¹² וכד דינין מתערין ונפקין מסטרייהו לא מתבסמן אלא בתנא דמדבחה¹³ וכדין כתיב (בראשית ח כא) וירח יהו"ה את ריח הניחוח:

חוטם המלך הקדש תיקון הפרצוף כאשר מתפשטים הגבורות ומתאחדים יחד, אותם חוטם של המלך הקדוש ואותם גבורות מאחד גבור אחוזים ויוצאים וכאשר הדינים מתעוררים ויוצאים מצדם לא מתבסמים אלא בעשן חוטמא דמלכא קדישא⁸ תקונא דפרצופא כד מתפשטין⁹ גבורן ומתאחדן כחדא¹⁰ אינון חוטמא דמלכא קדישא¹¹ ואינון גבורן מחד גבורה אחידן ונפקין¹² וכד דינין מתערין ונפקין מסטרייהו לא מתבסמן אלא בתנא דמדבחה¹³ וכדין כתיב (בראשית ח כא) וירח יהו"ה את ריח הניחוח:

¹ סוד הגבינים הם מה שסותמים העינים וכו' בז"א הם מכסים אותם שלא יסתכלו למעלה לע"ק, ואז הוא סוד הדורמיטא שאין זווג בז"ג ואז אין ע"ק מתייחד עם ז"ג וכו' וז"ס משרז"ל מיום שחבר בית המקדש לא נראו שמים בטהרתם שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם וכו' שסוד השמים הוא בעינים, והם מכוסים בגבינים והם סוד תגבורת הקלי' שגורמים פירוד בז"ג וסילוק הארת הע"ק וכו' וש"ק אשים כסתום והם סוד ד' מאות איש של עשו והם ב' גבינים על העינין א' מתתא וא' מלעילא (ב"י).

² תלת גוונין הן סומק ואוכס וירוק, שכולם הן דינין (בהגרא בספד"צ כג ע"ב).
³ הגבינים נותנים גבול ושיעור לעינים דז"א, שיסתכל למעלה בשיעור הראוי לו וכו', שע"י יכולים לקבל הארה מלמעלה מע"ק (ב"י).

⁴ כשמסתכל עינא דז"א לעינא דע"ק, שאז הוא סוד הנסירה ומתעורר משינתא, ע"כ מקבל המוחין מאימא. וידוע כי בה הוא סוד ונהר יוצא מעדן, שאימא מקבלת המוחין החדשים מאבא הנק' עדן, להשקות את הגן ז"א (ב"י).

⁵ אימא הוא דרך ומקום מעבר לבד, להתמשך שם אור חיוורא דעינא דע"ק (ב"י).
⁶ בסוד הדורמיטא שאז הדינים שולטים, ואז עינין סתימין דמתלהטין בגוון סומק (ב"י).
⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁸ תיקון זה הוא כלל כל התיקונים דרישא דז"א, כמ"ש בחוטמא אשתמודע פרצופא, שהוא תפארת של הפרצוף (ב"י).
⁹ מתפשטין (דפ"ו).

¹⁰ ואמר תלת שלהובין כו' - הוא עשן ואש וגחלי אש, שכנגדן הן אף וחמה ומשחית, שכולן הן באף, וכולן הן בפסוק (תהלים יח ט) עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל גחלים בערו ממנו, ואע"ג דכתיב מפיו עקרא דרוגזא בחוטמא (בהגרא בספד"צ כג סע"ב). בחוטמא דז"א ב' נקבים והוא מבחי' יסוד שלמעלה יסוד אימא והוא מתלבש בו [בנקב שמאלי] וכו', גם יסוד אבא מתגלה בחוטמא בנקב הימיני (ב"י).
¹¹ ר"ל שבחוטמא מתאספים כל הדינים מיסוד אימא ששם הג"ג והם ה' אותיות אלהים (ב"י).
¹² שע"י ניכר החוטם שהוא שפירותא של הפרצוף וכולל אותו (ב"י).

¹³ כל הגבורות הם נשרשים מחד גבורה, והוא בוצד"ק במו"ס דגניז גו מעוי דאימא ומתגלים בחוטם, וכפל ואמר "אחידין ונפקין" ר"ל שאחידין למעלה בבוצד"ק ונפקין מיסוד אימא ששם מתקבצים כל הה"ג ומתגלים בחוטם (ב"י).

¹³ הקרבנות הם הבירורים המתבררים ממלכים דמיתו ונפלו בדצח"ם, והם עולים ע"י הקרבנות בסוד מ"ן למעלה למו"ס, ששם עולים כל הבירורים כמ"ש בספד"צ (ד ע"ב) ביה סליקו וביה סלקין וכו', וידוע שהמלכים דמיתו היו מסטרא דבוצד"ק וכל הדברים מתבסמין בשרשם, ולכן עולים הקרבנות דרך חוטמא דז"א ששם מתגלים הה"ג וכו' ועולים לריח ניחוח למו"ס וכו', ולכן בכל ענייני הקרבנות לא נזכר שם אלהים רק שם הוי"ה לחוד כי בחוטמא דז"א הוא שם אלהים וכו' עתיקה קדישא נקרא הוי"ה (ב"י).

ספר שמות

של המזבח וכמש"כ וירח ה' אל ריח הניחוח.

שונה החוטם של העתיק שלא צריך, שחוטם של העתיק ארך אפים בכל נקרא, ואותו הארה של החכמה סתומה נקרא חוטם שלו, והיינו תהלה שכתוב (תהלה לדוד), ונאמר ותהלתי אחטם לך, ועל זה התעורר דוד המלך תהלה לדוד וגו'.

אזני המלך, כאשר נמצא רצון, ואמא מניקה והארה של עתיק הקדוש מאיר מתעוררים אור של שני מוחין ואור של אבא ואמא, כל אלה נקראים מוחין של המלך, ומתלהטים כאחד, וכאשר מתלהטין כאחד נקראו אזני ה' שהרי מקבלים תפילתן של ישראל.

ואז הוא התעוררות לטוב ולרע, ובהתעוררות זו מתעוררים בעלי כנפים, שנטולים את הכולות של העולם וכולם נקראים אזני ה'.

שאני חוטמא דעתיקא דלא אצטריך דחוטמא דעתיקא ארך אפים בכלא אקרי והוא נהירו דחכמתא סתימאה אקרי חוטמא דיליה והיינו תהלה דכתיב (תהלה לדוד) (תהלים קמ"א) (וכתיב) (ישעיה מח ט) ותהלתי אחטם לך¹ ועל דא אתער דוד מלכא תהלה לדוד וגו':

אודנין דמלכא² כד רעוא אשתכח³ ואמא ינקא⁴ ונהירו דעתיקא קדישא אתנהיר⁵ מתערין נהירו דתרין מוחי ונהירו דאבא ואמא⁶ כל אינון דאקרון מוחי דמלכא ומתלהטין כחדא⁷ וכד מתלהטין כחדא אקרון אזני יהו"ה⁸ דהא אתקבילת צלותהון דישראל⁹:

וכדין אתערותא לטב ולביש¹⁰ ובאתערותא דא¹¹ מתערין מארי דגדפין דנטלין קלין דעלמא¹² וכלהו אקרון אזני יהו"ה:

¹ שהכל עולים לחוטמא, והוא ג"כ סוד תהלה לדוד, שכל שירות ותשבחות של דוד היה הכלל בסם הגבורות שדוד אחוז בהם (ב"י).

² והאודנין הן חכמה דגלגלתא ובו כלולה בינה, כידוע (ע"ח אנ"כ פרק ח') שאו"א עילאין נקראין שניהן חכמה, ויש"ס ותבונה שניהן נקראין בינה, ושם מתחיל התיקונים (בהגר"א בסד"צ ח ע"ב). כאן באודנין דז"א מתגלין אור המוחין שלו כמ"ש באד"ר קלח ע"א: בגו אודנא נטיף מג' חללי דמוחא וכו', שכל ההנהגה הוא מסט' דמוחין והם חיים דגופא וכל ההנהגה תלויה בעבודת התחתונים ולכן שם באודנין דעיילין כל המעשים של בני אדם צריך להתנהג ע"י אור דמוחא דנטיף תמן (ב"י).

³ בעת רצון שאז מאיר אור מצחא דע"ק ששם הוא האי טורנא בסימא יאה חסד עילאה, ואז הוא זמן שהתפלות עולים למעלה (ב"י).

⁴ ר"ל כאשר אימא נותנת לז"א מוחין כמו בעת שהציבור מתפללין וכו' ואז נהיר ע"ק (ב"י).

⁵ הוא סוד אור חסד עילאה הנובע מאוירא שנק' אור, והוא סוד עת רצון (ב"י).

⁶ סוד הדעת ב' עטרין שלו שלוקח מאו"א, והם אחסנתא דלהון (עי' אד"ר קמב ע"ב בג' קשרין דאבהתא דאחסינו לחולקיהון), ואז ע"י אור מוחא דע"ק מתחלקין לד' מוחין (ב"י).

⁷ נתוסף עליהם אור דע"ק והדעת מאיר בשלימות בב' עטרין (ב"י).

⁸ הוא סוד שם הוי"ה בשלימות בד' מוחין, י"ה חו"ב ו"ה ב' עטרין (ב"י).

⁹ להבחין בין טב לביש, ולכן בע"ק לא נזכרו תקונא דאודנין, ולכן בקריעת ים סוף דשם בעתיקא תליא, אמר (שמות יד יד) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, שאין תקונא דאודנין בע"ק שמעשיו הוא לפי מעשה ב"א וצדקתם ותפלתם, ולכן לא אמר משה י"ג מדות הרחמים של ע"ק, ששם אין מבחין בין טב לביש שכלו רחמים (בהגר"א בספד"צ כג ע"ג).

¹⁰ חו"ג הם מתפרשים חסדים בז"א וגבורות בנוק', והם נק' טב וביש, חסד ודין, שתחילה היה רק אתערותא דביש לבד שזו"נ שניהם היו משתמשים רק בעטרא דגבורות לבד (ב"י).

¹¹ המלאכים הם מזיווג הנשיקין מסטרא דחו"ב, ולכן אין להם גוף, שגוף הוא מסט' דז"ת, ולכן נק' בעלי גדפין, דתליין בחו"ג ששם מקום הכנפיים, ובגדלות דז"א מתעלים חו"ג ונעשה מהם חו"ב (ב"י).

¹² ע"י התעוררות אור המוחין באודנין מתחזקים הבעלי גדפים שהם באים משם (ב"י).

ספר שמות

אנפוי דמלכא¹ נהירו דאבא ואמא ואתפשטותא
דלהון דנהרין וסחרין ולהטיין² בהאי רישא דמלכא
וכדין סהדותא אסתהד [במלכא] דמלכא³ מנייהו⁴:

[דיקנא] [דיוקנא] דמלכא⁵ יקירותא מכלא
מרישא שארי חסד עלאה וגבורה⁶ ונהירו דאבא
ואמא⁷ אתפלג נהירו דאבא⁸ בתלת נהורין ואמא
בתרין הא חמשה חסד ווגבורה (גבורה) בחד
נהורא⁹ הא שיתא לבתר אתעטר חסד¹⁰ ואתנהיר
[נ"א ואתלהיט] בתרין נהורין דאתנהיר ואינון
תמנייא [לבתר אתעטר] גבורה¹¹ ואתנהיר¹² בחד¹³
הא תשעה¹⁴ וכד מתחברין כלהו נהורין כחדא אקרונ

פני המלך, הארה של אבא ואמא
והתפשטותם שמאירים וסוכבים
ומלהטים בראש המלך הזה, ואז עדות
מועד ?? במלך (במלך המלך) ממנו צורת
המלך, כבודו מהכל, מראש מתחילה
חסד עליון וגבורה והארה של אבא ואמא,
נחלק הארות של אבא בשלשה הארות,
ואמא בשנים, הרי חמשה חסד וגבורה
באור א' הרי שש ואחר כך מתעטר חסד
ומתלהט (ומאיר) בשני אורות שמאיר,
והם שמנה (אחר שמתעטר) וגבורה מאיר
באחד הרי ט' וכאשר מתחברים כל
האורות יחד נקראו צורת המלך, ואז נאמר
ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה
וגו'

¹ כל הנהגת הפרצוף ניכר בפנים, כמו שהוא באדם דלתתא שניכר בו אם הוא בכעס ואם בעצבות וכדומה, ושורש הכל הוא למעלה, שגם בז"א ניכר הנהגתו בפנים שלו וכו', שכל האורות של ז"א ניכרים בפנים שלו, בב' תפוחין קדישין שהם פנויים משערות, וידוע כי ז"א הוא ברא בוכרא דירית ב' חולקין וכו' ב' עטרין חו"ג (ב"י).

² בסוד אור ואש ב' עטרין חו"ג (ב"י).

³ תיקון זה דב' תפוחין אינו תיקון פרטי, אלא הוא נכלל בתיקוני דיקנא, אלא שחושבו כאן בפני עצמה, כי הוא משונה מכל התיקונים של הדיקנא, שבו אין שערות גדלים, וכל שערות הם שרשים לדינים וקלי', ולכן הם מכסים על הפנים, שאין מתגלה כ"כ הארתה מוחין בו, משא"כ ב' תפוחין קדישין פנוים בלא שערות, לכן מתגלים בו אור או"א בגווי דאנפוי, ולכן חושבו לתיקון בפני עצמו (ב"י).

⁴ ע"כ חשיב ז' ת"ג דז"א, דוגמת ז' ת"ג דא"א: א' רישא דמלכא, ובא"א גלגלתא. ב', אודנין, ובא"א קד"א, שניהם בחי' חכמה. ג', תיקון שערות. ד', מצח. ה', עיינין. ו', וז', חוטמא בב' נוקבין דילה. ותיקון הפנים בכלל תיקו"ד, שכל מה שיש בא"א יש בז"א רק שזה בשלימות וזה לא (ב"י).

⁵ אלו הט' תקונים כוללין כל הט"ס של ז"א, ו"ק ומוחין, ומלכות אין לו כידוע שנוקבא משלמת לו לע"ס, ועטרה נכלל ביסוד, כמ"ש בפרשת משפטים (דף קכב ע"ב) דיקנא דמלכא כו' אתפליג נהירו דאבא בתלת נהורין, שהן חכמה וחסד ותפארת שמכריע נוטה לימין, אבא ואמא בתרין הא חמשה, והוא בינה גבורה, ומהן נעשו נה"י, כידוע שחג"ת מאו"א, ולכן חו"ב וחג"ת דז"א מאו"א, ונה"י מח"ג דז"א, ואמר שם חו"ג בחד נהורא, הא שיתא, והוא כתר שנתקן מחו"ג כמ"ש שם, רישא דמלכא אתתקן בחסד בגבורה לבתר אתעטר חסד ואתנהיר בתרין נהורין כו', והם נצח ויסוד כנ"ל, וגבורה אתנהיר בחד הוא הוד, הא תשעה, וכד מתחברין כלהו נהורין כחדא אקרי דיקנא דמלכא, וכדין כתיב ה' כגבור יצא כו', והוא באלו ימים, המלך המשפט (בהגרא"א ספד"צ כ ע"ב), דיקנא דז"א, ט' תקונין כוללין ט' ספירות שלו, כמ"ש בפרשת משפטים (דף קכב ע"ב) דיקנא דמלכא כו' כמ"ש"ל (כ ע"ב ד"ה וז"ש), וט"ס שלו עיקרן הן שיתא ועם המוחין הן תשעה, וכן הוא בדיקנא דז"א הן שיתא וט' עם מוחין (בהגרא"א בספד"צ כד ע"ג). כאן מפרש כל הט' תיקו"ד דז"א, ודע כי בכל פרצוף הדיקנא שלו מורה על עצמותו, ובע"ק הם י"ג תיקונים מורה על ע"ס דע"ק וג' דרדל"א, ובז"א הם ט' ספירות שלו, ו"ק ותוספת ג' מוחין של גדלות (ב"י).

⁶ הם ב' עטרין של הדעת שהם חו"ג (ב"י).

⁷ הם ב' מוחין חו"ב שהם אחסנתא דאו"א ב' אותיות י"ה (ב"י).

⁸ בגדלות נתעלו חג"ת ונעשה חב"ד ונמצא שחב"ד כוללים ו', והם כולל ג"כ כל הט' ספירות, ולכן אבא כולל חכמה חסד ות"ת, ואמא בב', בינה וגבורה (ב"י).

⁹ הוא סוד דעת ששם חו"ב מתייחדים ביחוד גמור, ועד כאן מתפשט חב"ד בהתפשטות גמור עד החזה ששם הפרסה (ב"י).

¹⁰ נה"י הם מאירים מחג"ת שבגדלות נתעלו נה"י ונעשה מהם חג"ת (ב"י).

¹¹ עטרא דגבורות שביסוד אימא (ב"י).

¹² וגבורה אתנהיר (דפ"ו).

¹³ בהוד - שאימא עד הוד אתפשטת, ושם הוא סיום הגבורות (ב"י).

¹⁴ הם נרמזים בפ' מן המצר וכו' עי' אד"ר (קלט ע"ב) (ב"י).

ספר שמות

[דיקנא] (דיוקנא) דמלכא וכדין כתיב (ישעיה מב יג) יהו"ה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו':
שפוון דמלכא² הכי תאנא כד אתנהיר נהירו דאבא³ נהיר בתלת נהורין⁴ מחד נהורא נהיר חסד עלאה⁵ מחד נהורא אתנהיר נהירו דאקרי מוחא דמלכא⁶ וחד נהורא הוה תלי עד דאתנהיר נהירו דאמא⁷ וכד אתנהיר אתנהיר בחמש נהורין⁸ במאי אתנהיר מחד שבילא⁹ דטמיר וגניז:

קבנ/א

דאתדבק ביה אבא דכתיב (איוב כח ז) נתיב לא ידעו עיט וגו' כמה דאתדבק דכורא בנוקבא¹⁰ ואתעברת¹¹ ואולידת ואפיקת חמש נהורין¹² [מאינון חמש] ומאינון חמש נהורין אתגליפו חמשין תרעין דנהורין סגיאין¹³ חמשין אינון לקבליהון מ"ט פנים טהור מ"ט פנים טמא באורייתא¹⁴ אשתאר חד והאי חד אתנהיר בכלא¹⁵ וזהוהוא [ואהוא] דאבא [הוה] (דהוא) תלי כד מתחברן כחדא ומתיישבן במלכא

שפתי המלך, כך שנינו כאשר מתחבר אור אבא שמאיר בשלש אורות מאור א' מאיר חסד עליון, ומאחד אור מאיר הארה שנקרא מוח המלך ומאחד אור היה תלוי עד שמאיר אור בינה וכאשר מאיר מאיר בחמש אורות ובמה מאיר בשביל א' שנגנו ונסתם

שדבק בו אבא שנאמר נתיב לא ידוע עיט וכו' כמו שנדבק זכר בנקבה ומתעורר ומוליד ומוציא חמש אורות (מאותם חמש) ומאותם חמש אורות נתלבים חמשים שערים של אורות גדולות, חמשים הם כנגדם מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא בתורה, ונשאר א' וזה האחד מאיר בכולם ואותו אבא היה תלוי כאשר מתחברים כאחד ומתיישבים במלך נקראו

¹ בעת הגדלות אז באים לו מוחין ומתחברים עם גופא לאשקאה אדרין ואכסדרין ואז יש לו דיקנא, ומתכנעין הקלי', ולזה אמר ה' "כגבור" ולא "גבור", שבאמת בגדלות דז"א, אז גוון חוור מתלהט בו, והוא בסוד באור פני מלך חיים, ורק לקלי' ולעכו"ם הוא נדמה כגבור לאכפייא לון (ב"י).

² חושב בפני עצמו שהוא משונה מכל התיקו"ד, שכולם יש שערות וכו' ועוד שכאן סוד הדעת דז"א (ב"י).

³ הוא סוד אות י' שאבא, הוא י' דנפיק מאויר ואשתאר אור, והוא נהירו דיליה אור של יום הראשון (ב"י).

⁴ סוד אות י' שנכלל מג' יודין קוצא גזעא ושבילא (זהר ח"ג רג ע"א) (ב"י).

⁵ קוץ העליון שמורה על שורשו באוירא (ב"י).

⁶ הוא גוף הי' עצמו, שהוא מורה על עצמות אבא (ב"י).

⁷ הוא קוץ התחתון של י', יסוד אבא, כנודע שיסוד של דוכרא אין מתגלה פעולתו כי אם כשמזמנת נוק' לגביה (ב"י).

⁸ הם ה' גוונים דבוצינא ה' גבורות שביסוד אימא, והוא סוד ה' פעמים אור של יום הראשון (ב"י).

⁹ הגוונים מאירים על ידי החסדים, והוא מי' שביסוד אבא, ונקרא שבילא שהוא שביל שבו הולך טיפת הזרע (ב"י).

¹⁰ כאשר נכנס יסוד דכורא ביסוד נוק', מ"מ נשאר שורש היסוד בחיבורא דגופא דדכורא ופי היסוד ביסוד נוק', והוא מרמז על סוד הנ"ל א"ל, של"א נתיבות נכנסים בה בסוד עטרת היסוד, ונתיב הראשון נשאר ביסוד עצמו בשורשו בגופא דדכורא (ב"י).

¹¹ פתיחת ה' שביסוד נוק', הוא ע"י יסוד דכורא מפתחא דפתח לה, ומאיר לה' גוונים של הגבורות, ע"י טיפה דמוחין. וכבר אמרנו שהטיפה שהיא חומר הולד, הוא ר"ד של מילוי יו"ד, שנתמלא היסוד דכורא מיניה, והוא חומר ז'נ, ולכן אתעברת אימא מיניה, ונעשית ה', שציורו ה', ד"ו, וכאן הוא קצת גילוי יותר, והוא שתחלה במוח אבא היו בהעלם גמור, במילוי ו"ד, שמרמז על שורש ז'נ וכו'. משא"כ כשנוק' מתעברת מדוכא, אז יש גילוי קצת, שניכר העובר ויודעים שתלד, @ ולכן ה' מתגלה וכו' (ב"י).

¹² והם סוד יציאת העובר מרחם אימא בציור ד"ו שהוא ה' ושם ביסודה הם ה"ג ונ' שערי בינה כמו ביסוד אבא ל"ב נתיבות ומצד יסוד אימא נקראים שערים וז"ס בחכמה פותח שערים שהוא פתיחת הה' ע"י שביל דקיק שהוא יו"ד (ב"י).

¹³ ידוע כי ביסוד אימא הוא שם "ם, ושם מ"י שמתפשט בז"ת בסוד מ"י אל"ה כידוע (ב"י).

¹⁴ כידוע שהם מנ' שערי בינה שנתגלו רק מ"ט למטה ושער הנ' לא נתגלה לו שהנ' שערים הם מתחלקים בז"ת כל א' מז' בסוד ז' שבועות של עומר ושער הנ' הוא בבינה עצמה, ולכן אין מתגלה כי עיקר פעולת התחתונים הוא בז"ת (ב"י).

¹⁵ שהוא כולל כל הנ' שערים כמבואר, ועוד ירמוז ששער הנ' הוא בחי' יסוד אמא עצמו, שהיא בכתר של ז"א, ונתיב הראשון של ל"ב נתיבות הוא בחי' יסוד אבא, ומב' יסודות אלו יוצא נהירו דקיק לפומא דז"א ששם הדעת שלו שנעשה מב' יסודות (ב"י).

ספר שמות

שפתיים של המלך ולכן גזר דברי אמת ופה תלוי בהם פתיחת הפה. מהו הפה, אלא דעת שגנוז בפה של המלך נקרא התפשטות התפארת שכל אוצרות וכל הצבאים מתאחדים בו שנאמר ובדעת חדרים ימלאו ואותו הדעת הוא גנוז באימא ומלך ומלא כל החדרים ואכסדרים וכאשר מתעורר האור שבו ומוציא אז נקרא פה ה' ושפתיו שהם שני אורות מאבא ומאמא בשעה שמתעוררים באותו האור של דעת מתחברים כאחד

אקרון שפון דמלכא¹ ובגני כך גזר מלין דקשוט² ופומא בהו תליא פתיחותא דפומא³: מאי פומא אלא דעת גניז בפומא דמלכא⁴ דאקרי (ת"ת) פשיטותא [דתפארת]⁵ דכל⁶ גוונין אתאחדן ביה דכתיב (משלי כד ד) ובדעת חדרים ימלאו⁷ וההוא דעת והוא (הוה) גניז באימא [ומלכא]⁸ ומלייא כל אדרין ואכסדרין⁹ וכד אתער נהירו דביה ונפיק כדין אקרי פה יהוה¹⁰ ושפון דאינון תרין נהורין מאבא ומאימא בשעתא דאתערען בההוא נהירו דדעת מתחברן כחדא ומלין אתגזרו בקשוט¹¹

¹ על אף שאמרנו שאותו נתיב לא ידעו עיט הוא נעלם ונגזר ביסוד אבא עצמו ואינו מאיר אפילו לאימא וא"כ האיך אמר שהו אנהיר בפומא דמלכא אינו קושיא כלל, שידוע שמ"מ יוצא נהירו דקיק מיסוד דדכורא ונהיר לנוק' דרך דופן ומשם בא הארה לפומא דז"א בדעת שלו והם סוד ב' השפתים, שפה עליונה בחי' יסוד אבא ותחתונה יסוד אימא (ב"י).

² אותיות הם מסט' דה"ג מאימא ונקודות מסט' דאבא וע"י יכול להוציא האותיות בבחי' דיבור, וז"ש דבג"כ גזר מלין דקשוט וכו' רק ב' תפוחין ושפון פנויים משערות שבשניהם הוא הארת הדעת וידוע כי במקום שנפתח הדעת הוא הארה גדולה (ב"י).

³ פתיחת הפה הוא למלא שהם סוד אתון ונקודין ותלייא בדעת, י"ה דאר"א והוא סוד פתיחת הפה ע"י מפתחא דפתח לאימא (ב"י).

⁴ נתבאר בביאור אדרת האזינו בענין הדעת של רישא עלאה דלא אתידע הנקרא עתיק יומין כי הדעת שלו גניז בפומא דעתיקא שהוא אריך אפין כי הת"ת נחלק לשתי חלקים והם ת"ת ודעת והת"ת הוא בחינת קרומא דאוריא והדעת גניז בפומא ושניהם נקראים ת"ת וכאשר הוא ענין הזה בעתיקא כן הוא בכל שאר הפרצופין כולם ובז"א ונוק' כמו שנבאר בע"ה במקומו איך כולם מתפשטין ומתלבשין זה בתוך זה ונמצא כי דע' גניז בפומא דמלכא שהוא ז"א ת"ם (שער מאמרי רשב"י). פי' דעת דעתיק בפה א"א, וגם ר"ל שיסוד אמא גניז בדעת ז"א, ומה' גבורות נפתחו ה' מוצאות הפה [ע"י ע"ח סנת"א פרק ה] (רמ"ז). ע"י כללים כלל יח ענף י' סימן ה' אות כ' סעיף א (לש"ו). מהיסוד של אימא נעשה מוח הדעת דז"א כמ"ש בדרושי הצלם (דרוש א) ובשער הנסירה (פרק ז) ובכ"מ. והוא נמשך ומתפשט בהפה דז"א, כי הדעת הנה הוא כלול מה"ח ומה"ג (ביאורים ח"א נה ע"ב). מהטפה הזרעית דהבינה הנה נעשו ה' גבורות הראשונים, שהם המנצפ"ך הראשונים אשר הם השורש דכל הכ"ב אותיות דהמלכות, והם מקודם לכל הכ"ב אותיות כי הם שורשם. אמנם הם נשארו גנוזים בהפה דז"א ולא נתגלו כלל, כי עליהם אמרו בפ' משפטים (דף קכג ע"א) דעת גנוז בפומא דמלכא, ונשאר עיקרם לעולם בהפה דז"א. אמנם הז"א הנה הוא ממשיך הארתם ונותנם להמלכות, והם ה' גבורות דהמלכות שמקבלת תחילה מז"א לבד, ומהם הוא הכ"ב אתון העיקרים דהמלכות שהם כולם גבורות לבד (ביאורים ח"א סד ע"ב). יש ב' דעות א' דעת הכולל המכריע בין חו"ב וא' דעת תחת המכריע בין חו"ג (ע"י בהגר"א בספד"צ ד רע"ג) והוא כאן בסוד הלשון שכבר נתבאר שב' שפון הם בחי' חו"ג הבאים מאו"א והלשון הוא סוד הדעת התחתון המכריע בין החו"ג (ב"י).

⁵ דעת דאבא נשאר בראש ודעת דאימא מתפשט בגוף וז"ס פתיחת היסוד אימא בפה דז"א ושם מתיחד הלשון דעת ביניהם והוא ההולך ומתפשט בגופא כמ"ש בספד"צ פ"א שיתא נפקין מענפא דרשא דגופא (ב"י).

⁶ "אוצרין וכל" נוסף בדפ"ו.

⁷ הוא מתפשט בכל הו"ק שהם האדרין ואכסדרין והוא נותן בהם חו"ג וז"ש כל הון יקר ונעים שהחסדים הם מחכמה שנק' יש גימ' יקר וכל יקר ורבו הכל הוא מסטרא דחכמה וכו' (ב"י).

⁸ הוא לישן סתים לאימא (ספד"צ טו ע"ב) ביסוד שבה והוא מתפשט ג"כ בז"א ברו"ק, וז"ס הכתוב בדעת תהומות נקבעו כי ב' תהומות הם א' ביסוד אימא תהומא עילאה והוא פתיחת היסוד דאימא להתפשט בז"א וגם תהומא תתאה שהוא יסוד דנוק' נפתח על ידי הדעת בסוד והאדם ידע וכו' שהדעת הוא סוד הטיפה הנמשכת בגוף וניתן ליסוד דנוק' (ב"י).

⁹ הוא בסוד התפשטותו ברו"ק בחו"ג (ב"י).

¹⁰ כמ"ש ששפון דמלכא הם נהירין ע"י הדעת דגניז שם שהוא מחבר אתון ונקודין ויכיל למלא והוא הלשון שגומר הדיבור וכו' שדעת שהוא הלשון שבפה הוא הדעת דאימא המכריע בין חו"ב דידה שנק' חו"ג לגבי חו"ב דאבא וחו"ג דאימא (ב"י)

¹¹ הדיבור תליא בלשון ושפון חיבור אתון ונקודין והם חיבור חב"ד והם כוללים כל הכב, אתון י' בראש ג"ר אמ"ש ג' אותיות של יו"ד כידוע ה' בבטן בינה שמאירה לחג"ת ג' קווין של ה' והם ז' שעד החזה הוא כל פרצוף ז"א ונה"י שלו מסתקל למעלה מן הפרסה ו' דעת בגויה מן החזה ולמטה כמ"ש

ספר שמות

ודברים נגזרו באמת בחכמה בתבונה ובדעת וכדין כל מלין דקב"ה
ובדעת ואז כל הדברים של הקב"ה באלה נגזרו שלשה אורות אלה ונכנסים לפני
ולפנים ומתעטרים באחד

וכד מתחברין בעטורא חד כדין וס"א וכד מתחברין
תלת אלין בעטורא חד ועיילין בגו לגו ואתעטרין
בחד כדין אקרין (שיר ה טז) חכו ממתקים³ ואינון
חיך דמלכא ואקרין מתיקא דמלכא ועל האי כתיב
(תהלים לד ט) טעמו וראו כי טוב יהו"ה ובהאי חיך
תליין כל אינון שליטין והורמנין דמלכא⁴ דכתיב
(שם לג ז) וברוח פיו כל צבאם⁵:

בהאי חיך שלימותא דכלא אשתכח⁶ ובניני כך
כל אתוון⁷ דאינון בהאי אתר שלימותא אתחזייא
בהו⁸ אחה"ע⁹ נהירו דעתיקא¹⁰ קדישא סתימאה
דכל סתימין¹¹:

ח' נהירו דחכמתא¹² דלא אשתכח ולא אתדבק¹³
דכתיב (איוב כה יג) לא ידע אנוש ערכה:

וכאשר מתחבלים בכתר א', אז (וכד)
מתחברים שלש אלה בכתר א' ונכנסים
לפני ולפנים ומתעטרים כאחד אז) נקראו
חכו ממתקים והם חיך המלך ונקראים
מתיקות המלכות, ועל זה נאמר טעמו
וראו כי טוב ה', ובחיך הזה תלויים כל
אלה השולטים והשרים של המלך,
שנאמר וברוח פיו כל צבאם

בחייך זה שלימות הכל נמצא ולכן כל
האותיות שהם במקום הזה שלמות נראה
בהם אחה"ע: א' הארת הזקן הקדוש
הסתום של כל הסתומים.

ח' הארת החכמה שלא נמצא ולא
נדבק, שנאמר לא ידע אנוש ערכה.

מעוי בדעת אתתקנו והם י"ב של הנוק' ולזה אמר ומלין אתגזרו בקשוט בחכמה כו', והם ג' אותיות
אמ"ת א' בראש יו"ד ששם הוא ציור א מ' בבטן מ' של אמ"ש מים חסדים שניתנים בז"א ת' בנוק'
רשימו דכולא בויה מן החזה ולמטה (ב"י).

¹ הוא סוד חב"ד מאוירא שהם ג' אורין והוא כי באוירא הוא שורש כל הג' מוחין שהוא סוד יו"ד
דאוירא ג' אתוון והוא נהיר בחיך וגרון (ב"י).

² כאן הוא מפרש תיקון חיך וגרון של ז"א וכו' ב' מיני זווגים יש בפה, א' של חיך וגרון והוא בסוד
רוח דנביע בחשאי דלא פסיק לעלמין והוא כמ"ש בתז"ח דבטש אוירא מתחומא דבוצינא על מוחא
ובטש גו גרונא והוא משורש אוירא עילאה ומר"ס והוא נכלל מג' אורין אמ"ש והוא בחי' זוג עליון
דלא פסיק לעלמין וכו' ואח, כ זוג ב' הוא בפה בבחי' דיבור והוא חיך ולשון ושיניים וכו' (ב"י).

³ כל מתיקו הוא בהתכללות חו"ג שכל א' לבדו אינו טוב שחכמה חס דמתפשט מאד שאין העולם
יכול לקבלו וגבורה לבד ג"כ אינו טוב, וכד מתחברין ע"י הדעת הוא המתיקו הגמור (ב"י).

⁴ זיווג חיך וגרון הוא זיווג נשמות והם נק' שליטים כמ"ש ורדו בדגת הים ובעוף השמים (ב"י).
⁵ זיווג הפה הוא לצורך חיצוניות העולמות שהם העולמות עצמם והמלאכים, כמ"ש בדבר ה' שמים
נעשו וברוח פיו הוא זיווג הפנימי כל צבאם הם הנשמות פנימיות העולמות (ב"י).

⁶ כל הדברים כלולים בחכמה וכאן הם מתגלים ביסוד, והוא סוד כללות כל ה' אותיות אחה"ע
שמוצאם בחיך

⁷ כל ד' אותיות הנ"ל ע"ש שלימו דד' אותיות הו"ה שהוא שלימות כל הפרצוף כמ"ש כולם בחכמה
עשית (ב"י).

⁸ ויקרא רכט ע"ב (הערת הזהר).

⁹ נד (הערת הזהר).

¹⁰ כל ג' מוחין חב"ד ע"ק הוא מתייחד עמהם וכאן רומז ששורש הרוח שנביע בחיך והוא מאוירא
עילאה חסד דרדל"א שכולל כל העולמות ולכן מרומז באות א' שכולל כל הכ"ב אתוון וכו' הברה
פשוטה וכו' והוא סוד נהירו דע"ק סוד אור של יום ראשון (ב"י).

¹¹ חסד דגלגלתא שהוא אוירא הוא החסד המקיים העולם בסוד אור דנגזז ביסוד ונהיר לנוק' דרך
דופן (ב"י).

¹² סוד חכמה של החיך והוא ציור ד"ו ממש מלוי דיו"ד, ועיקר אותיות אחה"ע הם בג' מוחין מוחא
דעק, דכליל והם בג' מוחין בכללות ולכן מפרשם על ענין זה רק שכל הדברים נכללים בשרשם ולכן
הם נכללים ג"כ בחיך ששם התחלת מוצא האותיות (ב"י).

¹³ החכמה רק יש, ואין משיגים ממנה רק מציאותה לבד ולא קיימא לשאלה כלל וע"ז נאמר והחכמה
מאין תמצא שהוא מכתר שנק' אין, וכו' על מציאותה עצמה אמר דלא אשתכח, שאין משיגי בה וכו'
בבחי' התלבשותה בז"א אמר ולא אתדבק, כי ידוע שהם מתחלקים לב' או"א וישסו"ת, וישסו"ת הוא
בחי' בינה והיא המתלבשת בז"א ולזה אמר דחכמ העלאה לא אתדבק בז"א, וע"ז אמר לא ידע אנוש
ערה שאנוש הוא ז"א (ב"י).

ספר שמות

ה' נהירו דאימא¹ דנהיר ונניד ונפיק² ומשקי לכלא³ וינקא לבנין עד דמטי ההוא רבות ומלי לצדיק⁴ ואיהו אתקטר בנוקבא תתאה⁵ ואתברכא(ן) מניה⁶ ולא מתפרשין דא מן דא חוור מגו סומק⁷ דכתיב (שיר דו) הר המור גבעת הלבונה⁸:

ע⁹ נהירו דע' ענפין דאתזנו מהאי רוחא¹⁰ דנפיק מן פומא¹¹ כדין ע' שמהן דקב"ה לקבלהון בארעא (בראשית מו כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים דהא יעקב אילנא בארעא ואינון ע' נפשו ע' ענפין:

מאלין אתוון נהירין ארבע אחרנין¹² מא' נהיר נימ"ל¹³ דאיהו אנר טב לצדיקיא¹⁴ דאקרי גמול ועל דא כתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהו"ה¹⁵:

ה' הארת אימא שמאירה ונמשך ויוצא ומשקה לכל ומניק לבנים, עד שמגיע לאותו משחה, וממלא לצדיק, והוא נקשר בנקבה תחתונה ומתברך ממנה ולא מתפרשים זה מזה לבן מתוך אדום שנאמר הר המור, גבעת הלבונה.

ע' הארה של לשבעים ענפים, שנזונו מרוח זה שיוצא מן הפה, אז שבעים שמות של הקב"ה כנגדם בארץ כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים שהרי יעקב אילן בארץ והם ע' נפש ע' ענפים.

מאלה אותיות מאירים ד' אחרים מא' נהיר ג' שהוא שכר טוב לצדיקים שנקרא גמול, ועל זה נאמר "אז תתענג על ה'".

¹ ידוע שנק' כן בסוד ה' ראשונה של הו"ה בצירור ד"ו בסוד עבור דז"נ, והיא מתלבשת בז"א (ב"י)
² כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שעדן הוא חכמה כידוע ונהר בינה, והוא מתפליג לז' נהרות (ב"י).

³ כד אימא מסתלקא מעל בנין אז הם יבשים בסוד ונהר יחרב ויבש ומסתיימת בהוד כי יסוד יתום מאמו כידוע ואח, כ ה"ח עצמם הם מתפשטים ביסוד (ב"י).

⁴ הוא טיפה דמוחין הניתן בו ונקרא שמן ע"ש שורשו העליון ממור"ס ששם הוא סוד משח רבות (ב"י). מהמור"ס נמשכת הארת פנימיות הדיקנא המכונה "משח רבות" (ב"ע יז ע"א).

⁵ יסוד דז"א מאיר ליסוד דנוק' האי משח רבות בבחי' גבורות של החסדים בסוד דמיסוד דבוצד"ק ואור נשאר גנוז בו (ב"י).

⁶ בסוד מאה ברכות שהוא יר"ד טפה דגו יסוד ובכלילותו מי' הוא מאה ברכות וכמ"ש ברכות לראש צדיק והוא בעטרת יסודו ולכן כל הברכות הם תליין במים שהם בעטרת יסודו (ב"י).

⁷ ע"י הזווג נכללים ז"נ זה בזה מב' חו"ג שהם ב' גוונים (ב"י).

⁸ הר הוא בדוכרא וגבעה בנוק', ויסוד כי יסוד כולל כל ג' אבהן ג' גוונים דקשת וכו' ומור הוא בחי' הדינים וכו' (ב"י).

⁹ הוא הדעת המתפשט בז"ת כל א' כליל מי' והם סוד ע' נפש יעקב שיעקב הוא בת"ת והוא אילנא דחיי ודעת הוא פנימיות הת"ת (ב"י).

¹⁰ שמשם הוא שורשו כמבואר וידוע כי דרגא דאבהן הם מדעת המתפשט והוא המכריע בין חו"ג והם אברהם יצחק ויעקב הוא הדעת המתפשט וכן יצאו ע' נפש מיעקב והוא מכרע בין אברהם ויצחק והם סוד ע' שמות שבת"ת כידוע ותליין בדעת המתפשט (ב"י).

¹¹ וכן קיום ישראל היה ע"י נתינת התורה בהבל הפה דאורייתא שבזה ממשיכים ז' הבלים מפה לז"ת דז"א ונתקיים על ידו (ב"י).

¹² ד' אותיות גיכ"ק והוא בגרון יסוד דבינה וידעו שכל האורות שהם בחכמה הם ג"כ בבינה לכן יוצאים כנגד ד' אותיות הנ"ל ג"כ כיוצא בהם בבינה (ב"י).

¹³ והוא נגד נהירו דע"ק רק ששם הוא בסוד אות א' מאוירא עילאה בחי' חכמה דרדל"א (ב"י).

¹⁴ הוא יוצא מאות א' ממש בצירור זה א שהוא י' למעלה י' למטה ו' באמצע, וכן הוא צירור אות ג' י' למעלה בראש ו' משיכו לתת ו' למטה והו' הוא באמצע ממש בין ב' יודין, רק שבאוירא הוא בסוד אות א' ששם שורש הג' מוחין הנכללים בג' אותיות יו"י הם כא' במוח א' חכמה והוא הויה א' בגימ' ג' אותיות הנ"ל ובמור"ס יש גילוי יורת לשורש המוחין ולכן שם הם בסוד ג' היות וזהו אות ג' נגד ג' היות כמבואר (ב"י).

¹⁵ והוא באימא שהיא אלף יסודה רוכבת על שבעה שמתפשט בז"ת והוא מ"ש על ה' שאימא על ז"א שנק' הו"ה ופסוק זה מדבר במי ששומר שבת ששבת הוא בבינה שביעאה דכולא (ב"י).

ספר שמות

מח' מאיר י', שהיא חכמה, כולו סתום
בי' שהיא סתום מכל צדדים, ולכן לא
נמצא שנאמר "ולא תמצא בארץ החיים".

מה' מאיר כ' שהוא אור ושמן המשחה
שנזרק מאימא לאותו מקום שנקרא קרן,
ונקרא קרן היובן, וזה מלכות דוד, ולכן
אין המשחה אלא בסוד כ'.

ק' מע' מאיר ק' כמו שע' שבעים כך ק'
מאה שהם שלימות וכך הוא ולכן בחיך
הזה שלימות הכל (שלוש של הכל), וכל
מי שידע סוד זה וזהיר בו, אשרי חלקו.

גוף המלך מתפשט בת"ת בצבעים בו
מתחברים זרועות המלך, אורות החס
דוהגבורה, ולכן ימין ושמאל.

מח' נהיר יו"ד דהיא חכמה כלא אסתים ביו"ד¹
דאיהי סתימא מכל סטרוי² ובגין כך לא אשתכח³
דכתיב (איוב כח יג) ולא תמצא בארץ החיים⁴;

מה' נהיר כ'ף⁵ דאיהו נהירו ומשח רבות דאתרק
מאימא⁶ לההוא אתר דאתקרי קרן ואתקרי קרן
היובל ודא מלכות דוד ובגין כך לית משיחא אלא
ברזא דכ"ף⁷;

ק' ומע' נהיר ק'ז⁸ כמה דע' שבעין כך ק' מאה⁹
דאינון שלימו והכי הוא ובגין כך בהאי חיך שלימו
דכלא¹⁰ [שלמא דכלא] וכל מאן דידע רזא דא¹¹
ואזדהר ביה זכאה חולקיה;

גופא דמלכא¹² אתפשטותא דתפארת¹³ דגונוין
ביה מתחברין דרועין דמלכא נהירו דחסד וגבורה¹⁴
ובגין כך ימין ושמאל¹⁵;

1 שחכמה כולל כל י"ס כידוע (ב"י).

2 שאין שם בחי' התפשטות קווים וכלים כמ"ש כמ"פ ובג"כ היא נעלמת (ב"י).

3 אף שאות ח' הוא בחכמה בחיך והוא בגלוי יותר מ' שבגרון מ"מ הענין הוא שכבר כתבנו שגרון הוא סוד בינה שבחכמה הבן בחכמה וידוע שהוא בסוד ו"ד של מילוי יו"ד והם גימ' יו"ד ג"כ והוא סוד גדול שבחכמה הם בצירוף אות ח' שהם ג"כ ד"ו (ב"י).

4 שכלולה בחכמה שנק' ארץ החיים כמ"ש והחכמה תחיה בעליה וגרון הוא סוד רוח חיים דנביע בחשאי וז"ש ולא תמצא בארץ החיים שהוא בחשאי נביע לגיו (ב"י).

5 והוא בינה שנק' כ' שהוא סוד משיחו דשמן עילאה דמו"ס שהוא שורש הבינה כמס"ל ומשם משיך לנוק' דז"א שנק' קרן היובל כמ"ש בסוף ספ"ד קרן ביובל אתעטר כו' וזלה נמשכו מלכים בשמן שכל רבו הוא ממ"ס ומלכות הוא מסטרא דגבורות (ב"י).

6 והוא כאן בבינה כף שמאל כף חובה שבינה מלבשת יד שמאל דע"ק כידוע והם ה' אצבעות של יד שמאל וכלן מה' נפיק'ך' והוא כאן בבינה בגילוי יותר בסוד חילוק ה' אצבעאן וידוע כי המלכים נמשכו בצירוף כ' יונוני עגולים והוא מסוד כ' הנ"ל ובכ' הם ג' קווים מעלה מטה ואמצע נגד ג' קווין של אות ה' (ב"י).

7 שאף שדוד המלך נמשח בקרן מ"מ כאן היה באתגלייא אבל השורש הוא מכף הנ"ל ב"י.

8 הוא סוד דעת שהוא ע' ענפין כמס"ל שהדעת הוא כולל כל הי"ס שהוא בעצמו כולל חב"ד כמס"ל והוא מתפשט בז"ת והם בכלילות מאה והם סוד ק' ברכאן דצלותא כנ"י מתברכא מיניה מסוד טיהפ דמוחין וכו' (ב"י).

9 ר"ל כמו שדעת נרמז באות ע' שהוא מתפשט בז"ת כך הוא ג"כ בסוד ק' בכלילות והנה צורת ע' הוא בצירוף ק' ממש רק זה ביושר וזה בהיפוך ק' הוא בהתפשטותו למטה וע' למעלה כי כאן בבינה הוא סוד דעת המתפשט (ב"י).

10 ששם התחלת הזיווג (ב"י).

11 זיווג חיך וגרון הוא זיווג הנשמות לכן צריך להזדהר ביה מאד שלא לפגום ח"ו שורשו וז"ס פגם לה"ר גדול מן העושה משה (ב"י).

12 עד כאן פירש כל התיקונים שנכללים בגו רישא דמלכא ועתה מפרש הז"ת שלו, וכבר כתבנו שעיקר ההנהגה יוצא מז"ת לבד וברישא במוחין הוא בחי' מחשבה לבד והם מנהיגין לאברים דגופא כמו האסד העושה איזה דבר עיקר פעולותיו הוא בידין ורגלין אבל אין יודעין כוונתו ועומק מחשבתו מה רוצה בזה שזה תלוי במוחין דיליה ואינו מתגלה (ב"י).

13 חושב הת"ת תחילה כי הוא העולה למעלה מחו"ג בסוד יעקב בחיר שבאבות וכן בהילכות היכל הרצון הוא למעלה מהיכל זכות ואהבה, ובת"ת מתאחדים ב' גונוין חסד ודין כידוע שהוא כולל ב' ביחד (ב"י).

14 עיקר שם חו"ג הם בב' עטרין הנמשכין מן הדעת ושורשם מחסד עילאה דאוריא ובוצד"ק ששם גבורה דרדל"א והם מתפשטים למטה בב' ידים של ז"א ועוד שה"ח וה"ג הם מתגלים בב' ידים ה' אצבעות יד ימין וה' אצבעות יד שמאל (ב"י).

15 שר"ל שלכן נקרא ימינא ושמאלא ע"ש החו"ג שמאירים בהם וכאן בב' ידים הוא עיקר התגלות של חסד ודין וכל שלמעלה הוא רק בבחי' שורש לבד ולזה אמר שהם נהירו דחסד וגבורה שההארה הוא סוד התגלות כידוע (ב"י).

ספר שמות

מעוי בדעת ואתתקנו¹ (אתתקן) עייל ברישא
אתתקן ואתפשט לנו²:

ובנו גופא שוקין אתאחדון³ בתרין נהורין ואינן
תרין נהורין ממש⁴ שוקין ותריין כליין בלהו (תליין)⁵
ומתחברין באתר חד⁶ דתמן אתכניש כל רבות וכל
משחא דגופא⁷ ומתמן [שריין] (שדיין) כל ההוא
רבות לאתר דאתקרי יסוד עולם יסוד מההוא אתר
דאתקרי עולם ומאן [איהו] (אינון) נצח והוד ועל כן
יהו"ה צבאות שמו ברוך הוא בריך שמה לעלם
ולעלמי עלמין:

כל הני תקונין אתיין לאתחברא בחד עד דכל
רבות קדשא נטיל [כלא] האי יסוד ואשדי לנוקבא
ומתברכא מניה⁸:

אימתי מתברכא:

קכג/ב

מניה בשעתא דאתתקנו דינין דלתתא⁹ וכד דינין
מתתקנין לתתא מתתקנין לעילא וכל תקונין
דמלכא בחדוותא בשלימו¹⁰ דינון שמא קדישא¹¹

מעיים נתקן בדעת נכנס בראש נתקן
ומתפשט לפני.

ובתוך גוף שוקים מתאחדים בשני
אורות והם ב' אורות ממש שוקלים וב'
כליות כולם (תלויים ומתחברים)
מתחברים במקום א' ששם נכנס כל
משחה, וכל שמן של הגוף, ומשם שורים
כל אותו משחה, למקום שנקרא יסוד
עולם יסוד מאותו מקום שנקרא עולם,
ומיהו נצח והוד, ועל כן ה' צבאות שמו
ברוך הוא ברו שמום לעולם ולעלמי
עולמים.

כל תיקונים אלו באים להתחבר יחד
עד שכל משחה הקדוש לוקח הכל היסוד
הזה וזורק לנקבה ומתברך ממנו.

מתאי מתברך

ממנו, בשעה שנתקנו הדינים שלמטה
וכאשר הדינים נתקנו למטה נתקנו
למעלה וכל התיקונים של המלך בשמחה
בשלימות שהם שם קדוש והיה הכל א'
ואז הוא שורה בתוכם, שנאמר אלקים
נצב בעדת אל בקרב אלקים ישפוט.

¹ כאן מפרש ז"א חצי פרצופו התחתון מן החזה ולמטה והוא בסו דנהירו דו' דהוי, בגויה וענין מעוי
הוא פנימיות הגוף שדעת מתפשט בפנים בגופא וסוד התיקון ידוע והוא שהוא ע"י צמצום וסילוק
האורות כמו למעלה בצמצום א"ס כ"ה הוצרך לסלק האורות ונשאר רשימו לבד בכדי שיהיה מקום
לעמידת העולמות (ב"י). תרין ביעין ואמה שהם לצורך ההולדה, והם נה"י הפנימים, כי התחלתם הוא
מהטבור והכליות, ועליהם אמרו בפ' משפטים (קכג ע"א) מעוי בדעת אתתקנו, והוא ע"י הדעת
המתפשט, שממנו הוא כל הזווגים (כללים ח"א ל ע"ד).

² דעת המתפשט מן החזה ולמטה מקבל כוחו מהארת הדעת דגניז בראש בסוד ב' דעות א' בראש
וא' בגוף ובזה נתקן שמקבל הארה משם ועוד מקבל הארה מזווג של הנשיקין בפה ואח"כ מתפשט לגו
למטה מן החזה ששם הם סוד שרשים של נשמות ישראל (ב"י).

³ הם ב', נו"ה שהם מחוברים בגופא בת"ת כידוע שהוא כולל כל הו"ק ועל תיקוני דגופא ודרועין
אמר שלמה המלך ע"ה ידיו גלילי זהב (ב"י).

⁴ הם ב' בחי' חו"ג ושם בנו"ה הוא מתבשל הזרע ונמגר בסוד ב' ביעים דדכורא וחו"ג נקראים ב'
נהורין והם בסוד טיהפ דמוח שהם מאור העינים והוא כי בעיניים הם ב' חו"ג (ב"י).

⁵ "ומתחברין" נוסף בדפ"ו.

⁶ מביא ראיה למה נו"ה נקראים נהורין והוא שבהם מתבשל הזרע שהוא מאור העינים כמבואר ואמר
שאף שבישול הזרע אינו ברגלים כי אם בכולין לזה אמר שהלכ א' שב' כולין הם ג"כ בחי' נוה, והם
הפנימיות מחוברים אל הגוף שמשם מקבלים הארת הדעת ובהם נגמר בישול הזרע (ב"י).

⁷ שהזרע הנמשך ביסוד הוא מתמצה מכל איברים של הגוף בסוד דעת המתפשט בגוף ומשם נמשך
הזרע ליסוד (ב"י).

⁸ אחר שביאר כל התיקונים דמלכא אמר דרך כלל שכל התיקונים הכל לצורך הנוק' (ב"י).

⁹ הוא סוד תיקון העולם דאתחברו יסוד ומלכות מלך הדר ואשתו מהיטבאל כידוע שהוא ע"י יסוד
דא"ק שנתחבר עם מלכות שלו מ"ה וב"ן וכו' עיקר התיקון הוא בסוד הזיווג (ב"י).

¹⁰ שהם בשלימות כל א' עומד בשלו ממש כפי מקומו וגודלו (ב"י).

¹¹ ששם הו"ה הוא מורה על בחי' פרצוף שלם כידוע וכן שם הו"ה מורה על חס דדאתקן בעלמא
דמתקלא, ולשכן בתחלה במעשה בראישה הכל בשם אלקים שהוא בסוד עולם התהו וכו' ואח"כ כתיב
אלה תולדות השמים והארץ שהוא חיבורא וזיווגא דדר"ג (ב"י).

ספר שמות

והיה כלא חד¹ וכדין הוא שארי בגווייהו² דכתיב
(תהלים פב א) אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים
ישפוט:

וכד דינין לא מתתקנן לתתא³ כביכול הכי לעילא
דכל תקונין לא מתישרן הכי⁴ דהא אימא אסתלקת
מעל בנין⁵ ובנין לא ונקי⁶ (ינקן) דהא יסוד לא אשרי
בנוקבא⁷ וכל דינין מתערינן⁸ וחויא תקיפא שלטא⁹
כביכול תקוני מלכא על דינא אסתלקו דכיון דהאי
נוקבא לא מתברכא¹⁰ וצדיק לא נטיל וחויא תקיפא
שלטא ווי לעלמא דינקא מנייהו:

אמר רבי אלעזר¹¹ כל הני תקונין אבא גלי לון
בנין דלא יעול בכסופא לעלמא דאתי¹² השתא
אמאי אצטריכו לאתגלאה¹³:

אמר ליה רבי אבא ההוא דאנא כתבנא מבוצינא
קדישא אמינא (כתבוהו) לגבי חבריא¹⁴ דהא אינון
ידעיין מלין והא אצטריך למנדע דכתיב (שמות י ב)

כאשר הדינים לא נתקנים למטה
כביכול כך למעלה שכל התיקונים
מתישרים כך שהרי אימא מסתלקת מעל
הבנים, ובנים לא יוניקם שהרי יסוד לא
שורה בנקבה, וכל הדינים מתעוררים
והנחש החזקה שולטת כביכול. תיקוני
המלך על דין מסתלקים שהכיון שהנקבה
הזה לא מתברכת וצדיק לא לוקח ונחש
חזקה שולטת אוי לעולם שיונק ממנו.

אמר רבי אלעזר כל תיקונים אלה אבא
גילה אתם כדי שלא יכנסו בכושה לעולם
הבא עכשיו למה צריך לגלותם

אמר ליה רבי אבא, אותו שאני כתבתי
מהנר הקדוש אמרתי (כתבוהו) בשביל
החברים שהרי הם יודעים דברים והרי
צריך לדעת שנאמר וידעתם כי אני ה'

¹ כמ"ש ודבק באשתו והיו לבשר א' וכתוב ויהי ערב כו' יום א', ועוד שאחר התיקון נעשה חיבור
בספירות ונעשו בסוד פרצופים בסוד רה"י, והוא תליא בשמא קדישא גבוה י' ורחב ד' י' אותיות
המילוי י"ד ה"א וא"ו ה"א ורחבו ד' ד' אותיות הפשוטים (ב"י).

² כאשר נתקן העולם ע"י דינין אמת אז הוא ית' שוכן בקרבם שרצון השכינה להתתקן ע"י ולהעלות
מ"ן בסוד שכינה בתחתונים צורך גבוה (ב"י).

³ אז הוא קלקול העולם כמו שהיה בעולם התהו ומסתלקין המוחין מז"א שהם חיינ דגופא וגם ט"ס
של הנוק' יורדים לקלי' כמו שהיה בעולם התהו (ב"י).

⁴ שאינם מתייחסים באורח מישור (ב"י).

⁵ הוא סוד סילוק ג"ר מוחין דז"א שהם באים לו ע"י אימא דמתלבשת בז"א (ב"י).

⁶ שהם אין מקבלים ב' עטרין חו"ג מיסוד אימא ולכן יסוד לא אשדי בנוק' (ב"י).

⁷ ואז נעשה פירוד בזו"נ (ב"י).

⁸ ע"י הורדת ט"ס דנוק' לקלי' שלקחם ז"א דקלי' כידוע בסוד אמלאה החרבה לא נמתלאה צור וכו'
(ב"י).

⁹ בסוד ט' קללות שנתקלה חוה ע"י דאטיל נחש זוהמא גבוה ואז הנחש יונק ממנה, וז"ס זנבא שליט
ורישא כפיף לעפרא, הוא סוד ט' ספירות של נוק' בקלי (ב"י).

¹⁰ כנ"ל שכל תיקונים דז"א הם הכל לצורך הנוק' לאתברכא מדכורא וכיון שע"י עוונות התחתונים
נעשה פירוד בזו"נ אז כל התיקונים אסתלקו ולכן העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום
כמבואר (ב"י).

¹¹ ר"א לא הסכים עם ר' אבא במה שגילה כאן סודות גדולות מתיקונים פרצופא דז"א שהדברים אלו
לא גילה אותם רשב"י כי אם סמוך למותו שאז נתעלה במעלה גדולה בסוד תוסף רוחם יגועון, וידוע
כי רשב"י הי הבבחי' יסוד וי' תלמידיו היו בסוד י' ספירות היוצאים מהם ולכן כשנתעלה רשב"י שהוא
השורש ממנו נתוסף הארה לענפים ולכן גילה אותם להם (ב"י).

¹² השתא שכבר נסתלק מהם אורם ואתחשך שמשא שהוא סוד ניצוצו של משה רבינו ע"ה שנק'
שמש וכו' אם כן אין ראוי לגלות סודות הרמים ההם שתעלם הוא רשל השורש מן הענפים (ב"י).

¹³ די בזה מה שגילה אבי בעת פטירתו, שלא יסתלק עצמו בגרועו, כדפירשנו. אבל השתא אין צורך
לגילוי להסודות הללו, מטעם, "צדיקים ילכו במ ופושעים יכשלו במ", כנזכר באדרא, ויכול להפסיד
ולא להרויח, ולמה נכתבו הסודות הללו על ידי רבי אבא, והלא אדרבא ראוי להסתירם שלא יכשלו
בם רשעים (הקדמת העמק המלך). ע"ז השיב לו ר' אבא שיש לו רמז ורשות מרשב"י לגלות אותם גם
אחר פטירתו והוא כמ"ש באד"ז ר' אבא יכתוב ור"א ברי ילעי וכו' וא"כ אם היה כוונתו שלא לגלותם
למה ציוה לו לכתובם אלא ע"כ שרצונו היה להיות למזכרת לדורות עולם (ב"י).

¹⁴ רשב"י נק' בוצינא קדישא שהוא נהורא דשמשא שמאיר לכל העולם. ואמר עוד שהוא לא גילה
אותם אלא לחברייה שהם ידעיין מלין על בוריין וידוע כי מצוה גדולה לגלות סתרי תורה לצדיקים
שבזה גורמים תוספת הארה למעלה ועושים יחודים וזווג בזו"נ, ואז מתגלה טיפה דמוחין (ב"י).

ספר שמות

וידעתם כי אני יהוה! וכתוב (שם כט מו) וידעו כי אני יהוה בגין דאתיישבן מלין [בלבנא]² (בלבן) ומכאן ולהלאה סתימין מלין [בגוון]³ (בגוונא) זכאה חולקנא בהאי עלמא ובעלמא דאתי דהא עד כען בוצינא קדישא אתעטר במלין ודבגוון⁴ (בגוון):

תא חזי אנא חזינא ליה בחלמא⁵ ושאלנא קמיה (דרבי שמעון) [י] הא אוליפנא קמיה דמר ו' דאיהי חכמה והכי הוא ודאי ה' אמאי ואיהו (איהי) בינה אמר לינה) תא חזי הא כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן⁶ מאן הוא נהר דיוצא מעדן דא בינה ובגין כך ההוא נהר (י) [יו"ד] סתימ בגויה⁷ ויו"ד פשיט נהרא דא מכל סטרוי⁸ [ודא היא ה' בגין כך הוא י"ה לבתר] (ו) אפיקת בן תחות דאיהו ו' כגוונא דא ה' לבתר אולידת ואפיקת האי בן ושוייה לקמה¹⁰ (י) ה"ו דהא ו' לקמה יתיב לינקא ליה¹¹ ועל כך תנינן במתניתא דילן ה' ד' הות¹² מדאתחבר(ת) דכורא עמה אתעברת מחד בן

וכתבי וידעו כי אני ה' לפי שמתיישבים הדברים בלב, ומכאן ואילך הדברים סתומים בתוכם אשרי חלקים בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי עד עתה הנר הקדוש מתעטר בדברים שבהם.

בא וראה אני ראיתי אותו בחלום, ושאלתי לפני רבי שמעון, שהרי למדנו לפני אדונו, י' שהוא חכמה, וכך הוא ודאי ה' למה הוא בינה אמר לי בא וראה הרי נאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, מי הוא נהר שיוצא מעדן, זה בינה, ולכן אותו נהר י' סתום בתוכו, וי' פשט נהר זה מכל צדדיו, וזה הוא ה' לכן הוא י"ה אחר כך הוציא בן תחתיו שהוא ו' כדוגמא זה ה' אחר כך נולד, והוציא בן זה ושם לפניו, ולכן יה"ו שהרי ו' לפניו יושב להניק אותו, ועל זה שנינו במשנה שלנו (ספד"צ ל ע"א) שמאחר שנתחבר הזכר עמה

1 כל רזין דאורייתא הם הכל לגלות סוד ה' שמא מפרש דכולא תליה ביה כענבין באתכלא, ועי"ז מתייחסים ז"ל וז"ס וידעתם כי אני ה' ע"י דעת כמ"ש והאדם ידע כו' וכל רזין דאורייתא הם בסוד הדעת כי התורה תליא בת"ת רמ"ח מ"ע בחסד ושס"ה ל"ת בגבורה והם כלולים בת"ת והדעת הוא פנימיות של הת"ת (ב"י).

2 הם יודעים על בוריים דמאן דעייל ואל נפיק טב ליה דלא אברי וידוע כי אין מגלין רזין אלא לצנועים שיכולים להסתיר הסודות (ב"י).

3 ידוע כי נשמות הצדיקים הם נהנים מחידושי הצדיקים בתורה מאותם שהם משרשם שלכן הם באים ומתחברים עמהם בסוד עיבור וכן אותם שהיו בבחי' טעין חמרי כגון רב המנונא סבא, ורב ייבא סבא ולכן כשחידש ר' אבא שהיה משורש ה' חסדים היוצאים מיסוד שהוא רשב"י כידוע בזה ניתוסף שלימות לנשמתו (ב"י).

4 הביא דבר א' לראיה שלפעמי סבא לו רשב"י בחלום לגלות לו רזין דאורייתא והכל מטעם הנ"ל (ב"י).

5 ב' אותיות י"ה הם בחו"ב והם מתחלקים כל א' לב' פרצופים או"א עילאין וישסו"ת בסוד הבן בחכמה וחכם בינה והם נרמזים ביו"ד ה"א, שמילוי יו"ד ר"ד הוא ציור ה' ד"ו כידוע, ומילוי ה"י הוא י' חכמה וכן בציור ה"א באלף הוא ג"כ יו"ד כזה (ב"י).

6 ידוע שזה מדבר באימא, ואמר יוצא תמיד שהם רעים דלא מתפרשין ולכן י' קשור בה' כמ"ש והוא יוצא להשקות את הגן ז"א בסוד כונן שמים בתבונה, ומשם יפרד והיה לד' ראשים כו' כי עד החזה יוצאים יסודות דא, וא' בשוה ואח"כ בחזה מסתיים יסוד אימא ויסוד אבא מתשפט בכל הגוף עד יסוד ז"א (ב"י).

7 הוא בחי' יז"ס שמתחבר עם הבתונה והוא י' שבראש ה' (ב"י).

8 ש"י הוא סתימ ואין בו התפשטות קוויין משא"כ ה' הוא ג' קוויין של ה' בחי' חב"ד שהם שרשי כל ההנהגות הנמצאים בז"ל (ב"י).

9 תחילה בהיות העובר בבטן אמו היה בסוד אות ח' ג' קוויין סתומות בסוד ח' דחמץ ואח"כ בעת הלידה אז נפתח רחמה ונשבר הח' ונעשה ה' סוד ה' דמצה, ונפק ו' ז"א מגוה ונעשית בינה חופפת עליו והוא סוד ד' של ה' (ב"י).

10 אחר שנתגדל ז"א ונכנס בו הכתר אז בינה וז"א הם בסוד אות ל' שהגג הוא הכתר על ז"א וצורה ה' הוא השליש עליון דת"ת ורגל ה' הם נה"י החדשים דאימא שמתפשטת מאחוריו על פרצוף לאה ואז הוא עומד לצד אימא והיא מבטת בפנים שלה לפנים דז"א להשלימו ולהאירו בסוד ושמים לא זכו בעיני (ב"י).

11 הוא שציור ה' היא פתיחא לגבה ו' שמשם הוא מקבל שפעו ביניקה מסוד החלב דאימא ובגדלות מקבל ממנה המוחין (ב"י).

12 ד' הוא בסוד דלה ועניה קודם הזיווג דאז לית לה מגרמה כלום, והיא נשלמת ע"י הזווג שמקבל טיפת הולד וכו' ובשעת הזווג אז נכנס בגוה ו' דכורא והוא סוד ו' יסוד דכורא דעייל בה ולכן נותן לה טיפת הולד שהוא סוד ז"א ו' של השם ואז נשלמת בצורת ה' ד"ו (ב"י).

ספר שמות

ואקרי ה' לבתר אולידת ואפיקת ו' ההוא בן וקאים לקמה ועל האי כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן מניה נפיק ודאי להשקות את הגן לינקא ליה:

הוינא אחיד (בידיה) [ביה] ונשיק בידוי אנא בהאי עדונא אתערנא בכי וחייך והו תלתא יומין דלא אכילנא מידי חד מחדוותא וחד דלא זכינא למחמי ליה זמנא אחרא ועם כל דא ביה אתקשרנא תדירא¹ דהא כד נהירא לי שמעתתא חמינא דיוקניה דאתער קמאי זכאין אינון צדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי עליהו כתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך²:

ובכל אשר אמרתי אליכם³ תשמרו⁴ וגו' (שמות כג יג) מאי תשמרו תשמורו מבעי ליה אלא תשמרו ודאי מאי אשר אמרתי אליכם כלומר דאגזימית⁵ לבון על מימר פולחני תשמרו דלא ימטי עליכון שום ביש תשמרו מההיא שמירה ונטורא דילי⁶ בלבד:

ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תזכירו כמה דאוקימנא דבר אחר ושם אלהים אחרים לא תזכירו⁷ כלומר לא תסבבון דתפלון ביני עממיא בארעא אחרא [ויקיים בכון] [ויקיים] מה דכתיב (דברים כח סד) ועבדת שם אלהים אחרים וגו'⁸:

דבר אחר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו רבי יהודה פתח (תהלים פא ט-יא) שמע עמי ואעידה בך וגו' לא יהיה בך אל זר וגו' אנכי יהוה אלהיך המעלך מארץ מצרים וגו' הני קראי אמרן דוד ברוח קודשא ואית לאסתכלא בהו שמע עמי בכמה אתרין אזהרא אורייתא לבר נש בכמה אתרין קב"ה אזהיר ביה בבר נש וכלא לתועלתא דבר נש בגין דינטר פקודי אורייתא דכל מאן:

ונתעבר מבן א' ונקרא ה' ואחר כך הוליד והוציא ו' אותו בן ועומד לפניו ועל זה נאמר ונהר יוצא מעדן ממנו יוצא ודאי להשקות את הגן להניק לו.

אחזתי ידו (בו) ונשקתי אני ידו, ובעידון הזה מתעורר, ובכה וחייך, והיו ג' ימים שלא אכל דבר, א' משמחה, וא' שלא זכה לראותו פעם אחרת, ועכ"ז התקשר בין תמיד שהרי כאשר מאיר לי דברי תורה, ראיתי דמותו שמתעורר לפני אשריהם צדיקים בעולם הזה ובעולם הבא עליהם נאמר אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.

ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו וגו' מה זה תשמרו תשמרו היה צריך להיות אלא תשמרו ודאי מה זה אשר אמרתי אליכם כלומר שהזהרתים על מאמר עבודתי תשמרו שלא יגיע אליכם שום רע תשמרו מאותה שמירה ונטירה שלי בלבד ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תזכירו כמו שבארנו דבר אחר ושם אלהים אחרים לא תזכירו כלומר לא תסבבו שתפלו בין העמים בארץ אחרת ויקים בכם מה שכתוב ועבדת שם אלהים אחרים וגו'.

דבר אחר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו רבי יהודה פתח שמע עמי ואעידה בך וגו' לא יהיה בך אל זר וגו' אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים וגו' הפסוקים הללו אמרם דוד ברוח הקודש ויש להתבונן בהם שמע עמי בכמה מקומות הזהירה התורה את האדם בכמה מקומות מזהיר הקדוש ברוך הוא את האדם והכל לתועלת האדם כדי שישמר את מצוות התורה שכל מי

קבד/א

¹ רשב"י נהנה ומתקשר בנפשו בבחי' עיבור ע"י גילוי הסוד שלו (ב"י).

² "ע"כ האידרא" נוסף בדפ"ו.

³ היינו אלות הברית שאמר הקב"ה וכיוצא בזה (אור יקר).

⁴ שלא יבא עליכם (אור יקר).

⁵ ירצה מה שכתוב בתורה אלות הברית שהם הגזמה שהקב"ה עושה לישראל (אור יקר).

⁶ השכינה שהיא נקראת שמירה, ודווקא תשמרו על ידה ולא על ידי שום שליח (אור יקר).

⁷ שאין אתם צריכים שיתוף (אור יקר).

⁸ כדמתרגם אונקלוס [ותפלח תמן לעממיא פלחי טעותא אעא ואבנא], והיינו תזכירו שאומר לו המתן לי בצד ע"ז וכו' (אור יקר).

ספר שמות

שישמר את מצוות התורה ומשתדל
בה כמי שמשתדל בשם הקדוש.
שישנונו כל התורה היא שמו של
הקדוש ברוך הוא ומי שמשתדל בה כמי
שמשתדל בשם הקדוש משום שכל
התורה היא שם קדוש אחד שם עליון שם
שכולל את כל השמות ומי שגורע ממנה
אות אחת כאלו עשה פגם בשם הקדוש
שנינו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא
תוסיף על התורה ולא תגרע ממנה רבי
חייא אמר ושם אלהים אחרים זה מי
שמתעסק בספרים אחרים שאינם מצד
התורה לא ישמע על פיך שאסור אפילו
להזכירם וללמד מהם טעם כל שכן על
התורה.
רבי יהודה שונה כך למה כתוב ושם
אלהים אחרים וסומך לו את חג המצות
תשמר אלא מי שמי שלא שומר את זה
כמי שלא שומר את אמונת הקדוש ברוך
הוא למה משום שבו הדבר אחוז אמר רבי
יצחק וכן בכל שאר החגים והזמנים שהרי

דינמר ארחי דאורייתא¹ ואשתדל בה² כמאן
דאשתדל בשמא קדישא:
דתנינן אורייתא כלא שמא דקודשא בריך הוא³
ומאן דמשתדל בה כמאן דמשתדל בשמא קדישא
בגין דאורייתא כלא אחדו שמא (חד) קדישא⁴ הוא
שמא עלאה⁵ שמא דכליל כל שמהן⁶ ומאן דגרע אות
חד מינה⁷ כאילו עביד פגימותא בשמא קדישא⁸
תאנא ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תוסיף על
אורייתא ולא תגרע⁹ מינה רבי חייא אמר ושם
אלהים אחרים [דא] מאן דיתעסק בספרין אחרנין¹⁰
דלא מסטרא דאורייתא לא ישמע על פיך דאסור
אפילו לאדכרא לון ולמילף מנייהו טעמא¹¹ כל שכן
על אורייתא:

רבי יהודה מתני הכי מאי טעמא כתיב (שמות כג
יג) ושם אלהים אחרים וסומך ליה את חג המצות
תשמר אלא מאן דלא נטיר האי¹² כמאן דלא נטיר
מהימנותא דקודשא בריך הוא מאי טעמא משום
דביה אחידא מלה אמר רבי יצחק וכן בכל שאר

¹ היינו מצות (אור יקר).
² אינו משתדל בשם, שאין פירוד אל המדות וכיון שאינו אוחד בשתייהם אינו אוחד בשום א' מהם.
אורייתא כולא שאין ממנה יוצא משמו כלל אפילו פסוק ותמנע, וכן כל המתבאר והמתפרש בתורה
שבעל פה, או מה שאדם עוסק להבין פסוק א' ומקשה ומתרץ הכל עסק שם השם (אור יקר).
³ עי' לעיל יתרו צ ע"ב. כל שמותיו הנה הם הגילויים עצמן אשר הוא עצמו ית"ש נתגלה באותן
השמות ע"י האצילות, וכמ"ש בזוה"ק (יתרו פו ע"א) וכו' וכן בפר' אמור (צג ע"ב) (הקדר"ש ו ע"א).
נמצא דע"י שמירת התורה והמצוה הם מעמידים שמו יתברך למעלה (דע"ה ח"א נו ע"ב), עי' דע"ה
ח"ב לט ע"ג, ועי' כללים ח"א סו ע"א.
⁴ הנה אם היה ענין התורה מציאות שם אדני לבוש לשם יה"ה, או כינוי לשם אדני שהוא היכל לשם
יה"ה, היתה התורה מתרחקת משמו מדרגות, היה אפשר שהעוסק בתורה לא יהיה כאלו עוסק בשם
יה"ה ממש, אבל אינו אלא אורייתא כולא וכו' (אור יקר).
⁵ א"כ הוא בשם יה"ה ממש שאינה מתרחקת ממנו כלל, ואלו היו שמות מרובים היה אפשר לחלק
בין העוסק בזה מבה, אמנם "כולא שמא חד", והענין שהשם המיוחד להקב"ה אינו אלא אחד לבד,
ואותם שהם לבושים לו הם שאר שמות כדפי' בספר הפרדס בשער שם בן ד', א"כ אין התורה שהיא
שם א' לבד, אלא דווקא בשם היותר מתקרב, שאין שם מתקרב אל האצילות יותר ממנו, שהוא השם
העצמי אל הספירות, וז"ש "הוא שמא עילאה" לא שמא תתאה, דהיינו שם אדני, אלא שמא עילאה,
דהיינו שם יה"ה (אור יקר).
⁶ שכל השמות ענפים לו, וכדפי' בפרדס בשער שם בן ד', שעשר ספירות להם עשר שמות, ולהם שם
א' הכולל כולם, והוא נשמה לעשר שמות (אור יקר).
⁷ כי אותיותיה במספר במשקל כחשבון אורות שבשם העליון, ומי שגורע אות אחת ח"ו, פוגם בה
ענף א' וקוצץ נטיעה א' מנטיעותיה (אור יקר).
⁸ שמגרע אורות שבו, וכיוצא, המוסיף באותיותיה, מביא אות זרה ומכניסה בין האותיות, א"כ היינו
אליהם אחרים מה שאינו מכללות השם (אור יקר).
⁹ תיבה זו שהיא ראויה להיות מליאה וכתבה חסרה אינה מן השם שזרה היא לגבי השם (אור יקר).
¹⁰ כי החכמות החצוניות אינם ספרי תורה, הם חוץ מהתורה, הם חוץ מן הקדושה, ולזה דקדק שאמר
"דלא מסטרא דאורייתא" שהן אמת, אם נוגעין קצת אל התורה, כגון ספרי רפואה, שהם נוגעין לקיום
העולם, וכיוצא מהספרים שהם צורכי העולם, צד תורה יש בהם, אמנם ספרי הבל וספורי מעשיות,
וכמה עניינים דברי בדאות וכיוצא, הכל שם אלהים אחרים נק' (אור יקר).
¹¹ לעניני העולם, כ"ש להיות התורה למדה מהם, שנמצא ח"ו משליט עבד על רבו (אור יקר).
¹² היינו שהחג בסוד החסד תלוי ממש בשם יה"ה, וכיון "דלא נטיר" ממש כאלו מזכיר שם אלהים,
כיון שאינו נכלל בשם יה"ה, וכל דבר שהוא חוץ מן השם נקרא אלהים אחרים (אור יקר).

ספר שמות

זמנין! וחגיגין דהא כלהו אחידין בשמא קדישא עלאה ועל דא תנינן מאי דכתיב (שמות כג יז) שלש פעמים בשנה² משום דבהו תליא מהימנותא:

יראה כל זכורך אמאי כל זכורך³ אמר רבי אלעזר כל זכורך ממש⁴ בגין דנטלין ברכתא ממבועא דנחלא⁵ מכאן תנינן כל בר ישראל דאתגזר בעי לאתחזאה קמי מלכא קדישא בגין דנטיל ברכתא ממבועא דנחלא הדא הוא דכתיב (דברים טז יז) כברכת יהו"ה אלהיך אשר נתן לך⁶ וכתיב (שמות כג יז) אל פני⁷ האדון⁸ יהו"ה כמה דאוקימנא דמתמן מריקן וברכאון (ברכתן) ונטלין ברכתא זכאה חולקיהון דישראל מכל שאר עמין:

זמנא חדא סליקו ישראל למחג הנא ואתערבו עעכו"ם בהדיהו וההוא שתא לא אשתכח ברכתא בעלמא אתו שאילו לרב המנונא סבא אמר להו המיתון סימנא בקדמיתא בהאי אמרו⁹ ליה סימנא חמינן דכד תבנא מהתם כל ארחין אסתימו ממיא ועננא וחשוכא אשתכח דלא יכלין למחך כל אינון דסליקו לתמן ועוד בשעתא דעאלנא לאתחזאה אפילו¹⁰ שמיא אתחשכו [ואתרגיזו] (אתרגיש וחמא) אמר להו ודאי או אית ביניכו בני נשא דלא אתגזרו או עעכו"ם סליקו בהדיכו דהא לא אתברכאן בההיא שעתא בר אינון¹¹ ישראל דאתגזרו ובהאי את קדישא מסתכל קב"ה ובריך לון:

לשתא אחרא סליקו וסליקו אינון עעכו"ם דאתערבו בהדיהו כד הוו אכלין קרבנייא והוו חדאן ווחמון (חמו) לאינון עעכו"ם דטפסאן בקוטררייהו¹² לקוטר אדומלא [נ"א דכותלא] אשגחו בהו ודכלא (כלא) מברכין ואינון לא בריכו אתו ואמרו מלה לבי דינא אתו ושאלו לון אמרו האי דאכלתון חולקא דלכון מאן קורבנא הוה לא

כולם אחוזים בשם הקדוש העליון ועל זה שנינו מה שכתוב שלש פעמים בשנה משום שבהם תלויה האמונה.

יראה כל זכורך למה כל זכורך אמר רבי אלעזר כל זכורך ממש משום שנטולים ברכה מהמעייין של הנחל מכאן שנינו כל בן ישראל שנמול צריך להראות לפני המלך הקדוש משום שנטול ברכה ממבוע הנחל זהו שכתוב כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך ונאמר אל פני האדון ה' כמו שבארנו שמשם מריקים ברכות ונטולים ברכה אשרי חלקם של ישראל מכל שאר העמים.

פעם אחת עלו ישראל לחג את החג והתערבו עובדי עבודת כוכבים ומזלות עמם ואותה שנה לא נמצאה ברכה בעולם באו ושאלו את רב המנונא סבא אמר להם ראיתם בתחלה סימן לזה אמרו לו ראינו סימן שכששבנו משם כל הדרכים היו סתומים ממים וענן וחשכה נמצאו שלא יכלו ללכת כל אותם שעלו לשם ועוד בשעה שנכנסו להראות פני השמים נחשכו ורגזו (נחרד וראה) אמר להם ודאי או שיש בכס אנשים לא נמולים או עובדי עבודת כוכבים ומזלות עלו עמכם שהרי לא התברכו באותה שעה פרט לאותם ישראלים שנמולו ובאותה הקדושה הזו מסתכל הקדוש ברוך הוא ומברך אותם.

לשנה האחרת עלו ועלו אותם עובדי עבודת כוכבים ומזלות שהתערבו עמם כשהיו אוכלים קרבנות והיו שמחים וראו את אותם עובדי עבודת כוכבים ומזלות שדפוסם בקשריהם לקשר הכתל השגיחו בהם שכלם מברכים והם לא ברכו באו ואמרו את הדבר לבית הדין באו ושאלו אותם אמרו זה שאכלתם החלק שלכם

¹ שהם פסח חסד, עצרת ת"ת, סוכות גבורה, ר"ה חנוכה פורים נה"י, שמיני חג העצרת מלכות, יו"כ בינה, שבת כולל הכל יחד (אור יקר).

² הם כלל הכל שהם חסד דין ורחמים (אור יקר).

³ ויקרא קסה ע"ב (הערת הזהר).

⁴ אות ברית, יסוד הרשום בזכרות (אור יקר).

⁵ להמשיך מהיסוד למלכות ויסוד מושך מהבינה (אור יקר).

⁶ באות ברית שבך (אור יקר).

⁷ יסוד (אור יקר). בראשית ב ע"א (הערת הזהר).

⁸ מלכות (אור יקר).

⁹ אמר (דפ"ו).

¹⁰ אפי (דפ"ו).

¹¹ מאינון (דפ"ו).

¹² דומין בקשירתם כקשרי אומה ידועה (אור יקר).

ספר שמות

הוה בידיהו בדקו ואשכחו דאינון עעכו"ם וקטלו לון אמרו בריך רחמנא דשויב לעמיה דודאי לית ברכתא שריא אלא בישראל זרעא קדישא בני מהימנותא בני קשוט וההיא שתא אשתכח ברכתא בעלמא בשלימו פתחו ואמרו (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך וגו':

רבי חייא אמר בזכות ישראל גזירין אתכנעו שנאיהו¹ תחותיהו וירתיו (וירתיו) אחסנתיהו² תא חזי מה כתיב (שמות לד כג) יראה כל זכורך וכתיב בתריה (שם כד) כי אורי'ש גוים מפניך והרחבתי את גבולך [ודקב"ה] ודקב"הו (וקב"ה) עקר דיורין³ מאתריהו ואתיב דיורין⁴ לאתריהו ובגיני כך יראה כל זכורך⁵ את פני האדון יהו"ה רבי יהודה אמר האדון כמה דכתיב (ישעיה י לג) כהנה האדון יהו"ה צבאות [מסעף פוארה וגו'] (שם יא א) ויצא חוטר⁶ וגו' וכלא חד⁷ מעקר דיורין ואתיב דיורין⁸ רבי יצחק אמר אית אדון ואית אדון⁹ וכלא בחד תליא¹⁰: רבי יהודה אמר אדני אלף דלית גון יו"ד¹¹ קב"ה אקרי¹²:

קכד/ב

ההוא דאקרי כמה דאיהו כתיב¹³ ומאן הוא רבי יוסי אומר (יחזקאל א א) מראת אלהים¹⁴ מראת

איזה קרבן היה לא היה בידם בדקו ומצאו שהם עובדי עבודת כוכבים ומזלות והרגו אותם אמרו ברוך הרחמן שהציל את עמו שודאי אין ברכה שרויה אלא רק בישראל הזרע הקדוש בני האמונה בני האמת ואותה השנה נמצאה ברכה בעולם בשלמות פתחו ואמרו אך צדיקים יודו לשמך וגו'.

רבי חייא אמר בזכות ישראל מהולים נכנעים שונאיהם תחתיהם ויורשים נחלתם בא וראה מה כתוב יראה כל זכורך ונאמר אחריו כי אורי'ש גוים מפניך והרחבתי את גבולך שהקדוש ברוך הוא עוקר דירים ממקומם ומושיב דירים למקומם ולכן יראה כל זכורך את פני האדון ה' רבי יהודה אמר האדון כמו שכתוב הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה וגו' ויצא חטר וגו' והכל אחד מעקר דירים ומושיב דירים רבי יצחק אמר יש אדון ויש אדון והכל באחד תלוי.

רבי יהודה אמר אדני אל"ף דלי"ת נו"ן יו"ד הקדוש ברוך הוא נקרא

ואותו שנקרא כמו שהוא כתוב ומיהו רבי יוסי אומר מראת אלהים מראת כתוב ומהו מראת שלמות הכל יו"ד ה"א וא"ו ה"א (מראת הוא א' כו') מראת למה הוא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד זה נקרא ככתבו וזה

¹ שהם מעבירים הערלה (אור יקר).

² שארץ ישראל אינה ירושה אלא לצדיק דהיינו המהול, שהמלכות אינה ירושה אלא לצדיק יסוד עולם (אור יקר).

³ דהיינו גירושי החיצונים כנגד המילה וכריתת הערלה (אור יקר).

⁴ דהיינו אחיזת הקדושים ויחודם בקדושה, והיינו כנגד הפריעה (אור יקר).

⁵ יסוד, ויתגלה אל פני האדון מלכות שכינה, וכדי לגלות היסוד בה היה סוד ג' רגלים, דהיינו לייחודה בג' אבות ביסוד הנק' בכל מכל כל, מצד ג' אבות (אור יקר).

⁶ נמחק בדפ"ו. אם גורסים "כ"י" ולא "מסעיף פוארה" אז הפסוק היא ישעיה ג א, ואם לא אז הוא ישעיה י לג. @

⁷ מדה אחת, מדת המלכות, עושה זאת (אור יקר).

⁸ דכתיב ויצא חוטר מגזע ישי וכו', מעקר מצד המילה, ואתיב מצד הפריעה, והיינו דין ורחמים (אור יקר).

⁹ שהם ב' מדות, הת"ת נקרא אדון, דהיינו האדון ה', מפרש קרא דאדון זה, היינו ה' צבאות בת"ת, ולא במלכות שנק' אדון, כאומר ארון הברית, אדון כל הארץ (אור יקר).

¹⁰ ביסוד שהוא נק' דבר האיש אדוני הארץ, ועל ידו נקרא הת"ת אדון והמלכות אדון, ובזה יצדק אומ' האדון ה', כי שם יהו"ה היינו הת"ת ונק' אדון, ומלת פני לשון רבים, היינו פנים הרבה אשר לת"ת, דהיינו ו"ק. ור' יהודה פירש אדון סתם במלכות (אור יקר).

¹¹ הוא לשון רבים, מפני שהיא בעלת י"ב פנים, דהיינו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד עולה י"ב אותיות, י"ב אורות (אור יקר).

¹² ב"ב פנים י"ב אותיות (אור יקר).

¹³ ולשון רבים אדני מורה שנקרא בכל י"ב פנים אלו (אור יקר).

¹⁴ מראות לשון רבים קרינן, ומראה אחת כתיב, והא כיצד, היא מדת המלכות, הנקראת אלהים, מראה אחת, ונראות בה מראות הרבה, דהיינו שם יהו"ה במילוי העולה עשר מראות (אור יקר).

ספר שמות

לא נקרא ככתבו ולכן בזה נקרא ועל כך מראת אלהים כתוב.

כתיב ומהו מראת שלימו דכלא יו"ד ה"א וא"ו ה"א¹ [במראת במאי] (מראת למאי) אי אל"ף דלי"ת נו"ן יו"ד האי אקרי ככתבו² והאי לא אקרי ככתבו³ ובניני כך אקרי בהאי⁴ ועל כך מראת אלהים כתיב: רבי יהודה אמר לזמנין עלאי⁵ אקרון בשמא דתתאי⁶ ולזמנא תתאי⁷ אקרון בשמא דעלאין הארון יהו"ה בשמא עלאה ואדני⁸ הוא אוקימנא מלי ובגווינין סניאי⁹ אתפרשן מלי וכלא חד בריך רחמנא בריך שמיה לעלם¹⁰ ולעלמי¹¹ עלמי¹²:

רבי יהודה אמר לפעמים עליונים שנקראו בשם תחתונים ולפעמים תחתונים נקראים בשם העליונים האדן ה' בשם עליון הוא אדני והרי בארנו הדברים ובגווינים רבים נתפרשו הדברים והכל אחד ברוך הרחמן וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

הנה אנכי שלח מלאך לפניך וגו' (שמות כג ב) רבי יצחק פתח (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו וגו' אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו מאי טעמא [ישקני] (נשיקות) יאהבני מבעי ליה אמאי ישקני אלא הכי תנינן מאי נשיקות ואדבקותא (דבקותא) דרוחא ברוחא דבניני כך נשיקה בפה דהא פימא¹³ אפקותא¹⁴ ומקורא¹⁵ דרוחא הוא ועל דא נשיקין בפומא¹⁶ בחביבותא¹⁷ ודבקין רוחא ברוחא דלא מתפרשן דא מן דא:

הנה אנכי שלח מלאך לפניך וגו' רבי יצחק פתח ישקני מנשיקות פיהו וגו' אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו למה ישקני יאהבני היה צריך להיות למה ישקני אלא כך שנינו מה נשיקות של דבקות של רוח ברוח שבגלל כך נשיקה בפה שהרי הפה הוא המוציא והמקור של הרוח ולכן נשיקות בפה בחביבות ודבקים רוח ברוח שלא נפרדים זה מזה.

ועל דא מאן דנפיק נשמתיה בנשיקה מתדבק ברוחא אחרא¹⁸ ברוחא דלא מתפרש מניה והיינו

ולכן מי שמוציא נשמתו בנשיקה נדבק ברוח אחרת ברוח שלא נפרדת ממנו

¹ (נ"א מראת איהו אל"ף כו') נוסף בדפ"ו. הכריח פירוש זה ולא פל' ר' יהודה, שפירש דהיינו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, ואמר "מראות למאי" שם זה הנקרא אלהים שהוא מראות, והיינו מראה אחת של מראות הרבה (אור יקר).

² והרי הוא בעצמו נראה (אור יקר).

³ וראוי להיותו נראה במראות אלהים (אור יקר).

⁴ כשנאמר אדני לשון רבים, היינו מפני שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א הנראה בו, ועל כך אמר מראות אלהים היא עצמה המלכות המראה נקראת אלהים, לשון רבים. ומראה בעצמו המראות כולם. וא"כ מטעם זה, יאמר האדון מלכות ה' צבאות, ששם זה שבת"ת נראה בתוכו, ור' יהודה אמר ששם יהו"ה באומ' האדון יהו"ה, אינו דוחק במלכות (אור יקר).

⁵ ו"ק שבת"ת (אור יקר).

⁶ דהיינו שם הוי"ה נקרא באדני שהוא שם המלכות (אור יקר).

⁷ שם המלכות (אור יקר).

⁸ הוא (דפ"ו).

⁹ עכ"ז אין עליון ת"ת בלי תחתון מלכות, ולא תחתון מלכות בלי עליון ת"ת וכולא חד, והיינו שכל עשר שמות הם מצד אחד כולל מהכתר עד המלכות (אור יקר).

¹⁰ כתר (אור יקר).

¹¹ חו"ב (אור יקר).

¹² ז' ספירות והכל שם לא"ס (אור יקר).

¹³ בפומא (דפ"ו).

¹⁴ שדרך בה יוצא אל האברים הנגלים (אור יקר).

¹⁵ ששם נובע תדיר (אור יקר).

¹⁶ פומא (דפ"ו).

¹⁷ שהוא גילוי האהבה מפנימ' מתוך קירוב הלב, מה שאין כן האהבה שהוא בנגלה, ואינה אהבה חשובה כזו, מפני שזו קשר חזק בלי פירוד מפני שהוא מפנימיות המדה כנודע (אור יקר).

¹⁸ ועל"ד מאן דנפיק נשמתיה בנשיקה מתדבק ברוחא אחרא דלא מתפרש מניה והיינו איקרי נשיקה. אמר בפרשת תזריע כי כל הנשמות רואין את השכינה בעת מיתתם כדי לחשק ראותם אותה נפרדים ויוצאין מן הגוף אמנם אחר כך כשיוצאין אם הם צדיקים הם מתדבקים בשכינה דיבוק גמור ונקשרים עמה בסוד הנשיקה שהוא דבקות רוחא ברוחא אך הרשעים בצאת נשמתן מהם השכינה מתעלמת

ספר שמות

אקרי נשיקה ועל דא אמרה כנסת ישראל¹ ישקני מנשיקות פיהו לאדבקא רוחא ברוחא דלא [יתפריש] (אתפריש) דא מן דא:

כי טובים דדיך מיין מה עושה כאן יין והרי כתוב (ישעיה כח) וגם אלה ביין שגו וגו' ונאמר (ויקרא י') יין ושכר אל תשת אתה ובניך למה למה כאן יין רבי חייא אמר מיינה של תורה רבי חזקיה אמר זה שכתוב ויין ישמח לבב אנוש ועל זה כתוב כי טובים דדיך מיין לחדות הלב מיין שמשמחני יותר מהכל.

כי טובים דדיך מיין מה עושה כאן יין והרי כתוב (ישעיה כח) וגם אלה ביין שגו וגו' ונאמר (ויקרא י') יין ושכר אל תשת אתה ובניך למה למה כאן יין רבי חייא אמר מיינה של תורה רבי חזקיה אמר זה שכתוב ויין ישמח לבב אנוש ועל זה כתוב כי טובים דדיך מיין לחדות הלב מיין שמשמחני יותר מהכל.

רבי יהודה אמר כתוב וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך למה בכה אלא בדבקות הרוח בה לא יכל הלב לסבל ובכה ואם תאמר הרי כתוב וישקה ויבכו שנינו למה נקוד על וישקהו אלא שלא נדבקה בו רוח כלל ועל זה כתוב ונערתות נשיקות שונא מה זה (משלי כז) ונערתות נשיקות שונא אלא מי שנושק בחביבות מדביק רוחו ברוחו בדבקות החביבות ומי שלא נושק בחביבות זה לא בדבקות אלא ונערתות מה זה נערתות גסות שלא דבקה רוחו באותה נשיקה ולא נדבק בו כלל ולכן כתוב ישקהו מנשיקות פיהו שהיא דבקות רוח ברוח.

רבי יהודה אמר כתוב וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך למה בכה אלא בדבקות הרוח בה לא יכל הלב לסבל ובכה ואם תאמר הרי כתוב וישקה ויבכו שנינו למה נקוד על וישקהו אלא שלא נדבקה בו רוח כלל ועל זה כתוב ונערתות נשיקות שונא מה זה (משלי כז) ונערתות נשיקות שונא אלא מי שנושק בחביבות מדביק רוחו ברוחו בדבקות החביבות ומי שלא נושק בחביבות זה לא בדבקות אלא ונערתות מה זה נערתות גסות שלא דבקה רוחו באותה נשיקה ולא נדבק בו כלל ולכן כתוב ישקהו מנשיקות פיהו שהיא דבקות רוח ברוח.

רבי יהודה אמר כתוב (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך אמאי קא בכה² אלא [ב]אתדבקותא דרוחא בה לא יכל לבא למסבל³ ובכה ואי תימא הא כתיב (שם לג ד) וישקהו ויבכו (ו)תנינן אמאי נקוד וישקהו אלא דלא אתדבק ביה רוחא כלל ועל דא כתיב (משלי כז ו) ונערתות נשיקות שונא מאי ונערתות נשיקות שונא אלא מאן דנשיק⁴ בחביבותא מתדבק רוחיה ברוחיה⁵ בדביקותא דחביבותא ומאן דלא נשיק בחביבותא לאו בדביקותא הוא אלא ונערתות מאי נערתות גסותא דלא דביק ורוחיה בהווא נשיקהו (ההוא נשיקה ברוחיה) ולא אתדבק ביה כלל ובגיני כך כתיב (שיה"ש א ב) ישקני מנשיקות פיהו ודהוא (דהא) דבקותא רוחא ברוחא⁶:

תנא כל זמנא דקודשא בריך הוא אזיל בישראל כביכול אתדבק רוחא ברוחא ועל דא כתיב (דברים

שנינו כל זמן שהקדוש ברוך הוא הולך עם ישראל כביכול נדבקת רוח ברוח ועל זה כתוב ואתם הדבקים בה' בכל אותם גוני הדבקות ולא נפרדים זה מזה בשעה שנאמר הנה אנכי שלח מלאך לפניך ידע

ונשאים קרחים מכאן ומכאן וז"ש ברוחא דלא מתפרש מיניה וגו' לאפוקי כי הרשעים התחילו לראות אלא שנתפרשה (זהר הרקיע).

¹ ירצה הפסוק הזה יתבאר על כנסת ישראל עם הת"ת ולזה יקשה "מהו נשיקות" שאין נראה שיחוד הנשיקה יחוד גמור כיחוד האבה שהוא קשר המלוכת עם הת"ת ע"י שתי זרועות (אור יקר).

² שישאל מעוררים בעסק התורה (אור יקר).

³ מהבינה שממנה השמחה כנודע, ור' חזקיה פי' מ' מיין יותר מהיין (אור יקר).

⁴ "דודיק" דהיינו קשר וחבור רוח ברוח ע"י נשיקה, "מיין" יותר משמחים משמחת היין דהיינו בינה, עם היות עיקר שמחה בבינה, עכ"ז עיקר יותר האהבה המתעוררת בנשיקה (אור יקר).

⁵ אם התעוררות האהבה כל כך (אור יקר).

⁶ גדולה אהבה שאהבה עד שבכה מרוב אהבתו בה (אור יקר).

⁷ לא לבד נשיקה אלא נשיקה בחשק ואהבת הלב, וכאשר הלב מסכים עם הפועל ומעשה הנשיקה יתפעלו הרוחות, אמנם כאשר אין חשק אהבה אין הרוחות מתאחדות (אור יקר).

⁸ היינו נשמתן של ישראל בפנימיות המדה לא בנגלה ממנה (אור יקר).

⁹ פה בכל מקום בת"ת או במלכות, היא בחי' המלכות שבבינה, בסוד היותה בתיקוני דיקנא פומא אתפני מכל אתר, כדפי' באדרא. ונודע שרוחא הוא מציאות דקות המדות הנאצל מא"ס מסוד קו המדה, ומשכנו עיקר בפנימיות הספירה ועיקרו נשאב דרך הבחי' הזאת, ולכך בין רוח המלכות בת"ת בין רוח הת"ת במלכות, יתאצל מפה אל פה, ויתאחדו ב' רוחות ויעשו ארבעה, רוח עליון בתחתון ותחתון בעליון כדפי' שם (אור יקר).

ספר שמות

משה שזו פרישה אמר אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה.¹ ד (ד) ואתם הרבקים ביהו"ה בכל אינון גווי' דביקותא ולא מתפרשא² דא מן דא בשעתא דאתמר הנה אנכי שלח מלאך לפניך ידע משה דפרישותא הוא אמר (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה:

רבי אבא אמר מה כתוב למעלה מזה ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו³ מאי קא מיירי אלא דלא לערבא מלה תתאה בעלאה ודלא (ולא) ינקא סטרא דלבר מסטרא פנימאה מה בין האי להאי דא דלבר מסטרא דמסאבא ודא דלגו בסטרא קדישא מאן אמו דא כנסת ישראל דאתקרי אם בחלב אמו דלא יניק מהאי סטרא מאן דלא אצטריך והכא כתיב (שמות כג כ) הנה אנכי שלח מלאך לפניך אמר משה הא קבילנא בטחונא מינד⁴ ודאי אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע אפוא וגו':

אמר רבי אלעזר מלה דא לא קאמר קודשא בריך הוא אלא ברחימותא דישאל ולא תפייסא בהדיהו למלכא דהוה בעי למיזל עם בריה ולא בעי לשבקא ליה אתא בריה:

קבה/א

ומסתפי למבעי ליה למלכא דייזיל בהדיה אקדים מלכא ואמר הא לגיון פלן יזיל בהדך למנטר לך ובארהא לבתר אמר אסתמר לך מניה (בארהא) דהא לא גבר שלים הוא אמר בריה אי הכי או [אנא] אותיב הכא או את תזיל עמי ולא אתפרש מינד כך קודשא בריך הוא בקדמיתא אמר הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולבתר אמר השמר מפניו וגו' ביה שעתא אמר משה אם אין פניך הולכים וגו':

אתא רבי שמעון אשכח להו בהאי אמר אלעזר ברי שפיר קאמרת⁵ אבל תא חזי באתר דא לא אמר

רבי אבא אמר מה כתוב למעלה מזה ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו מה זה אומר אלא שלא לערב דבר תחתון בעליון שלא ינק הצד החיצון מהצד הפנימי מה בין זה לזה זה שבחוף מצד הטמאה וזה שלפנים בצד הקדושה מי היא אמו זו כנסת ישראל שנקראת אם בחלב אמו שלא יונק מצד זה מי שלא צריך וכאן כתוב הנה אנכי שלח מלאך לפניך אמר משה הרי קבלתי בטחון ממך שלא תפרד מעמנו ודאי אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה ובמה יודע אפוא וגו'.

אמר רבי אלעזר דבר זה לא אמר הקדוש ברוך הוא אלא באהבת ישראל ולהתפיס עמם למלך שהיה רוצה ללכת עם בנו ולא רצה לעזב אותו בא בנו

ופחד לבקש מהמלך שילך עמו הקדים המלך ואמר הרי לגיונר פלוני ילך עמך לשמרך בדרך לאחר מכן אמר השמר לך ממנו (בדרך) שהרי אינו גבר שלם אמר בנו אם כך או שאני אשב כאן או שאתה תלך עמי ולא אפרד ממך כך הקדוש ברוך הוא בתחלה אמר הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ואחר כך אמר השמר מפניו וגו' באותה שעה אמר משה אם אין פניך הלכים וגו'.

בא רבי שמעון מצא אותם בזה אמר אלעזר בני יפה אמרת אבל בא וראה במקום הזה לא אמר משה דבר ולא השיב

¹ ראשונה בנגלה מהמדה, ואח"כ בנסתר ממנה, והיינו "בה' אלהיכם" ולא אמר עם ה' אלא בה', אפילו במה שמסתתר בתוכו בכל אינון גווי (אור יקר).

² ירצה בדבוק ואחדות זה אין שום צד הבדל כלל, מפני הרוח בנשיקה מיוחד הכל, וכיון שראה משה שום פרישותא ידע כיון שהבדל מה יש, עיקר הכל נבדל ודאי, שאותו היחוד כולל הבחי', ולזה אמר אם אין פניך הולכים כדי שיחזור היחוד למקומו (אור יקר).

³ היינו הקדושים שהם מתעלים אל המלכות, בסוד בתולות אחריה, רעותיה מובאות לך כדפי' בפרשת פקודי, והיינו ראשית בכורי, שהם נכללים תחתונים בעליונים וקטנים בבכורים, עד שהם חוזרים אל ראשיתם ותחילתם, ומשם נכנסים אל המלכות (אור יקר).

⁴ אמנם צריך הזהירות דהיינו "הגד" הקלי', "לא תבשל" לא יכנס שם כלל, דהיינו שעיר הנבדל, ואין ראוי שיינק מן הקדש, "חלב אמו" שהיא המלכות (אור יקר).

⁵ "דלא תתפרש מינד" נוסף בדפ"ו.

⁶ לענין פרשת כי תשא, אבל לענין פרשה זו "באתר דא לא אמר כו" מפני שלא הפקידם ביד מלאך מכל וכל אלא השגחתו עליהם, וזה שליח בעלמא למלחמה לשמרך וכו' (אור יקר).

ספר שמות

משה מדי ולא אתיב מלה לקבליה מאי טעמא משום דהכא לא אשתכח פרישותא¹ מניה² והא אוקימנא מלה דא לגבי חברייא ואית דמתני איפכא³ ולא הכי פירשוה קדמאי וכד יסתכלון מלי [דחד] כלא שפיר וכלא בחד מלה אמרי טעמייהו:

אימתי אתיב משה בזמנא דאמר (שמות לג ב) ושלחתי לפניך מלאך⁴ וכתיב (שם כג כג) כי ילך מלאכי לפניך [סתם ולא פריש מלה ועל דא כתיב הכא (שם טו כו) כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית (את) כל אשר אדבר אשר אדבר דוקא וכתיב (שם כג כב) ואיבתי את אויביך וצרת את צורריך וכלא ביה תליא:

רבי יהודה אמר אי תימא⁵ דתרווייהו מלאך ממשה⁶ משה לא אתיב עלייהו דלא חמא דוכתא אימתי אתיב בזמנא דכתיב (שם לג טו) אם אין פניך הלכים וגו' אמר רבי שמעון כלל דכלא⁷ משה לא בעא מלאכא דהא כתיב (שם לד ט) [ויאמר] (ועתה) אם נא מצאתי הן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו: אמר רבי יהודה האי דאמר רבי אבא דכתיב (שמות כג יט) לא תבשל גדי בחלב אמו (דאמר רבי

דבר כנגדו למה משום שכאן לא נמצאת פרישה ממנו והרי בארנו דבר זה לחברים ויש שונים להפך ולא כך פרשוה הראשונים וכשיסתכלו הדברים הכל יפה וכולם אמרו הטעמים שלהם בדבר אחד.

מתי השיב משה בזמן שאמר ושלחתי לפניך מלאך ונאמר כי ילך מלאכי לפניך סתם ולא פרש את הדבר ועל כן כתוב כאן כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית כל אשר אדבר אשר אדבר דוקא ונאמר ואיבתי את אויביך וצרת את צורריך והכל תלוי בו.

רבי יהודה אמר אם תאמר ששניהם ממש מלאך משה לא השיב עליהם שלא ראה מקום ומתי השיב בזמן שכתוב אם אין פניך הלכים אל תעלנו וגו' אמר רבי שמעון כלל של הכל משה לא רצה מלאך שהרי כתוב ויאמר אם נא מצאתי הן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו.

אמר רבי יהודה זה שאמר רבי אבא שכתוב לא תבשל גדי בחלב אמו בחלב האם היה צריך להיות מה זה אמו ואם תאמר כנסת ישראל אמו שמצד הטמאה

¹ מקב"ה ע"י המלאך (אור יקר).

² ר"ש סבר כי (שמות כג כ) הנה אנכי שולח מלאך על כ"י קאמר, הנקר' המלאך הגואל, וז"ש (שמות כג כב) את כל אשר אדבר ולא אמר ידבר כי היא השכינה ממש ולכן לא השיב משה עתה אך אחר כך כשאמר הקב"ה ושלחתי לפניך מלאך מטטרו"ן אז אמר (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים וגו' (זהר הרקיע).

³ שכאן בפרשת משה הוא הבדל גדול דכתיב לשמרך ולהביאך, השמר וכו', ובפרשת כי תשא לא כתיב אלא ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי כו', ועם היות שהכתובים מתיישבין הרבה לדרך זה, קשה למה לא השיב משה כלל, אם לא שיאמרו ששתיק עד זמן שיבא עת הנסיעה, ואח"כ כשחזר ואמר לו פעם שנית עם היות שאמר לו בקצרה יותר מזה, ואמר אם אין פניך וסוף סוף הכל עולה לענין אחד במציאות הענין (אור יקר).

⁴ שהיה מפקידם ע"י מלאך ומסתיר השגחתו (אור יקר).

⁵ פ"י אף אם שנרצה לומר דתרווייהו מלאך ממש עכ"ז אפשר לתרץ כי לא מצא שעת הכושר עד נקרת הצור שהיתה עת הרחמים (זהר הרקיע).

⁶ ירצה אי בעית אימא לפרשת כב' הפירושים לצד א', שלעולם הכא והכא מלאך, המתין משה לעת הראוי לכך, והיינו כפי' הקדמונים, אלא שהקדמונים סבירא להו דבפרשת כי שתא לא היה מלאך לבדו כדפי' (אור יקר).

⁷ כלל (אור יקר). ירצה לא לעצמו, ולא שיהיה השכינה מתלבש בו, אלא תהיה השכינה מופשטת ממנו מנהגת את ישראל, אמנם קשה אם אמת שמרע"ה לא רצה בהנגת מלאך כלל כלל, אם כן היאך מפרש ר' שמעון בכמה דוכתי שסוד משכן מרע"ה היה בסוד נער מטטרו"ן, והרי לא רצה בהנהגת מלאך כלל כלל, ולזה יש לומר שהיה ההנהגה בשעור המלאך כדי שיהיה אח"כ לישראל בעת סילוק מרע"ה. אמנם בזמן מרע"ה, היתה שכינה לישראל כשיעור מה שיאיר דרך המלאך מופשטת בלי מלאך, אמנם אחר שנסתלק מרע"ה היתה ממש היא בעצמה ההנהגה ושיעורה בלבוש המלאך. וא"ת ואחר ששעורה על ידי השכינה כעל ידי מלאך, מה בין זה לזה. וי"ל שאפילו שיהיה פרוסת פת לחם טובה מיד המלך בעצמו מעל ידי שליח, כאומרים והנה עלה זית טרף בפיה וכו', ועתה נאמר שסוד משכן היה בסוד נער מטטרו"ן כל רמיזותיו, והיה שכון בתוכו שכינה ממש מאירה כשיעור ההארה ע"י הנער, ומנהגת היא בעצמה לישראל. וכאשר נסתלק מרע"ה, חזר הענין אל המלאך, והיתה שכינה מתלבשת במלאך, וזה בערך ההנהגה, כי בערך הנבואה הוא ענין לעצמו, כי אין התורה נתנת על ידי מלאך כלל כלל ח"ו (אור יקר).

ספר שמות

אבא) בחלב האם מבעי ליה מאי אמו דאי' תימא כנסת ישראל אמו [דסטרא] (בסטרא) דמסאבא לאו הכי דהא שמענא ודאמרו (אמר) רבי שמעון כנסת ישראל אימא קדישא בחולקיה דישראל² אתאחדא דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו:

אמר רבי שמעון שפיר קאמרת והא דרבי אבא שפיר וכלא (שפיר) דא בדא תליא תא חזי אמא אתאחדא להו לעילא [דא] לסטרא דא [ולסטרא דא] ותרין אינון חדא לימינא וחדא לשמאלא ובגניי כך מנהון לימינא ומנהון לשמאלא וכלהו תליין בהאי וא"ס [אם] אמא קדישא ואתאחדן [כניה] (בה):

אימתי אתאחדן בה בשעתא דהאי אם ינקא מסטרא אחרא ומקדשא אסתאב וחויא תקיפא שארי לאתגלאה כדין נדיא ינקא [מחלבא דאמיה דאינון דינין] (בחלבא דאמיה ודינין) מתעריין³ ועל דא ישראל קדמין ואייתאן בכורים ובשעתא דמתייין⁴ להו בעיין למימר ולמפתח ביה בלבן דבעא בחרשו אלין לשלמא ביעקב ובזרעא קדישא ולא אתייהיבו בידיה ולא אתמסרין ישראל לסטרא דא ועל דא כתיב (שמות כג יט) ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו ולא ינקא ההוא סטרא מחלבא דאמיה דהא לא יסתאב מקדשא ודינין לא מתעריין:

בגניי כך לא ייכול בשרא בחלבא כל זרעא קדישא וכל מאן דאתי מסטר⁵ דא ודלא יהיבו (כלא יהבין) דוכתא למאן דלא אצטריך דהא בעובדא תליא מלתא בעובדא דלתתא לאתערא לעילא זכאין אינון ישראל ומכל עמין עמ"ז (מעמין עמ"ז) דמריהון קרי עליהו (שם יד ב) ובך בחר יהו"ה להיות לו לעם סגלה וכתיב (שם א) כי עם קדוש אתה ליהו"ה אלהיך וכלא חד מלה⁶ וכתיב (שם) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם וגו':

לא כך שהרי שמעתי שאמר רבי שמעון כנסת ישראל האם הקדושה נאחזה בחלק של ישראל שכתוב כי חלק ה' עמו.

אמר רבי שמעון יפה אמרת וזה של רבי אבא יפה והכל תלוי זה בזה בא וראה האם נאחזה להם למעלה לצד זה ולצד זה ושנים הם אחד לימין ואחד לשמאל ולכן מהם לימין ומהם לשמאל וכולם תלויים באם הזאת האם הקדושה ונאחזים בה.

מתי הם נאחזים בה בשעה שהאם הזו יונקת מן הצד האחר והמקדש נטמא והנחש החזק מתחיל להתגלות ואז הגדי יונק מחלב אמו ומתעוררים הדינים ועל זה ישראל מקדימים ומביאים בכורים ובשעה שהם מביאים אותם צריכים לומר ולפתח בלבן שרצה בכשפיו אלו לשלט ביעקב ובזרע הקדש ולא נתנו בידו ולא נמסרו ישראל לצד זה ועל זה כתוב ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו ולא יונק אותו הצד מחלב אמו שהרי לא נטמא המקדש והדינים לא מתעוררים.

לכן לא יאכל בשר בחלב כל זרע הקדש וכל מי שבא מהצד הזה שלא יתן מקום למי שלא צריך שהרי במעשה תלוי הדבר במעשה שלמטה לעורר למעלה אשריהם ישראל מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות שרבונום קורא עליהם (שם יד) ובך בחר ה' להיות לו לעם סגלה ונאמר כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ונאמר בנים אתם לה' אלהיכם וגו'.

¹ ואי (דפ"ו).

² ואין ראוי לייחס החצונים בשם בנים לשכינה ולא השכינה בשם אם להם, ואם היות שנשתלשלו דרך בה, סוף סוף לא קנו מציאות בה להיותם בנים והיא אם להם, מפני שהם בהבדל מן הקדש, ואין להקב"ה חלק בתחתונים באומות שהם בני לילית וסמאל, אלא בישראל שהם נבדלים מהם דכתיב כי חלק ה' עמו (אור יקר).

³ זה תבין ממ"ש בפרשת אחרי מות ענין ב' שעירים המתאחדים באמא וחד אשתאר לקב"ה וחד לעזאזל ועליו נאמר (שמות לד כו) לא תבשל גדי בחלב אמו ומאותו של עזאזל יונק ס"א ולא מאמא עצמה. הנה אמרו רז"ל שהאסור שהיה רוצה נבוכדנצר להטעים לדניאל וחבריו היה בשר בחלב וז"ש (דניאל א ה) פ"ת ב"ג ר"ת בשר גבינה כי בשר המתערב תוך החלב יגרום שינקו בחי' הנק' (שמות כב ל) בשר בשדה טרפה מן החלב הטהור של אמא עלאה (זהר הרקיע).

⁴ דמייתין (דפ"ו).

⁵ מסטרא (דפ"ו).

⁶ "וכלא חד מלה" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

תא חזי בשעתא דישראל לא אתכשרו עובדייהו מה כתיב (ישעיה ג יב) עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו [משלו בו דווקא] (דייקא) והא אוקימנא מלי ברזא דספרא דשלמה מלכא והכי אשכחן ביה תו אשכחאן דכל מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא או¹ בשעתא חדא² או בסעודתא חדא ארבעין יומין אתחזיא גדיא מקלסא בקלפוי לגבי אינון דלעילא וסיעתא מסאבא:

קכה/ב

מתקרבין בהדיה וגרים לאתערא דינין בעלמא דינין דלא קדישין:

ואי אוליד בר באינון יומין אוזפין ליה נשמתא מסטרא אחרא דלא אצטריכא וכתיב (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים וגו' אתי לאסתאבא מסאבין ליה ודאי דכתיב (שם מג) ונטמתם במ חסר א' מסאבותא אטימא מכלא דלית רשו לאתדכאה הכי כשאר זיני דמסאבותא דמתדכין ותו דמסתפי מחיון בישן דהא בעינייהו גדיא אשתכח ויכיל לאתזקא דהא צלמא דבר נש אתעבר מניה:

רבי ייסא שרי למיכל לתרנגולא ובגבינה או בחלבא (וגבינה וחלבא) אמר רבי שמעון אסיר לך (ו)לא³ יהיב איניש פתחא לזינין בישין לך⁴ אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ודאי אסיר לך הוא דחומרא אית ביה כבעירה⁵ לשחיטה ומאן דשרי האי מה כתיב (עמוס ב יב) ותשקו את הנזירים

בא וראה בשעה שישראל לא הכשרו מעשיהם מה כתוב (ישעיה ג) עמי נגשיו מעולל ונשים משלו בו דווקא משלו בו והרי בארנו הדברים בסוד ספרו של שלמה המלך וכך מצאנו בו ועוד מצאנו שכל מי שאוכל מאכל זה שהתחבר כאחד (או) בשעה אחת או בסעודה אחת ארבעים יום נראה גדי מקלס בקליפתו אל אותם שלמעלה וסיעה טמאה

מתקרבים עמו וגורם לעורר דינים בעולם דינים שאינם קדושים.

ואם מוליד בן באותם ימים מלויים לו נשמה מהצד האחר שלא צריך אותו ונאמר (ויקרא יא) והתקדשתם והייתם קדשים וגו' בא להטמא מטמאים אותו ודאי שכתוב ונטמתם במ חסר א' טמאה אטומה יותר מכל שאין רשות להטהר כך כמו שאר מיני הטמאות שנטהרות ועוד שפוחד מחיות רעות שהרי בעיניהם נמצא גדי ויכול להנזק שהרי צלם אדם העבר ממנו.

רבי ייסא התיר לאכול תרנגול בגבינה או בחלב אמר רבי שמעון אסור לך שלא יתן איש פתח למינים הרעים לך לך אומרים לנזיר סביב סביב לכרם לא תקרב ודאי אסור לך הוא שחמרה יש בו כבהמה לשחיטה ומי שמתיר את זה מה כתוב (עמוס ב) ותשקו את הנזירים יין מי שמתיר

¹ מוסגר בדפ"ק.

² בחמדת ימים (שבת קודש פרק ח) דף פ"א, מכאן תתבונן כי מ"ש בזוהר משפטים דף קכ"ה, כל מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא, ארבעין יומין וכו', אינו אלא בגבינה אחר בשר, שהרי לבשר אחר גבינה בפי' אתמר בר"מ מים אמצעיים בין גבינה לבשר. וכן כתב הרח"ו ז"ל עצמו, מורי ז"ל לא היה אוכל גבינה ביום שהיה אוכל בו בשר, אפילו זה בתחילת היום וזה בסוף היום, עכ"ל. וז"ל הרמ"ז (ח"ג רמו ע"א): וגורי האר"י ז"ל הוסיפו מוספין שלא כהלכתן, ואין לנו אלא דברי הרח"ו שמוסכמים עם דברי ר"מ הנזכר, ואב הוא דלא להוסיף עליה כי סמך את ידיו עליו, ע"כ. ועי' מ"מ: אע"פ שהם ב' שעות, ומכאן ראייה לרמ"א שאמר והמנהג להמתין אחר אכילת בשר שעה א' ואוכלין אחר"כ גבינה מיהו צריכים לברך ג"כ ברכת המזון אחר הבשר, דאז הוי כסעודה אחרת, וזה כמ"ש כאן דאם היו ב' סעודות וב' שעות אין לחוש, ולדעת השו"ע דס"ל דבעינן ו' שעות אחר אכילת בשר, צ"ל דמ"ש בשעתא חדא, או בסעודתא חדא, היינו לגבי מ"ש מ' יומין אתחזי גדיא מקלסא בקלפוי, ובאמת כל הענינים אלו שהזכיר הזהר אינם אלא בשעת א' אע"פ שהם ב' סעודות או בסעודה א' אע"פ שהם ב' שעות אבל אם היו ב' סעודות וב' שעות אין לו עונש זה אבל איסור השו"ע מיהא איכא. ועי' שער המצות - פרשת משפטים: בענין בשר בחלב כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו. מורי זלה"ה נהג שבכל יום שאכל גבינה לא היה אוכל בשר עד הלילה. עי' שו"ע יו"ד סי' פ"ט ס"א: והמנהג הפשוט במדינות אלו, להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת, ואוכלין אחר כך גבינה. ועי' בהגר"א: בנויה על דברי הזוהר פ' משפטים דכל מאן דאכיל האי מיכלא חדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא כו'.

³ דלא (דפ"ו).

⁴ לך (נוסף בדפ"ו).

⁵ כבעירא (דפ"ו).

ספר שמות

יין מאן דשרי האי כמאן דשרי האי וכתוב (דברים יד ג) לא תאכל כל תועבה כל לאכללא כלא:

תאנא במה זכו דניאל חנניה מישאל ועזריה דאשתזיבו מאינון נסיוני אלא בגין דלא אסתאבו במיכליהון אמר רבי יהודה (אלעזר) כתיב (דניאל א ח) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וגו' ותאנא בסתימא דמתניתין מיכלא דההוא רשע בשרא בחלבא הוה וגבינה עם בשרא בר מיכלן אחרנין ודא סליק ליה בפתוריה בכל יומא:

ודניאל דאסתמר מהאי כד רמו יתיה לגובא דארייוותא אשתלים בצולמא דמאריה ולא שני צולמיה לצולמא אהרא ועל דא דחלו ארייוותא מניה ולא חבלוהו וההוא רשע בשעתא דמלכותא אתעדי מניה (עי' דניאל ד כט) ועם חיות ברא והוה מדוריה אעדי צולמא דאנפוי מניה ומההוא יומא לא אתחזי צולמיה (ביה) וצולמא (צלמא) דבר נש וכל בעירא דאתי אתחזי ליה וצולמא (צלמא) דזיניה ונוקביה והוה אתיין עליה כלהו ובכמה זמנין הוה אכלין ליה חיות ברא בר דאתגור האי עונשא עליה בגין דכתיב (חבקוק א י) והוא במלכים יתקלס בגין כך כלא יתקלסו ביה כל ההוא זמנא:

תא חזי מה כתיב (דניאל א טו) ולמקצת ימים עשרה נראה מראיהן טוב מכל הילדים האוכלים את פת בג המלך נראה מראיהן טוב ודצולמא (דצלמא) דמאריהון לא אעדיאו מנהון ומאחרני אעדיאו מאן גרים האי בגין דלא אתנעלו בגיעולי מיכליהון זכאה חולקהון דישראל דכתיב בהו (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי:

ואל משה אמר עלה אל יהוה וגו' ואל משה אמר² מאן אמר דא שכניתא עלה אל יהוה כמה דכתיב (שמות יט ג) ומשה עלה אל האלהים וגו'³ אמאי כל דא לקיימא עמהון קיים בגין דהא אתפרעו מה דלא נפקו הכי ממצרים דאתגזרו ולא אתפרעו⁴ והכא הא אתפרעו ועאלו בברית קיימא דכתיב (שם טו כד) שם שם לו חק ומשפט דייקא ושם נסחו בהאי את קדישא דאתגלייא בהו והכא אתקיים בהו על ידא דמשה וגזירא (גזרא) דקיימא דכתיב (שמות כד ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם וגו':

אמר רבי יצחק מאי דכתיב (שם ו) וחצי הדם זרק על המזבח במזבח לא כתיב אלא על המזבח דייקא

את זה כמי שמתיר את זה ונאמר לא תאכל כל תועבה כל להכליל הכל.

שנינו במה זכו דניאל חנניה מישאל ועזריה שנצלו מאותם נסיונות אלא משום שלא נטמאו במאכליהם אמר רבי יהודה כתוב וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וגו' ושנינו בסתר המשנה מאכל אותו הרשע בשר בחלב היה וגבינה עם בשר פרט למאכלים אחרים וזה עלה לו על שלחנו בכל יום.

ודניאל שנשמר מזה כשזרקוהו לגב האריות השתלם בצלם רבונו ולא שנה צלמו לצלם אחר ולכן פחדו ממנו האריות ולא חבלו בו ואותו רשע בשעה שהעברה ממנו מלכותו ומדורו היה עם חיות השדה העבר ממנו צלם פניו ומאותו יום לא נראה צלמו צלם של אדם וכל בהמה שבאה נראה לה בצלם של מינה ונקבתה וכולם היו באים עליו ובכמה פעמים היו אוכלות אותו חיות השדה זולת נגזר עליו הענש הזה משום שכתוב (חבקוק א) והוא במלכים יתקלס לכן כולם התקלסו בו כל אותו זמן.

בא וראה מה כתוב ומקצת ימים עשרה נראה מראיהם טוב (וגו') מן כל הילדים האכלים את פת בג המלך נראה מראיהם טוב שצלם רבונו לא זז מהם ומאחרים זז מי גרם את זה משום שלא נגעלו בגעולי מאכליהם אשרי חלקם של ישראל שכתוב בהם ואנשי קדש תהיון לי.

ואל משה אמר עלה אל ה' וגו' ואל משה אמר מי אמר זו שכינה עלה את ה' ככתוב ומשה עלה אל האלהים וגו' (ויקרא אליו ה') למה כל זה לקיים עמם ברית כי הרי נפרעו מה שלא יצאו כך ממצרים שנמולו ולא נפרעו וכאן הרי נפרעו ונכנסו בברית הקדש שכתוב שם שם לו חק ומשפט ושם נסחו באות הקדש הזו שנגלתה בהם וכאן התקימה בהם על ידי משה מילת הברית שכתוב ויקח משה את הדם ויזרק על העם וגו'.

אמר רבי יצחק מה שכתוב וחצי הדם זרק על המזבח במזבח לא כתוב אלא

¹ בראשית קצא ע"א (הערת הזהר).

² ע"י תרומה קלא ע"א (הערת הזהר, דע"ה ח"א נג ע"א).

³ (ס"א ויקרא אליו ה') נוסף בדפ"ו.

⁴ מ ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

והשתחיתם מרחק מהו מרחק כמה דאת אמר (ירמיה לא ב) מרחוק יהו"ה נראה לי וכתוב (שמות ב ד) ותצב אחתו מרחק תאני רבי אבא דקיימא סיהרא בפגימותא וביה שעתא זכו ישראל יתיר בחולקא קדישא וגזרו קיימא קדישא בקודשא בריך הוא:

ואל משה אמר עלה אל יהו"ה מאי טעמא אמרה ליה שכינתא אסתליק לעילא דהא אנא וישראל נשתתף כחדא בשלימותא על ירך מה דלא הוה עד הכא מה כתיב (שמות כד ו) ויקח משה חצי הדם וגו' פלג ליה לתרין חצי הדם זרק על העם וחצי הדם זרק:

קב"א

על המזבח כמה דאוקימנא וכתוב (שמות כד ח) הנה דם הברית אשר כרת יהו"ה עמכם וישם באגנת באגנת כתיב חסר וא"ו כמה דכתיב (שיר ז ג) שררך אגן הסהר אל יחסר המזג:

ונגש משה לבדו אל יהו"ה זכאה חולקיה דמשה דהוא בלחודוי זכה למה דלא זכה בר נש אחרא ישראל זכו השתא מה דלא זכו עד ההיא שעתא וההיא שעתא אתקיימו בקיומא עלאה קדישא ובההיא שעתא אתבשרו למהוי ביניהו מקדשא כמה דאת אמר (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:

ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וגו' (שמות כד י) רבי יהודה פתח (שיר ז ח) זאת קומתך דמתה לתמר וגו' כמה חביבה כנסת ישראל קמי קודשא בריך הוא דלא מתפרשא מניה כהאי תמר דלא פריש דבר מן נוקבא לעלמין ולא סליק דא בלא דא כך כנסת ישראל לא מתפרשא מקודשא בריך הוא:

תא חזי בשעתא דנדב ואביהוהו חמו ושבעין סבין מה כתיב בהו ויראו את אלהי ישראל דאתגלי עלייהו שכינתא רבי יהודה ורבי יוסי אמרי את דייקא ודא את הוא מרחוק? את לאכללא מה די בגויה³:

רבי יצחק אמר והא כתיב (יחזקאל י כ) היא החיה⁴ אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר מאן חיה דא אמר רבי יוסי אמר רבי חייא חיה

דווקא על המזבח והשתחיתם מרחק מהו מרחק כמו שנאמר (ירמיה לא) מרחוק ה' נראה לי ונאמר ותצב אחותו מרחק שנה רבי אבא שעמדה הלבנה בפגימתה ובה בשעה זכו ישראל יותר בחלק קדוש וגזרו ברית קודש עם הקדוש ברוך הוא.

ואל משה אמר עלה אל ה' למה אמרה לו שכינה עלה למעלה שהרי אני וישראל נשתתף כחדא בשלמות על ירך מה שלא היה עד כאן מה כתוב ויקח משה חצי הדם וגו' חלקו לשנים חצי הדם זרק על העם וחצי הדם זרק

על המזבח כמו שבארנו ונאמר והנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם וישם באגנת כתוב באגנת חסר וא"ו כמו שכתוב (שיר השירים ז) שררך אגן הסהר אל יחסר המזג.

ונגש משה לבדו אל ה' אשרי חלקו של משה שהוא לבדו זכה למה שלא זכה אדם אחר ישראל זכו עכשיו מה שלא זכו עד לאותה שעה ואותה שעה התקיימו בקיום עליון קדוש ובאותה שעה התבשרו להיות המקדש ביניהם כמו שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וגו' רבי יהודה פתח (שיר השירים ז) זאת קומתך דמתה לתמר וגו' כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא שלא נפרדת ממנו כתמר הזה שלא נפרד הזכר מהנקבה לעולמים ולא עולה זה בלי זה כך כנסת ישראל לא נפרדת מהקדוש ברוך הוא.

בא וראה בשעה שנדב ואביהוהו ראו ושבעים זקנים מה כתוב בהם ויראו את אלהי ישראל שהתגלתה עליהם שכינה רבי יהודה ורבי יוסי אומרים את דווקא וזה את הוא מרחוק את להכליל את מה שבתוכו.

רבי יצחק אמר והרי כתוב היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר מי החיה הזו אמר רבי יוסי אמר רבי חייא

¹ לז ע"ב (הערת הזהר).

² פ' קבלה הארה מאבא הנק' מרחוק (מ"מ).

³ פ' ז"א שבתוך המלכות (מ"מ).

⁴ בניחותא ומביא ראיה כי את הי אמלכות (מ"מ).

ספר שמות

זוטרתי¹ וכי אית היה זוטרתי אין היה זוטרתי וחיה עלאה וחיה זוטרא דזוטרתי²:

ויראו את אלהי ישראל דייקא כמה דאמינא ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כחזו אבן טבא דזמין קודשא בריך הוא למבני מקדשא דכתיב (ישעיה נד יא) ויסדתיך בספירים:

ואל אצילי בני ישראל דא נדב ואביהוא לא שלח ידו דסליק לון לבתר זמנא ולא אתענשו הכא רבי יוסי אמר מלה דא לשבחא דלהון דכתיב (שמות כד יא) ויאכלו וישתו דזנו עיניהון מנהירו דא רבי יהודה אמר אכילה ודאית אכלו וזנו גרמיהו³ והכא ואתקשרו (אתבשרו) לעילא אי לא דסטו אורחיהו לבתר כמה דאוקימנא:

אמר רבי אלעזר ואפילו ישראל בההיא שעתא אתבשרו ואתקשרת בהו שכינתא ודא קיימא ואורייתא כלא בחד זמנא הוה וישראל כההיא שעתא לא חמו לעלמין ולזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא לאתגלאה על בנוי ולמחמי כלא יקרא דיליה עינא בעינא דכתיב (שם נב ח) כי עין בעין יראו בשוב יהו"ה ציון וכתיב (שם מ ד) ונגלה כבוד יהו"ה וראו כל בשר יחדו וגו':

חיה קטנה וכי יש חיה קטנה כן חיה קטנה וחיה עליונה וחיה קטנה שבקטנות.

ויראו את אלהי ישראל דווקא כמו שאמרנו ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כמראה אבן טובה שעתידי הקדוש ברוך הוא לבנות המקדש שכתוב ויסדתיך בספירים.

ואל אצילי בני ישראל זה נדב ואביהוא לא שלח ידו שהעלה אותם לאחר זמן וכאן לא נענשו רבי יוסי אמר דבר זה לשבחם שכתוב ויאכלו וישתו שזנו עיניהם מהאור הזה רבי יהודה אמר אכילה ודאית אכלו וזנו עצמם וכאן נקשרו למעלה אם לא שסטו דרכיהם אחר כך כמו שבארנו.

אמר רבי אלעזר ואפילו ישראל באותה שעה הכשרו ונקשרה בהם שכינה והברית הזו וכל התורה בזמן אחד זה היה וישראל כאותה שעה לא ראו לעולמים ולעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא להגלות על בניו ולהראות את כל כבודו עין בעין שכתוב (שם נב) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון ונאמר (שם מ) ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו וגו'.

צה ע"א

שהוא בחינת הבל היוצא מן החוטם והפה, וזמ"ש ה' זובחי אדם עגלים ישקון, כי סוד הנשיקה היא בפה, וכן ר"ת של ידע ש'ור ק'ונהו ו'חמור הוא יש'קו וארז"ל שהערב רב היו מנשקין את העגל. וענין נשיקה זו היתה כונתם להוריד אליו הבל הדינין והגבורות של הפה ושל החוטם כנז' אצלנו לקמן, בסוד קי"ן והב"ל. איך מתחלקים בענין החמשה גבורות, וזה לוקח שתייהם, וזה שלש הנשארים. ואם היו ח"ו יכולין להמשיכם, היה העולם אבד, לפי שהיו הדינין והקליפות מגיעין עד הבינה, אבל לא עלה בידם רק ג' גבורות אלה לבד. אלא שעכ"ז בכח שתי גבורות הפה והחוטם הנרמזים במ"י של אלהים, מהם עשו את העגל. וזהו סוד שם הקדוש יל"י שהוא בגמטריא מי, ונרמז בר"ת י'שראל ל"א י'דע. וזהו מ"ש רז"ל כי היה שם הקדוש חקוק על טס של זהב שהעלה בו משה לארוננו של יוסף. והשליכוהו לכור ויצא העגל הזה, והוא סוד השם הנז'. וזכור ענין זה כי שם הזה של יל"י הוא בחי' שתי הגבורות הנז' של החוטם ושל הפה, שהם ב' אותיות מי של אלהים. והרי נתבאר ענין העגל שעשו ישראל שהיה בבחינת אהור באהור בלבד, כדמיון הקדושה, כקוף בפני אדם. וכאשר בא שלמה ובנה בית המקדש, החזירם פנים בפנים לז"א ונוקביה דקדושה. וכשבא ירבעם אח"ך, רצה להחזיר גם הקלי' פנים בפנים, ולנסור את שני העגלים ועשאם שנים. ואת האחד נתן בבית אל, והאחד נתן בדן. ואמנם לא עלה הדבר בידו להחזירם פנים בפנים בחבור ממש. אמנם אחר שנסרם לשנים, נשארו בפירודא ולא אתחברו אפין באפין, וזהו סוד הנחשא דפרח באוירא, היא סוד הקליפה אשר רוצה להתדמות אל הקדושה כקוף בפני אדם, והתחילה להיותם שארי בחיבורא. רוצה לומר שאני רוצה לומר בחיבור אחד בסוד אהור באהור. אבל כאשר ננסרו ונפרדו לא עלה בידם להתחבר אפין באפין. אבל נשארו נפרדין לשנים, ולא נתחברו עוד, וזמ"ש וסיים בפירודא. כי אם ח"ו היו מתחברים אפין באפין היה העולם חרב. ועתה נבאר

¹ פי' הרמ"ק שהיא המלכות וחיה עילאה ז"א וחיה זוטרתי דזוטרתי בי"ע (מ"מ).

² בראישת יא ע"ב (הערת הזהר).

³ דע"ה ח"ב פד ע"ד ד"ה אמנם מה

ספר שמות

הדבר הזה גם בתחילת ברייתו של עולם כי הנה בתחילה, היו הקליפות מחוברין אהור באהור דוגמת הקדושה, וכאשר בא ערב שבת, אשר אז ננסרו דבר ונוקבא של הקדושה, כדי שיוכלו להתחבר אח"כ ביום שבת עצמו, להזדווג אפין באפין ולא בחול. ננסרו גם זכר ונוקבא של הקליפות. ובבא יום שבת דמעשה בראשית חזרו ז"א ונוקביה דקדושה אפין באפין ונזדווגו יחד, אבל הקליפה שאין לה אחיזה ביום השבת לא יכלה לחזור פנים בפנים. ונשארו זעיר ונוקביה דקליפה, ננסרין ונפרדים זה מזה, ולא אתחברו פנים בפנים. נמצא כי הקדושה עם שבאמצע היה פירודה שהיא הנסירה. אמנם שארי בתחילה בחיבורא בהיותם אהור באהור, וגם בסיום סיים בחיבורא והוחזרו אפין באפין בחיבור גמור. ונמצא כי הפירוד שבאמצע היה בתכלית החיבור האחרון המעולה. אבל הקלי' שארי בחיבורא בבחינת אהור באהור. ואח"כ ננסרו ונשארה בסיומא בפירודא כי עוד לא הוחזרה אפין באפין.

קא ע"א

בסוד הענין של החלומות, כי מה שארז"ל בעניני חלומות אינם מדברים בעניני חלומות והבלים שאין בהם ממש, רק בסוד חלום שהוא א' מששים בנבואה, בסוד ד' בחינות, מראה נבואה חלום מראה (הגרמ"מ). ועי' יהל אור ח"א יד ע"ג: הנבואה פסק מיום שחרכ בית המקדש, שהוא מנו"ה בחבורם ולא נשתייר רק חלום שהוא מהיכל ב' "השמים", וזהו ג"כ ע"י התלבשו ביצירה ובסט"א ודרגין תתאין ולא חלום של נבואה, וז"ש שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם ושק וקדרות ידוע ולכן מסיים הפסוק אדני ה' נתן לי לשון למודים לדעת כו', שהוא הנבואה מלמודי ה' נו"ה עלאין ואין העולם קיים אלא על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, שהן דרגין דנו, בסוד וכל בניך למויד ה' והן קיימין של העולם, ולכן מיום שחרכ בהמ"ק נמסרה הנבואה לתינוקות, ואינן דרגין דהיכלות אלא ביצירה בנער מט"ט, שהוא רבן של התינוקות כידוע ושם עה"ד טו"ר והתורה בעוה"ר נמסרה לחצונים בסוד עץ הדעת טו"ר, והוא בעשיה מקום הס"ם והכל בהוד לבד וז"ש שמים ולכן נמסרה הנבואה ג"כ לשוטים בסוד מלך זקן וכסיל. ועי' יהל אור ח"ב כא ע"ב: כל שאר נביאין אינן מאריהון דחלמא מאריהון דמראה – ר"ל מאריהון דחלמא דמראה יונקים מהיכלות אלו לבד ואינן יונקים מלעילא כלל, ואינן יונקין מהיכלות עצמן רק שמתלבש בדרגא אחרא ביצירה בהיכלות דנו"ה דשם והכלל כי כולם צריך להללכות ואינן מקבלין מן דרגא דיליה במקומו, רק בהתלבשו בדרגא אחרא. ואע"ג שבכולם יוצא הנבואה משורש השרשים מבינה אינן מקבלין משם כנ"ל. והמקומות שלמטה מדרגם דרך מעבר כנ"ל, וז"ש כמה דדרגא דנביאים דלעילא כו' ה"נ אלין דרגין כו'. "כמה אינן דנטלי היא מלה ואתערבו בהדה ועל דא כד מטא לגביה דבר נש כמה אינן דאתערבי בהדה" – זה קאי על החלום של כל אדם, וז"ש וע"ד כד מטי לגבי דב"נ וכו', ולכן כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך א"א לחלום בלא דברים בטלים שמתערבין עמה ג"כ הסט"א שהן מעורבין בעשיה ובאיריין דהאי עלמא, וזה החילוק בין מראה דנביאים לחלמא שמראה אינו מתלבש רק בדרגא תתאה דלבר לבד אבל חלום מתלבש מדרגא לדרגא עד דמטי לב"נ ומתלבש בכלהו דרגין, והחילוק שבין חלום של נבואה לחלום של כל אדם שחלום נבואה נפיק מגו האי היכלא ומתלבש למטה, אבל חלום של שאר בני אדם אין יוצא רק מדרגא תתאה ומתלבש למטה, והוא החילוק שבין אדם לחבירו בענין החלום שזה מקבל עוד מדרגא תתאה יותר עד שיש שמקבלין רק מאותן דתליא באורא אבל בכולם מתלבש עד למטה באורא כנ"ל. וע"ד לא צהצחא וכו' – ולכן כל חלום צריך לפתרון והן ד' דרגין חלוקין: חלום דבני אדם, וחלום ומראה דנביאים, ונביאין עלאין, ונבואה דמשה חלוקים במקומות כנ"ל. וכן חלוקים בענין כי חלום צריך לפתרון, ואין משיגין הפתרון בעת החלום רק מדמה להם בעת החלום כאלו הוא הענין כמות שהוא רואה כמ, וש יקין פרעה והנה חלום אבל בעת השינה לא ידע כלל שהוא חלום ומראה. וחלום של נביאים יודע שהוא מראה וחלום ויודע ג"כ הפתרון בעל החלום ע"י עצמו או ע"י מלאך כמ, ש מה אלה אדוני מה שני הזתים האלה כו' וידע שאינו כשפוטו רק מראה על דבר אחר והשיב לו הפתרון וכן בדניאל וכו' משא"כ בנביאים שהשיגו הדבר בעצמן אע"פ שאמר בדרך חידה פעמים הבין בדבור בתוך החידה הדברים בעצמן אבל משה פא"פ אדבר בו ולא בחידות, ע"כ. חלום הוא מצד הסתלקות הרוח ומרחף על האדם בשינה והוא דוגמת החולם כתר ע"ג האדם (בהגר"א בתיקו"ז קנא ע"ג). והנה החלום הוא מדרגה האחרונה מאינן שית דרגין דנבואה, פרק אחרון של הוד, ואף זה אינו כי אם בה, והוא א' משיתין (בהגר"א בתיקו"ז סג ע"ג).

קייב ע"ב

וג"כ בסוד (שמות יג כב) לא ימיש עמוד הענין יומם הוא נמשך אליה מצד הימין ובכח ב' עננים אלו קפצה להם הארץ וב' עננים אלו הם ב' כנפי נשרים וזה סוד (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ולכן גם כן כנגדו בקליפה יש כיוצא בזה וזה סוד הנשרא דהוה עולה על גבי ב' עמודים והם ב' זרועות. ובזה לא קשיא לדברינו מה שנמצא בוזהר כי הנשר באמצעיתא כמו שכ' (משלי ל יט) דרך הנשר בשמים כנ"ל נשר חד ושמים חד והדברים מוכרחים למי שירצה להבין שהוא ת"ת שבה וכן נמצא בתיקוני' קמ"ד ב' ושכינת'

ספר שמות

דאתכלילת בכולא ובגין כך זמנין אתקריאת נשר וכו' ואין כוונת זמנין על מציאת הזמן ממש כי אין למעלה שינוין חלילה אמנם אמר זמנין אתקריאת פי' בזמן שאנו מדברים בת"ת שבה אז נקרא נשר וכו' ודי למבין . ולזה היה אומר שלמה המלך ע"ה זה הפ' (ישעיה כו א) ה' רמה ירך בלי יחזיון בלכתו אל הרי חשך לפי שאהי"ה אלהים אדנ"י הם כולם מסטרא דנוקבא אשר שם אחיזת החיצונים ולכן אנו מסירים אותם כי כאשר תסיר מנ"ר שהם ג' יחודים אהי"ה הויה אדנ"י הויה אלהים הויה ותסיר נפש ורוח ונשאר רמ"ה אחר כך תסיר (דף צ"ח ע"א) ג' אלפין שהם ר"ת של ג' יחודים אז ישארו רמ"ה לבד ובזה הוא נתיצת הקלי' כי ב' פעמי' נ"ר בגימטריא ת"ק וכאשר תסיר היו"ד ישארו ת"ץ וזהו נתיצתם של הקלי' וז"ס ה' רמה ירך בל יחזיון הקלי' כי אז גוברת הקדושה וזה יהיה כאשר ישארו רמה לבד.

קטו ע"ב

ע'י שער הגלגולים (הקדמה מ): וקשה דבמסכת נדרים, ובמסכת שבועות תנן איפכא, חומר בשבועה שחלה על דבר שאין בו ממש כדבר שיש בו ממש, משא"כ בנדרים. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות נדרים פ"ג. ואם נרצה להחליף דברי הזוהר ונגיה כדברי המשנה כנזכר אי אפשר, כי הרי מדבריו נשמע שבא להזכיר חומר הנדר יותר מהשבועה, כי כך כתב ולא עוד אלא יתיר אמרו נדרים ע"ג שבועות עולים, וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך, והנה כל זה חומרא בנדרים היא. גם לקמן ביארו בפירושו באמרם ובודאי עלמא דאתי בינה, וחלין על דבר שאין בו ממש.

ע'י שער רוח הקודש יא ע"א: ועתה נבאר ענין מ"ש חז"ל חומר בנדרים מבשבועות, וחומר בשבועות מבנדרים, והענין הוא כי השבועה היא הבל היוצא מפה דז"א להקיף (אותה) [את המלכות] והוא הבל כולל מאש ומים ורוח שיש בו ממש ולכן אין השבועה חלה אלא על דבר שיש בו ממש, אשר לסבה זו הוצרכו כ"ח תעניות לתקן עון פגם השבועה לפי שהוא בחי' כללות כל גוף המלכות. ובפרט שהוא בחי' אור המקיף שהוא גדול מן אור פנימי, וגם שיש בה ממש, ולכן צריך להתענות כ"ח ימים כנגד כל פרטיותיה שהם כ"ח והם עיקר המלכות. אבל הנדר אין צריך רק ששה ימים לפי שהוא דבר שאין בו ממש, שאינו רק הסתכלות הארה ממצח שלו אל מצח שלה כנז', ולכן הנדר חל על דבר שאין בו ממש ולכן אינו כ"כ חומר כמו השבועה. וגם שהוא אור פנימי בלבד. ולא אור מקיף שהוא השבועה שהוא אור יותר גדול.

וגם שהאור ההוא הוא תוספת במוחין דילה שנתוסף אור ורוחניות במוחין שלה, ואינו עיקריות שרש הנקבה עצמה כמו שהוא בשבועה, אשר מתבטלת מציאות הנקבה עצמה. והשבועה שהיא לצורך ז' תחתונות, שהם עיקר המלכות. אבל הנדר הוא בחי' המוחין תוספת קדושה. ואינו עיקריות שרש הנקבה רק תוספת בלבד. ואינו כ"כ פגם.

גם כי הנודר לשוא אינו גורם התלבשות קליפות, כנז' בענין השבועה, רק מניעת הארה במוחין שלה. אמנם בבחי' אחרת הנדר חמור מן השבועה. לפי שבועה היא כנשבע במלך עצמו. שהוא הז"א שהוא ההבל היוצא מפיו עצמו להקיף ז' תחתונות של הנקבה. והנדר הוא כנודר בחיי המלך. שהם המוחין הנמשכים מן בינה אל ז"א. הנקרא חיי המלך כנודע. ומשם נמשכת ההארה אל המוחין שלה. ונמצא שהאמת הוא שהשבועה והנדר שניהם הם אורות הנמשכים אל הנקבה כנז"ל. ואמנם להיות כי הנדר נמשך מן מוחין דז"א הנמשכים אליו מן הבינה כנז'. לכן ארז"ל בס"ה (משפטים קט"ו ע"ב) שהנדר הוא באימא עילאה. ונמצא כי להיות הנדר תלוי במוחין עליונים הנמשכים אליו מן הבינה כנז' מבחי' עצמה. לכן הם חמורים מן השבועה:

וע'י ע"ח שער הכללים פרק ז: ובזה תבין ענין שבועות ונדרים, כי מאחר שהשבועה הם כנשבע במלך עצמו שהוא מלכות, והנדרים הם כנודר בחיי המלך שהוא בינה הנקרא חיי המלך, בסוד תפילין [של ראש] הנקרא חיים כנודע, א"כ למה השבועה חמור מנדר. והטעם הוא כי למעלה נגד בינה אין אחיזה לחיצונים כ"כ, אבל לתתא במקום מלכות שם (תהלים יב ט) סביב רשעים יתהלכון, וניתן להם כח גדול להתחזק ולהתאחז שם, לכן עונשו מרובה. גם בזה תבין למה נדרים חלין ע"ד מצוה משא"כ בשבועה, והטעם לפי שהנדרים למעלה בבינה, והם גבוהין מן המצוה לכן חלין עליהם. וז"ס התרת נדרים בליל יוה"כ, לפי שבאותו יום אנו עולים עד הבינה, ויש לנו יכולת להתיר נדרים אשר שם, אך השבועה היא במלכות לכן אינה חלה על המצוה. ע'י עמק המלך (שער יד - פרק צט): נחזור למה שאמרנו שהדינים יונקים מראש נוקביה, אבל היא מגנת שלא יאחזו חיצונים, בו אלא בה. ועם זה יובן סוד החילוק שבין נדר לשבועה, ולמה עונש הנשבע לשקר חמור מהנודר, והלא אפכא מסתברא, כי השבועות הם במלכות, במלך עצמו שהוא למטה. והנדרים הם למעלה בבינה בחיי המלך, והוא מספר שני אהי"ה שבבינה והויה אחת, שעולים כמנין חיים [ב"ם וכו'], והם חיי המלך ופרנסתו הבאה מהבינה, בסוד ד' פרשיות שהם ד' אותיות הוי"ה. וד' בתים הם ד' אותיות שם אהי"ה, וכ"א אזכרות בהפרשיות האלה הם מספר שם אהי"ה, כמו שיתבאר בסוד התפילין בעזרת קב"ה ושכינתיה. אם כן שהנדר הוא בבינה למעלה, והשבועה היא למטה במלכות, למה חמור עונש הנשבע מהנודר לשוא.

ספר שמות

אבל במה שאמרנו הוא מובן, שהקליפות והחיצונים סביב המלכות הם, שנאמר "סביב רשעים יתהלכו" (תהילים יב ט), וכשנשבע לשקר, נותן כח לקליפות להיות להם אחיזה במלכות, ולכן ענשו גדול, אבל הנודר אף שהוא למעלה בבינה, בחיי המלך, אין להם אחיזה שם וכו', אין להם אחיזה אלא על ידי מעשה, שמסלקים חיי המלך, שלא ירדו המוחין חס ושלום, והוא הדין בשבועה שבארנו וכו'.

ובזה יובן למה הנדרים חלים על דבר מצוה, ולא השבועה, לפי שהנדרים הם בחיי המלך בבינה, הם גדולים מהמצוה, שהיא במלכות מטבורו ולמטה, ולכן חלים על המצוה, שהנדרים למעלה ממנה. ולכן אנו מתירין ביום הכפורים את הנדרים, כי אז אנו מושפעים מבינה במקומה, ולכן אנו מתירין הנדרים באותו היום, שכוונת קדושתו שם למעלה בבינה, והשבועה להיותה במקום מצוה, לא חלה על המצוה, שהרי הם שוות במלכות כדפירשנו.

שם פרק ק: שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש, והא אוקמוה במתניתין. ולא עוד אלא יתיר אמרו, 'נדרים על גבי שבועות עולין, וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך' [רעיא מהימנא רנ"ה א'], עד כאן לשוננו.

והנה מתוך ביאור פרק שלמעלה מזה, יספיק אל הבבא בתרא, האומרת "נדרים על גבי שבועות עולין", אבל על הבבא קמא האומרת שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש (עיי' נדרים טו ע"א), והא אוקמוה במתניתין. והיא גופא קשיא, דהא אפכא תנן, בפרק שני נדרים, "זה חומר בשבועות מבנדרים" (שם טז ע"א), וארישא קאי, דקתני קונם אני ישן, הרי זה ב"לא יחל", פירוש מדרבנן, ואין זה נדר של תורה, דשינה אין בה ממש, שבועה שאיני ישן אסור, פירוש מן התורה.

והאמת כי כשנקח הדין, לפי פשוטן של דברים, הדבר ברור, "אסור [לעשות] חפציו" מפני שיש בו ממש אנפשיה לגבי עצמו, והנשבע אסר איסר אנפשיה, אפילו לדבר שאין בו ממש כגון אישן. אבל כשנבחי' הנדר והשבועה עצמן ורמזיתן בעליונים מנוסח שלהם, נלמוד כי השבועה חלה על איש אסר עצמו שיש בו ממש, ואומר "אני יפעל", ונתפס באותה השבועה, וכל "אני" יש בו ממש.

אבל הנדר אינו אלא הוא כאומר "הרי עלי", ו"עלי" זה אין בו ממש, שאינו נתפס כמו הנודר 'במלך עצמו', אלא הוא "חיי המלך" וחל [מ] על השבועה כמו [מ] על המצוה, שהרי כל אדם מושבע מהר סיני על קיום המצות, [אבל] והנדר חל על זה ועל זה, כפי דקות רמזיתו, במקום שאין בו ממש וכו' והבינה היא סוד 'העולם הבא', והוא דבר שאין בה ממש, ש"אין בו לא אכילה ולא שתייה אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן ונהנין" (ברכות יז ע"א, זוהר שמות קטז ע"א) מזויה, ולכן ביום הכפורים אין בו לא אכילה ולא שתייה. אבל השבועה להיותה במקום השכינה שהיא סוד העולם הזה, הוא דבר שיש בו ממש, אכילה ושתייה וכל המועדים התלויות בה, הם כולם אכילה ושתייה של שמחה, ובפרט עונג שבת, ע"כ.

ק"ט ע"ב

בכל לידת הקטנות שהוא התיקון דבירור הניצוצין הנעשה תמיד בסוד גלות השכינה כנ"ל סי' ז', [ובזה מדבר הזוהר דפ' פנחס (רמט ע"א ע"ב) בכל הענין שם וכן בפ' ויקהל (ריט ע"ב) ופ' משפטים (ק"ט ע"ב) הנה המאמרים הללו הם כולם מדברים על לידת דבירור הניצוצין אשר ע"י סוד גלות השכינה בכל משך זמן הגלות], ונעשה הלידה עתה תמיד בסוד הקטנות (דע"ה ח"ב קכה ע"ב), והנה כ"ז הנה הוא נעשה תמיד בכל משך ימי הגלות, כי הזו"ן הנה הם תמיד עתה בסוד הקטנות כמ"ש הרב בזווגים (פרק א) ובכ"מ, ועכ"ז הנה הם מזדווגים גם עתה תמיד לצורך חיות ומזון להעולמות ולצורך הנשמות הישנות, והוא ע"י הבירורים אשר השכינה הקדושה מברר תמיד ועי"ז הם מזדווגים ומולידים, והוא עתה רק בבחי' לידת הקטנות, ונעשה הלידה ע"י ענין הנשיכין הנז'. והרי נוהג כל הענין הנ"ל עתה תמיד, ובוה מדבר הזוהר הנז' דפ' פנחס (רמט ע"א ע"ב) וכן בפ' אחרי מות (סח ע"א) ופ' ויקהל (ריט ע"ב) ומשפטים (ק"ט ע"ב) הנה הם כולם מדברים על ענין לידת הקטנות אשר הוא נוהג עתה תמיד (דע"ה ח"ב קכה ע"ד), עי' זהר בשלח (דף נב ע"ב), ויקהל (ריט ע"ב), אחרי מות (סז ע"ב), פינחס (דף רמט בארוכה), וע' בהגר"א בספר יהל אור (פ' פקודי דף ל"ד – הובא לקמן רנה ע"ב) (דע"ה ח"ב קכ ע"ד).